early wine book
scarce

Digitized by the Internet Archive
in 2012 with funding from
County of Sonoma

http://archive.org/details/philosophimedici00unse

PETRI ANDREÆ CANONHERII PHILOSOPHI, MEDICI, AC THEOLOGI DE ADMIRANDIS VINI VIRTVTIBVS LIBRI TRES.

In quibus multa curiosissima & vtilissima, ad Vinum pertinentia, tractantur.

A D

ILLVSTRISSIMVM

D. DOMINICVM MARIAM GENTILEM PATRITIVM GENVENSEM.

ANTVERPIÆ,
Apud Hieronymum Verdussium. ANNO 1627.
Superiorum non sine permissu.

ILLVSTRISSIMO

D. DOMINICO MARIÆ GENTILI PATRITIO GENVENSI

PETRVS ANDREAS CANONHERIVS.

S. O. D.

HVnc librum de Admirandis Vini Virtutibus, quem à diuturno grauissimoq; morbo vix recreatus conscripsi, sub Amplissimi Nominis Tui patrocinio in publicum dare decreui. Etenim eum quamuis de oleo valetudinario, & animi corporisque viribus adhuc contrarijs exaratum; à rabidis ta-

men inuidorum morſibus, ac cen-
ſorijs maleuolorum animaduer-
ſionibus immunem ſpero futurũ.
Nam cùm quidquid nobilis & il-
luſtris aliorum animis ineſt, aut de-
ſiderari poteſt, in Te cumulatiſsi-
mè reperiatur, virtuteſque, quæ
ſplendidiſsimo morum ſuauiſſi-
morum & integerrimorum con-
curſu Te exornant, ſint magnificæ,
liberales, eximiæ, illuſtres, excel-
lentes ac nobiliſsimi generis Tui
ſplendore, antiquiſſimique ſtem-
matis claritate digniſſimæ, quæ
quidem præſtat nunc tacere, quàm
verbis pluribus commemorare;
fortaſſe non permittent homines
peſtiferos ad tantam licentiam per-
uenire; vt illud venenum, quo ipſi
ſunt imbuti, quoq; librorum au
ctore

ctores inficere, verborumque contumelijs lacerare consueuerunt, in librũ meum effundant. Quapropter te etiam atq; etiam oro, vt lucubrationes hasce meas, pro munusculo à candido profectas pectore, benigno animo ac promptis manibus acceptes, easque à dentibus virulentis strenuè tueare. Illæ enim, Tuæ propugnationis fauore protectæ, impurissimarum pecudum cœno ac sordibus non inquinabuntur, nullâ improborum fraude circumuenientur, nullâ tempestate iactabuntur, nullisque hominum pertinacissimorum scopulis impingent. Ego verò calumnias obterere ac contundere, aut saltem declinare, odiaque non solùm sorbere; verùm etiam &

concoquere nulla cũ moleſtiâ potero. Deus Opt. Max. Faxit, vt Te, qui litteratis benefaciendi occaſiones pro ſumma fœlicitate habes, quamdiutiſsimè incolumem videamus. Antuerpiæ, die 6. Maij, Anno M. DC. XXVII.

APPRO-

APPROBATIO CENSORIS.

ADmirandæ Vini Virtutes, quas præsenti Tractatu complexus est V. E. Petrus Andreas Canonherius, *vnà cum recto vsu, & abusu eiusdem, dignæ sunt quæ passim omnibus innotescant. Et ita sapientis viri non ignobile scitum, cuius meminit in Floridis L. Apuleius; menti infigant, & reipsa confirment, Primum in conuiuio craterem, ad sitim: secundum, ad hilaritatem: Tertium, ad voluptatem: vlteriores verò ad insaniam pertinere. Quare & typis concipiantur: & censuræ nostræ testimonio diuulgentur. Datum Antuerp. Kal. Decemb. 1619.*

L. Beyerlinck Archipresb. & Librorum Censor Antuerp.

Summa Priuilegij.

ALbertus & Isabella, Clara, Eugenia Archiduces Austriæ, &c. diplomate editò sanxerunt, ne quis librum Petri Andreæ Canonherij, cui titulus, De Admirandis Vini Virtutibus, ab ipso compositum, absque consensu Typographi ab eo eligendi, vllo modo imprimat, aut alibi terrarum, impressum, in has Inferioris Germaniæ ditiones importet, venalémve habeat. Prout latiùs patet ex literis datis Bruxellæ 15. Februarij, anno Domini M. DC. XX.

Subsignat.

Gottignies.

Ego authoritate mihi dictis literis factâ, concedo facultatem Hieronymo Verdussio H.F. Typographo Antverpiensi, imprimendi ac distribuendi prædictum librum. Datum Antverpiæ die 20. Decemb. anno 1626.

Petrus Andreas Canonherius.

INDEX

INDEX CAPITVM.

Capita primi Libri.

Caput I.

1. Vini appellatio. pag. 2.
2. Definitio. 2
3. Sine vino Poetæ canere non possunt. 4
4 Tres sunt Poetici furores. 4
5. Poeta est res sacra. 6
6. Bacchus Musis præest 8
7. Poetæ noctu melius cantant. 9
8. Bacchus Poesis inuentor. 11
9. Montem Parnassum continet. 11
10 Poetæ vini auidissimi. 13
11 Qui vinum non bibunt, versus fundere non possunt. 13
12. Poetæ vinosi. 15
13. Vino bona, aqua verò mala carmina decantantur. 17
14. Ex aqua extemporanei versus fluere non possunt. 18
15. Aqua oculos delectat. pag. 19.
16. Ebrietas ebria carmina dictat. 21
17. Qui optima vina bibunt, facillimè versus componunt. 21
18 Ante vini vsum nullus Poeta. 22
19 Vinum Poetas fertiles reddit. 24
20. Cur Poetæ vinum dilutum non bibant. 25
21. Cur aquam & Zythum odio prosequantur. 25
22. Effectus mali ceruisiæ. 28
23. Cur aqua Poetis inimica, & cur Deus duracius potoribus proposuerit. 29
24. Cur Poetæ sint inimici iis, qui vinum spargunt, aut vuam immaturam proiiciunt. 31
25 Bacchus Poetas disertos facit 32
26. Pauci Poetæ hac tempestate, ob Principum auaritiam, qui vinum

ijs denegant 32
27. Bacchus Poetas ſtupendos facit. 33
28. Spiritus, quo Poetæ afflantur, à nectareo potu oritur. 35
29. Quid Ambroſia. ibid.
30. Poetæ Bacchi auxiliũ inuocant. 36
31. Cur Sileni Aſinum celebrent. 41
32. Torcularibus Læenæ præpoſitæ. 42
33. Muſæ circa pocula canunt. 44
34. Cur ſitis à Poetis laudetur. 46
35. Eam generoſo vino extinguunt Poetæ 47
36. Cur vinum vetus bibant. 48
37. Cur Baccho benè precentur. 50
38. Bacchus Poetarum pater. 51
39. Vino nihil præſtantius. ibid.
40. Muſa ſit ebria, vita autem ſobria. 52

Caput II.

1. Pœna mortis vitium inciſoribus ſtatuta. 53
2. Vinum lapis Lydius diſcernendæ amicitiæ. ibid.
3. Studioſis valdè opitulatur. 56
4. Eſt fomes ingenij ibid.
5. Extinctio ſitis, maior omnibus corporũ voluptatibus. 58
6. Effectus oſſæ. 59
7. Principes vina, non cibos procurant. 60
8. Veni odor poteſt vitam in multos dies prorogare. 63
9. Nullum præſtantius remedium ad colligendas vires. ibid.
10. Senectutem mirum in modum ſuſtentat. 64
11. Militibus animos reddit. 66
12. Prudentiam auget. 67
13. Eſt laborum omnium medicina. 68
14. Eſt lac infantium & plantarum. 69
15. Omni hominum temperaturæ conuenit. 70
16. Sine vino nihil dulce reſtaret. 71
17. Fœlices, qui vino abundant, & è contrà infœlices, qui eo carent. ibid.
18. Homines ſapientes, liberos, &c. reddit. 72
19. Nemo vini amator, malus eſt. ibid.
20. Eſt prudentiſsimum. 73
21. In teſtimonium honoris olim ſpargebatur. ib.

22. Pars

22. Pars animæ nostræ. ibi.
23. Dolores à corpore animoque expellit. 74
24. Est tristitiæ & curarum antidotum. ibid.
25 In eo consilium. 75
26 Est fomes omnis amicitiæ. ibid
27 Natura in vinis gignẽtis insatiabilis fuit. 78
28. Est potentia deorum. Nulla res efficere potest, quod vinum efficit, cùm vsque ad animum, gaudium peruenit. ib
29 Vitis aliquãdo aurum produxit. 79
30. Est conciliator amicitiæ. ibid.
31 Tractatio de vino difficillima. 80
32. Reipublicæ ærarium implet, ibid.
33. Sanitatem custodit ib.
34. Vitis etiam in delictis honorata. 82
35. Bacchus diuinationũ Deus ibid.
36. Tibicen sine vino difficilé canit. 83
37. Vitis, vita appellata. ib.
38. Vinum vitam hominis ad multos annos protrahit. ibid.
39. Ob vini præstantiam, varia vasorum genera inuenta, quibus aurum & gemmas inserebant antiqui. 84
40 Poculis iucundissima nomina indita. 87
41. Vina coronabant ibid.
42. Sola vitis castitatem seruat. ibid.
43 A ventre repleto melius consilium capitur. pag 89.
44. Nullus odor cum odore vini comparãdus. 92
45. Mortis obliuionem inducit. 93
46 Bacchus cordi præsidet. 94
47. Variis nominibus insignitus. 95
48. Diuersæ diuersorum vini laudes. ibid.
49. Nulla alia res ad lætitiam producta, vt vinum. 96
50. Habet indicibilem sympathiam cum corde. 97
51. Est humanæ vitæ necessarium. 98
52. Thuris socius. 99
53 In sacris non quoduis adhibebatur ibid.
54 Hostia primò vino suffusa, vt probaretur. 100
55. Dignissimi Sacramenti materia. 101
56 Ante vinum inuentũ, omnia erant tristia. 102
57. Vi-

57. Vinum non solùm homines, verùm etiam & Deos exhilarat. ibid.
58 Cùm vino nulla planta conferenda. 103
59. Omnes arbores, vitis fœmulæ. 105
60. Vini nulla satietas, vt aliarum rerum. ibid.
61. Vinum typus veteris amicitiæ 106
62. Omnis hilaritatis dulce seminarium. ibid.
63. Veri gaudij thesaurus. pag. 107.
64. Cur sanguis terræ appelletur. ibid.
65. Vinum charius sanguine. 108
66. Poetæ in morbis se aquam non ebibituros protestantur. 109
67. Aegris vini potum persuadent. ibid.
68. Est summum hominis bonum. 110
69. Ipsæ cerimoniæ vinum laudant. num. 70. 71. 72. 73. 74. 111
75. Cur homines ægrè ferunt, quando vinum recusatur. 112
76. Mores Polonorum in excipiendis hospitibus. ibid.
77. Germanorum. ibid.
78. Sua nobili vi omnes ad sese allicit, & trahit sua suauitate. 113
79 Cur natura vites, artificum operibus ineptas produxit. 114
80. Sapientia in suo conuiuio primò vinum introducit, deinde ad comedendum inuitat. ibi.
81. In vino ratio. 115
82. Vinum dulce probè excoctum, melius & suauius melle. ibid.
83. Est spiritus ex puriore sanguine geniti, fomes. pag. 116.
84. Eius calor à cœlesti dimanat, estque naturali nostro maximè coniunctus: ibid.
85. Solus eius aspectus statim ad illius virtutes celebrandas, Poetas impetu quodam sacro impellit. 118
86. Auro potabili præfertur. 122
87. Ex vino cognoscitur anatomia vitalis nostri sanguinis. ibid.
88. Est humanæ vitæ solatium. 123
89. Vinum nunquam senescit. ibid.
90. Pars maxima nostræ vitæ. 124

Ca-

CAPITVM.

Caput III.

1. Vinum ſecundum omnes ſui partes, eſt præſtantiſsimum alimentum. 127
2. Vt medicamentum omnia alia remedia, quamuis præcioſiora ſuperat. ibidem.
3. Colores, odores, ſapores & vires omnium rerum ad ſe trahit 129
4. A peſte liberat. 130
5. In peſtilentia magnam vim habet. ibid.
6. Eſt prolificum. 132
7. Cur pleuritici ardeant deſiderio vini. 133
8. Naturale ventriculi tēperamentū tuetur. 134
9. Nihil æquè ſuccum melancholicum recreat. ib.
10. Phreneſi cum deliquio animi ſociatæ, & cum vigilijs exhibetur ibid.
11. Maraſmo ex morbo conuenit. 135
12. Humores craſſos in oculorum tunicis, alijſque partibus ad caput attinentibus diſſoluit. ibid.
13. Palpitationem à ſanguine pituitoſo prouenientem curat. 136
14. In febribus pituitoſis exhibetur. 137
15. In Ephemera. ibid.
16. In continuis, tertianis, quartanis Galenus cōcedit. ibid.
17. Item vbi eſt conſuetudo illud exhibendi ibi.
18. Item in febribus & vt alimento & vt medicamēto vti poſſumus. ib.
19. Quibus in morbis Galenus vino vtatur. 139
20. Grauidis vtile. 141
21. Item podagricis & arthritidi. 141
22. Exceptis quatuor caſibus poteſt in omnibus morbis exhiberi. 142
23. In nulla ægritudine inhibendum. 143
24. Appetitum alimentorum excitat. 145
25. Sudores prouocat ibi.
26. Ex morbo conualeſcentibus prodeſt ibid.
27. Vim narcoticam habet. 146
28. Vulnera exſiccat 148
29. Choleram, morbum acutiſsimum ſanat. 150
30. Item Stranguriam & Dyſuriam 151
31. Conuulſionem, grauiſsimum morbum depellit. ibid.
32. Item Colicam. ibid.
33. Rigores atque febrium horrores ſoluit. 152

34. Syncopen periculosissimum cordes affectum, penitus profligat. ibid
35. Quartanam exterminat. 153
36. Caninam appetentiam sanat. 154
37. Anxietudinem, oscitationem, &c. exterminat. 155
38 Vteri suffocationem finit. ibid.
39. Ab oculorum dolore ægros liberat. ibid.
40. Facit ad diuturnas præcordiorum affectiones. 156
41. Ad multa venena ibid.
42 In omnibus ferè remedijs vinum aut acetum adhibetur. 159
43. Infinita ferè vina artificialia. ibid.
44. Iulapia ex vino. 162
45. Syrupi ex vino. ibid.
46. Clareta: ibid.
47. Vina purgantia. ibid.
48. Vinum spirituum vitalium copia abundat. pag. 163.
49. Vina purgantia sunt ægris grata, & vilis pretij. ibid.
50. Vina Hippocratica. 164
51. Vsus vini in diuersis rebus. ibid.
52. Vino & medicina nemo vnquam priuari debet. ibid.
53. Quicquid saluberrimũ in plantis, illud omne vino communicari potest, 165
54. Sacræ Scripturæ, & vniuersæ Medicorum scholæ aduersatur, qui vinum in hominum detrimentum fuisse concessum asserit. ibid.
55. Varia vina diuersas vires &c. obtinent. 166
56. Vinum olim potius pro medicamine, quàm pro potu fuit. 167
57. Non vinum, sed vitæ intemperantia est criminanda. 169
58. Vinum non inebriat. ibid.
59 Prima vna solùm accipienda. 170
60 Cui non arridet vinum, ad satietietatem vsq; aquam bibat. ibid.

Caput IV.

1. Vinum degenerat in acetum, quod est liquor vino potentior pag. 172
2. Est quædam vini regeneratio. 175
3. Tempestates sedat ibid.
4. Lapides frangit. 174
5. Vniones in puluerem dissoluit. ibid.

6. Oua

6. Oua macerat. ibid.
7. Silices domat. ibid.
8. Radicatum, potentiùs saxa dirumpit, lapidesque renales comminuit. 175
9. Plumbum ex aceto in ceruſſa conteritur, &c. ibid.
10. A peſte potenter præſeruat, & venenis omnibus aduerſatur. ibid.
11. Vehiculum eſt alimentorum. 177
12. Faciei rubores tollit. ib.
13. Sitim hydropicis extinguit. ibid.
14. Cum aqua miſtum, meliùs refrigerat. ibid.
15 Singultum curat. 178
16. Nullum ignis extinctiuorum efficacius. ibid.
17. Deſtillatum cum aqua vitæ, gallica faucium & gutturis vlcera curat ib
18. Acetum vomitiuũ mirificè purgat. ibid
19. Acetum, appetitum acuit. ibid.
20 Ventrem laxat, 179
21. Ad debilitatem valet. ibid
22 Ad lethargum. ibid.
23. Aduſtioni ignis confert ibid
24 Item ſodæ calidæ ibid
25. Panaricio, initio vtiliſſimè adhibetur. ibid.
26 Ad multas corporis ægritudines eſt præſentaneum remedium. 180
27 Lethale Aſpidis morſum ſanat. 181
28. Ex aceto deſtillatur oleum, quod oleo vitrioli non cedit. ibid.
29. Facit penetrare medicamenta, quæ non penetrarent. ibid.
30. Fronti applicatur 182
31. Nihil putrefactioni obnoxium relinquit. ibid.
32. Cũ eo & aqua vitæ aurum potabile paratur. pag. 183.
33. Pauca medicamenta, quæ acetum non recipiant. ibid.
34. Fomentationes ex aceto, in curandis ſcyrrhoſis tumoribus optimæ. pag. 185.
35. Ex aceto deſtillatur aqua ad oculorum maculas vtilis ibid.
36 Aceti candidi vires. ib.
37. Aceto deſtillato extrahuntur olea de metallis, &c. 186
38 Aqua vitæ ex eo deſtillatur. ibid.
39 Acetum laxatiuum, nobile remedium. ibid.
40. Vires Oxymel. ibid.

41. Sy-

41. Syrupi acetati. ibid.
42. Oxysaccharæ. ibid.
43. Aceti theriacalis. ibid.
44. Oxymel. scillitici 186
45. Acetum multa seruat. 189
46. Cibariorum insipiditatem emendat. ibid.
47. Condimenta numeros omnes implet. ibid.
48. Quæ multa condire alia non possunt, acetum solum condit 190
49. Nihil in culina, quod aceto aut vino non condiatur. ibid.
50. Quale sit vinum, acetũ euidenter demonstrat. ibidem.
51. Sine aceto vita, mitior degi non potest. 191
52. Tartarum, ad quid vtile. ibid.
53. Oleum tartari valet ad impetigines. 192
54. Vtilitas pulueris tartari. ibid.
55. Ex tartaro fit oleum ad fucum. ibid.
56. Sal tartari auget vim medicamenti. 193
57. Acetum aciditate spoliat. ibid.
58. Vires diatartari. 194
59. Vires aquæ tarteri. ibi.
60 Tartari tincturæ. ibid.
61. Magisterij tartari. ibid.
62. Olei tartari sublimati. pag. 195.
63 Vires fæcis vini. ibid.
64 Vstæ. ibid.
65. Floris. ibid.
66. Fæcis aceti. ibid.
67 Ex his vini prærogatiuæ. ibid.

Caput V.

1. Ex vino aqua vitæ elicitur. pag. 196
2. Eius dulcedo omnes alias superat. ibid.
3. Artificum imperitia aquæ vitæ obesse non potest. 198
4. Cur ea, aqua vitæ appelletur. ibid.
5. Cur aqua auri. 200
6 Cur cœlum Philosophorum. ibid.
7. Cur cœlum humanum. p 201
8. Cur quinta essentia. ibi.
9 Cur ardens, cur Helixir. p. 203
10. Cur Aether. ibid.
11. Cur anima vini. 204
12. Cur diuina ibid.
13. Cur clauis Philosophorum. 205
14 Quomodo hæc omnia inter se differant. ibid.
15. Authores, qui varias medicamentosas aquæ vitæ cõpositiones præscripserunt. 206

16. Vi-

6. Vires miraculosas habet, ibid.
7. Vigintiquatuor horarum spatio, omnium rerum vires ad se trahit. p. 207
8. Ex ea extracta nobilissima fiunt. ibid.
9. Est præstantissimum remedium in febre maligna, & peste. ibid.
10. Febres pestilentes per vim ignis curantur. 209
11. Vulnera ferè omnia ad miraculum curat ibid.
12. Diuites, Medicos reddit. ibid.
13. Omnia medicamenta conseruat, & mirabiliter iuuat, 210
14. Est melior omnibus alijs medicamentis. ibi.
15. Est caussa, ne medicinæ expellantur per vomitum. 211.
16. Moribundos miraculi instar sustinet, & mortuos resurgere facit. ibi.
17. Ejeri potest solutiua, pag. 214
18. Ex ea fit suauissimum hippocraticum, & quomodo fiat. ibid.
19. Facit diuersitatem vinorum. 215
20. Facit homines vsque ad centesimum annum peruenire. 216
31. Ad quid Acheris vsus, ibid.
32. Nihil fortiùs contrariatur veneno. 217
33. Dolores intensissimos sedat. 218
34. Paralysi & apoplexiæ prodest, ibid.
35. Pridianæ reliquiæ crapulas potenter discutit, pag. 219
36. Omnes virtutes animales potata confortat. ibid.
37. Cùm hac aurum potabile facillimè paratur, pag. 221
38. Lapidem in vesica & renibus frangit. ibid.
39. Vires ei à Raymundo Lullio attributæ. ibid.
40. A Dodonæo. ibid.
41. A Pareo. ibid.
42. A Sauanorola, 222
43. A Matthiolo. ibid.
44. A Villanouano. ibid.
45. A Cardano. 223
46. A Ioanne de Rupe scissa, quæ sunt miricissimæ, 224
47. A Vitali de Furno. 225
48. Vires aquæ vitæ vulgaris, à Baccio ei attributæ. 228
49. A Lemnio. ibid.
50. A Ringelbergio. 229
51. Chymici immeritò condemnantur. ibid.

52. Cur aqua vitæ, vt vinũ non bibitur. 231
53. Vinum animæ mens, animaque corpori. 233

Caput VI.

1. Nihil in vite, aut ex vite, in vua, vel ex vua, quod præstantissimam non habeat virtutem. p. 235
2. Vitis morsum Amphisbenæ curat. ibid.
3. Ex vitis lignis sarmenta 236
4. Cinis ex sarmentis, intestini extremi prolapsum curat. ibid.
5. Vitis fistulas sanat. ibid.
6. Folia suauissimum lac progignunt ibid.
7. Dolores capitis mitigant. ibid.
8. Succus dysentericis prodest. 237
9. Vulnera mundant & sanant. ibid.
10. Lachryma calculos dissoluit. ibid.
11. Cortices vulnerum sãguinem sistunt. ibid.
12. Cortex vuæ hepatis calorem extinguit. ibid.
13. Cinis corticis pilos ablatos restiruit. 238
14. Vinacea ex intimis iuncturis dolores discentiunt. ibid.
15. Pedum doloribus prosunt. ibid.
16. Materiam calculi attenuant. 239
17. Mammarum inflammationibus, ac alijs morbis vtilia sunt ibid
18. Ex eis iucundissima raspata fiunt. ibid
19. Sunt cibi suibus gratissimi. 240
20 Pampini & crudi & cocti sunt gratissimi ib
21 Nuclei acinorum stomacho vtiles. ibid
22. Vuæ maxime nutriunt &c. ibid
23 Aliquibus morbis medentur. ibid
24. Sunt in maxima glori ciborum. 24
25 Vuæ passæ multis morbis vtilissimæ. ibid
26 Fiunt laxatiuæ, qua aluum leniunt. ibid
27. Flos vuæ, venenata animalia longè amandat ibid.
28. Mustum multis serpentibus aduersatur, &c pag. 242
29 Omphacium valet cõtra tonsillas, vlcera ori humida, &c. ibid
30. Cibum fastidienti astuantiq; stomacho mirificè conducit. ibid
31. Appetitum prouocat pag. 243
32. Vicem cõdimenti pra

sta

ſtat. ibid.
3. Inſpiſſatum valet humoribus ad gulam deſcendentibus &c. 244
4. Vires mirabiles ſyrupi de agreſta ibid.
5. Sapa ad multas ægritudines valet. ibid.
6. In adulterium mellis culinæ cam vſurpant. ibid.
7. Vires defruti. 245
8. Vires paſsi. ibid.

Caput VII.

1. Vitis, quia vinum producit, vita appellatur. pag. 249
2. Vitis, vita, quia homini vitam fert. ibid.
3. Vitis, vita quia à vita parum differt. ibid.
4. Vitis, vita, quia eſt vita Poetis, ſicut merum carminibus. ibid.
5. Eius inuentor. 250
6. Omnia quæ ſunt in vite, pulcherrima ſunt. ibid.
7. Ipſa vitis, pulcherrima. p. 251
8. Palmites aſpectu pulchri. ibid.
9. Nihil meliùs excitare poteſt Poetam, quàm vitis aſpectus. ibid.
10. Varietas colorum viſum maximè delectat. ibid.
11. Pergulæ admirandæ. pag. 252
12. Vites ſine fine creſcunt. ibid.
13. Vitis inter omnes arbores vlmum amat. ibi.
14. Incrementi vitium diuerſitas, mirabilis. 253
15. Aequalis articulorum collocatio admiranda. ibid.
16. Gemmæ mirificæ 254
17. In eius flore curioſa delectatio. 255
18. Odor vuæ effloreſcentis naribus gratiſsimus. ibid.
19. Non ad effuſionem ſolummodo, ſed & ad voluptatem reponitur. ibi.
20. Plurimùm delectat habere pulcherrima vineta. 256
21. Cicero non poterat vitium pulchritudine ſatiari. ibid.
22. Vineæ fructus vua, ex cuius ſucco vinum. 257
23. Vitium prouentus cæteris frugibus vberior. ibid.
24. Poetæ pro vini vberrimo prouentu precantur. ibid.
25. Poetæ vellent, vt vinum affluenter abundaret, quia ſine eo nemo Poeta. 258
26. Carmina hilares animos

mos, & cellariam plenam, plenasque lagenas requirunt. ibid.
27. Poetæ ægrè ferunt, quando vua ante maturitatem colligitur. 259
28. Antiqui vitem æstimauere; & cur hircum ij Baccho immolarent. ibid.
29. Festa Ascolia in honorem Bacchi. 260
30. Antiqui multa festa in Bacchi honorem celebrabant. 261
31. Vindemia animos valdè delectat. 262
32. Descriptio vindemiæ. ibid.
33. Felix, qui tempore vindemiæ nascitur. 265.
34. Mulieres Bacchum, fugitiuum quærẽtes, eum non inueniunt. ibid.
35. Tempore vindemiæ omnis exultat, omnesque gemitus sedantur. ibid.
36. Cœlum ipsum psallit, & fulgore nouo resplendescit. 266
37. Vindemialia prandia omnes voluptates superant. 268
38. Tiberius Constantinus vindemiali lætitiæ operam impertiebat. ibid.
39. Item Messalina. ibid.
40. Tempore vinde[illegible] omnes ruri inhabit[illegible] ibid.
41. Author tempore [illegible] demiali Poeticè loc[illegible] tur.
42. Poetæ quamuis in fa[illegible] bus discrepent, in re [illegible] men communi con[illegible] niunt. ibid.
43. Poetæ in primo int[illegible] turum salutant. ibid.
44. Ruris amatores Po[illegible] se faciunt.
45. Bacchum vocant. ibid.
46. Vultu hilari, vt is [illegible] niat, cupiunt.
47. Bacchus se in con[illegible] ctum Poetis dat, eum salutant.
48. Aram ei consecr[illegible] Napææ, Satyri, &c. [illegible] ueniunt.
49. Rustica iuuentus [illegible] compita, læta c[illegible] pag. 275
50. Fessi epulas ludo[illegible] sumunt. ibid.
51. Tonius cantu iuu[illegible] ad compita vocat ibid.
52. Ex audito tibi[illegible] properant.
53. Poetæ in tecta Bac[illegible] vocant. ibid.
54. Bacchus vuas calca[illegible] interim Poetæ cui[illegible] carmina, furtim [illegible] piuntur.

53.

5. Eum in domum splendidissimam deducunt. pag. 282.
6. Antequam mensæ accumbant, nonnulla promulgantur. ibid.
7. Musæ ante fores conuiuantur. 284
8. In Bacchico conuiuio Bacchica colloquia. 285
9. In bibendo Genij varij, & varia ad compotationes faciéntia. 287
10. Quomodo Poetæ bibant in honorem Bacchi. 300
11. De vinis præstantioribus disceptatio. ibid.
12. Varia vinorum genera à Poetis laudata. ibid.
13. Veteres Poetæ vina noua à recentioribus laudari ægrè ferunt. 302
14. Veteres Poetæ irati. pag. 303
15. Bacchus caussam decernit, aliqua de vino abscondita explicat. ib.
16. Omnia vina Falerno, cedunt. 305
17. Falernum omnium ardentissimum. ibid.
18. Omnes Poeticas vinorum facultates solum continet. 307
19. Amabile archetypus, omnium vinorum. ibid.
20. Laudes vini Racensis. ibid.
21. Muscatuli Tabbiensis. pag 308
22. Laudes vini Amabilis. p. 309
23. A Baccho laudatur 311
24. Ex eo æther suauissimus omnium conficitur. 312
25. Vbi nascatur. ibid.
26. Propertius accusatur. p. 313
27. Defensio & absolutio Catonis accusatio. 317
28. Rixa Poetica de ducenda vxore. 334
29. Bacchus vaticinatur. p 336
30. Poetæ surgunt è mensis. 337
31. Bacchus, Poetæ, & Nymphæ choreas ducant. ibid.
32. Musa mingit, & quid mictum sequatur. 340
33. Poetæ tumultum excitant. ibid.
34. Bacchus disidium componere nititur. ib.
35. Germani de sorte conqueruntur. 341
36. Quidam Poeta Germanis maledicit. ibid.
37. Ii irâ inflammantur. pag. 344
38. Certus Poeta Germanos demulcere nititur. pag. 344

8
9. Germani ad arma conclamant. 346
90. Exploratores quid Baccho referant. ibid.
91. Obsopeus omnia componit. ibid.
92. Germani cedunt. 348
93. Ronsardus Baccho hymnum canit. 360
94. Bacchi discessus. 357
95. Cum cœlicolis cœnat. pag 358
96. Poetæ Ronsardo gratias agunt. ibid
97. Deam ruris seruatricem precantur, vt arua conseruentur. 3
98. Rura, prata, colono Palladi, Cereri, Bacc commendant. 3
99. Quod magna spe c spectatur, venturu quoque creditur. 3
100. Vibem repetu Poetæ. 3
101. Rusicolæ Iouem p pace orant ibi
102. Vota Palladi, Cere & Baccho faciunt. 34

Capit

Capita ſecundi Libri.

Caput I.

VInum non debet eſſe vetuſtum, neque toſculari vicinũ, ſed medium. pag. 366

2. Vinum melius, eſt aromaticum. ibid.

3. Debet eſſe purum & mundum. ibid.

4. Quatuor ſenſibus debet ſatisfacere. ibid.

5. Debet eſſe cum cos, aqua verò ſine cos. 376

6. Debet quoque labra oſculari, mordere, & calcitrare. ibid.

7. Vini boni proprietates. ibid.

8. Prima eſt odor. 372

9. Secunda ſapor. ibid.

10. Tertia nitor. 371

11. Quarta color. ibid.

12. Vini boni quinque ſpeciales notæ; quarum prima eſt, quòd ſit forte. p. 373

13. Secunda, quòd ſit formoſum. ibid.

14. Tertia, vt ſit flagrans. ibid.

15. Quarta, vt ſit frigidum. ibidem.

16 Quinta, vt ſit leue. ibid.

17. Vinum optimum, ſpumam leuat in medio, & cur 374

18 Debet eſſe clarum, vetus, ſubtile, maturum, &c. 375

19 Vectura vinum probat. p 376

20. Inuſitatus vini probandi modus ibid.

21. Vinum quomodo deguſtandum ſit. 377

22. Ex ſuccis, ſola, oleum, mel, & vinum in longum temporis ſpatium perdurant. 379

23. Vinum plus, quàm oleum & mel poteſt perdurare. ibid.

24. Quæ grauitatis & leuitatis ratione inter ſe certent. 380

Caput II.

1. Vinum aqua miſcendum. p. 382

2. Vinum aquaticum eſt ſaniſſimum. 383

3. Bacchus vini temperandi

di rationem docuit. 384
4. Naiada Bacchus amat. ibid.
5. Baccho duas nutrices antiqui apposuere. 385
6. Cur Vinum aquæ sit miscendum. 386
7. Qui ab hac regula excipiantur. 388
8. Tribus casibus exceptis vinum aqua diluendũ. p. 389
9. Caussæ ibid.
10. Aqua vino miscenda ciuilitatis, sanitatis, temperãtiæ modestiæ, & suauitatis caussa. 390
11. Nulla dari potest mixtionis regula. 391
12. Considerandæ vini vires. 292
13. Sumentis ætas. 393
14. Virgines vinum nisi dilutissimũ bibere non deberent. ibid.
15. Periculosum puellis vinum, etiam aqua parum domitum perpotare. 394
16. Vinum dilutum pueris conuenit. ibid.
17. Mulieres vinum benè Lymphatum bibere deberent. 395
18. Consuetudo considerandа. 396
19. Vitæ genus. ibid.
20. Anni tempus. 397
21. Cœli status. 398
22. Vino vna hora aut altera ante potionem aqua miscenda. ibid.
23. Cur. ibid.
24. A locis vinosis potator abstinere se debet. 399

Caput III.

1. Vini mensura moderata esse debet. pag. 401
2. Vinum moderate sumptum, sanitas animæ. ib.
3. Vini præcepta in bibendo. ibid.
4. Vinum potandum, nisi aliud obstet, iuxtà corporis & naturæ desiderium. 402
5. Præcepta Bacchica. ibi.
6. Res indigna, totam noctem inter pocula consumere. 403
7. Inter pocula quid memoria semper sit tenendum. ibid.
8. Pocula mediocria esse debent. ibid.
9. Pocula angusta ructus prouocant. 444
10. Suaues potus terram aut vitrum requirunt. pag. 445
11. Vitra in frequentiori vsu. ibid.
12. Potus in crystallo salubrissimus. ibid.

13. Vi-

3. Vitrum, nullum odorem aut saporem vino communicat. 407
4. Cur in vitro omnes bibere deberent? ibid.
5. Paruis poculis bibendum. 408
6 Aliqua vina, pura ebibenda. 409
7. Qui degustat vinum, non debet totum poculum exsiccare. 410
8. Canones bibendi. 411
9. Verus modus bibendi p. 412
10. Vini dulcis notæ. ibi.
11. Vinum vetus nouo melius. 414
12. Quale vinum sit bibendum. ibid.
13. Post aquæ potum vino copiosius indulgendum. 415
14. Vinum sulphuratum mortem accelerat. ibi.

Caput IV.

1. Vinum extra mensam bibi potest. 417
2. Quãdo nubes in aquas resoluit. ibid.
3. Ob victoriam. 419
4. Quando quis acri siti stimulatur. ibid.
5. In diebus Bacchanalibus. 420
6. Tempore æstiuo. ibid.
7. Naturæ calidæ. 422
8. Quæ sitim extinguant. p. 423
9. Pro conformatione legum. ibid.
10. Pro consultatione rerum. 424
11. Sobrietas in Consiliario requiritur. 427
12. Vinum omnia euomit. 428
13. Pro reconciliatione. p. 429
14. Quando Poetæ carmina sunt facituri. 431
15. Bacchus omne Poetæ dictum carmine excipit. ibid.
16. In vino carmina latitant. ibid.
17. Vinum cantandi argumentum suppeditat. p. 432
18. Bacchus Musas colit. p. 443
19. Poetas ad Musas ducit. ibid.
20. Ebriis nullum numen Poeticum fauet. 434
21. Quando quis est corpore defatigatus. ibid.
22. Ad sensus ludendos. ib.
23. In extrema tristitia curæ poculis necandæ. 435
24. Vinum iucunditatem habet tristitia careatem. 436
25. Omnes curas potest sedare

dare. 473
26. Ad somnum concitandum. 438
27. Tempore puer perij. 441
28. Vetulæ bibaces. ibid.
29. Nulla res magis stomachum mouet, quam anus, quæ epota vina eructat. 443
30. Quando quis habet domi hospites. 455
31. Quando quis est melancholicus. 456
32. Domi bibendum. ibi.
33. Vinum non semper tristitiam melancholicis eximit. ibid
34. Vinum cauponarum euitandum. 457
35. Vt amicis morem geramus. 458
36. Quid sit propinare. ib.
37. Vnde habuit initium lex propinandi. 459
Compotare ad amicitiam ineundam nõ conuenit. p. 459
Quot conditiones requirantur ad amicitiam. ib.
Inter compotationes nulla vera amicitia iniri potest, & cur. 460
Amicitia inter pocula cõtracta plerumque est vitrea. 463
Impium ac sacrilegum diebus festis in taberuis debacchari. 464

Caput. V.

1. Conuiuium animi pabulum. p 465
2. Sine Baccho est mortuum. 466
3. Adulatores quoties bibebant. ibid.
4. Amantes. 467
5. Romani & alij. 468
6. Iulij Galli facetum dictum. ibid.
7. Numerus quaternarius ab antiquis non laudabatur. ibid.
8. Antiqui sextarium in quatuor partes diuidebant. 470
9. Qui septies esse compotandum contendãt. 471
10. Quiter. 473
11. Qui libras duas. 475
12. Qui decies. ibid.
13. Explicatio primæ assertionis. 480
14. Secũdæ assertionis. 485
15. Tertiæ. ibid.
16. Quartæ. 486
17. Quintæ. ibid.

Caput VI.

1. Tria præcipuè compotationes requirunt. 489
2. Nulla maior voluptas, quàm Musas colere. ib.
3. Poetæ ad delectandum nati. ibid.
4. Carminibus vaticinantur. 490

5. Prin-

5. Principem locum in cõuiuijs obtinere debent, ibid.
6. Vinum largè bibere exoptant. ibid.
7. In vino generoso Musæ latitant. ibid.
8. Carmina bibendo non solùm fluunt, verùm etiam ruunt. 491
9. Vina generosa apertè petere debent. ibid.
10. Satius est Bacchico furore, quàm cæteris corripi. 492
11. Non debent esse in petendo frequentes. ibid.
12. Tantum vini petendũ, quantũ satis sit ad carmina contexenda. ibid.
13. Compotores, in effundendo Poetis vinum liberales esse debent. 593
14. Hac tempestate tanta est reuerentia Poesi, quanta lupanari. ibid.
15. Cur contemnantur. ib.
16. Cur hoc tempore nulli ferè Poetæ. ibid.
17. Non solùm irridentur, verùm etiam foras eijciuntur. 495
18. Qui cupit Poetas audire cantantes, sopitam de sollicitudine mentem eruat. ibid.
19. Omnia interitum subeunt, sola carmina mortem ignorant. ibid.
20. Honesta Musica potationibus adhibẽda. 496
21. Musica in omnibus rebus creatis inuenitur. p 497
22. Musica eadẽ, quæ conuiuia præstat. 498
23. Dat quietem fessis. 499
24. Effœminata Musica à conuiuijs exterminanda. ibid.
25. Item plebeiæ cantilinæ. 501
26. In funebribus cõuiuijs licet leni voce canere. ibid.
27. Ridiculæ cantilenæ, quæ modestiam seruãt, admittendæ. 502
28. Compotatio Rosam requirit. ibid.
29. Roseas coronas antiqui capiti applicabant. ibid.
30. Rosa ebrietatem arcet. p. 503
31. Spiritus rosa reficit. ib.
32. Est taciturnitatis signum. ibid.
33. Est flos spectatissimus. ibid
34. Est flos amicus Poetis. p 504
35. Est Bacchi amica. ibid.
36. Prope vinum collocanda.

canda. ibid.
37. Pulchritudinem citò perituram præsignificat. 505
38. Est humanæ vitæ simulachrum. ibid.
39. Plus æquo blandam voluptatem significat. p.506

Caput VII.

1. Difficile compotationes sine aliqua ebrietate celebrare. pag.509
2. Noctu vtilior ac tutior est compotatio. ibid.
3. Cœna ad vitæ commoditatem facit. ibid.
4. Compotationes noctu fieri solitas 510
5. Tenebræ reuerentiam habent. 511
6. Hospiti seu amico vina optima propinanda. ib.
7. Vinum à cibo non debet longè abesse. ibid.
8. Famuli in propinando vino plerumque immodesti. 512
9. Meliora vina mensæ initio Hebræi apponebant. 513
10. Singula pocula singulis potoribus apponenda. ibid.
11. Poculum appositum statim absorbēdum. ibi.
12. Vina coronæ decet. p 514
13. Vinum non est effundendum. ibid.
14. Præbitiones ad naturā pigram excitandam adinuentæ. 515
15. Impossibile peregrinū bibitiones posse euitare. ibid.
16. Insanus mos patinas solummodò potoribus ostentare. 516
17. Potorum fallaciæ. 517
18. Præmonitio. ibid.
19. Ad libitum bibentium vinum fluat. ibid.
20. Vinum debet esse promptum. 518
21. Potores non interrumpantur, qua occasione adagium explicatur. ib.
22. Vasa sint munda. ibid.
23. Antiqui inter pocula Dijs litabant. 519
24. Primum & vltimum poculum Deo per gratiarum actionem est offerendum. 520
25. Lex est obseruanda. p.521
26. Potoribus aliquando gratificandum. ibid.
27. Germani bibones. ib.
28. Caussas legitimas habent bibendi. ibid.
29. Qui vinum ferre potest, ad conuiuium accedat. 524

30. Quæ

30. Quæ sunt inter pocula dicta, fido silentio tenenda ibid.
31. Leges Romanorum à Romanis traductæ, à potationibus ablegandæ. 525
32. Coactio ad bibendum criminosa. 527
33. Non omnes ventres, æquales. 528
34. Conuiuium oblectatio inter pocula. ibid.
35. Potus coactus, malus. ibid.
36. Voluntaria inebriatio, peccatum. ibid.
37. Sacrilegium amicitiæ leges fœdare. 529
38. Cœnæ, in quibus potores ad pergræcandum vi coguntur, non Christianæ, sed Thyesteæ sunt. ibid.
39. Vino certare est barbarorum. ibid.
40. Gustus vini bibendi violentia amittitur. 530
41. Qui sodalem ad se inebriandum cogit, est assassino peior. ibid.
42. Nullus finis in ebrietate continetur, ad quē potus institutus est. ibi.
43. Nihil stultius, quàm corporis animiqúe salutē præbibendo amittere. 531
44. Ritus bibendi super sanitate Principibus noxius. 532
45 Abusus bibendi super sanitate Principum exterminandus. ibid.
46. Incolumitas amicorum à potu non dependet. 533
47. Mos Septemtrionalium in bibendo. 536
48. Eorum mos abijciendus. 537
49. Germani morosos cōpotores odio prosequuntur. 538
50. Qui inter se certant, à compotationibus ablegandi. 539
51. Item venefici, ibid.
52. Item qui amatorias potiones mulieribus propinant, 540
53. Ex illis quid eueniat. p. 541
54. Earum effectus, & cum amore Heroico affinitatem habent. ibid.
55. Quomodo conueniant p. 542
56. Quomodo differant. p. 543
57. Philtra antiquis nota. p. 544
58. Item characteres & imagines, &c. 545
59. Item

59. Item qui bibendo certant, & certando bibunt. 546
60. Item ij, qui expellendorum dolorum prætextu, in funebribus conuiuijs die nocteque bibunt. ibid.
61. Laudandi, qui sepulchra extruunt. 547
62 Non sufficit lachrymis, querelis ac vino mortuos prosequi, & cur. 548
63. Item qui poculo cœnas claudente non contenti, Sardanapalicam bibacitatem vsque ad lucem traducunt. 549
64. Eiusmodi bibitores castigandi. 553
65. Nihil propiùs accedit ad similitudinem mortis, quàm somnus. ibid.
66. Somnus omnia obliuioni tradit. 554
67. Qui multũ dormiunt, iniuriam Deo facere videntur. ibid.
68 Vigilia somno anteponenda. 555
69. Somnolenti multis commodis priuantur. ibid.
70 Vigilantia semper præ se fert laudem. ibid.
71. Quæ quis promisit, præstet. 556
72. Compotor sodali vices reddat. ibid.

Capita

Capita tertij Libri.

Caput I.

1. QVæ res possunt inebriare. 560
2. Qui non sunt vino assueti, si ei largiùs indulgeant, magis inebriantur. 561
3. Vitis viridis inebriat. ibidem.
4. Odor ambræ antequam vinum bibatur ibid.
5. Ii citiùs inebriantur, quibus venæ sunt angustiores. ibid.
6. Item qui habent stomachum calidum. ibid.
7. Item loquaces. ibid.
8. Item qui calidæ sunt naturæ. 562
9. Item qui in conuiuijs calidi panis esu vtuntur. p. 563
10. Item qui panem, vbi est lolium & eiusmodi, comederint. ibid.
11. Potus ex vase amplo minùs inebriat. ibid.
12. Cur quidam ebrietate non tentantur, quamuis supra modum biberint. ibid.
13. Exercitari promptiùs se inebriant. 564
14. Cur sapientes ac Philosophi magis, quã idiotæ inebrientur ibid.
15. Qui varia vina bibunt, faciliùs in ebrietatem incidunt. ibid.
16. Item qui vinum subtile & facilè euaporans epotant. 565
17. Mulieres rarò in ebrietatem cadunt. ibid.
18. Mustum rarò inebriat. p. 569
19. Qui vinum austerum pòst bibit, non inebriatur. 570
20. Item vinum percolatum minùs inebriat. ibid.
21. Vinum defœcatum, validiùs. 571
22. Vinum lymphatũ magis, quàm dilutum inebriat. ibid.
23. Vinum crassum & nigrum stabiliorem facit ebrietatem. ibid.
24. Vinum, meracius videtur ieiuno, quàm ei, qui cibum sumpsit. p. 572

25. Dif-

25. Differentia inter ebrietatem & crapulam. ib.
26. Vtraque duplex. 573
27. Differentia inter ebrietatem & ebriositatem. ibid.
28. Ebrij cur malum vinũ suauius potent. 576.
29. Vinolenti suspiciosi sunt. 577
30. A diluto postridie capite minus grauantur. ibid.
31. Ad lachrymãdum propensiores. ibid.
32. Vinum hominem taciturnum ad verba excitat. ibid.
33. Cur lingua ebriorum balbutiat & cespitet. p. 578
34. Vinolentis cur res vna plures videatur. ibid.
35 Cur Solis calore gaudeant. 579
36. Cur tremant ibid.
37. Vinum biliosos reddit furentes. ibid.
38. Diuersos parit effectus. ibid.
39. An liceat aliquando se inebriare. 580
40. Non est peccatum, si quis Medico suadente se inebriet. 583

Caput II.

1. Difficile ebrietatem euitare. 585
2. Succus Lauri ebrietatem fugat. ibid.
3. Item brassica. ibid.
4. Cur brassica crapulam sedet. ibid.
5. Item hederæ ramuli. 587
6. Vitis cum hedera inimicitias gerit. ibid.
7. Cur venali vino suspensa superponatur. 588
8. Rosaceæ, Laureæ, & Hederaceæ coronæ vim habent vini vapores reprimendi. ibid.
9 De Rosa. 484
10. De Lauro. ibid.
11. De Hedera ibid.
12. Cur hedera Baccho dicata. 590
13. Hedera Poetis necessaria. 591
14. Apium facit ad ebrietatem. ibid.
15. Cur eiusmodi coronas antiqui instituerint. p. 592.
16 Puluis lapidis pumicis ebrietatem prohibet. p. 593
17. Item cremor absynthij. ibid.
18. Item portulaca. ibid.
19. Item crocum. Item alia sequentibus numeris. ibid.
20. Tribus modis vini vehemen-

hementia infringitur. p.598
1. Potor antequam bibere incipiat, quid ei faciendum. 599
2. Remedium ad ebrietatem ridiculum & superstitiosum. ibid.
3. Qui sese mero inuitare prolixius voluerit, quid efficere debeat. ibid.
4. Lactuca ebrietatem retundit 600
5. Vt ebrius iterum ieiunus fiat, ibid.
6. Primum remedium morale ad ebrietatem euitandam. ibid.
7. Secundum. 601
8. Tertium. 602
9. Quartum. 603
10. Quintum. ibid.
11. Sextum. ibid.
12. Septimum. 604
13. Octauum. ibid.
14. Nonum. ibid.
15. Decimum. ibid.
16. Vndecimum. ibid.
17. Duodecimum. 605
18. Decimum tertium. ib.
19. Decimum quartum. ibid.
20. Primum remedium politicum, 606
21. Secundum. ibid.
22. Tertium 607
23. Quartum 608
24. Quintu 609

Caput III.

1. Ebrietas sterilitatem inducit. 613
2. Nullus alius affectus tot sympthomata, vt ebrietas effundit. ibid.
3. Ebrij quasi voluntariam mortem sibi adscisscunt. p.615
4. Inter omnes cruditates nulla maius damnum affert generationi, quàm ebrietas. 616
5. Caussa est, ne homines diu viuant. 617
6. Memoriam prorsus obruit. ibid.
7. Nullum tetrius spectaculum humana mente, à vinolentia submersa. ib.
8. Senes ad Venerem inuitos inflammat. 618
9. Infinitis ægritudinibus obnoxij, qui debacchantur. ibid.
10. Secretum non possunt custodire. ibid.
11. Temulenti duplici pœna puniri deberent. p. 620
12. Vix vlla Respublica diu stetit, quæ ebriosorum consilio gesta est. 621
13. Vinum ad libidinem animos inflammat. 622
14. Homines in rabiem vertit. 623

15. Ebrietas homines quacunque bestia peiores reddit. 524
16. Ebrij patrimonia decoquunt. 625
17 Vniuersę exercitui ebrietas nocet. 626
18. Vinum omnia sursum deorsum vertit. 628
19. Ebrietas castitatem submergit. ibid.
20 Capiendarum ab hostibus vrbium sæpè caussa fuit. 629
21. Ea pulchritudo amittitur. 630
22. Caussa est infinitorum errorum. ibid.
23 Nihil moderatum, vbi homines debacchantur. ibid.
24. Homines crudeles reddit. 631
25. Principes ebrij amicis suis non parcunt ibid
26 Ebrij negotia publica tractare non possunt. p. 633
27. Ebrius est tanquam mortuus. 634
28. Ebrietas, caussa, cur homines Deum negent. ibid.
29. Asinus melior ebriosis. ibid.
30 Ebrius Gubernator omnia subuertit. ibid.
31. Princeps ebrius morte multandus. ibid.
32. Ebrietas ad omne vitium homines impellit. ibid.
33. Saltatio est pharmacon ex omnibus venenorum speciebus confectum. p 635
34. Ebriositas horribiliter Deum offendit. 636
35 Ebriosus multis modis in seipsum delinquit 637
36 Vertigo cerebri temulenti lædit spiritus animales. ibid.
37. Horribilis profanitas inter ebrios dominatur. 638
38 Ebrietas pellit timorē Dei. ibid.
39. Morbi periculosi ebrietatem comitantur. p. 640
40 Per ebrietatem existimatio hominū vilescit. ibid.
41. Ingenuæ indoli infamiæ labem aspergit. p. 641
42. Maxima nocumenta animæ affert. ibid.
43 Apud Iurisperitos malè quoque audit. 644
44. Indicta caussa Iudices ebrij solent innocentes condemnare. 645

45. Spi-

5. Spiritus sanctus in S. Scriptura in ebrietatem multa dicit. ibid.
6 In immoderata ebrietate somno non est locus. 647
7. Propter ebrietatem vxores negliguntur. ibi.
8. Est artificum calamitas ibid.
9. Ebrij sunt omnibus molestissimi. 648
10. Ab ipsismet Poetis irridentur. 649
11 Nefanda & quasi incredibilia ab ebriis perpetrantur. 660
12. In puros asinos transformantur. 662
13. Ebrietas fœdissimas cantilenas adinuenit. p. 663
14. Poetæ ebrios, & vinos & mortuos atro carmine proscindunt. ibid.
15. Dei permissu ob ebrietatem vineæ frigore aliquando conficiuntur. p. 672
16. Vinum depauperat. ib.
17. Ebrij omnibus risum mouent, ibid.
18. Filios ebrios generant. p. 673
19. Nihil conuiuium magis deformat, quàm ebrietas. ibid.
20. Est omnium malorum caussa. ibid.
21. Omnia officia, quibus alij alijs obligati sunt, violat. 675
22. Per eam adimit sibi quis facultatem vitandi ea, quæ per se peccata sunt. 677
23. Temperantiæ regula turpiter per ebrietatem exceditur. ibid.
24. Auget culpam & malignitatem ibid.
25. Est multiplex bestia. p. 678
26 Signa ebrietatis ebrij secum semper ferunt. ibid.
27. Numerosi exercitus ab ebrietate victi. 679
28. Potentissimas metropoles in cineres redegit. ibid.
29. Homines ad omnia tardos reddit. 680
30. Infinitis viris funestas clades peperit. ibid.
31. Ebrij totam ciuitatem perturbant. 681
32. Est malum immedicabile. ibid.
33. Vinum est omni veneno potentius. 682

DE

DE ADMIRANDIS VINI VIRTVTIBVS, ETC.

AVCTORE

PETRO ANDREA CANONHERIO

LIBER PRIMVS.

Caput primum.

VIni appellatio. 2. Definitio. 3. Sine vino Poëtæ canere non possunt. 4. Tres sunt Poëtici furores. 5. Poëta est res :cra. *6. Bacchus Musis præest. 7. Poëtæ noctu* :elius *cantant. 8. Bacchus Poësis inuentor. 9. Mon-* m *Parnassum continet. 10. Poëtæ vini auidissimi.* 1. *Qui vinum non bibunt, versus fundere non possunt.* 2. *Poëtæ vinosi. 13. Vino bona, aquâ verò mala* :rmina *decantantur. 14. Ex aqua extemporanei* :rsus *fluere non possunt. 15. Aqua oculos delectat.* 6. *Ebrietas ebria carmina dictat. 17. Qui optima* na *bibunt, facillimè versus componunt. 18. Ante* ni *vsum nullus Poëta. 19. Vinum Poëtas fertiles* ddit. *20. Cur Poëta vinum dilutum non bibant.* . *Cur aquam & Zythum adeò prosequantur*

22. *Effectus mali ceruisiæ.* 23. *Cur aqua Poetis inimica, & cur Deus dura eius potoribus proposuerit.* 24. *Cur Poetæ sint inimici ijs, qui vinum spargunt, aut vuam immaturam proijciunt.* 25. *Bacchus Poetas disertos facit.* 26. *Pauci Poetæ hac tempestate, o Principum auaritiam, qui vinum ijs denegant.* 27. *Bacchus Poetas stupendos facit.* 28. *Spiritus quo Poetæ afflantur, à nectareo potu oritur.* 29. *Qui Ambrosia.* 30. *Poetæ Bacchi auxilium inuocant.* 31. *Cur Sileni Asinum celebrent.* 32. *Torcularibus Laenæ præpositæ.* 33. *Musæ circa pocula canunt.* 34. *Cur sitis à Poetis laudetur.* 35. *Eam generosi vino extinguunt Poetæ.* 36. *Cur vinum vetus bibant.* 37. *Cur Baccho benè precentur.* 38. *Bacchus Poetarum pater.* 39. *Vino nihil præstantius.* 40. *Multi sit ebria, vita autem sobria.*

1. VInum varijs & diuersis nominibus, nempe Bacchus, Bromi[9], Lyæus, Ignigena, Liber, Lenæus, Semelius, Enan, Thyrsiger, Dionysius, Thyoneus, Eleleus, Bryseus, Brotinus, Bassareus, Hyseus, Nictelius, Dithyrambus, Osyris, Dator lætitiæ, Pater Genialis, Indetunsus, Euchius, Bigenitus, & Bismater à Poetis; ab alijs verò Professoribus, Vinum, Latex & Merum communiter appellatur.

2. Variè à varijs auctoribus definitur; sed inter omnes definitiones cæteris Valesij *cap.* 27. *Sacr. Philosoph.* meliorem esse censeo; qui sic vinum definit: *Vinum, quod est Noe inuentum*, e

succ

ſuccus vuæ maturatione perfectus. Verũ ſi aliam omnes cauſſas complectentem quis deſiderет, Horatij Augenij deſcriptionem huc afferam, à quo *Ep. Medic. lib.5. c.2.* ita deſcribitur: *Vinum eſt liquor expreſſus ab vuis domeſticis & maturis, & à ſua fæce purgatus, atque in dolio à proprio ac naturali calore, ob corporis potiſsimùm nutritionem perfectus. Hac definitione ſingulas vini cauſſas complector. Materiam, quatenus dixi ex vuis domeſticis & maturis deduci: ex vuis enim ſilueſtribus, quæ vocantur labruſcæ, non fit vinum: ex domeſticis non maturis fit omphacium. Forma vini eſt liquor ab illis expreſſus & defæcatus. Liquorem vocaui, non ſuccum, quia conſuetudo eſt apud Medicos ſucci nomen dici, tum de ſucco liquido, tum de condenſato: vt cõſtat de ſucco abſynthij, eupatorij, liquiritiæ: vt diſtingueremus à condenſato ſucco, liquoris nomen vſurpare placuit, quia vinum propriè eſt ſuccus fluxibilis liquidus.* Hinc à *ſapa diſtinguo, quia non eſt ſubſtantia liquida, ſed tenax & adhærescens: quod ſi quiſpiam ſuccum appellare voluerit, non reclamabimus; cum eo tamen nomine rem fluxibilem intelligat. Hac eadem particula vinum à muſto diſtinguit, quia vinum tantum non eſt liquor expreſſus, ſed defæcatus. Mustum incipiens eſt vinum, at imperfectum quidpiam, cum non ſit adhuc à fæcibus expurgatum, ideoq; nullum ſum vel pro ſanandis ægrotis, vel pro ſanis conſeruandis habet. Efficiens porrò cauſſa vini duplex, interna, & externa. Interna proprius eſt & naturalis calor ipſius vini, minimè quidem rei cuiuſpiam externæ, vt quidam*

perperam dixere. Hic enim vbi ſtatim repoſitum in dolio muſtum fuerit, ebullitionem & concoctionem in ipſo faciens, expurgandoq; omnia excrementa, & per ſuperiores & inferiores partes vinum perfectum & concoctũ reddit. Externum efficiens, vindemiator, expreßor, addi ſi placet, torculatorem, conſeruans, dolium. Dum dixi, à proprio & naturali calore, perfectum vtique vinum efficiens videor declaraſſe, prætermißo externo, quod rei naturam non conſtituit. Dolij meminiſſe volui, quia locus eſt in quo verè conſeruatur, & in quo per concoctionem perficitur. Cæterum finis vini triplex mihi videtur: vnus maximè proprius & neceßarius, nempe vi corpus nutriat; & hunc definitione complexi ſumus: alij minus proprij, vt alimenti in vniuerſum corpus diſtributio, morborum ſanatio. Nutrit vinum propria natura: diſtribuit quatenus fluxibile & aquoſum: ſanat autem, vt contrarietatem habet cum morbo cauſſiſq; morbificis,

3. Vinum eſt tantæ virtutis & efficacitatis, vt ſine illius hauſtu, nihil ferè præclari aut illuſtris mortales conficiendi poteſtatem haberent, nullaque res earum, quæ infra Lunam continentur, homine excepto, cum mero comparari poſſe videtur. Poëtæ enim qui nobiliſſimam ac principibus digniſſimam facultatem profitentur, ſine vini generoſi hauſtu carmina linguâ non modularentur neque ſuauiſſimis concentibus aëra demulcerent.

4. Nam etſi quatuor ſint Poëtici furores, nempe Bacchi, Veneris, Apollinis, & Muſarum, vt

Marſi

Iarſilius Ficinus inquit; Alexander Farra in ſepte-
rio, & alij quamplures aſſeuerant, quibus agitati-
lmiranda ſeliciſſimè canunt; tamen vbi Patris
enialis furor non inuenitur, cæterique cum hoc
on coniunguntur, grauia plenaque carmina de-
otare non poſſunt, cùm is ſit velut nobiliſſimus
iidam ſplendor, qui Poëtarum mentes illuſtrat
que purificat, eoſque ad verſus ore mouendos
citat atque impellit, vt lepidè ait Chiabrera:

Toſto, che per le vene erra ondeggiando
De le bell' vue il ſangue,
Mio cor, che per te langue,
Ringiouenisce & ama,
Ne meno Euterpe chiama
Ad Arpeggiar cantando.

vt Ioannes Anguillara celeberrimus Poëta:

Baſta, che poi, che fù rotto il bel vaſo
Del liquor ſparſo, tal vena riſorge,
Che vinto reſta Helicona e Parnaſo.

vt inquit Alphonſus Lupeius in libello de vini
nmoditatibus: *Probè dilutum mentem illuſtrat,*
ue ſuppeditat animalibus ſpiritibus vegetantem ca-
m, vt impigrè moueantur. Eiſdem etiam ſuggerit
ndidiſsimam lucem, qua ad omnes intellectus
ones ſint peruij. & eſt ſuauiſſimorum verbo-
ı pulcherrimarumque cogitationum dux, vt
m Chiabrera venuſtè canit:

Su di Tirſi arma la mano
Gran Thebano,

Sgombra'l volgo à me dauanti
Tu, che'l sangue hor ferue, hor spiuma,
E m' impiuma
Le parole, ond' io ti canti.

Cur sine Baccho Poëtæ canere minimè possint, est, quia ille Musis præest, vt refert Fabius Paulinus *in Hebd. lib. 1. cap 3.* his verbis: *Idem significarunt alij quidam Philosophi, abularum inuolucris Philosophiæ mysteria contegentes, qui Dionysium, qui etiam Musis & Philosophiæ præesse dicitur.* Sine Præside verò cęteri nihil agere valent. His adde Platonis summi & perfectissimi Philosophi auctoritatem, qui in Iside sic ait: *Poeta est res sacra, nec priùs canere potest, quàm Deo plenus, extra se positus, & à mente alienatus.*

5. Quòd Poëta sit res sacra, idem Paulinus *lib. & c. 1.* ostendit: *In hoc verò præclaro hominum genere, omnium conceßu & quasi iure principatum Poet. sibi vendicat. Quid enim est præstanti Poeta melius quid doctius, quid humano generi vtilius, quid porr. ornatius, quid denique diuinius? Quod cùm lentè (v omnia) consideraret Plato, atque Democritus, prim omnium nescio quid in hoc hominum genere deprehen derunt, quod humani vires ingenij longo interuallo superaret, & ambo in hanc sententiam, quam multi posteà sunt amplexati, discessere, vt arbitrarentur nemi nem posse esse Poetam, qui non diuino quodam spiriti atque furore raperetur, & Poemata perfecta suis numeris omnibus absoluta, non humani esse opus ingenii*

se

ed diuini cuiusdam spiritus, instinctuq; velut è cortina & adito proficisci, sacris Poetarum excussa prærordiis; quod facilè declarat paucitas ipsorum, quæ tanta est, vt non singulis tantum ac talibus, & apud omnes gentes quæ literarum studia coluere, sed vix à mundi primordio in toto terrarum orbe, & ex omni vetustatis & temporum memoria tres, aut ad summum quatuor Poetæ boni reperiantur. Paulini verbis assripe, quæ Poëtæ de semetipsis loquuntur. Ouidius n art.

Est Deus in nobis; sunt & commercia cœli:
Sedibus æthereis spiritus ille venit.

5. Fast. *Est Deus in nobis; agitante calescimus illo:*
Impetus ille sacra semina mentis habet.

4. Trist. eleg. 10.

At mihi iam puero cælestia sacra placebant,
Inq; suum furtim Musa trahebat opus.

Et 3. eleg. 2. *Nec vos Pierides, nec stirps Latonia vestro*
Docta Sacerdoti turba tulistis opem.

Propertius lib. 3. Eleg.

Hæc curent pueri, relegant hæc scripta puellæ,
Meq; Deum clament, & mihi sacra ferant.

De carminibus scilicet intellige, quæ tanquam Dij omnibus admirationi sint. Et Cicer. *in Tuscul* Poeta graue plenumq; carmen non sine cœlesti aliquo mentis instinctu fundit. Et pro Archia: *Cæterarum rerum studia & doctrina, & præceptis, & arte constant: Poeta natura ipsa valet, & mentis viribus excitatur, & quasi diuino quodam spiritu afflatur. Quare suo iure*

noster ille Ennius sanctos appellat Poetas, quod quasi deorum aliquo dono & munere commendati nobis esse videantur.

6. Quòd autem sine Baccho præclarissimos versus canere non possint, est, quia Musis ille & Philosophiæ præest, vt ex Paulino superiùs dictum est, & ex Platone deducitur; sine Præside autem nihil efficitur. Illud enim verbum, *Deo plenus*, ferè omnes pro Baccho intellexerunt, & antiqui præsertim ita sunt interpretati; qui etiam inter Apollinem & Bacchum nullum discrimen fecere, vt Macrobius *lib. 1. Saturn. c. 18.* refert; sic enim ait: *Nulla ex his dubitatio sit, Solem ac Liberum Patrem eiusdem numinis habendum: absolutè tamen hoc argumentis liquidioribus adstruetur. In sacris enim hæc religiosi arcani obseruatio tenetur, vt cùm Sol in supero, id est, in diuino Hemisphario est, Apollo vocitetur; cùm in infero, id est, nocturno Dionysius, qui est Liber Pater habeatur, &c.* Qua de re cùm Phœbus & Bacchus idem sint, & Sol sit, vt Cicero affirmat, Dux & Princeps, & moderator luminum reliquorum, mens mundi & temperatio, tanta magnitudine, vt cuncta sua luce lustret & compleat, deducitur

Primò, Essentialiter tres tantummodò furores Poëticos esse, non quatuor; aut si quatuor sint cõstituendi, inter Bacchum & Apollinem, differentiam solummodò accidentalem esse faciendam.

Secundò. Bacchicum furorẽ cæteris præesse: sicut

icut Phœbus ſtellis, planetis, cæteriſque rebus
præſidet.

Tertiò, Sicut ſine principe, conſiliarij alicuius
nomenti negotia decernere aut expedire: ſic ſine
Bacchico furore cæterorũ præſide, laudabiles ver-
us fundere Poëtæ minimè valent: & negandum,
quemquam ſine eo in Poëtã magnum euaſurum.

Quartò, Quando Poëtæ Bacchum inuocant,
Apollinem etiam, & è contrà, quando Apollinem,
Bacchum quoque eos inuocare certum eſt, cùm
dem ſint, & nulla eſſentiali differentia diſtin-
guantur.

Quintò, Poſſe ſententiam de ea quæſtione
erri, nempe cur celeberrimi Poëtæ noctu, &
on diu cantus edant præſtantiores: nam rationes
a promptu ſunt: 1. Quia Bacchus nocte (Poë-
cè nunc loquor) ſicut Apollo diu prædomina-
ur, vt ex Macrobio ſuperiùs annotauimus.
. Quia noctu omnia quietiora & ſecretiora ſunt,
leò ſeceſſus & latebras adamant, nempe vbi
unt horti, nemora, rura, flumina, & amœnitates,
lorat. Epiſt. 2. lib. 1.

------- *Me gelidum nemus*
Nympharumq; leues cum Satyris chori,
Secernunt populo.

t 2. lib. 2. *Præter cætera, Romæ méne Poemata cenſes*
Scribere poſſe inter tot curas, totq; labores?

t inferiùs. *Scriptorum chorus omnis amat nemus, & fugit vrbem.*

Et Ouid. Eleg....

Carmina secessum scribentis & otia quærunt.

Sextò, Quia noctu mens quauis diurna sollicitudine & perturbatione soluta esse videtur. mens enim distracta, & angore pressa difficillimè versus scribere potest, teste Ouidio:

------ *Carmina lætum*
Sunt opus, & pacem mentis habere volunt:
Carmina proueniunt animo deducta sereno,
Nubila sunt subitis tempora nostra malis.

Et Guarinus singularis Poëta Italicus:

Lieto nido, esca dolce, aura cortese
Bramano i Cigni, e non si va in Parnaso
Con le cure mordaci & chi pur sempre
Col suo destin garisce, e col disagio,
Vien rocco, e perde il canto, e la fauella.

Qua de re Ouidius, quomodo in animi temporisque statu turbulentissimo, carmina factitare potuerit, admiratur.

Quòd facerem versus inter fera murmura Ponti,
Cycladis Aegeas obstupuisse puto.
Ipse ego nunc miror, tantis animiq; marisq;
Fluctibus ingenium non cecidisse meum.

Septimò, Quia antiqui noctu bibere, & Libero Patri indulgere solebant, eoque deinde calefacti & agitati, antequam somno se darent, semper mellifluа carmina fundebant; imò inter ipsa pocula, doctissimo lepidissimoq; versu verba reddebant: Principes enim lepidos, festiuos simul & erudi

ruditos cantus audire in conuiuijs, ac in cœnis magnopere delectabantur: & Camillus Quernus Leonis X. familiaris, qui de eius lagena perpotando, subitanea carmina factitabat, ab eo petijt, vt optimum vinum, nempe Falernum sibi propinari iberet:

Porrige, quod faciat carmina docta Falernum

Etenim inter cyathos & spumantis vini pateras, prædulcia carmina ore rotundo à Poëtis decantantur, vt inquit Philippus Massinus.

Cede à i tuti sorsi, à i carmi tuoi sonanti
L'autor del vino, e'l portator del giorno,
Tu con la tazza, e con la cetra intorno
Guidi le Muse insieme, e le Bacchanti:

Et in fine. *Ebbro Apollo tu, Bacco Canoro,*
Che'n vin cangi Helicona, & Hippocrene,
E mentre dormi in terra, in ciel t' aggiri.

8. Nec mirum, cùm Bacchus sit ipsius Poëtis auctor, iuxta illud Tibulli lib. 1. Eleg. 7.

Ille liquor docuit voces inflectere cantu.

Iou. Pont. *Quod vatum pater es, prosit mihi, &c.*
Et Ioa. Ant. Taygetius. *Diue, faue, auctorem te veneror carminis, &c.*

9. Imò Eliconam montemque Parnassum, quem Musæ inhabitant, Bacchus suâ eminentiâ continet, vt ait Ioan. Matthæus Bouius:

Iuris nonne mei est Parnassia rupes,
Vnde mihi alternis Bacchica turba sonat?

Qui enim Bacchico furore iactatur, à Musis quoque

que & Venere concitatur, vt idem Massinus eruditè demonstrat:

Questo di puro vin spumante vaso,
Che scintillando essala à mille, à mille,
Viue saltanti e spiritose stille,
Onde gl'occhi mi punga, e ingemmi il naso.
E'l mio Elicona, e sono il mio Parnaso,
Oue l'hore men' io liete, e tranquille,
Di Bacco i colli, e queste amene ville
Orto de gl' otij, e de le cure occaso.
Mentre la lingua il buon Leneo m'inonda,
O come dolce mormorar si sente
E fra i rami, e fra i sassi, e l'aura, e l'onda.
O soaue liquor dolce e pungente,
Se ma i fortuna i mie i desir seconda,
Terrò le Muse alle tue lodi intente.

Et Horatius *lib.* 3. *Carm.* à Baccho tanquam cæterorum Præside petit, vt se in suorum nemorum secreta ducat, vbi numine eius repletus, Cæsaris Augusti laudes canat:

Quo me Bacche rapis tui
Plenum? quæ in nemora, & quos agor in specus
Velox mente noua? quibus
Antris egregijs Cæsaris audiar,
Æternum meditans decus
Stellis inserere & concilio Iouis? &c.

Si enim Veneris Musarumque furores grauiori doctrinâ mentes Poëtarum imbuerent, eosque ad præclarissima Principum gesta decantanda diui-

liuiniori impetu incitarent, proculdubio Horatius, qui Augusti omnium sapientissimi, fortissimi, potentissimi, & fælicissimi laudes erat decantaturus, Camię Deæ, Pieridumque numina, ac fauorem inuocasset; sed satis ei fuit Bacchi auxilium poscere. Nam cùm Bacchus imploratur, Helicona, Deæ, & Venus quoque, non è contrà inuocantur.

10. Qua de causa nobilioris famæ Poetæ viri sunt auidissimi, & aquam, vt versibus ex diametro repugnantem, euitant: quod quidem Ioannes Robellinus confirmat:

Quid tam sollicitos diuexat cura Poetas,
Scandere tam rigidis cinctum Helicona locis?
Non video: incultus cur Phœbi regia lucus
Hos iuuet, aut fœdo, quæ stupet vnda lacu?
Cur te non adeunt potiùs Semeleia proles,
Afflatiq; tuo numine metra canunt?
Tu simul ac aridam mulces dulcedine linguam,
Cecropium lætò profluit ore melos.
Ergo sacra taceant abstemia pectora Musæ:
Phœbe vale, valeat Pegasus, vnda vale.

Et quò meliora vina bibunt, eò meliora carmina dunt, vt inquit Paschasius:

Tam lepidè versus facis, & tam leniter oras,
Vt nunc sis Hermes, nunc Apollo mihi.
Credo ego te Ambrosi, mensis accumbere Diuûm,
Quin ego te credo nectar, & Ambrosiam.

11. Qui non bibit, versus fundere minimè potest; qui verò odorati Bacchi pocula exsiccat,

mira

mira fælicitate, arma, Venerem, amores, virosqu canit: & quale Poëta potat, tale poëma facit, vt a doctissimus Sabeus:

Non petij in vacuum vinum; nam fronte serena
Pocula, quod dederis nobiliora facis.
Reddo tibi grates: verùm Marcelle minores
Munere: at æqualem reddat te Apollo vicem.
Nam me indignatus vappam, mustumq; bibentem
Terga dabat; per te conciliatus, adest.
Consignat & solitum latus mustumq;, merumq;,
Quale Poeta bibit, ta le poema sonat.

Et Massimus:

S' à i liquidi topatij, à i bei rubini
Stillanti, onde più chiaro è'l tuo buon Giorgi,
Spesso Albertin, la man fumosa porgi,
Carmi scriuer ben puoi sacri e diuini.
Cinger ben puoi di doppio fregio i crini,
Se con Bacco e con Febo hor siedi, hor sorgi, &c.

Qua de re Gabriel Chiabrera, lepidissimus Poet Phyllidi potum petit, aliter canere non posset:

Se tuoi begl' occhi vaghi
Filli, han da celebrarsi,
Mie labbri aridi & arsi
Tua bianca man d' almo licore appaghi;
Qui dòue spargon ombra, e viti & olmi,
Oue più col ruscel Zefiro fischia.
Reca tre vasi inghirlandati e colmi
Del vin, c' honora Posilippo & Ischia:
E se ti cal, che vaghi

Pe

Per le Elicionie cime,
Il ſuon delle mie rime,
Sieno i bei vaſi, pelagheti e laghi.

Etenim vt ille,

Fœcundi calices, quem non fecere diſertum?

Et vt Maſſinus:

Ne può ciò, che non beue eſſer facondo
E verſi verſa, chi di Bromio è pieno,
Che fan tazze feconde altrui facondo,
Io Febo ho in bocca, quando hò Bacco in ſeno

Et quidam ad hanc rem de vino Maluatico loquens,

Farà piouere i verſi e le parole,
Bacco, il qual regge i capricci, non meno
Ch' i concetti d'amor, le Muſe, e il Sole.

Et inferiùs:

Queſt' è la fonte, che mi fa Poeta,
Il magazzino è il Monte di Pegaſo,
Fauſtino è de Poeti il gran Pianeta.

12. Quod quidem ab Homero totius Poeſeos Principe, magno veritatis interprete, vate maximo, & diuiniſſimo Poeta confirmatur, qui prouldubio tanta diuini ingenij felicitate Troianum bellum non decantaſſet, niſi Patris Liberalis liuore priùs madefactus fuiſſet. Nam, vt inquit Horatius:

Laudibus arguitur vini vinoſus Homerus.

Idem de Ennio legitur, qui ne verſum quidem pondere poterat, niſi priùs optimo generoſoque vino

vino madidus ac calefactus.

Hennius ipse pater nunquam nisi potus ad arma
Prosiluit, dicenda oratio.

Neque Cato sapientissimus & prudentissimus Romanis habitus esset, nisi vinum purum perpotasset; quod eum magni consilij diuinaéque mentis præditum reddebat.

Narratur & prisci Catonis
Sæpè mero caluisse virtus.

Neque Nestor tam diu vixisset, néque Græcos iuuasset, conseruassetque sine delicatissimi liquoris haustu, cuius, vt inquit Homerus, magnas pateras exsorbebat.

Poculum erat pulchrum in domo aureum, quod
Nec facilè quisquam potuisset tollere mensa,
Cum plenum foret: at Nestor nullo ipse labore
Tollebat senior, &c.

Et ille Archipoeta Camillus Quernus infinita carmina in torrentis morem non cecinisset, & pro mille Poetis versus non factitasset, vt ipseme fatetur: nam à Leone X. decanere iussus, in hunc Hexametrum erupit:

Archipoeta facit versus pro mille Poetis.

Etenim cur mille Poetas longè multumque canendo superaret, ipsemet Leo caussam hoc Pentametro reddidit:

Et pro mille alijs Archipoeta bibit.

Et vt pulchrè ad hanc rem scribit Laurentius Gryllus *de sapore dulci & amaro*, *lib.* 1. Neque vi

vi

ini in ijs tantùm, qui eo moderatè vtuntur, ap-
aret, ſed in ipſis etiam ebrijs quibuſdam, in
uibus ingenij vis vino paulò largiore excitatur,
on autem obruitur, niſi largiſſimè hauriatur. Id
ulla alia ratione contingit, quàm ſimilitudine &
onuentione ſpirituum vini & ingenij, ita vt hi
on ſequantur à vino, quod alibi Ouidius tribuit
eo.

Eſt Deus in nobis: agitante caleſcimus illo.

a vt rectè quidam luſerit ſpiritu de vino, pro
iritu diuino. Conſtat certò quoſdam mediocri-
r potos, verſus fundere, & multos non infeli-
s, quos ſobrij vix magnis vigilijs exorſiſſent.
Qui vino eſt aſſuetus, & aliquo triſti caſu in
ginquâ prouincia, quæ vinum non producat,
am degere ſit coactus, verſus fundere amplius
n poteſt, vt Ouidio in Ponto relegato accidit.

Impetus ille ſacer, qui Vatum pectora nutrit,
Qui priùs in nobis eſſe ſolebat, abeſt.

3. Vino enim elegantia carmina, aquâ autem,
la cantantur, vt inquit Niceratus:

Vinum ſanè gratioſo magnus eſt equus Poetæ:
Aquam autem bibens, bonũ non faceres verſũ.

durant, & nunquam obliuioni mandantur;
verò ſtatim, ac nata ſunt, moriuntur; vt enim
Horatius:

Triſco ſi credis Mecœnas docte Cratino,
Nulla placere diu, nec viuere carmina poſſunt,
Quæ ſcribuntur aquæ potoribus.

Idem dicit Athenęus lib. 2. Dipnosoph.

Aquam bibens, nihil probum & vtile paries:

Muretus quoque:

Cur tua vix vnquã sint salsa Epigrãmata quæ
Diluis hæc nimio Pontiliane mero.

Et Raphael Volaterranus idẽ, quod Nicerat

Dulce merum Musis equus est in carmine velox,
Si quis aquam potes, nil benè parturies.

Qua de re pulchrè Daniel Heinsius:

------ Quid inania cessant
Pocula Bacche Pater, nec bene plena tibi?
Vatem dedecet vnda.

Et Horatius verè affirmat, omnia dura euad aquæ potoribus, iustamq; quidem pœnam e modi potores habere. Nam qui aquam bibu consentaneum est, vt gustu vini omnino priu tur, vt inquit Massinus.

Giusto è, Libero Padre ogni tuo sdegno
Meco, si contumace in tanto errore,
Profanato dall' acque il tuo liquore,
Di ber son io, son di gustar indegno.

14. Etenim ab aquæ potu, neque ioci, neq; sa neque versus extemporanei prodeunt; a prodeant, sunt lugubres, queruli, mœsti, tris melancholici, & cum molestia summoque la re cantati: sed ex vini haustu suaues, dulces, temporanei, ingeniosi, læti, grati, elegantes, l di, festiui, & graues statim profluunt. & r Helias Andreas ex Anacreonte:

Vbi ſuaue poto vinum,
Animo repentè læto
Celebro nouem Camœnas,
Vbi ſuaue poto vinum
Subitò moleſta cura, &c.

Et alter:

Vt me ſubit Lyæus,
Tunc cura dormit omnis,
Crœſumq; ſperno præ me,
Dulcis repente noſtro
Erumpit ore cantus, &c.

15. Aqua non improbatur: ea enim oculos delectat, atque aures ſuaui murmure perſonant: at carmina condenda Baccho eſt opus, qui venis Poetarum aperit, eoſque ad cantandum exmulat, vt inquit Leuinus Torrentius Od. lib. 1. p. 5.

At Lauros edat & pallidulus labra
Aſcræis, aluis fontibus irriget.
Nymphas non ego damno,
Sed Baccho capior magis.
Nec factis aliud dicere, nec velim
Frontem compoſitò fingere, quia procul
Abſit gloria vulgi:
Ipſi dum ſapiam mihi.
Nam quò nobilium gloria fontium,
Muſcoſiq; lacus & vaga flumina,
Quotquot Græcia magnis
Celo laudibus extulit?

Delectant oculos ista quidem meos,
Atque aures placito murmure personant.
Sed quo carmina seris
Pangam, digna nepotibus,
Huc optem latices Bacche Pater tuos;
Tu venas aperis, mollibus æstuans
Per præcordia flammis,
Nec torpere sinis gelu.
Tunc nec pauperie discrucior graui,
Nec vanis populi ducor honoribus,
Non me purpura regum,
Non belli strepitus mouent, &c.

Et Horat.

Ad mare cùm veni, generosum & lene requiro,
Quod curas abigat, quod cum spe diuite manat
In venas, animumq; meum: quod verba ministr

Et quò plus meri bibunt Poetæ, eò largiora c
mina pangunt, vt idem Od. 4. affirmat.

Salue Bacche Pater Nysigena, Eure
Salue. fas mihi te dicere, sed nefas
Siccis dicere labris,
Fonte lætitiæ Deum.
Soluendos igitur da calices puer,
Bacchum, vt ritè canam, largior affluet
Promptæ copia linguæ,
Quò plus ebiberim meri.

Scilicet tantum bibendum, vt præclara quæ
potu designare queas. Nam teste Hom
Vlyss. 13.

Compulit, vt vinum prudentem promere carmen,
Dulceq; ridere, atque agilem saltare choream.

16. Nam ebrietas ebria carmina dictat, quæ
dminiculo, more hederæ indigent, vt Georgius
Benedictus in ebrioso Poëta præclarè ostendit.

Ebrius ad numeros scribendaq; carmina surgis;
Nec benè, ni potes, esse Poeta potes.
Quid mirum? nam quæ plena inter pocula nectas
Ebrius, hæc Bacchi carmina, non tua sunt.
Et miramur adhuc, quod tali nata parente
Carmina, suspensis non egeant hederis.

tenim si multi, vt superiùs dictum est, ebrij, &
lij quoque, vt Cornelius Gallus, qui libros qua-
ior Elegiar. & de Cytheride quadam, P. Vo-
mnij liberta, nisi optimo vino plenus, non
cripsisset. nam & ipse se vinosum describit.

At si me subitò vinosum repperit hospes,
Aut lenis fecit sumere vina dies:
Cessit & ipse Pater Bacchus, stupuitq; bibentem,
Et quicunq; solet vincere, victus abit.

t Æschilus, de quo Plutarchus in Sympos.
etiam Aeschilus fertur potus suas scripsisse Tragœ-
as, easq; omnes Bacchi fuisse, secus quàm Gorgias,
c. vt Alcæus & Comicus Aristophanes, de
ub. Rhodiginus: *Alcæus & Comicus Aristophanes*
no madidi, pangendis inuigilabant poematis. Mul-
que præterea vino se proluentes depugnarunt
ustriùs, vt Martialis, qui nunquam ad Poësin,
si vino calefactus prorupit: vt Rhonsardus

Gallorum Poëtarum decus, quem in pangend carminibus amici & ſodales generoſo vino m didum ſemper inueniebant, vt refert Anthoni Lupius, cuius carmina à vino decantata fuiſ perſpicuè vnuſquiſque cognoſcere poteſt.

17. Vt Heleni, qui volẽtes diſſerere, conſiliũ da regendæ Reipublicæ, illud mentẽ exhilarare, v ritatem aperire, ingenium acuere experiebantu Hi inquam ſi vino madidi præclariſſima poſte reliquerunt, dicendum eos excluſiuè, non incl ſiuè ebrios fuiſſe; Hilaritas enim laudatur, vulg ris autem ebrietas è contrà vituperatur, de q ſuo loco. Hinc Itali, Galli, & Hiſpani, quia opt ma vina bibunt, facillimè verſus componunt, inquit P. Mel. qui de Poëtis Italis, Gallis & Hi panis hæc.

Perfacile eſt vobis, cultiſſima turba Poetæ,
Iungere diſparibus verba Latina modis.
Sugitis immulſo nutricis ab vbere, quæ nos
Vix bibimus brumis ore patente nouem, &c.

18. Et rectè, quia Romani ſeu Itali, Galli, Hiſp ni, & Germani ante vini vſum, nullum habue Poëtam, ſed poſt conſitas vineas, grauia præclara carmina ab eis fluere cœperunt: & R ma, Italia, Gallia, Hiſpania, Germaniaq; inſign deinde Poetas pepererunt, qui apud omnes n tiones & profeſſores, magnum & illuſtre nom ſibi compararunt. At quia vina Græca, ſuauitat guſtu & virtute, Italica olim ſuperabant, nobili

quoque pręstantioresque Poëtæ ex Græcia
odierunt. Temporis verò progressu cùm vina
erna, Surrentina, &c. bibere Romani cœpe-
t, non solum Græcos, verùm etiam alias na-
nes carminum inuentione, suauitate, lepore,
uitate, argutia & maiestate largè multumque
erarunt: ratio est, quia Falerna Græcis præsta-
nt. Quod quidem Laurentius Gryllus *de sapo-
lulci & amaro lib.* 1. his verbis confirmat: *Iam
quò generosius vinum quæque prouincia profert,
omines prudentiores selectioresq; eadem alit. Græ-
certè præstantia vini, nulli facilè regioni cessit, at-
adeo eadem omnium doctrinarum, & ingenio-
n ac vniuersæ sapientiæ parens fuit. Quam sanè in-
iorum laudem scimus veteres Græcos singulis ferè
poribus retinuisse. Nunc verò cùm Turcarum Im-
io & Religione vites sint sublatæ, vnà cum ijs in-
ij & doctrinæ gloria apud Græcos videtur interijsse.
pud Getas & Scythas, & alios Barbaros, vbi vinum
nascitur, nec aliunde aduectum in vsum venit,
la ingeniorum excellentia prædicatur, vtque neque
d eos etiam, qui in eodem cum Græcis climate ha-
nt, & sæpè in eodem Parallelo, ne quis putet cœli
ione id contingere. Sunt etiam Itali ea ratione
eniosiores Germanis, quia vina habent & dulciora
maturiora, qualia diximus hanc vim potissimum
bere, non autem arida & austera*; vinum enim
imæ potentias ad actum reducit, frigidi-
e autem mens ita hebetatur, vt pulcher-

rima, mente videre, nec egregiè canere nemo possi, ipso Baccho teste, qui apud Bossium sic conqueritur:

Quid mihi formà capri, & tumulo quid profui olim
Discerptum, membris conualuisse meis?
Si me iam lacerat satui ignauia verbis,
Si me cœnoso mergere fonte cupit.
Frigidus est illi circum præcordia sanguis,
Hinc obtusa graui mens hebet ingenio.
Mens tenebris occlusa nequit manifesta videre.
In nostrum, caußa hac impia, numen agit, &c.

19. Quapropter cùm vinum fertiles Poeta reddat, non est mirum, si ij aqua dilutum biber recusent. Ioan. Pincerius:

Cur vina insipidis deprauas suauia lymphis,
Neq placeant q̃ facis, quæ placuere prius?
Naturæ sollertis opus temerare caueto,
Lymphæ è natali sat bibit vna solo.
An nescis etiam fluuios immittere vinis,
Quique ea diuendunt, quique aliunde vehunt?

Aqua enim facies, manus, pedesque abluendo; vinum autem, quod faciem rubore suffundit, hyeme corpus calefacit, estateque refrigerat, merum ebibendum esse affirmant, Philippus Messinus.

Perche l'onda gradisci, il vin negletto,
Hai di pallor, Orsellia il viso tinto,
Di bel vermiglio io sempre ho'l mio dipinto,

Per

Perche co'l vino adempio il tuo diffetto.
Bagna con l'onda fuor le mani, e'l petto,
E la rosa rauuiua, e'l bel giacinto,
Che langue homai sù la tua guancia estinto,
Ma non dar entro il seno à lei ricetto.

20. Cur autem Poetæ vinum dilutum non bibant, est, quia illud nobile carminum profluium, quod à mero scaturit, aqua vino permixta, ùa tarda penetratione impedit: vinum enim in orpore diutiùs remorari facit; quare cùm vinum lilutum mentem non excalefaciat, versus subitò luere non possunt, quod quidem Poetis maximè ncommodat: qua de caussa mero delectantur, ùm post vini potum carmina meliùs illi coninant, iuxta illud Obsop.

Mitte Pater caput huc, placataq; cornua vertas,
Et des ingenio vela secunda meo.
Da generosa prius sitibundis vina Camœnis,
Post potum meliùs carmina mille fluent.

21. Aquam autem Zythumque, vt carmini-ous ex diametro contraria ac inimica, odio prose-uuntur: etenim, vt ille, si aquam respuit calceus, uantò magis caput. Mart. Epist. lib. 6. 86.

Setinum domi neque niues densiq; trientes,
Quando ego vos medico non prohibente bibam?
Stultus & ingratus nec tanto munere dignus,
Qui mauult hæres diuitis esse Midæ.
Possideat Lybicas messes, Hermumq; Tagumq;,
Et potet calidam, qui mihi laudat aquam.

Et lib. 12. 105.

Me iucunda iuuant tracta per pocula noctes,
Tu properas pota surgere tristis aqua.

Propertius lib. 3. 3.

Me iuuat & multo mentem vincire Lyæo,
Et caput in verna semper habere rosa.

Hartamnus Scopperus:

Sint procul à doctis Zythi maledicta Poëtis
Pocula: nutritur quodlibet inde scelus.
Non satis in toto gerit vnquam corpore micam,
Qui vehit hunc potum laudibus astra super.
Qui Cereri succos odiosos addere primus,
Et violare merum dulcius ausus erat.
Huic irata Ceres fuit, huic iratus Iacchus,
Humor enim cerebro pernitiosus obest,
Debilitatq; pedes, iacit humida semina lepræ,
Omnibus extremi Zythus origo mali.

Eobanus Hessus.

Qui docuit crasso Cererem confundere succo,
Huic iratus erat Bacchus & ipsa Ceres.
Nam Pelusiaci, qui laudat munera Zythi,
Illi nec cerebrum, nec caput esse potest:
Renibus & neruis, cerebroq; hic noxius humor,
Sæpè etiam lepræ semina fœda iacit.

Petrus Paganus:

Ceruisiam Zythopæi coquens potusq; πειντῆς
Quem rarò læta fronte Poeta bibit.
Abÿcias lupulum lædentem claustra cerebri,
Agresti linquas hordea cocta gregi

Vndas anſeribus: doctæ tua dona Phalanges
Bacche bibant: poſthac fac Zythopæe merum.

lic auctor ceruiſiam dilaudat, quia ſolummodo d ſedandã ſitim ea vtebatur; quando verò præ- criptam menſuram tranſgrediebatur, diabolica omnia faciebat. Cæterum in conuiuijs, in quibus inum apponebatur, magna voluptate omnibus ropinabat, & ſibi præbibentibus alacriter & aſculè reſpondebat. Verùm deinde inter po- ula vino iam incaleſcens, ſic expeditè & ex empore verſus fundebat, vt ab omnibus incre- ibili hilaritate exciperentur.

hilippus Maſſinus:

Ferma Orſellia, la man, ferma, che fai?
Aſtolga il ciel, che pura linfa ò miſta,
Che gl'altrui corpi infetta, e l'alme attriſta,
Ne le viſcere mie pioua giamai.

t inferius.

Sacrilega è la man, che Bacco offende
Con l'inſipido fiume il bel colore,
Del ſuo color turbando aureo, ò vermiglio.

t alibi.

L'inſidioſo argento indarno verſi,
Non fia giamai, ch'io tue lusinghe aſcolti,
Fin che l'aureo liquor mi ſta da canto.
Di cui colme le tazze al ciel riuolti
Gl'occhi, io beuo, e poi dormo, e deſto canto
Pien d'ardente furor ſonanti verſi.

raſmus ex Epigr. Græco, cuius author cereui-

ſiam

ſiam vituperat:

Bacche quis ? vnde venis? verum tibi deiero , Bacchum,
Te haud noui: tantùm eſt cognitus ille Ioui.
Is nectar redolet: hircum tu. dic age, num te
Eſpicis finxit Gallia vitis inops?
Non igitur Bacchum te dixero, ſed Cerealem,
Et frumentigenã, nec Bromium , immò Bromi

Quidam de podagra :

Dulcia quin etiam prohibet mihi dona Lyæi,
Cogit & è gelido fonte leuare ſitim.
Aut tenuem è Lupulo certum potare liquorem,
Inſuetum ſtomacho, viſceribuſq; malum.

22. Et non ſine ſumma ratione cereuiſiam malam eſſe affirmant: ea enim pinguori ſua Cere re, ſanguinem craſſum minimeque defœcatur generat, diuturnam ebrietatem procurat, reni bus, neruis, cerebro plurimùm incommodat flatus, tormina prouocat, prauos humores accu mulat, dolorem verticis, & ſoporem cerebri gignit, caput conturbat; ſolus eius aſpectus lumen oculorum obnubilat, ſolaque odoratio cerebrum dementat, & totum corpus eius, qui eam bibi fremit & exhorreſcit. Ob has fortaſſe cauſſas Itali à ceruiſia alieniſſimum animum habent. nam vt ſcribit Iac. Menoch. *de præſumpt. lib.5. c.152 11. Nos Itali ceruiſia non vtimur , quin eam capital odioſic proſequimur, vt è noſtris dolijs, & Cellis vinariis, graui indicta pœna proſcripſerimus.*

23. Cum

23. Cur autem aqua sit Poëtis inimica, & dura potoribus eius Deus proposuerit, duas præcipuas esse caussas apud authores reperio. Prima, quia, vt inquit Galeotus Martius de doctrina promiscua c. 28. *Aqua frigiditate suâ cùm bibitur, tristem iracundumq; reddit, vt testatur Auicenna tertia decima tertij. Nam sicut potu vini exhilaramur, ita bibitione aquæ in mœrorem tristitiamq; resoluimur.* quod nec Martialis tacuit cùm ait:

Me iucunda iuuant tractæ per pocula noctes,
Tu properas pota surgere tristis aqua.

Accedit etiam, quòd ingenium hebetat, quia infrigidat.

Frigidus obstiterit circum præcordia sanguis
Quod vini calor exacuit: vnde Horat.

Ennius ipse Pater, &c.

Laudibus arguitur vini vinosus Homerus.

Quid autem vinum operetur, certum est, & carmen Ouidij declarat:

Vina parãt animos, faciuntq; caloribus aptos, &c.

Hæc igitur, quæ vitam iucundissimam præstant, ex vini potione nascuntur.

Non igitur admirationi dictum Flacci nobis erit, cùm omnia dura potoribus aquæ Deus proposuerit. His adde Poëtas sine animi tranquillitate decantare non posse; aqua autem bilosos, bibentes reddit, cùm ea epota in bilem conuertatur, vt ait Galenus. Bilis verò inquietos homines efficit.

Secun-

Secũ la, quia, vt inquit Schola Salernitana c. 27

Potus aquæ sumptus comedenti incommoda præstat
Hinc friget stomachus, crudus & inde cibus.

Et vt eius commentator: *Primò namque ventriculum infrigidat & relaxat*, maximeque omnium cibi appetentiam deijcit: deinde concoctionem interrumpens, cruditatem generat. Pendent autem ea potissimum, vt testis est lib. 7. Method Med. cap. 6. Galenus ex eius frigiditate omnia cuius culpa, & in præcordijs diutissimè moratur & fluctuationes excitat; & in flatum mutatur & corrumpitur, & ita ventriculi resoluit robur, vt deterius ob id concoquatur.

Ex hac doctrina deduci potest; cur aquæ potores versus edere non possint; ob eius enim frigiditatem carmina digerere neutiquam valent: sed ea semicocta, & multoties cruda ac indigesta cum omnium irrisione ex frigidissimo cerebro prodeunt.

Præterea nullo est sapore imbuta; quid mirum igitur, si insipidos versus e stomacho & mente semicruda infelicissimè exarent.

Pretereà etiam aqua est frigida, & frigidum est Poëtis inimicum, vt elegantissimè Lipsius attestatur:

Auspicijs Iani duplicis dum scribere versus
Cogito, Dousa tuis, & noue Iane tuis.
Obstitit incœptis Saturni sydus, & omnis
Chrystallo tegitur amnis, & omnis hiemus.

Con-

Conglaciastis aquæ Heliconidas, ite Poetæ,
Nulla leuat vestrum Castalis vnda sitim.

Adde quòd Poëtæ & literati plerumque sunt melancholici, tristes & aliquoties rerum familiarium tenuitate laborant, quæ omnia aqua auget; vinum autem depellit: ideo in Epigr. vet. Poëtæ hoc præcipitur.

Vince mero curas, & quicquid forte remordet,
Comprime, deq; animo nubila pelle tuo.
Nox, curam si prendit, alit. male creditur illi
Cura, nisi à multo marcida facta mero.

Et Catul. Eleg. 11.

Adde merum, vinoq; graues compesce labores.

24. Quibus de caussis, vt cantui aduersariam, quam in odium habent, sicut & eos qui vinum pargunt: fusi enim vini quot guttas delibasset Poëta, tot suauissima carmina Musis & posteritati cecinisset: eosque etiam, qui vnam immaturam proijciunt, quia nobile alicui Poëtæ cantandi argumentum ea suppeditasset, vt Pierius Valerianus ex quodam Epigrammate Græco affirmat.

Quæ feritas? quisquis dona immatura Lyæi
Ante diem è vitis palmite sustulerat;
Labraq; perstrictus vecors abiecit, vt esset,
In pedibus trita, vile putamen humo!
Huic Pater instauret Læneus digna Lycurgo:
Quando ita nascentem sustulit Euphrosynen.
Namque aliquis vino hoc hilaris cãtasset, amasset,

Au-

Aut poterat curas dememinisse graues.

Hinc exoritur, auro, argento, vestibus, gemmis Poetas vinum præferre, vt ille:

Non aurum, vestes, gemmas, non prædia & vrbes,
Pocula plena velim nobiliore mero.

25. Quia Bacchus est ille, qui Poetas diserto facit, quique eis Heroicum inspirat ardorem, vt in laud. Bacchar. legitur:

Ecce etiam nostra, nostra tua pocula venæ
Ardorem inspirant hilarem, mentiq; recentem,
Quæ modo languidior fuerat, dant illa vigorem,
Et vigor hic crescit crescentibus illis.
Magna loquor, possumq; tamen maiora referre,
Atque fide maiora, etiam plerisque futura.
Nam quoties duplicis commisceo dona Lyæi,
Iamq; calorem illis indo, bicoloribus vnum,
Vix ea, vix ausi duplices cum pectore Musas
Sentio, quas Nellas latiales & educat ora;
Non alias fateor, sensi præcordia Musis,
Hospita nempe tuos dum ignorauêre liquores,
Nunc illiq; simul subiere, simulq; Camœnæ.

26. Et nulla alia de caussa Homeros Virgiliosq; ætas nostra non videt, quàm ob Principum auaritiã, qui parcè & in angustis cyathis vinum Poëtis propinandum iubent; nimia autem vini parsimonia, hebes ac Poesi ineptum Poetarum, qui spumantes pateras vacuare peroptant, & nollent, vt pocula, aliena manu tractarentur, ingenium reddit. Etenim à Liberi, Genialisque copia

ac

fluentia, ingeniosa ac diuina poëmata nascun-
,vt inquit doctissimus politicorum Traianus
ccalinus 1.*part.rag.c.*28.*E con l'autoritad d'Es-
apio, di Galeno & d'altri eccellentißimi Me-
i concludentißimamente prouò, che le febri Ethi-
, i mali Thisici prima poco conosciuti al mondo,
la miserabile introduttione, che nelle mense era
a fatta della dolorosa sottocoppa, e dell' infelicißi-
bichiere di tre oncie, in infinito eran cresciuti:
rce che quelle simplici persone, che sciocamente
an lasciate persuadere di bere à oncie con vna com-
ßionella da Cardelino, si vedeuano campare à
poli; Onde accadeua, che nell'età presente, nella
lnel bere più s'attendeua alla vanità della bella
nza, ch'alla sustanza di bere con sodisfattione,
tto era mancata la feroce compleßione de gl'anti-
huomini robusti. Nella fine poi dell oratione quell'
tor Poeta col testimonio steßo delle Ser^me. Muse,
gniuno fece fede, ch'allhora affato si perdette la
za de gl' Homeri e de Virgili, & il mondo s'appo-
le moderni Poeti stitichi, che fù dismesso l'vso lode
ßimo di bere al boccale.

7. Bacchus namque Poëtas facit stupendos,
ísque fouet, vt inquit eruditissimus Vir M.
ton. Muretus:

Bacchus Poëtas & facit & fouet;
Bacchus Poëtarum ingenia excitat;
Bacchus nouem præstat puellis,
Et melior potiorq; Phœbo est:

Ter terna quisquis pocula sumpserit
Dulcis Falerni, sentiet hic sibi
Calere diuino furore,
Carmina ad eijcienda mentem.
Sic lætus olim vixit Anacreon,
Cinctus virenti tempora pampino;
Sic Ennius semper madenti
Gutture carmina funditabat.
Algentis at quos potus aquæ iuuat,
Frigent eorum carmina, nec ferunt
Aetatem. Ades merumq; plenis
Heic cyathis, Nicolae, certa
Miranda seris carmina posteris.
Vterq; loco, gutture concinet,
O dulce tormentum! ô grauatis
Certa quies animis, Lyæe!
Quænam imperiti pocula quærimus
Vocalis vndæ? quod bifidi duplex
Montis cacumen somniamus?
Quam petimus fatui Hippocrenem?
Hæc Hippocrene est: vnicus hic liquor
Vates stupendos efficere eualet,
En, par pari gratus rependе.
Hoc ego te cyatho saluto.

Qua de re Poëtæ plus Bacchico furori, quàm cęteris debere, amplissimis verbis fatentur. Eschasius:

Phœbus, Amor, Bacchus, tria numina grata Poëtis
Ingenium chartis dantq; negantq; meis.

Omni

Omnia cùm referam tribus his, quæ cogito, Diuis;
Deberi Bromio plus ego confiteor.
Nam nec amem, sacras nec sollicitare Camœnas,
Nec Phœbum valeam, me nisi Bacchus agat.

28. Spiritus enim, quo Poëtæ afflantur, ab Ambrosiæ Nectarisque potu oritur, vt inquit Pierius Valerianus:

----- Nam scribere certum est;
Nec reticere queunt vates, quos cantor Apollo
Non patitur versare luctum, sed ad aurea cæli
Limina sublimes Iouis omniparentis in aula
Sistit, & ætherei monstrat consortia cœtus:
Ambrosiamq; bibens, nectarq; propinat, & illi
Magna canunt afflante Deo, mortalia ponunt
Nubila; quæq; Deum in penetralibus abdita cernunt:
Atque vbi iam ad sese rediere, insomnia mente
Attonita reputant, & quæ insperſere, reposcunt,
Et plerumq; suas non percepere Camœnas:
Vsq; adeo humanis præstant cœlestia rebus.

29. Ambrosia autem, Nectarque nihil aliut rat, quàm quinta essentia, vt ita dicam, ex pręantissimis, dulcissimis, generosissimisque vinis stillata, qua Gentilium dij pascebantur. Imò num, quod ex perfecta concoctione dulcedinem concepit, pro Nectare habetur, vt Laurenus Gryllus de sapore dulci & amaro affirmat: *inum autem cælesti spiritu æthereaq; natura donum esse, nemo vnquam negauit: quamobrem dulcedo,*

quæ vinis inest, omnium excellentißima & propè nectarea habetur. Per vina enim perfectè dulcia æthereo liquori paria, corda Poëtarum fremunt sacri furoris stimulis agitantur, cœloque sese attollunt, vt Ioannes Auratus ex Gallia Ronsard:

------ Per te Pater alme, tuæq;
Ambrosiæ saturi humanas ad sydera mentes
Tollimus: nunq; tuo curru per nubila vecti
Atque tua (mortale nefas) aspergine loti
Audemus velo nos tollere: nec Ionas alti
Horremus sacra cum dijs accumbere mensa.

30. Qua de re etiam Bacchi auxilium inuocant, eiusque se esse Poëtas apertè fatentur; Lucius Ducatius:

Bacche, Pater Vatum, viridi qui tempora Thyrso
Cingis, & insana cymbala mente quatis.
Dum tuus ad sacros Latices Aganippidos vndæ
Me furor attonitum, qua via læta rapit,
Tu mihi Pierides q; deas Phœbum q; benignum
Concilia, & facilis in mea vota redi.

Daniel Heinsius illustris Poëta Eleg. 13.

Bacche Pater tibi mansuras hîc ponimus aras,
Posteritas vatem me sciet esse tuum.

Sannazarius.

Salue cara Patris soboles mitißime Diuûm,
Salue hominum requies lætitiæq; parens.
Et faciles (si iusta peto) mihi prospice Musas:
Et me pacato numine dexter adi.

Vincentius Obsopeus:

Adj

Adſis Bacche Pater, Genialis conſitor vuæ,
Et nobis propera funde Falerna manu.
Grandia nectareo madeant carchesia ſucco,
Francica perpetuo flumine vina fluant.
Prolue vitiferos cœleſti flumine colles,
Et dignare tui munus obire Patris.

Propertius lib. 3 15.

Quod ſi Bacche tuis per feruida tempora donis,
Accerſitus erit ſomnus in oßa mea;
Ipſe ſeram vites, pangamq; ex ordine colles,
Quos carpant nullæ me vigilante, feræ.
Dummodo purpureo ſpument mihi dolia muſto,
Et noua preſſantis inquinet vua pedes.
Quod ſupereſt vitæ, per te, & tua cornua viuam,
Virtutiq; tuæ Bacche, Poëta ferar.
Dicam ego, &c.

Pachimus Mynſingerus Auſtriados lib. 1.

Adſpiraſſe ſimul doctum Titana putabo,
Et Bromium & Muſas, & cætera numina Vatum.

Sine vino enim nemo Parnaſſum aſcendit; eſt enim illud nouus Helicona.

Iaſſinus:

Vatten Volpin ſotterra, al picciol vaſo,
Cui ferro cinge, e traggi il buon liquore,
Ch' hà di topatio, e d'ambra aureo colore,
Senza cui mai oſo ire in Parnaſo.

Etenim ſobrietate quicquam præclari Poëtæ efficere nequeunt.

Et enim Martialis:

Possum nil ego sobrius, bibenti
Succurrunt mihi quindecim Poëtæ.

Neque vllius momenti est illud commune d
ctum, Poëtæ nascuntur; ideò vino eos non i
digere. Nam 1. Poeta non solùm nascitur, s
etiam fit, vt inquit Iosephus Scaliger.

Tu contra Ausonios pereleganti,
Docto carmine prouocas Poëtas,
Sic est materies boni Poëtæ,
Merx est publica, quam dij benigni
Vendunt omnibus improbo labore.
Hanc cui non lubet esse negligenti,
Docta Musico in artis officina,
Sub incude laboris vsque tundens,
Sese fabricat, & sui artifex fit:
Nec Romæ satis est fuisse natum;
Nam fit, non modò nascitur, Poeta.

Secundò, quia sine vino illa naturalis potentia &
propensio friget, nec ad actum, nisi calefacta, de
ducitur:

Ad intellectum enim actuandum vina optim
requiruntur, vt inquit Laurentius Gryllus de sa
pore dulci & amaro, *lib.* 1. Ad ingenij Medici
nam requiruntur vina præstantissima, & pluri
mum ætherea cælestisque naturæ obtinentia
Ideò Poëtæ finxerunt Deos Nectar bibere &
Ambrosia viuere, cibo potuque omnium suauis
simis; atque ideò Deos sapientia intelligentiaq
mortalibus longè præstare: & si quis mortalium

deguste

eguſtet nectar, in deorum numerum referri & uadere immortalem. Idem affirmat Arnoldus 'illanou. in comment. in Schola Salernit. c. 8.

Sciendum prætereà, quòd ingenium hominis ortis magis clarificetur & acuatur, ſi bibat vium bonum, quàm ſi non biberet, vt Auicē. 3. 1. ct. 1. c. 8. *ſcribit*. Ratio, quia ex bono vino, pluſàm ex quocunque alio potu generantur & ultiplicantur ſpiritus tenues, clari & puri. Quare Theologi in contemplatione circa altiſſia deligunt vina bona. Nam cùm ſpiritus ſint nguinis totius tenuiſſima pars, vapidumque us rorem ſui originem agnoſcāt, teſte Ioanne eurnio in Praxi Medicinæ, vt exactè elaborati nt in corde, ideam cæleſtis blandique caloris nulam referunt, lumineque vitali remanent rfuſi, omnium bonorum ſunt auctores. Etenim m ſpiritus ſuo decore fulgent, ac pandunt ſe to corporis theatro, cuncta gaudio quodam rfundunt, humanamque mentem in lætitiam porrigunt. Quare cùm vinum ſtatim iſtos ritus procreet, & etiam nectareo humore rfundat, eoſque ſplendidiſſimo lumine emicafaciat, ob omnimodam ſimilitudinem, quam id cum ſanguine habet, & ob facillimā & rentinam in ſanguinem mutationem, in præis gaudium abripit homines, inque diuerſas itias eos præcipites agit, & cordis potentiam nat, robur ſpiritib' addit, eos affluere facit, ex

hauſtoſque reſarcit, ad pulchra quæque cogitan
ac efficienda impetu quodam ſacro impelli
nam ſanguinis copia ob vinum corpus dilatur
ſurgunt ſpiritus ferè diuini, elegantiſſimi temp
rie, ac cœleſti ſplendore micantes, à quibus ta
quam à præcipuo inſtrumento anima, omn
præſtantiſſima pulcherrimaque peragit. Quan
obrem à generoſiſſimis & præſtantiſſimis vir
ſplendidiſſimi ſpiritus, omnium præclariſſima
rerum opifices progignuntur.
Se eius quoque famulos eſſe profitentur. M. An
Flaminius:

----- In otioſis ego ſacra latibulis
Faciam, aureiſq; Bacchi pia numina fidibus
Referam, nouus Sacerdos tua Liber initia
Cantabo, & iſta donec mihi vita ſupererit,
Habitabo nemora ſemper tuus Eure famulus

Neque etiam his omnibus, quæ ſupradiximu
contenti, eum in ſcyphis cęlari iubent, vt Ioan
nes Secundus ex Anacreonte:

Heus ergo, Deus agedum, calicem mihi cudit
iam nunc,
Argento benè tornato Vulcane: ſed amplum
Atque cauum, & Bacchi quantum potes e
capacem.
Inq; hoc non currus, non triſtia ſydera, ſculpe;
Non hunc crudelis, non ambiat vdus Orion:
Sed viteis mihi fac virideis, ipſumq; Lyæum,
Et Charites, blandam & Venerem, Veneriſq;
puellun

puellum.

31. Prætereà non solum Bacchum, verùm etiam Sileni asinum, qui putationem vitium adinuenit, Poëtæ quoque celebrant; eum enim inter sidera Iouis beneficio locatum esse, Arati carmina ostendunt, quæ sic sunt à Natali Comite ...nitate donata:

Hinc præsepe nota: nubes id parua videtur,
In Boream surgens, vbi fulgent sydera Cancri,
Hoc propter geminæ voluuntur lumine stellæ,
Pertenui, nec longinquæ nimis: haud tamen illæ,
Coniunctæ spatioq́; vlnæ distare videntur:
Altera fit Boreæ propior; diuergit ad Austrum
Altera: & hæ dicuntur Aselli: separat illas
In medio præsepe, &c.

...er enim eorum Asellorum est Asinus Sileni, ...maximę sunt gratię habendæ, eodem teste. ...*thiologiæ lib.* 5. *c.* 13. Non minor tamen gratia ...illi Asino habenda est, quem Naugoliæ incolæ ...ideum erexerũt, quia putationem vitium adinuenit, quàm Baccho, qui vites tantùm ostendit mortalibus. Nam nisi vitis cultura & putatio inuenta fuisset, breui totum id munus erat interitum, aut inutile futurum. Cùm igitur Asinus vitis pampinos Naugoliæ abrosisset, sarmentorum putationem vtilem esse vitibus ostendit: ...ppe cùm illa sit arbor omnium cæterarum ...midissima, pluraq́ue gignat ligna superuacanis tanquam excrementa.

Et de Sileni Asino perbellè Massinus:

Faticoso animal, humile à cui
Il vecchio ebro Sileno è lieue pondo,
Non ti doler, se non ti pregia il mondo,
Che'l ciel t'accoglie infra i bei Lumi suoi.
Benche picciolo pregio è à i merti tuoi,
Ch'eßer Pegaso à te douria secondo,
Che (tu, s'ei fonte aprio puro e fecondo,)
Vena più dolce fecondasti altrui.
Di Pampini e di tralci sol trouasti
Ricche le viti tu, coltor diuino,
Tu che troncar l'inutili insegnasti.
Al tuo ingegno leggiadro, e pellegrino
Cedà pur anco Osiri, e non contrasti,
Ches'ei nè mostrò, tu ne donasti il vino.

32. Adde etiam ipsis torcularibus, quæ vinum calcant, Leënas ob vini excellentiam fuisse præpositas.

Neque valet dicere, quòd sua Poëmata omnes ferè Poëtæ, à Musarũ, non autem à Bacchi inuocatione ordiantur. Nã potest quis vnũ ex Senatoribus alloqui, eiusq; auxilium implorare; verùm ille Senator sine totius Senatus Præside, qui omnes, omniaq; ad Reipublicę commodum dirigit, nihil efficere potest. Sic Poëtas, quãuis Musas inuocent, sine Bromio quicquam boni non decantaturos ex supradictis patet. Etenim non solùm omnibus Musis, verùmetiam & singulis antiqua gentilium Theologia Bacchum

ræfecit; vt affirmãt, Rhodiginus *e antiq. lib. 22. .2.* & Geofredus Linoceriusin libello Mythiologiæ Musarum his verbis: *Non ad aliud videtur rerri Orphei Theologia iam à multis decantata, quàm ihilominus tamen quòd ad hunc locum pertineat, afremus. Sphærarum autem cælestium ua animas partur, vt cuilibet geminam contribuat vim: vnam in gnoscendo positam; alteram in Sphæra corpore viuicando atque regendo. In anima itaque Sphæra luna-is illam vim Bacchum Licnitan, hanc Thaliam Mum: in anima Mercurij, Bacchum, Silenum, & Euerpen: Veneris, Lysium & Erato: Solis, Thritericum acchum & Melpomenen: Martis, Baßareum atque lio: In Iouis hanc Sabazium, illam Terpsichoren: Saturni, hanc Amphieton, illam Polymniam: tauæ Sphæræ Perichtonium & Vraniam: in anima tem mundi vim priorem vocat Euibromium, sendam verò Musam Calliopen: singulis porrò Musis num præfecit Bacchum, quorum is symbolicus diuie cognitionis nectare prudentioribus monstrat, &c.* x hac gentilium doctrina, Bacchum non solùm Musarum præsidem esse, sed singulis quoque mmo cum imperio præsidere; nullumque sine us calore vnquam egregiè decantaturum, euienter deducitur.

Præterea, si, vt idem cum Plutarcho & Fulntio attestatur, *tota hæc Musarum fabula, nihil ud præ se fert, quàm primum, esse, velle doctrinam; undum, delectari, quod velis; tertium, instare id,*

quod

quod delectatus es; quartum, capere id quod i
quintum, memorari quod capis: sextum, inuen
tuo simile, ad id quod memineris: septimum,
care quod inuenias: octauum, eligere de quo iu
nonum, optimè dicere, quòd elegeris. Hæc omnia
chus per se ipse commodiùs & facilius
stat 33. Quamobrem, Poëtæ Musas circa po
canere affirmant, vt Iouianus Pontanus de
liopea:

Nunc hederis sertísq; nouos innecte corymbos,
Nunc tua circundent tempora Bacche, rosæ.
Nunc viridis flauas suspendat pampinus vuas,
Ingeminetq; nouas ebria mensa dapes.
Nam mea Parnassi rediens è collibus, audet
Ludere Romanis Calliopea modis;
Inque choro iuuenum molli saltante puellâ
Sopitos longo tempore ferre sales;
Aoniumq; mouet circum tua pocula plectrum,
Euohe Bacche, canens, ad tua festa veni, &c.

Et Sannazarius Eleg. lib. 2.

Sic etenim coluisse decet Geniumq; Laresq;;
Ferte coronato thura merumq; foco.
Tuq; apio innexos dudum acceptura Poetas,
Splendida solemneis instrue mensa dapes.
Hic mihi Puniceo Pontani Musa cothurno,
Incipiat posito carmen hiare mero.

Nam qui oprimum vinum bibit, Musas quoc
imbibit, vt P. Mel. canit:

Iunge mero Charites, Musásq; fidesq; canoras;

Iun.

Iunxeris in terris quidquid honestat amor.
usta, dulce merum est: simulatq; exhauseris, omnes
Imbiberis Musas, imbiberis Charites.
dam:
on magè Pierijs crescent mea pectora flammis,
Quàm mihi scribenti, si noua musta dabis.
'oëtæ, tum quando perpotarunt, à Musis irri-
ir, vt perbellè ostendit Propertius Eleg.
..6.
andida nunc molli subeant conuiuia luco,
Blanditiæq; fluant per mea colla rosæ;
inaq; fundantur prælis elisa Falernis,
Terq; lauet nostras spica Cilissa comas.
igenium potis irritet Musa Poetis,
Bacche soles Phœbo fertilis esse tuo.
le paludosos memoret, &c.
ire non est, cur miremur, si Bacchum Poë-
m Deum finxerit antiquitas; quod quidem
sine fundamento asseruit: vt enim Ianus
nanus *lib. 1. de re vinitoria* optimè dici: *Sed*
vt copiosè Galenus docet, animi mores tempera-
m corporis sequantur, & res ipsa loquatur, ali-
a sanguinem, sanguini spiritum, spiritui inge-
i respondere. Hinc ergo fit, vt ad animum quoque
a vini porrigantur. Quia enim spiritus tam ani-
s, quàm vitales auget, non solùm ipsum corpus ad
es actiones magis expeditum reddit; sed ingenij
; vires excitat. Poëtarum igitur Deum Bacchum
ituebant veteres, ad effectiones scilicet vini re-
spicien-

ſpicientes, quòd moderatè ſumptum ingenij in mentum ſit, & facundiam miniſtret: quæ duo ſunt aptiſsima. Et huc pertinet, quod porrò S. Sethis vino tribuit: Hæc quæ prædiximus, inqu corporibus vinum agit; ſed & in anima altera quaſdam admirandas oſtendit. Lætari enim ani & bene ſperare facit, & virilem & liberalem hæc timidos quamplurimos poſt vini potionem re licet audaces, alacres, & bono animo ſpeq fieri, & qui ſordidi, liberales, qui taciturni ac pri tes, immodicè loqui.

Qua de re vinum mille trophæis dignum, numque Dei præcipuum ac ſingulare eſſe e mant, vt Ioannes Andreas Anguillara.

O vino degno di mille trofei,
Sceſo tra noi per dimoſtrarci, quanta
Sia larga in noi la gratia de li Dei.

Quare non mirum, ſi Poëtæ non ſolùm vin ſed etiam locum, in quo illud venditur, ne tabernam, vſque ad cœlum extollant, vt P Sanſedonius tota Satyra integra, qui illud H conæ fonti aſſimilat.

Ogni Poeta, & ogni gran Dottore
Hà di foglie d'alloro vna corona,
E queſta n'hà vn ramo, ch'è maggiore.
Queſto per eccellentia ſe li dona,
Et anch' ella d'honore, e punti è piena,
A punto com'l fonte d' Helicona.

34. At quæ ſuprà diximus ſatis eſſe non

t', cùm ipsammet sitim, vt multorum bono-
n & carminum canendorum caussam illustri-
encomijs concelebrent, quia ea, omnia bo-
mplexatur, vt Agnolus Firenzuola.

Gl' è pur nell' hauer sete vn grande spasso,
Et quello è veramente vn' huom da bene,
Ch' hà sete, & può ber per ogni passo.

inferiùs:

Inuidia habbiate à chi sempre hà nascosa,
Anzi attacata la sete al palato,
Ch'in quella sola ogni ben si riposa.

;.Qua de caussa non quocunque mero, sed
neroso ac veterrimo sitim extinguunt, cuius
ratio infrà reddetur. ita
tullus Epig 24.

Minister veluti puer Falerni,
Ingere mi calices amariores,
Vt lex posthumiæ iubet magistra,
Ebriosa acinis ebriosioris:
At vos, quò lubet, hinc abite lymphæ,
Vini pernities, & ad seueros
Migrate. Hic meus est Thyonianus.

iid. lib. 2. de art.

Qui properant, noua musta bibant, mihi fundat auitum,
Consulibus priscis condita testa merum.

bullus lib. 2. Eleg. 1.

Nunc mihi fumosos veteris proferte Falernos
Consulis, & Chio soluite vincla cado.

Et

Et lib.3. Eleg.2.

Et primum annoso spargant collecta Lyæo.

Plautus Aulular.sc.

------ *At ego iussero*
Cadum vnum vini veteris à me afferrier.

Stat. Pap.lib.4.

Iam moriente die rapuit me cœna benigni
Vindicis, hæc imos animi perlapsa recessus,
Inconsumpta manet; neque enim ludibria venti
Hausimus, aut epulas diuerso à sole petitas,
Vinaq; perpetuis æuo certantia fastis.

Martialis lib.7.Epig.78.

Potaui modò consulare vinum:
Quæris, quàm vetus atque liberale?
Ipso consule conditum, sed ipse
Qui ponebat erat, Seuere, Consul.

Horat. Ode 8.lib.3.

Hic dies anno redeunte festus
Corticem adstrictum pice dimouebit,
Amphoræ fumum bibere institute
Consule Tullo.

36. Et ob nullam aliam caussam vinum vet ebibere student, quàm quia illud est excellenti & ad pangenda carmina omnium optimum.

Sanitati quoque magis conducit, vt inquit Athenæus lib. Deip. *At mehercule vinum vetus n ad voluptatem solùm, sed ad bonam valetudinem co ducibilius est, quoniam cibum magis coquit, & partium tenuitatem facilè digeritur, vires corpo*

au

et, ſanguinem rubrum & commodè fluentem gig-
, placidum ſomnum conciliat. Quæ omnia,
ë arum & cæterorum Profeſſorum corpora
masq; magnopere iuuant. Qua de re egre-
Plautus:

Qui vtuntur vino veteri, ſapientes puto.

ius teſtimonium dedit Saluator Lucæ 5. *Ho-*
bibens vetus, ſtatim vult nouum: dicit enim; Ve-
melius eſt. Verùm de vino veteri ſuo loco.
lia etiam adduci poteſt ratio, cur Poë æ vini
eris cupidi ſint: Sine animi lętitia nemo ritè
tare poteſt. Inter cæteras autē vini virtutes,
præcipua eſt, vt quando bibitur moderatè,
ioſum ſpiritum generet, vt ait Auicenna, re-
nte Antonio Fumanello, *de vini temp. & fa-*
. ſpiritum moderata complexionis & ſubſtantiæ,
ehementis luminis & ſplendoris, vnde ad lætitiam
è diſponit, & idcircò valdè lætificat. Et Gentilis
omment lib. 1. Auicennæ Fen. 2. Doct. 3. ſumma
2. Vinum magis fortificat ſpiritum & ſanguinem
t, quàm aliud nutrimentum, propter familia-
rem, quam habet ad corpus humanum. Sed hæc
aia cæteris rebus meliùs vinum vetus præ-
ergo cum maximo fundamento Poëtæ anti-
mero delectantur.

ætereà vinum à Græco οἶνος ἀπὸ τοῦ οἴμα,
d eſt, imaginor, dicitur; quoniam qui copio-
bibunt, multa imaginari conſueuerunt: qua
e cùm mentem cogitationibus impleat, &

ſuo velociſſimo ſpiritu iuuet, Poëtas ad carm
pangenda derepentè impellit. Poëſis enim
imaginatiuam pertinet, vt experientia patet.
Ioannes Huartes in ingeniorum examine cap
docet. Quam ob cauſſam, cùm vinum imag
tiuam iuuet, eamque præclariſſimis cogitati
bus abundare faciat, nõ eſt mirum, ſi Poëtæ vi
veterrimi præſertim, auidiſſimi ſint, & aquæ,
mentem hebetat, & vino permixta, carmina
moratur, tanquam hoſtes acerrimi perpetu
bellum indixerint.

Prætereà etiam nulla alia res, vt vinum c
intellectu commercium habet, ideò ſolet eius
tentiam excellentiſſimè attingere, vt inquit
phonſus Lupeius de vini commoditatibus: *
*enim vinum, veluti ſpiritalis quædam res, magn
familiaritatem cum intellectu habet: idcircò ſolet
potentiam attingere.*

37. His omnibus de cauſſis, Baccho Pc
benè precantur.

Bouius:

Sic tibi Bacche tuis radios, concedat Apollo
Temporibus, Iuno ſic tibi donet aquas.
Obſequium nec terra neget, detq; aura fauore
Aetheris, vt ſedes, quas cupit vua petat.
Nec eius hircus comburant dentibus illam,
Sacrilegæ furum ne noceantq; manus.

38. Et ſic multialij, quos nimis longũ foret re
ſere; & iure optmo: quoniam illud vires car
ni

us elargitur, estque omnium Poëtarum pater, tà illud cuiusdam Poëtæ:

Perge Lyæe mero properantem impellere vatem,
Fortius hoc numquam calcar habere potes.
Tu facis ingenium, tu das in carmina vires,
Frigida cœlesti corda calore moues:
Tu melior Musis, tu maior Apolline, solùm
Censeo te doctis Vatibus esse patrem.

Tandẽ homine excepto, nihil præstantius aut abilius vino esse, Poëtæ iure meritò existimat, vt Obsop. his versibus affirmat:

Te melior Superis non est Deus additus, ipse
Dites, formosos, ingenuosq; facis.
Tu facis audaces animos, domitásq; feroces:
Hoc sensit Pentheus, atque Lycurgus atrox.
Ille, quòd afflicto cepta orgia rupit, furioerte
Huius te contra vir, quod iniqua stetit.
Quando tuas sæuus Nysæo in vertice Nymphas
Terruit, & trepido fert tibi Thetis opem.
Hoc Indi sensere truces nautæq; maligni,
Quos modò Carpathius per mare gurges alit.
Spe desperantes, marcentia membra vigore
Erigis, ignauos sedulitate moues.
Quamlibet informem commendas, Bacche, puellis,
Quamlibet afflicti vulnera dura leuas.
Ore tuo reficis destentes funeramatres
Natorum, & lachrymas siste Iacche mero.
Paupertatis onus graue tu portabile reddis,
Et facis ex humili splendida tecta casa.

Artes ipſe doces, infanti plurima linguæ
Suggeris è plenis verſa diſerta cadis.
Ipſe tuo dulces immittis munere ſomnos,
Ille tuus recreat corpora feßa liquor.
Ipſe ter optatæ remoraris grata iuuentæ
Tempora, decrepitos nec ſinis eſſe ſenes.
Tu potis es longæ ſpatium tranſcribere vitæ,
Currentes potis es tu retinere dies.
Ipſe facis turbam crebrò ſaltare ſenilem,
Ipſe etiam curuas ludere cogis anus.
Iungis amicitias, iungis Lenæ ſodales,
Et tuus accendit frigida corda calor.
Ipſe potes diuos in magno ſolus Olympo;
Solus & ipſe homines exhilarare potes.
Deniq; vitifluo demortua corpora ſucco
Ne valeam, ſi non viuificare queas.
Ferreus eſt, quem non tantarum commoda rerum
Et quem non animo Bacchica dona mouent,

His adde, quòd viuere eſt bibere, vt Antipha apud Athenæum lib. 1. Poëticè loquitur.

A. Heus tu? quæſo viuere quidnã eſt? Bibere, ipſe.

Laudauimus vinum, multaque Poëtis, hac tan conditione, ne ij pro voluptate, ebrietatem beant, neque ex Poëtico potu vlla damna em gant, conceſſimus.

40. Muſa ſit ebria, ſed vita ſobria, iuxtà il Obſop.

Nec me vinoſo madidum de carmine cenſes:
Ebria Muſa mea eſt; ſobria vita mihi.

Caput ſecundum.

POena mortis vitium inciſoribus ſtatuta. Vinum lapis Lydius diſcernendæ amicitiæ. Studioſis valdè opitulatur. 4. Eſt fo- ingenij. 5. Extinctio ſitis, maior omnibus cor- um voluptatibus. 6. Effectus offæ. 7. Princi- vina, non cibos procurant. 8. Vini odor poteſt am in multos dies prorogare. 9. Nullum præ- atius remedium ad colligendas vires. 10. Sene- tem mirum in modum ſuſtentat. 11. Militibus mos reddit. 12. Prudentiam auget. 13. Eſt orum omnium medicina. 14. Eſt lac infan- n & plantarum. 15. Omni hominum tempe- uræ conuenit. 16. Sine vino nihil dulce reſtaret. . Fœlices qui vino abundant, & è contrà infœlices eo carent. 18. Homines ſapientes, liberos, &c. lit. 19. Nemo vini amator, malus eſt. 20. Eſt dentiſſimum. 21. In teſtimonium honoris olim gebatur. 22. Pars animæ noſtræ. 23. Dolo- à corpore animoq; expellit. 24. Eſt triſtitiæ & arum antidotum. 25. In eo conſilium. 26. Eſt es omnis amicitiæ. 27. Natura in vinis gignen- nſatiabilis fuit. 28. Eſt potentia deorum. lla res efficere poteſt, quod vinum efficit, cùm vſq; animum, gaudium perueniat. 29. Vitis ali- ndo aurum produxit. 30. Eſt conciliator ami-

citiæ. 31. *Tractatio de vino difficillima.* 32
publicæ ærarium implet. 33. *Sanitatem cust*
34. *Vitis etiam in delictis honorata.* 35. *B*
diuinationum Deus. 36. *Tibicen sine vino di*
canit. 37. *Vitis, vita appellata.* 38. *Vinu*
tam hominis ad multos annos protrahit. 39.
vini præstantiam, varia vasorum genera inuenta,
bus aurum & gemmas inserebant antiqui. 40. *P*
lis iucundissima nomina indita. 41. *Vina cor*
bant. 42. *Sola vitis castitatem seruat.* 4
ventre repleto melius consilium capitur. 44. *N*
lus odor cum odore vini comparandus. 45. *M*
obliuionem inducit. 46. *Bacchus cordi præs*
47. *Varijs nominibus insignitus.* 48. *Diuers*
uersorum vini laudes. 49. *Nulla alia res ad lætit*
producta, vt vinum. 50. *Habet indicibilem sym*
thiam cum corde. 51. *Est humanæ vitæ nec*
rium. 52. *Thuris socius.* 53. *In sacris non qu*
uis adhibebatur. 54. *Hostia primò vino suffusa*
probaretur. 55. *Dignissimi Sacramenti mate*
56. *Ante vinum inuentum, omnia erant tris*
57. *Vinum non solùm homines, verùm etiam & I*
exhilarat. 58. *Cùm vino nulla planta conferen*
59. *Omnes arbores, vitis famulæ.* 60. *Vini nulla*
tietas, vt aliarum rerum. 61. *Vinum typus vet*
amicitiæ. 62. *Omnis hilaritatis dulce seminariu*
63. *Veri gaudij thesaurus.* 64. *Cur sanguis te*
appelletur. 65. *Vinum charius sanguine.* 66. *P*
tæ in morbis se aquam non ebibituros protestant.
67. *A*

. *Aegris vini potum persuadent.* 68. *Est summum ninis bonum.* 69. *Ipsæ cerimoniæ vinum laudant. numer.*70.71.72.73.74.75. *Cur homines è ferunt, quando vinum recusatur.* 76. *Mores Pororum in excipiendis hospitibus.* 77. *Germanorum.* . *Sua nobi i vi omnes ad sese allicit, & trahit sua uitate.* 79. *Cur natura vites, artificum operi- ineptas produxit.* 80. *Sapientia in suo conuiuio, mò vinum introducit, deinde ad comedendum inui-* . 81. *In vino ratio.* 82. *Vinum dulce probè octum, melius & suauius melle.* 83. *Est spiritus puriore sanguine geniti, fomes.* 84. *Eius calor œlesti dimanat, estquè naturali nostro maximè iunctus.* 85. *Solus eius aspectus statim ad illius tutes celebrandas, Poetas impetu quodam sacro im- lit.* 86. *Auro potabili præfertur.* 87. *Ex vino noscitur anatomia vitalis nostri sanguinis.* . *Est humanæ vitæ solatium.* 89. *Vinum nunam senescit.* 90. *Pars maxima nostræ vitæ.*

N præcedenti capite Vinum miris laudibus Poëticè celebrauimus; modò illud, homine cepto, omnia longè lateque superare, plurima grauissima argumenta explicabunt.

1. Quia Legum-latores tanti vinum estimaue-, vt vitium, quæ illud producunt, inciforibus & statoribus mortis pœnam statuerint. Text. *in* 2. & ibi Gloss. vnica. *ff. arbor. fur. cæsor.*

2. Quia est lapis Lydius discernendę amici-; Principes enim vino Aulicorum suorum na-

turas secretasque cogitationes perscrutantu vt malos eijcere, & bonos ad altiores dignitate euehere possint. Cùm enim quis est benē potu licet in ebrietatem non inciderit, maxima liber tate, & sine vlla prorsus simulatione verum suum genium patefacit, occultasque animi sui cogitationes aperit: quòd quidē Horat. in Poë. scripsit

Reges dicuntur multis vrgere culullis,
Et torquere mero, quem prospexisse laborent,
An sit amicitia dignus.

Et vt ille:

Quale fit admotis explorant ignibus aurum,
Mens hominis vinum sana sit omne probat.

Et ad hanc rem facientia, lege nostram Polit lib. 8. c. 8.

3. Studentibus ac in literarum studia incumbentibus mirandum in modum opitulatur: nam quando ob continuam lectionem fessi sunt, vin generosi haustu vires reficiunt, stomachum corroborant, intellectum acuunt, mentem illustrant, spiritus nouos creant, imaginatiuamque promptissimam ac celerem reddunt. Qua de re, maxima laude dignus est Auicenna, qui, vt in eius vita legitur, optimi vini spumantem pateram sorbebat, & hinc inde ad libros peruolutandos hilarior reuertebatur.

4. Quia vinum est fomes ingenij & virtutis, vt ex Platonis sententia refert Macrobius Saturn. lib. 2. cap. 8. *Agite antequam surgendum nobis sit,*

t, si vino indulgeamus. Quod decreti Platonici au-
oritate faciemus, qui existimauit fomitem esse quen-
am, & incitabulum ingenij virtutis q3, si mens &
orpus hominis vino flagret. Tum Eustatius: Quid
gis, inquit suasisse: & non magis inter minuta po-
ula iucundiorem, liberaliorem q3 inuitationem, quæ
eret, sub quibusdam quasi arbitris & magistris con-
uiorum sobrijs, non improbasse? Et hoc est, quod in
rimo & secundo de legibus non inutile viris decernit.
Iam & modicis honestisq3 inter bibendum remissio-
ibus refici integrariq3 animos, ad instauranda sobrie-
atis officia extimauit: redditosq3 sensim lætiores, &
d intentiores rursus capessendas fieri habiliores: &
mul si qui penitus in his affectionum cupiditatumq3
rores inesent, quos celaret alioqui pudor reuerens,
t omnia sine graui periculo, libertate per vinum data
etegi, & ad corrigendum medendumq3 fieri opportu-
ora. Atque hoc etiam Plato itidem dicit, non diffu-
endas esse huiuscemodi exercitationes, aduersus pro-
dlsandam vini violentiam: neque vllum vnquam
ontinentem prorsus, aut temperantem satis fideliter
sum esse, vitæ non inter ipsa errorum pericula &
edijs voluptatum illecebris explorata sit. Nam cui,
ibentiæ Gratiæq3 omnes conuiuiorum incognitæ sint,
dn illarum omnino expers sit, si eum fortè ad parti-
pandas huiusmodi voluptates, aut voluntas tulerit,
t casus induxerit, aut necessitas impulerit: mox de-
iiri & capi, neque mentem eius animumq3 consiste-
. Congrediendum igitur, & tanquam in acie qua-

dam cum voluptariis rebus : cumq; ista vini licenti cominus decernendum : vt aduersus eas non fuga, nè absentia simus tuti : sed animi vigore, & constant præsentia, moderatoq; vsu temperantiam continen tiamq; tueamur; & calefacto simul refotoq; animo, si quid in eo vel frigidæ tristitiæ, vel torpentis iracundi fuerit, diluamus.

5. Quia inter omnes corporis voluptates nul la maior ea, qua sitim extinguimus. maior et iam cibo, quo fames sedatur : At proprium vin est extinguere sitim: ergo vinum maxima vo luptate homines afficit.

Quòd extinctio sitis, sit maxima voluptas Macrobius ostendit : *Nam potionis totus haustu in omne corpus simul penetrat, & omnium partiun sensus facit vnam maximam & sensibilem volupta tem : cibus autem exiguo subministratu, paulatim penuriam consolatur : ideò voluptas eius multifarian comminuitur.*

Quòd verò vinum magis sitim, quàm aqu sedet, affirmant Rasis *lib. 3. ad Almansorem*, Alex ander Petronius *de aluo sine Medic. emoll.* & mult alij ex Medicis idem asserunt. Quare Mænander accerrima siti extimulatus, potiùs vini cyathum quàm tres aquæ exsiccare voluit : *non enim vnquan aquæ tres cyathos, sed vini vnicum bibi.*

Item vinum dilutum meliùs sitim, quàm aqu extinguit : ita Hip. in lib. de salubri dieta. 30. vb ait, *quòd qui sitiunt, debent abstinere à laboribus, &*

vinun

vinum bibere aquosum & frigidissimum : quem locum cùm exponeret Galenus, dicit melius esse hoc præceptum de vino ad extinguendam sitim , quàm præceptum de aquâ, quia in vino aquoso non tantum adest frigiditas & humiditas, quæ possunt sitim extinguere; verùm etiam adest vis penetrandi à vino tributa, propter quam aqua cùm magis penetret, humectat, & consequenter sitim citius finiet.

6. Quia ex vino, offa delitiosa fit, quæ, vt vulgus inquit Italicum:

Toglie la fame e sete,
La zuppa, e fa dormire,
Ti gioua al digerire,
Ti fa puliti i denti,
Fa, che pe'l corpo vn dolce caldo senti,
E fa le guancie colorite, e liete

Et Philippus Massinus asserit, eam, calorem, colorem, spiritus, vires, eloquentiam, & gratiam gignere.

Cerer co'l buon Lieo confusa e mista
Gusta souente, che calor, colore,
Spirti, forza, eloquenza, e gratia acquista.

Et Salernitana Schola c. 54.

Bis duo vippa facit, mundat dentes, dat acutum
Visum : quod minus est implet, minuit quod abundat, &c.

Hæc commoda Vippæ, sic Arnaldus Villanouanus explicat:

Primò dentes mundat: Panis enim vino imbutus,

diutius

diutius circa dentes moratur, atque eam ob caussam faciliùs etiam fæculentam materiam ipsis adhærentem abstergit, ac consumit, quàm vinum per se sumptum. Deinde visum acuit: malos enim fumos, qui è ventriculo cerebrum petunt, suaq̃ permistione spiritus visuos obscurant, reprimit; adeoq̃ materias prauas stomacho inhærẽtes, concoquit, incidit, & deorsum pellit. Tertiò cruda concoquit, quia os ventriculi leni quadam adstrictione claudens, concoctoriam facultatem roborat, plurimumq̃ alimenti corporibus exhibet. Quartò verò vitiosorum humorum multitudinem minuit; eos enim concoquit, incidit, exsiccat, & deorsum expellit: idquè maximè si panis aßatus priùs aut super prunis exsiccatus fuerit.

7. Quia Principes vina, non cibos procurant, vt quæ eorum mensas maximè nobilitent, vinaque bona miris laudibus afficiunt, vt videre est apud Cassiodorum Var. lib. 12. 4. *Mensuræ regalis apparatus ditissimus, non paruus Reipublicæ probatus ornatus, quia tanta Dominus possidere creditur quantis nouitatibus epulatur. Priuati est habere, quod locus continet: in Principali conuiuio hoc præfectò debet exquiri, quòd visum debeat admirari: Destinet Carpam Danubius, à Rheno veniat Ancorago exormis, Tonsicula quibuslibet laboribus offeratur, Brutiorum mare dulces mittit Acernias, sapori pisces de diuersis finibus offerantur. Sic decet Regem pascere, vt a Legatis gentium credatur penè omnia possidere: & idcò procuranda sunt vina, quæ singulariter fœcunda nutri-*

Italia

ilia, ne qui externa debemus appetere, videamur
pria non quæſtuiße. Comitis itaque relatione de-
ratum eſt, Acinaticum, cui nomen ex acino eſt in
thæcis aulicis fuiße tenuatum: & quia cunctæ dig-
tates inuicem ſibi debent neceſſaria miniſtrare, quæ
tantur ad rerum dominos pertinere, ad poßeſſores
ronenſes, vti eius rei cura præcipua eſt, non iubemus
cedere; quatenus accepto pretio competenti, nullus
det vendere, quod Principali gratiæ debetur offerre.
gna planè ſpecies, de qua ſe iactet Italia. Nam licet
geniosa Græcia multifaria ſe diligentiæ ſubtilitate
nmendet; & vina ſua aut odoribus condiat, aut
arinis permixtionibus inſaporet, ſub tanta tamen
quiſitione reperitur ſimile nil habere. Hoc eſt enim
erum, & colore regium, & ſapore præcipuum: vt
ttum, aut ipſius putes fontibus tingi, aut liquores
is à purpura credantur expreßi: Dulcedo illi ineffa-
li ſuauitate ſentitur. Stipis neſcio qua firmitate ro-
ratur: tactus eius denſitate pingueſcit, vt dicas eſſe
t carneum liquorem, aut edibilem potionem. Libet
ferre quàm ſingularis eſſe videatur eius collectio.
utumno lecta de vineis in pergulis domeſticis, vua re-
vina ſuſpenditur: Seruatur in vaſis ſuis, thecis natu-
libus cuſtoditur. Rigeſcit, non liqueſcit ex ſenio, tunc
tuos humores exſudans, magna ſuauitate dulceſcit.
rahitur ad mensem Decembrem, donec fluxum eius
emis tempus aperiat, miroq́, modo incipit eſſe nouũ,
tando cellis omnibus requiritur antiquum. Hyemale
uſtum vuarum frigidus, in vigore vindemiæ cruen-

tus

tus liquor purpura potabilis, violeum nectar: deferue primùm in origine ſua, & cùm potuerit adoleſcere perpetuam incipit habere nouitatem: ſed queadmodum decet, nobilitas tanta prouocatur, deſluit, dum aqua dureſcit, fœcunda eſt, cùm omnis agrorum fructus abſcedit. Diſtillat gemmis comparem liquorem; iucundum neſcio quid illa oſtriſmat, & præter quòd eius delectat dulcedo, in aſpectu ſingularis eius eſt pulchritudo. Hoc quantocius perquiſitum, & competentibus pretijs aggregatum, Chartarijs, qui in rem directi ſunt tradite deferendum. Nec illud negligendum putetis, quòd lacteo poculo reluceſcit, quando plus eſt mirabile, quod potueritis difficiliùs inuenire. Albedo ibi decora eſt & ſerena puritas: vt illud de roſis, hoc credatur natum eſſe de lilijs. Colore quidem extraneum, ſed ſopore germanum: Aſpectus diſpar, & ſimilis in vtroque ſuauitas. Nam quod acutè, quod citò reficit, commune illis intelligitur, ſed magna eſt diſtantia, quo videtur. Illud intueris robore lætum, hoc inſpicis candore feſtiuum. Et ideò procuratio eorum debet eſſe celerrima, quando in ambobus eſſe cognoſcitur, quod pariter expetatur.

Ad quid, vir ſapientiſſimus & eruditiſſimus hoc vinum laudaſſet; poterat enim Rex conciſis verbis iubere, vt in Regiam cellã vinariam deferretur, niſi vini generoſiſſimi laudes ab omnibus eſſe celebrandas, & ſuper cætera, vina extollenda optimè cenſuiſſet. Non mirum igitur, Mezentium Etruriæ Regem, auxilium Rutulis contra

Lati-

atinos tulisse, vini mercede, quod tum in agro atino fuisset, vt apud Varronem inuenitur. Re-runt Bruyrenus de re cib. lib. 17. c. 3. Et Lucius ius Sarmata.

8. Quia vinum est tantæ potentię ac efficaci-atis, vt solus eius odor possit vitam in multos ies prorogare: refert enim Diogenes Laertius, emocritum iam senio confectum, vitam diu rotulisse, medullam panis vino generoso & agrantis odoris intinctam cùm gustasset, nari-us sæpè admouendo.

9. Quia nullum præstantius remedium ad col-gendas vires, corpusque resocillandum vino uenitur: quare valetudinarijs & conualescen-bus largiùs propinatur. *Nam reuerà nihil est*, vt iquit Hollerius in Aphor. Hipp. x 1. *quod citiùs parat vires*, de vino subintellige: *hinc est quod ulgus, cùm vult statim vires reficere, medullam pa-is optimo vino intinctam exhibet*: imò ipso cibo st valentius; iuxtà illud Hippoc. *Potu quàm cibo efici facilius est*. Et quare, potus citiùs reficiat uàm cibus, *præter eam rationem* (sunt verba Hollerij) *quam paulò antè diximus* (*quòd videlicet alor imbecillior cibo coquendo non sit satis*) *facilior st distributu & assimilatu partibus nutriendis: & ratereà naturæ est familiarior. Huius rei argumenta int, quia longè maior percipitur voluptas bibendo, uàm edendo: prætereà quia sitis longè grauiùs tole-atur, quàm fames.*

Verum-

Verumtamen non omne vini genus æqualit vires reficit, ſed rubrum cæteris præſtantius iu dicatur; vt enim inquit Oribaſius ; *Finge tr veſicas : in vnam mitte aquam, in alteram, oleum, i tertiam, vinum: plus tenditur, quæ vinum habet, quà illa, quæ aquam : plus illa, quæ oleum , quàm illa , qt vinum. Et quia ipſum vinum trifariam diuiditu eſt enim album & tenue, rubrum & medium, nigru & pingue. Hipp. modò non tenue dari iubet , ſed ru brum : quare nec illud, nec aliud? Quia tenue plus i vrinam trahitur , quàm ad nutrimentum. Nigru tardè concoquitur. Rubrum verò iubet dari, quod Ro mani centria cauponis appellant. Quid ita? Quod no in concoctione moratur, & nutrimentum corpo mediocriter miniſtrat.*

10. Senectutem mirum in modum ſuſtentat vt Maſſinus his carminibus refert:

Se non che teco à penitenza vegno,
Bacco del viuer mio ſoſtegno viuo;
Tu diſcaccia il pallor, tu le cauerne
Delle membra riempi, e de miei affanni,
Pietoſo ſana le mie piaghe interne.
Che ſe ſoccorri à me queſti vltimi anni,
Nel tempio tuo fien le memorie eterne,
De riſtorati miei ſi graui danni.

Et vt inquit Plato, *vinum remedium aduerſus ſene ctutis duritiem.* Qua de re ſenum lac quoque ap pellatur; quod quidem Silenus ſenex, Bacch comes, alumnus, & nutritor denotat; & ab Oui di

o & Virgilio Eclog. 6. poculis deditus induci-
r. Ideò Plato & Galenus ſenibus, quantum
requeant, concedunt, quòd aduentitium vi-
recaleſcat frigus, ſpirituum diſcutiatur triſti-
, bilis atræ reprimatur vis redundans, ſomni
ducatur appetentia, præfarcti recludãtur mea-
s, huiuſque ætatis ſuccumbat vniuerſa laſſitu-
. Refert Georgius Pict. ſucciſ. lect. dial. 9.

Et quamuis Valleſius natione Hiſpanus, nihil
bitretur ſtultius, quàm ſenibus caloris augendi
tia, vinum abundanter, meracum præcipuè
lulgere. Quantò enim vinum calidius eſt per
e, tanto maiori ventris ac viſcerum calore
us eſt, vt ſuperetur; alioqui à minori aceſcit,
idumque ſuccum adauget. Vnde calorem na-
alem ſuffocat, & morbos innumeros parit ac
ortem properat; tamen benè reſpondet Vin-
itius Alſacius Crucius, doctiſſimus & excel-
tiſſimus Medicus in cent. 1. de quęſitis per
ſtolam, *Valleſium eſſe intelligendum de vinis pa-
, quæ ſunt valde fortia, diuerſa omnino ratione ac
mus in Romano ſolo* (adde in alijs Europæ
is) *produci, quia vinum, vt aſſerit Galen. de
p. 4. & 2. Aphoriſ. 28. minimam, vt in ſangui-
mutetur, deſiderat alterationem; vnde puto, eue-
, vt in ſenecta ab omnibus tantopere optetur, &
im lac ſeniorum & ſanguis ſenectutis dicatur. Ideò
iq; fuit, & in ſanguinis ſignum, oblatum in ſacris
im, atque & interdum cognomento nuncupatum:*

Quamobrem scribitur Genesis 44. Lauabit in vi-
stolam suam, & in sanguine vuæ pallium suum.
2. *Deut. Et sanguinem vuæ biberet meracissimu*
Nec non denique in Psalmis: Sanguinem vuæ bi-
runt. Qua dere senes vinum, moderatè tamen, bib
debent, cùm Plato 2. de legib. scribat illud à Deo h
minibus datum fuisse, vt senes reiuuenescant, eo
mœstarum rerum obliuio capiat. Et vt inquit Æt
Tetra. 1. serm. 4. cap. 30. *Vinum senibus vtili*
mum est; sit autem ex calidioribus natura, quale
quod substantia quidem tenue, colore autem fulu
aut flauum. Atque vinum quidem hoc maximi
bonum senibus accedit, quòd calefiunt omnes eori
partes: deinde quod serum sanguinis per vrinas p
gatur.

11. Militibus animos addit, vires adauget.
eos constantes, audaces fidosq; reddit; vt dicel
ille:

At mihi si crater iuxtà lacus atque Lyæi
Plena, & sint pingui dolia lætitiâ.
Mox vbi siccaro vini cratera repletum,
Bella canistrecis sint mihi cum pueris.
Non mare turbatum timeo, non fulgura; fidum
Audacem, intrepidum me facit esse merum.

Horat. lib. 1. Ep. 5.

Spes iubet esse ratas, in prælia trudit inermem,
Sollicitis animis onus eximit, ac docet artes,

Iac. Præfectus.

Imbelles ad bella vocas violentâ,

Et facis ad Martem mortemq; promptos, &c.
ud Nonnium Dionys. lib. 9. Semeles su-
rba, oratione, Bacchum Marti & alijs dijs esse
liorem ait, quia vinum milites incredibiliter
mosos reddit. Et vt inquit Laurentius Gryl-
de sapore dulci & amaro lib. 1. *Cùm verò &*
lacia & animositas cordi tribuantur, dulcia vtrũ-
præstant, vt vina generosa, & præsertim si liquor
xcipiatur: ideò Lullius liquores parabat suaues,
ntibus ante prælium dandos, vt inflammarentur,
corde confirmato fortiùs pugnarent. Et in eodem
o: *Ideò & ebrij audaciores sunt,* & animosiores
n tantùm insania & turbatione, sed corde cõ-
bati à vino. Quin & lætitia & hilaritas, quæ
uia, vt cœlesti liquore perfusa vina, sequitur,
di propria est: idcò vulgò dicitur: Vinum ex-
rat cor hominis; sed dulcia potissimùm; ne-
enim acerba austeraque id præstant. Et qui-
n de vino Maluatico ad hanc rem:

Quanto la maluagia tenga'l capo alto
Alle persone forti e prosperose,
Vse à imbrocar gran olpi, hor basso, hor alto,
a maluagia fa le genti animose,
Mette lor cuore in corpo, e col suo caldo,
L'huom si pone à imprese alte e famose.

areTurcæ cùm in aciem prodeunt, vt auda-
es & furibundi pericula minus metuant, opiũ
n vino bibunt, vt testatur Bellonius.

2. Prudentiam auget. S. Ambrosius lib. 3.

Hexam. *Deus, qui sciret, quòd vinum sobriè potatu sanitatem daret, augeret prudentiam,* &c. Estc pro remedio mortalibus concessum. Ioa Bruyerenus de re cibaria. *Vinum datum esse lil & ingenuè, vereq; fatendum atque affirmandu pro remedio atque medicina, vt animus quidem dorem, corpus verò sanitatem & vires adipiscantu*

Imò est nutrimentum, potus, & medici qua dote cæteræ res non sunt præditæ. Li Merc. de com. præs. art. med. *Vtin enim vino, tanquam vitæ maximo præstantissim subsidio, & pro potu & pro alimento, & pro medi mento.* Quod quidem est à Plutarcho de tuer valetud. *Vinum potus est suauissimus, pharmac vtilissimum, & obsonium quamminimè noxium.* à Galeno mutuatum: *Vino inest, vt sit alimenti potus & medicamentum*; quòniam non solùm refert Ioan. Liebautius in Schol. Aphor. Hip 56. *celerrimè nutrit, facilè in sanguinem vertit optimi succi est, solidas partes nutriendo humeć sitim extinguit, quoscunq; spiritus citissimè reficit, suo calore ac siccitate, suaq; mira, tenuitate & meandi celeritate plurimis corporis affectibus, pot mùm frigidis, aut humidis medetur; idquè non t tùm purum, & simplex, sed & aquæ mistione pe sum, sumptum aut admotum.*

13. Est laborum omnium medicina, vt inc Euripides in Troa: & in Bacchis:

----- Mœroris ille nubila

Fu

Fugat repletis vinea liquoribus,
Somnusq; fit mali diebus singulis
Obliuione pharmacum malo aptius.

: Tibullus.

Bacchus & agricolæ magno confecta labore,
Pectora, tristitiæ dissoluenda dedit.
Bacchus & afflictis requiem mortalibus adfert:
Crura licet dura compede pulsa sonent.

uod ab Homero confirmatur. Viro autem de-
ligato magnum robur vinum auget: idque op-
ma ratione: nam vinum & panis, vt ait Aphro-
s. in Probl. ex proprietate plus virium habent,
àm cæteri cibi ad alendum firmandumque
rpus humanum. At panis validiùs nutrit,
àm vinum, quod cùm sit aëreum & tenuibus
iritibus abundans, citò dissipatur, neque in so-
lam substantiam, vt panis potest conuerti;
iare Reg. 1. legitur; Et robur non erat in eo,
ia non comederat panem tota die illa. Vinum
rò cor lætificat. Quare, vt idem asserit, *vino &*
ne ex triticea farina, multo tempore sine fastidio vti
ßumus, alijs verò quamuis suauioribus, non tamen
e fastidio vti toties poßumus, quia secundùm natu-
m homini pro cibo deputata sunt.

14. Quia est lac infantium, quibus nutrices &
atres defectu lactis sæpè propinarunt, vt in-
it Hipp. & Angelus Baldus affirmat: eosque
aius & validius incrementum, & minoris tem-
ris spatio à vino, quàm à lacte percepisse. Ve-

rumtamen non ſolùm infantes, verùm etia plantæ citiùs creſcerent, frondes ſpargerent, r moſque ocyùs extenderent, ſi vino eorum rac ces irrigarentur, Platanus præſertim, vt in Ar thol. legitur.

Auſtro nuper humi nimium vexata procaci,
Succubui Platanus, fronde comata priùs.
At ſuperinfuſo facies mihi priſtina vino
Adfuit; hoc ſummi plus valet imbre Iouis.
Cumq; propinqua ſuo iam robore deficit arbor,
Hauſto conſpicior læta viuere mero.

Plinius enim lib. 12. cap. 1. arbores vinum bibo re, ex eoque radices magis firmari & adoleſcer ſcribit.

15. Quia nulla res inuenitur, quę omni hom num temperaturæ conferat, vt vinum: *Vinu enim competit calidis, quia choleram euacuat: & hu midis, quia humiditatem temperat, & maturat: c frigidis, quia ad temperaturā reducit: & ſiccis, qu humectat & lætificat, & ideò competit communi con plexioni*, ſcribit Gordon. lib. 1. de conſ. vit. hun ex Galeni ſententia: & Arnaldus Villanouanus *Ipſum quidem ſumptum, vt expedit, omnibus eſt con ueniens ætatibus, temporibus, regionibus; ipſum nam que eſt conferens ſenibus, eò quòd eorum ſiccitati ob uiat, medicina; iuuenibus verò cibus, ex eo, quòd na tura vini, naturæ iuuenis eſt ſimilis; pueris verò cibus in eo quòd auget ipſorum calorem, & nutrimentun*

m

edicina verò, quoniam eorum, quam de vtero con-
uxerunt, humiditatem deficcat. Nullus autem Phy-
orum in ſanis eius vſum vituperat, niſi ſecundùm
antitatem. Sapientes autem aſſimilauerunt theria-
magnæ, quoniam ipſum eſt rerum contrariarum
ratiuum, &c. Et hîc notandum eſt vinum
rſe ſolum facere, quod antidota ex plurimis
gredientibus conflata, vix efficere poſſunt;
mpe contraria operari: ſed non ſolùm natu-
ia, verùm etiam nec quæcunque artificialia vi-
poſſunt comparari, quod per ſe ipſum ſolum,
idem inquit, gaudium inducit melius omni
a re.

16. Quia ſi mundus pretioſiſſimo vini liquore
reret, mortalibus nil dulce reſtaret, vt ait Euri-
des:

Obliuionem palmitem mihi dedit:
Si vina tollas, & Venus ſtatim perit,
Ne dulce quicquam reſtat hinc mortalibus.

num enim calorem, qui ad ſobolem procreân-
m requiritur, fouet & auget; ſunt enim panis
vinum, vt inquit Oſualdus Crollius *in baſilica*
ymica, ſuſtentationis præcipua fulcra, & pro-
ationis media ſingularia, quia ſine Cerere &
ccho friget Venus.

17. Quia illi felicíſſimi ſunt cenſendi, qui vino
timo & generoſiſſimo abundant, vt inquit
iabrera:

Qual' il mondo haurria dolcezza,

La richezza,
Senz' hauer questo tesoro?
E non son tutti felici,
I mendici,
Se son ricchi di quest' oro.

Et è contra infelix infortunataque est ea gleba quæ hoc Nectar terrenum non producit, vt idem Poëticè fingit.

Fortunato, e suenturato,
Bestemmiato è quel terreno,
Nel cui sen non si produce,
Questa luce,
Questo nettare terreno.

18. Quia vinum, hominem intrepidum, placidum, sapientem, liberum, bonæ spei, & ab omni timore alienum reddit, vt Plato 4. de leg. probat: *Vini potio statim virum seipso magis, quàm priùs placidum efficit, & quanto plus de ipso gustauerit, tanto ampliori bona spe impletur, & maiorem à se ipso opinionem concipit; & tandem talis, vt qui sapiens sit, omni dicendi fiducia & libertate plenus sit, ab omni item timore alienus est, vt quiduis intrepidè dicat & faciat.*

19. Quia nemo homo, amator vini malus est. *Bacchus enim domitor versari non gaudet cum viris improbis, neque cum imperitæ vita*, ait Alexius.

Quia vinum cæterarum arborum, plantarum stirpium ac herbarum semina continet: *Nam Apuleius in Præcept. rusticis, quod Collectaneorum 2*

apu-

ud Græcos adnotatum comperi, vino conspergi se-na, ne ægrotent, aut ægrotent minùs. Rhodiginus ct. antiq.

20. Quia vinum est res suauissima, gratissima prudentissima, vt inquit Diphilus Comicus, id-, tales compotatores reddit:

O Bacche, cunctis prouidis gratißime,
Quàm dulcis, & Dionyse prudentißime,
Nam maximè facis viros & sordidos,
Hinc esse prudentes, & idem mox facis, &c.

21. Quia in maximi honoris testimonium, in incipibus virisque illustribus excipiendis, anti-ii, vina spargebant, vt inquit Democares lib. 1.

20. *Athenienses Demetrium ex Leucade Corcyraq; henas venientem, non solùm fumorum odoribus ronisq;, ac fundentes vina receperunt, &c.* Idem pompa Ptolomæi Philadelph. affirmat. Et andri, Germaniique in signum honoris vel re-rentiæ, Principibus, Legatis & viris illustribus na honoraria donant.

22. Quia est pars animæ nostræ, vt Poëticè, namuis non sine mysterio Stephanus Paschaius fingit.

Dixerunt tignum domus, & quo vinea constat,
Hinc tigni cuncti formula prisca fuit.
Quàm pulchrè iuris vetus id prudentia cauit,
Cui ratio vini, non secus atque domus:
Multa domus nobis, sed profert vinea plura,
Namq; domus vitæ est, vinea pars animæ.

23. Quia dolores à corpore animoque prof gat, vt enim Chiabrera:

Hor se mai t'aßal dolore,
Arma il cuore
Di bel canto, e di buon vino.

Ianus Arnisius Suardino, amico suo scribens:

Sic te Bacchus amet, semperq; tuamq;
Cellam fulciat optimo Lyæo.
Suardine bone, quem amant Camœna,
Atrocem mihi depulit dolorem,
Illud nectarem tuum Phalernum,
Nam bibi simul eiulans, receßit
Toto è pectore languor, & deorum
In conuiuia sum repentè missus, &c.

Et vt ille:

Omnes mortali pellit de corde dolores.

Pontan. lib. 1. Arri.

Vino pelluntur tristes de pectore curæ:
Hic liquor ingrato corda dolore leuat.

Et Ioan. Ant. Taygetus:

Qui potes humanos solus lenire dolores,
Qui rigidos flectis, sacrilegosq; domas.

24. Est tristitiæ & curarum Antidotum. Geor gius Pictorius conuiu. lib. 1. *Si igitur proficuum duxeris, secedemus à Sole in vmbram, vt sumamus amicum vinum, præcellens in curarum tristitudinum q; antipharmacon.*

Sannazarius eleg. lib. 2.

Tu mihi sancte Pater mordaces exime curas,

Nubilaq; annoso pectora solue mero.
Tu mihi securos adige in præcordia somnos,
Afflatuq; iuua lumina fessa tuo.
rgil. Æneid. 6.
---- Lethei ad fluminis vndam
Securos latices & longa obliuia potant.
orat. Carm. od. 13.
Illic omne malum vino cantuq; leuato.
:m Sat. lib. 2.
Nunc vino quærens, nunc somno fallere curas.
25. Quia in mero est consilium, vt inquit Mu-
;us:
Vt imbre tellus, sic riganda mens mero;
Vt illa fruges, hæc, bona consilia efferat.
Xenophon in Sympo sio: *Reuerà enim vinum*
ans animos, curas quidem velut mandragora so-
hilaritates autem velut oleum flammam, exsitat.
ıa de re Persæ abstemios à consilijs reijcie-
nt, quia firmiora consilia esse, quæ à bene po-
dantur, quàm quæ à ieiunis, iudicabant.
26. Quia vinum est fomes omnis amicitiæ, vt
quit Georgius Pictorius sermon. conuiuial.
.5. *Nam optimum vitæ condimentum arbitror,*
d omnis sodalitas, omnisq; in vinum conuentus
o constet; & sic contigit vino, vt rectissimè quis-
s fuerit, dixisse putent, Vinum omnis amicitiæ so-
em esse, veramq; Sodalitatis metropolin.
27. Quia natura in frugibus, fructibus & eius-
di ad vitam necessarijs obsequiosam, sed in

vuis

vuis vinisque gignendis se insatiabilem ac i
comparabilem præbuit. Plinius lib. 14. c. 1. G
nera vuarum innumera atque infinita esse apud pr
cos proditum est; quippe quæ totidem sunt, quot ag
quamquam & culturæ cum natura maxima pori
est. Magnitudine quædam vites inter arbores numer
bantur, vt simulacra, statuas ac pateras ex vna vi
confectas legamus: & Mentaponri, Iunonis templu
vitigineis stetisse columnis. Et Dianæ Ephesiæ scalis vi
vite confectis. Nec est ligno illi æternior natura (du
tamen inquam illi vegetatio non desit) & altitudi
nullo fine crescunt, vt vna vitis Romæ in Liuiæ A
gustæ porticibus, subdiuales deambulationes adumbr
uerit, eademq; duodenis musti amphoris Cadis nost
tempore fœcunda. Aliæ improbo reptatu, amplo discu
su atria media implent: aliæ tamen breuitate modi
hominis, sudibus hærent, vineæ quam faciunt. Ali
artus suos in se colligens, crassitudinem breuitate pa
cit, vt in Prouincia sine vllo stent pedamento, etia
nostra ætate; & quales in Sicilia descripsimus sub Ca
meratæ regione crassitudine ad vnius hominis an
plexum & inauditæ fœcunditatis, vt denæ singulæ di
lium musti reddant: aliæ eodem Plinio teste, herba
rum modo vagantur per arua & succum terræ pa
sim bibunt, semperq; pastinatis similes ad magnitudi
nem infantis crescũt, vt in interiori Africæ parte, &c
Et vt inquit ipsemet Bacius. Imò visa est natura
vuarum gratia incomparabili abblandiri *quoqu*
morsui commanducantis: cortice tenui & æquabili
pulpa

pa dentibus, & linguæ, & quæ suauiter per totum
ideant se diffundere ori ac palato. Et vbi cætera
ges escariæ, sua habent tempora ac locum in mensa,
aliæ in prima tantum mensa sint gratæ, vt
us & complures, fugaces propterea vocati fructus:
æ in fine tantùm exspectantur, vt pomaria ac mala.
per cæteras vuæ præsertim escariæ, blandissimæ & in
ma mensa vtiles habentur; in secunda, & in tota
nsa, non alia plerique boni gustus expetunt, escarum
blandimenta nec bellaria. Vtiles pro ientaculis, in
indio, merenda, & cœna; comitantur & comessa-
nes nocturnas, & extemporariam laboribus le-
unt sitim, Autumno, Hyeme, & Vere & omni
npore: & quod maius est, aliquibus locis in totam
am æstatem, & sine noxa seruantur vtiles.

Innumeras eiusmodi meditor in vinis naturæ præ-
gatiuas, quas Metaphysicales in cunctis rebus, ac
entificas appello speculationes, easque enarranti in
tremum excresceret volumen. Et paulò post:
Hos quidem præter Gallica & Hispanica, & Rheni
na, quorum insigniora recensuimus, innumeraque
ia relicta supponimus; ex solis Italicis diuersa com-
ehendimus genera. Vnde computatis, quæ ad nostram
nperuenerunt notitiam, vel etiam transegimus;
m eiusdem Plinij tandem censura concludimus, sine
mero reperiri vina, totidemque esse vina, quot agri:
l si verum fuerit, eodem teste, asserere, quòd mun-
us finitus, infinito similis, & naturam præcipuè in
oducendis vinis fatemur infinito similem, &c.

28. Quia

28. Quia Æsclepiades vinum Deorum potentiam esse affirmauit; & sine eo cunctæ voluptates frigent, Ioanne Aurato teste.

----- Frigent sine teq̃ tuoq̃ furore
Dulci gaudia cuncta, voluptatesq̃ iocosæ;
Quin locus ipse, epulæ celebres, hilaresq̃ choreæ
Te comitantur: abit mœror, curæq̃ molestæ,
Sollicitiq̃ metus quocunque obuerteris ora,
Nubibus aduersas Boreæ fugientibus auras
Ocyùs ac leuiùs. Quid plura annectere pergis,
Tu nodo violente ligas hominesq̃ deosq̃
Sub Thyrsum imperium q̃ tuum: tua magna potestas,
Ac metuenda nimis, qui cunctos cogis, & ipse
Cogeris à nullo; queis enim te cogere possit?

28. *Quia in toto orbe, nulla arbor, herba, nec vllus penitus condimenta, nulla aromata, nullæ res, aut confectæ hoc efficiunt, quod vinum homini; vt non solùm corporeas vegetet partes, verùm etiam cùm phantasiam cogitatiuam q̃ facultatem coadiuuet, etiam ad animam fermè intellectiuam penetrare videatur, dum organa affixa adeò probè disponat, vt hilarem faciat, illustret, atque ipsam etiam corroborem memoriam, vnde intellectus suas functiones exercea illustriùs, si à sapiente morigeratoq̃ viro sumatur omnes enim humores adæquat: ideoq̃ dixit Plato in Thimæo, Vinum calefacere hominis corpus simul & animam.* Simon Maiolus in diebus canicul colloq. 21. & infrà.

Et sanè nulla res inter quascunque creaturas vn-
am reperta est, quæ ad vsque animam ipsam, gau-
m valeat inferre: vnde hoc vino singulare est mira-
um. Et inferiùs:

Cùm igitur in hac vna planta, tot sint simul mi-
ula, nescio quid in illa diuinum inest; propterea q̃
lli comparat Dominus noster, cùm dixit: Ego sum
is vera; *atque ex vino Eucharistiæ Sacramentum*
stituit: ita enim vini transsubstantiatio fit in
guinem Christi, vt panis transsubstantiatio fit in
ous eiusdem Christi. Concil. Trident. *sess.* 13. *c* 2.
priscorum Patrum doctrinis, tota ita credente Dei
clesia.

29. Quia aliquando vitis aurum producit.
m iuxta Sirmium Pannoniæ vrbem, vt refert
pt. Fulgosus lib. 1. cap. vlt. interdum in vitibus,
preoli inesse reperti sunt veri aurei, confecta-
e est ex eo auro, pecunia: quod ipsum multi
e præstantes viri temporibus nostris videre;
llud negare nimium impudentis hominis ha-
atur. Refert Gaud. Merula lib. x. c. 27. memor.

30. Quia ad conciliandam amicitiam pluri-
ìm valet, vt Athenæus Deip. 5. scribit: *Videtur*
em vinum ad conciliandam alliciendamq̃ ami-
am, vim quandam habere, vt quòd animum dif-
dat atque calefaciat. Quamobrem non anteà, qui
nt, rogabant, quàm bibissent: sed gustato iam vi-
hospitij ius & fidem honorantes potiùs, quàm pri-
tim hospitium singulos.

32. Quia

31. Quia si ardua & difficilia in scientijs nol litatem præseferunt, vinorum tractatio est o nium difficillima, vt inquit Pliniuslib.14. *Nu pars est difficilior tractatu aut numerosior, & generibus singulis differere, immensum & inexplic bile est*, &c.

32. Quia vinum Reip. ærarium implet. Ne Veneti ex annuo vectigalium censu Cretici vi quod ex Creta Insula extrahitur, centum mil ducatorum in suos thesauros quotannis reco dunt, & vbique locorum maximum lucrum vini vectigali Principes percipiunt.

33. Qu ia vinum sanitatem, quæ omnium r rum op ima censetur, reddit & custodit, i Isaac in dietis lib.3. *Vinum bonum dat nutrime tum corpori, sanitatem reddit & custodit, si accipit vt oportet, & quantum natura sustinere valeat; c gestionem confortat stomachi; & etiam secundas quæ est in hepate. Calor eius est similis naturali cal ri, citoq; conuertitur in naturalem & mundißimu sanguinem: turbidum quoque sanguinem clarifica & aditus totius corporis, maximeq; venarum ap rit, & mundificat; hepatis mundificationem aperi tenebrositatem aufert, fumositatem tristitiæ g neratiuam à corde expellit, totiusq; corporis men bra corroborat: sed & animam ipsam fa obliuisci tristitiam, & angustiam, laborem & dol rem, datq; ei lætitiam & audaciam, ingenium subtilius reddit. Igitur conueniens est omnibus ætat*

bu

,& omnibus regionibus, si tamen sumatur secun-
n sui quantitatem ac naturæ possibilitatem: calé-
it corpora frigida & infrigidat calida: sicca hu-
ctat, & humida extenuat: eius tamen calefactio
deficcatio est naturaliter humectatio, & acciden-
ter infrigidatio: quia cum sui subtilitate & per-
itione portat aquam ad membra, qua necesse est
igidari & humectari. Paulus Ægineta: Vi-
n calorem genuinum refocillat: vnde concoctio me-
& sanguis probus euadit; cibum per omnia corpo-
nembra, vt quod facilè penetrat, deducit. Quam-
m ex morbo emancipatos reficit, corpusq; ipsorum
et; etenim cibi cupiditatem facit, pituitam exte-
t, bilem per vrinam educit, & bonum colorem
iliat, animo lætitiam cum voluptate parit, & ro-
adijcit. Haly in libris Reg. dispos. Vinum
rem naturalem cōfortat, humores cholericos tem-
t, purgans per sudorem: membra dura hume-
, appetitum iuuat & digestionem: ventositatem
que soluit, oppilationem aperit, melancholiam mi-
t: & hæc maximè facit his, qui temparatæ com-
ionis sunt, & inclinantur ad frigidum, si medio-
r sumatur. Et Rasis ad Alm. Vinū, sto machū &
r calefacit, inflationem dissoluit, & cibum digerit,
am prouocat & ventrem soluit: præter hoc, &
ri & gaudere animam facit: & hunc vltimum
tatis eius modum nondum inuenimus, quod sup-
t vicem eius.

Et cum his, multi alij, primæ classis Medi-

ci, quos non est necesse hîc recensere.

34. Quia milites Romani vite sola, non vi antiquitus verberabantur, vt Rhodiginus cap. 33. *Quibus mox tantum accesserit honor, vi iam in delictis pœnam honorarent, quoniam vete supplicijs lege Romana sancitum, vt ciues non vi euerberarentur, sed vitibus. Quod à L. Floro ac Liuio lib. 57. relatum scio; & à Scipione Afric qui Numantiam sustulit, seruatum; sed & Lucil Centurionem ioco militari cognominatum, Cedo a ram, Tacitus scribit, quòd fracta vite in tergo mil alteram clara voce, ac rursus aliam poscebat. Me nit supplicij in Galba Plutarchus. Nam & Macro vitem appellat centurialem.* sed aliter id interp tatur Ioannes Murmell. in annot. in carm. B Mantuan. *Nam ex vite erat baculus, non ex alia bore, ne seueriores haberentur, saltem in conciues; alios virgis cædere licebat.*

Quia cuius potentiæ sit vinum, illud Asc piadis, quod memorat Plinius, ostendit, c potentiam vini, vix potentiæ Deorum æq posse arbitretur.

35. Quia diuinationum Deus, creditus B chus ab antiquis, vt testatur Euripides in B chis:

Deusq; vates est: furor nam Bacchicus
Vim vaticinandi ritè plurimam tenet.

Imò apud Lugyieos in Thracia, habita sunt teris oracula veriora, quia ex plurimo m

suu

npto reddebantur.

36. Quia tibicines ſine vino difficulter ca-
e poſſent, cuius clangor cauſſa eſt, vt milites
moſiùs cum hoſtibus confligant, armis decer-
t, & cum ferocitate atque audacia in prælio-
n contentione exultent. Qua de re interroga-
à quodam Anacharſis, an in Perſia tibicines
enirentur, reſpondit; ne vitis quidem, ſcilicet
, innuens non poſſe tibicines eſſe, vbi vina
n producuntur.

37. Quia planta, à qua vinum exprimitur, vitis,
ſi vita à veteribus fuit appellata, vt inquit
tthiolus in lib. 5. Dioſcoridis. *Cùm profectò vi-
n ſit liquor omnium ſuauiſſimus, præcipuum hu-
ne vitæ bonum ac præſtantiſſimum ſubſidium, vi-
um ſpirituum regenerator maximus, ac omnium
oris tum facultatum, tum functionum inſtau-
r optimus, cor lætificet tueaturq; ſummopere,
i mirum eſſe debet, quod plantam, quæ fructum
ex quo vinum exprimitur, vitem, quaſi vitam ap-
uerint veteres.*

8. Quia optimum & generoſum vinum, vi-
hominis ad multos annos protrahit; etenim
d hanc rem egregiè Matthiolus:
*Quapropter fæliciſſimè ſuam tuentur ſanitatem,
egiones incolunt, in quibus optima vina proue-
nt: quemadmodum in Goritienſi comitatu, vbi ſa-
neroſiſſima vina naſcuntur, nimirum Pucinum
, antiquis adeò celebratum, necnon Vipacum illi*

bonitate proximum. Hæc quidem parcè modej pota ad tuendam ſanitatem mirificè conferunt. quod ipſe experientia in me facta comperi, atque nibus in genere teſtari poſſum: nam cùm multis annis, diuturnus ventriculi dolor malè me habuj quem totius corporis imbecillitas conſecuta erat Pucini & Vipaci tantùm vſu, me priſtinam me ſanitatem & integrum robur adeptum eſſe certò j Ob id ergo mirandum non eſt, ſi Plinius magnis lau bus prædicauit Pucinum lib. 14. c. 6. vbi ita ſcripi reliquit: Liuia Auguſta octuaginta duos annos v Pucino retulit acceptos, non alio vſa. Gignitur in Adriatici maris, non procul à Timauo fonte, ſa colle, maritimo afflatu, paucas coquente ampho nec aliud aptius medicamentum iudicatur. Hoc crediderim quod Græci miris laudibus, Pyctanum pellauerunt ex Adriatico ſinu. Hæc Plinius. Ce certè teſtimonio planè ſubſcribunt ruſtici Iapidia colæ; quippe cùm ij, vinis Pucino cognatis in quotid no potu vtantur, rariſsimè ægrotant, & longæu admodum vitam traducant, adeò vt plurimi r riantur, qui nonageſimum & centeſimum ann attingunt Eſt autem vinum hoc, tenue, clarum, li dum, colore aureum, odoratum, guſtuiq; gratiſsimu

39. Quia antiqui ob vini præſtantiam ac pra cæteras res eminentiam, varia potoria va vt cyathos, calices, crateres, pateras, canthar phialas, ſcyphos, culullos miro artificio ac ſum inuenere, atquè ea gẽmis & cælatura prætioſi

ant, etc. im t refert Baccius: *Materiã in scy-*
superabat opus manupretijs, quod in Plinio lib. 33.
restituit P. Craconius Toletanus (Cælatura ma-
ttura vulgò) L. Crassum duos scyphos habuisse
ntoris manu cælatos, in singulas libras argenti sex
libus sestertijs emptos. Et cap. xij. *Zopirus Areopa-*
iudicium Orestis in duobus scyphis cælauit sester-
xij. millibus æstimatis: inter quæ, scyphus Ne-
is, maximus omnium est habitus. Andreas
iatus ita eum describit:

Nestoreum geminis cratera hunc accipe fundis,
Quod grauis argenti massa profudit opus.
Clauiculi ex auro; stant circum quattuor ansæ,
Vnamquamque super fulua columba sedet.
Solus eum potuit longæuus tollere Nestor,
Meonide doceas, quid sibi Musa velit?
Est cœlum scyphus ipse, colorq́; argenteus illi,
Aurea sunt cœli sidera clauiculi.
Pleiadas esse putant, quas dixerit ille columbas,
Vmblici gemini magna minorq́; fera est;
Hæc Nestor longo sapiens intelligit vsu:
Bella gerunt fortes; callidus astra tenet.

Sacra quoque Scriptura legitur, Salomonem
phos, & vrceos habuisse ad vina fundenda.
t in ijs quoque Historias aut curiosa conspi-
e cælata, antiqui potatores volebant. Virgil.
neid.

Ingens argentum mensis, cælataq́; in auro
Fortia facta patrum.

Sil. Ital. lib. 20.

----- Non cœna ministri
Turba gregis, posuisse dapes, his addita cura,
His adolere focos, his ordine pocula ferre;
Nec non & certis struitur, aspera mensa,
Pondere cælati fulgent antiquitus auri.

Corripupus Africanus lib. 3. num. 3.

Ipse triumphorum per singula vasa suorum,
Barbarico pretiosis historiã fieri mãdauerat au

Nec ijs contenti, auro gemmas inserebant an qui. L. Apulæius lib. 2. vt refert Thomas Dempsi rus lib. 2. antiq. Rom. c. 30. *Pueri calamistrati p chrè indusiati, gemmas formatas in pocula vini vetu frequẽter offerre. Plinius acerrimus insanientis luxu hostis in præfat. ad l. 33. Nec hoc fuit satis, turba ge marum potamus, & smaragdis teximus calices, temulentiæ caussa tenere Indiam iuuat, & auri iam accessio est. In immodico Cleopatræ lvxu, q Cæsarem excepit.* M. Lucanus lib. 10. Pharsal.

Non mandante fame, multas volucresq; fera,
Aegypti posuere Deos, manibusq; ministrat
Niliacas crystallus aquas, gemmæq; capaces
Excepere merum.

Virgil, lib. 2. Georg.

Hic petit excidij vrbes, miserosq; penates,
Vt gemma bibat, & Sarrano dormiat ostro.

D. Paulinus de vita D. Martini lib. x.

Pocula funduntur gemmis, gemmisq; bibunt

Ouid. lib. 8. Metamorph.

I

In gemma posuere merum.

atius lib. 1. Theb.

---- *Nec cura mero committere gemmas.*

40. Multi quoque magnates ac illustres viri, gulis poculis, pateris, cyathis, calicibus, &c. æstantissima & auditu iucundissima nomina dunt. Etenim vnum Nymphæ, alterum Doicellę seu Damiselle, hoc nauis, illud vnionis, & de singulis, in conuiuijs, prandijs, cœnisque fainiaribus nomine appellitant; ad quod fortassis nus Gruterus allusit:

Ecce tibi pateras, summi testamen amoris,
Ecce quibus præsens sim tibi simq̃, tuis,
Hæc clypeum Martis dici queat, illa Lyæi,
Vtraque biforma terrificante foret.
Monstra marina quidē cernas ibi, sed tamē ore,
Quæ tetricum spirent, sanguineumq̃, nihil.

t Sabini Poëtæ crater, Philotesius idest crater noris dicebatur.

Tantum vndis innare velint dulcibus ergo
Tu Gulielme ipsis desuper adde merum,
Ille ministrabat Musarum nectar alumnis,
A quibus & crater dictus amoris erat.

n eodemque prandio seu cœna, potoria vasa utant: modò enim in vno cyatho, modò in io, vt scyphorum varietas maiorem in bibendo oluptatem conciliet, sibi propinari iubent.

41. Verumtamen non solùm ijs contenti ierunt antiqui, verùm etiam vino, tanquam

ſummo omnium rerumRegi coronas addeba
Virgil.lib.1.Æneid.

Crateras magnos ſtatuunt, & vina coronam

Et lib.3.

Dum Pater Anchiſes magnum cratera core
Induit, impleuitq; mero, diuoſq; vocauit
Stans celſa in puppi.

Et Tibullus.

Aut Veſtæ ſacris tendant vmbracula ſertis,
Vincta coronatus ſtabit & ipſe calix.

Quem morem ſecuta eſt poſteritas, quæ adh
in ſolemnibus epulis, vinum ſupremi honoris
iucundiſſimi ſaporis gratia, bugloſſæ floribu
pimpinella, roſis, auro, gemmisque coronat.

42. Quia viis, ex qua vinum exprimitur, int
cæteras arbores caſtitatem ſeruat, ſolaque, ca
appellatur, iuxta illud:

Nolo thoro iungi, quamuis placet eſſe marita
Nolo virum thalamo, per me mea nata prop
go eſt.
Nolo ſepulchra pati, ſcio me ſubmergere terra

Verùm ſolus Theophraſtus aſſerit, vitem fic
nubere, vnamque ex ambolus molem confic
variosque inde fructus produci.

Sed Conſtantinus de Agricult.lib.4.c.1. his ve
bis id negat. *Quidam etiam ficum vitibus conu*
nientem eſſe affirmant, quod non ita habere experien
tia conuincitur. Quapropter præſtat ficus foris in an
bitu circumplantare.

44. Qu

43. Quia in vino est consilium; hoc enim à
entre repleto meliùs capitur, vt enim inquit
lutarchus in Symp. VII. quęst. 9. *In cœna, quam*
bis Nicostratus præbebat, disputabamus de argu-
ento, quod Athenienses erant in concione tractaturi.
cùm quidam diceret, nos Persicum sequi morem,
ii consultauimus inter pocula, excipiens verba eius
laucias: Qui magis, inquit, Persicum, quàm Græ-
m. Fuit verò Græcus, qui dixit:

Consilium meliùs capietur ventre repleto.

ræcis quoque cum Agamemnone Ilium obsidentibus,
ım ederent ac biberent, cepit

Consilium sapiens primus tum texere Nestor.
ùm quidam hac ipsa de causa auctor regi fuisset, vt
astantissimos ad conuiuium inuitaret Iliad. v. 70.

---- Tu cœnam senibus præbe
Collectis multis, qui consulent optima, pare.

aque etiam Græcia, quæ plurimis vsa est bonorum
stitutorum generibus, & maximè à prisca gente
urpatis, in vino eorum collocauit primordia. Nam
uæ apud Cretenses Andreeia, quasi virilia, apud
partanos Phiditia quasi frugalia, quondam erant,
co arcanorum consiliorum, & consessus Optimatum
erunt. Sicut puto etiam, quòd hic est Pryataneum &
hesmothesion; neque procul hinc abest Nocturnus
ud Platonim conuentus præcipuorum, ac Reipubl.
erendæ grauissimorum virorum, in quem res maxi-
ıæ, & deliberationem requirentes arduam reïciun-
ıtur. Qui auten vltimò

Mercurio libant, cùm iam dare corpora somn
Est animus.

Nonne coniungunt cum vino rationem, quando
præsenti & vna dispicienti prudentißimo Deo, vo
faciunt iam discessuri. Antiquißimi verò ipsum Ba
chum, tanquam nihil Mercurij egentem, Eubulen, h
est, bonum consiliarium, & eius gratia noctem, E
phrosinem, quasi prudentiæ aptam appellauerunt. I
quæst. 10. pulcherrima is ad hanc rem facienti
loquitur:

Nam sicut verisimile est, sensum ad vtilia potiù
quàm elegantia conuerti: ita etiam cogitation
Neque ducar ego admiratione, si vino occupatum, al
quid rerum Philosophicarum subterfugiat animun
sed eundem ad considerationes rerum agendarum au
catum colligere se, & prudentia augeri probabile e
Ita Philippus, cùm Chaironeæ per ebrietatem mul
nugaretur, esset q̃ ridiculus simul, atque de pace e
fœdere ei oblata est mentio, vultum composuit, super
cilia contraxit, electiq̃ animo vagis, & lasciuis m
tibus admodum benè deliberatum, ac sobrium Athe
niensibus responsum dedit. Sanè aliud est bibere, aliu
inebriari: & qui ita abbibunt, vt iam delirent, e
censemus debere dormitum se conferre. Viri autem
cordati non est, quòd metuamus, ne si largius sese pot
inuitent ac conuiuia protrahant, ratinris aut periti
suæ detrimentum patiantur; cùm histriones aut ci
thariſtæ superueniunt; nihilo enim deteriùs in conui
uijs, quàm in theatris se gerent; quippe peritia insit
cor

pus quoque ſuis actionibus integrum, ac motus ani-
rectè comitans præſtat. Multis quoque proteruita-
,qua audacia adiuuari ſolet merum, infecit, non
pudentem eam neque immodicam, ſed gratioſam
probabilem; ſic etiam Aeſchilus fertur potus ſuas
ipſiſſe Tragœdias, omneſq; eas Bacchi fuiſſe, ſecus
àm Gorgias, qui vnum de Aeſchili dramatibus
:ximum (quod inſcribitur ſeptem ad Thebas) Mar-
fætum dixit. Nam cùm, vt Plato ait, vinum vnà
n animo corpus calefaciat, agile reddit hoc; meatus-
perrumpit, viſis cum audacia cunctis, ſermonemq; 3
ripientibus. Nonnulli enim ingenio ad inuenien-
m apto, ſed dum ſobrij ſunt, minus audaci & quaſi
ncreto, quando ad pocula ventum eſt, thuris in mo-
n à calore correpti exhalent. Enim verò metum,
o nulla alia res magis impedimento eſt conſultanti-
:, vinum profligat: multas etiam alias adfectiones
berales & degeneres extinguit, & malignitatem,
ſimultates, tanquam duplices animi (vt ille ait)
cas explicat, ac verbis omnes vtriusq; 3 generis in ani-
defectus detegit. Ad hæc libertatis dicendi ac, per
n veritatis fœcundißimum eſt vinum, quibus ab-
tibus nihil peritia, nihil iudicis ſollertia prodeſt:
multi vino obſequentes potiùs præclarè conſulunt,
àm ſuam ſententiam inſidiosè & vafrè occultent.
ulla ergo cauſſa eſt, cur vinum formidemus, quia
otus animi concitet; neque enim deterrimos excitat,
ſi in peßimis, quorum nunquam eſt ſobria conſul-
trix animi facultas. Sed ſicut Theophraſtus ſolebat

ton-

tonstrinas appellare, ebrietas vini expers, & tristis in habitat in animis ineruditorũ, perturbata ab ira aliqua aut maleuolentia, aut contendendi libidine, au illiberalitate; quorum vitiorum pleraque retundens magis quàm acuens, vini vsus non stultos aut futiles redigit sed callidos: non vtilium negligentes, sed honest intentos. Qui verò versutiam pro calliditate, & vanitatem illiberalitatemq; pro prudentia vsurpant, pa est, vt pro fatuis etiam censeant eos, qui in vino simpliciter ac absque dolo suam exponant sententiam Contrà antiqui Bacchum Liberi & Lysii seu Solutori nominibus adserunt, & ei vaticinandi magnam adscripserunt facultatem, non quòd Euripides dixit, ol debacchationes & furores, sed quòd seruilem metum & infidelitatem eximens, eaq; animum liberans, homines inter se veritate, dicendiq; libertate vti doceat.

44. Quia nullus odor, cum vini odore est comparandus; omnes enim sine vlla dubitatione superat: solus namq; vini odor verè ac realiter nutrit. *Etenim vinum, odore plenum, spiritum subitò recreat, quem cætera vix tandem possunt reficere. Propterea 1. de Ponto ita cecinisse videri Ouidius potest.*

Et iam deficiens, sic ad tua verba reuixi:
Vt solet infuso vena redire mero.

Cuius rei cum Seneca meminit etiam Plinius, quamquam nec latet ex se vinum fomenti plurimum suggerere, &c. Rhodiginus lect. Antiq. lib. 24. c. 22. Imò, vt inquit Alphonsus Lupeius de Vini com-

ommodit: *irrorata facie odorifero vino, præsentissimum sentit præsidium quilibet, quantumuis à natiuo dolore sit destitutus.*

45. Quia Vinum mortis, quæ est vltimum tristitium, obliuionem inducit; ea enim faciliùs patienter vini haustu toleratur. Quare Vinum antiquitus, (& hac quoque tempestate in alienibus prouincijs vsitatur) ijs qui ducebantur ad capitale supplicium, propinabatur. Vt enim refert Ianus Cornarus de re vinitoria lib. 1. *Huc pertinet illud Prouerbiorum 31. vers. 6. Date siceram perenti, & vinum his, qui amaro sunt corde, vt talis bat & obliuiscatur inopiæ suæ, & ærumnæ suæ amplius non recordetur. Lyranus ex quodam Rabbinorum scripto ait: Sapientes Iudæorum ordinarunt, quòd condemnatis ad mortem, daretur plenus scyphus de vino forti, vt magis hilariter sustinerent mortem. Huius consuetudinis vestigia etiamnum alicubi deprehenduntur. Galatinus de hac ipsa consuetudine verba faciens, sic scribit lib. 8. de arcanis Catholi. Veritatis c. 19. Notandum est quòd legitur in libro Sanhedrin in Cap. quod incipit Nymar Haddin, id est, Affinitum est iudicium, vbi sic ad verbum dicitur: Dixit Rab Hasda; quòd egreßurus occidendus, potabatur puluere incensi in scypho vini: quatenus separentur sensus eius ab eo, sicut dictum est Prouerb. 31. Date priuatiuum perdito, & vinum amaro animo. Erant autem in Hierusalem mulieres honestæ, quæ hæc sponte mittebant. Hæc Tamuld. Bonum igitur vinum Do-*

mino

mino Iesu Christo, alijsq; cum eo crucifigendis ad l
missum Iudæi biberunt. Hactenus Galatinus, qui
num myrrha conditum, quod Christo iam in Cruc
agendo Iudæi propinarunt, Marc. 15. vers. 23.
hunc ipsum morem accommodat: sed cùm potio ill
amarissima fuerat (nam quòd Marcus vinum myrrh
tum nominat, id Matthæus acetum fuisse dicit cu
felle, sic amara confectione mixtum) alij sentiunt m
ris fuisse, vt propinaretur maleficis potionis genus, eg
rendo sanguini aptum, quò mors ipsorum esset cel
rior. Ideoq; etiam Christo tale quippiam oblatu
fuisse, accelerandæ mortis caussa: vt scilicet remediu
haberet ad finiendos lentæ necis cruciatus; noluisse a
tem bibere, vt ostenderet se patienter omnes cruciat
ferre, placideq; secundùm mandatum Patris ad mo
tem progredi, nec contra vocationem, impatienti
quadam dolorum mortis festinationem expetere.

E contrà apud Hebræos olim maxima pœna vini abstinentia, vt dicit Alex. ab Alex. Genialium di erum lib. 3. c. 5. *Apud Indos, qui maximi crimin reus agitur, hanc luit noxam, vt à rege tonderi iubea tur; qua pœnâ, nulla insignior fuit, sicut Hebræis vin abstinere, maxima censebatur mulcta.*

46. Quia cordi, quod est in homine præci puum membrum, & quod primum locum te net, Bacchus antiquitus præsidebat, vt Thoma Dempsterus ad cap. XI. Antiq. Rom. Ioanni Rosini refert. *Liberi cognomentum Baccho imposi tum, quòd vindex & assertor libertatis à ciuitatibus*

erect

ecta in foro statua coleretur; Is enim liberas fecit etiæ ciuitates, & primus triumphauit. Vet. Scho-st. Iuuenal. ad sat. 14. v. 193. Et cùm cordatos li-rtas faciat, Bacchum cordis præsidem faciebant. uidas in voce κωνόφοροι; vnde cognomen ei Eleu-erij impositum. Diod. Sic. lib. 4. c. 2. Biblioth.

47. Quia inter Deos antiquorum, nullus est, uem tot diuersis nominibus insignierint Le-e cultissimum Poëtæ Archij carmen lib. 1. An-ologo. c. 38. Epig. 11. Auson. Epig. 28. Eliam Vi-etum, Ausonium Epig. 29. Ælianum var. his. o. 3. c. 41. Ouid. lib. 4. Metamorph. aliosque oëtas, apud quos; hæc nomina maximam vini obilitatem arguere, inueneris.

Quia, vt inquit Zeno, vino dulcescunt ho-inum ingenia, vt Lupini aqua.

48. Taceo vniuersales laudes, quas vino autores ibuunt. Ioannes Bruyrenus de re cibaria: *Vi-um, apud omnes mitiores gentes in summo honore mper fuisse, monumenta omnium tum Græcorum, m Latinorum abundè testantur.* Petrus Manife-ius lib. 1. de vini vtilitate: *Inter omnia, nulla res rpori humano vel aptior, vel vtilior, aut iucundior ino: liquor & palato & stomacho gratissimus, & unquam propter eius præstantiam satis laudatus.* aurentius Ruggius lib. 1. de gustu rerum: *Nihil n rebus naturalibus reperies, quod possit in gustu, vino omparari: omnia enim illi prærogatiuam gustuum ederunt.* Aloysius Alem. lib. 3. *della coltiuatione.*

Chi

Chi potrebbe agguagliar con mille voci
L'infinita virtù, ch'apporta seco
L'arbor di Bacco? poi che di lui priuo
Quasi vedouo e sol sarià ciascuno;
La natura dell' huom più saldo e vero
Non hà sostegno alcun, se questo prende
Con misura e ragion, tra'l molto, e'l poco.

Et inferius.

Che vigor, che dolcezza à i corpi, à l'alme
Dona'l soaue vin, ch'alle chiare onde
Del viuo Christallin s'è fatto sposo.
Non ci porta ei nel cor Ciprigna e Flora;
Che dolce compagnia, che bel ristoro, &c.

Cardanus de rer. var. lib. 8. c. 23. *Vinum nobilissimum est, re, vsu atque varietate.*

49. Quia nulla res alia est ad lætitiam producta, vt vinum, cuius maximè proprium est lætificare cor hominis, nec alia, quæ maiorem sympathiam cum eo habeat: & vinum præstat hominibus, quod præstat vita, vt ait Horatius Angenius lib. 5. ep. & consult. Med. cap. v.

Quæsierit hoc loco quispiam, quod vino tamquam maximè proprium conueniat? Respondeo maximam vini proprietatem esse, lætificare bibentem. De qua ita scribitur in Psalm. 103. vt educas panem de terra, & vinum lætificet cor hominum. Rursus lib. Iudic. c. 9. legitur: Numquid possum deserere vinum meum, quo lætificat Deum, & homines. Vide quàm tribuant sacræ Litteræ vino, vt putent Deum ex vino lætificari,

se

huius loci explanatio, quod pertinet ad Deum, re-
uatur Theologis: ego, quæ ad homines prosequor:
ent, cùm homines lætificantur ex vino, tunc fiunt
i. Scio hanc esse clarissimorum auctorum senten-
, quibus, quo minus fidem adhibeam, hæc persua-
. Omnibus, qui moderatè vtuntur vino, lætari
ingit. At eiusmodi sobrietas non stat cum ebrieta-
udiant, quid scribat Sapiens Eccle. c. 31. Vinum
ucunditatem creatum est ab initio, non ad ebrie-
n. Est igitur iucunditas ex vino citra omnem
tatem. Est autem huius rei caussa, quòd vinum
imam habet cum humana natura similitudi-
, ac statim spiritus reficit: quorum penuria, qui
ant, melancholici ac tristes esse consueuerunt.
de quia cor ipsum moderatè calefacit, fundit,
, quæ illi accidunt ex lætitia, quemadmodum
istitiam contrahitur ac torpescit; sic per lætitiam
ur & titillat: suauis calor, qui in vino est, hunc
im facit.

5. Postremò adest indicibilis quædam sympathia
orde, quæ in eius substantia modo consistit, ideò
vires mira quadam celeritate reparat Rectissi-
tur dictum fuit à Sapiente, Vinum ab initio
n fuisse ad iucunditatem, non ad ebrietatem.
e non est verum, omnes ebrios lætari: nam qui-
mœsti fiunt, quidam iracundi; alios videbis in
animi passionem esse proclines, ita vt verum
t omnino ebrios ex vino lætari. Placet autem
hoc loco, quæ idem Sapiens ibidem de hac pro-

prietate ſcribit. Latina tranſlatio hæc eſt:

Æqua vita hominibus vinum in ſobrietate,
Si bibas illud moderatè, eris ſobrius.

At in contextu Græco breuior dictio & dil
dior:

Vinum eſt res æqualis vitæ in hominibus,
Si bibas illud in menſura ſua.

Admonetur hoc ſapiens dicto, vinum hoc præ
hominibus quod præſtat vita, & vitæ conferri
quia hominem viuificat. Vinum igitur ſobriè ſi
tum, eſt hominibus æqua vita, hoc eſt, affert ei v
æquam, conuenientem, commodam, iucundam.
tia enim ipſum afficit, depulſo timore & mœrore
facit, ſi non bibatur vltra debitam menſuram.

Et Valeſius de ſacra Philoſoph. c. 27. E
tur iucunditas ex vino citra omnem ebrietatem:
ſa verò illius ſunt ſpirituum vitalium refectio;
penuria, qui laborant, melancholici, triſtes eſſ
ſueuerunt. Et quod calefacit, laxat, funditq
quem eumdem motum illud per lætitiam ſub
enim per triſtitiam contrahitur & torpeſcit, i
lætitiam laxatur, & titillat, cuius motus, calor ſ
accommodatißima cauſſa eſt.

Quòd ergo vinum lætificet, has habet cauſſa
nifeſtas præter indicibilem ſympathiam, quam
ſe habet cum corde, quai n eius ſubſtantiæ mod
ſiſtit, cùm ad iucunditatem creatum ſit ab initi

51. Quia eſt vitę humanæ neceſſarium.
ceſſitas autem in eiuſmodi re, maximam

: nobilitatem. Vt enim idem Valesius ait : *In-*
ea omnia, quibus vescuntur homines, panis & vi-
i tenent primas ; quia alij omnes cibi dati sunt
nimbus ad delicias & ad abundantiam; hi verò
necessitatem & sufficientiam , & his maximè
ntur homines. Nullis cum maiore malo carere po-
, & nullis magis contenta est natura , quia sunt
ium optimè parabiles, mortalibus omnibus maxi-
ommunes, optimè omnium nutrientes, &c.

2. Quia vinum, tanquam rem omnium præ-
tissimam Dijs, Gentiles libabant , illudque
is socium appellat Arnobius. Et vt inquit
n. Gulielmus Stuchkius de sacrific. Genti-
n: *Ac vinum quidem apud Ethnicos (vt etiam*
Hebræos) in plerisq; sacris seu sacrificijs libatum
, eiusque simul caussam Eustathius his verbis ex-
t: Vinum etsi non vnà cum molis salsis sumeba-
amen vtile erat in libationibus post molas salsas.
minus enim illius, quàm hordei inuentio ad ci-
n & mansuetam vitam pertinet; ferò enim fuit
utum. His verbis rationem reddit, cur libatio, id-
ini effusio in sacrificiis fuerit vsitata.

3. *Notandum autem non quoduis vinum in sa-*
otuisse adhiberi. Nam ex Græcia (quoniam
m habebat) & amputata vite, seu fulmine tacta,
uæ vulneratis pedibus calcata, aut immunditie
a fuerat, aut iuxta quam homo laqueo pepen-
, quæque circumcisis vinaceis profluxerat, diis
n libare infaustum erat. Pythagoreorum quoqu

ſymbolum fuit, ne diis libarent ex amputatis viti
Hinc ſpurcum vinum dicebatur, quod ſacris adh
non poterat, vt ait Labeo Antiſtius lib.10. C
ment. Iur. Pontif: cui aqua admixta erat, defrut
ue, aut igne tactum eſt, muſtumue, antequam d
ueſcat.

Obſeruandum pratere à veteres omnino mer
meraco vino in libationibus vſos fuiſſe, quo innue
mentis ſynceritatem, expertem fraudis atque doli
contrà vino aquâ mixto, doli atque ſuperſtitione
ſacris adumbrabantur) quod ſi quando autem cr
re vinum dicuntur miſcuiſſe, non aquæ atq; vin
duoruum vinorum commixtio ib i intelligenda.

Obſeruandum hic quoque, veteres ex vino co
crato ad libationes augurari ſolitos fuiſſe; quod
nationis genus οἰνομαντεία dictum eſt, vt Peuceru
ſtatur.

54. *Pratere à hoſtia primò vino perfundebatur*
ea probaretur. Ouid. Faſt. lib. 1.

Rode caper vitem tamen hinc, cùm ſtabis ad ar
In tua quod ſpargi cornua poſſit, erit.
Verba fides ſequitur, noxæ tibi deditus hoſtis,
Spargitur affuſo cornua Bacche mero.

Deinde ſuper exta, aliaſvè partes hoſtiæ in ig
coniectas vina fundere conſueuerunt. Primò ita q
vſi ſunt in omnibus ſacrificiis. Prima enim ſacr
pars erat, libare; Secunda, immolare; Tertia, redo
Quarta, litari. Alex: ab Alex. lib. 4. cap. 17. De
libationes fuerunt vtiliſſimæ in fœderibus.

Sic in sponsalibus quoque, quæ & ipsa mutua quæ-
sunt viri & vxoris fœdera, libationes fieri so-
.

n Exequijs quoque, libationes multiplices adhibi-
uisse, ostensum est in tit. de conuiuijs funerali-
.

Denique in conuiuijs cum sacrificialibus, hoc est,
uæ sacrificia statim fuerunt consecuta, tum etiam
ijs omnibus libationes vtilissimas fuisse, passim ex
oribus colligitur.

Obseruabis hic cùm tempus duplex, quo libationi-
tque sacrificiis operam dabant, matutinum ni-
m atque vespertinum; tum finem, qui erat, vt
placarent, sibiq; propitios redderent.

Ex his & multis alijs, quæ Stuchkius in Sa-
ũ sacrificior: Gentilium descript. adnotauit,
supra cætera eminentiam atque præstan-
quilibet colligere potest, cùm antiqui in
ificijs & præstantioribus humanæ vitæ ope-
onibus illud adhibuerint.

5. Quia *dignatus est Christus, vt vinum sit dig-*
ni Sacramenti materia, vnde Vino tot possent
ulari laudes, quot peritissimus quisque exprimere
posset. Adde, quod primum, quod fecit, miraculum,
, in vinum aquam conuertere. Vnde insinuatur
n frigidum sit conuiuium, in quo non sit vinum.
ergo per Deum immortalem, tam agrestis est,
æc considerans, tantum liquorem audet incusare
iminari. Alphonsus Lupeius *libell. de vini*

commoditatib. Verùm si sacra prophanis imm cere liceret, hîc de vino Theologico multa ena raremus, ex quibus vini prorsus virtus admira da elucesceret. Sed aliud volumen de hac re, l uente Deo, sumus elucubraturi.

56. Quia ante vini inuentum, omnia, tris erant, vt canit Nonnius lib. 7. Dionysiac.

Sed vitam mortalium diuersa habebat cura
Incipientem labores, & non cessantem à curi
Et Ioui cuncta administranti mala perpeti tium virorum,
Expertem lætitiæ ostendebat, vnà educati ætuum;
Nondum enim partus, puerperia vincula solu
Bacchum eiaculatus erat Pater ex grauido more,
Humanæ requiem curæ. Non tunc libatio
Aërios inebriauit gressus beneuolenti fumo
Vino tincta. Coronas verò Deorum prati herba
Filiæ anni insuaues plectebant Horæ:
Vini enim penuria erat. Vini expertis v chorea
Semiperfecta inutilis erat gratia, &c.

57. Quia non solũ homines vinũ exhilarat, sed iam Deos lætificasse, ad vim eius denotand finxerunt antiqui, & præsertim Nonnius lib qui Prometheum, nectar quàm ignem poti Dijs furari, debuisse affirmat.

N

----- Nam malum iucipientes,
Pro igne ſuaue nectar, quod immortalium
mentes exhilarat
Furari potius debuit, & hominibus munus ad-
ferre,
Vt hoc diſiparet potu curas mundi.

*ib.*17.dum Bacchus Broncho vinum dat bi-
dum, hęc proferr:

Fac me ſenex hoc munus totius requiem curæ,
Non autem indiges lacte habens bene fragran-
tem guttam,
Nectaris cœleſtis terreſtrem figuram, qualem
hauriens
Iouem magnum in cœlo exhilarat Ganimedes:
Antiqui verò lactis mitte deſiderium, &c.

in ſacra Scriptura 2.Iudic. *Nunquid poßum de-*
re vinum meum? quod lætificat Deum & homines.
d hoc vinum Theologis explicandum modò
inquo; nam de vino Theologicè accepto, in
undo volumine abundè ſumus tractaturi.
Et ne homines, optimo bono carerent, Iupi-
vinum, nectari ſimile, humano generi pro-
ttit.

Nectar relinque diis, & vini remedium doloris,
Per ſe fuſo dulce vinum, ſimile nectari dabo
Alium potum mortalibus conuenientem, &c.

58. Quia cum vino nulla planta, nec ipſa lau-
s, qua Poëtæ coronantur, eſt conferenda, vt
em *lib.*12.canit.

Nectareo aliquando ficum instillato poculo
Ficus simul, & pomum habet gratiam ad d
tes vsq;,
Non potest planta alia tuis vuis contendere,
Non rosæ, non narcißus formosus, non Anem
Non lilium, non Hiacynthus æquatur ra
Bacchi;
Quod multum contritis nouis guttis auctum
Tuum potum flores omnes excipient. Vnum p
culum erit,
Mixtum omnibus; & in vnum veniet adorati
Floribus multifariis mixtum. Vernum enim
Ornabit tuum florem totam pratensem herba.
Cede mihi inclyte arcu, multum de fletoru
quod foliorum,
Luctuoso coronatus nõ lugentes capillos vincu
Lugubria tuis folijs inscripta sunt. Si verò
horto
Coronam fert arcu inclytus, ego dulce vinu
exhauriam,
Et corona desiderabili circumijciar. Suaue
potum v. præbentem
Intus meo in animum totum Ampelum ipsu
attollens.
Concede ex vua expreßo ornatam galeam h
bens. cruentus enim
Fundis cruorem Marti. Et literis Baccho
Vuæ virisentis rubentem rorem,
Ceres priuata & post Palladem. Nõ enim oliu

Vo

Voluptatem pariunt, nec ſpica virum demulcet.
Pyrus agreſtis fructum habet mellitum. Myrtus auget
Flores odoratos, & non mentem demulcente fructu
Humanas ventis iaculantur curas.
Vobis factus ſum longè melior. Noſtro enim-
Verò non præſente iucunda conuiuia, menſæ
Vino non præſente, ſine voluptate ſunt choreæ,

59. Et inferius: vino reliquas arbores, famulas e asserit:

Circa verò omnes arbores deorſũ ruentes capite
Similes precanti incuruatam ceruicem flectunt
In alto. Extenſa verò folia, ſenex inclinatur palma, &c.

60. Quia cætera ſatietatem quandam induc: ſolius vini nulla ſatietas, eodẽ, *lib.* 14. teſte:

Et mel magis habet celerem ſatietatem vah! magnum miraculum
Hoc bibens volo bibere iterum: vtrumque enim
Et ſuauis hic fluctus & non ſatietatem hominibus generat

19. c. Bacchus dijs vinum exhibet, quo ſatiari nitiquam poſſunt.

Dulcis potus.

Molli tunica indutus Bacchus à cratere hauriens
Eleuauit duo pocula, & præbuit duplici vibratione
Primum Saturno, ſecundũ verò præbuit honori

Patris fratri, tertium poculum Neptuno,
Deinceps simul omnibus diis & Ioui patri
Delectatis miscebat. Tristi verò Soli
Subridens præbuit poculum æmulo Phœbo.
Hi verò multiplicibus mentem oblectabant poculis.
Sitientes verò adhuc magis semper vexabantur bibentes,
Et rursus petebat aliud, & non satietatem habebat poculorum.
Immortales verò plaudebant, &c.

61. Quia vinum est typus veteris amicitiæ, vt Cicero de senectute ait; & matrimonij, egregiè Euterpe, & Clio de vino & coniugio colloquentes, apud Ioannem Lauterbachium canunt:

E. Te canimus, grato vehimus tua munera versu,
Conditor ætherea, qui super arce sedes.
C. A te principium rerum, tu semina rebus
Sufficis, ô omnis fonsq; paterq; boni.
B. Vitiferi hinc colles, hinc succos nobile lignum
Gignit, & his hominũ pectora mœsta rigat, &c.

62. Quia est omnis hilaritatis dulce seminarium, vt inquit Varro:

Vino nihil iucundius quicquam eluet,
Hoc continet coagulum conuiuia,
Hoc hilaritatis dulce seminarium,
Hoc ægritudinem ad medendam inuenerunt.

63. Et veri gaudij thesaurus, vt inquit Th

s Stiglianus, nobilis ac insignis Poëta:

Vin sangue della terra,
Via più caro, à i mortai del sangue vero,
Benedetto il primiero,
Che ti trouò: per te s'ardisce in guerra
E si sta lieto in pace:
Discacciator verace
Dell' humana tristezza,
E tesor d'allegrezza,
Liquefatto rubin, tenera gioia,
Ch'entrato à nostri Seni,
Alta gioia inuisibile diuieni.

Et profectò vini laudes hic Poëta lepidissi-: describit. Vinum terræ sanguinem appellat, ante illum Androcles ad Alexandrum scribens, pellauit: *Vinum potaturus, ô Rex, memento te bi-e sanguinem terræ*: sicut cicuta homini vene-m, ita cicutę vinum. Et Calcagninus:

Terrigenæ victi victor Saturnius actis
Vndiq; Phlegræis molibus horror erat.
Mœsta parens Tellus in vites ossa redegit
Cæsorum, & vinum est, qui modò sanguis erat.
Ah! ne quis mala vina bibat: de sanguine nata
Qui biberit, cædes exitiumq; bibet.

Alludit enim ijs, quæ apud Plutarchum legun-r, nempe vites ortas esse ex sanguine eorum, ii arma intulerunt dijs ipsis: sed hæc, meræ fa-blæ sunt.

64. Verùm Poëta alio sensu vinum, sangui-nem

nem terræ intellexit ; nempe, sicut inter omne corporis humores, sanguis, qui vitam conserua primas tenet, eoque corpus nutritur : sic inte varios terræ succos, meliorem, quem ipsa habe in vitibus gignendis nutriendisque profundit; & sicut venæ sanguinem, ita vites præstantioren terræ humiditatem exhauriunt.

Vita più caro à i mortai del sangue vero.

65. Qui versus dupliciter intelligi potest Primò, quia potores tantam in potando suaui tatem experiuntur, vt multi vltra quòd vires fer re possint, ebibentes, à vini incendio confla grantur & moriuntur: aut valetudinarij reliqui vitæ, summa cùm molestia traducunt: aut maci & squalore confecti, perpetuò contabescunt quod quidem nocumentum quamuis ab ei perspicuè cognoscatur, perpotare tamen ac de bacchari sine vlla penitus valetudinis cura, sib in animum inducunt, merum magis, quàm vitam amore prosequentes. Et valeant Medici, vnà cum artis medicæ & ciuilis conuersationis præceptis, vino se ingurgitare volunt, quamuis se cæcos euasuros, aut graui aliqua ægritudine corripiendos pro comperto habeant, vt legitur de eo, cui potus magis gratus, quàm oculorum conseruatio erat. Thomas Morus:

Potando Medicus perituros dixit ocellos
Fusco, qui, cùm se consuluisse, ait:
Perdere dulcius est potando, quàm, vt mea seruem

Eroden-

Erodenda pigris lumina vermibus.

de alio, de quo idem:

Perdis, ait Tussa Medicus, tua lumina vino,
Consultat secum, quid velit ergo sequi:
Sydera, terra fretumq́; solent quæcunque videri,
Omnia sunt (inquit) visa reuisa mihi:
Multa mihi sed vina tamen gustanda supersunt,
Multa refert annus, quàm noua musta nouus,
Iam certus, firmusq́;, valebitis (inquit) ocelli.
Nempe satis vidi; non satis vsque bibi.

, affinis esse debebat ei potori, qui cùm in rim ardentem, & per consequens in trucu-tissimam sitim incidisset, accersiuit Medi-n, qui de exterminanda febri, & siti prorsus anda tractaret. Febrim (inquit ægrotus) abij-ndi aut remittendi munus sumatis; sitim mihi andam relinquite.

56. Nec solùm vilis conditionis homines, ve-n etiam & ipsimet Poëtæ, si morbo aliquo oraturi sint, aquam se non ebibituros, prote-itur; vt Massinus:

Più d'vn fisico amico e'n curar saggio
Mi giura, c'hor sarei di morte preda,
Se di farmaci in vece io t'hauea in seno.
Ma giuro anch'io, che vuoto, ò d'onda pieno,
Nonsià, che semiuiuo huom più mi veda,
Ch'ebro pria vò morir, s'infermo io caggio.

. Neq; hoc contenti, ęgris quoq; vini prestan-imi potum persuaden', vt idem Massinus, qui

Comi-

Comitem Pyrrhum, Vicecomitem, Mediolanensem Procerem, de Rep. litteraria bene meritum, ad hilariter perpotandum adhortatur, quamvis podagra, truculentissimo morbo, laborare. Nam nihil interest, pedibus motum vini haustu auferre, dummodò cor, pręcipuum humani corporis membrum, exhilaretur:

Quel vetro tuo, che con due man si prende,
E sembra gel, che foco in seno accoglia,
Vuota souente, e di timor ti spoglia,
Ch'l cor rallegra, se le Piante offende.

Secundò ad Logicum sensum fortasse alludens, id est, acceptius esse deberet: Etenim vita nostra in calido & humido consistit, quę qualitates sanguinis propriæ sunt, vt scribit Aristot. *de long & breuit. vitæ*: Nam anima in corpore nostro tamdiu immoratur, quousque actiones exercere valeat: præcipuus autem actionum minister, est calor naturalis: Caloris autem natiu pabulum, est humidum; sanguis verò est verum & vnicum vitæ nutrimentum, vt Arist. *de par. c.* 3 Auerr. 3 *collect. cap.* 2. *conciliator. diff.* 3. Ferneliu *lib.* 6. *Phys. c.* 1. & omnes alij: Vinum est sanguin simile, eumque optimum generat, digestionem auget, calorem naturalem fouet, & humidum resarcit; Quare optima ratione ille Poëta dicit

V tapiù caro à i mortai del sangue v ero.

Cætera carmina ex supradictis patent.

68. Quia est summum hominum bonum, v

Poëti

bëticè loquitur Mneſitheus apud Athenæum:

---- *Vinum Deos*
Mortalibus monſtrãſſe: rectè vtentibus,
Summum bonum: intemperanter verò ſummum malum.
Illos enim, modeſtè qui bibunt, alit,
Animumq́, pariter & corpus roborat;
Ad vſus medicinæ varios eſt vtiliſsimum.
Miſcetur ijs, quæ propinantur, pharmacis,
Vlcera lauare corporis, vino expedit, &c.

69. Quia ipſæmet cerimoniæ vinum eximijs ndibus adornant. Pincernæ enim aut capite int aperto, aut illud aperiunt, quotieſcunque ominis ſunt propinaturi; idque efficiunt, vt ıdabili antiquorum more, vino honorem detum præſtent.

70. Item, quando Pincerna pateram fert, cęri caput denudare tenentur, & tacitis tum cemonijs geſtiunt ac lætantur, intentisque oculis rincipem, ſuauiſſimos crateres exhaurientem tuentur: ùm Bacchus, iuuenis, lætus, & capite enudato, roſeo ſolummodò coronatus, aut huſmodi materiæ ſerto depingatur.

71. Item, in nobilium cœnis, cum facibus arentibus gemmiferum craterem Aulici dedunt, aut ſaltem candelabrum attollunt; idque uia eſt maximæ vini excellentiæ conſentaeum.

72. Item, Princeps, dum mellifluas pateras ex-

exsiccat, vicinas illi paropsides operiunt mi
stri: tacitè inferentes, ad mirificam tanti liquo
suauitatem contemplandam, profundissi
mente omnes cogitationes esse dirigendas.

73. Item, quoties Principes bibunt, tot
mappulam mutant administri: indigna enim
indecora res foret, vt labra pretiosissimo liquo
madida, sordido chiromactro abstergerentur.

74. Itē, quando alter alteri est prębiturus, m
inoleuit, vt caput aperiretur, quod quidem in
bis porrigendis non obseruatur; idque, vt vi
pręstantissimus honor exhibeatur.

75. Item, omnes ferè homines ęgrè ferun
quando vinum recusatur, aut quando vices nc
redduntur: amori enim correspondere, aut am
citiæ pignora sancire, aut beneuolentiæ exper
mentum facere, aut bonæ voluntati gratificat
nolle rogatos & recusantes, ij existimant.

76. Item, populi Septemtrionales, Polo
præsertim, ingentis modi calicem, impletum, i
prima ingressione, continuo spiritu, aut salter
interspiratione exsiccandum hospitibus tra
dunt: idque, quia nullo signo euidentiùs, quàt
vini oblatione, nec paruo poculo hospites cre
dunt excipere: & tunc bonos hospites esse
quando hi se exsiccaturos illud, ęti pronũtiant

77. Item, in multis superioris Germaniæ ciui
tatibus, Tabernarij tres crateres in primo in
troitu peregrinis offerunt absorbendos; hacqu
bene

euola ceremonia, maximæ ijs ſunt gratula-
ni; tacitoque, ſed auguſto myſterio omnium
um, peregrinationis præcipuè, principium,
dium, & finem, (vt alia ternarij numeri, qui
nia continet, initia ſilentio præteream) fœli-
mè precantur: & non vt multæ aliæ natio-
, ſpecioſis verborum circuitibus, ſed re, tan-
m omnium præſtantiſſima, gratulationem
hoſpitibus faciunt.

8. Quia eſt tam magnæ, abſconditæ & in-
libilis potentiæ, quòd licet verbis non poſſit
nſtrari, animus tamen concipit diuinum
ldam in eo ineſſe, cùm ſua nobili vi, omnes
iat ad ſeſe, non emolumento, quod in ſe
ndet, ſed trahens ſua ſuauitate, iucundita-
tilitate, dignitate, præſtantia atque excel-
ia.

nde factum, vt ferè omnes nationes, niſi
bertate premantur, ab extremis orbis parti-
vina petant, ſumptibuſque maximis pericu-
ne aduehi procurent: intimis enim ſenſibus
ntur, qui vinum bibere, culpa aut caſu non
ũt, cũ ſit illud corporis, animiq; nectar atq;
enthes. Et apud Græcos vini potus prohi-
s, grauis æſtimabatur cenſura, quod Plutar-
in fine ſympoſij atteſtatur: *Quum apud
os multa ſint pœnarum genera; nullum tamen
c execrabilius, quo Dominus pœnæ, vini potum,
npus, quod ſtatuerit, prohibet.* Ex quo infertur

vino carere, aut illud bibere non posse, esse summum cruciatum.

79. Quia natura, artificiosis fabrorum & opificum operibus vitem ineptissimam maxim solertia produxit; idque vt vinum humano g neri vtilissimum non deficeret, & ne vites, cu incomparabili vitæ nostræ detrimento, vt ca teræ arbores, præciderentur. Nam, vt inquit C rolus Estienne, & Ioannes Liebautius *en l' griculture & Maison rustique : Vray est que la cu ture de la vigne est de fraïs, de peine & de gra soing, pour la delicateße de son bois; le quel à bi considerer semble par vn certaine prouidence de Die auoir estè fait si foible, si delicat, & si languissant, fin que, ceste plante ne seruist à autre chose, qu'à pr duire l'excellente precieux liqueur du vin; lequelle tant necessaire pour le support & vie des homm Car si elle estoit apte à faire autre chose, comme bois des autres arbres, on luy pourroit employer, do le vin en seroit beaucoup cher, que ne le voyons estre.*

80. Quia sacra Scriptura, dum Sapientia ad suum sumptuosum conuiuium celebrandu introducit; primò ad bibendum; deinde ve ad comedendum inuitat: *Sapientia ædificauit s domum, vinum miscuit, & posuit mensam.* Nat que amici & parentes, ad compotandum, n ad comedendum, vt plurimùm inuitantur. C autem id ferè apud omnes gentes frequentet an quia vinum, sicut cibus redargui nec recus

pote

pteſt? poſſet enim quis eo die ieiunare: Vinum
tem ieiunium non frangit : an quia ad duos
ſue cyathos exſiccandos, non ad comeden-
m quilibet poteſt ſemper eſſe paratus? an quia
pibendo tempus, vt in edendo non conſumi-
t? an quia hoſpes ad manum, vinum promp-
n, non autem cibos omni tempore habet pa-
os? an quia, vinum, non cibus, ſit ſymbolum
icitię, & teſtis beneuolentiæ? an quia vinum
in omni conuiuio præcipuum ac ſingulare? an
a ſit omnium rerum iucundiſſimarum ac ſua-
ſimarum compendium.

81. Quia in vino ratio ineſt, vt dicit Amphis
omicus.

Ineſſe rationem vino, probabile eſt,
Qui bibunt aquam, ſtolidi quidem ſunt atque fatui.

2. Quia vinum dulce, probè excoctum, dul-
s eſt & ſuauius melle, & naturę noſtræ valde
ile. Nam, vt inquit Laurentius Gryllus *de ſa-
e dulci & amaro: Vinum certè generoſum, cuius
ure inſitum eſt dulcedinis primordium, ſi probè ex-
euatur, & ad ſubſtantiæ tenuitatem æquabilita-
q̃, maturatione & vi cœleſtis caloris perueniat,
n ſolùm dulcedinem nanciſcitur inſignem, ſed ean-
n etiam vnà cum ſpiritu æthereo (cùm vegetior ſit
ctio quàm mellis) faciliùs quàm mel conſeruat. &
ipſo etiam ſuauius melle guſtum demulcet, delinit.
Benignus enim ille ætheriuſq̃ ſpiritus, cùm natu-*

ræ nostræ melior sit persimilis, non parum ad exceb tem suauitatem facit. Qui cùm in melle tot mace tionibus confecto dissipetur, mirum non esse, si m dulcedo non modò ingratior sit dulcedine vini, sed iam nauseam pluribus hominibus moueat, cùm sua vina nullis aut perpaucis displiceant.

83. Quia est spiritus, ex puriore sanguine niti, fomes, vt ex Platone colligit Ianus Cor rus in medico de Rep. sympofio: *Vinum est moris pharmacum, senectutis refocillatio, mœroris inopiæ obliuio, somni illecebræ, spiritus ex puriori s guine geniti fomes, fortitudinis calcar, mentis in nüq̃ incitabulum, quo vt ferrum igne, ita anin vino moderatè sumpto mitescit.*

84. Quia calor vini à cælesti dimanat, estó naturali nostro maxima proprietate coniunct vt rectè explicat Sauanorola in libello de co ficienda aqua vitę: *Vini quidem caliditatem à c lesti calore solari emanare minimè hæsitabitur, ci ab eo vuarum maturationem omnino fieri comp hendimus. Quod autem ab alio eductum est, eiu quo educitur naturam retinere non negandum, cù orta suis attestentur principijs in virtute & vitio su rum operationum. Itaque vini calorem cœlestem d uinumq̃ esse non indignè antiqui enuntiarunt. Ca quidē cœlestis humano calori coniunctus, cùm hom nē generet, arbitrandum equidē est, & ipsum nutri & vitam in longum ducere posse. Nam cuius potent in maius est, in minus posse fatendum est. Quamobre*

cù

m homo & sol generent hominem, inquit Aristote-
l, id concedendum, vt calor vini calori naturali no-
o, vt Princeps ait, maxima sit cum proprietate
niunctus, quo fit, vt sit virtutis vitalis confortati-
is, cùm à suo simili simile cõfortetur, ipsiusq; multi-
catiuus necnon restauratiuus. Ex eodem autem ge-
ramur & nutrimur, inquit Aristoteles. Et quis ita
sanæ mentis erit, qui his non consentiatur? Expe-
ntia quidem in dies comperimus vini virtute syn-
pizatos releuari. Quod planè Saraceni intelligentes,
icopizatis, vt à morte releuentur, contra legem
ium exhiberi non prohibent; quinimò concedunt,
offerunt. Et quis non nisi cæcus, qui de lumine iudi-
re voluerit, his contraire poterit? Nam in horas vi-
nus, cùm fuerit quis in virtute, nedum animali mo-
a, sed & vitalis resolutus, in consuetas operationes
nimè potens, se fateri ex potu vini suauis ac gustu
ectabilis, sic potando restaurari fortificariq; in eas
rationes, in quas priùs non poterat, potenter posse.
nsueuerunt etenim potatores sic post potum enun-
re, se duplici pretio valere. Nunquid Philosopho-
m sententia hæc est? Princeps inquit:

Vinum debiles efficit fortes, propterea quòd veloci-
præbet augmentum in substantia spiritus. Itaque
ociter, vt Auerroi non displicuerit, vinum non per
digestiones transire, sed paruo in tempore in spiri-
n conuerti, naturaq; humanæ, cùm opus erit, mira-
iter succurrere, cùm calorem cœlestem humano
portionatum in se claudat.

Et ipsemet Bacchus apud Bouium:

Vnum numen habet mecum crinitus Apollo,
Natura ambobus est, calor æthereus.

Et quamuis omnibus corporibus productis in est quædam essentia cælestis, in nullo tamen æquè abundare dicunt Philosophi ac in vino, in quo producendo, cælum ferè omnes suas vires insumit.

85. Quia solus vini aspectus, ad illius virtutes cantandas, laudãdas & celebrandas Poëtas atque cantores impetu quodam sacro subitò impellit. Nam Olli, viso Baccho imberbi, iuuenique, Hermogenes, Lamytas, Hermoleus, atque Achic cantores peritissimi, Rhodij hos sacros dythyrambos simul cecinerunt, quatuor auratis pe sonantes citharis, vti solent in conuiuijs Regum hymnos cantare mellifluos, vt refert Iac. Præfactus de nat. vini:

Salue Bacche Iouis Semelesq; prales,
Quem Nymphæ captum à patre Rege decore
Candenti lacte, & prædulce fouerunt
Melle, sinu in tepido, molliq; tenentes,
Cingentes caput violisq; rosisq;
Vallibus in Nysæ antroq; virenti,
Salue Euan copiose & vuis
Dulcibus ornate
Quem sacræ Musæ Fauniq; Satyri
Atque Hamadryades Dryadesq; procaces
Comptæ & Oreades innocuæq; Napæ

Ca

Centauri duri Panesq; Lycei,
Saltantes ſemper venerantur omnes
Atque docent montes, colles, ſyluasq;,
Et nemora vmbroſa antra & opaca,
Ac fontes gelidos & flumina amœna,
Et ſpelæa caua atque horrenda ferarum,
Bacche tuum ſacrum reſonare nomen,
Quod ſuis recantat vocibus Echo,
Nympha iocoſa per auia & antra,
Ter Bacchum, Bacchum, Bacchum reclamans,
Cum Iunone dea ſub rupe ſedenti,
Tecta hedera viridi nigrisq; corymbis
Arma iramq; tuam ſæuosq; furores
Non ceſſant vates cantare ſub vmbra,
Daphnes, Belliger Io, Bacche,
Penthea puniſti regemq; Lycurgum,
Viciſti anguipedum fera bella Gigantum,
Quorum rupiſti vnguibus ora Leonis:
Aptior feſtis choreis iocisq;;
Tu curas hominum diſpergis edaces,
Et requiem miſeris mortalibus affers,
Et dubijs reducis ſpem mentibus amplam,
Credulaq; vitam fouet ore ſereno.
Amnem tu flectis vitreosq; fontes;
Tu timidos audere facis, fortes q;
Reddis, & audaces in terris, & alto
Aequore.
Imbelles ad bella vocas violenta,
Et facis ad Martem, mortemq; promptos,

Ac neruis vires das, atque calorem
Extinctum reuocas senibus,
Et robur, validum membris ministras,
Et vatum reddis præcordia læta,
Ac Venerem calore foues, natumq́;
Cum Genitrice Dea frugum potenti.
Tu linguam pectusq́; moues, & operta
Dulcis Iacche recludis,
Mortales cogis quin vera referre.
Te Ganges Dominus sensit potentem
Imperij clarum terraq́; mariq́;:
Namq́; triumphasti magnum per orbem terrar
Fronde triumphali tua tempora cinctus
In curru. vectus vastis Elephantis
Caprum Bassaridum immolante turba,
Et calamos Faunis inflantibus ore
Ac buccina Satyris, & tympana palmis,
Et caua Baccharum turba pulsantium
Cymbala.
Musis & Phœbo, cytharisq́; lyrisq́;
Personantibus, Gaudete, Cybele
Et Ioue, vitifero primoq́; triumpho
Inde tuum in thalamum tedasq́; iugales
Gemmifera frontem redimita corona
Venit pulchra Ariadna
Vecta capistratis à tygribus Indis
Te nato Iouis contenta marito,
Quæ modò flammiferi inter sydera cœli
Enitet, & sua clara corona resulget

Sub cauda fului aſtriferiq; Leonis,
Quam tu fixiſti radiantibus aſtris,
Et modò cælum habitas cum Marte coruſco,
Et calido ſuffundis lumine terras,
Nutritor, tui & ſenex Silenus
Haud procul à te ſplendet in aſtris
Nymboſæq; Hyades, quæ cornua Tauri
Summa tenent, alto te in æthere alumnum
Spectant nutrices, quoniam fuere
Nempe tui.
A Ioue ſunt cæli Aſtriferi locatæ
In rutila ſede
Euge Bromi, quæ inter modò numina diuũm
Sublimis ſtellato in æthere fulges,
Redde omnes hilares conuiuia lauta
Qui Muſis faciunt placidis Phœboq;
Fontibus in vitreis, lætiq; viretis
Ceu ſacer Antiſtes Carraſa in amœnis
Hortis inſtruxit ſympoſia amicis,
Te benè Iacche precamur.
Et nos qui menſis regalibus hymnos
Cantamus tibi, fac, fac viuere lætos,
Ac Chium potare merum, hinc ad multos annos,
Et paſſim fiant tua pocula plena
Nectare dulci,
Ac dexter tua ſacra colentibus adſis,
Myſtica, Latinæ pater, craſſiq; ſoporis
Vſque precamur.

86. Quia

86. Quia in proroganda vita cæteris reb ipsimet auro potabili præfertur, vt ait Sauar rola de confic. aq. vitę: *Quamobrem cùm nati humanæ ipso auro amicari conformariq; magis s tiatur, arbitrandum quidem est, ita vitæ prorogan nem auro potabili plus posse conferre, quo nonnulli chimizantes gloriantur. Vinum namq; ad vitæ l manæ nutricationem & elongationem à natura uentum est, in corporum generationem quam plu mum operans, quoniam, vt actum, ex eodem viuim & generamur: estq; sic naturæ humanæ famili magis. Aurum autem ad has corporum commodi tes minimè principaliter inuentum est, ad eas acced non videtur; & si in quibusdam corporis vtilitates cedat, à generatione & nutricatione remotas.*

87. Quia ex depuratione vini cognoscin anatomiam vitalem nostri sanguinis; ex eade que innotescit, quinam sint spiritus nostri inn ætherei, vt & calor noster natiuus & humor dicalis, quæ duo corpus nostrum fulciunt, vita que tuentur, & quorum adminiculo alter alter opus habet. Innotescit etiam distinctio humi tatis vitalis, nutrientis ab inutili & excremen sa. Constat quoque in effluentium genere, qu nam sint humida, & quę sicca; quæ ex ijs natu nostrę obesse aut prodesse possint. Quam q dem pulcherrimam sanguinis anatomiam, à c ctissimo, & rerum naturalium medicarum expertissimo Quercetano, lib. de priscorum P losophor

phorum veræ medicinæ materia, & cap. De aturis rerum internis, optimè descriptam, vt riusculam & auctoritatem excedentem con- ò prætereo; sicut & pulcherrimas alias, vini n sanguine similitudines, quas in sua Tetrade n describit.

38. Quia est humanę vitæ remedium & fir- mentum, vt ait D. Chrysostomus in suis com- ntarijs in Genesim, vt refert Augenius Ep, d. Tom. 3. Ep. 9. *Vbi docens caussam cur Noë cupidus fuit plantandi vineam, respondet, benè um fuisse ipsi Noë, quantam vim haberet vinum endi mœrorem, & tristitiam animi, sanandi mor- , roborandi vires, animoq; languenti vigorem & ritatem addendi. Et quia post diluuium multa nt, quæ tristitiam adferrent homini, & ipsa homi- natura imbecillior magisq; obnoxia morbis erat a, meritò quamprimùm vinum habere studuit, quam humanæ vitæ solatium, remedium & firma- ntum.*

39. Quia vinum nunquam senescit, intellige veris, & optimis vinis: quòd quidem maxi- m bonitatem atque præstantiam arguit. Vt m scribit Alphonsus Lupeius in libello de vini mmoditatibus: *Vinum, vt plenis laudibus quidā orarent, dictitarunt nunquam senescere, vt libro leni de theriaca ad Pisonem est exaratum. Plinius m 14. libro inquit, durare aliqua vina ducentis is. Verum est, fateamur vinum quodlibet, vt reli-*

qua

qua ſeneſcere, breuemq; metam eſse nactum, rep
mus ipſum inſigne munus fuiße adeptum, quale
ex mortalibus nulli fuit impartitum. Quippe vi
poſtquam ſenio confectum vaneſcit, in liquorem
ſtantißimum migrat: quo (vino excepto) homi
accommodatiorem natura genuit nullum. Quo
vinum mortuum, acetum eſt, cuius mirificam vi
vſum nemo eſt, qui non nouit. Quippe quòd humo
appetentiam conciliat, humorum putrilaginem a
runcat, venenis & graſſanti morbo aduerſatur,
(quod maiori admiratione dignum eſt) cadauera
putria conſeruat. Cùm enim omnia, quæ vita de
cta ſunt, putrilaginoſa ſint, fœtoremq; aſpirantia,
taq; inimica, ſolum vinum ſuo naturali calore deſt
tum, putredini aduerſatur, fragrantemq; refert
rem, & quodammodo ipſi morti opponitur. Nam
ut diuina quædam anima, vt & cadauera viua
facitat.

Sed de aceto, capite proprio.

90. Ob quas omnes cauſſas cum Alberto M
ſęo, Patauino Poëta, quem vini admirandę vir
tes non latuerunt, hoc ſecundum caput abſol
mus; qui ſic ait:

Rebus in humanis ô nimis laudabile vinum,
Præcipuè aſſuetis, vita pars maxima noſtræ.

Si verò præſtantia ac ſuauia vina moderatè po
neris, verum erit illud, nobile carmen Homeri.

Si biberis, magnum referes, mihi crede, iu
men.

Cap

Caput tertium.

VInum secundum omnes sui partes, est præstantissimum alimentum. 2. Vt medicamentum omnia alia remedia, quamuis preciosiora superat. 3. Colo-
dores, sapores & vires omnium rerum ad se tra-
4. A peste liberat. 5. In pestilentia mag-
vim habet. 6. Est prolificum. 7. Cur pleu-
ardeant desiderio vini. 8. Naturale ventriculi
ramentum tuetur. 9. Nihil æquè succum me-
olicum recreat. 10. Phrenesi cum deliquio ani-
ciatæ, & cum vigiliis exhibetur. 11. Marasmo
orbo conuenit. 12. Humores crassos in oculo-
unicis, aliisque partibus ad caput attinentibus
uit. 13. Palpitationem à sanguine pituitoso
mientem curat. 14. In febribus pituitosis ex-
ur. 15. In Ephemera. 16. In continuis, ter-
, quartanis Galenus concedit. 17. Item vbi est
etudo illud exhibendi. 18. Item in febribus &
imento, & vt medicamento vti possumus.
uibus in morbis Galenus vino vtatur. 20. Gra-
vtile. 21. Item podagricis & arthritidi.
xceptis quatuor casibus potest in omnibus morbis
eri. 23. In nulla ægritudine inhibendum.
ppetitum alimentorum excitat. 25. Sudores
sat. 26. Ex morbo conualescentibus prodest.

27. Vim

27. *Vim narcoticam habet.* 28. *Vulnera exsicca*
29. *Choleram morbum acutißimum sanat.* 30. *It*
Stranguriam & Dysuriam. 31. *Conuulsionem, gr*
uißimum morbum depellit. 32. *Item Colica*
33. *Rigores atque febrium horrores soluit.* 34. *Sy*
copem, periculosißimum cordis affectum, penitus prof
gat. 35. *Quartanam exterminat.* 36. *Canina*
appetentiam sanat. 37. *Anxietudinem, oscitati*
nem, &c. exterminat. 38. *Vteri suffocationem*
nit. 39. *Ab oculorum dolore ægros liberat.* 40. *F*
cit ad diuturnas præcordiorum affectiones. 41.
multa venena. 42. *In omnibus ferè remedijs vinu*
aut acetum adhibetur. 43. *Infinita ferè vina arti*
cialia. 44. *Iulapia ex vino.* 45. *Syrupi ex vin*
46. *Clareta.* 47. *Vina purgantia.* 48. *Vinu*
spirituum vitalium copia abundat. 49. *Vina pu*
gantia sunt ægris grata, & vilis pretij. 50. *Vi*
Hippocratica. 51. *Vsus vini in diuersis reb*
52. *Vino & medicina nemo vnquam priuari debe*
53. *Quicquid saluberrimum in plantis, illud omne v*
no communicari potest. 54. *Sacræ Scripturæ, &*
vniuersæ Medicorum scholæ aduersatur, qui vinum i
hominum detrimentum fuisse concessum aßeri
55. *Varia vina diuersas vires, &c. obtinent.* 56. *Vi*
num olim potius pro medicamine, quàm pro potu fui
57. *Non vinum, sed vitæ intemperantia est criminan*
da. 58. *Vinum non inebriat.* 59. *Prima vu*
solùm accipienda. 60. *Cui non arridet vinum, a*
satietatem vsque aquam bibat.

1. Vinur

VInum est non solùm præstantissimum corporis nostri alimentum; nam, vt in-
Augenius Tom. 3. Epist. medic. lib. 9. c. 17.
maximè spirituosum, est calido innato amicum;
verò temperatum, substantiam habet sanguini &
bus similem: qua, crasso & viscido humore parti-
, verè solidas fouet. Etenim, vt superiùs dice-
Vinum non caret substantia crassa, qualis conti-
deponitur in fundo dolij. Habet etiam nonnihil
ditatis, vt ostendit ipsum tartarum adhærescens
, ex crassiori vini parte generatum; nisi enim visci-
rem haberet, adhærere non posset.

Et admirandis virtutibus præditum, vt in
cedenti capite ostendimus: verùm etiam, est
iculosum medicamentum, præsertim in
ous refocillandis, in animi deliquio, syncope,
n iam animam spirantibus, & eiusmodi, in
ous est tantæ facultatis, vt alia præstantiora,
reciosiora, à gemmis, auro, vel ab ipsis Indis
emis petita longissimè vincat. Vt enim præ-
ssimè scribit Felix Platerus in quæst. Thera-
r. q. 88. *Ac primũ quidem, quod admiratione dig-*
est, & in alijs plantis non inuenitur, quòd cùm
enti & medicamenti naturæ sit particeps, & nu-
ndo atque fouendo corpus, nulli ex alimentis cedit,
usq; alterando atque immutando, idq; subitò &
si in momento, omnia reliqua medicamenta exu-
re videtur. Huic accedit, quòd licet eximia sit il-
vis, tamen continuo illius vsu, eoq; immoderato
ladi-

lædimur; & quemadmodum suas vires statim exer
nosq̃ immutat: ita statim quoque easdem remittit,
ad pristinum statum corpus redire sinit, sine alio (n
illius vsu admodum peccetur) incommodo.

Quæ qua ratione accidant, paulò diligentiùs exp
canda erunt. Quòd corpus nutriat, vti nemini dubiu
est, ita hoc maximè senes, & imbecilles norunt, præse
tim verò ex ægris, qui nauſea laborantes, cibos al
fastidiunt, vinum solum expetunt, eoq̃ solo sæpè
multos dies sustentantur, & reficiuntur.

Accedit huic, quòd præterquam quòd defectum h
midi, nutriendo resarcit, simul etiam spiritus resta
rat, refocillat caloremq̃ natiuum, præ cæteris omnib
alimentis fouet, ita vt minima illius quantitas, in v
ribus recolligendis, in animi defectu, deliquio, synco
etiam iam animam agentibus & morituris, plus po
sit & præstet, quàm vel alia præstantiora alimenta e
medicamenta preciosiora, à gemmis, auro, serico, v
ab ipsis Indis extremis petita. Quod vt quotidiana t
statur experientia, ita longiori probatione non ind
get.

Cæterùm vt ad medicamentosas illius accedam
facultates, præter eas, quas in concoctione iuuanda, di
stributione alimentorum promouenda, naturalium
vitalium atque animalium functionum efficacia suf
citanda, exerit, quas omitto, adeò vinum sensus alte
rat, animum mentemq̃ immutat atque peruertit, v
vix dum aliud pharmacum, quod tam potenter, tam
q̃ citò operetur, & tam multa præstet, inueniatur, no
ex

ſis etiam validißimis, inter quæ & purgantia oticaq3, ipſaq3 venena præcipua cenſentur.

rimùm enim oſtendat mihi aliquis medicamen-, quod mentem ipſam, etiam grauißimis curis, tibusq3 oppreßam obtenebratamq3, æquè & tam ò, veluti ictu exhilaret, tranquillam, & à curis, itudinibusq3 quietam placidamq3 reddat, atque n vinum. Quod ſolum vnà cum ſuaui Muſices entu, cor hominis exhilarare, etiam ipſe Sapiens uit & prædicat. Non ſanè vlla alia medica-a, vel cephalica, vel cordiala id præſtabunt, non uluis requici, nec lætitiæ dictus Galeni, non ipſe um cantus id tam eleganter & citò, vti vinum t.

uin quòd implacabiles animi affectus doloreſque, ec herbis nec verbis, nullisq3 admonitionibus, ſa-e conſolationibus, in melancholicis aut mœrenti-itigari aut tolli poſſunt, compeſcit, ſedatq3. Et temporis diuturnitate tantùm fieri poſſe ait Ci-ollud vnico veluti momento innuit.

Verumtamen non generatim & vniuerſè, gillatim de eo loquamur. Scribit Ariſtote-: de inſomnijs, vini miram naturam eſſe, ad nos trahendi ſapores, non modò rerum in ortè corrigendo iniectarum, ſed & earum, d dolia extrinſecus patent: & iure meritò. m vinum colores, odores, ſapores ac vi-nnium rerum ad ſe trahere, longiſſima ex-tia fuit obſeruatum.

4. A peste quandoque liberat, vt Athenie
ab ea vindicauit, Luciano teste. *Toxaris Me*
vini odore Athenienses à peste liberauit. Et quo t
pore M. Antonius Imperator bello Parthos
stabat, nata est quædam pestis, quę præter ol
& vinum, quibus omnes sanabantur, cæter
media spernebat: Referunt Arrianus & Syn
cius in Prædic. qualitatis.

Cùm exercitus etiam Iulij Cęsaris cibo
inopia, prauis alimentis vteretur, correptus
peste, quę tamen euanuit, cùm primùm ap
in regionem præstantis vini feracem. Plutar
in Iulio Cæsare. Et in Riparia Orientali dit
Genuensis, cùm quædam verminosa pestis
ta oppida depopularetur, quotquot vnum
censis vini cyathum, quod teste Fallopio, o
alia superat in conficiendis medicamentis, t
ieiuno stomacho sumebant, ab illa mirac
liberabantur: quare tempore pestis, ij tuti
qui vino multum indulgent: vt enim inqui
phonsus Lupeius de vini commoditatibus.

Nam cùm morbus pestilens adest, vinum non
dices; sua enim theriacali vi, humorum pernic
qualitatem populabitur, cordis vires roborabit.
tùm enim graßanti morbo aduersatur, vt aliqui
rientia ducti aßeuerare sunt ausi, tutiores esse à
qui assueti sunt vino multum indulgere.

5. Iulius Palmarius de morbis contagio
febre pestilenti cap. 14. *Vinum in pestilenti*
ma

nam auxiliandi habet. Itaque siue præcautione est, siue curatione, concedi debet. & cap. 18. *Vi-omne generosum, odoratum, tenue, ac fuluum, album, sed nec dulce nec crassum, cordis robur mirè it, ac deperditos spiritus celeriter instaurat atque rcit, sed & venenis resistit, omnemq; tetrum va-m discutit.*

Laurentius Gryllus de sapore dulci & amaro 1 *Vina etiam aromatica & generosa quædam, sti natura prædita, venenis aduersantur. Ideò lar-vtentes, sæpè euadunt pestem. Et ipse Auicenna in-, qui viriliter se bibendo & comedendo gesserunt, serunt pestem. & ebrij quidam ac qui efferunt tuos, & mulierculæ potæ non inficiuntur; roborat n vinum spiritus, & tuetur vim vitalem.* Alexan-Benedictus de pest. lib. 1. cap. xiv. *sitis quoque, quæ maximè febricitantem ex-iat, vino acidulo, quale Patauinæ populi aut Sali-lare solent, rectè extinguitur*, &c. & inferiùs: *dam austerum vinum dedere, album, odoratum Cretense, vel Falernum aut Rheticum, præterquã apitis affectu, vbi anima deficit, &c.*

mò nonnulli ita extollunt vinum, vt sine eo febrem lentem curari non posse arbitrentur, vt refert estus lib. vj. de febr. obs. 23. *& contendunt ægros im morituros, cùm ilicò resoluantur, & ideò qui-audaciores etiam Maluaticum propinant.*

Sed hæc non de quibuscunque vinis, nec de garibus sunt intelligenda, sed de aromaticis &

nectareo succo repletis, quæ sua fragrantia
cultate, & viquadam cœlitùs insita, putr
resistunt, mixtum firmant & continent, n
soluatur: veneni vires rumpunt & comprin
spiritus, firmos faciunt & roborant, partium
solutioni obsistunt, spiritum venenosum e
guunt, frangunt, reprimunt & compescunt;
lia sunt Amabilia, Racensia, quæ in Ripariao
tali ditionis Genuensis nascuntur, (de quo su
co,) Maluatica, Trebiana, Florentina, aliqua
sica, Græca, Columbana, & similia, quæ ten
re pestis maximum auxilium præstant. Etenim
vna magna prouincia, vix vnum huiusmodi f
tatibus præditum producitur.

6. Vinum numerosam facit suscipere prol
quare sterilibus maximo adiumento esset;
vt inquit Laurentius Gryllus de sapore dul
amaro lib. 1. *Est certè vinum in Illyria, quod v*
etiam prolificum vocant, VVipachianum, quo
deprehensum sit, qui eo largiùs vtantur, eos esse
Venerem proniores, & numerosam suscipere pro
Et Ferdinandum Imperatorem delectatum
audio.

Et Bacchus apud Ioannem Matthæum
uium:

Si nostra Arcadicis Iuno quandoque bibißet
Vina, suo sterilis non foret illa Ioui.

7. Galen. 6. Epid. com. 4. tradit vinum
lius habitum, aqua in omnibus ad cōcoctio
sa

uificationem, distributionem, nutritionem, ictionem: ex nihil magis facere ad penetra-em; idcircò pleuritici omnes tanto vini ar-desiderio, quod euenit, vt benè explicat centius Alsacius Crucius cent. 2. de quæsi-er Epist. *Ob sitim proficiscentem è siccitate, & re partium pneumaticarum, quæ cùm sint magis nditæ, quàm vt potu quouis queant madefieri, vinum, quod ad illas promptiùs pertingit, magis n vllum alium liquorem expetunt omnes ferè itici.* Sed Petrus Vascus exercit. Medic. t. 6. de Peripneum. diffic. 13. id sanguinis si-tudini tribuit; *ea enim excitans sitim, facit san-is inclinationem, ac velut potentialem appetitum di vini à similitudine sanguinis, cum ipso vino nantem in actum prorumpere.* Et inferius: *Li-atione vrgentis incendij, frigidam potiùs, quàm m peripneumonici concupiscere deberent; nihilo-us tamen appetunt vinum, tanquam sanguini in m redacto, & suos effectus eo tempore producenti llimum. Horum enim maxima similitudo facilè atur ex Galeno de alim. fac. c. 40. vbi asserit vina a simul & crassa sanguini generando esse accom-latissima, vt quæ minima egeant commutatione nguis fiant. & 2. Aphor. com. 18. celerrimè & imè vniuersum vinum alere affirmat. Quod qui-non præstaret, nisi esset sanguini simillimum, cùm itionem ob similitudinem fieri, vulgatius sit, quàm onstrari desideret.*

8. Naturale ventriculi temperamentum tu tur, ad eiusque caloris substantiam augenda nihil vino accommodatius Galenus 7. met. c. & omnes medici inuenerunt; indigestione quoque & cruditatem tollit, & aduersus inco coctionem Celsus lib. 1. c. 9. cum vniuersa M dicorum Schola, vinum magnopere prode affirmat.

9. Nihil æquè succum melancholicum recrea ac vinum: quare Arculanus dicebat, peculi quadam ratione vinum in melancholia confer quod effluuia atra à spiritibus excutiat, quæ ali qui erumnosas cogitationes adferrent menti, i tionemque inde componit, & corporis habitu reparat; quod optimum dicit esse in melanch licis remedium: imò Auerr: vinum melanch liæ à tota specie aduersari, affirmat.

10. Phrenesi, deliquio animi, aut syncopæ s ciatæ, miranda fert iuuamina, teste Aretæo an quissimo scriptore, & Hippocratis imitatore lib. de cur. acut. morb. c. 7. *Sed cũ metus sit, ne in v porem humiditatemq; homo dissoluatur, vnicum sul dium, vinum est: celeriter enim substantiam alen instaurat, & quoque versus ad extremitates vsque p meat: tenori tenorem apponit, & spiritum torpent expergefacit, frigiditatem calore temperat, laxant madorem adstringit, extrorsum erumpentia ac d fluentia coërcet, olfactu suaui delectat, vires dem fulcire ad vitam proroganda m potest, atque in insa*

nimum demulcendum optimum est. Hæc omnia
um vinum simul præstat; iracundia enim molles-
e animus conquiescit, atque ipsimet ad recreandas
es, cibos accipiunt, quin etiam seipsos ad voluntatem
replent.

Et Trallianus, phreneticis, in quibus mul:æ
gent vigiliæ, & vires sunt imbecillæ, vinum,
iquam summum remedium exhibet. *Quin &*
num, quod sitim restinguat, dare phreneticis auden-
m est, in quibus multæ vrgent vigiliæ, & vires sunt
becillæ; febres autem nondum vehementiam neque
dorem habent; sed quædam concoctio vrinarum
oque in eis apparet. Præterea illis cum fiducia dan-
m est, qui per sanitatem quoque vinum amare con-
euerunt, & os ventriculi imbecillum, & natura fri-
dius obtinent. In his enim tempestiua est vini potio,
e omnibus mente alienatis, si modicè assumatur;
am ferociam ipsorum mutat, & ferinos mores ad
laritatem transfert, somnumq; conciliat, eò quòd
ibum celeriter concoquat, & in totum corpus distri-
uendum adiuuet, &c.

11. Vinum ijs, (vt idem scribit lib. 12. cap. 4. de
ecticis,) qui frigidam siccamq; intemperiem in
olidis partibus habent, & marasmo ex morbo
vt vocant) detinentur, exhibere necesse est, vt
quos calefacere simul & humectare oportear,
quæ omnia vinum moderatum præstare ipsis
potest.

12. Humores crassos & frigidiores in oculo-

rum tunicis alijsque partibus ad caput attinen-
bus vini vapor attenuat & dissoluit, distillationi
prohibet, pleuritidemque præcauet. *Ex quibus*
fertur, vt scribit Petrus Vascus exercit. med.
tract. v. diffic. v. *pituitosos humores in cerebro lati-*
tes, & ad pectus descensuros, similiter posse vini cal.
dissolui, ac dissipari, imminentesq; distillationes
pleuritides hac ratione prohiberi. Nam Hippocra
doctrinæ subscribit eleganter, vt solet, Trallianus lib.
e. 23. sic scribens: Vini namque potus tum aliàs, tu
ita exhibitus (videlicet post balneum,) ad singulas qu
de m corporis partes, maximè verò ad caput prom
tissimè defertur, neque calore modò reficit eas, sed e
templò etiam agitat humores, meatus constipantes e
tenuando & profligando: vnaq; opera locis, viribus d
stitutis eiusmodi robur inserit, vt facilè loca obstruc
aperiat, & si aliquid obstiterit, è medio extirpet. H
Trallianus. Ex quibus infertur, vini potum caput r
borare, eiusq; distillationes consumendo ac dissipan
prohibere. Deinde quòd vini potus, humores in thora
contentos celeriter spuere & excernere faciat, & eo
dem in alijs partibus existentes ac fluere paratos di
sipet, elicitur ex doctrina Galeni 3. acut. com. 2. Ha
tamen debent intelligi de moderato vini vsu, & i
corpore plenitudinis experte; tunc quidem caput &
pectus roborabit, eorumq; recrementa dissoluet, eaq
excretioni paratiora reddet.

13. Palpitationem à sanguine pituitoso euenientem, vinum curat; vt enim idem tract. 9
diffi-

ffic.3.ſcribit; *Is autem, quibus morbus à ſangui-* *pendet pituitoſo aut melancholico, vini calorem & tenuantem diſſoluentemq; virtutem conferre; nam eius vſu morbus curatur, & ſpiritus, quorum inopia fecti laborant, mirum in modum reſiciuntur.*

14. In febribus ratione materiæ cum vtilitate hibetur; vt enim affirmat Trallianus lib.12. p.3. *Vinum dare febris quidem cauſa non oportet, rùm ob crudiorem materiam ſuperantem, eorum, ia ſenſim extenuare & calefacere poſſunt, vſus exit. Nihil itaque abſurdi eſt, vinum tenue, quod in rpus facilè diſtribuitur, & nullam manifeſtam adictionem, aut dulcedinem obtinet, exhibere.* Et Gorionius in febribus à pituita, oncedit vinum tenue, dilutum ratione cauſæ, & vt inquit Valeſius, *Si radices aperientes concedantur, ſi piper, ſi ſyrus de mentha, & de abſynthio, quidni vinum?* & lic ommunis Medicorum practica.

15. *In ephemera ex laſſitudine orta, & quibus cutis ramina ſunt adſtricta, & qui longas vigilias paſſi, in hemeram inciderunt; omnibus ijs præcipuè vinum trepidè offerendum eſt; niſi aut capitis dolor, aut mporum pulſatio ſentiatur. Similiter & ijs, qui ira t mœrore aliquo, aut meditatione in febrem incident, concedendum; & ijs, qui in furorem concitati, m ab effectu quiuerint, &c.* De quibus lege Bacum de nat.vin.lib.3.c.10 11.12.13.14.15.16. quibus multa quoad morborum affectiones; let enim omnia tranſcribere, otio abuti.

16. Sed

16. Sed Galenus 11. met. med. c. 9. febri m
diocri existente, viribusque inualidis, & coctior
notis apparentibus, vini vsum etiam in contin
febribus admisit.

Item in Tertianis, dum in principio est cocti
& Quartanis etiam ante coctionem more ant
quorum, illud concessit, vt coctioni potissimù
esset auxilio. Vino etiam ferè semper in putric
febribus vtebatur, & Hippocrates in febrib
acutis quoque vinum concedebat. Rationes le
apud Ioannem Baptistam Syluat. contr. 12.

17. Item, vbi consuetudo est exhibendi v
num, debet exhiberi, Syluatico teste, qui sic sc
bit: *Regiones tamen illas excipio, in quibus iam lo
go æuo, vinum febricitantibus offerre consueuerunt M
dici; in his enim irritam esse consuetudinem nega
dum non est, quæ si nocua esset, in ea nequaquam lo
go adeò tempore perseuerassent. Illi pariter à regula h
excipiendi sunt, qui pertinaces tantopere sunt, & m
rosi, vt vinum maximè appetentes, eiq; sua natu
valdè assueti, illud etiam cùm febricitant, sic affect
vt si eo abstinere cogantur, in excandescentiam insi
nem vertuntur, & ne in animi deliquium incida
periculum est. His profectò etiam inuiti, vinum conce
re nos solemus.*

18. Item in febribus, & vt alimento, & vt m
dicamento vti possumus, eodem referente:
*vinum addidisse præstat. s. vti nos posse in febrium c
ratione, vino, non alimenti tantùm caussa, quo potu
offe*

rentes alimentosum, aliqua etiam ex parte nutria-
s; sed & medicamenti ad excalefaciendum, atte-
ndum, sudorem vel lotium proritandum, conco-
ndum, & somnum conciliandum: quæ omnia in
ibus profligandis ex vsu persæpè est, vt notum est.
que quicquam valet, quod Mercurialis asserit,
ipe vinum non nutrire. Nam quamuis Mer-
ialis sit vnus ex præclarissimis Me-
is, in Medicorum catalogo conscriptus: in hoc
nen asserendo mirabiles fabulas docet: & eius
gumentis Ludouicus Nonius, Medicus cele-
rrimus, & longo rerum vsu peritus, in fine sui
ctissimi libri, De Esu carnium, optimè res-
ndet.

19. Item vina austera ad alui fluxiones sisten-
s exhibentur. Gal. de bon. & vit. suc. & etiam
sentericis 8. de simp. med. facult. Item acria
vetusta ijs, qui frigidis humoribus scatent: &
tiquum in frigidis & siccis. Idem ibidē. Item
ium calidum exhibetur ijs, qui os ventriculi
alè affectum habent; item calidissima frigidis-
nis. v. de sanitate tuenda: imò vino meraciori
quando capitis hemicraniam sanari, in 6. de
orb. vulg. com. 3. affirmat.

Item vinum Creticum, vinosum dat in con-
lsione, de vict. in morb. acut. com. 4. 7.

Item vino aliquo dulci, thoracis & pulmonis
edicamenta misceri debere de simp. med. fa-
lt. asserit.

Item

Item vina dulcia, ad vlcera neruorum vti esse 6. met. med. scribit.

Item vinum frigidum in animi defectu sudore conuenire, 1. ar. cur. ad Glauc. dicit.

Item vina paucifera capitis dolorem, qui fit a humoribus in ventriculo collectis, tollere, de bo & vit. suc. comprobat.

Item vinum nigrum maxima vulnera expetere, de fracturis c. 3. ait.

Item in inflammat. arteriæ, abstinet quidem vino, tamen medicamentum ex vino penetrau conficit; quod animi mores, &c.

Item vinum omnes humores, optimos reddere, com. 6. aphor. 56. asseuerat.

Item vina tenuia ab humoribus crassis sanguinem mundificant, 3. de sympt. caus.

Item vinum calefacit, resumit & reficit omnia membra, quæ ex frigore & dolore constricta tenentur, & ijs qui humeri dolore laborant, prodest, de simp. med.

Item vino vtitur in capitis fracturis, 2. de compos. med. per. loc.

Item vinum semicrudos humores cõ oquit quantum aliquid quiduis, 4. de sanit. tuend.

Item vino & oleo intinctis lanis succidis, tumores ex deligatione curantur. de fract. com. 3.

Item sudores & vrinas, quod in Medicina est præcipuum, vina prouocare in plerisque locis confirmat.

Item

Item à vino fieri ſoporem, 3. de morb. vulg. m.10. Item vinum aut liberaliter ſumptum, nnum conciliare, 3.de ſymp. cauſis, aut mo-ratum potum, ſoporiferum eſſe, 3.de loc.affec. ierit.

Item eſſe medicinam contra ſenum auſterita-n annuit. Quod animi mores, &c.

20. Eſt grauidis mulieribus vtile, ita Iac. Præ-ſtus de nat. vini: *Vtile ſanè eſt merum grauidis lieribus, in fœtura cibos abſurdos appetentibus, de-illis cauſſa liberorum generationis.*

21. Ioannes Crato vinum podagricis, non om-ous, ſed ijs, quorum ætas & ventriculi firmitas, eſt, vt ſine vino valetudinem ſuſtentare non ſſint, exhibet. *Præſtaret mea ſententia eos, qui ntriculo debili ſunt, potiùs parum vini Vngarici vel aluatici bibere, quàm tenuia vina copiosè haurire. er omnia Rhenana ſalutare podagricis illud, quod ede anſerino nomen habet, verè ſentire quoſdam ar-ror, ſi moderatè ſumatur, vel tenue vinum Rhena-m affundatur. Pucinum vinum ſi ſit purum, neque nium vetus, item Roſatum, vt appellant, innoxia, dò aurea mediocritas eligatur.* Reinerus Sole-nder ſect.4. conſ. med. con. 24. non vtilem tat omnem vini abſtinentiam: *Vt enim eſt gna corporum varietas, ſic quod huic vtile aut ſa-re, alteri cognoſcitur noxium aut inutile. Itaq; ùs conſiderandum diligenter, cùm tale, quod ag-di eſt animus, & cognoſcendum; quod ferre ven-*

triculi

triculi dispositio, quod reliqui corporis possit. Si mod vino vti velis, eoq; mediocri potissimùm leui astr gente, suoq; id & debito tempore, non solùm non ob turum, sed maximè profuturum eius vsum putaren

Et Petrus Monauius in epist. medic. 210. V num in arthritide concedit: *Laudo itaque, qu vinum bonum & clarum, cuius vsum alij etiam ex paroxismum seuerè interdicunt, moderatè sumpti permittis; quia scilicet non tantùm bono sanguini ficiendo idoneum est, sed etiam cruditatibus con quendis absumendisq;, quibus hoc corpus plurim scatet, egregiè confert.* Et alij idem asserunt, qu breuitatis caussa omittimus.

22. At verò quoad ægros, Cardanus cap. 6. malo medend. vsu, eos Medicos reprehendit, c vinum ægrotis (quatuor exceptis casibus) n exhibent, nempe quos dolor capitis assiduus, v phlegmate tẽrat, vel de lirium offendit, vel feb ardens cum cruditate inuasit: *Est enim cæteris ag tudinibus vtile, vt Gal. 1. ad Glaut. c. 13. ostendit: ægris quibus vinum nocet, cæteri cibi, carnes præserti maiora afferunt nocumenta. Quæ de re inutile pro v li subministrant, Arabum consuetudine decepti; quil lex, aër, & calida temperies vinum vetant.* Sed He cules Saxonia in Pantheo l. 3. c. 27. in inflã: hep tis, quãdo vires sũt deiectæ, vinũ vinosũ exhib *Si vires sunt dissolutæ propter magnitudinem mor etiam vinum generosum probatur.* Et inferius: *Re taui aliquando vobis historiam cuiusdam clarissin*

i Venetijs fuit restitutus solo vsu vini: hic in 4. die pit fieri totus frigidus ferè absque pulsu, & perseue- uit ita vsque ad 7. & pulsus fermè erat abolitus. Ego m coactus essem discedere, consului, vt præberent ipsi num album in copia, quo accepto melius cœpit, & ctus est sanus. Consideraui posteà, quàm operabilis et sanatio. Verùm eiusmodi casus, & maiores in es ægris Medicisq; eueniunt: mihi præsertim credibiles contigerunt.

Alphonsus autem Lupeius vinum indiscrimi- atim omnibus ægrotis concedit: In Libello iim de vini commoditatibus, hæc scribit: *Cæ- rùm nec in morbis calidis protinùs sit inhibendum, edicorum grauissimorum placita apertè testantur. inè Hippoc. & Gal. vinum febrientibus exhibere mo- nt, vt ex ijs, quæ lib. de rat. victus vndecimo methodi cuntur, liquidè colligitur. Benè enim dilutum, quia elius, quàm aqua penetrare potest, magis potest hu- ectare, quod in febrili calore magnopere exhorta- ur. Roborando enim calorem genuinum, qui om- ium morborum potissimum est medicamentum, om- es morbos profligandi habet vim: tantùm enim ca- ris natiui vires vegetat, vt solo vini odore recreari is conspiciamus. Quis non videt defectione apprehen- s, qui à mortis limine, ne latum pilum distare con- iciuntur, vini odoris vel sorbitiuncula, quamuis pau- i, è vestigio releuari, vt in vino esse animam, vel cer- a animæ vmbram facilè quis persuadeat.* & infrà:

23. *Verumenimuerò, si vinorum variam naturam expen-*

expendis, nulla ægritudo est, in qua meritò sit inhibendum. Est quippe vinum fuluum, rubrum, & album dulce, austerum, acutum, & acerbum; ex ijs aliud calidum, aliud est frigidum; aliud caput percellit, aliud minimè tentans; quæ si contempleris, admirari non desines, quòd solus hic liquor, tanquam omnium ægritudinum singulare præsidium, tam varias temperaturas sit nactum, vt omnibus morbis poßit opitulari. Etenim frigidis auxiliatur fuluum, ventris fluxum acerbum, expuitionem desiderantibus dulce. Nec cum leui occasione capitis dolor. iuuabit fuluum; Cæterùm qui sic afficitur, tutò potest vinum album ebibere; quippe quod frigidum est, minimeq; caput fert vt in Enchiridio, Galeni placitis probauimus. Et etiam vinum arthritide & neruorum affectionibus occupatis minimè est inhibendum. Quòd si in morbis calidis non est denegandum, perspicuè patet, eos qui naturam calidam sortiuntur, non eße ab hoc abstinendum vino. De vinis multùm calefacientibus intellexit Galenus, cùm dixit v. de Sanit. tuend. cui temperamentum calidissimum est, huic omnino vinum circumdisse oportet. & inferiùs:

Si quæ diximus, benè despicis, videbis, quòd vixit morbus, in quo vinum sit interdicendum. M. Aur. Capelletus quoque in febribus acutis, catharris & huiusmodi, vinum exhibendum esse affirmat, nempe aquosum semper dari potest, quia cùm adsit refrigerandi indicatio, nulla res eius vsum impedit, cũ vinũ aquosũ refrigerandi vi polleat

24. Appetitum alimentorum excitat, teste ibasio: *Vinum igitur recreat, ac calorem suscitat strum, atque ideò concoctiones meliùs fiunt, & guis probus gignitur, alimentumq; in omnem cor-is partem à vino, quia vim habet permeandi, didu-ur. Quocirca eos, qui tenues ex morbis fiunt, habi-res reddit, & simul etiam appetitum alimentorum ert, pituitam attenuat, bilem vrinis expurgat, iu-iditateq; & alacritate perfundit animum, & ro-r addit.* Verùm quomodo lætitiam inducat, quiddam mirabile & difficillimum sciru, quia no epoto cur lætitia fiat, Gal. in lib. Quòd ani-i mores, &c. se ignorare apertè fatetur.

25. Sudores prouocat & serosæ materię non rum per totium elicitur, vt ait Iulius Alex. Sa-brium lib. 17. c. 4. *Itaq; repurgantur meatus vri-rij omnes, serositate multa, trahente secum impetu idquid in vijs reperitur, tanquàm concitato flumi-curſu abductum. His peruia omnia sunt, & in artus mes penetrant; neque tamen magnam inferunt ar-ulis offensionem, quod vinosa faciunt simul & te-ia. Plurimum namque materiæ articulos offensuræ, m iam per vrinas eduxerint aquosa, quod in partes ias decumbat, non sanè multum restat; & si quid cumbit, tamen eadem, qua inuectum anteà tenuita-fuerat, exitum sibi quæret, aut difflatum soluetur.*

26. Ex quocunque morbo reualescentibus rodest. Fumanellus in consilio de peste. *Vinum etere à subtile ipsi vtile valde fore arbitror, quoniam*

conueniens est alimentum semicrudos concoquit [illegible]
mores, vtilesq; reddit, quantum aliud quodcunq
calorem excitat innatum, sudorem, vrinamq; pro
uet, ac somnum conciliat, citoq; permutatur, vt C
len scripsit lib. 4. de tuend. sanitat. & lib. 3. de tem
ramentis, & Auicenna refert lib. 4. fen. 1. tractat
cap. 51.

27. Habet vim narcoticam; somnum en
profundum & tutiorem inducit; non secus a
è narcoticis, & stuporem somnumquè induce
tibus, omnium efficacissimum opium insig
quantitate assumpsissent. E idcircò potest in
lerabiles cruciatus demulcere; tam vt rectè Fe
Platerus quæst. med. cent. posthum. q. 88. *Vin*
affirmo, non manifesta aliquâ qualitate, sed abstr
vi, & occulta, narcotica scilicet, quam non tant
quantitate immoderatius sumptum admodum exe
sed & moderatè haustum in somno conciliando osti
dit soporem & stuporem inducere. Quod etsi dur
& inauditum videatur, possem tamen multis, & p
babilibus argumentis hoc conuincere. Inter quæ,
sufficiant. Quòd manifesta causa alia in vino in
niri non possit, eoq; nomine ex effectu ad occult
hanc narcoticam vim, vt in alijs, recurrere oporte

Nam si quis vapores obijciat, caput replentes &
mentantes, quare non & alia vaporosa calida,
sinapi, allium, cepæ, quæ statim oculos irritando,
chrymas mouent, caputq; petunt & tentant manifes
similiter somnum conciliant, imò vigilias potiùs, vt

calida promouent. Si quis capitis dolorem, qui etatem sequitur, obijciat, eoq; vaporum copiam, sam affirmare velit, is intelligat, etiam opium asptum, capitis dolorem, postquam excitati sunt, q; grauem efficere.

ed cùm narcotica, frigida sint, quà ratione vinum calidum sit, narcoticum erit, inquiet aliquis; cui espondeo:

Narcotica frigiditate sua stuporem aut somnum imè inducere, sed proprietate & vi peculiari, quæ & in calidis & frigidis inueniatur, sicuti alia, proprietate agunt, medicamenta cephalica, cara, arthetica, & calida & frigida inueniuntur, nec otica necesse esse, tantùm in frigidis inuenire mementis, sed in ambabus qualitatibus hanc vim consistere.

Quod eò magis probabile, cùm & narcotica dicta icamenta, quæ summè frigida esse existimant, neforis admota refrigerent, sed potiùs, sicuti manora, hyosquiamus, emolliendo, vti sæpè obseruaui, rem aliquem ipsis inesse ostendant. Immò ipsius opij ritudo, quæ tantùm calidis inest, calorem aliquem indicat.

Quò facit & hoc, quòd in multis aliis succis calilusmodi vis stupefaciendi, licet non tam efficax, vino, inueniatur. Sicuti alijs omissis, in lupulis ceruisia, quæ quoquo inebriat, satis declarat.

d hæc, quòd vinum ipsum ætate adeò purificatum, chymica ita attenuatum, in liquorem illum,

quem aquam vitæ vocant, vt nõ ampliùs sit vapor; sed summè calidum, & subtile, nihilominus ta caput dementat, longeq; citiùs, quàm vel mustum vinum crudum inebriat, & stupidos reddit.

Idem etiam q. 89. vini fęces esse narcoticas seruauit.

Verùm alij Doctores affirmant, quòd vin non sit verè narcoticum, sed differat à man gora, succo papaueris, & eiusmodi, quia vin citra violentiam somnum conciliat: sopori verò congelando & magua quadam vi somn agunt. Fumanellus de vini temper. & fac tatibus: *Inducit somnum, quia cùm vino imm tum sit plurimum ex aqueo recremento, illud, quo ipso exuberat frigidum & humidum, nondum co ctum, ab initio agit, infrigidatione & humectat sitim tollit, somnumq; conciliat, cùm præsertim si tas ægrè suam exerat facultatem, aquarum mim lium more.* Augenius epist. medic. Tom. 3. lib *Euaporatio multa, altera humorum crudorum ag tio, à quibus inuicem coniunctis fit sopor, id est, a ille sommus, qui potissimùm contingere solet eb*

Et Fracastorius de vini temperatur. sent. cap. *Somnum enim affert per primam euaporationem è vino fit, in quo partes tum calidæ, tum humidæ e porant: sursum latæ, & à cerebro infrigidatæ, ca grauant, & somnum adducunt.*

28. Vulnera exsiccat, & ad sanitatem reduc vt enim inquit Iulius Alexandrinus, de sa

tuei

nd. *Vulneribus siquidem exsiccatione semper in-*
ntibus, vinum adhibemus; idq; maximè, quum
cimè egere viderimus; hoc est, cùm non solùm vl-
ipsa, verùm humescentes etiam plus iusto circum
es exsiccari postulabunt; idque Hippoc. & Gal. fa-
dum consulunt; priuatim verò Galenus, &c.

tem vulneribus dulce competit; vt enim
bit Fumanellus de vini facult. c.16. *Si quidem*
legat, quæ scripta sunt à Galeno de nerno vulne-
lib. 5. meth si omnia ex sententia succeßerint, et-
vino dulci madefacere citra periculum licebit. &
it lib. 2. de arte curatiua ad Glauconem, sermone
nu, vinum vlcera glutinare, quod habet dulcedi-
, cum vi mediocri astringendi.

lcera etiam glutinare ostendit Galenus lib. 2.
arte curatiua, dicens, vinum ad glutinandum
e melius & efficacius melicrato; Aqua-
ndens de vlceribus c.8. de vlcere cum frigida
emperie: *Mitius ergo fomentum parabimus ex*
o albo & calido, & non admodum potente, &c. &
eriùs: *Si indicationes sint pugnantes, vt indigea-*
s valentiori medicamento, fomentum parabimus
vino Maluatico, &c. Et Tagaultius inst. chirur.
.2. vinum optimum vlceri medicamentum
e affirmat, & potenti ratione comprobat.
em ab vnanimi chirurgorum consensu adpro-
tur, vno Theodorico excepto. Et Balduinus
onsseus epist. med. 59. *Quid de humani generis*
rtore Iesu Christo dicam, qui seminecis plagis in-

fundi iußit oleum & vinum; medicamentum non ſolùm recentibus vulneribus, ſed & vlceribus accommodatißimum? Oleum ſiquidem dolorem lenit, vinum abſtergit, nonnihil glutinandi facultate præditum est, & ad penitiores partes facilè penetrat; quòd ſi auſterum quoque & nigrum fuerit, affectas partes inflammationem patitur; quare Hip. vlcera (inquit) nulla madefieri debent, præterquam vino. Hinc quoque Paul. Aegineta, vinum temperatum oleo pro ſanguine reprimendo, vulneribus ſtatim admouet.

Item ſinus abluit & abſtergit, & circumſtantes humores vitiatos expurgat, Hippocrate & Galeno teſtibus.

Item partes vulnerum circumſtantes corroborat.

Aquapendens lib. de vulneribus cap. 7. *Notandum autem de vino nigro auſtero, ex hoc ſpongiam vel lintea expreſſa partibus circumſtantibus apponenda, maximè vbi fluxus ad vulnus timetur; ita enim fluxio repellitur: pars verò exſiccatur & corroboratur.*

29. *Choleram morbum acutißimum, quæ vno die vel altero, vel certè paucis diebus hominem rapit, vinum aqua frigida dilutum ſanat; & Eraſiſtratus ex Chryſippo præceptore, illud tanquam extremum remedium commendat, vt vel morti proximos refoueat. Idem affirmat Galenus lib. de venæ ſectione aduerſus Eraſiſtratum.* refert Hollerius de curat. inter morb.

Idem facit vinum album, in Veronica coctum

&

expressum, epotum.

lem in quo efferbuerit mentha viridis, per
dies bibitum.

).Stranguriam & dysuriam persanat, vt Hip-
ait, lib. 7. aphorism. 48. *Stranguriam & dy-
m thorexis & venæ sectio soluit*, quæ mala acer-
ma sunt: primo vrina guttatim redditur: al-
verò, quando cum dolore & cum difficul-
fit mictio. *Quare, quando ab imbecillitate vesi-
frigore contracta, aut ex pituita vel flatu obstruen-
ginem Stranguria habet, ex vini potione sanatur,*
quit Gal. *in eiusdem aphor. interpret. Inter has
es vesicæ affectiones frigidam thorexis soluit, id est,
vini simpliciter potio, vel vini meraci: eamq; pra-
ì inflammationem, quæ propter obstructionem
uinis crassioris citra plenitudinem sit facta.*

t Cardanus in explicatione huius aphorismi
oit, quòd in his plus conferat vinum, quàm
io venæ, in his autem qui vino non sunt
rsus assueti.

1.Conuulsionem, grauissimum morbum, de-
it, vt idem Galenus in comment. v. aphor.
5. affirmat: *Substantiæ itaque copia vinum ner-
conuulsionem conciliat: sua verò qualitate neruos
tlefaciendo & desiccando rursus eam affectionem
at, quam effecerat, moderatè nempe sumptum.*

2.Colicam expellit: vt inquit Galeotus Ma-
de doct. promisc. c. 28. *Merum & purum fu-
Colicam, quam mixtum & dilutum vinum ge-*

nerat. Vnde his, qui mero vino læduntur, vtilius est colicam timent, purum vinum sumere; deinde pura aquam bibere; & hoc pacto non nocebit. Nam mix caussa est, vt inflatio crassa generetur in intestinis, q huiusmodi incommodi origo est: sed aqua ex se n tantùm potest, vt inflationem crassam immobilem producat, sed à vino adiuta illud efficit. Vini eni meri vis est, inflationes discutere, sed aquarum mi tione meri natura debilitatur. Rarefaciens eni aquam, vnde inflatio prouenit, non eam habet poten tiam aquæ impedimento irretita, indiscussam infla tionem relinquit, & inde oritur colica passio. Hoc au tem verum esse inter cætera monstrat maximè dili tum, non tantopere efficere, sicut mediocriter mixtum

33 Rigores atque febrium horrores soluit: v enim inquit Mercurialis in tract. de febribus *Laudat Auicenna vinum, & ego soleo vti vino pur post hæc medicamenta. Accepit hoc consilio à sapien tissimo Hippoc. qui 7. aphorism. 56. scribit horrore solui à vino, pari aquæ pondere commisto. Quem lo cum cùm interpretaretur Galenus, dicit vinum ideò soluere horrorem, quia suo calore dissipat vapores & humores, à quibus inducitur rigor.* Et in ipsis quartanis quando rigor est intolerabilis, vinum generosum ante paroxismum ægrotis exhibent, quod accessionem mitiorem reddat.

34. Syncopem, grauissimum cordis affectum, profligat: in ipsa enim accessione vinum ægro propinatur, cùm sit necesse, vt ait Mercurialis in

pract.

t.lib.v.cap.13. *Statim reficere spiritus, & nihil faciat, perinde atque vinum, opus est illud adhibe-*
uerr.7.collect.17. scribit Saracenis lege prohibi-
fuisse vinum, ac nemini vnquam concessum, nisi
pe correptis, quasi vnicum remedium syncopis sit
no, quemadmodum Plinius lib.23.cap.1. testa-
etiam reliquit. Et multos sola illius potione
ter spem, mortis periculum euasisse, scribit
llianus lib.7.c.14.

5. Quartanam, amota iam cruditate, & hu-
um concoctione, longiori spatio perfecta, ex-
ninat, vt plurimi ex Medicis scribunt; & vt
iit Antonius Beniuenius de abditis nonnul-
c mirandis morbor. & sanitat. caussis: *Villi-*
neus annuam quartanam patiebatur, & consilio
io cuius empirici faselum ex omphacino, & alia
e ad satietatem deuorans, ad viginti insuper vini
i calices ebibit, quo adeò inflatus est, vt è foco, pro-
uem cœnauerat, amoueri penitus non posset. Quare
to humi pallio, quo induebatur, ibidem pernocta-
Matutino autem aduentante tempore diffusus per
ia membra sudor est, quo finito vomitu quidquid
ederat, reiecit, & cum eo pituitosa excrementa
m plurima. Quo factum, vt ex quartana quoque,
inregrum iam annum laborauerat, extrusa, va-
dinem sit consecutus. Et nobilis insignisque
ta M.Ant. Flaminius, virtute Bacchi dono
ti, se à laterum dolore quartanaque liberatum
, fatetur:

O

O Vinum tenue aureum, ſuaue,
Inſtar Nectaris! ô merum Deorum,
Vitæ præſidium meæ fugacis!
Cedant Peonij tibi liquores,
Et quicquid remedij ſalubribus
Oſtendit Medicæ repertor artis.
Iacebant lateris dolore membra
Semimortua, febris æſtuabat
Vt fornacibus ignis, ipſe plantas
Lethi limina dura transferebam,
Cùm tu languidulos fluens in artus
Cœleſtis liquor, & leuas dolorem,
Et vitam mihi reddis, &c.

36. Caninam appetentiam ſanat, iuxta illu Hippoc. *famem thorexis ſoluit*; quibus enim, inquit Galenus: *Fames morbus eſt, ijs vini potio, n cibi copia, eſt remedio: ſiquidem ego nonnullos, q perpetua fame laborarent, ita curaui, ipſis ſcilicet l beraliùs vino quopiam, ex ijs, quæ haud ſegniter cal faciunt, propinato. Neque enim acerba vina eiuſmo famem ſanauerint, vt pote quæ ne calefaciunt quidem ſed quæ ſine aſtrictione, fuluo colore ſunt, aut rubr ea demum maximum his, qui canina vexantur appe tentia, auxilium ſunt allatura. Ipſis itaque, quun prandere volunt, primùm cibaria apponere oportet pin guia, &, vt ita dicam, oleoſa, cæteraq; id genus è multo oleo parari ſolita. Sed prima cautio eſſe debet, n quid auſteri admiſceatur, aut acerbi Poſteà vinum e ijs quæ diximus, aliquod etiamſi nondum ſitiant po*

tu

ndum est. Protinus enim ipsis tali victus ratio-
nes mitigatur, in qua si diutiùs perseuerauerint,
um etiam sedari solet.

. Vinum, scilicet generosum, aqua tempera-
æqua portione, anxietudinem, oscitationem,
orem exterminat, vt inquit Hippoc. lib. 7.
or. 56. *Anxietudo, oscitatio, horror vinum pari-*
portione epotum soluit. Vult enim, vt ait Ga-
s, *aqua vinum temperari æqua portione, vt tan-*
materiæ molestæ propellatur, vacueturq́, quan-
violentæ vini delationi est cessurum; reliquum
temperetur epicrasi: calefacit enim vinum, vt
imur, totum corpus, & celeriter in omnes fertur
s, cum eo, quod mitiores humores reddit.

8. Vteri suffocationem, morbum periculo-
num, vnà cum alijs rebus sanat, vt scribit
enius in epist. lib. 12. ep. 7. *Nostrum experi-*
um, quod numquam fefellit, est, vt deuoret mus-
timi gr. v. cinnamomi garyofyllorum, nucis mus-
an. scrup. 1. vino odoratißimo dißoluta.

9. Ab oculorum dolore ægros liberat, vt id-
poc. lib. 6. aphor. 31. fatetur: *Oculorum dolo-*
neri potio, aut balneum, aut fomentum, aut phle-
nia, aut purgatio soluit. Etenim quando cras-
umor oculos obsidet, vinum eum attenuat
iscutit, & ab obstructionibus liberat. Porrò
m, quod oculis est adhibendum, debet esse
tantia tenue, colore giluum, seu clarum, odo-
, & ætate antiquum, & in summa sua vi, &
quod

quod vetustate non fugerit, vt inquit Holleri: *Iam oportet vinum illud bibere amplo vase, vt pate quia vbi sic bibitur, oculi in vas inhiant, simu quodammodo absorbent, & concipiunt vaporem vi vt discutiatur crassus ille humor. Ob id, ijs qui la rant cruditate oculorum, imperamus, vt bibant vasis amplis. Non satis est: debet propinari vinu magna quantitate, ita vt oculis excutiantur l chryma.*

40. Facit ad diuturnas præcordiorum diste tiones, inflationes, cachexiam, hydropisim, on nesq; generaliter frigidiores, ventriculi, recin ris, lienis, ac etiam vteri affectiones.

41. Venena eijcit, corporaque ijs a fecta ad pristinam sanitatem reducit, enim inquit Celsus lib. 8. de re medica cap. 2: *Quidam post rabiosi canis morsum protinus in ba neum mittunt, ibiq; patiuntur desudare, dum vir corporis sinunt, vlcere adaperto, quo magis ex eo quo que virus distillet, deinde multo meraco vino exci piunt, quod omnibus veneris contrarium est.*

Qui cicutam hauserunt, in initijs adiuuantu vino mero subinde quamplurimo calido, & per se, & cum pipere, & cum styrace poto. Scribonius Largus Ad opium. *Prodest & vini cyathus, & passi & ol cyathus eadem ratione datus.* Idem.

Ad spumam argenti. *Adiuuantur secundùm re iectionem aqua mulsa, acriq; curatione, pipere, myr rha, apij semine pondere pari in vnum mixtis, ex eoq*

medi-

licamento p°. *vnius dare cum vini cyathis tri-*
quatuoruè quotidie potis. Idem.

Ad ceruſſam. *Proſunt & nucleorum Perſicorum*
riora, ex vino trita atque pota quamplurima.
m.

Ad Aconitum. *Adiuuantur ruta quamplurima*
cum vino. Item proficit abrotani pondo ſextans
vino datum, & origani pondo ſextans, eodem mo-
datum. Præcipuè autem adiuuabit, ſi quis coagu-
eporis, hinnuli, & porci in vnum miſcuerit, & de-
it ex vini hemina aut cyathis tribus pondo 1. *vel*
toriati pondus. Idem.

Ad Ixiam. *Adiuuantur abſynthio poto cum vi-*
. Item caſtorei p. ij. dato ex vino cyathis quatuor,
rutæ fruticibus quinque vel ſex.

Ad Hirudinem. *Excutere oportebit aceto quam-*
primo epoto, per ſe, vel cum ſale, aut nitro, aut
ſere.

Aconitum vino mero curari ſolet; infuſum enim
ſceribus, trahit ad ſe calorem, & veneno frigido quaſi
lidum iam repugnat. Macrobius. Ijs qui cantha-
les aſſumpſerunt, vinum copioſum ac dulce
ommendat Actuarius Meth. med. 5. c. 12.

Qui bupreſtin eporarunt, *proſunt ficus ſiccæ,*
rumq; decoctum cum vino. Idem.

Rana Rubeta, aut paluſtri oblata facilè à vomitu
ccurritur, aſsumpta multa meraci vini potione, &
undinis radicis ſiliquo, aut cyperi totidem. Idem.

Papaueris lachrymæ epotæ proficit poſt vomitiones
oleo

oleo factas, vinum meracum copiosius cum absynt & cinnamomo, & acetum calidum per se, &c. Ide

Qui toxico sunt venenati, raporum sem en c vino peculiariter ipsis confert. Idem.

Verùm ne singula, quæ multa sunt, recenimus; *Merum*, vt inqui: Ruellius de Hist. stirpi lib. 23. cap. 9. *remedium est contra cicutam, coriandrum, aconitũ, viscum, meconium, argentum viu apes, vespas, crabrones, phalanges, serpentum, sc pionumq̃ ictus, contraq̃ omnia quæ refrigerando tent; priuatim contra præsteres, hæmorrhoidas, fu gos, aduersus inflationes rosionesq̃ præcordiorum, quorum stomachus in vomitiones effunditur: & venter aut interanea fluxiones sentiant: dysentiric sudatoribus in longa tussi, in epiphoris meracum. verò cardiacis in mamma læua merum in spongia po prodest. Ad omnia maximè album inueterascens. Vi liter etiam vino fouetur virilitas iumentis, quo etia infuso cornu lassitudinẽ auferri tradunt.* Et vt inqu Villanouanus, *Vinum contra venenum & veneno cibos est cautela magna, tam in potu quàm in cibo.*

Verùm non solùm corpus nutrit, cor recrea vires corroborat, & innumeras ægritudines corpore arcet; sed & mentis optimum medica mentum est, vt in præcedenti capite diximus, & Oribasius lib. 3. medic. collect. cap. 7. affirmat *Quin etiam vinum poterit animum quodammod efficere; quippe cùm vinum sit mœroris medicamen*

ium

Atque Helena quidem nihi videtur hoc crateri
isse, vt mœrorem sedaret.

2. Prætereà nullum ferè est medicamentum
od vinum non ingrediatur, aut eo exhibea-
Lege Franciscum Alex. in Apol. in qua mul-
peries, & Scribonium Largũ & antidotaria.

3. Prætereà etiam infinita ferè artificialia
ad morbos expellendos conficiuntur.

Rhodites vinum stomachicis & pleuriticis.

Anisites visceribus obstructis ac flatuosis,

Asarites Hydropicis, Hepaticis, Ictericis,
iadicis confert.

Anethites cit vrinam, ac dolores ex flatu
t.

Petroselinites vrinam cit, & somnum con-
t.

Hyssopites pectus purgat, & concoctionem
abiliter iuuat.

Absynthites vinum ad præcordiorum, & he-
is dolores, & ad cruditates stomachi, dolo-
que facit, eijcitque vermes.

Vinum boraginatum valet contra Cardiacam,
niam, Melancholiam, tremorem cordis; san-
nem mundificat, lętitiam inducit, & ventrem
lubricitatem inclinat.

Vinum buglossatum omnes humores melan-
olicos adustos, per vrinam educit, & rectificat
ebrum infectum fumis aut vaporibus Me-
eholiæ.

Vinum

Vinum passulatum lenit pectus, corrob stomachum, hepatem confortat, calefacit guinem, putrefactioni resistit, nauseationen stomachi mollitiem remouet.

Lyenteriam, Diarrhœam, & similia stri secundariò & per accidens.

Corroborat virtutes naturales, & expu cem. Valet contra syncopem.

Cardiacam, & Tympanitem, & quod pc simum est, in eo consumit phlegma, & fluen humiditatem, seu aquositatem, & eius vsus p hibet (supposito alio debito regimine) absce & qui illud assiduè habet in vsu, non videb corpore suo ægritudinem phlegmaticam.

Vinum de Roremarino fortificat omnia m bra, neruos, & cùm lauatur ex eo facies, re ipsam pulchram, & si lauetur ex eo caput, cadent capilli, imò multiplicantur. Consu phlegma, & melancholiam, & confortat pro substantiam cordis, & ex hoc facit consequ uenescentiam, & tardari senectam, &c.

Barbaricum, quod solo potu plagas sanat. num extinctionis auri, habet virtutem co tandi cor, & desiccat superfluitates à sangu & substantiam cordis, & spiritum sua clari illuminat, sua soliditate confortat, suo temp mento temperat, pręseruat sanguinem à c miscibilium corruptione, &c.

Vinum Euphragiæ ad oculos. Vinum A

pc

eticum, cuius duo cochlearia exhibita ſubi-
opleticum reſtituunt, & tanti mali tyranni-
arcent.
inum Antiepilepticum, quod eſt remedium
pſiæ tam præſeruatiuum, quàm curatiuum.
m Antiparalyticum, quod eſt optimum re-
ium contra paralyſes, & contracturas.
inum Guaiacinum, quod, vt ſcribit Mat-
us, non modò medetur cuique acerrimo
cæ peſtis incommodo, ſed etiam diuturnis
ulorum, capitis, neruorum, ventriculi, ieci-
, lienisque morbis, à pituita genitis mirificè
rrit.
inum Sciliticum præſtantiſſimum eſt ad hu-
m præparationem & digeſtionem; hoc
ad incidendas & attenuandas craſſas, pitui-
, melancholicasque materias vtuntur; quo
nullum eſt ad attenuandos omnis generis
res mucilaginoſos tartareosque excellen-
emedium, vt ait Quercetanus de dogmat.
c. præp. lib. 1.
ego omnia artificioſa vina, quæ præ mani-
mnium ſunt, conſultò prætermitto; ea
, apud Gratarolum de nat. vin. Dioſcori-
Galenum, Arnaldum, Mizaldum, Anderna-
Danielem Sennertum, Heurnium, Celſum,
pſium, Ætium, Oribaſium, Trallianum,
eram, & paſſim apud Antidotar. ſcriptores
oſſunt.

44. Item Iulapia ex vino albo, quæ nat
noſtram corroborant, vitamque conſeruat
que prolongant.

45. Item ſyrupi ex vino, qui ad innumer
gritudines valent.

46 Item varia Clareta, quorum vnum at
terum cochleare, vt ait Quercetanus, venti
lum roborat, eiuſque cruditates, & flatulen
omnem materiam tollit, omnes facultates co
borat, reficit omnes ſpiritus, tam animales q
vitales, & naturales; conducit vniuerſis cer
affectibus: item cardialgiæ, lypothymiæ, ſyn
pi, alijſque cordis affectibus; eſtque medi
præſtans contra omnes imbecillitates, cruc
tes & flatuoſitates ventriculi: corroborat i
& lienem, & medetur omnibus cachexijs,
lancholijs, hypochondriacis, & ipſis hyſte
affectionibus: preſeruat prætereà corpus à pu
vermibus, & alijs putrefactionibus, vnde
generis morbi progenerari poſſunt.

47. Item vina varia purgantia, quorum
valent in affectibus contumacibus, & pro
exaltatis, ex quorum præſentia impuritates
tareæ, & humores craſſi in corpore magis
gisque augentur. Item valent ad quartanas,
lancholię hypochondriacæ, cachexiæ & ſim
bus affectibus difficilis ſanationis, qui conti
eorum vſu prorſus excinduntur. Idem.

Alia purgant clementer omnes humores,

ſero

ſos, ſiue craſſos & melancholicos: proſunt
ulosis & podagricis & potiſſimè delicatiori-
, necnon imbecilliori ventriculo laboranti-
qui citra vomitum alia purgantia admittere
ieunt. Conducunt prætereà hyſtericis affe-
us, & albos ſiſtunt menſium fluores, ſi adda-
æcula bryoniæ, quæ eſt ſpecifica vteri medi-
.

lia vermes interficiunt, ſanguinem mundifi-
, & tam atram, quàm flauam bilem purgant.
lia hydropem per vrinas purgant, aliaque tu-
nè præſeruant, alia denique diuerſos & in-
erabiles morbos à corpore exterminant.

8. Neque quis miretur de tantis & inexpli-
ibus vini facultatibus. *Hoc enim alimentum*,
timè ſcribit Quercet. in diætetic. *abundat*
uum vitalium copia, & eſt prætereà aliorum me-
nentorum, ac ipſorum quoque purgantium vehi-
n, cuius virtute & correctione operationes illorum
ptiores & tutiores euadunt, & tanquam ab A-
harm aco quodam malignæ ipſorum qualitates, ſi
unt, corriguntur & tolluntur.

9. His adde, quòd hæc vina, grata acceptaq́;
omnibus tam ægrotis quàm ſanis, tum ob
vtilitatem in morbis pluribus, ijsq́; grauiſſi-
ollendis, tum verò ob præparandi facilita-
& pretij, quo comparantur, vilitatem, vt
affirmat. Et vt ſcribit Ioannes Heurnius
.Meth. *Eſt enim vinum, gratus, iucundus, ci-*

tus delator ad partes humani corporis minimas; n. obuijs quasi vlnis mira voluptate excipitur absque v horrore aut metu.

50. Item diuersa vina Hippocratica, quæ a morbos curant, aut sympthomata corrigunt, a sanitatem tuentur, aut gustatus gratia bibunt cùm sint ea, iucundissima & gratissima palato.

51. Taceo vsum vini in fomentationibus, a lutionibus, lue venerea, balneis, antidotis, extr ctis, odoribus, & sexcenta alia, quę vino con ciuntur & propinantur, quæque breuitatis caus omittuntur.

52. *Etenim Medicinæ, quæ tardæ sunt operation* vt inquit Alphonsus Ferus de vini exhibit. cap. 1 *si in vinum infundantur, vigorem sumunt, acum turque.*

Neque ab re sæpiùs Albitizar dixit, nec cibun nec medicinam vino vnquam priuari debere. E cap. 4.

Nam vinum cùm primùm simile est, calorique innat to maximè conuenit in administrandis nutriment naturæ hominum; aquam verò corpus non tolera nisi valdè sanguineum, vt Auicenna 3. 1. c. reg. aq. ac præterea quis negat vinum sua penetratione, spiri tuumque vinificatione confortatiuum esse; frigidit enim & siccitas spiritibus, eos debilitando, aduersan tur; vini verò caliditas corroborando non mediocri ipsis affert auxilium; ad transmittendas autem rerum in eo incorporatarum virtutes per singula membr

cum

quadam naturæ delectatione, & apprehensione, ui vehementi fortitudine qualitates actiuas ea- medicinarum, quæ in vino exqualificantur, ad tionem præparant, cùm sua subtilitate partes longinquas, aquam secus trahens ad membra, eratione pariterq; humectatione indigentia. Quæ vbi virtutis imbecillitas, appetitusq; dejectio ad- nt, æqueq; ventriculus concoquat, vinum eligen- est, &c.

. Quibus omnibus de caussis vnusquisque citare animum debet, vt inquit Ianus Cor. e vinitoria *ad considerationem prouidentiæ ræ, quæsi vllibi in rerum terra nascentium serie, rtè illustrißimo se documento ostendit, dum in oc liquore tot salutaria remedia, tantis morbis ienda subministrat. Quidquid enim saluberrima- virium natura cæteris plantis indidit, illud omne ma participatione vino, & in vino homini ad ißima inualetudinum genera communicari e.*

. Valeant ergo nebulones, & imperitissimi edici, qui ore impio ac sacrilego asseuerare nt, vinum in hominis detrimentum potiùs, commodum fuisse à Deo concessum.

imò enim Sacræ Scripturæ aduersantur, in eius varijs locis in recreationem cordis n esse datum, sicut panis in hominis ali- um, legatur.

lomon in Prouerbio: *Date vinum ijs, qui*

amaro sunt animo: bibant & obliuiscantur egesti tis suæ, & doloris sui non recordentur amplius. Et Ecclesiastico: *Vinum ad iucunditatem creatum e & non ad ebrietatem ab initio.* 2. Iud. *Nunquid p sum deserere vinum meum, quod lætificat Deum homines? &c.*

Secundò Galenum & omnes Medicos p peram accusant, qui vnanimi consensu vinum se infinitorum bonorum caussam, longa exp rientia edocti, asseruerunt, vt ex supradictis c pit. satisque superque à nobis fuit demonstratu

55. Tertiò, si vinorum alia pesti aduersari, verè Aromatica, & Nectareo succo repleta: sanguinem per renes purgare sine vlla capitis neruorum læsione: alia verè humectare: alia lefacere & exsiccare: alia suauem somnum co ciliare; alia, vt Olygophora, vicem aquæ subi præsertim ijs, qui vinis generosis sunt assu alia valde corpora corroborare: alia diuersas r dicamentorum vires habere: alia maiorem v soporiferam cæteris continere: alia attenua alia diuersis morbis apertissimè opitulari: mirandum in modum vires reficere: alia celer alere: alia seni commodiora, vt dulcia palli alia asperitudines lænigare: alia ventrem leni alia, vt austera, intestina corroborare: alia phl ma incidere, & stomachum mundificare: alia medicamenta, vtiliora: alia in sanguinem par mutari; alia repellere, vt austera: alia maxi

leribus proficua, vt nigra: alia pro antidotis
ora, vt Falernum: alia ad fasciandum ap-
ci, vt nigrum austerum: alia sudores prouo-
a: alia caput non tentare, & ventriculum ro-
um reddere, morbos tandem, & alias qua-
es, odores, sapores, ætates hominum, mo-
& proprietates, aliaque sexcenta, quæ à
tissimis Medicis in exhibitione vini conside-
ur, cognita habuissent, proculdubio vt ini-
iudices vinum, nectar humanum, & nostræ
Ambrosiam, falsissimis notis non condem-
ent; eius excellentissimam dignitatem pue-
lus maledictis non violassent, neque tot præ-
tissimos Doctores audaciæ, mendacij & im-
itiæ insimulassent. Et ad hanc rem præclarè
danus in explic. illius Aphoris. Strang. &c.

*;6. Vnde animaduertendum, vinum olim potiùs
medicamento, quàm pro potu in vsu fuisse; &
tere à quæ de vino ab Hip. scribuntur, tanquam de
licamento accipienda, nec nobis, qui illud in vsu
emus tantùm prodesse. Prætereà Hip. regio vtpote
dior & magis inæqualis vina longè potētiora fert,
madmodum Mombasium seu Creticum, seu Mal-
icum, quod flauum est, potens, suaue, & Græcum.
leris O homo, O Medice, ne deteriori nomine vtar,
insanis, qui hæc ex vappa nostra (talia enim sunt
ra vina, & præsertim quæ in campis nascuntur)
ectas. Quis enim ad talia respiciens, in his tamen,
sunt verissima, delirare Hippocratem non existi-*

met? Non sunt nostra vina nisi solo nomine. Itaque dysuriam patienti, vinum vel Mombasium, vel Gra dederis, aut etiam, quod amabile vocant, intelliges plerisq; aphorismum esse verum, quamuis nos vino mus aßueti, in lapide tamen, fortuna quadam, h proderunt, &c.

Quartò, baculo nodoso indiget, qui sens negare contendit. Nam singulis diebus & m mentis apertissimè videmus vinum nutrire, in nil esse nutribilius, vt Galenus in sexcentis loc affirmat, cùm plerisque in locis etiam vitel ouorum, & pullorum iuri comparans, ipsum n tribilius faciat, cùm magis penetratiuum exste cum spiritibusq; proportionatũ magis: & vt i quit Michael Sauanorola, in libello de confeć aq. vitæ: *Nec nos experientia fallit, cùm potatores m nus comedent, impinguari magis videamus; comestor potantibus minus. Vinum quoque virtutes sic omn & spiritus restaurat; spiritus autem præ cæteris n tribilibus vino citiùs restauratur. Quare, vt Almanz ait, alacritatem, gaudium, iucunditatem inducit.* E inferius: *Sat nobis eße debet, quòd in hominum gen rationem, vitæ eius prolongationem, spirituum mult plicationem, restaurationem, quibus vita conserua tur, prolongaturq;, inuentum sit: Princeps; Vinu semper habet per eius essentiam ad spiritum conuert quæ omnia & experientia comprehendimus. Vi vtentes carnosiores eße, & rubicundiores, generatiu magis, in coitu potentiores.* Et Fracastorius de vi

ten

er.sent. c.10. *Impinguat verò vel maximè vi-si moderatè sumptum sit. Auget enim sanguinem, bulum caloris, quatenus vinum est, &c.*

ui verò vinũ grauibus incommodis & nocu-is plurimos affecit mortales, vitę intẽperan-, furiosam vinolentiam, voracẽ crapulam, & is libidinẽ nõ illud, cuius proprietas & na-non est, quemquam inebriare, nisi quis eo utur, vt Augen. in ep.med.prob. criminẽtur. Is enim ep.med. 5.c.4. hanc suam sententiã rgumentis probat: *Porrò vinum totius substã-oprietate non inebriat, nec inebriare proficiscitur ura vini vt vinum est, ita vt statuere debeamus, ni proprietatem. Quod tota substantia conuenit, id semper & omni conuenit: at inebriare non r conuenit vino; deinde quia neque omne vinum iat; non enim oligophorum aquosissimum, vt Galeno loquar: non dulce Aristot. testimonio abet inebriandi. Neque debemus dicere hac non ema, vt quibusdam placere scio, quia illis certè, vt nus, non solùm nomen, sed etiam vini definitio enit. Deinde quod alicui per propriam naturam enit, semper proportionatum efficit naturæ. At quocunque generoso vino, id non semper inebriat. int ebrietatem fieri ratione quantitatis vini; neque nstat, quandoquidem in dies videmus bibaces dam, qui etiam si dolia ingurgitarent integra, tamen inebriantur: Alios videas ex potu tantillo etiam non admodum generosi, inebriari statim.*

Hoc

Hoc quidem non esse tribuendum vino constat. N
si ebrietatis caussa solùm est vinum: vtique alij p
non inebriarent: at inebriat maximè ceruisia, Zyth
& alij potus quamplures; inebriat aqua, qua cum
coctum lollium, ac multo magis dissolutum sit. Vin
igitur, quia calidum, odoratum, vaporosum inebr
immoderatè sumptum, non omnes, sed eos quorum
pita imbecilla sunt: at quæ firma & valida sunt,
cilè resistunt; quamobrem naturam vini, aut prop
tatem totius substantiæ non sequitur ebrietatem in
cere, sed accidentariam quandam, vt dixi, disp
tionem.

Verumtamen, ne iam dicta, cum nausea re
tamus, experientia in dies comperiunt Med
vini virtute syncopizatos releuari; & iam m
ferè destinatos, multoties præter spem euade

59. Et cùm Anacharsis, teste Diogene, vit
tres vuas ferre; primam voluptatis, secund
ebrietatis, tertiam mœroris, protulerit, *Homi*
solùm primam vuam, vt inquit Lupeius, *accipi*
& nunquam quid culpa dignum in vino reperie
Desine fundere, & ego desinam fluere, aie
Catarrhus.

60. Cæterùm, si quibus vinũ humanæ vitę t
vtile & necessarium non arridet, aquam, p
prium animantium potum, ad satietatem vsq
ebibat; iuxta illud.

Vina bibant homines, animantia cætera fon
Absit ab humano pectore potus aquæ.

C

Caput quartum.

V*Inum degenerat in acetum, quod est liquor vino potentior.* 2. *Est quædam vini regeneratio.* 3. *Tempestates sedat. Lapides frangit.* 5. *Vniones in pulue-*
dißoluit. 6. *Qua macerat.* 7. *Silices domat.*
adicatum, potentiùs saxa dirumpit, lapidesq; re-
s comminuit. 9. *Plumbum ex aceto in cerussa*
eritur, &c. 10. *A peste potenter præseruat, &*
nis omnibus aduersatur. 11. *Vehiculum est ali-*
torum. 12. *Faciei rubores tollit.* 13. *Sitim*
opicis extinguit. 14. *Cum aqua mistum, me-*
refrigerat. 15. *Singultum curat.* 16. *Nul-*
ignis extinctiuorum efficacius. 17. *Destilla-*
cum aqua vitæ gallica faucium & gutturis vlce-
curat. 18. *Acetum vomitiuum mirificè purgat.*
. Acetum, appetitum acuit. 20. *Ventrem laxat.*
. Ad debilitatem valet. 22. *Ad lethargum.*
Adustioni ignis confert. 24. *Item sodæ calidæ.*
Panaricio, initio vtilißimè adhibetur. 26. *Ad*
ltas corporis ægritudines est præsentaneum reme-
m. 27. *Lethalem Aspidis morsum sanat.* 28. *Ex*
to destillatur oleum, quod oleo vitrioli non cedit.
. Facit penetrare medicamenta, quæ non penetra-
t. 30. *Fronti applicatur.* 31. *Nihil putrefa-*
mi obnoxium relinquit. 32. *Cum eo & aqua*

vitæ

vitæ aurum potabile paratur. 33. *Pauca med menta, quæ acetum non recipiant.* 34. *Fome tiones ex aceto, in curandis scyrrhosis tumoribus o mæ.* 35. *Ex aceto destillatur aqua ad oculo maculas vtilis.* 36. *Aceti candidi vires.* 37. *A destillato extrahuntur olea de metallis, &c.* 38. *A vitæ ex eo destillatur.* 39. *Acetum laxatiuum, bile remedium.* 40. *Vires Oxymel.* 41. *Sy acetati.* 42. *Oxysaccharæ.* 43. *Aceti theria lis.* 44. *Oxymel. scillitici.* 45. *Acetum m reseruat.* 46. *Cibariorum insipiditatem emen* 47. *Condimenti numeros omnes implet.* 48. *C multa condire alia non possunt, acetum solum con* 49. *Nihil in culina, quod aceto aut vino non cond tur.* 50. *Quale sit vinum, acetum euidenter monstrat.* 51. *Sine aceto vita, mitior degi non pot* 52. *Tartarum, ad quid vtile.* 53. *Oleum tart valet ad impetigines.* 54. *Vtilitas pulueris tarta* 55. *Ex tartaro fit oleum ad fucum.* 56. *Sal tart auget vim medicamenti.* 57. *Acetum aciditate s liat.* 58. *Vires diatartari.* 59. *Vires aquæ t tari.* 60. *Tartari tinctura.* 61. *Magisterij tart ri.* 62. *Olei tartari sublimati.* 63. *Vires fæ vini.* 64. *Vsta.* 65. *Floris.* 66. *Fæcis ace* 67. *Ex his vini prærogatiua.*

1. VInum aut per quandam corruptione in acetum sponte degenerat, dissolu proprio & naturali ipsius vini calore, aut ali q temporis spatio interiecto, vel etiam statim ar

co

icitur. Quamobrem cùm sit vini soboles, breuiter in hoc capite tractabimus, cùm minores habeat mero commoditates, & in ib⁹ sit vino melius, mirabilius, immò prodi- ĩmile; vt enim ait Baccius lib.1.c.23. *Immò sit acetum quædam vini soboles, non obstantibus ni prærogatiuis, quot aliàs fortè non inuenies in natura vegetabilium rerum, difficilè erit vtique iere, vtrum ad vitam sit vtilius, an vinum, an m.*

Quia acetum est quædam vini regeneratio, em lib.1.c.23.de nat. vin. affirmat: *Haud ribus ergo statuendum est, acetum præditum esse gatius, scilicet quòd non vinum mortuum, non dinosum quiddam dicendum, sed pro nobilitate ti, vini inquam generosi regeneratio quædam, & ultera farfella viuacibus suis spiritibus nuncu- u est.*

Sæuissimam tempestatem, & nauigantium lium sedat, vt Plinius lib.2.cap.48. asserit: *erò depresso sinu arctiùs rotati effregerint, sine hoc est, sine fulmine vorticem faciunt, qui Typhon ur, id est, vibratus Ecnephas. Defert hic secum id abruptum è nube gelida, conuoluens versansq̃, inam suam illo pondere aggrauans, & locum ex utans, rapida vertigine præcipua nauigantium non antennas modò, verùm ipsa nauigia con- frangens; tenui remedio aceti in aduenientem , cui frigidißima est natura.*

4. Quia

4. Quia Annibal inuias Alpium rupes, inaccessos aditus rupit aceti aspergine, quod nis, cuius vis est potentissima & efficacissima ficere haud potuisset: & hæc historia omn nota est.

5. In tabem & puluerem vniones & marg tas resoluit, qua facultate nulla alia res est buta, &

Extat apud Plinium lib. 9. cap. 35. & Mac bium lib. 3. Satur. & refert quoque Langius e medic. 2. epist. 33. *Nouit & Cleopatra nouiss Aegypti regina tabificam aceti acedinem, quæ su bo simul, procaci quoque fastu, vt regina meretrix tonio Consuli Romano vna cœna se solam centies stertiûm absumpturam obijciebat. factis sponsioni duos habuit vniones, ex auribus pendulos, quibus p dere, magnitudine, & candore pares non spectauit riens. dum secundæ mensæ bellaria apponerentur, alterum aure detractum, Oxybapho aceti imme quem liquefactum absorbuit. Alterum quoque sumpsisset, nisi L. Plancus sponsionis Iudex ob tisset.*

6. Ouum in acerrimo aceto triduo maceratum, plus paulò in eam teneritatem testa mollescit, vt v ti tenuis membrana per annuli angustiam adigat Gratarolus de vini nat. c. 28.

7. Coticula quoque aut silex, aceto sept dierum spatio domitus, digiti attritu in puluer resoluitur. Idem Grat.

8. S

. Sed hæc omnia meliùs & citiùs præstat
ium radicatum, à chymicis appellatum, quod
nes durissimos lapides miraculosè frangit ac
mpit: vt enim affirmat Crato epist. 167.
terùm, partem eam, quæ post destillationem ace-
fundo residet, & acetum radicatum à chymicis
latur, sua acrimonia & vi corrosiua atque cau-
non modò margaritas, verùm etiam alia dissol-
& in cinerem quasi redigere. Hoc aceto lapides
ores soluunt chymici. Lege Crollium & Be-
ium.

ed si credimus Syluio, non solùm margaritæ,
ouorum, corallium vtrumque: verùm etiam
es renum, & vesicæ aceto destillato rum-
ur: & succi saxifragiæ, milij, solis, petrosili-
anisi, cum aceto destillati, vesicæ calculum
minuunt, si Epiphanio Empirico fides est
nda.

Et vt inquit Franciscus Hildestheim de ce-
& capitis morbis: *Quandò planè experimen-*
stet, oui putamina in aceto mollescere, marga-
in tabem resolui, plumbum ex aceto in cerussa
ri, & laminas æreas in æruginem viridem abire:
lexander Magnus integros montes peruios fecit
& fregit aceto, vt canit Satyricus. Quin etiam
nia montium saxa, quæ nec ferro, nec igne vinci
ant, aceto consperso in fibras descissa scripsit Li-

o. Tempore pestis corpora potenter præser-
uat,

nat, vt Auicen. 3. 1. doct. v. c. 1. dicit: A
præterea in cibo & potu vti in pestilentia
nocumenti ipsius securatio. Quare medici
cipiũt, pestifero existẽte aëre, vti aceto in cib
potu, & vt inquit Pareus in sua chirurg. lib.
c. 8. de peste: *Cæterùm, acetum omnibus in g*
venenis, seu calida sint, seu frigida, aduersatur, pu
dinem arcet, quia frigidum & siccum: itaque in
cadauera, carnes, herbæ, fructus & alia pleraq
multum tempus imputria asseruantur. Nec verem
ne illitum corpori frigore suo obstruat. Nam tenu
est partium, & incocta aromatica aperiendi
habent. Qui totum corpus eo lauare, molestum di
rit, lauet saltem axillas, regionem cordis, tempora
guina, & genitalia, quibus cum visceribus nobis
maxima est & aperta sympathia. Querceta
in Diæteticon: *Satis fuerit nobis addere in v*
ciborum condimenta acetum vsurpari, quòd inter
tera, sit strenuus gulæ & appetitus stimulus, cuius
rò etiam vis est incidendi, aperiendi, deobstruendi
dores bilis moderandi, corruptiones & putrefacti
arcendi, concoctionem iuuandi, vel in stomachi
iam calidioribus, necnon in pestiferis morbis à co
gio vtentes, conseruandi & liberandi.

Gratarolus de vini natur. c. 28. *Simili penetr*
te vi resistit venenis, ac pestilentis morbi contagia
pellit, sic vt consultè faciant, qui grassante morbo
pulari, moderatũ aceti vsum sibi familiarem redd
Dissipat enim ac discutit vitiosum aërem, & si qui
co

us hauſtum eſt, prohibet humores infici, & putreſ-
, vt Daniel Sennertus lib.4. de febribus: *Et*
ſentiunt in hoc doctiſsimi quique Medici, aceti
ipuè, in quo medicamenta alexiteria macerata
int, cùm extra adhibiti, tum propinati, maxi-
m vim eſſe ad præſeruandum corpus à peſtilentis
eni corruptione.

11. Vehiculum eſt alimentorum, tranſeundo
mbra confortat, & facultates excitat ad ſua
cia exequenda, teſte Bacciolib.1.c.23.de na-
. vinor. *At acetum cùm medicamenti potiores ob-*
at vires, ſi non alimentum eſt ſui tamen ſubſtan-
non minus naturæ gratum vehiculũ ei ſit ampliſſi-
m, non diſtribuendo tantùm ad corporis partes ali-
ntum, confortando interim, quà tranſit membra,
itando vias, ac omnes naturales facultates excitan-
ad ſuas operationes obeundas, ſed innumeræ ſunt
dicinæ, ac nobilia antidota, quæ non perficerentur
auxilio aceti.

12. Faciei rubores delet, teſte Pareo in ſua chi-
gia lib.35.c.45. *Quin & acetum acre, coctum*
u furfure & aqua roſacea, appoſitum, rubores faciei
enter extinguit.

13. Sitim hydropicis mirificè extinguit. Nam
ſcribit Horatius Reſecus in conſ. medic. 131.
etum hydropicis ſitim extinguit mirificè & com-
cit. Expertus ſum acetum aqua chalybeata dilu-
n, ſola oris ablutione ſitim fregiſſe.

14. Cum aqua mixtum in magnis calorib.

refrigerat meliùs, & sedat sitim, vt inquit Iuli Alexandrinus salubrium lib.33.c.21. *Et acetu prestiterit idem, peculiariter autem habitudinem magnis caloribus refrigerant meliùs, & sedat sitim.*

15. Singultum curat, vt refert Arist. sect. 3 probl.5. quia humor circumstans ventriculi o ficium, prohibens eructandi licentiam, per vi aceti liquefactoriam extenuatur.

16. Inflammationes, febrisque ardores, baln æstum, & ex calore sitim mirificè sedat: qua rectè Plutarchus Sympos.3.c.v. *Nullum ignis e tinctiuorum aceto est efficacius, maximè omniu tuincit & supprimit flammam ob frigoris excessum.*

17. Item destillatur acetum cum theriaca ac dita aqua vitæ, exitque aqua, teste Fracastori multarum virtutum mirabilis ad vlcera fauciu & gutturis, cùm ex prauis destillationibus i morbo Gallico eroduntur: præcipuè autem v lens, vbi profundiùs deduci vis medicamenti d bet, &c.

18. Item acetum vomitorium, quod, vt scrib Hieronymus Rubeus, mirificè & optimè stom chum purgat, & Oxysacchara vomitiua est ho tempore in frequenti vsu.

19. Acuit appetitum, *quia superflua, quæ in h pate sunt, attenuat*, vt ait Georgius Valla in Phy sicis quæstiou. *& eius apilationes dimoueat, meat diducendo, atque attenuatu redundantijs & aperi*

meat

us iecoris, plus ex meatibus exigit caloris, qui bsumit, & appetitum exacuit.

Item *si inuenit stomachum plenum, laxat u; si verò inueniat vacuum, tunc constipat* Crescentius de omnibus agriculturæ par- b.4.c.45.

tem *valet ad debilitatem ex ægritudine, si in tur panis aßus, & ex eo pane mollificato tin- os & nares patientis, & venæ pulsabiles in , & super ipsis venis ligetur panis prædictus.* ibidem.

tem *valet acetum contra lethargum & phre- d fiat fricatio circa volas manuum & plantas um aceto & sale.* Iem ibidem.

uicenna autem dicit, quòd acetum etiam adustioni ignis, quando miscetur vino, t cum oleo rosato. Ibidem.

Et conquassatur & infunditur in eo lana non & ponitur super caput, confert sodæ calidæ, & tio ad idem valet.

pprie cum albunine oui confert medicinæ den- , & vaporatio aceti calidi confert difficultati & acuit ipsum, & aperit opilationes col- fortiter, & resoluit sonitum, & quando- itur calefactum, post medicinas mortales, ad membra.

ceto fit prima curatio panaritio, quod tema calidum, accidens in summitate ali- giti, in latere vnguis, cum vehementia

doloris & inquietudine & punctura intan
vt interdum inducat vigilias, & similia, vt o
ditur à Valesco tract. chirurg. c. 24. in prin
enim Galenus, Auicenna, Petrus Bayrus, &
digitum in aceto calido submergi præcipiu

26. Ad multas corporis ægritudines est
sentaneum remedium. Dioscorides lib. 5. ca
Acetum refrigerat & adstringit, stomacho vtile,
tentiam excitat, erumpentem vndecunq; sangu
potu insessuè sistit, prodest alui fluxionibus, c
cum cibis, cruentis vulneribus inditur: inflamm
nes arcet, in succidis lanis aut spongia impositum
primit procidentia sedis, vuluaq;: item absce
gingiuas, & sanguine manantes. Ad nomas &
sacrum, vlcera quæ serpunt, lepras, impetigines,
gia cum aliquo conuenienti efficax est: phagadæn
cerum nomasq; fotu continuo cohibet: podagri
lido fotu cum sulphure auxiliatur: sugillationes
cum melle illitum. Contra capitis ardores cum
ceo in succidis velleribus aut spongia imponitu
aquam intercutem, grauitatem aurium & soni
bilosq; feruentis vapor proficit; instillatum q
aurium vermes necat. Panos coërcet tepidi fotus,
imbuta aceto spongia admoueatur: pruritus pe
cet. Contra venenatos serpentium ictus, qui r
rando nocent, calidum commodè fouetur, & fri
ijs, quæ exurens virus eiaculantur. Calidum
æque vomitionibus redditum aduersus omnia
efficax est, præsertim contra meconium, & ha

tam, conglobatum in ventre ſanguinem, lac coa-
tum, fungos, ixiam, taxumq; cum ſale: hauſtu
tas hirudines, ſi ſorbeatur, eijcit, tuſsim veterem
gat, & recentem laceſsit. In orthopnæa calidum
modè ſorbetur; gutturis fluxiones gargarizatum
bet: anginis & vuæ procidenti conuenit, contra
ium dolorem, calidum colluitur.

7. Lethalem aſpidis morſum, qui vltra qua-
horas vita hominem priuat, eporum acetum
it, vt medici affirmant; & Celſus exemplum
uero quodam affert.

8. Item ex aceto deſtillato liquor mordax ac
litate cauſtica imbutus, nec ipſi oleo vitrioli
ens, elici poteſt, teſte Quercetano in Alexi-
o: *Demonſtrationis autem noſtræ initium duca-*
à fæcibus, poſt aceti deſtillationem in fundo vaſis
luis. Harum fæcum ſi libram vel amplius, in retor-
vitrea cum recipiente probè lutata, aperto igne
lis ad oleum vitrioli craſſius extrahendum ad-
ri ſolet) deſtilles: aſcendentes primùm videbis
tus craſſos, ac inſtar nubis ſpiſſos, ac conſequenter
oreos, qui citra ignis diuturnioris ac continui
ntiam planè ſeparari nequeant: paulò pòſt verò
leum, ſeu liquorem mordacitate ac qualitate cau-
, nec ipſi oleo vitrioli cedẽtem, ambientis ipſos aëris
ore denſari conſpicies.

9. Facit penetrare medicamenta ad ea loca,
quæ fortaſſe non penetrarent, vt inquit Me-
. Quare Galenus acetum ſuis medicinis miſ-

cet, & in neruorum vulneribus profunc
bus, aceto vtitur, quia putat id vim suam an
re, antequam ad locum deueniat: & ob ea
rationem in renum linimentis Medici ac
acetum, & illud acre, eò quod hæc pars
profunda, vt penetrari non possit, nisi à me
mento valdè acri & penetrante. Et ratio
deest; nam vt ait Ioannes Bapt. Montanus
1. suę medicinæ: *Sic facit atra bilis, si supra te
spargatur, quod acetum facit, dum in locum cau
sum penetrat, & porosum, vbi flatum inuenit, vel
tum aliquem, cum quo pugnat, ex qua pugna na
ab aceto ebullitio, & interdum frangit etiam te
sicut Annibal aceto feruenti fregit Alpes inter Ita
& Galliam, cùm adeò penetraret acetum feruens
sos lapides, vt in montibus etiam solutionem fa
quibus rupturis factis, viam atque iter sibi, q
Italiam progrederetur, patefecit.*

30. In capitis doloribus intensissimis fi
applicatur, alijs permixtum.

31. *Nihil putrefactioni obnoxium relinquit,*
Iulio Alexandrino salubr. lib. 18. c. 8. *Cæteri
aceto penetrandi, atque ad profundum se per o
indendi vis ambas hasce efficaces magis adijcit,
particulæ omnes imbutæ, nihil putrefactionis cau
noxium expositumvè relinquant, ipsæ primò s
res factæ, ne peregrinum humorem facilè excip
frigiditate autem, cùm externum calorem arc
tum internum, inuentum prius, inclusumq; coërc*

i ex calidis aceti particulis, quamuis non multis, monia sæpè tamen multa, quod acria omnia fa-t, ipsa quoque partem suam excludendis putrefa-nis caussis conferet.

12. Aurum potabile chymici cum aceto & a vitæ facillimè conficiunt, Lege Fumanel-n de compos. medic.

13. Pauca sunt medicamenta, exteriora præ-im, quę acetum non recipiant. Lege Francis-n Alex. in Apoll.

In Mycleta, multa macerantur in aceto. In phera Gal. scoria ferri in aceto maceratur. In sica lib. iij. aceti. In trocis. è cappar. Actuarij centur omnia cum aceto. è scolopendrio, am-niacum aceto liquatum. In syrupo de v. rad. litur in fine acetum. In syrupo acetato è succis barum, acetum; & sic de cęteris. In syrupo do ex pomis, ex coton. è pomis secundo, ace-n. In syrupo ex intybo Mes. acetum album. In upo de passis, acetum non acerrimum. In sy-o Nympheæ, acetum album. In syrupo ex ar-emisia 2. acetum acerrimum. In condito ex ctibus, acetum. In puluere baccarum Myrthi, lta in aceto infunduntur. In Epithem. com-ni pro corde, acetum rosatum. Pro hepate m. Pro fronte acetum album. In odoramento to vulgari, nigella aceto maceratur. In odora-nto communi, acetum rosatum. In oleo de par. acetum. In vnguento Apost. acetum. In

Diacapar. Actuarij acetum. Ex cantharid
acetum. Ex cerussa, acetum album. In Ægy
co magno, acetum acerrimum. De lithar
crudo, acetum. In sporicon Alexandri, ace
In hederacio, acetum album. In albo Galeni,
tum album. In Rumicis oleo, acetum. In ce
Bdellij, acetum; Galbani, acetum; Isis Epi
ex Galeno, acetum acre. In emplastro cr
panis, acetum.

In Scribonio Largo hæc & alia inueneris:
dolorem capitis, duo sextaria aceti acerrimi
2. composit. Platani, pilulæ aceto incoctę, i
omnia ingredientia aceto teruntur. in 9. sin
ex aceto trita, ad trahendam pituitam per os.
comitialem morbum, cyathi tres aceti: ad
morem & exulcerationem aurium, duo sext
aceti acris. Ad Parotidas, aceti sextarius. Ad er
tionem sanguinis è naribus, acetum acre inf
ditur in aurem, cuius è regione sanguis fluit.
Anginam, acetum. Ad suspirium acetum scillit
duo cyathi aceti calidi. Ad sanguinis eruptione
spongia ex aceto acri, &c. Ad calculos, aceti t
cyathi, &c. Ad podagram, lana succida ex r
& vino, & faba mollita ex aceto. Mala cit
cocta ex aceti sextarijs tribus. In emplastro T
phonis, aceti ciathus vnus & dimidius. In emp
stro Megetis chirurgi, aceti acris sext. 4. in vir
Triphonis, acetum, & in reliquis, aut vinum a
acetũ. Ad condylomata, elaterium, &c. ex ace
dilutur

um. Ad ignem sacrum, aceti sext. vnus. Ad
m, aceti sext. vnus. Ad scabiem, halica ex
macerata, &c. Ad præcordiorum tensio-
ventris stomachi duritiem cum dolore, ace-
s sext. vnus. Ad lienosos, acetum. Ad luxum
sum, canis morsum, parotidas, strumas, po-
m, aceti sext. duo. Ad podagram, crocum
n ex aceto. Multa prætereo, ne lectoribus
stus sim.

. Item fomentationes ex aceto, inter quas in
dis scirrhosis tumoribus, acetum, in quo
es aut molaris ignitus extinctus sit, sum-
laudem promeruit: *Nam sæpè in ipsa suspen-
& motu*, vt scribit Guielmus Budęus de
dis art. morb. *partis cuiuscunq; induratæ, ab
o vapore durities dissoluta est. Vis autem aceti
terualla quædam, locis iam remollitis admota,
s, viscidosq; humores incidens ac soluens, non
criter eiusmodi affectibus prodest. Pyrites autem
osam substantiam intra musculos latentem euo-
discutit.*

. Item humano artificio fit ex aceto quædam
, quæ, vt inquit Cardanus, vtilis est ad ocu-
n maculas, & suffusiones detergendas,
m è si albo aceto ruta incoquatur.

5. Item acetum destillatione candidum red-
, cùm ad alios chymistarum & medicorum
tum vt syrupo acetoso misceatur. De quo
Bulcasim.

37. A-

37. Acetum destillatum, quo in extrahe oleis de metallis, antimonio, plumbo, cerussa mici vtuntur: imò eo ipsamet metalla & lapi Philosophicum dissoluunt. Lege Arislaur lapide Philosophico.

38. Item ex aceto aqua vitæ distillari po De qua lege Quercetanum, Pareum, & alios

39. Item fit acetum laxatiuum ad com dum & iucunditatem, tum sanorum, ad pra uationem, tum ad blandam purgationem æ rum, qui pharmaca abhorrent. Illud enim paratum, fallit ægros cùm acetario cocto, vice dinarij aceti ante alios cibos comestum; quo familiariter vtor: & multis illud fuit non mi vtile, quàm iucundum.

40. Item ex aceto fit Oxymel, quod humo crassos, lentos, ac pituitosos incidit, extenuat, abstergit, obstructiones aufert, sputum educit sitim sedat.

41. Item syrupus acetatus, qui affectibus bil sis, febribus maximè auxiliatur, quia bilem nuitate & caliditate furiosam frangit, & ext guit; humores autem crassos tenuat, incidit, c structiones aperit, vrinas mouet, ac sudores.

42. Item Oxysacchara, quæ confert ad feb tertianas, tertianas duplices, ardentes & hec cas.

43. Item acetum theriacale, quod morbis i benatis auxiliatur, putredinem humorum arc

res prolicit, pestilentiæ contagia dissipat, umptum ab infectione corpus tuetur, & vt it Bauderonius; *hoc in multis fœlici ssu sum vsus aduersus pestem anno Christi* 6.

4. Item fit acetum rosatum, citratum, caryolatum, passulatum, rorismarinatum, rutan, sambucinum, violatum, & multa alianosima, quæ in officinis venalia prostant, aut ocone oblatâ conficiuntur: & alia id genus tam rna quàm externa, ex aceto composita mementa.

'erùm inter omnia medicamenta aut simpliut composita, quę ex aceto fiunt, nullum scillino conferendum, quod his verbis ribit Galenus: *Acetum scillinum, quo omnes eratores vsi sunt, ab ipsius auctore fertur, quicunhoc vtatur, longæ vitæ fore & eius extrema intevsque ad finem permansura, & ipse quidem Sas senex huiusmodi extitit; quantum enim tempoixerit, haud ignoras de ipso. In libro traditum est, d cum suis consanguineis hanc facultatem comnicauit: cumq́ hoc medicamento vti incepit, nquagesimum annum natus erat, & vsq́ ad cennum decimum septimum vitam produxit, integer nulla vnquam aduersa valetudine tentatus; hæc medicamenti author disseruit, quòd fortasse vir losophus erat mentiri nescius. Nos verò viri huius i periculum fecimus, ac firmam, constantemq́ hu-*

ius

ius medicamenti facultatem eſſe teſtamur: Op
igitur ſumere ſcillam montanam libræ vnius po
rus, & dura circumcidere & mollia minutatim co
dere, & aceti acerrimi ſextarios octo in vitreum
mittere atque obturare, ac per triginta dies in Can
læ caloribus, vt maceretur, permittere: deinde ſcil
extractam exprimere: id genus aceti parum manè
bito, tibi autem hæc euenient, vt ne faucium o
partes vnquam remolleſcãt, os ventriculi benè vale
facilè ſpiritum duces, vox rectè habebit, oculi acut
mè cernent, aures in officio manebunt, nulluq̃ flat
ſus vapor in ventre vnquam excitabitur, nullum vi
ſuſpenſum erit, & benè ſpirans, benè coloratus de
ad ciuilia negotia rectè affectus: non acidum non
ſum ructabis, ſi aliquid aceti huius aſſumpſeris:
ieiunus vt aſſumas, præcipio, ſeptemq̃ poſtea ſtadios
ambules, ita enim diſſoluitur hoc aceto, qui vtitur.
victu quamuis licentioſus eſto, omnia enim ciba
conficiet, & à nullo vnquam offenſam patietur, ne
valde implebitur, ſed in melius proficere videbitur,
hil ſuperuacui in corpore reſidebit, non flatus, non bi
non ſtercus, non vrina, ſed omnia facilè excernit, a
educit, aluus lubrica omnino eſt, totiusq̃ corporis pu
gatorium medicamentum, etiamſi in oſſibus ſordes i
hæreant. Item phthyſicos ab omnibus deploratos h
medicamento ſanitati reſtitutos nouimus, morbo C
mitiali diuturno efficaciter profuit, vt niſi poſt lon
temporis interualla non redierit, incipientem verò
nouum diſcutit, neque reuerti amplius hunc affectu

pa

ittit: ad podagras prætereà & articulorum mor-
cinoris lienisq; duritias vehementer facit, & par-
ares quidem aceti scillini affectus hi sunt; commu-
utem quàm plurimi, quibus nos commoti saluta-
c medicamentum sanitatis integritatisq; causa ti-
adidimus.

.Acetũ res multas seruat, *propter siccitatẽ enim*
lectitur earum internum calorem naturalem, pro-
tq; quo minùs exeat, eademq; potentia externi vim
t, atque inuasionem vsque adeò, vt putrescibilem
tum Persicum, nedum alia etiam sub hyemem ser-
Gratarolus de natur. vin. c. 28.

46. Cibariorum insipiditatem & nimiam
cedinem emendat, vt scribit Carolus Stepha-
lib. 1. de nutrimentis: *Sic etiam aduersus non-*
lorum cibariorum insipiditatem & ventriculum
tidientem, nauseam, non ab re acetum in vsu ve-
, corporibusq; eam ob rem est vtile, quòd sua acidi-
e, cibariorum insipiditatem, aut nimiam dulcedi-
n emendet.

47. Condimenti numeros omnes implet. Iu-
s Alexandrinus salubrium lib. 18. c. 4. *Proinde*
re quod anteà diximus veterum authoritate, aceto
ulta insunt, quæ condimenti numeros omnes im-
eant: constitutio hæc ipsa primùm, coniunctaq; cum
ic tenuitas insignis, qua cùm penetrare in omnem
sonij partem, secumq; eò qualitates suas deferre; tum
ia permulta ad condimenti rationem deducere
ueat, vt semina, herbulas, radices, succos, aromata;

quæ per se nihil, cum aceto autem, aut alio tandem liquore simili, condimenti plurimum exhibere semp soleant fœniculum, anethum, cuminum, caros, sinapi, origanum, mentha, sisymbrium, & id genus, vt ne immeritò id omnium maximè condimenti nomen naturamq; suscipiat, quod ipsum per se tale maxime atque in primis est, & alia facere talia potest.

48. Quæ, multa condire alia non possunt, acetum solum condit, vt idem testatur. *Quapropter quæ multa condire alia non poterunt, acetum cõdierit diuersarum atque etiam contrariarum facultatum viribus pollens. Quippe non paucas quæ ignis & sali erant, ipsum quoque obtinet dissecandi, penetrandi, excalfaciendi, siccandi, vel maximè præterq; refrigeratoriam potentiam addit, qua non pauca indigent, vt ritè condiantur.*

49. Tandem nullum ferè conditum, nullum condimentum, nulla conditura, nulla patina carnis seu piscium, nullum esculentum, nullum minutal, nullum embemma, nullus intinctus, nulla fartura, nullum cibarium, nulla præparatio, nullus apparatus, nullũ ius aut iusculum, in quo aut aceto, aut vino culinaria disciplina non vtatur, vt videre est apud Celium Apitium de re culinaria; & vt inquit Bruyreuus de re cib. *Cibos non alius magis commendat succus, quàm aceti; sine eo enim vita mitior degi non posset, innumeros ad vsus escarum.*

50. Quale demum sit vinum, aceti exemplo

Mar-

ilus Virgilius his verbis luculenter de-
rat: *Quale homini vinum natura dederit, ex*
quod vitium eius est, facillimè ratiocinabitur
Intelliget enim omnium bonorum eius, quæ
ulta numero, vsuq; necessaria & grata ho-
nt, id, maximum meritò esse, cuius labes & vi-
m multas Medico salutis, patri verò familias
casiones afferat. Cibos quidem & sapores non
agis succus commendat, aut excitat. Nullus
tam efficaci remedio contra tot mala pug-
Neque ausim ego dicere vtrobi liberalior hu-
generi omnium parens natura fuerit. Id certè
ine inuidia fatebimur, esse quidem multorum,
nte sua vitiata, bonitatem suam amiserint,
itate & morbis aliquem vsum esse; item quæ
aut corrumpi ob easdem caußas à nobis cogan-
d nihil frequentiori opera, maioreq; diligentia,
nnum in quotidianos vitæ vsus, ad contrariam
rtunam transfertur, cogituṙq; deficiente aceto,
e vinum tantum naturæ munus, vt omnem do-
m rem, nihilo minore quàm vinum gratia ad
ustruat; adeò quidem vt in ciborum condituris
r non vini solummodò, sed omnium prope aro-
n, quàm aceti iactura toleretur.

Et Plinius lib. 14. cap. 20. *Aceti enim nequi-*
t virtus magnos ad vsus, & sine queis vita mi-
gi non potest.

Tartarum vini excellentiam atque præ-
am quoque demonstrat. Baccius: *Vnde ad*

multa

multa vtilis habetur purior, quàm nitrum sub nitriq; virtute aluum emolliens, si in subtilis pollinem, vel cum ferculis sumatur; lumbricos lis interficiens, abstergens sine vestigio caliditat & ad vias vrinæ, adque vesicam innoxiè viscid mores arenulasq; extrudens. Quare meo (ni fall uento didicerunt hic Romæ Medici cum salsa & senæ polline, octauam rasinæ huius partem im re in poculis, quæ ceu stimulus quidam excitet eretionem aluum, aliasq; promoueat vtiles opera & per sudorem.

Item Argentarij ad expoliendum, tin ad lauandum eo vtuntur.

53. *Ex tartaro fit oleum, quod valet ad impet scabiem, vlcera capitis manantia, cutem eruga ad faciem tergendam, & ad dealbãdas cicatrice ruborem quoque faciei tollit,* vt scribit Fallopi *cum aceto confectum oculorum pustulas è lep uentes sanat.*

Item ingreditur in ea, quæ ad faciem de dam conficiuntur.

Item fit præstantissima aqua ex tartaro scripta ab Alphonso Fero lib. 3. c. 4. ad sicc pustulas, & ad delendas maculas gallicas.

54. Item ex tartaro fit compositio, qu nomine pulueris tartari præparati circumf qui adustos retorridosque humores, melan cum succum, pituitam, & bilem purgat.

55. Item ex tartaro benè combusto per r be

onem, fit oleum ad fucum, quo Venetæ
ir, vt refert Rondeletius.

Item ex tartaro cremor conficitur, qui
obstructiones, purgat leniter, & auget vim
amenti; vt enim Fonseca Tom. 1. cons.
xi. ait. *Sal verò seu cremor tartari, qui fit per*
onem tartari, ipsius vini, medicamentũ est non
purgans leniter, sed obstructiones aperiens, & ob
tem gustui gratus; imò habet hoc peculiare,
in infusionibus purgatiuis imponatur ad drach.
uget vim medicamenti. Et Quercetanus in
lo pro nobili virgine: *Excellens remedium ad*
tendum ventriculum, ad expurgandum hepar,
mesenterium à crassis, terrestribus, & mucila-
vel vt veriùs loquar, & exactiùs à fæcibus tar-
quæ ductibus obhærentes, viscera prædicta ob-
, atque offerciunt; adeoq; seminaria infini-
propemodum morborum ingenerant. Idem
illum nostrum insigne diureticum est: nam vri-
uissimè prouocat, & dosi prædicta sumptum,
tque alteram sedem præter consuetum, benignè
tum excitat.

Item sal tartari sua aciditate acetum spo-
it vt eandem prorsus, quam aqua dulcedinem
it, vt in Alexicaco scribit Quercetan[9]: *Fit*
nsumendo vnciam circiter vnam salis tartari
ui, huicq; in alembico superinfundendo vnam
ram libram aceti destillati, optimi: Ac destil-
n gradatim lento igne suscepta dictum acetum

omni aciditate, viq; dissoluendi spoliatum des videbis, sapore ab aqua communi non different inferiùs: *Acetum tamen quod inde dilabetur dem prorsus, quam aqua dulcedinem retinens, p admodum de sua imminuit quantitate.* Idem c mat Sennertus.

58. Ex eiusmodi experimentis Medici ec diatartarum ad melancholiam, morbum, e minandam præscripserunt. Nam vt scribit dericus à Fonseca cons. medic. Tom. 1. co *Habet autem sal tartari magnam vim humore lancholicos & atros attrahendi.* Nam trahit proprietate quadam acetositates. Experi tum sumi potest in aceto acerrimo; si enim nantur in boccia lib. 4. aceti fortissimi, & vna tartari vini, distillabitur per ignem aqu phlegma sine vlla aciditate, quia tartarum t per sympathiam spiritus acidos ipsius aceti

59. Aqua tartari, *quæ rectificata maximè c putrefactionibus, & opilationibus, interna aposte dissoluit, & præcordialium vitia consumit, sana nem scabiem, hausta sine alia mixtione.* G. Pe de medicamentis chemicis.

60. *Item tartari tinctura, quæ est summum num in omnibus pulmonum apostematibus, & rum partium internarum.* Idem.

61. Item magisterium tartari, quod in co nienti liquore exhibitum, ægritudines, q quales fuerint sanat. Idem Penotus.

62.

52. Item, tartarum certo modo chemico pa-
ium, donec in oleum maneat, *eo omnes spiritus*
imatos figunt chimici, corallas & Margaritas
unt, vulnera quoque sanant, tartar eas faces è cor-
expellunt. Idem.

Item cum tartaro alijs rebus permixto, suum
dem philosophicum conficiunt Alchymistæ,
quo lege Cornelium Aluetanum.

53. Habet vinũ quoq; suam fæcẽ, quæ vt inquit
Iscorides lib. 5. c. 19. *simpliciter tumores discu-*
entris stomachiq; fluxiones sistit, muliebre proflu-
in, imò ventri aut genitalibus imposita, cohibet, pa
dissoluit, ac tubercula, rigentes mammas suiq; la-
impatientes cum aceto perungitur.

54. Vsta cicatrizat, vngues scabros cum resina
it, medicamentis quę adurunt, admiscetur, vt
bit Paulus. Lege Matthiolum & Plinium.

55. Flores exsiccati in cosmetica remedia in-
diuntur.

56. Fæx aceti ferè ad eadem valet.

57. Hæc omnia vini & suarum partium incly-
unt prærogatiuæ, *quando etiam in excrementis*
vt inquit Baccius lib. 1. de nat. vin. hist. c. 21.
n quamcunq; etiam vinum transeat substantiam,
um facultatum aliqua imprimat vestigia.

Caput quintum.

1. EX vino aqua vitæ elicitur. 2. Eius du
ào omnes alias superat. 3. Artificum i
peritia aquæ vitæ obesse non potest. 4.
ea, aqua vitæ appelletur. 5. Cur a
auri. 6. Cur cœlum Philosophorum. 7. Cur cœl
humanum. 8. Cur quinta essentia. 9. Cur
dens, cur Helixir. 10. Cur Aether. 11. Cur a
ma vini. 12. Cur diuina. 13. Cur clauis Phi
sophorum. 14. Quomodo hæc omnia inter se di
rant. 15. Authores, qui varias medicamento
aquæ vitæ compositiones præscripserunt. 16. Vi
miraculosas habet. 17. Viginiquatuor horar
spatio, omnium rerum vires ad se trahit. 18.
ea, extracta nobilissima fiunt. 19. Est præstanti
mum remedium in febre maligna, & peste. 20. I
bres pestilentes per vim ignis curantur. 21. Vulne
ferè omnia ad miraculum curat. 22. Diuites, M
dicos reddit. 23. Omnia medicamenta conseru
& mirabiliter iuuat. 24. Est melior omnibus a
medicamentis. 25. Est caussa, ne medicinæ expella
tur per vomitum. 26. Moribundos miraculi inst
sustinet, & mortuos resurgere facit. 27. Fieri pot
solutiua. 28. Ex ea fit suauissimum hippocraticu
& quomodo fiat. 29. Facit diuersitatem vinoru
30. Facit homines vsque ad centesimum annum pe
uenir

e. 31. *Ad quid Aetheris vſus.* 32. *Nihil* *contrariatur veneno.* 33. *Dolores intenſißi-* *dat.* 34. *Paralyſi & apoplexiæ prodeſt.* 35. *Pri-* *reliquiæ crapulæ potenter diſcutit.* 36. *Om-* *rtutes animales potata confortat.* 37. *Cùm* *rum potabile facillimè paratur.* 38. *Lapidem* *a & renibus frangit.* 39. *Vires ei à Raymun-* *lio attributæ.* 40. *A Dodonæo.* 41. *A Pa-* 42. *A Sauanorola.* 43. *A Matthiolo.* 44. *A* *ouano.* 45. *A Cardano.* 46. *A Ioanne de* *ißa, quæ ſunt miricißimæ.* 47. *A Vitali de* 48. *Vires aquæ vitæ vulgaris à Baccio ei at-* *e.* 49. *A Lemnio.* 50. *A Ringelbergio.* *hymici immeritò condemnantur.* 52. *Cur* *vitæ, vt vinum non bibitur.* 53. *Vinum ani-* *ns, animaq; corpori.*

¶ X vino quidam liquor, qui aqua vitę, aqua auri, cœlum Philoſophorum, cœ- manum, quinta eſſentia, ardens, Helixir, anima vini, aqua diuina, & clauis Philoſo- m appellatur, ad multos vſus præſtantiſſi- & quaſi miraculoſus elicitur. Verùm ego quor de aqua vitæ vulgari, quam homines uniter bibunt, quæ veræ aquæ vitæ com- , ſtygiæ paludis & mortis aqua appellari et; ſed de ea, quæ à manu medica peritiſſi- n artificum deſtillatur.

De quibus Laurentius Gryllus lib. 1. de ſa- ulci & amaro: *Hi enim ſpiritum cœleſtem te-*

nuioremq́; naturam à vino & cæteris rebus ab-
hunt, & in vnum cogunt locum, & tandem circul-
ne materiam toties versatam, purgatam, attenua-
defœcatamq́; in cœlestem, æthereumq́; liquorem
ctari parem conuertunt, cuius suauitas & dulced-
cilè res omnes superat, & vera, cœlestis, pura, sy-
raq́; dulcedo est, absq́; acrimonia & peregrina qu-
tate, benigno, mitiq; calori coniuncta.

3. Neq; artifices imperiti, aquæq́; vitæ co-
ciendæ rudes atque ignari, authoritatem illi
rogare vllo modo possunt, teste Cardano lib.
æthere: *Quòd etsi hæc vis iam fabularum more*
ctata sit à quibusdam, hoc tamen ei obesse non debe-
neque Deum non vereri, si Deos risu dignos Poëtæ
finxerint: nec historiam negligere ob Heroum ficta-
sta, atque incredibilia carminibus Italica lingua
gatis: nec magiam contemnere naturalem ob præ-
giatores: neque gemmarum ornatum ob adulterin-
eas mentiendi industriam. Ita sæpiùs contigit, vt
actibus seplasiæ fraus oriretur.

4. Dicitur aqua, quia alba, propterea aqu-
dixere, colorem spectantes atque substantia
vitæ dicitur, quoniam in vitæ prorogation-
quàm maximè conferre fertur; multi enim
eius vsu longissimis in annis superuixerunt, *vt*
tonius Della Scarparia, qui dum octuagesimum
num duceret, dictitabat; O aqua vitæ! per te i-
mihi vita annis viginti duobus prorogata fuit. Vt e-
mius Medicus Iacobus Parmensis, qui anno iam no-

gesi-

o proximus, eius vſu vitam ſibi in longum pro-
um arbitrabatur. Vt Franciſcus primus Mantuæ
, qui in eius vſu, nimiaq; eius quantitate delecta-
r quamplurimùm. Is cùm ſtomachi frigidi eſset,
ſitate, frigidisq; humoribus non rarò vexaretur,
aële Sauanorola audiente, dicebat: Cùm multi-
ordinis medicamenta in talium remotionem ten-
, nullum quippe tam ſalutiferum, tamq; ſubi-
, vt aquæ ardentis ſumptio: vt illuſtris phyſicus
nes de Tolentino, qui, vt arbitrabatur, longiſsimis
nis ob eius vſum ſuperuixit: & multi quoque,
uimis longum eſſet recenſere. Refert hæc Mi-
ël Sauanorola in libello de arte conficiendi
am vitæ ſimplicem & compoſitam. Et vt
rnius lib. 1. meth. medendi: *Hæc vini tenuiſ-*
pars, aqua vitæ vocatur. nam vt cuncta iniecta à
uptione vindicat: ita & ipſa corpori humano in-
, omnem putredinem arcet: coctiones promouet
ato calore natiuo, cunctisq; cruditatibus viuidam
ſpirituum vitalium recreat, calidumq; natiuum,
i in Eclampſin euocat. Ventriculum calefacit,
rumq; humidius algoreque preſſum excitat, in-
ctum acuit, viſum (iniecta cùm euphragiam ge-
clarum lucidumq; efficit, memoriam reparat, vbi
lum natiuum opprimitur excrementis à frigidis,
i infirmus ſit, vegetat. Et Matthiolus in librum
ioſcoridis cap. vij. *Fit è vino aqua per alembi-*
, vt vocant, quam ob eius admirandas vires,
am vitæ appellauere ſapientes. Nam ſi ex vino op-

zimo, à perito opifice parata sit, meritò hoc no appellari debet, &c.

5. Aqua auri, non ratione temperamenti, *aqua auri est temperata supra omne temperamen* vt inquit Arnoldus de conservatione iuuentutis, & re datione senectutis, *sed quia est aqua perennis auri, propter sublimitatem operationis ipsius, cùn ea sit res magna faciens operationem supra æstima nem.*

6. Cælum Philosophorum, quòd rerum c ctarum potentias in se rapiat. *Nam aqua vita se traijciens*, vt scribit Heurnius in praxi med. li *omnes vires rerum elicit; etenim imis & insedi sese rerum insinuans, tenuat & eliquat combin concretaq, & in se effundit;* & vt Gratarolus bello de virtutibus aquæ ardentis: *Aqua enim v trahit substantiam, seu formam & animam, adè odorem, & saporem quarumcumque rerum.* V cœlum Philosophorum. nam *sicut cœlum est summo gradu & loco collocatum; sic & aqua v primum & altissimum dignitatis gradum supra c tera in his inferioribus obtinet*, &c. vt ait Petr Artirius de destillat. lib. 1. c. 1. vel vt scribit Iac bus Piperma lib. 2. de artis chymicæ prærogat nis: *Sicut cœlum cum suis planetis, & stellis hunc i fralunarem mundum dirigit, gubernat atque conse uat: omniaq, suo motu, luce ac ordine perlustrand commoda, quibus vtimur, nobis impartitur: u Quinta essentia spirituosis medicamentorum viribu*

adiut

ita, intimos singularum partium nostri corporis
cius, velocissimo suo motu, & lucidissimo spiritu
rans, sanitatem mirandum in modum ita custo-
tuetur, vt bona, quæ ab ea proueniunt, vix pos-
enumerari; vnde à nostris antecessoribus optima
ratione dictum fuit, quòd ita se habeat ea ratio-
rporis nostri, sicut cœlum ratione totius mundi.
sicut vniuersæ stellæ, quæ sunt in cœlo suam in-
utiam particularem habent: & quælibet stella
proprietatem super rem determinatam. & cer-
sic Quinta essentia miraculosos intra corpus hu-
um habet influxus, & quælibet diuersimodè præ-
ita, singulas corporis nostri partes respicit ac custo-
morbosq, qui eas obsident, singulari quadam
tione depellit. Iulius Beltrout.

. Cœlum humanum; nam *sicut cœlum creauit*
limus ad conseruationem totius vniuersi: sic Quin-
essentiam ad conseruationem quatuor qualita-
corporis humani, vt Ioannes de Rupescissa
. de 5. essẽtia affirmat. qui & hæc subiun-
Et scito pro certo, quòd Philosophi hodier-
Medici ignorant omnino hanc Quintam
ntiam, & veritatem & virtutem eius. Lege
d supradictos, atque alios auctores eiusmodi
litudines; nos enim solummodo, quæ fa-
it ad nostrum institutum, transcripsimus.

. Quinta essentia. Nam quemadmodum
cum, essentia Quinta nuncupatum, vt Saua-
pla in libello de confic. aq. vitæ ait, elementa,

ele-

elementataque ipsa infra lunatem orbem
rectè disponit, gubernat, & à putrefactione
diuino influxu obseruat: sic etiam vitæ aqua,
in corpore humano, microcosmo dicto, m
bra composita sunt, rectè disponit ac conser
ægritudines repellens, & sanitatem inducen
ex eius moderato vsu, mundum ipsum mino
ad eos trahat annos, quos sua in creatione s
mus ille rerum Opifex, vt sua exiguis compl
donauit.

*Alij arbitrati sunt (vt idem inquit) nec ab
rationali caussa fundati, aquam ipsam, essentiam
pellari debere, cùm suis in effectibus quintæ vera es
tiæ, sic agendo assimiletur, quos in vigore eleme
rum aut primarum qualitatum minimè produc
quam rem declarantes, aiunt.*

*Non enim, vt aqua agit, cùm ardeat; neque,
terra, cùm potenter calefaciat; neque aëri compa
bitur, qui citò corrumpitur & putrescit, & res oc
tas, cùm ad eum peruenunt, alterat, & putrefaci
in exitu Zirbi est videre. Hæc autem non facilè put
cit, sed res ipsas à putrefactione defendit. De quo
igneam non esse sic comprobant, quoniam morbos cu
calidos & exterminat, eosq; euanescere facit, qui
inducunt in se temperamentum obtinere humanu
velintq; sic vnguento Thessali Medici, sibi diuini
dato comparare, quod in omnibus ægritudinibus ad
ministrabat. Calidos enim frigefaciebat, & frigefa
eo calebant: sic enim non elementari, sed cœlesti v
ti*

otata operari aiunt, dicuntq; ſuper linguam po-
neque humiditatem, neque caliditatem impri-
& in ore fragranti & inuſitato odore redolere.
humiditatem aqueam, & igneam caliditatem,
usq; elementares operationes per circulatas ſubli-
nes omnino deperdit. Per eaſdemq; multiplica-
rma eius nouam, puram ac glorificatam, ſiue
em materiam induit: vel quia quintas rerum
tias ad ſe trahat, vt inquit Ioannes Crato in
i. medicinalib. ep. 163. *Scio ſpiritum vini maxi-*
chymicis ita appellari, & rectè quidem, cùm ex
ibus rebus, quas penetrare poteſt, quintam eorum
liam, vel ſpiritum naturalem ad ſe pertrahat, &
ingat. Vel vt ſcribit Fumanellus de compo-
ne medic. cap. 3. *Quintam autem ideò appellant*
liam, tanquam quintum quid ab elementis, ele-
orumq; qualitatibus ſecretum, & à corruptione
rum, odore iucundiſsimum, diebus ſex pluribúſve,
llatione, ſeu circulatorio vaſe, & Pellicano deſtil-
tn, &c.

. Ardentis nomen ab effectu accepit, cùm
efacta in ea petia, ſub accenſo igne ardere vi-
ur.

Elixir, id eſt, Elyſius, quòd fœlices & perpe-
reddat; vel ab ἥλιος, ſolaris, quòd vitalis
t Sol, aut quòd antiquo tempore ſolis radijs
oficeretur, vt explicat Cardanus libro de
tere.

Æther, quia per circulare.n deſtillationem,

quaſi

quasi purus aër euadit; vel quia est ardor vltim
ab alijs elementis per circulationem separatu
vel quia in auras euanescit. Nam, vt inquit Ca
danus de æthere, *Verùm vbi detraxeris aquam, c*
in ætherem ipsum iam conuerteris, diligenter caue
oportet, ne in auras euanescat. Id verò agit tam celer
ter, vt mireris. Calor enim intus seruatus, motu aër
coadjuuante, tam subtilem atque elaboratam sub
stantiam statim in aërem atque vaporem resoluit; c
quod deterius est, semper pars melior ac pretiosior
promptius euanescit. Ob id solent artifices vitro eu
seruare. Vel quia eiusmodi liquores ætherei sint
nam vt scribit Laurentius Gryllus de sapore dul
ci & amaro lib. 1. *& hi liquores cùm primis æthere*
sunt, & in hoc infimo loco tanquam in carcere prate
suam naturam contineantur, non minùs quàm tesli
inanis, aut vter inflatus sub aquis: simplicissimi enim
cùm sint, in compositis non possunt subsistere, sed ad
suum locum, sibiq; similem æthera volare contendunt,
vbi summa simplicitas, & ob simplicitatem æternitas,
cùm nulla compositionis contrariorum pugna, ea cor
pora se mutuò atterant.

11. Anima vini; vt enim ait Sauanorola libello
de conficienda aqua vitæ cap. 1. *Est deinde nedum*
spirituosa vini pars, sed vera eius anima appellanda,
quæ trina sublimatione ab ea egreditur.

12. Diuina; quia diuinas ferè facit operationes,
& vt quædam res diuina tenenda; teste Sauano-
rola in libello de conficienda aqua vitæ: *Equidem*
amanda

da est, colenda, dignificanda, & diuina penitus
anda.

. Clauis, quia est basis ac fundamentum
mnium magisteriorum ac secretorum chy-
rum, *& valuæ clausæ repagulis, sine hac aperiri*
ssent, vt Iacobus Piperma in loco suprà ci-
mplo discursu asserit.

c explicasse conueniebat: nam, vt inquit
t. 1. elench. *Qui nominum vires ignorant, &*
sæpenumerò, & alios quoque fallunt. & Gal. 1.
t. pulſ. *Occupatio circa nomina est inuitis nobis*
ria.

. Sed aduertendum est primò, hæc omnia
e secundùm magis & minus solummodò
e, prout minores aut maiores circulationes
eque subierit; etenim aqua vitæ per alias
ationes rectificata, in quintam essentiam
elixir conuertitur. In quintam essentiam
rtitur, quando ad extremam subtilitatem
lacta; in Helixir, quando optimè fragrat.
idò, vires à dosibus medicamentorum ea
ere. Tertiò, sicut variæ medicamentorum
b aqua vitæ attrahuntur; sic varijs morbis
tulatur; & hoc modo particulariter diffe-
quamuis in illa vniuersali virtute, de qua in
atia loquimur, conueniant. Quartò aduer-
m ex Heurnio, & ex alijs, qui de hac re
nt, *quòd ita hæc aqua parari debeat, vt cuiusq;*
e natura studeat, & cum morbo præsente pugnet:

nam

nam cuiusq; rei incertæ vires ilicò prolectat , & traducit, vt si cerebrum in vitio fuerit, cephalicas bas immacerabimus , aut cor his studentibus imbuemus, &c.

15. Diuersas autem aquę vitæ & admir effectus ex vino medicamentosas compositi lege apud Thomam Finck, Langium , Lu Ghinum , Rodericum à Fonseca , Heurni Fiorauantum, Thadeum Florentinum, Ge rum, Andernacum, Ranzouium, Quercetan Cratonem , Solenandrum , Petrum Artirit Fumanellum, Saxoniam, Rupescissam, Villa uanum, Lullium, Iacobum Pipermam , Sau rolam , Syluium, Guaynerum , Ioannem cesium , Bauchinum, Matthiolum , Hiero mum Rubeum, Vlstadium , Viralem de Fu Benedictum Victorium in consilijs, Alber Magnum , Sennertum , Duneanum , Mind rum, Erastum , Rogerium à Baccho, Phan copeiam Augustanam , Veccherum , Andre Furnerium, Paracelsum, Rondoletium, Paret Platerum , Iacobum Beltront , Hieronym Brunsuicensem , Gualterum Ryffium , Ber dum à Portu, Epiphanium Empiricum; quor alij modum conficiendi docent ; alij verò multas ægritudines exterminandas passim p scribunt. Nos enim vinum tantummodo laud hoc primo volumine proposuimus.

16. Hæc aqua sic parata , vires potentissim

p

tantissimasque, & quasi miraculosas habet, certè incredibiles à multis iudicabuntur. ntamen tot præclarissimorum Doctorum oritates, & ipsam experientiam nemo nisi ēnter negare potuerit: & ego aqua eiusmo- xatiua & præseruatiua, à me confecta vtens, t correptos visitaui, & Deo fauente partes ctas sine vllo periculo tetigi.

7. Quæ aquæ vitę immerguntur, viginti qua- horarum spatio, exuuntur suis viribus, quas sibi adscisit hæc aqua. Heurnius lib. 1. .med.

colicis doloribus à flatu & eruditate, vncia ad- enemasii felici cum successu. Idem ibidem.

.Fiunt ex aqua vitę extracta, *dum duos digi- cisis rebus supereminent, occlusa macerantur in to, vel sole, vel igne, aut fimo equino, exprimun- & recentes herbæ eidem liquori eadem historia iduntur, idque vt lubet sæpiùs. Hinc separatur m destillatione, dum in fundo mellea crassities re- t. Aliquando cineribus relictis exhaustus liquor us affunditur, iterumq; maceratur ac destillatur, & salem & oleum eliciunt.* Quæ extra- onge lateque cætera superent medicamenta; im *essentia quinta cuiusq; medicamenti, maio- habet virtutem, quàm antea habuerat, dum ad- orpus elementatum esset,* vtinquit Vlstadius.

9. Est præstantissimum remedium in febre igna, vt Rodericus à Fonseca cons. 47.

Tom.1. & multi alij quoque præclarissimi M
suprà citati affirmant: qui antidota, sudori
tincturas, aquas theriacales cum aqua vitæ,
vino aut aceto confecta, peste affectis felici
successu exhibent, vt omnes, etiam quos se
riùs citauimus.

Et Ioannes Crato aquam vitæ, quam cons. 2
describit, medicamentum Regium appellat:
hoc in loco medicamentum planè regium, quod in
uetusto libro scriptum ac valdè commendatum rep
ri, vereq; commendari posse puto; recensebo, &c.
inferiùs: *Eius autem gutta vna æstiuo tempore*
saccharo rosato ad præseruationem sumitur; in hy
verò gutta vna cum mica panis deglutitur. Infe
verò quomodo sit adhibenda, paulò post monebim
&c.

Matthiolus etiam aquam vitę, quæ à pe
præseruat, describit.

Guaynerus quoque lib. de peste: *Virtuosa*
stunt multa contra pestem, sed in infinitum virtuo
est, quæ sequitur aqua: Tanta est enim inter cor
ipsam conuenientia, vt in non perceptibili quasi attr
hatur ab ipso, attractaq; mutatur in breui, & in sp
mosam substantiam conuersa, non solùm à complexi
nali virtute, verùm etiam tota forma omni pestile
tiali veneno resistit, ac ipsum perimit indilatè. Et id
tanta est eius excellens virtus, quòd eius vsus homine
non solùm præseruat à peste, imò ab ipsa deprehensu
celeriter liberat, &c. Et Gratarolus in libello
vir

is aquæ ardentis, *confert & tempore pestilentia*
a, vt supra vel cum theriaca sumpta, vel exterius
ncirca linita digito.

.Nec est, vt Fonseca eodem loco rectè af-
t, *quòd quispiam reprehendat vsum horum me-*
entorum, vt valdè calidorum, quia calor illo-
facilè dissoluitur & penetrat ad membra prin-
, per sudores labem humorum educit. Prætereà
endum calidis post frigidorum assumptionem.
febres malignæ & pestilentes per vim ignis ali-
o curari debent.

.Quædam aqua facillimè paratur, qua vul-
erè omnia ad miraculum vsque curantur;
descriptionem lege apud Fonsecam To-
.consult.ix.

m alia; quæ sanat omnia vlcera putrida, si
ad 3.ij cum iure pulli præseruat corpus ab
ægritudine. Idem consult.x.

Raymundus Lullius in arte operatiua, *vul-*
x ea lota, & fistulam, & quamcunque aliam
itatem reducit, vt probauit per pannum madefa-
positum super vulnera. Et Fumanellus de
os. medic. cap. 3. *Est prætereà exsiccatiua,*
m quæ humida sunt, statim sicca reddit, quod
lceribus clarè conspici potest: si namque lina-
m ipsa imbutum vlceribus impones, sicca redde-
ries, adeò vt triuiales Medici aqua ardenti in-
tantur vlcere. Et ideò.

Diuites, Medicos reddit, quamuis ea abu-

tantur, vt idem Fumanellus inferiùs ait: *Prop[illegible] præstat de hac aqua quædam enarrare potiùs, [illegible] silentio inuoluere, quum toties ipsa quæstuosi abut[illegible] Medici.*

23. Omnia medicamenta conseruat, & m[illegible]abiliter adiuuat vires illorum, vt idem Fo[illegible] cons. 27. his verbis affirmat: *Hic notandum v[illegible] aquam vitæ miscendam esse, si fieri potest, om[illegible] medicamentis, syrup, elect. præsertim in morbis [illegible]dis, vel non multùm calidis; nam mirabiliter ad[illegible] vires medicamentorũ, cordialis est & stomaticha [illegible]res citissimè reficit, conseruat omnia medicam[illegible] adeò vt si aquæ vitæ ter coctæ ad ʒ. ij in syrupis ve[illegible]ctarijs, dum conficiuntur, admisceantur, illa à co[illegible]tione defendit & præseruat.* Et Fumanellus de c[illegible]pos. med. cap. 4. *Et dixerunt Medici quidam ex [illegible]mentatores, neque imprudentes, neque imperiti, [illegible] huiusmodi ad partes corporis diuersorum deferre [illegible]dicamentorum vires, quæ horis tribus pluribûsve i[illegible]sa maduerint.*

24. Imò est melior omnibus alijs med[illegible]mentis. Nam, vt Cardanus in libro de æth[illegible] *Apparet igitur ætheris vsum innocentia, celerita[illegible] potestate, magnæ etiam quantitati vini in vent[illegible] affectibus longè præstare; quandoquidem illo [illegible] viribus inferior, ardens aqua, melior sit; at in [illegible]rum viscerum languoribus, præsertim cordis, q[illegible] opus est summa tenuitate, & ne remoretur, celer[illegible] distributione, quantò æther omnibus alijs elem[illegible]*

m[illegible]

nentisq́ generosior erit. Duplici autem via illud estabit, scilicet & nutriendo, vt dixi, spiritus, vt alimentum potu sq́; & temperando calorem naturalem midumq́ cogendo, & vt ita dicam perficiendo. Et eodem libro multò inferiùs: *Illud sat est fieri se, vt exigua re, vita diu & incolumis proferatur.* ,vt ait Ioannes de Rupescissa de consid: v. Est. *Interfectioni medicinarum etiam contrafacit, m tamen modestè laxatiua ministrentur cum ea: etiam quia omnibus nobilior & penetrabilior est, nes medicinas laxatiuas secum ducit efficacissimè membra longinqua, & ad loca profunda, & ab is remotis miraculosè humores nociuos educit.*

25. Facit, ne medicinę expellantur per vomitum, vt multoties accidit, eodem Ioanne de Rupescissa teste. Est & aliud, quod nunquam Medi potuerunt perfectè vitare in ministratione edicinarum laxatiuarum, scilicet, ne aliquando pellantur per vomitum, & perdatur iuuamentum sanitatis, & beneficium, & labor ministrantium; sed hoc per 5. essentiam euitatur, vel per uam ardentem; nam quia sola quinta essentia rum laxatiuarũ in nostra 5. essentia, vel in aqua dente specialiter ministratur, nulla nausea in omacho generatur, vt speciale, quod assumptum est, vacuetur.

Et plus euacuabit pilula cùm aqua vitę, & mafacta, quàm decem sine illa.

26. *Est antidotum præstantissimum, & præsentaneum*

neum auxilium ad omnia, quippe non solùm hausi sed in faciem ex alterius ore proiecta, epilepticos, de ctos animo, & fœminas vteri strangulatu deciden reuocat, loquelam amissam restituit, & iam iam m tibundos sustinet, vt quandoque miraculi speciem ferat. Ma thiolus in lib.5. Dioscor.c.vij. Idem a firmat Heurnius his verbis: *Item fiunt ex hac aq vitæ antidota præstantissima, quæ non solùm hausi sed & in faciem ex alterius ore proiecta, epileptic & animo defectos, præsentanea vi reuocat, aphonia expellit, & moribundos tandiu sustinet, vt & miraci li speciem inferat.* Idem Robertus Dodonæu *Tanta denique in corroborando corde, ac sensuum o ganis excitandis huius vis ac potentia est, vt non mo intra, exigui cochlearis vel etiam medij mensu sumpta, verùm etiam foris admota, efficax reperia tur: naribus videlicet applicata, vel temporibus bra chiorum, item carpis illita: subinde hoc modo vsurpat etiam morientibus, atque animam agentibus vita ad aliquot horas producit, vel etiam restituit, qu purissima & exquisitissima est.* Cardanus de æthe re: *Ergo ab opere ipso facillimè æther dignoscitur; ex hibitus enim his, qui iam muti ob ingruentem mor bum, euaserunt, oculosq; semper malos continent. faci vt reuiuiscant, attollantq; oculos, ac loquantur, n morbus neruos obtineat.* Rainerus Solenander Medicus doctissimus sect.v.consf. medic. pro consilio xv. *Quidam Medicus in vomitu, fluxu, & intensa febre, ægro derelicto à Medicis & iamiam moriture*

de-

eit vnc. 3. aquæ vitæ, & ita mutata diæta de frigido n alidum, sumptis cibis, & vino odorato interpolatis os, restitutus intra triduum conualuit. Et cap. 8. manellus de composit. medic. *He'isir quoque i non reticebimus medicamentum adeò celebre, fa- ies ad omnes ægritudines, tam internas quàm exter- a atque etiam calidas, si frigidis commisceatur & adem, atque aurum potabile, & præter hæc ho- nem etiam quantumcunq; morti proximum aliquo reuans tempore.* Et Ioannes de Rupescissa in 2. de consideratione quintæ essentiæ, cap. 2. *magisterium eius visitationis mortuorum est; vt itam essentiam, cum qua supra reparas iuuentu- , homini mortuo administres* (intelligit autem homine mortuo, morti propinquo, & à Me- s derelicto, & à vitę actibus destituto) *quo- m statim cùm modicum quid infra stomachum iendo, vel qualitercunq; receperit, influet in corde uxum radij caloris naturalis & vitæ, & videbis i resurgere manifestè, & roborari, & confortari aculosè, iam quasi defunctum, & consumptam uram; & si vis, vt hoc fiat in instanti & in ictu li, ita vt credatur illusio ex subito miraculo euiden- habeas de herba Chalidonia, cuius flos & fructus t coloris aurei, extractis quatuor elementis secun- n ingenium primi libri, & de elemento ignis pone lictam aquam seu quintam essentiam, quantita- vnius grani tritici, & statim cùm habebit illud in nacho, resurget & loquetur, & deinde eum con-*

forta cum administratione quintæ essentiæ, & bitur, vbi Deus non iubeat eum mori: & dico tibi hoc est sublimiùs magisterium, quod sit in tota t mutatione naturæ.

Quare cùm ferè morituros, & iamiam raturos reuiuiscere, vitæque spatium mirac sè protelare faciat, maxima emolumenta æg familia percipient. Etenim peccata co soribus propalare, testamenta condere, ar rebusque suis & toti œconomię prouic & præuidere summą cum vtilitate p runt.

27. Hæc aqua fieri poterit solutiua, infunc do, quod est infundendum, vt materia morb fuerit, ad exterminandos quoscunque morb corpore, quod etiam tutissimò præseruat: & ego cum incredibili iuuamento, & sine vllo p sus negotiorum impedimento familiariterv cuius quidem rei indubitatam fidem fa possum.

28. Ex hac aqua præstantissimum Hippo ticum paruo labore conficitur, quod mensas solùm priuatas, sed & regias potest nobilit quod ab Heurnio hoc modo describitur.

℞. Cinnamomi vnciam 1. 5. Zinziberis albi dr. ij. caryophylorum, nucis muscatæ an. drach. 5. grarum paradisi scrupulos ij. piperis scrupulum i. pulu zentur crassiusculè, ac macerentur in semili aquæ vitæ, probeq; obturato vase, luto ex farina

a

aua, fiat infusio dies sex, ac in cella vinaria interim
piatur, & cottidie bis concutiatur, vt se motu variè
mixta feriant.

Guttulæ aliquot huius liquoris remixta cyatho vi-
Hippocraticum vinum ilicò præbent. Ita paruo la-
re, infusione hac efficacius elicitur remedium, quàm
quòd mille destillationibus, anxijs animis ac mani-
is prolectatur. Etenim talem vim habet aqua vitæ,
mq; vsum in infusione, vt quidquid infuderis medi-
minis, eius vim ebibat ac reddat, vt ita commodè
i liceat rerum libratis viribus. Et vt Gratarolus
libello de viribus aquæ ardentis: *Aqua vitæ*
abit substantiam seu formam & animam, adeoq;
lores & sapores quarumcumq; rerum, vt cinnamo-
i, &c. ergo miscendum parum eius cum multo vini
cies claretum, aut aliud iuxta id, quod in ea dissol-
eris, siue sit aroma, siue radix, siue gummi; nam ha-
ebit eius odorem & virtutem. Pone vnam aut alte-
m guttam in calice vini, fiet illius saporis, atque ita
ui vinorum varietate apud hospites gloriari volunt,
ucile hoc assequentur, quod quærunt parua (modò
iant) impensa.

29. Verùm, si qui diuersitatem vinorum osten-
are velint, herbas semina aut aromata quæuis,
nfundant in aquam ardentem per horas vi-
gintiquatuor; sic vis illorum extrahetur. Tum
aquę sic imbutæ modicum vino bibendo misce-
bitur. Ita docet Villanouanus, quod experientia
esse verum ostendit.

30. Facit homines ad centesimum vsque annum peruenire. Sic Cardanus lib. de æthere. *Is igitur si experientia magistra rerum conuincatur auxilio exiguæ rei posse ad centum annos fermè vitam proferre, & satu integris viribus, ostendamusq; omnium, quæ vita conferunt, nihil esse præstantius æthere, quid est, quòd quis dubitet, ex eius vsu hominem non posse ad centesimum vsque annum pertingere. Natura enim ita comparatum est, vt omne, quod est simile, sibi gignat & efficiat, incorruptus manet æther, nec vllis vitiatur causis neque marcescit vnquam: quid est cur eo vtentes, tales fermè non efficiat, & ab omni saltem putredine defectuq; immunes?* Optimè Homerus *Deos immortales ob id esse dixit, quia nectare & ambrosia vescerentur; & Poëta ille rursus; Nectare & ambrosia, quantum volo si licet vti, immortalis ero.* & infrà.

31. *Aetheris vsus videtur omni ex parte vtilis esse; nam seu humidum purgandum sit, seu prohibenda putredo, in vtroq; vtilis est; vt quod separet, & siccet, & educat; neque hæc exsiccatio noxia est, quæ humidum pingue non adurit. Quid igitur vtilius est ad retardandam humidi innati exsiccationem, atque senectutem æthere ipso. Nam duobus periculis sublatis, mors ipsa maximè differtur.* Et inferius: *Equidem videtur vtilissimus serosis excrementis educendis, postquam vel vinum flauum, non solùm Helixir & aquâ ardens multùm conferunt. Etenim hæc vrgent eum humorem, excalefaciuntq; corpora. Sed ad humores crassos*

tuenuandos, colliquandos, incidendosq; plurimùm
erunt: hæc multo magis: ergo æther, qui tanto hæc
rat tenuitate similitudineq; humanæ naturæ quã-
liditate, & siccitate ab eis vincitur, sed & ad hu-
tanda, corpora plurimùm potest, dum nutrimen-
alimentumq; iam concoctum miscet membris, at-
idem agit, quod hi, qui resinam ceræ iam friabili
ent: Ergo ætheris vsus ad omnia hæc generaliter
ert, & ob id etiam iuuentuti, vt ita dicam, in-
randæ.

2. Nihil fortiùs creatum in mundo contrariatur
no, quàm aqua vitæ, & potissimum quinta essen-
quam dixi; Labora satis, quia nihil est fortius in
mundo, quod contrarietur mortalibus & lethife-
enenis, quàm aqua vitæ, quæ est aqua ardens, &
imè eius quinta essentia, quia conseruat vitam
ugmentat, cor custodit, quia statim cùm est in sto-
ho, currit ad cor, & reprimit: & quia est for-
mæ actionis, commisso prælio cum veneno, ipsum
t extra corpus, vel saltem fugat à corde. Saua-
ola.

Raymundus Lullius in arte operatiua: *Va-*
upra omnia contra morbos pestilentiales, & epide-
m, & epilepsiam, &c. Et Matthiolus in 6. Dios-
id. describit quandam quintam essentiam, cui
attribuit vires: *Hic liquor tam efficax est, quod*
meris experimentis mihi constat, vt si media eius
ia è vino bibatur, aut cum aliqua aqua destillata,
ea, aut etiam perse, hominem veneno ex morsu

ictúve

ictúve cuiuſcunq; animalis infectum reſtituat, eti
& vocem & ſenſus iam amiſerit, & magna cum
miratione eum reuocet. Vt plurimùm etiam, hun
iam infecti vomitu redduntur. Eadem vis eſt co
venena, quæ qui in cibo aut potu ſumpſerit; eſt
vis huius liquoris adeò ſubtilis & efficax, vt vel
mento temporis, omnes corporis venas penetret; ſi
ter etiam alijs multis & diuerſis affectibus medi
vt eruditus quiſque Medicus per ſe æſtimabit; in
mis verò peſtilentiæ reſiſtit, tum præſeruando, cùn
rando infectos.

33. Dolores intenſiſſimos intolerabileſq; ciatus ſedat. Reinerus Solenander ſect. v. c. med. pro conſ. xv. *Quidam patiebatur dolore* *tenſiſsimos cruris, quod eò peruenerat, vt denigrar* *cutis, ita vt iam ſphaſelo affici inciperet, & Me* *de ſectione ſolliciti eſſent. Tandem ſuperuenit ſacer* *& totum crus, & maximè locum exaffectum, ni* *tantem humectauit Elyxir, ſeu aquæ vitæ Iuliani* *ſuperaſperſit puluerem myrrhæ & aloës an: &* *teum madefactum in dicto Elyxir imponebat pulu* *bus, ſuperinducta lata faſcia: deſijt dolor, & in* *qui niger factus erat, excitatum eſt vlcus, ex quo* *re exempta ſunt plura fruſta oſſium, & his m* *tamentis conſolidatum, licet toto curationis tem* *vinum meracum & ſyncerum biberet.*

34. Aqua vitæ paralyſi prodeſt, & intus ſumpta, & foris admota. Solenander ſect. conſ. 20. qui & in linguæ reſolutione ſect.

co.

onſ. 14. deſcribit quandam aquam, quæ inter-
a viſcera, cor, cerebrum, ventriculum roborat,
citatque ſpiritibus ſenſus, & motum expedit:
amque commendat, quam Langius ex Italia
cum attulit, atque in ſecretis habuit. & ſect. 3.
m. 14. aquam vitæ contra apoplexiam, paraly-
m, & epilepſiam reliquoſque humores capitis
gidos demonſtrat.

Item in apoplexia aquam vitæ Georgius Be-
epiſt. med. 8. deſcribit.

35. Pridianæ crapulæ reliquias potenter diſ-
tit. Balduinus Ronſleus epiſt. med. 64. *Si*
is tamen præter conſuetudinem pridiana grauatus
apula, vini moleſtias leuare ſtuduerit, ac nimio vini
lore reſoluta recreare membra, nulla ratione com-
odiùs id poterit, quàm momento ſpiritus vini, per
ymicam aut ſpagyricam, vt dicunt, artem ſubli-
ati (Cardanus æthera vini, alij alcohol vocant)
iuno ſtomacho ſumpti. Ita enim fiet, vt qui anteà
ant diſperſi ac reſoluti quodammodo vnà cum calore
nato ſpiritus, vini huius rectificati ſumptione fir-
entur, cogantur, atque recreentur; diſcutit enim
uotquot ſuperſunt, pridianæ crapulæ reliquias. Ve-
m hoc aquæ vitę vulgari potiùs conuenit.

36. *Omnes virtutes animales potata confortat, re-*
rt odorem cuiuslibet rei ſecum commiſtæ, & omnis
quor cum ea commiſtus, eſt conuertibilis, nec aliquid
i ea poſitum, poteſt vnquam putrefieri. Raymundus
ullius in arte operatiua.

37. Au-

37. Aurum potabile hac aqua facillimè fi cuius descriptiones lege apud Fumanellum d compos. medic. cap. vij.

38. Lapidem in vesica & in renibus frangit cum saxifragis destillata, teste Thadeo Medic sui temporis excellentissimo; vt Sauanorola re fert in libello de confic. aqua vitæ: Hæc omnia, & alia quoque, præstantissimi Medici longa experientia comprobarunt.

39. Raymundus Lullius in arte operatiua: *Hæ aqua sapit supra omnes sapores, habet odorem supra omnes odores, vt videtur per experientiam. Et scia quòd ista aqua dat nutrimentum cordi & sanitatem reddit, & custodit, si recipiatur, vt oportet & quantum natura sustinere valebit. Concoctionem confortat in stomacho & in hepate. Et dicit quidam Philosophus, quòd nulla medicina inuenitur, quæ adeò sit caloris naturalis confortatiua & augmentatiua, prout est aqua ardens, propter familiaritatem & consortium, quæ habet cum natura, & quia est conueniens humanis corporibus, & eius calor est similis calori naturali, ideò citò conuertitur in sangvinem naturalem: Item non solùm confortat virtutem naturalem, & calorem: imò etiam turbidum clarificat sanguinem, & totius corporis ac membrorum aditus & maximè venarum orificia aperit, & mundificat: hepatis obstructionem aufert, tenebrosam fumositatem, & tristiziam in corpore genitam expellit, totiusq; corporis membra corroborat. Et non solùm sua bonitate agit*

in

corpore, ſed etiam in anima operatur; facit enim liuiſci triſtitiam & anguſtiam, inducit lætitiam, & nfortat ad inueſtigandam difficilem & ſubtilem m, & reddit ſtrenuitatem & audaciam, vt non ntiat dolorem vel laborem. Deinde paulò pòſt, innitos morbos recenſet, quibus mirificè auxiitur.

40. Rembertus Dodonæus: *Prodeſt verò hæc llatitia ex vino aqua omnibus, vel per longiorem orbum, vel per ætatem grauiorem refrigeratis, vt nibus ac decrepitis. Calorem ſiquidem naturalem uet & auget; vires tuetur, reparat ac intendit, viim producit, ſenſus omnes vegetat: memoriam non odò conſeruat, verùm etiam redintegrat, viſum cuit, vtilis catalepticis, ac caro, ſi febris abſit, occuttis, alijsq; frigidis, cerebri atque capitis malis laboantibus. Facit ad cordis debilitationem, tumorem ac lpitationem: ventriculum languidum excitat ac ccalefacit. Flatus tum in hoc, tum hypochondrijs, vel iam inteſtinis hærentes diſcutit, cibi concoctionem romouet, frigidis venenis potenter reſiſtit. Tantæ enique in corroborando corde ac ſenſuum organis extandis huius vis ac potentia eſt, vt non modò intra cigui cochlearis, vel etiam medij menſura ſumpta, erùm etiam foris admota efficax reperiatur; naribus idelicet applicata, vel temporibus brachiorum, item rpis illita, &c.*

41. Pareus in chirurg. lib. 26. cap. 8. *Aquæ vitæ ires doteſq; ſunt innumeræ; epilepticis, omnibuſq; mor-*

cturarum eademq́ ratione vrinæ incontinentiæ, sine origine sit, maximè confert: quin etiam palpitationi & his, qui animo linquantur, atque ribus fermè omnibus; acopum enim est, iuuat & gidos & lymphaticos ac tremulos, sed hos non ac melancholicos; vlcera omnia caua, sordida, mal purgat, mitigat, temperat, siccat, demumq́ con dat absq́ vllius noxæ suspicione: scirrhos discutit, tenus discutere licet, intus quidem per se, exteriù rò cum emollientibus adhibitum. Cicatrices etiam curat illitum, & odoratui recuperando confert: sy pis autem & deliquiis animi neque aliquod me neque præsens magis est auxilium; vermes qu enecat, oris odorem commendat ac sudoris, tussin dat, & cibi appetentiam excitat, febrium rigores pescit, menses mediocriter prolicit. Omni hydropi neri egregiè conducit, nec scio cui minus sit vtilis; etiam bonum corporis habitum restituit, vocem riorem efficit & spirandi difficultatem leuat. omnia longè plura præstat æther. &c.

46. Ioannes de Rupescissa lib. 2. qui de re dijs generalibus appellatur, non solùm in mu capitibus affirmat, quintam essentiam valere curanda impedimenta senij, & ad senectut restaurandam, ad lepram, ad omne genus biei & læsuram eius, paralysim, consumpto toto corpore & nimium macilentos, pedicu prurigines & supercalefactiones in corpore mano, ad expellendum venenum & euitandu

Qu

quartanam & omnes passiones, quæ à melan-
colica oriuntur, impedimenta medicinæ & peri-
cla, quæ continguntin corpore humano, febrem
continuam, tertianam, quotidianam, acutam,
frenesim, amentiam, stultitiam, febres pesti-
tiales; verùm etiam contra phantasticas pas-
sones, imaginationes, & fatuas dæmouum infe-
stiones & tentationes, timorem, inconstan-
tiam & destructionem cordis, & amissionem
virtutidinis, & ad maleficia & dæmones fu-
gandos.

7. Vitalis de Furno. *Apostemata rumpit intrinse-
ca & extrinseca, si bibatur, aut extrinsecus cum ea
quoties liniantur. Oculorum maculas, eorumq; ru-
bem & calorem aufert, lachrymam etiam ab oculis
intem restringit. Spleneticis valet & hepaticis, vbi
riè potetur. Mercurium congelat, cuprum dealbat,
litus & corpora calcinata soluit. Vulnera curat,
nemq; guttam, cancrum, & fistulam, si potetur,
locus vulneris abluatur. Intellectum acuit, sobriè
pta, præterita ad memoriam reuocat, hominem
r omnia reddit hilarem, iuuentutem conseruat.
sum phlegma, guttamq; rosaceam curat. Narium
rem, gingiuarum, axillarumq; tollit. Apostema
utture rumpit gargarizata. Melancholicis pluri-
m cōfert: ischiaticis, podagricis & arthetricis mul-
prodest. Hydropicos ex caussa frigida, curat. Co-
mpaßionem patientibus plurimùm confert. Cum
e sua in vino soluta, lapidem frangit vesicæ: cum*

suo sale verò soluta, renum lapidem frangit atque
gat. Febremq; quartanam tollit, sobriè assumpta.
prosus si nonnunquam de illa moderatè biberit, l
non vitrà ascendet. Prodest etiam conceptui, si p
nans de illa biberit. Si modicum de ipsa bibatu
terdum, aut in ore retineatur, ipsum rheuma cu
Oculos subuersos, quando palpebræ resoluuntur, i
curat. Audaciam præstat, si pusillanimis aliquis
formidolosus, de ea interdum potauerit.

Gratarolus *de viribus aquæ ardentis.*
rheumaticos vel hoc modo, vt alios omittam, pro
si propè lectum aspergatur tegulæ candenti cum
mento, amaraco, & huiusmodi, vt vaporem per
nares recipiat. Ad rheuma descendens ad pectus, si
tur cum tragacantho, penidio, styrace, vel albo
rubio: ad corizam, seu narium ex pituita obstru
nem, trahatur cum succo hederæ terrestris. Co
narium fœtorem, cum castoreo vel euphorbio. Co
oris fœtorem cum nuce moschata & caryophyll
mentha. Ad faciei lentes, morpheam, seu alpho
alias maculas, cum aqua rosacea, vel, si fortius
dum, cum oleo tartari aut eius farina. Ad leprose
pustulas, ne erumpant, cum succo fumiterræ, lap
& aceto. Ad cutim subtiliandum, sordes & immu
tias auferendum, cum forti lixiuio, melle & farin
pinorum aut cicerum. Pustulis cùm lithargyrio
oleo. Guttæ roseæ, cum sale, Mercurio, & san
porci. Morpheæ veteri cum cuperosa. Valet c
venenum ferè omne, in cibum sumptum cum the

ucibus. Ad venenum vermium & ſerpentum, ſucco porri. Ad morſum rapidi cum vrina. Ad vitium inteſtinorum, & membrorum interio- (intelligo ex cauſſa frigida) cum ligno aloës, vel ho, vel mentha. Ad iliacam paßionem cum cin- mo, vel amomo, vel ſemine rutæ & ſimilibus. a paßioni & inteſtinorum dolori cum diacatho- , vel, ſi fortius, cum diaphœnico. Teſtium in- ni cum vuis paßis vel cimino, &c. Ad lumbricos endos cum graminis radice, vel centonico, ab- io ſeu ſemine ſancto, ſeu Alexandrino. Ventricu- fortando cum diagalanga. Hydropi ex cauſſa a cum conferentibus. Ita hepatis obſtructioni nentaſtro, origano, eupatorio. Abſceſſui hepatis, bſynthio, &c. Ad ſyncopim cum oſſe de corde cer- l diamargarito, aut ocymi ſemine. Ad lethar- cum ruta & aceto. Ad phthiſicos cum caohura. morrhoidas cum ſanguinaria. Pleuritidi cum ſa & ſcariola. Vrinæ difficultati cum helxine, rietaria, paucedano. Ad impedimentum coitus idis, & maleficiatis cum diaſatirio. Nimio ruorum profluuio cum plantagine, præſertim ex- Suffocationi à menſtruis cum roſaceo inferiùs . Excoriationi matricis, apoſtemati vberum, po- , iſchiadi, paralyſi, membri alicuius: quia vni- s non curatur, præcipuè inueterata. Cancro oris giuarum, ſi in ore teneatur: dolori & motioni m, cancro virgæ, & alibi ſiue interna ſiue ex- uerit cauſſa: anthraci & carbunculo iam rup-

tis. Fistulam mortificat, facta priùs debita inc
Omne vulnus putridum mundat & sanat.
quartanam, si ante accessum sumatur. Item cot
nam, Tertianam notam, &c.

48. Neque aquæ vitæ vulgari, præclaræ d
virtutes. Baccius de aqua vitæ vulgari l
c. 28. de nat. vin. hist. *Extrinsecus verò adl*
sicut ad aliarum medicinarum penetrationem
vehiculum est, Ischiadiq; propterea adhibetur i
ris & articulis, & nonnunquam cordi & a
surditati instillatur, ita & fouere spiritus vel si
tu atque halitu eam experimur: vnde rectè tar
basis quædam proferri solet in pretiosis destillatio
& quas vocant quintas essentias, & matren
sami.

49. Lemnius de occultis naturæ mir
Nullus liquor, qui in aliquem vsum corpori h
adhibetur, est aqua vitæ, aut leuior, aut penetr
aut qui omnia à putredine, aut corruptione
præseruet ac tueatur. Cuius vsus sic inoleuit apu
gas, vt liberaliùs, quàm valetudini commod
aßumant. & inferiùs: *Foris verò admota*
ac musculis, membrisq; algore oppressis auxi
omnesq; affectus dolorificos, qui in frigidis hum
consistunt, compescit, ac discutit vi calorifica ac
zate penetrandi. Quin & apopleticis loquelam
tuit, si seminis erucæ & aceti scillitici moment
admisceatur.

Illius vini mirificam in multis rebus sum

(inquit idem) *quamlibet enim asperum inten-*
q; gelu existat, liquoris gelu nunquam congelas-
nec in glaciem concrescit aut cogitur, adeò vt atra-
tum scriptorium, tum pleraq; alia, quibus guttas
uot admisceri contingit, nunquam frigore con-
gantur; ideoq; ob extremam caliditatem ac tenui-
m, quibus est imbuta, commistum sali hoc ar-
vinum & appositum igni, recepta flamma astan-
ormam cadaueris similem efficit.

50. Ringelbertus: *Ouum decoquit, carnes co-*
vel crudas à putredine conseruat, vbi in eadem in-
untur. Vinum turbidum, si cum ea misceatur,
ificat & restaurat. Mustum clarum reddit; Vi-
pendulum acidumq; affusa restituit. Herbarum
ium virtutem, si in ea ponantur, extrahit, præ-
dorem violæ, quem non retinet. Odor ipsius repti-
nterficit, & venenum fugat, &c.

1. Sed hæc mihi sufficiant: si quis alias cu-
auctoritates, chymicos legere poterit: quo-
alij sunt superstitiosi, vt Rogerius à Baccho,
scripsit libellum de facultatibus aquæ vitæ
duodecim signa, secundùm morbos à capite
edes, aquis & medicamentis pro singularum
ium, & affectionum natura, aliàs alijs adie-
; Alij, incredibiles à multis habentur ob mul-
rauida verba, quæ potiùs energiam quandam
im, quàm res ipsas denotant: alij à plurimis
neritò irridentur, sed ab ijs, quibus chymicæ
rationes ignotæ sunt, condemnantur. Etenim

medicinæ afferre prouentum, eamque ab in
meris medicis ad hęc vsque tempora variè
actam, ferè consumpsisse; homogeneas m
camentorum substantias separare; alias fort
alias debiliori igne, alias fimo, alias cinere,
balneo Mariæ, alias per ascensum, alias per
scensum parare: naturam & artem sibi inui
opponere; non solùm pręscriptione, sed e
manuum operatione, remediorum præstanti
morum penuriæ succurrere: noua remedi
quirere, & iam inuentorum nouas excog
præparationes, & iam ab antiquis excogit
sed ab eorum successoribus neglectas instaur
& ad pristinum vsum reuocare, & magis pe
lire, vt tutiùs, citiùs & iucundiùs ægri curen
arte chymica efficere, vt ex quinque vel sep
pilulis, quidquid facultatis purgatricis inerit
trahatur, atque ex eo vnica pilula effing
quæ facilioris, benignioris, & tutioris sit ef
ciæ: ex præparatione consequi remedia, vt i
gris viribus per sæcula conseruari possint,
alia vltra sex menses, paucissimis exceptis,
situ obducantur aut acescant, aut euanida
dantur, aut denique corrumpantur: ex omn
purgantibus extracta parare auxilio artis si
mar di:in notitiam multarum rerum physica
abditarum perduci:omnia in sua principia r
uere, purissima quæque separare à suis excrem
tis & quisquilijs, seu impuris partibus, qu
ci

miſcentur, vt in vſu medico ſint efficaciora: allica igne diuturno, & vehementiſſimo ita ingere, vt flatu vel leui tenues in auras abeant uolent, & in naturam priſtinam ampliùs re- i nequeant: naturalium corporum partes ingere, & perpurgare, & ijſdem poſteà con- ctis, vel etiam cum alijs commixtis, in rerum ura, alteram velut naturam ſuis manibus effi- e: metalla priùs in calcem verſa, deinde in um fundere: abdita naturæ myſteria patefa- e: compoſita ſuis qualitatibus denudare: ab nibus rebus, quamuis ſicciſſimis, ſales, liquo- , tincturas, & olea ad vſus humanos præſtan- ima elicere: elementa ſeparare, & quodlibet ſe monſtrare, & à quolibet vltimas qualita- extrahere: mixta in ſimplicia conuertere, & nia ad materiam primam reducere; hæc, in- um, ſicut imperitis imperitiam cum inuida lignitate coniunctam adaugent; ſic è contrà itis inſatiabilem afferũt admirationem; ſunt, o chymici homines mirificiſſimi. Verum eſt, ò chymicam plurimi mentiantur, & inter miſtas multi etiam impoſtores reperiantur; quòd chymica remedia ad manus eorum ueniant, qui aut ſpagyricam, aut vſum phar- corum, aut etiam morbos, temperaturas, & ſmodi ignorent.

52. Verùm obijciet aliquis, cur ſi aqua ardens vino fit, & tot ſit prerogatiuis dotata, eius

plurimæ quantitatis vſus eſſe non poſſit: Re-
detur enim primò, quòd aqua vitæ, aut ad
ſeruandum, aut ad curandum, vt res quæ
medicamentoſa exhibetur: in ijs autem, quę
modo exhibentur, rerum varietatem, quan-
tem, tempus, ætatem, confectionem, ſimili
conſiderare oportet. *Quamobrem*, vt inqui
uanorola, *cùm prolongatio vitæ quæritur, mitio*
in qualitatibus exhibeatur. Si agritudinis quidem
motio, præcipuè frigidæ, ardentior tribuatur, &c
Secundò vinum in quotidiano vſu, tanq
alimentum ſumitur, idcircò omnes eius par
naturæ vinculo & harmonia inuicem colli
eſſe debent, ne in naturali œconomia ſeditio
moueant, & vt omnes partes nutrire poſſint
in 3. c. ex ſententia Augenij diximus: *vinũ e*
qua maximè ſpiritoſum eſt, calido innato eſt amic
qua verò temperatum, ſubſtantiam habet ſangu
& carnibus ſimilem; qua craſſo & viſcido hum
participat, verè ſolidas fouet: hoc autem aqua
tæ, cùm ſit homogenearum partium, effic
non poſſet: etenim hæc alimenti per ſe, & ra
ne quotidiani corporum nutrimenti, limites p
tergreſſa, & vires in ſummo gradu excellent
mas poſſidens, nec mutua actiuitate retuſas,
turę potius obeſſet, eamque de ſuo ſtatu deij
ret, ſi vt vinum hominibus propinaretur. Qua
re vinum in hoc caſu, ſpiritu vini commodiùs
bitur; vt enim Daniel Sennertus, medicus ce
be

imus, vir perspicacissimi & exactissimi iudi-
deq; Republ. medic. optimè meritus, in lib.
hymicorum cum Aristotel. &c. consensu ait.
*nò Creator potentißimus ac Optimus, hoc ipso sa-
humanæ prospexit, quòd in medicamentis, (vt &
entis) tales partes terrestres admiscuit, vt medi-
ntosæ parti quasi freni loco essent, eiusq; poten-
, corpori noxiam futuram, nonnihil cohiberent
morarentur, ne præceps sit in agendo, ac liberiùs
ra inuadat, sed entè procedat, & sine damno
. Vbi tamen subita & potentiore medicamenti
nicorum vi opus, chymicè præparata exhibere
Exemplum huius rei in omnibus cibis ac potibus
, in quibus ea ipsa de caussa Creator partem ali-
osam alijs non alimentosis immiscuit. Nam ver-
atia, etsi præcipua vini vis ac potentia spiritus re-
di in spiritu eius sit: tamen longè commodiùs po-
co sumitur vinum, quàm spiritus vini. Etenim
us vini à partibus reliquis, cum quibus mixtus
separatus, nimis subitò in omne corpus sese pene-
caput tentat, facilè inflammatur, iterumq; cor-
nflammat ac spiritus accendit, ac subitò dißipa-
at cum reliquis vini partibus mistus, gratißimum
n constituit, ventriculum ac reliquas partes blan-
lore fouet, spiritusq;, qui vino inest, sensim cum
ibus & alimentis miscetur, & in omne corpus
ibuitur, eiq; robur conciliat. Id quod etiam de
alimentis & medicamentis verum.*

3. Quis ergo per Deum immortalem, tam
agre-

agrestis, immanis, barbarus ac vecors est, di
miraculosas dotes à Deo Optimo Maximo
singulari prouidentia attributas non consi
non contemplentur, non miretur, & cum su
ma admiratione non obstupescat? aliqu
tantæ cogitationi temporis non impertis
in verba deinde admirabilitatis plenissim
erumpat? & id, quod Claudius Dausqueru
lium Italicum lib. 7. scripsit; nempe,

Vinum est animæ mens, animaq; corpori, si
la prorsus dubitatione non confirmet?

Caput sextum.

1. *NIhil in vite, aut ex vite, in vua el
vua, quod præstantißimam non
virtutem.* 2. *Vitis morsum A
benæ curat.* 3. *Ex vitis lignis sa
te.* 4. *Cinis ex sarmentis, intestini extremi
sum curat.* 5 *Vitis fistulas sanat.* 6. *Folia
simum lac pregnant.* 7. *Dolores capitis mi
8. Succus dysentericis prodest.* 9. *Vulnera m
& sanant.* 10. *Lachryma calculos dißoluit.* 11
tices vulnerum sanguinem sistunt. 12. *Cort
hepatis calorem extinguit.* 13. *Cinis cortic

tos restituit. 14. *Vinacea ex intimis iuncturis do-*
is discutiunt. 15. *Pedum doloribus prosunt.*
Materiam calculi attenuant. 17. *Mammarum*
mmationibus, ac alijs morbis vtilia sunt. 18. *Ex*
iucundissima raspata fiunt. 19. *Sunt cibi suibus*
tissimi. 20. *Pampini & crudi & cocti sunt gra-*
mi. 21. *Nuclei acinorum stomacho vtiles.*
Vuæ maximè nutriunt, &c. 23. *Aliquibus*
bis medentur. 24. *Sunt in maxima gloria ci-*
um. 25. *Vuæ passæ multis morbis vtilissimæ,*
Fiunt laxatiuæ, quæ aluum leniunt. 27. *Flos*
,venenata animalia longè amandat. 28. *Mu-*
n multis serpentibus aduersatur, &c. 29. *Om-*
cium valet contra tonsillas, vlcera oris humida,
. 30. *Cibum fastidienti æstuantiq; stomacho mi-*
è conducit. 31. *Appetitum prouocat.* 32. *Vi-*
condimenti præstat. 33. *Inspissatum valet hu-*
ribus ad gulam descendentibus, &c. 34. *Vires*
abiles syrupi de agresta. 35. *Sapa ad multas æ-*
udines valet. 36. *In adulterium mellis culinæ*
i vsurpant. 37. *Vires defruti.* 38. *Vires*
ii.

TAndem nihil in vite, aut ex vite est, aut in vua, seu ex vua, quod præstantissimam habeat virtutem.

2. Vitis Amphisbenæ morsum; id enim viperæ vtrinque caput habenti, nomen est, vt ait Scander in Theriacis, curat. Nam, vt sensit Demetrius Chlorus, id animal neque ligno, neque

vlla

vlla re alia, nisi ligno vitis facilè potest int
Comes in Mythiolog. refert. Et vitis
mitates in emplastrum fermenti ingrediun

3. Ex lignis cæsis sarmenta conflantur
exsiccata igni pabulum prębent, sanoque
homines fouent ac calefaciunt.

Ex sarmentorum cinere fit lixiuium, qu
lieres in abluendis crinibus vtuntur; &
in Italia mulieres puellæque Genuenses l
hebdomade id lixiuium frequentant, cæte
bis terrarum, capillorum longitudine, pulc
dine ac aurea venustate antecellunt.

4. Intestini extremi prolapsionem pe
cinis ex sarmentis cribratus & aspersus, v
bit Scribonius Largus 232.

5. Et ipsa sarmentorum vitis fistulas p
mox & persanat neruorum dolores, frigo
tos, contractionesque. Plinius. Cinis etiar
conseruat, cum axungia veteres contra tut
proficit.

Item in theriaca conficienda multa v
sarmentis concoquuntur, teste Matt. in
lib. 5. epist. 5.

6. Folia à vaccis comesta lac suauissi
progignunt, conuiuantiumque mensas i
viriditate exhilarant.

7. Item folia & triti capreoli capitis d
illitu mitigant, & inflammationem ardore
stomachi cum polenta: folia etiam per se, v

gerent & adſtringant, imponi ſolent.

. Potus eorum ſuccus dyſentericis, ſangui-
excreantibus, ſtomachicis & grauidarum
acię medetur. Gaudentius Merula memorab.
4. c. 37. ex Dioſcoride.

. Folia vitis ſunt multùm medicinalia; nam
era mundant & ſanant in aqua decocta, calo-
febrilem refrigerant aſtuationem & tumorem
achi cataplaſmata mirè ſedant, prægnantem ad-
nt, ſomnum prouocant, & cerebrum confortant.
linius dicit, quòd folia vitis dolores capitis am-
nt, inflationem ſedant, & cum farina hordei ca-
n arteticam curant, dyſentericos valdè iuuant,
um ſuccum bibant patientes. Petrus Creſcen-
de omnibus agricult. partib. lib. 4. c. 2.

iadem efficiunt madefacti in aqua capreoli,
oti.

o. Lachryma vitium, quæ velut gummi in
dicibus concreſcit, ex vino pota calculos mi-
iſſoluit, illita lichenas, ſphoras, & lepras nitro
s perfrictas ſanat: eadem cum oleo ſæpiùs
illitis pſilotri effectum habet, maximeque
es quam accenſa ſarmenta vitium viridia ex-
runt, qua & peruncta verrucarum informi-
ones extrahuntur. Idem ibidem.

1. Cortex & folia vitium arida, vulnerum
guinem ſiſtunt, ipſumque vulnus congluti-
t. Ruellius.

2. *Cortex vuæ confortatiuus eſt ſtomachi, & he-*
patis

patis calorem extinguit, sitim aufert, acumen c
& rubeæ choleræ mitigat: vomitum, & egesti
cholericam stringit, oculis appositus palpebrarum
fos humores attenuat & exsiccat.

Item valet ad pruriginem oculorum & asperit
Crescentius.

13. *Et cinis corticis per se pilos ablatos rest*
& multiplicat. Idem ibidem c. 1.

14. De Vinaceis Baccius lib. 1. *In racem*
verò vuarum ac vinaceis, prout ex ipso vini v
plus vel minus remanet insiti caloris gradus; sic n
aut minor excitatur inter duos calores pugna ac
litio: fortem enim, & exurentem experimur in
ris vinaceis calorem: quem propterea Alchymist
benter adhibent suis operibus, perinde qui vnifo
magis reperitur & validior. Nec non insessus e
Medici per autumnum vtiliter parant ad discutie
ex intimis vsque iuncturis dolores ac tumores.

15. *Podagra, pedumq; doloribus prosunt*; vt e
Ioannes Crato in consilijs medic. 246. *Sed i*
optima remedia & tutissima, quæ partes affectas
iam roborant, & calorem innatum fouent, hoc po
dum, & diligenter singulis annis cùm ampliùs
nequeat, &c. vsurpandum. Et inferiùs: *Ac pos*
nominare virum præstantem, cui hoc medicamen
communicaui, atque ab eo præclaro munere sum
natus, qui planè incedere non poterat, & isto reme
beneficio Dei restitutus est. Quò autem vuæ mutu
res, eò plus adiumenti vinaceorum vsus affert.

16. M

.Materiam calculi attenuant. Reinerus So-
der sect. 4. cons. med. 21. *Cæterùm cùm vi-
, de quibus antè dixi, moderato suo calore ma-
n calculi attenuent, substantiam autem renum
rem reddant, ita vt calculi per eam faciliùs
eant, vel si sola materia nõdum compacta & ex-
adsit, ea placidè secedant. Denique cum astrin-
facultate robur renibus addant, omnino velim
ibus quoque atq; vreteribus, seu meatibus vri-
inter duos panniculos lineos inuoluta, quinque
, diebus vna hora matutina aut ante cœnam
ari. Nam quin magnopere profutura sint non
, cùm ratione, auctoritate atque experientia
octum sciam.*

.*Vinacea trita cum sale, mammarum inflam-
nibus & duritiei vtilia sunt, ipsorumq; decoctum
tericis, & antiquo fluxui confert, quoniam vim
t astringendi: cœliacis & mulierum profluuiis
ditatum antiquarum à matrice, potu insessione
fusione. Cum butyro testium duritias discutiunt.*
anellus de Sylua Bacchi, cap. 3. Lege Do-
m ab Altomari, qui in fine suæ practicæ
sit tractatum de Vinaceis, de quibus mira
: & Rodericum Fonsecam qui 2. Tom.
l. medic. 77. eorum vsum ostendit.

.Item ex vinaceis raspata, seu secundaria vi-
alato incundissima, conflantur.

em raspatiua, quæ, vt dicit Arnoldus, *pro-
t appetitum, villos stomachi astringendo. Me-
dentur*

dentur corpori ob calorem dissoluto, potissimùm Cholericis & sanguineis vtilia.

19. Item secunda vinacea sunt cibi suibi tissimi, qui ijs satiati, multoties inebriantur Aristot. de ebrietate, vt refert Athenæus.

Vuæ acinulos gallinæ, quę comederint ci ò parturient, vt affirmat Aloysius Pe lib. 5. de vsu rerum.

20. Pampini crudi & cocti palato sunt fimi.

21. Nuclei acinorum adstringendi vim nent: stomacho vtiles sunt. In spargitur tostorum polentę modo dysentericis, & cis, & solutis stomacho.

22. *Vuæ maximè nutriunt, & maximo aug sunt iis, qui vinearum fructum custodiunt: qui tunc temporis vuarum esu maximè pinguesca* anno auit Matthiolus in Dioscor. lib. 5. cap. *vitium omnium genera*, vt idem scribit, *nos gratissimas dulcissimasq; vuas ad cibos proferun rùm etiam ex his vinum præcipuum human bonum, suauissimumq; potum largiuntur.*

Item *vuis passis dulcibus vis quædam sempe contemperandi; ita & mediocriter detergendi: stomachum roborant*, vt idem inquit; & vt D rides, *vua passa alba adstringentior est.*

Item in pultem coquuntur.

23. Ad faucium vuæque tumorem vuæ reæ acerbę, ad impetigines vua Aminæa.

orem, & raucitatem arteriæ vuæ passę nouæ incorruptæ. Scribon. Largus.

24. Item vuæ passæ sunt in maxima gloria cibrum, sed potissimùm & frequentiùs ægris aut iunantibus apponuntur. Ioan. Bruyrenus de re oaria lib. 11. c. 41.

25. Item *Vuæ passæ à patientia dictæ. Ipsius caro icibus, renibus & vesicæ prodest; dysenteriæ cum ari- seu acinis farina hordeacea, ouo & melle tosta. Cum ere verò caput à pituita expurgat, intestinorum re- ttit inflammationes, superimposita cum fabacea; mpto autem semine trita, & rutæ commista fauos at, carbunculos & iuncturarum vlcera exedentia. in opoponace podagris administratur, epynictidas at, vlcera anguli oculi, & dysenteriam, & in oleo ta gangrænas: cum raphani cortice, melle, aut pa- nis succo, podagras, & vngues mobiles contusósve gat per se, & emplastri modo imposita, decidere fa- Cum pipere manducata, os & caput. Ipsa autem ina per se, vt cætera trita astringunt, vtilia sunt nacho, & ex farina pota medentur dysentericis, iacis, stomachoq; resoluto, & ipsorum decoctum ritui & sphorę.* Antonius Fumanellus de Sylua echi com. c. 3.

26. Item Passulæ laxatiuæ, quæ aluum adstri- m leniunt, fæcesque diutius retentas expel- t, & puerulis delicatulis, & alijs hominibus rmaca recusantibus commodè exhibentur.

27. Flos vuæ, pręterquam quòd suauissimum

ſpirat odorem, iuxta illud Cant.2.13. *Vine*
rentes dederunt odorem ſuum; Serpentes etiam
niaquè venenata animalia longè amandat.

28. *Muſtum Cantharidum natura aduerſ*
Item ſerpentibus maximè hæmorrhoo, & Salami
Prodeſt attritis renibus, iecinori interaneis & v
colleuat enim ea. Priuatim contra bupreſtim
contra meconium, lactis coagulationem, cicu
toxica, doryonium ex oleo potum, redditumq́; von
nibus. Ruellius. Præterea eſt potui ſuauiſſim
& quando eſt dulciſſimum promptiùs ſub
aluum, vt ſcribit Galenus 11. de aliment. fa
cap.9.

Item ex eo fit confectio vnguenti, quod C
cinum ab eo appellatur & vteri & vuluę n
tiem emendat, vt idem Galenus atteſtatur.

29. *Omphacium prodeſt, vt ſcribit Dioſc*
lib.5.c.6. contra tonſillas, vuam, vlcera oris hu
ginguarum vitia, purulentas aures, cum mel
paſſo: item ad fiſtulas, vetera vlcera, nomaſq́; e
to: dyſentericis & mulieribus fluxione vuluæ lab
tibus clyſtere infunditur, oculorum claritati &
britia, & eroſionibus angulorum conuenit. Bibi
recentem ſanguinis excretionem, etiamſi rupta
aliqua contingat: ſed pauco, & aquatiore eſt
dum; valdè ſiquidem exurit.

30. Cibum faſtidienti æſtuantique ſtom
mirificè ſuccurrit. *Mirum, quàm æſtatis fe*
bus ſtomacho æſtuanti, ſitiq́; affecto & faſtidien

t succurratur ab eo; omnia quippe insunt, quibus
at: frigiditas, qua calor sitim faciens tollitur: ad-
gendi potentia, qua stomachi, oris nimirum ven-
di, laxitas, dissolutaq; appetendi facultas reuoca-
t vnum, robur accipiat: siccandi vis quædam, qua
niam multùm ea infra refrigerandi in eo vim re-
uitur) biliosi, si quid adest ibi humoris ex caloribus
ractum absumatur potiùs, quàm solidiores inibi
es tactæ exacuentur. Neque enim altè descendit
tas ea siccandi adstringendi vi impedita: tum
non ea in omphacio, quæ in aceto citriuè mali
, tenuitas, vt in membrorum profundum tendat.
circa in stomachi, ventriculiq; aut proximarum
um corrigendo calore, & adiuuandæ appetentiæ
anè postremum locum obtinet omphacium. Iulius
andrinus salubrium lib. 18. c. x.

t. Appetitum prouocat, ardentemque san-
em commoderatur. *Omphacij pariter vsus ad*
candum appetitum conducit, ad sanguinem ar-
orem, biliosumq; humorem commoderandum. Id-
iracundis hominibus. & facilè extandescentibus,
qui calidis morbis impetuntur, vtile est & con-
n. Quercetanus in diætetico.

.Item vicem condimenti præstat. *Nec mi-*
mphacij vsus detractis racemo acinis, incoctisq;
o elixandarũ carnium ijsdem commo ditatibus,
s intinctus parantur, nempe condimenti id quo-
icem præstant, quemadmodum & cum assis car-
piscibusve affusum mirè conceptum igneum ex

assatura calorem illum attemperat, vt sæpe eo vno adlubescant statim palato dapes, & cibi dium, quod priùs erat detergatur. Iulius Alexa

33. *Item succus vuæ acerbæ ante dies cani sole inspißatus, vt mel, valet humoribus ad gul cendentibus & gingiuis & articulis, si clystere valet vulneribus intestinorum & diuturnis h bus in vuluam descendentibus.* Idem Iulius Al

34. Item fit syrupus ex agresta, qui in æstibus sitim mirificè restinguit, febribus succurrit, vomitum & alui profluuium bi sistit, grauidarum vomitum etiam reprim rumque ventriculum firmat, venenisque satur. Et, vt Franciscus Alex. in Apoll. *Vent prægnantium roborat, ne aliarum partium ex ta facilè recipiat; ideò vomitum & alui pro biliosum, vel choleram sistit; præterea è biliosa sitim vehementer extinguit, venenis aduersatur ris calorem roborat.*

35. Sapa, qua Græci & Arabes, Serapi cenna, Mesue & alij in conficiendis syru epithymo, diacodion, & diamoro, vtunt & recentiores, qui ad multas ægritudi internas, quàm externas profligandas ea scribunt.

Item ad cœliacos & torminosos, & diuturnum dolorem sapa facta ex musto feruente sex ad 12. decocti: Largus.

36. Item sapa, quæ, vt liquet, & in adu

is & ſacchari culinæ vſurpant, vt ſcribit
r. de re cibaria lib. x. c. 4 *Præclaros intinctus*
ſculis, anatibus & alijs paluſtribus volucribus,
& porcellis præſtat ſapa.

7. *Defrutum calefacit, humectat, ſubducit. Fa-*
& hæc aduerſus venena, quæ ex vlcerando ne-
ex oleopota & vomitionibus reddita & concre-
ac. Item contra renum ac veſicæ pruritus, roſio-
ulcerationeſq; pectoris, & pulmonis morbis opi-
tur. Fumanellus de ſylua Bacchi com. c. xi.

8. Paſſum renum tumorem tollit, multiſq;
morbis opitulatur. *Ad renum tumorem duo*
cyathi. Ad veſicam exulceratam, paſsi cyathi
Ad dolorem lumborum diuturnum & paraly-
ſsi cyathi tres. Ad ſuppurationem faucium paſ-
Scribon. Largus.

tem *ad ſtomachi dolorem Creticum muſtum,*
eſt paſsi genus.

Caput ſeptimum.

Vitis, quia vinum producit, vita appella-
tur. 2. *Vitis, vita, quia homini vitam*
fert. 3. *Vitis, vita, quia à vita parũ d.f-*
fert. 4. *Vitis, vita, quia eſt vita Poë-*

tis, sicut merum carminibus. 5. Eius inuentor. 6. C
nia, quæ sunt in vite, pulcherrima sunt. 7.
vitis, pulcherrima. 8. Palmites aspectu pulc
9. Nihil meliùs excitare potest Poëtam, quàm
aspectus. 10. Varietas colorum visum maximè
lectat. 11. Pergulæ admirandæ. 12. Vites sine
crescunt. 13. Vitis inter omnes arbores vlm
amat. 14. Incrementi vitium diuersitas, mirab
15. Aequalis articulorum collocatio admiran
16. Gemmæ mirificæ. 17. In eius flore curiosa
lectatio. 18. Odor vuæ efflorescentis naribus
tissimus. 19. Non ad effusionem solummodo, sed
ad voluptatem reponitur. 20. Plurimùm dele
habere pulcherrima vineta. 21. Cicero non potu
vitium pulchritudine satiari. 22. Vineæ fructus
ex cuius succo vinum. 23. Vitium prouentus ce
frugibus vberior. 24. Poëtæ pro vini vberrimo p
uentu precantur. 25. Poëtæ vellent, vt vinum
fluenter abundaret, quia sine eo nemo Poëta. 26. C
mina hilares animos, & cellariam plenam, plen
lagenas requirunt. 27. Poetæ ægrè ferunt, qua
vua ante maturitatem colligitur. 28. Antiqui
tem æstimauere; & cur hircum ij Baccho imm
rent. 29. Festa Ascolia in honorem Bacchi. 30.
tiqui multa festa in Bacchi honorem celebrab
31. Vindemia animos valdè delectat. 32. Desc
tio vindemiæ. 33. Felix, qui nascitur tempore
demiæ. 34. Mulieres Bacchum, fugitiuum quaren
eum non inueniunt. 35. Tempore vindemiæ on

co-

tat, & omnes gemitus sedantur. 36. Cœlum ip-
ipsallit, & fulgore nouo resplendescit. 37. Vin-
ialia prandia omnes voluptates superant.
Tiberius Constantinus vindemiali lætitiæ operam
rtiebat. 39. Item Meßalina, 40. Tempore
lemiæ omnes ruri inhabitant.
.1. Author tempore vindemiali Poeticè loquitur.
Poetæ quamuis in finibus discrepent, in re tamen
muni conueniunt. 43. Poetæ in primo introitu
t salutant. 44. Ruris amatores Poetæ se faciunt.
Bacchum vocant. 46. Vultu hilari, vt is veniat,
unt. 47. Bacchus se in conspectum Poetis dat,
q, salutant. 48. Aram ei consecrant.
ræ, Satyri, &c. adueniunt. 49. Rusti-
uuentus per compita, læta exilit. 50. Feßi epulas
orum sumunt. 51. Tonitus cantu iuuenes ad com-
vocat. 52. Ex audito tibicine properant.
Poetæ in tecta Bacchum vocant. 54. Bacchus
s calcat, & interim Poetæ cuidam carmina furtim
ripiuntur. 55. Eum in domum splendidissimam
ducunt. 56. Antequam mensa accumbat, nonnul-
romulgantur. 57. Musa ante fores conuiuan-
. 58. In Bacchico conuiuio Bacchica colloquia.
In bibendo Genij varij, & varia ad compotationes
ientia. 60. Quomodo Poetæ bibant in honorem
cchi. 61. De vinis præstantioribus disceptatio.
.Varia vinorum genera à Poetis laudata. 63. Ve-
es Poetæ vina noua à recentioribus laudari agrè
unt. 64. Veteres Poetæ irati. 65. Bacchus caus-

ſam decernit : aliqua de vino abſcondita expl
66. *Omnia vina Falerno cedunt.* 67. *Faler*
omnium ardentiſsimum. 68. *Omnes Poetica*
norum facultates ſolum continet. 69. *Amabili*
chetypus omnium vinorum. 70. *Laudes vin*
cenſis. 71. *Muſcatuli Tabbienſis.* 72. *Laudes*
Amabilis. 73. *A Baccho laudatur.* 74. *Ex eo*
ſuauiſsimus omnium conficitur. 75. *Vbi naſc*
76. *Propertius accuſatur.* 77. *Defenſio & abj*
tio: Catonis accuſatio. 78. *Rixa Poetica de du*
da vxore. 79. *Bacchus vaticinatur.* 80. *F*
ſurgunt è menſis. 81 *Bacchus, Poëta & Nyn*
choreas ducunt. 82. *Muſa mingit, & quid mi*
ſequatur. 83. *Poeta tumultum excitant.* 84. *B*
chus diſsidium componere nititur. 85. *Germa*
ſorte conqueruntur. 86. *Quidam Poeta Germ*
maledicit. 87. *It irâ inflammantur.* 88. *Ce*
Poeta Germanos demulcere nititur. 89. *German*
arma conclamant. 90. *Exploratores quid Ba*
referant. 91. *Obſopeus omnia componit.* 92. *C*
mani cedunt. 93. *Ronſardus Baccho hymnum*
nit. 94. *Bacchi diſceſſus.* 95. *Cum cœlicolis*
nat. 96. *Poeta Ronſardo gratias agunt.* 97. *Du*
ruris ſeruatricem precantur, vt arua conſerueni
98. *Rura, prata, colonos, Palladi, Cereri, Baccho co*
mendant. 99 *Quod magna ſpe exſpectatur, ven*
rum quoque reditur. 100. *Vrbem repetunt Po*
101. *Ruricolæ Iouem pro pace orant.* 102. *V*
Palladi, Cereri, & Baccho faciunt.

1. C

Vm Vitis vinum, liquorem tam prestantem ac suauem, humanoque generi, tam n ac necessarium, vt in superioribus capitilictum est, producat; consentaneum modò ur, vt ei caput proprium à nobis destine-

Dicitur Vitis, id est, quasi vita, quia cùm visit, vt in 2. cap. cum Matthiolo diximus, & ò cum Gratarolo asserimus, *liquor omnium ni suauissimus, ac præcipuum, promptissimumq; lerrimè roborans) humanæ vitæ subsidium, trium ium præcipuè vitalium regenerator maximus ac mus, ac denique omnium corporis, tum facultaum functionum reparator optimus, nil mirum, tam, quæ fructum, ex quo fit vinum, profert, quasi vitam appellauerint veteres.*

Vel vitis à ferendo vinum nuncupatur; idvita etiam appellatur, quoniam homini ferat, ob ipsius facultates, quas corpori at humano, vt Medici affirmant.

Vel quia, ea à vita parum differat, iuxta illud ni VVaudærij lib. 3. epigram. 68.

Vita parum Vitis differt à nomine, iungas
Vitem cum vita, gaudet vtrumq; simul.

Vel quia amet vates, & hi à Baccho inuitensitq; ijs vitis, sicut merum est carminibus, prout concinnè protulit Maxæmilianus ius lib. 4. epigram.

Vitis

Vitis amat vates, vates inuitat Iacchus,
Vitiferum Clariâ tingere nectar aqua.
Ennius ad pugnas à vite, & Horatius ohel
Latius ingenium vite agitante canit.
Nulla placere diu sine vite Poemata possun
Vatibus est vitis vita, merumq; metro.

5. De eius inuentoribus varij varia refer nam vt in Fumanello de vin. temper. & fa legitur, *D. Augustinus lib. 18. de ciuitate Dei* refert *Dionysium temporibus Deucalionis in A terra hospiti suo ostendisse; qui & Liber Pater* est, *& post mortem Deus habitus: Dicitur* quòd *Saturnus expulsus à filio suo Ioue de Cr Iano, in solium regni receptus, vineas colere doct & Boetij Thebis primùm natam vitem putant, niam & Liber Pater. In Chio autem insula vite rere, quidam repertum putant ab Oenipione, I Patris Filio. De Baccho verò hæc scripsit Galenus cui titulus est, Ad bonas artes exhortatio: Profectò culapius & Bacchus, siue quondam homines fuer siue dij, ab initio summos honores promeruerunt; ob monstratam artem medendi: alter quòd nos de rit vitium colendarum rationem. At lex nostra primùm vineas seuisse asserit, vt Lactantius li comprobat.*

6. Sed his omissis, si omnia, quę vitibus inf oculis & mente diligentissimè conspexeris, quarumcunque rerum, quæ sub aspectum niunt, pulcherrimam esse certò, &

piditate aut inuidia iudicaueris.

7 Nam si vitem spectes; ea aspectu est
ia pampinorum ac foliorum pompa, cla-
rum amplexu, vuarum turgescentium v-
e.

8 Si palmites: hi se longè lateque diffundunt,
lant, dilatant, atque vmbracula contra so-
um præbent; quæ quidem vmbracula non
ensa, sed verè hospitalia: etenim cùm folia
uia, aëris densitatem ibi sistere non per-
nt; frondesque ob leuitatem abaura cum
ditate motæ, suauiterque murmurantes
nt auribus suauissimum susurrum, & leuem
umque somnum suadent.

9 Si colores: hi sunt varij, & idcircò visum
t atque delectant; quod quidem sanitati
rt, Seneca teste. *Nam confusis oculis prosunt*
ia, & quibusdam coloribus infirma acies ac-
dit: & vt dixit ille, *nihil potest meliùs excitare*
n, quàm vitis aspectus: & vt etiam inquit
Cornarus de re vinitoria lib. 2.

Varietas colorum; quæ visum maximè delectat,
t multiplex, & admirandæ venustatis, vt expe-
a constat: & de vitibus rationes afferuntur, cur
ia in his quidem rubeat, in alijs viridi colore, eo-
turato vel dilutiore niteat. Cur flores candidi?
nique ex vuis aliæ purpureæ, aliæ flauentes sint?
quia dissimilis est caloris in fluido humore actio,
ria humorum concoctio; in his perfectior; in
alijs

alijs minus perfecta : in nonnullis nutrimentum deficit ; in aliis est copiosius : & quidem vel purius siccius: hinc enim varia colorationis nasci discrim

11. Si pergulas : hæ parietibus domorum fixæ, *tum sarmentorum copia atque proceritate, quarum multitudine vbertatecq, admirationem spectori pariunt*, vt Cornarus ait.

12. Si altitudinem : sine fine crescunt, & scribit Plinius : nec est ligno illi æternior natu dum tamen illi vegetatio non desit, & altitud nullo fine crescunt, vt vna vitis Ron æ in Li Augustæ porticibus subdiuales deambulatio adumbrauerit, eademque duodenis musti a phoris, cadis, nostro tempore fœcunda : null est tam procera arbor, quæ à vite non superet dummodo possit ei adhærere.

13. Atque inter arbores magis Vlmum, qu alias vitis amare videtur : nam quamuis aliqui tem castitatem seruare, & toro nunquam iun protulerint, id tamen alio sensu est intelligenc de quo suo loco : vt enim scriptum reliq Gaudentius Merula lib. 4. memorab. cap. 2 *Mira est amicitia inter vites, & vlmos, vt hæ inter velut maritatæ, & feliciùs crescant, & vitis fructu prouentus det vberiores.*

Catullus lib. 1.

Vt vidua in nudo vitis, quæ nascitur aruo,
Nunquam se extollit, nunquam mitem edu
vuam

Sed tenerum prono deflectens pondere corpus,
Iamiam contingit summum radice flagellum:
Hanc nulli agricolæ, nulli accoluere iuuenci:
At si fortè eadem est vlmo coniuncta marito,
Multi illam agricolæ, multi accoluere iuuenci.

etadius de aduentu veris.

Vitea musta tument vicinas iuncta per vlmos,
Fronde maritata vitea musta tument.

icius Cordus eclog. 2.

Vt suspensa suas vitis complectitur vlmos,
Lentis capreolis, serpentes saxa corymbi.

ilius Zanchius:

Vinitor vt lentis adiungat vitibus vlmum.

ronymus Vida eclog. 1.

Crescetis vites, vobiscumq́, consita crescet
Vlmus.

Marcus Argylander eclog. 1.

Ac veluti telsam vitis complexibus vlmum
Implicat, & tandẽ per summa cacumina serpit,
Felices onerat ramos pendentibus vuis.

14. Si incrementi diuersitatem: aliæ, eodem nio teste, improbo reptatu, amplo discursu ia media implent: aliæ tamen breuitate moci hominis sudibus hærent: alię artus suos in colligentes, crassitudinem breuitate pascunt: ę herbarum modo vagantur per arua, & succm terrę passim bibunt, semperque pastinatis niles ad magnitudinem infantis crescunt.

15. Si æquabilem articulationum collocationem,

nem, & correſpondentes ex aduerſo claui
cum Cornaro hęc mirabundus dixeris : *
me delectat par ille & æquabilis articulorum in
mentis poſitus, illaq́ ad articulos ſingulos per p
tem oculorum frequentia, quotannis tam cop
materiam concitans, vt arte agricolarum coër
ſit, ne ſylueſcat, néue in omnes partes nimia fund
Quid de clauiculis dicam? quarum ſingulas in
vite ſingulis gemmis correſpondentes, natura no
cunda tantùm, ſed vtili & neceſſaria ſerie, ex
ſarmenti latere adnaſci voluit. Vitis enim, qua
tura caduca eſt, & niſi fulta ſit, ad terram fertur
miniculo clauicularum non modò ſeſe erigit, ſe
contra ventorum procellarumq́ impetus ſuſte
dum his quaſi digitis, quicquid nacta eſt, compl
tur. Vnde clauiculas etiam capreolos nominant,
piundo, quòd vites teneant, & ad ſuſtentaculum
piundum naturali eleuatione ſerpant. Vides ergo
Deum in vite tua feciſſe fruſtrà. Quis pampino
aliquem vſum eſſe putaret? & tamen illi vnà
frondentium ramuſculorum comis, coliculisq́ fruc
foueant, & quaſi veſtitum contra nimios Solis a
res, contra grandines & noxias coruſcationes de
dunt.

16. Si gemmas: quæ ineunte vere ad arti
los ſarmentorum exiſtunt. *in ea ſunt admira
omnia, herbeſcens viriditas, quæ in tenerrima prim
folia abiens, paulatim in articulatum coliculum ſu
gitur. Deinde exile illud botri rudimentum, quo*

m ſtatim materiæ prodeuntis ortum ſeſe oſtendit, q̃ adoleſcit, donec viribus auctis, ad florem pro-
tur. Idem.

r. Si Florem: *in eo conſidera* I. *folliculum, quã onatura motu abijcitur, poſtquam eo velut pi-ecta hactenus vulua delituiſſet.* II. *Florem ip-ui quiuis vuam ambit filamentis valdè exilibus didis, quorum ea ferè forma eſt, quam habet à gete gubernata in Scioterico lingula. Habent in ſummitate ſtantes tranſuerſim apices.* III. *O-oris, qui eſt ſuauiſſimus, & quem nullam vene-n beſtiam ferre poſſe ſuprà diximus.* Idem.

.Si odorem vuæ efflorescentis: *Vnde autem aribus gratiſſima, & tam longè lateq̃ per diffuſa fragrantia? Qui in rerum naturæ-*, &c. Et paulò inferiùs: *Verùm quod de co-xi, idem de odore etiam dictum cupio, mecumq̃ rem hortor, vt cùm tenerrimos illos, & æquo in-lo acinulum circumſtantes floſculos aſpicit, cumq̃ diſsimam odoris ſuauitatem, quæ ex illis affla-agna voluptate percipit, in his ipſis veſtigijs ſtu-Dei opificis viàs conſideret, quòd tanta immen-utis, ſapientiæ, & præſentiæ monumenta in tam floſculo dederit. Hacq̃ commonefactione exci-illud Pſalmi 148. v 9 repetat: Laudate Do-n montes & omnes colles, lignæ fructiferæ, &c.*

.Si finem: maxima voluptas: cùm *non ad nem ſolummodò vitis deponatur, ſed & ad vo-*

lupta-

luptatem, vt villas & domos palmitibus amb
ſequacibus locis, aut ſubdiales hortorum inami
nes vmbroſis frondibus opacet, vt idem ſcribi

Hæ pergulatæ vites in multis Italiæ c
bus, ſed Genuę preſertim, frequentiſſin
multis palmitibus vireſcentes, numeroſoc
tu exuberantes, magna admiratione c
ciuntur. Præterea in altum incredibilem i
dum pampinorum ac foliorum pompa ſca
altiſſimas arbores vndique amplectentes,
ticarum pergularumque ſubſidio mira
& delectatione diuagantur.

20. Quamobrem, vt ſcribit Petrus Ci
tius de omnibus agric. partib. vites loca n
exornant, ideò plurimùm delectat habe
cherrima vinera in planis, ſeu in paruis mo
Orienti expoſita, diuerſorum generum v
rentia.

21. Cicero verò lib. de ſenectute, non
eiuſmodi delectatione ſatiari. *Quid ego viti*
ortus, incrementa commemorem? ſatiari delec
non poſſum, vt meæ ſenectutis requietem oblec
tumq. noſcatis. & ioferius, nihil eſſe fruitu
& aſpectu pulchrius ſcribit: *Vitis quiden*
natura caduca eſt, niſi fulta eſt fertur ad terr
dem vt ſe erigat clauiculis ſuis, quaſi manibus
quid eſt nacta, complectitur: quam ſerpentem
plici lapſu & erratico ferro amputans, coërceri
gricolarum, ne ſylueſcat, ſarmentis, & in omn

nimia fundatur. Itaq; ineunte verè ijs, quæ relicta t, existit tanquam ad articulos sarmentorum ea gemma dicitur, à qua oriens vua se ostendit: quæ succo terræ, & calore Solis augescens, primò perrba gustatu, deinde maturata dulcescit, vestitaq; npinis, nec modico tepore caret, & nimios Solis delit ardores, qua, quid potest esse cùm fruitu lætiùs, aspectu pulchrius? Cuius quidem non vtilitas mo m, vt antè dixi, sed & cultura & natura ipsa deat, adminiculorum ordines, capitum iugaturæ, retio & propagatio sarmentorum, ea quam dixi, rum amputatio, aliorum immissio, &c.

2. Si fructum: vineæ fructus est vua, ex cuius co, vt inquit Petrus Crescentius, fit vinum, tiosissimus liquorum.

3. Si prouentum: is cæteris frugibus est longè berior, vt scripsit Columella de re rustica 3. *Interim studiosi agricolationis hoc primùm doli sunt, vberrimum esse reditum vinearum, &c.* e apud eundem exempla, & cum illo multos s agriculturę scriptores, qui modò ad nostrum tutum non faciunt.

4. Pro quo quidem vberrimo prouentu, vt è & feliciter eueniat, Poëtæ Deum Bacchũ is carminibus Poëticè precantur.

igerius:

Quæ duo fert collis fœcundi vinitor Acmon
Expressi primùm cymbia plena meri:
Hac auidis musti Satyris, mustiq; parenti

Dat iucunde tibi vitis, Iacche, ſator.
Illi illæſa ſuis linquant Vineta rapinis,
Tu tua fac largis à vitibus vua fluat.

Et iterum:

Hanc vitem, multa quæ ſemper fertilis vua,
Haud vnquam domini fallere vota ſole
Nunc etiam largè florentem conſecrat ipſe
Vineti cultor, Damis Iacche tibi:
Tu face Diue, tua hac ſpem non fruſtretur
huius
Exemplo fructum vinea tota ferat.

Et vt ille antiquus.

Bacche vitium repertor plenus adſis vitibus
Effluas dulcem liquorem comparandũ nectl
Conditumq; fac vetuſtum ne malignis zu
Aſperum ducat ſaporem verſum in vſos a

25 Idque, vt vinum nullo tempore deficia affluenter abundet, viliſſimoque pretio ve tur: quandoquidem ſine illo nemo eſſe P poſſit, Dominico Baudio Iambic. 3. teſte:

Tu verò Claudi, quando tandem deſines
Potare lympham, & abſtinere Libero?
Neſcis miſelle, quanta circumſtant mala
Siccos: ſed olim forſan vſus, & dies
Hanc te docebit optimè ſcientiam.
Aetate peccas, at Poeta, me vide,
Ni vina potes, nullus eſſe vnquam poteſt.

26. Carmina enim hilares animos requi neque vlla Poëtica hilaritas ſine vino inue

quando ſitis extingui non licet, nullæ poſſunt
i Camœnæ: idcircò pleniſſimos vino cados
æ habere exoptant, vt poſſint eſſe ſemper
ntandum parati. ita Baptiſta Mantuanus:

Vult hilares animos trãquillaq; pectora carmẽ:
Torpeo, vt eſuriem patiens & frigora miluus.
Iam dudum ſquamoſa cutis, ſitis occupat ora.
Nec pecus in ſtabulis, nec in agro farra, nec aurũ
In loculis, & vis poſitis me viuere curis?
Non facit ad noſtros talis medicina dolores.
Fac alacrem, tege, paſce, graui ſuccurre ſenectæ,
Inuenies promptum, verſu & cantare paratum.
Plena domus curas abigit, cellaria plena,
Plena penus, pleniq; cadi, plenæq; lagenæ.

. Ob eaſdem cauſſas Poëtæ ægrè ferunt,
do quis ante maturitatem vuas colligit: qua
iratus dixit Tibullus lib. 3. eleg 5.

uid fraudare iuuat vitem creſcentibus vuis?

ot enim ij, vt ad eam maturitatem perueni-
uam Baptiſta Fera deſcribit:

Sit dulcis, ſiq; apricis ſit collibus orta
Cortice ſub ſicco feruida muſta feret.
Sed lege de cunctis, quæ ſit præſtantior aurea
Neq; inflet: ſoles ſit remota duos.
Bacche ſapit munus blandum, benè veſcimur
vua, &c.

3. Et tanti vitem antiqui æſtimauere, vt à
arrone tanquàm à lege agraria quadam ve-
i, vt refert Benedictus Curtius Hort. lib. 13.

ne colonus ſurcularum capras, quæ non l
vulnere, ſed & dentium veneno viribus ſur
ſtiferæ, compaſcat. Ob quam iniuriam cir
tes, antiquitus inſtitutum, vt Libero Patri v
repertori hircus immolaretur, vt damni da
nas lueret.

Ouidius in Faſtis:

Quem ſpectans aliquis dentem in vite pr
Talia non tacito dicta dolore dedit:
Rode caper vitem; tamen hinc cùm ſtabis
In tua quod ſpargi cornua poſſit, erit.
Verba fides ſequitur: noxæ tibi deditus ho
Spargitur affuſo cornua Bacche mero.

Huius ſacrificio mirum in modum delecta
Bacchus, vt ait Cornutus: Hinc

29. Feſta Aſcolia nata, quæ hoc modo fi
vt Petrus Caſtellanus vir doctiſſimus in ſ
de feſtis Græcorum ex Tzetze refert: *
vtres in terra ſtatuentes vnopede ſaltantes. in
ſuperiore loco ferebantur, & ſæpè labentes in
cadebant. Hoc enim faciebant in honorem
Vter enim hirci pellis eſt. Hircus germina viti
ladit. Virgilius elegantiſſimè ſacrifi ij ca
& feſti ritum deſcribit 2. Georgicor.

Quantum illi nocuere greges duriq; vene
Dentis, & admorſi ſignata in ſtirpe cica
Non aliam ob culpã Baccho caper omni
Cæditur, & veteres ineunt proſcenia lud
Præmiaq; ingentes pagos, & compita cir

Theſeidæ poſuere, atq; inter pocula læti
Mollibus in pratis vnctos ſaliere per vtres.
Necnon Auſonii, Troia gens miſſa, coloni.
Verſibus incomptis ludunt riſuq; ſoluto,
Oraq; corticibus ſumunt horrenda cauatis,
Et te Bacche vocant per carmina læta, tibiq;
Oſcilla, ex alta ſuſpendunt mollia pinu.
Hinc omnis largo pubeſcit vinea fœtu:
Complentur valles q; caua, ſaltusq; profundi,
Et quocunq; Deus circum caput egit honeſtum.
Ergo ritè ſuum Baccho dicemus honorem
Carminibus patriis, lanceſq; & liba feremus:
Et ductus cornu ſtabit ſacer hircus ad aram,
Pinguiaq; in verubus torrebimus exta colurnis.

Filius Zanchius lib. 3. Pœmat. ad hoc alluquoque videtur.

Primitias Lenæ Euan tibi ruſtica pubes
Libat, odorato muſta Falerna mero.
Leuiaq; intortis religat tibi colla corymbis,
Et nitidam ſerto verſicolore comam:
Ipſe tibi ante aras redimita fronte bicornis
Stat caper, & ſanctos imbuit ipſe focos:
Muneribus grauida ipſa tuis tibi vinea floret,
Mitis & ipſa tuos inficit vua pedes.
Ipſa alacris ſaltus tenet, & læta arua voluptas,
Et gaudet feſtos ducere verna dies.

9. Plures etiam in honorem Bacchi ferias erunt antiqui. Nam & Bacchanalia, Antima, Recentiora, Maiora, Minora, Aſtica,

Ruralia, Lenæa, Verna, Autumnalia, Omo
gra, Nocturna, Brauronia, & Theonia, quæ
Petrum Castellanum legere poteris, ab ijs so
niter celebrabantur: vnde constat nulli Dec
Almo Patri tot sacrificia veteres, Græcos pr
tim obtulisse, vel tot epulationes in eius ho
celebrasse, vel ludos egisse, vel ferias obseru
vel tot dies festos ac solemnes instituisse: id
quia eum, omnium rerum pretiosissimę, qua
nectareum vinum, inuentorem fuisse exist
bant.

31. Si vindemiam denique spectes: hæc
nium animos suauissima voluptate delectat:
feriæ autumnales pleniores iucundioresq; a
tur, ea sola, quęcunque corpora macie cons
& penitus exhausta reficere, ac subitò resta
potest.

32. Etenim iucundissimum est vindemiæ
pore alios in alium racemos erigentes, aliò
lectas vuas in aceruum ponẽtes, alios plenas
bes portantes, alios pedibus benè lotis in t
laria ingredientes, & immissas in ea vuas
mentes & calcantes, alios prælo prementes
feruentia musta rauco susurro spumantia,
vinacea extrahentes, quò plurima liquoris p
lacus subturcularios eijci possit; alios spu
ad labra eleuatam auferentes, alios sangui
hum rorem ex torculari defluentem, alios o
tum succum ab vuis desudantem, alios b

rem torcularibus per ſuffitiones procurantes,
s vinacea in dolia immittentes, ac poſteà con-
antes, vt potus iucũdus ruralibus fiat, alios re-
tia vinacea pro alimento bobus præbentes,
s noua muſta in lagenas & dolia infundẽtes,
aſque vinarias complentes; alios poſt vinde-
m racemantes (remanent autem poſt vinde-
m aliquot botri aut acini, quibus pauperes ſe
ent, recreant, & lætantur;) alios pampinei ſuc-
iliſentes crateras amicis propinantes, alios
digo Baccho ſpumantia pocula abſorbentes,
s, agreſtes ruri colarum genas compreſſis vuis
purantes; alios deniq́ue manus concauantes,
maſq́ue in pocula vertentes, intueri. Quæ
dem Poëtę, vt vini auidiſſimi, mira carminum
upate deſcribunt:
uſtus Andrelinus eclog. 6.

Aemula maternis, melioraq́, germina ramis
Feruida cùm ſummis vindemia collibus inſtat,
Carpimus ex plenis maturas vitibus vuas,
Fortibus & calathos humeris portamus onuſtos.
Dumq́, lacu poſitas celeri pede rumpimus vuas,
Sordida tinguntur ſalienti corpora muſto.
Deſuper expreſſos torquentia ſaxa racemos
Ponimus: aſtrictis munitaq́, dolia circlis
Implentur, raucumq́, cient noua muſta ſuſurrũ.
Inde coronatum Patri cratera Lyæo
Libamus, cuncti magno clamore vocantes.

Sed elegantissimè Nemesianus eclog. 3.

Tum primùm lætas ostendit pampinus vua
Mirantur Satyri frondis & poma Lyæi:
Tunc Deus (Bacchus scilicet:) *O Satyri*
turos carpite fructus,
Dixit, & ignotos pueri calcate racemos.
Vix hæc audierant, decerpunt vitibus vuas,
Et portant calathis, celeriq; illidere planta
Concaua saxa superponunt, vindemia ferue
Collibus in summis, crebro pede rumpitur v
Vdaq; purpureo sparguntur pectora musto.
Tum Satyri, lasciua cohors sibi pocula quis
Obuia corripiunt, quod sors dedit, hoc capit
Cantharō hic retinet, cornu bibit alter adu
Concauat ille manus, palmasq; in pocula ve
Pronus at ille lacu bibit, & crepitan
haurit
Musta labris, alius vinalia cymbala mergi
Excipit ac potus saliens liquor ore resultat,
Atque alius latices pressis re supinus ab vuis
Spumeus inque humeros & pectora de
humor.
Omnia ludus habet, cantus choroscq; licentes:
Et Venerem iam vina mouent: raptantu
mantes
Concubitu Satyri fugientis iungere Nymp
Iam iamq; elapsas, hic crine, hic veste reten

Et Polit.

Exultant lasciua cohors, circumq; supraq;

Ille manu panda pronus bibit, alter ab ipso
Sugit musta lacu crepitantibus hausta labellis.
Hic sua suspensum resupinus in ora racemum
Exprimit, hic socij patulos irrorat hiatus
Irriguumq3 mero sordet mentumq3 sinusq3

3. Quam obrem Poëta Massinus, quem adindæ vindemiæ voluptates minimè latuerũt, hæc carmina erupit:

O felice colui, chi nasce, aprendo i lumi
In si lieta stagion, che correr vede
Di liquid' ambra, e di piropo i fiumi.

4. Et ego quidem miror, vt Poëticè loquar, d in Agrionijs mulieres Bacchum fugitiuum entes, non inuenirent. (Plutarchus enim mpos. q. 1. de illis hæc: Non igitur ineptè nos in Agrionijs mulieres Bacchum quæ, tanquam fugitiuum, deinde finem quærenciunt, dicuntque eum ad Musas confugisse, e apud eas latere occultatum.) E enim si eæ atas vias non indagassent, tritasque non reissent, Bacchum inter Satyros, Faunos, Nadi, Dryades, Napæas, Oreades, Nymphas- vindemiantem, cantantem, ludentemque uldubio reperissent.

5. Hoc enim tempore pallidi lętantur, gens ta exultat, gemitus sedantur, luctus atrox , dolor fessus abigitur, squalor se re- omnia silentia rumpuntur, dolores nullum nt alimentum inuenire, neque pœnæ habent,

bent, vnde fomenta ſumant, mors ſecura a
cùm vin lemia, omnia, quamuis atrociſſima
fliget, exterminet, depellat, aut ſaltem de
ceat: iuuenes, omnesque ciues epulis vac
coronati conuiuia peragunt, calamis aptati
bris canunt, quidquid dictant Cantœnæ, hi
que animo ſuos deducunt amores,

Et reſpondebat facilis cantantibus Echo

Pedibus variè ſolum pulſant, tenui murmure
tiſſima auribus fingunt, &

Poſita faciant curſus certamina meta,
Vel quacunq; ſalax inſtaurat ludicra pubes

Et Polit.

In mediis reſoluta comas, nudata papillas,
Ludit, & alterno terram pede Gratia pulſat
Vda Choros agitat Nais, decurrit Oreas
Monte ſuo linquunt faciles iuga celſa Napæ
Nec latitat ſub fronde Dryas, non iubila fa
Fundere, non iunctis ſatyri dare ſibila cann
Nec quarulæ ceſſant tenerum tinnire voluc

Tum vero feßi placido inuitante ſußurro,
Corpora declinant herbis, & lumina ſomno

36. Latiæque puellæ.

Floribus & minio, ſertiſq; virentibus omnes

Feſtas agitant choreas, dex tris doctis cym
tangunt, dulciq e tinnitu Apollo ſuauiorem
ram ijs ſubducit, Iupiter melliſluo rore are
terras perfundit, flauus Sol nouis radijs e
ue

t, variosque odores pratis diffundit, ipsum-
cœlum psallit, fulgore nouo tum resplende-
, Zephyriq; suauiori aura aërem permulcēt.
colæ & vinitores quando sunt à munere fru-
rubicundo nectare fœtos colligendi defa-
i.

Politianus.

Paulisper tum cessat opus; saxiq; sub vmbra
Prostrati indulgent genio, non mollia pleno
Desunt vina cado, non lacti mixta polenta,
Aut pinguis tergum vitulæ placidusq; sonoræ
Lapsus aquæ, crinemq; auræ, frontemq; lacessūt.
---- *Et tibia Folle*
Lasciuum sonat inflato, tum carmina cantant,
Carmina certatim cantant, tum tenta recusso
Tympana supplodunt baculo, & caua cymbala pulsant,
Et læti saltant, & tundunt aeribus æra,
Et graue conspirat cornu tuba flexilis vnco,
Conclamantq; altum vnanimes, tolluntq; cachinnos.
Inde opus integrant, donec sub nocte coruscent
Flammigero paruæ stellantes clune volucres.
quis vindemiæ voluptates
Enumerare queat? quis verbis pandere? nemo.

7. Prætereà suauissimum est, sales, lepores,
eria, iocos, facetias, scommata villicorum in
inos, iocularia mulierum, puellarum, ami-
m audire; tunc enim libertas omnia profe-
rendi

ferendi in Regno Neapolitano præsertim cu
ctis amplissima conceditur. Prætereà prand
cœnæ hilares, ientacula, & ipsa vindemię festi
lætitia cæteras voluptates longè lateque super
videntur.

38. Scribit Paulus Diaconus, vt Rhodigin
lib. 28. cap. 30. referr, Tiberium Constantinu
Cæsarem ritu Imperatorio rus petijsse, vt vind
miali lætitiæ operam imperiret diebus trigin
Et Tacitus An. 11. de Messalina hæc:

39. *Et Messalina non aliàs solutior luxu, adu
autumno simulachrum vindemiæ per domum celebr
bat, vrgeri præla, fluere lacus, & fœminæ pellibus acci
ctæ assultabant, vt sacrificantes vel insanientes Bacch
Ipsa crine fluxo Thyrsum quatiens iuxtaq; Silius l
dera vinctus gerere cothurnos, iacere caput stupe
circum procaci choro.*

40. Et in Italia, Gallia, & ferè vbique locorum
quotquot sunt, qui vineas aut prędia possider
rus petunt, vt tunc temporis rusticis illis delect
tionibus vacent; quique ob publica aut priua
negotia tota æstate villas solùm frequentar
vindemiali tempore vrbibus relictis, ruris inhab
tant. Etenim, vt Laurentius Gambara lib. 3.

*Ipse suas Autumnus opes ostentat apricis,
Collibus & ruris regna beata fouet.*
*Et Pan deductum carmen modulatur
vndam*

Flum

Fluminis, & toto cũ grege rura colit,
spernit syluas, & versicoloribus vuis
Gaudet, & vndanti cernere musta lacu
iades syluas linquũt, & agrestia ruris
Tecta colunt.

VERVM liceat mihi hoc in loco, hocque vindemiæ tempore (cum peto) Poëtis è loqui; quia Septembris Octobrisque Genij, & mos ipsoque vetus id postulare videntur.

2. Postquam à Vinitoribus vuas tuas & præmaturas à racemis pendere, empusque vindemiæ instare, est is renunciatum, ij in rura se confe-, vt vindemiam colligant, & sacra ho peragant. Et quamuis vates vaturoribus agitentur, diuersisque finiteneantur, tamen in re communi, & mi momenti libentissimè vnà conunt.

nt tamen inter se communia sacra Poetis, *Ouid. lib. 2. de Ponto.*
Diuersum quamuis quisq́, sequamur iter.

3. In primo introitu rura, agros, posque salutant.

dulcissima solitudo ruris! *Petrus Lotichius.*
syluæ virides! auete Nymphæ,

Et

Et fontes, & agelluli feraces,
Vos ignobilis otij voluptas,
Et nostri requies laboris estis,
It secura dies, soporq; mollem
Totis noctibus irrigat quietem.
O verè ter & ampliùs benigno
Ortus sidere, qui sibi ipse notus
Sic degit placidè, videtq; tecto
Fumum, dum salit ater ex auito!
Hoc vitæ genus est beatioris.

44. Ruribus, agris, campisque l
tatis atque laudatis, ruris amatores
Poëtæ faciunt.

Idem.

Ruris amatores vates sumus, vrbe re
Concitat afflatu nos Deus ipse suo.
Scilicet occultas dant ipsa silentia v
Carminaq; ornatu versicolore nit

45. Posteà Bacchum ad vindem
vocant.

Tibullus lib. 2. Eleg. 1.

Bacche veni, dulcisq; tuis è cornibus vi
Pendeat.

Virgilius lib. 2. Georgicor.

Huc pater O Lenæe (tuis hîc om
plena
Muneribus: tibi pampineo grauidus
tumno
Floret ager: spumat plenis vindemia
bris)
Huc pater O Lenæe veni.

46. N

.Non vultu quidem ſeuero ac tru-
to, quo Lycurgum delicta ſua fa-
oëgiſti, Gigantes, Indos cæterosq;
imos nominis tui hoſtes viciſti ac
llaſti, ſed hilaritatis lætitiæque ple-
t temporum triſtitia eo condiatur.

ncas nec acreis aduehe, neu gere
Thyrſos, venuſtum nec tege caſſide
Horrente vultum, ſed tenero veni
Cinctus tempora pampino:
uisq; mitis & placidus ſacris
Adeſto, qualem te memorant, iugo
Bactris ſubactis, in medio Deûm
Conuiuam Ioue cum patre
diſſe, circum diis reſonantibus
Heu ohe; pharetra cùm poſita tua
Laudes eburna grandiloquus Lyra
Latona cecinit ſatus.
eptus igne vt fulmineo Iouis
Bis natus infans duceris ad Deos.
At tibi magnis plauſibus omnium ad-
Riſit cœlicolûm cohors.
amq; ore pulchro talis erat color
Rubente qualis enitet in roſa.
Tum prominebat exilientibus
Sacrum corniculis caput, &c.

Fracaſtorius de intellect. lib. 1.

acche bimater ades: ſic ſint tibi nexa
corymbis

Sannazarius Eleg. lib. 2.

Cor-

Cornua sic nitidis pendeat vua co
Seu te nunc Theba, seu te nunc Ism
horrens,
Siue habet pmbrosis Naxos amic
gis.
Huc pater, huc propera frondenti ca
de Thyrso,
Huc potius gressus dirige Bacche
Sed pallam iam pone grauem, pit
cothurnos,
Et musto teneros tu quoq; tinge p
Tecum etiam Dryadesq; Deæ, Sat
bicornes
Adsint, & calamos, concauaq;
sonent.
Raucaq; subductis percurrant tym
palmis,
Bassaridũ fusis turba verenda co

At quia Bacchum aduentum remo cùm iam ferię essent incœptæ, P videbatur, ideò Virgilius iterum vocat.

Ipsa dies agitat festos, fusuq; per
bam
Ignis vbi in medio, & socij crater
ronant
Te libans Lenæe vocat.

47. Mirabile dictu, sese in conspec Poëtis subitò dedit.

---- *Cælum læto splendore serenans* — *Philipp. Garinestus*

um omnes:

Salue Bacche Pater, Nysigena, Euie,
Salue. — *Horatius od. 4.*

Salue cara patris soboles mitissime Diuũ,
Salue hominum requies, lætitiaq; parens. — *Sannazarius.*

En quàm clara dies nobis affulserit, & quàm
Aduentu redeant omnia læta tuo. — *Ioacch. Bellaius.*

Ipsi lætitia voces ad sydera iactant. — *Virgilius eclog. 7.*

.8. Post salutationem in pulcherrimã
ieam, sanguineas vuas producentem,
i patulis diffusam ramis locum opa-
ıtem eum ducunt; in cuius medio
ım pomposis pampinis exornatam,
à summa parte folijs obtectam ei
nsecrant; anteque altare vinum Fa-
num libantes, duodecim capri, vi-
m folijs saginati, priusque eodem vi-
r inter cornua perfusi, ab Homero
Virgilio religiosè immolantur: per-
ntes verò videre gestiebat Liber Pa-
:cumque prima exta aliquid sinistri
nari viderentur, ab infima parte exijt

anguis, ebrius musto, qui omnibus
leuem timorem incussit. Verùm
oculorum Bacchus in eum conuersa
bitò decessit, & reliqua deinde b
promiserunt: Peracto sacrificio t
Pòëtæ:

Daniel Heinsius eleg. 13.

Bacche pater tibi mensaras hic pon
aras,

Ioachimus Bellaius eleg. 1.

Noster eris posthac, nos erimusq; t

Pompeius Guaricus Eclog. 1.

Tum demum faciles per florida pu
Napæa, (p
Tum pariter montis, fluuij, nemo
Aduenere omnes.
Et Satyri, Syluani, & agrestia nu
Fauni,
Interfusi omnes passim loca o
nulli.

Omnesq; vidisses sub tegmine vin

Erasmus Roterod. Eclog. 1.

Naiades, Aonidesq; simul, Dryas
puellas
Ducere solennes cantu modu
choreas.
Pan calamo, pulcher cithara lu
Apollo,
Omnis & in numeros agitabat
chia cœtus (he
Pulsabatq; humiles pedibus salie

49. Interim rustica iuuentus, quæ iam capros excoriauerat, in eorum vtres per compita, læta exilit.

Vocales alij pulsabant pectine neruos,
Assa alij modulos concordes voce canebant;
Parte alia numeros diffundit tibia dulces
Buxos non pauci genialia nabla frequentant,
Talibus at que alijs se oblectant.

Philippus Garinetus Eclog. 1.

50. Ludendo tandem fessi,

---- Lato testantes gaudia vultu

diuersis in mensis rustica ientacula & epulas ludorum sumunt, munereque Bacchi generoso se implent. Et

Hic quoque sunt Nymphæ, Venéres, Lususq3, Iocusq3,
Hic Musæ, hic Charites, hic Amor, hic Bromius.

Ioachimus Bellaius.

51. Deinde ---- *Tonius cui tibia buxo*
Tandem post epulas, & pocula multicolorem
Ventriculum sumpsit: buccasq3 inflarè rubentes
Incipiens, oculos aperit, ciliisq3 leuatis
Multotiesq3 altis flatu à pulmonibus haustis,

Baptista Mantuan. Eclog. 1.

Vtrem implet, cubito vocem dat tib
presso.
Nunc huc, nunc illuc digito salie
vocauit
Pinguibus à mensis iuuenes ad com
ta cantu
Saltidico.

52. Tunc rustica iuuentus

Idem Eclog. 2.

---- Audito properat tibicine ad
mum.
Hic furit, hîc saltu fertur bouis
star ad auras
Quam rastris versare nefas, &
mere terram
Calcibus obductis & inerti mole
tigat
Ac ferit, & tota Baccho facit o
luce
Vociferans, ridens, saliens, & po
siccans.

53. At verò Poëtæ, postquam in
Satyros, Panas, Dryades, alios
Syluestres Deos vuas collegerunt, ca
raque vindemialia officia peregeru
sub tecta Almum Patrem vocant, v
quoque recenti musto pedes tingat
naceaque conculcet:

Columella de cultu hortorum.

Ac metimus læti tua munera d
Iacche.

Inter lasciuos Satyros, Panasq; biformes
Brachia iactantes vetulo marcentia vino,
Et te Manalium, te Bacchum, teq; Lyæum
Lenæumq; patrem canimus sub tecta vocantes,
Ferueat vt lacus, & multo completa Falerno
Exsudent pingui spumantia dolia musto.

Huc Pater ô Lenæe veni, nudataq; musto — *Virgilius 2. Georg.*
Tinge nouo mecum direptis crura cothurnis.

54. Almus autem Augustusque Pa-
r longas non expectat preces, sed op-
tis statim occurrit.

Quin etiam Deus, ille Deus, Ioue natus ab ipso — *Nemes. Eclog. 3.*
Et plantis vuas premit, & de vitibus hastas
Ingerit.

um verò vua prœlo premitur, nudis-
ne pedibus conculcatur, cuidam Poë-
pera viatoria, in qua panis, aliquid
bsonij, & doctissima carmina diligen-

tissimè elucubrata inerant, furtim sur pitur. Is vitioso suffusus pudore, à cæ ris despectus, à seipsoque desperati furem, de quo suspicionem habeb adit, eumque sic alloquitur: Quæ m furatus es, vt nulla interiecta mora stituas, te perhumaniter deprecor; enim, quamuis mutata, bona tamen tione recognosco: cùm me non late, fures earum rerum, quas ceperunt, sig semper immutare. Tu bonis, carmi busque alienis non semel monstruc manus attulisti; neque ad subdola m dacia refugias: nulla enim excusa Nam hîc ad contra me tergiuersandi nullus tibi relinquitur locus; manife enim maleficijs teneris, coarguerisb amicis, conuinceris à testibus, co oculi, vultus, crimina Solis luce clari moresque tui te conuincunt.

Fausto Andrelinus Eclog. xl.

Intereà accenso missus censore sat
Hoc monstrum prehensurus erat, populoq; videnti
Igniti plenis olei cocturus aheniis:
Sed volat admonitus celeri propertior Euro:
O fædam, turpemq; fugam! nam n silenti

C

Obscurum infelix seruili inductus amictu
Præcipitauit iter.

lteri verò Vati, Poëtici censores, qui ribus latrarent eosque morderent, ca- es in posterum, vt liberaliter alerei, auui indicta pœna præscripserunt. eo- em tempore vetulus Silenus, qui mul- m mustosi liquoris languidis viribus siccarat, cũ metuendo periculo casu- is erat, & cecidisset, nisi Poëta Mari- is vociferasset: O amici madidiq; Fau- i, ô amicæ nitidæq; Nymphæ Silenũ vestro lacteolo sinu labentem exci- te: fulcite; sustinete: eum corruere e sinatis.

Reggetelo reggete
Amici Fauni, amiche Ninfe in seno.
Vedete non vedete
Il vecchiarel Sileno
Già già cadente? I' non so già se cade
Ebro del vino, ò stanco dal' etade:

Quamobrem à Faunis Nymphisq; sta- im sustentatus, dubium periculum uasit.

Merlinus Cocaius Macaronicorumqui carmina inepta & rudia, sed facetissima scripsit.

Iste præest Bacchi domibus, viniq; fanteia,
Quem nos gastaldum, vel dicimus esse fatorem.
Et quoniam gustat sol vinũ dulce libenter

Imbriacum quem nos ſemper dama
videmus,
Gaſtaldum Bacchi, Bacchum quoqu
ligit ipſum,
Nil igitur mirum ſi ſtant in Apoll
agros.
Iſte Silenus habet Bacchi pro cong
Nympham,
Muſtulenta, bibax, vindemia dicitur
Ambo ſunt adeò pingues, adeoq; e
uazzi,
Quod velut inflati vento Schioppare
dentur.
Semper habent lateri barilottos a
fiaſcos,
Et pariter vadunt plures cantando
nettos,
Sorbottumq; bibunt vini ceſſante ſon
Inde canunt etiam, poſt cantum pu
la ſugant,
Sic alternantes laxis briagantur habe
Hiſq; meant circum montes, caſamen
paludes,
Non quod eant circum, ſed quod gy
videntur,
Inq; ſuos oculos paret res vnica bina
Non ceſſant trincare tamen, magis
retornant,

Sorbentes faciunt, clo, clo, resonare botazzum.
Denique somnus adest, quorum nisi membra foueret,
Illi transcocti se velle volare putantes
Forsitan in terram de cœli sede tomarent.
His nudis nudi fiant guardam mille putini;
Dum sornacchiantes porcorum more quiescunt.
Cantant eu, æ saltant & circa parentes
Quisq; suam testam vignali fronde coronat,
Quisq; manu portat botros, vuæq; racemos,
Quisq; fiaschetum paruo pendente loretto.
Morbezzant, rident faciuntq; bragalia Baccho,
Inde sub vuiferis vignis briagantur & ipsi
Et pleni musto pariter dormire comenzant.

5. Musto calcato atque in lacus effuso, quandam splendidissimam cuiusdam marij Poëtę domum, Dionysium decunt, in cuius aditu vestibuloq; hæc culpta legebantur:

Quest

Torquatus Tassus Cant. XV.

Quest' è il porto del mondo, e qu
ristoro
Delle sue noie, e quel piacer s sente
Che gia sentì, ne secoli de l'oro
L'antica e senza fren libera gente.

Philippus Garinetus Eclog. I.

Instruitur domus hæc regali splen
luxu,
Perq; ædes tota conuiuia lauta paran
Dat manibus crystallus aquas, pic
tapetis
Discumbunt omnes. Cereris flauc
mensis
Dona laborata ponuntur: fronte min
Læta multiplici distinguunt ordinu
ras.

56. Sed antequam mensis accumb
aut quicquam degustent vel atting
hæc à Poëtico præcone altissima v
promulgantur:

Obsop.

Nemo bonus nunc est, nec strennum
videtur,
Plurima ni poterit perdere vina bi
Nullus erit si sunt ignauæ ad po
vires;
Plurima ni sicces pocula, nullus eri

Et

Tibullus lib. 3. Eleg. vi. Heinsius.

Qui timet irati numina magna bib

)ui videt hanc lucem sobrius, exul erit.
nim qui coram Almo Patre, Augu-
que Lenæo, pretiosissimi liquoris re-
ore, magna pocula non exsiccaue-
;

---- In stygios latices, altumq; barathrum
Præcipites dentur, rapidasq; voragine mersi
In stygia, & æternas Erebi rapiantur in vmbras.

Baptista Mantuanus Eclog. 7.

c promulgato.

Turba ministrorum nunc hac, nunc voluitur illac,
Et varios miscent spaciosa per atria motus.

Garinetus Eleg. 1.

75. Verumtamen, quia in conuiuio,
nium maximo & splendidissimo,
d Bacchus cum suis Poëtis tempo-
indemiæ ingenti ac inusitata lætitia
celebrat, Musas, Nymphas, rusticos,
que vllum alium, quamuis principem
eadem mensa assidere non licet, an-
fores Musæ non omnes, sed aliquot,
à cũ nobilibus & aduenis, in mensis,
nquisitissimis epulis exstructis splen-
lissimè conuiuabantur; cumq; maxi-
s poculis ijs ministraretur, populum,
ad sacra Bacchica conspicienda cõ-
fluxerat

fluxerat, musica, cantilenis, diuersi
suauissimæ harmoniæ generibus ex
rabant.

Obsopeus. *Ante fores niueis stabant tentoria vel*
Frondosæ sedes, gramineiq; tori,
In quibus appositis genialibus in o
mensis
Discũbens, epulis aduena turba v
Conuiuæ roseis redimiti tempora ser
Sumebant hilara pocula fronte r
Sedibus addiderat Nymphas ætat
centes,
Quæ .... sunt visa promere vina
Et discumbenti cyathis apponere tur
Et populum varijs exhilarare mo
Harum prima fuit vultu cultuq; mo
Sophrosyne præses illius vna loci.
Hæc aduentantes solio composta salut
Altera per sedes collocat Euphrosy
Euphrosyne formosa genas & frõte se
Collucens, plausus lætitiaq; datrix
Et reliquæ Charites per mollia prata
nistræ,
Conuiuas multa dexteritate tene
Comiter & populum vino inuitare
dentur
Palmis portantes aurea vasa suis.
Cernitur & populi iucunda bib
imago

Per ſpondas varijs exhilarata modis.
unt qui ſermonem inter ſe conferre videntur,
Et ſunt qui iuncta carmina voce canunt.
Muſica quin etiam præſtò inſtrumenta iacebant,
Tibia cum cithara, fiſtula, plectra, lyræ.
Quid multis? iſtic habitarunt agmine lato
Deliciæ, luſus, ocia, cantus, amor.

Variæ quoque volucres:

---- Circumq; ſupráque volantes
In nubem reſono mulcebãt aëra cantu. Philip. Garinetus Eclog. 2.

Poſtquam exempta fames, & amor compreſſus edendi: Auſonius.
Crateras magnos ſtatuunt, Bacchúmque miniſtrant
Sacra canunt, plaudunt chorcas, & carmina dicunt.

8. At verò in epulari Poëtarum acceptatione mores, ſermones, confabulationes, colloquiaque, talia erant, quæ Bacchica conuiuia expoſtulabant. enim.

Omnia lætitia gaudent, & carmine certant. Ioan. Bocc. Eclog. 2.

Ga-

Gabriel Chiabrera, primus on
fuit, qui ita loqui cœpit,

D'ederosi corimbi ogn' huom verd
E tra pompe vinose hor si festeggi;
Deh chi farà cantando
Al nome di Leneo l'aer giocondo?
Io di me stesso in bando
Raccolgo voce à rimbombar secon
Sù, ch' oggi per Amor sia muto il m
E sol di Bacchio ogni spelonca eche

Ne per allegro farmi ou' io sospiro,
La bella studio vagheggiare Auror
Ne la vaga tra nembi Iri rimiro.
Ma qual vendemia è di rubin più c
E qual d'vua licor più s' indora
In aurea tazza temperare imparo
Iui ad ogn' hor pesco letitia, e come
Iri del Sole à raggi il seno innostra;
E come vibra d'oro Alba le chiome,
Bacco al mio guardo dolcemẽte il m

Qui

Obsop. *Quo plus namque meri crebro in*
guttura fundunt,
Hoc magis atque magis pocula c
petunt,
Est qui perfusus vino lachrymatur
est qui
Nullũ ridendi nouit habere mo

cum Parnassia Lauro Bacchicam
n, cum Dionysæo thyrso canorum
crum, cum Apollineo cantu ferui-
vindemiam confundenda esse an-
at.

chi spirto canoro — *Marinus.*
on prenderà dal calice fecondo?
co lo Dio vermiglio, e lo Dio biondo,
he confondontra loro
n la vite l'alloro
thirso, e'l pletro, e la vendemia e'l cãto;
antiam, beuiamo in tanto
--- E di furor doppio vgualmente,
di Baccho e d' Apollo
rtiam la tazza in man, la cetra al
collo.

vtrem Dionysio gratam faceret,
potationem laudabat extollebat-

Maxamilianus Vrientius epig. lib. 4. ex imitatione Anacreontis.

9. Terra parens venis sitientibus imbibit imbres,
Tellurem atque imbres arbor alumna bibit.
ceanus salso sparsos bibit æquore ventos,
Sol auido Oceanum flammeus ore bibit.
lis in ardentis radios bibit ebria Luna,
Rursus & hanc Euri, Terra, Salumq; bibunt.

Cuncta

Cuncta bibunt ſurſum ſpirantia, ſ
deorſum,
Dis ſtyga, Di pleno Nectar ab ore
bunt.
Omnibus ergo ſimul cùm ſit lex vna
bendi,
Cur homines ſimili non quoque l
bibant?

Qui hoc die feſto Poëtas ad comp
tandum prouocabant.

Tibull. 2. eleg. 1.

Vina diem celebrant, non feſta luce n
dere,
Eſt rubor errãtes & malè ferre pe

Obſopeus.

Temporibus feſtis iuuat indulgere Faler
Largiùs, inq, tuis ſancte Lyæe ſacri
Talia tu nobis cœleſtia dona dediſti,
Talia ſunt aliis dona ferenda tuis.

Qui poculis plenis vinum poſcebat,
inter bibendum carmina prompt
fluerent, patre Lyæo ſic iubente:

Daniel Heinſius.

Funde puer, fundet ſimul Heinſius, i
vtérque:
Vina puer fundet dulcia, carmen e
Heinſius in Muſas facilè dilabitur aſti
Dum ſubeunt mentem dulcia r
meam.
Quid dubitas totos cyathis verſare
quores?

Dimidium, Ptusci, non amat ille Deus.
Stalis antiqua cyathis dospumat ab illis
Quid dubitas? versus aspice ire meos.
Insius exultat, iubet exultare Lyæus:
Heinsius exultat, sic iubet ille Deus.

Poëta tam strenuè epotauit, vt mens ebria debaccharetur, terram et vulgò dici solet, relinqueret.

Ia mens bacchatur Io. Quid inania cessant *Idem Eleg. xij.*
Bacche Pater, sacris pocula tinge tuis.
Torem decet illa tuum: iam nobilis Euan
Pectoris insanas vndiq; tunde fores.
Ide comas atque ora: feror, feror aureus intra
Sidera sublimi vertice: Terra vale.

licto musto Falerna bibere deleatur.

e puer, madeant generoso pocula Baccho, *Tibull. 7. Eleg. 6.*
t nobis prona funde Falerna manu.

ostquàm innumeros scyphos abset, Bacchum ad cantandum a assentatione allectabat inuita-

Heinsius Eleg. lib. I. 12.

Bacche tuis nosti placido infundere [illegible]
tus
Vitibus & mentem tollis, & ad
petis.
Cornua quid dubitas leuibus vincir[illegible]
rymbis?
Aureaq; audaci sumere plectra [illegible]
nu?

Verùm Bacchus renuit, asse[illegible] in cœlestibus conuiuijs se solu[illegible] modò cœlicolis canere. Qui vt in [illegible] gratiam conseruaret, aulica assent[illegible]one ei lenocinabatur:

Obsopeius.

Bacche Pater Vatum, dulcissime B[illegible]
Deorum,
Tu mea nectareo corda liquore [illegible]
Non ego compositis hedera lauro[illegible]
ronis
Cingere diuinum quæro Poëta [illegible]
Talia grandiloqui sumant sibi pr[illegible]
vates,
Qui fera sublimi carmine bell [illegible]
nant:
Pampineis potiùs cingas mea te[illegible]
sertis;
Nam Bacchi Vatem bacchica [illegible]
decent.
Fac felix plenis spumet vindemi [illegible]
bris

Impleat, vt magnum quelibet vna cadum;
Proueniant largo genialia gaudia fructu,
Horreat, vt messes Vinitor ipse suas.
Non magè Pierijs crescent mea pectora flammis,
Quàm mihi scribenti, si noua musta dabis.
Non ego Castalias nunc postulo feruidus vndas
Non sitio Aonias ambitiosus aquas.
Arida vitifluo mea prolue guttura rore,
Si tua vis tolli carmina sacre Pater.

Qui vnica vice tria pocula, & altera coque exsiccabat, idque tanta celeritate, vt ministri tarditatis arguerentur; bendi enim occasionem sera cunctatione amittere verebantur: nam si vscam, hîc odiosa est procrastinatio.

Pocula circumfer ter, & altera pocula, donec
Ebria mens blandis ducitur augurijs.
Pelle moras Puthri tremulus despumet Iacchus,
Ille moras odit, siccaq; verba Deus.
Da mihi da totos cyathos diducere riuos &c.

Qui vinum modò pyropo.

Versa, versa quel bel vino; *Chiabrera.*

Fa che cada
La rugiada
Distillata di rubino.

Modò topatio simile.

Di quel vin tu non mi sati
Fa che cada
La rugiada distillata di topatij.

Modò, quòd maiorem delectationem afferret.

Deh dispensa
Su la mensa
Di quel vin, che più diletta.

Modo Trebbianum sincerissimum, nullaque Nympha tactum aut violatum sibi tradi iubebat.

Su mi si rechi vin de regni d'Arno:
Ma che si come l'or brilli lucente:
Ma che nel bel cristal rida spumante
Ma che'l vaso colmãdo indi traboc
Ma che ninfa di fonte oggi nol tocc

Ne di quel, che si dolce Ischia matu
In questa coppa d'or vuò che
spanda,
Ne di quel che si brauo Iberia mãd

Questo è 'l nettare mio, ch' ad og
sorso, (mor
Soaue su la lingua imprime

t repetebat.

La rugiada Semidea
Metti cura,
Ch' ella pura,
Pura sia Thioniea.

ui Baccho se semper cantaturum oferebat.

Semper Dionysium cantabo hymnis, *Euripides in Bacchis.*
O felix, quicunq; beatus sacra Deorum
Sciens, vitam purificat,
Et initiat animam
In montibus Bacchans
Sanctis lustrationibus,
Matris magnæ
Orgia Cybeles ritè colens,
Thyrsum concutiens,
Et hedera coronatus
Dionysium colit.

ui Lenæum, vt sibi suis manibus pronaret, enixè precabatur.

Nec te formosi munus Ganymedis obisse *Obsop.*
Tædeat, exemplum res habet ista suũ.
Nectar & Ambrosiam quoties Vulcanus & Hebe
Apposuere Deis semideisq; viris?
Cùm sis Vulcano potior, formosior Hebe;
Et te pro Phrygio si Ganymede probo.

Cur non esse velis nobis Vulcanus
Hebe?
Et Ganymedea fundere vina manu

Cui Bacchus: Inspice cœlum, quan
eò perueneris, tunc Ambrosiæ poculi
tibi tradam. Et subitò cum omni
admiratione resonando aër hanc voc
retulit:

Cœlorum Dominum bibulorum m
requirit,
Irati nemo numina magna timet.
Fabula sunt superi, stygi sunt fabula r
nes,
Fabula sunt bibulis alta barat
viris.

Qui dicebat ministro:

Melchior Barlæus de dijs gent. lib. 2.

Fac latè fusum pateris spumare
lernum.

Qui vino meraco epoto, meracius q
que petebat:

Petrus Angelus Bargæus carm. lib. 1.

En ergo iam venuste
Puer, meraciores
Calices mihi ministra,

Qui, vt Thyonæi gratiam aucupare
inuitis etiam Dijs magnos crateres
siccare in animum induxerat.

Iul. Cæs. Scal. Anacr.

Non desinam, non Iuppiter
Si iratus è cœlo tonet.
Non si maria refluo

Ir-

Tartareo de monte refusa,
Terrarum faciem necent;
Non desinam, non si iubes
Aut Iuppiter, aut Ioue prior,
Quæ vultu stupefacit æthera
Rerum Domina Panthea.

Qui ecstasi raptus, an Bacchus se, an Bacchum ferret, penitus ignorabat.

Aperite heus aperite, quis *Idem.*
E vestrûm iuuenes choro
Admittit Bromium volens?
Fero ne eum, am me ille fert,
Exeo ne an ingredior?

Qui dum canebat, socios vt epotarent, rogabat, vt quoq; canentibus ipse præberet.

Dum cano bibite socij, *Idem.*
Vt canentibus itidem biham.
Dum cano, canite vos quoque,
Accinite accinenti,
Vt bibentibus adbibam,
Vt bibentes combibamus,
Canenti accinite.

Qui à Baccho percuti exoptabat:

Age Bacche, Bacche, Bacche *Idem.*
Thyrsiger, Femorigena,
Taurifrons, Euan, Bimater.
Euie tympanocrotale:
Percute me, percute,

Nam sine te Phœbus aret,
Velut arbor absq; liquore.

Qui Bacchum Poëtas semper se debere canebat.

Eodem è fonte surgunt
Metusq; spesq; beata.
Sic Iupiter, sed idem
Nunc ridet in sereno,
Nunc nubibus minatur,
Quàm satius est, quàm melius
Qui semper arridet Deus
Bromius, Vannifer, Euius
Vlulocapiterotator,
Hunc sequi? sequamur.

Qui moram pati nullo modo poterat.

Cùm poculum poposci,
Nec poculum datur mi,
Pro poculo morantem
Moram ebibi molestam.

AtDominicus Baudius ab amico secre interrogatus, cur tot frequẽtes cyath modò exsorberet, cùm ab vno mense quodam Hymæneo conuiuio sobrie tem insignibus in cœlum laudibus e tulisset; idque tunc pugnasset, vt temp rantiam omnibus importunè persuad ret, ad commune præsidium non si rubescente pudore confugit.

Sæpè mero rigidi virtus animosa Catonis
Incaluit. sapere est desipere loco.

uidam verò Poëta, Gallus, cùm Germano nimiam suam bibacitatem hoc stichо obiecisset:

Germani cunctos possũt tolerare labores,
O vtinã possent tam benè ferre sitim?

ermanus magno illius pudore eam recussit:

Bacchus Germanos vexat, sed fœmina Gallos:
Dic mihi quid grauius, vulua vel vrna nocet?

Italo, qui supracitatum distichon oque ipse iocandi gratia protulerat, em Germanus arguè respondit.

Vt nos dira sitis, sic vos Venus improba vexat:
Lex Veneri posita est, nulla mero.

ter Italus etiam, qui longissima minum serie Italiam, contra Germanum loquentem induxerat, hæc, iniun breuiter sequentibus prohibuit.

Quæ tibi præ cũctis sapientior esse videris C. Vrsinus Epigr.
Gentibus, ô tellus Itala, falsa tamen:
Improperas Bacchum nobis, cyathosq; frequentes,
Atque audi, obïcias qualibus ista, vides:

Gen-

Gens mea Romanas fregit, pepulitq;
hortes,
Vos etiam in vestro terruit ipsa sol
Nota nimis Vari clades, illisaq; cerui
Postibus Augusti Cæsaris, & gemi
Hoc quoque cui numquam potuit s
cumbere, quale est
Num tibi Romanum vendicat I
perium.
Prætereà ingenij libeat cognoscere dot
Ebria quid potuit, Barbara qui
potest:
Hæc vnam docuit nosse scribere pl
sub horam,
Quàm tu vix vno scribere mense po
Et dedit hostiles muros, penetran
tela,
Dira licet, sunt hæc ingeniosa
men.
Cætera quid memorem? centum tibi
cere possem
Artes ingenij, ac strenua facta man
Quam quid facturam, hæc cùm gess
ebria censes,
Sicubi gens frugi cœperit esse bona.

Interim Propertio vinolentiam (Poë
enim vsque ad hilaritatem inclusi
ebrietatē verò exclusiuè bibere solu

mo

do tenentur) quidam obiectabat, cui
um hoc respondisset

---- *At cùm est imposita corona,* *Lib.4.*
Clamabis capiti vina subesse meo. *Eleg.2.*

udenti suffusus pudore derepente
ticuit.

verò Censor, seueræ vetustatis Ma-
r, Poëtas, an in comporando suo
erentur officio circumspiciens, Ia-
Dousam, senem, strenuè bibentem,
paucissima carmina effundentem
rgauit, cui hoc responsum dedit:

t mirum si torpent ad plectra Camœnæ?
Si nescis, vietum non amat illa senem.
anities rebus, cantu opportuna iuuen-
tus,
Turpe senex Vates, turpe senibus
Hymen.

excusatio apud Censorem valuit,
id eius negligentia, aut Bacchi cõ-
ptu non foret: At è contra quen-
ignauum, ac insolentem,

Pocula spernebat spumanti prodiga *Faust.*
Baccho *Andrel.*
Eclog.xi.

eratum, omniqúe ignominia nota-
, sibilis, clamoribus conuitijsque
nuiuio derepente explodi impe-
.

60. At

60. At inter hos quidam Poëta, vinum ferre amplius non poterat, strenuum potatorem se ostentaret, nemque bibendi faceret, poculo ma arrepto, hæc protulit:

C. Velleius *Sed iam conuiuæ plausum date: po sumat*
Quisq; simul mecum; & talia sonet:

Viuat Bacchus, viuat Almus Pater, v Euan, viuat Bromius, viuat Eleleus uat Lyæus, viuat Ignigena, viuat Li viuat Lenæus, viuat Euhyus, viuat Bi nitus, viuat Bismater, viuat Thyrsi viuat Dionysius, viuat Semelius, v Bryseus, viuat Brotinus, viuat Hyl viuat Bassareus, viuat Dythyramb viuat Nictelius, viuat Osyris, viuat in tunsus, viuat Thyonæus, viuat P Genialis, viuat, viuat, viuat Pater læti & ipsemet Poësis author, quoties I tæ iussa pocula exsiccabant, toties

Remaleus Ardiemna. *Ter clamabat Io; ter repetebat Io.*

Post autem circumpropinatio Poëta ille dixit:

Est benè, non votis optamus inanibu

Tunc.

Idem. *Risit, & optatis annuit ipse Deus.*

61. Verumtamen hæ Graiæ. a astu

tum Poëtam quicquam non iuua-
.Nam orta de præstantiori vino dis-
atione, pocula poculaque trahe-
, nulli cyathi dissimulabantur, sine
a, sine requie creberrimæ grandinis
r, calici calices, Carchesia trullis,
s cadi succedebant. Chiabrera
nobilis atque illustris Poëta Gan-
m, Corsicum, Græcum, Verdeam,
in quodam Clarissimi Hieronymi
ciardini, Patritij Florentini agro
tur generosissima, & Vesuuum
ndo valdè laudabat.

.Mouiti Clori, e tempra
Vn bicchier amplo di gentil Gan-
dolfo,
Tempran' vn di buon Corso, vn di
buon Greco,
Et vn d' amabilißima Verdea.

Gia famosa,
Gloriosa
Si dicer la vite in Scio,
Ma quel vanto
Non può tanto,
Che s' appaghi al desir mio.
Io ancora
Che s' honora
La vendemmia di Falerno;

Ma

Ma per certo,
Più gran merto
E d'vn pampino moderno.
Ogni noia,
Vien che moia
Annegata, quand' io beuo
Pur beato fà mio ſtato
La vendemmia di Veſeuo.

Quidam alter cùm aliquot vinorum genera enarraſſet, tandem ea pro nihilo habebat, Maluatico comparata.

Ma Son tutte vinazze appreſſo quello,
Che manda Candia, di tanta bontade,
Manna alla bocca, e balſamo al cerue

Et interim cùm poculum magnum exſiccaſſet, ſubiunxit:

Coſi queſto beuer de gli Dei
Guſta vna volta, perche d'ogn' al vino,
Gli par quaſi poter lauarſi i piedi.
La maluagia liquor cotanto fino,
Oltra l'eſſer al guſto pretioſa,
Fà l'huom diuentar quaſi diuino.

63. Profectò antiqui Poëtæ vina illis ſtribus encomijs, à ſeipſis laudata recentioribus contemni iniquo animo ferebant: iamiamque turbare omnia

cip

iebant, cùm Andreas Rappomius
tranquillare posse existimans, in
carmina prorupit:

Cretica vulgares extollunt vina Tabernæ,
Et iactat Rhodium dulcia musta solum.
Cecuba Fundanis celebrantur pocula terris,
Miratur calices Lesbia turba suos.
Massica Peligni venerantur vina coloni,
Commendant proprios Setia regna cados.
umosos recolit Campania terra Phalernos,
Et tibi fœcundo Retia monte placet.
ollant Massilios alij sua dona Lyæos
Euehit Eugenium vinea culta merum.
e colimus (Puccine Pater) vindemia Bacchum
Dat tua, cœlestes quem meruere dij.

4. Verùmtamen operam inutiliter
lidit; prisci enim vates ira incensi,
re, falli, decipi, mentiri, ac delirare
ntiores; vinaq; antiqua ortu & vir-
ad carmina peragenda nouis esse
tantiora vnanimi cõsensu asserebãt.
5. Iucundissimum certè conuiuium
in

in contumeliosum conuicium erat eu
surum. Nam & noui Poë æ iam sump
tis armis in veteres insiliebant, si Bac
chus grauissimò scandalo his verbis no
occurrisset: Arma deponite, nisi num
nis mei indignationem subire veliti
caussamque hanc mihi decernendar
relinquite. Omne vinum generosum
aut vetus, aut nouum ad condenda ca
mina est aptissimum, dummodò tem
peraturam sibi similem inueniat, &
bibẽte discretè cognoscatur. Hinc na
citur, quòd vini genus, si consimile nan
ciscatur temperamentum, facilem a
promptum ad versus fundendos: è con
trà durum difficilemque reddet Poë
tam; cùm omnis potentia non à quò
cunque agente in actum deducatur, ca
lor exiguus à vehementi actuationem
non accipiat, imò ab hoc dissipetur il
atque absumatur, sicut flamma maio
resoluit minorem; vinũ calidius etiam
minori calore acescat, crudosque succo
progignat; naturalis, exiguus potiùs suf
focetur, quàm ad condendos versu
excitetur; & sit necesse, vt Poëticum vi
num hepate relicto, caput imme
diate feriat: vinaq; si vires carminibu
elargiri debeant, à calore opus sit, v
per-

ficiantur; non omnis tamen calor ad
, & tale temperamentum omni
pore refertur; & quamuis palato
atridere videantur, absconditam
en facultatem, à qua carmina depro-
tur, non solùm stimulare, verùm et-
ne attingere quidem possunt; cùm
m nonnumquam vi ei aduersandi,
otestate valeat; in eoque, sicut & in
rebus insit occulta quædam forma,
miliaris, vel inimica; ita vt sæpenu-
ò Vates suopte impetu properantes
rari, sicut tardos impellere pote
ac ratione multi, qui continuo vini
ni haustu, ne versum quidem con-
poterant, à mero mutato, carmina
le in morem torrentis factitare in-
prunt. Præterea vapores crassi vino
isti, sicut fortasse hoc efficaciores,
sinunt aliquando vinum, gratiam
præstare, debitoque officio defun-
it quędam vina manifesta furoris
ici signa; alia verò aliqua aut nulla
ibus ostendunt. Verum tamen
icut & quę vina ad tragica, quæ ad
ima, quę ad syluestria, quæ ad
ica, quæ ad crudelia bella, quæ vè
rtia facta Patrum decantanda sunt
bora; sicut & alia multa curiosissi-

ma, hucusque recondita, ab omnibus ignorata in proximo conuiuio pollice me commonstraturum.

66. Hoc tantummodò in præsen vobis perspectum esse debet, omnia na, nullo excepto, primum locum F lerno cessisse,

Silius Italicus lib. vij.

----- Atq; ex illo tempore diues
Tmolus & ambrosiis Aruisia poc succis,
Ac Methymna ferax Latiis cessere lernis.

Ij autem Ambrosij succi sunt mei V gilij nectar.

Vina nouum fundam calathis Aru Nectar.

Strabo lib. xv.

Producuntur autem in Aruisia regio aspera, importuosa stadiûm trecentû vini optimi eorum, quæ profert Gr cia, ferace.

67. Porrò vinum Falernum, arden simum est, & tantam cognation cum igne habet, vt solo vinorum h flamma accendatur, corporaque bib tium vehementer ardere faciat.

Plinius lib. 46.

Iuuenalis Satyr. 4.

----- Cum palma Falerno
Arderet.

Mart. lib. 10. Epig. 71.

Rumpis & ardenti madidus chrys la Falerno.

68.

58. Sed præter manifestas qualita-
præcipuam quandam & occultam
prietatem habet, qua Poëticas om-
n generosorum vinorum facultates
eminenter continet, vt eius haustus
omnis generis carmina pangenda,
entes velocissimè irritet atque im-
at.

t Bacchus, cùm semper sitiat, præ-
m quando vocem mittit, ideoque
urei musti poculum sibi propinari
sset.

9. Quidam Poëta dicendi finem
fecisse existimans, ita loqui cœpit:
scire cuperem, ô lætitiæ Pater,
de Amabili, Racensi, deque Tab-
si muscatulo iudicas, cùm hæc vina
is auctoribus commendatissima, &
ummis vinorum archetypis haberi
n, nam præterquamquòd Genuen-
istoriographi insignibus in cœlum
ous efferant, Frater Albertus in
descriptione, ea Creticis vinis non
e asseueret, Boterus præstantissi-
perfectissima iudicet, præcipuis
ous etiam singula concelebrantur.
Racense, Medicus Paschetus ad
tem tuendam mirabile esse affir-
Falloppius, *Et habet hanc notam, vt*

superet omnia vina in conficiendis medi mentis; quamquam Matthiolus ep. lib. Cretica vina magis laudet: Cæterùm C ticum vinum, quod fraudē non admiseri sit ad manus, eo sanè præstantius non in nies. Est enim hoc vinorum omnium non lùm odoratissimum, sed præstantissimum iam ad roborandas in vniuersum omnes poris vires.

Verùm opinio Falloppij est M thioli, qui huius vini notitiam fort non habuit, sine vllo dubio antepon da. Etenim calore, odore, sapore, v autiquorum Falerno, quo in confici dis medicamentis, theriacis, antido que veteres Medici præcipuè vteb tur, est ex omni parte simile.

71. De Muscatello Baccius: *Prox verò Tabbia, opidum frugalissimis ga Vinetis, ex quibus præter deliciosas fru tùm varia colligantur vinorum gen Muscatellis præcipuè gignendis videntu natura obtinuisse prærogatiuam, tanta j uitate ac sinceritate, vt nec cedant Cre vinis, ac facilè multa eius generis vina lica superent.*

Alexander Petronius: *Muscate præcipuè loci, qui Tabbia nuncupatur optimum, & durabile esse, sapore pergra*

ore aurum imitari.

Iacobus Præfectus de natura vini. ncipatus datur vino Tabbiæ, opidi, vbi citur vinum, quod moſcum odorat, dulis omni, quod bibi poßit.

Iacobus Bracellius in oræ Lyguſticæ criptione, opidum vinumque his bis laudat: *Inde quinque millia paſm emenſi, obuia fit Tabbia, duo millia dens à mari, exiguum opidum, ſed vitis erositate iam obſcurum, quippe quæ vini bilitate, quod muſcatum vocant, tantum nomen parauerit, vt non Cypriis, non ticis, non Falernis montibus inferior ttur.*

v2. De Amabili Bracellius: *Mons ruVulnetia, quam nunc Vernatiam vulnominat, Corneliæ, Manarola, Riuus or, non in Italia tantùm, ſed apud Galbritanosq; ob vini nobilitatem celebria. ſpectaculo digna, videre montes, non iues modò, ſed adeò præcipites, vt aues que tranſuolando fatigent, ſaxoſos, nihil oris detinentes, ſtratos palmite adeò io, & gracili, vt hederæ, quàm viti lior videatur, hinc exprimi vindemiam, menſas regias inſtruamus.*

Andreas Baccius de Racenſi. *Vnde rißimæ ſubſtantiæ eiuſmodi vina hîc*

Romæ experimur grandia, & suauia cum insigni odore, & aureo nitore, limpida, blandeq; in cyathis scintillare, gratissimi potus ac multi nutrimenti, maximè senibus, Pauli III. authoritate, atque vsu, qui autumni præsertim, & hyeme sub Boreæ algoribus e potu vtebatur.

Sed de ipso Amabili idem Baccius hæc: *In summa verò laude habetur, quod amabile appellant, ac primi meriti in mensis Principum.*

Laurentius Gryllus de sapore dulci & amaro lib. 1. *Appuli cùm per Lygustica cum mare nauigarem ad oppidum quoddam Vernasso nomine, valde tenue & angustum, in quo sex erant homines, qui centesimum annum excesserant. Vina autem nascuntur ibidem in rupibus altissimis, maximè generosa, maturaq;, & probè excocta multumq; cœlestis suauitatis habentia, quæ caussam iudicaui longæuitatis, cùm castellum in faucibus rupium solo Austro admissum aliàs insaluberrimum rectè possit iudicari.*

Antonius Nouegius in rerum pretiosarum libello, Amabile vinum, quin tam dulcissimorum liquorum essentiam, atque extractum omnium succorum, qui inueniri possint, optimum, vinorum veras delicias, illudque Nectar

Ambrosiam, quibus finxit antiqui-
Deos pasci, esse confirmat.

Hæc tria vinorum genera à Platina
obsonijs, his verbis quoq; commen-
tur: *Laudabimus nos sine reprehensione,*
stica vina, & maximè quæ in littore
uensi nascuntur; sunt enim iucundissi-
saporis, & nihil obstat, quin nectar appel-
us.

Unde vt scribit Baccius: *non modò in*
iam conuehuntur, ac Romam; sed & in
liam, & per Rhodanum ad Belgas, &
te in Angliam mediocribus doliis ac fer-
ferratis mittuntur.

73. Tunc Lenæus: Generosissima
stantissimaque vina, quę tu recen-
i, Amabile præsertim, nemo pro
iitate satis commodè verbis ornare,
illustri aliqua posset laude concele-
re. Illud enim præterquamquòd ea-
n caliditate, qua Falernum, præditũ
rt tibi Petrarchæ quoque innotuit.

--- Peregrinaq; nostra *Eclog. xij.*
Profuerunt? quod palmitibus seu
dempta Falernis,
Seu Ligurum decerpta iugis ardentia
vina.

n omnibusque carminibus com-
endis longè Falerno antecellat, cùm

ſummum teneat dignitatis gradum.

Eſt etiam verè Ambroſium Nec reumque vinum, idcircò me dignit mum illud ſemper eſſe exiſtimaui: vn & ego in ſacris cœlicolarum conuiu loco Ambroſiæ Amabile, aliquan Dijs, Apolline excepto, qui quando lud ebibit, longè me cantu ſuperat, a rè propinans, profuſo riſu eos decip conſueui.

Sauanorola ad conficiendam quintam eſſentiam cæteris vinis Amabile præfert.

74. Ex hoc etiamnum vino, vto nium præſtantiſſimo, & prorſus cœ ſtem ſuauitatem obtinente, quend liquorem à vobis, aquam vitæ, ſeu qu tam eſſentiam nuncupatam peritiſſi cœleſtis chymici manus eliciunt, ne niq́ue Deorum niſi Ioui, Veneri, e Marito, mihiq́ue licet vnum aut alter cochleare in aurora exhaurire.

75. Hoc autem Nectareum vin Vernatiæ in quodam monticulo Io nis Baptiſtæ Galeni, Genuenſis Ph macopolæ generoſiſſimum, omnic laude cumulatiſſimum producitur: q quidem Apothecario, vos cùm ægro tis, vti ſine vlla dubitatione debere eſt enim vir fidelis, circumſpectus, vi lantiſſimus, inculpatis moribus præ tus, mundę conſcientiæ, perſpectæ p bita

atis; quippe qui proximi ſalutem ſui-
ipſius honorem lucro longè ante-
nat. Eſt quoque artis ſeplaſiariæ adeò
itus, in medicaminibus exhibendis
ò exercitatus, & pharmaca tam ritè
cinnat, vt ea non pauci abſorbentes,
abiles cantus edant, ac ſi Faler-
o, Aruiſium, aut Amabile vinum per-
arent: & vt tantum Pharmaco-
am, ſi opus eſſet, inuenire poſſitis, in
dam Genuæ, ſuperbæ, prępotentis-
ciuitatis platea, vulgò Caneto di-
, ſuam habet officinam, mundam, ni-
im ac terſam, in qua nihil exole-
, nihil corruptum, aut mangonio
rauatum inuenitur.

76. Dum aliqua de Muſcatulo
obienſi Bacchus erat enarraturus,
nunculus imberbis, quem cuſtodes
iebrij Poëtam aliquem eſſe, qui
lè veniret, exiſtimantes, ingredi per-
erant, ſine vlla ſalutatione

E ſenza ſegno alcun di riuerenza *Arioſtus*
conuiuarum aſpectum venit, quaſi
ximi momenti aliquid eſſet relatu-
.

Merauiglioſo & attonito ogn'vn *Idem*
resta,
Che ſi pigli coſtui tanta licenza,

La-

Lasciano i cibi, e lascian le parole.
Vt loqui annuentem exaudirent.
Is tunc

---- Data copia fandi;

Ego valdè miror, alme sancteque Pate
Poëam, qui tibi Nymphisque tuis m
le dixit, in hac lauta ac splendida men
assidere.

*Ah pereat! quicunq; meracas rep
rit vuas*
*Corrupitq; bonas Nectare prim
aquas.*

Cuius erant carmina statim cognita, I
euitabile crimẽ, cùm ipsemet Bacchu
eiusque nutrices petulantissimis mal
dictis figerentur. Quamobrem Bacch
ci iudices, qui sine tot forensibus fo
mulis iudicia quandoque præcipitan
iam carmina Veneris marito tradend
eorumque auctorem in ceruleæ, muc
laginosæque aquæ lacu esse submer
gendum inter locutoria sententia decr
uerant. At Eobanus Hessius, qui acc
sato assidebar, ei trepidanti dixit:

Pone metũ, neq; dissimula, sed pectore tu
Eclog. 7. *---- Prome animum.*

Petrarcha Eclog. 3. *Vis, dolus, insidiæ cessant, depone p
uorem.*

77, Tu

77. Tum Cynthiæ amator assur-
s, inquit: Cùm ab illo vola-
Deo, aut ex Chao & terra, aut
Marte & Venere, aut ex nocte
there, aut ex Lite & Zephyro, aut
Venere & cœlo, aut ex Venere &
cano infeliciter orto, lethali sagitta
m transfossus; ideoque illius ignes,
æque flammæ me vsque ad medul-
xurerent, Cynthiam formosissimam
llam coactus fui deperire: cumque
ribus excogitatis artibus, omnibus-
dolis præconsumptis, eius potiun-
quamuis à me multo carmine cele-
æ, nulla mihi facultas daretur, ira
entiaque inflammatus, in te Alme
r Nymphasque tuas stomachum
i: non vt numini tuo, cui nulla inju-
ieri potest, offensionem aliquam af-
m,

Omnia nam potius, quàm te læsisse putabo: Virgil.

quia vina, eaque generosissima, que

---- *Parant animos faciuntq; caloribus aptos,*

n solitam gratiam non præstarent,
e debito defungerentur officio,
subieci:

Me

Me miſerum, vt multò nihil es mut
Lyæo;
Iam bibe, formoſa es. Nil tibi vina
cent:
Cùm tua perpendent demiſſæ in poc
ſertæ,
Et mea deducta carmina voce legi
Largiùs affuſo madeat tibi menſa
lerno,
Spumet & aurato mollius in calic

Quamobrem te maiorem in mod
rogo, vt ſine vlla moleſtia accipias, qu
cecini; præſertim cùm hæc omnia
moribus potiùs, quàm in Poëſi ſint po
deranda; neque permittas, vt iudi
mentis alienationem, cui omnes le
quodammodo fauent, in culpam co
uertant.

Mortem meam noli:

Ah ne facias? deficiam ex via pri
quam
Me collegero: tu mihi ſiſq; ca
mortis.
Tantum reſpice; nec lachrymas ſpe
precantis:
Nec vacuas preces miſelli
Dimitte.

Ignoſce amori, qui malè exarſit in ira
Ignoſcere & iræ decet in verba ruer

Na

amque non ego maledixi: sed amor
que ira loquentis: eius enim gratia, qui
ore vstus & preconsumptus nõ irasc-
ur, stomacho & iracundia non exar-
scit, est fatis habenda.

Iudices audito Propertio & conside-
is considerandis, eum absoluerunt;
usatoremque baculo nodoso verbe-
um cum sibilis foras eijci iusserunt.

Hoc aditu patefacto, hacque oppor-
irate casu data, nescio quis ex illis
ministris, qui generosissima vina propi-
bant, coram Lenæo Bacchicisque iu-
dibus Val. Catonem ob veteres caus-
s sibi infensum, capitis reum facit,
qod is rura, arua, vitesque horrendis
ds, execrandisque carminibus esset in-
fectatus.

Vicinæ flammæ rapiant ex ordine viteis; Idem.
Pascantur segetes diffusis ignibus aura
Transuolet arboribus, coniungat & arbor aristas
Pertica, quæ nostros metata est impia agellos,
Qua nostri fines olim, cinis omnia fiant.
Sic precor, & nostris superent hæc carmina votis.

Fu-

Vndæ, quæ vestris pulsatis litora lyphis,
Litora, quæ dulcem auras diffunda agris,
Accipite has voces: migret Neptu in arua
Fluctibus, & spissa campos perfun arena.

Iudices tot abominandis execrationil auditis, proculdubio ad aliquod atroc simum supplicium, Catonem sine u mora subeundum coëgissent, nisi o nes Poëtæ, id animaduertentes, seue animaduersionis exempla differend iudiciorum formulas seruandas, præ pites ac temerarias damnationes vi perandas, capitales rerum inquisitior prudentia faciendas, probationum m rita inquirenda, vindictæ publicæ p nas tardissimè inferendas, celerrim capitalium rerum executiones inhibe das, ritus iudiciorum tenendos, iu requisitas legibus formas seu ritus se tentias esse ferendas: irreparabiles i dicum errores corrigi non posse: extr ordinariorum criminum cognitione exactissimam prudentiam & moder tionem desiderare: ob crimen adh incertum aliquem condemnare, in

di

ſum quiddam & inhumanæ crude-
is, barbaræque tyrannidis ſpeciem
rens, iniuſtæ & præcipitis animad-
ionis, non ſuperos, ſed inferos au-
res, præcipites iudices, organum &
rumentum; de confeſſis ſumenda
licia, & ſuę conſcientiæ confeſſio-
; iudicio reum coactũ, & verba ag-
entem condemnandum eſſe vna-
i voce exclamaſſent.

Promptè ergo Catoni defenſione
, is pro ſua ſalute, quæ valde peri-
batur, ſic verba facere cœpit: Cùm
ciſſima bella ciuilia longè lateque
ſarẽtur, Omnipotẽs ſanctęq; Pater,
iaque ciuium bona diriperent, me
que à militibus, qui templa expi-
, nobiliſſimas familias ad miſeran-
reducunt egeſtatem, ſegetes pro-
nt, vina ſpargunt, ruſticorum ſu-
ctilem flammis abſumunt, diuina
piabili ſcelere polluunt, familiares
lant, & in eos, quos tueri ac pro-
ere deberent, quouis immaniſſimo
e crudeliùs debacchantur, agros de-
culantur, in armenta ac pecudes ſæ-
t, arbores ſuccidunt, vineas procul-
, puellas vitiant, domos libidinibus,
umelijs, opprobrijs ac iniurijs im-
plent,

plent, mulieres rapiunt, vel contam
nant, pauimenta puerorum ac innoce
tum sanguine natare intuentur, parie
bus ac columnis non parcunt, vrb
suffocant, vastant, diripiunt ac fundit
euertunt, ciuitates tectis denudant, te
rores minasque denuntiant, ac omnib
pericula intendunt, res humanas sursu
ac deorsum miscent, omnibusque reb
igne & ferro vastitatem inferunt, nu
familiam doloris expertem relinquu
nullum genus sceleris, libidinis atq
auaritiæ omittunt, matres familias f
dissimè afficiunt, mortemq; sibi ob i
tolerandos cruciatus efflagitantibus il
turos se negant, vniuersum statum pc
ticum corrumpunt, nullos Deos, nu
delubra verentur, ab aris sacrilegas m
nus non abstinent, templa sacerdotu
calido cruore fœdant, ossaque iam v
functorum, sepulchris exacta, sola p
execrandæ pecunię libidine fœdissi
proijciunt, prædijs, aruis, vitibus, ru
busque auitis spoliatum, exulem, de
latum, mendicum, nihil hoc corpo
egentius viderem, omniqué spe ea
uisendi destitutus. nam

Exul ego, indemnatus, egens mea ri
reliqui,

Miles, vt accipiat funesti præmia belli
Hinc ego de tumulo mea rura nouissima visam;
Hinc ibo in sylvas, obstabunt iam mihi colles,
Obstabunt montes, campos nec adire licebit,
Dulcia rura valete.
Intueor campos: longum manet hostis in illis,

tanta egestate, in tanto luctu & spo-
tione omnium rerum illis diras sum
precatus, cùm pro hisce rebus la-
mentationes fieri solitas apertissimè
stet; & saxa ad deplorandum Rei-
l. nomen, atque ad lamentandam
am rerum calamitatem coacta fuis-
et. neque me præterit vos quoque,
udices, tacita pietate fortunam
m deplorare, cùm lachrymanda-
ærumnarum acerbissima recorda-
& memoria, ipsis rabidis leonibus,
asæis tigribus, ferocibusque pan-
is fletum mouerent, si eiulatum pa-
dolori possent inuenire. Ecce ad-
nil præter nomen imago, cùm cru-
ssimi milites vitem Falernam, sine
nulla Poësis, nullaque voluptas;
n inuentum, vitē tuam, O Bacche,

dulcissimum Musarum otium, Poe
rum parentem educatricemque, &
ipsum mihi charissimum manil
semper execrandis eripuerint, Bacc
Bacche, Bacche.

Iul. Cæs. Scal.

Consolare amentem animi, atq; opis o
nis inanem
Excita in antiqui pristina iura n
Tu potes Aonio voces animare lepore,
Languidaq; altiloquis tollere ve
modis,
Et trahere in varios discordia pect
casus,
Demereq; aut leuibus addere re
opem.
Me tibi redde, mihi me redde, nec ipse
riclo,
Quæ tua sunt & erunt, mitte pe
tuo.

Non enim ego sacris vitibus, vt à te
pertis, O Thyrsiger, Ignigena, Brys
Indetunse, Dionysi, Bisgenite, Bimat
Semelefen origena, Eleleu, Nys
Thyonæe, Euoe, Baryctyperibrom
Barymeni, Bassareu, Euie, Lyæe, D
thyrambe, Gegeneophone, Nyct
Semitalis, Myrionyme, Ploinerterol
thypne, Xenie, Peregrine, Hype
meroclophypne, Oreodromi, Tau
f

rmis, Euan, Merotrophe, Botrypygenes, Carpine, Agriota, Fremie, Lere, Hymenię, Manice, Vitulifrons, Doorme, Liber, Hagne, Orgiastes, Iasmocrator, Pericroniæ vigor, Holoesme, Chryphomista, Licnita, Chthone, Sabazie, Opulentitatis altor, Genius ticifere, Sali, capriformis, Choretisea, Pelagidome, Barybromie,

Supere, Infere, omnia vnus, Lye, Lysie, Nomie. *Iul. Cæs. Scal.*

Nihil est tibi, quod obstat: nihil est tibi, quod obest:

Colubérue dirus æstu, Libycæue iubaleæ,

Rigidúsue montis aspri, nemorúmue ferus apex,

Fluuiúsue curuicursor, Thetis, aut reciprocipes,

Notus aut periculosus, Boreásue maritimus,

Zephyrúsue dona veris genitabilia ciens.

Tua lege sensit acri iuga decolor oriens:

Tua prima Dithyrambi nota, Clamor Io, Io:

Tua prima sunt triumphi noua stemmata titulis:

Acies tuis vt armis truculenta, Gi-
obijt:
Rabies reflexit in seipsa bipennis
cadens.
Canimus tot atque tantos domit
sacrilegos:
Malè pœnitere Mineidas artis
operæ:
Temerarios tumultus vbi sancta c
britas.
Simul hausit, & simul tum fuit
facinora.

Neque soli aratra iactat sibi sulci
Ceres:
Neque Vesta mater auitos sibi mo
pera Lares:
Neque rura sancta summo The
ardua solio:
Neque sceptra Iuppiter vindicat
rea sine te.
Animantibus repletur tibi terra,
mareq́.
Comes est recens iuuentus stata, ne
tenebræ,
Bona sempiterna vita vegetantia
mulans:
Duce te super supremi ferimur sp
poli,

Fruimurq; cœlitum vi, ferimurq; dape Deum
Sine te Deus fatigat temere pius Helicon:
Temere impedita languet pigra vena, cita prius.

Dator alme Bacche pacis, dator alme remedij:
Iugati qua seruitutis mala blanditia parat.
Metus ipse tu Deorum, neq; lætitiæ minor:
Prout explicata cordis cita seminia sipas
Tua si qua vis ligarit: tua soluerit eadem.
Reliquum quod est in orbe hoc, nihil est ad ea labor:

Sed vt à rapacissimis militibus, vastatis, spoliatis, & conculcatis, inque nihilum redactis malè sum precatus, iustissima virtus ab ira: eos enim, vt scelestos, impios, sacrilegos, rabidos, furiales, auaros, infestos, crudeles, funestos, pestiferos, publico priuatoque statui extremè fatales, omnes aspernantur, abhorrent, pessimè oderunt, & tanquam immanissimam & perniciosissimam bestiam pe-

ſtemque refugiunt ; teque' audiente Sanctiſſime Pater, Dij militibus nequiſſimis malefaciant, in eoſque conferantur illæ peſtes, quas alijs machinantur & omnia damna, & maiora, quæ miliam diu attulerunt. Diræ quoque exagitent illos ardentibus tædis, angore conſcientiæ & fraudis cruciatu, neque vſquam conſiſtere patiantur, ſed à pœnis nefandorum ſcelerum diu noctuque vexentur. Dij atri conſceleratorum curam habeant, & hi illorum, ſeipſos odio proſequantur, ſcelerum in ſceleribus ſupplicia inueniant, timeant ſemper, expaueſcant, & ſecuritati diffidant ; ſæuitia, libidine animi dilacerentur; propriam conſcientiam effugere nũquam poſſint ſed ſemper pectoribus adhæreat, nequ vnquam illos deſerat: & horribiles ſpecies, & monſtruoſa terriculamenta, & ſomni inquieti, & inſomnia pauida, & minantia ſimulachra, & tetræ rerum imagines, & ſpectra diurna, & vmbra nocturnæ, & infenſa monſtra, & infeſta tartara omnem intercipiant quietem medullitus pulſent & interpellent ſenſum, gaudium interrumpant, totam pectoris regionem mœſtis ſuſpirijs inquietent, premant, attonitos reddant

&

otos ad insaniam, eamque vehemen-
nam redigant, multoque tempore
ijs exagitentur, verberentur ac fla-
entur. Deinde dirumpatur terræ
nium, ac si fortè satis non erit, im-
issima baratrha tota dehiscant: in-
simosque milites, immensa vora-
e totos subitò hauriant atque ab-
eant.

acti & illati damni defensionem
pi; vos defensionem iuris, aut op-
nationem suscipite legum interpre-
d cultumque æqualitatis eruditi: si
: me egenum, pauperem, patrijs
um opibus, ignota exilia quærenté
mmasque angustias adductum, sed
entia paupertatis ornatum absolui-
hanc: iudicate, condemnate, exe-
ili supplicio, luctifico funeri, infa-
ue fletui viam parare properatis;
si moriendum, si

Spes quidem nulla seruandæ vitæ,
Fatalis enim dies per vim instat, *Euripides in Alceste.*

Addat & ingratos Parca rogata dies. *Scaliger.*

œna quæsita ne sese moretur, quia
idie me perire sentio, nec quic-
n me iuuat.

Maximianus, seu Cornelius Gallus.

Ipsa, quibus regimur, nunc alime
grauant;
Quæ modò profuerat, contraria reddi
esca:
Fastidita iacet, quæ modò dulcis er
Non Veneris, sunt grata mihi, nec mu
ra Bacchi,
Nec quidquid vitæ fallere dãna so

Crimen amare iocos; crimen conuiu
cantus,
O miseri, quorũ gaudia crimẽ hab

------- Et spirabilis aër,
Et lux, qua regimur, redditur i
grauis.
Ipsa etiam cunctis requies gratissi
somnus
Abuolat, & sera vix mihi nocte rec
Vel si lassatos nunquã dignabitur art
Turbidus in quãtis horret imaginib

Cogor per mediã turbatus surgere noc
Multaq; ne patiar, deteriora, pati.

Morte mori melius, quàm vitam duc
mortis,
Et sensus membris sic sepelire suis.

Fe

Felix qui meruit tranquillã ducere vitã,
Et lætos ſtabili claudere fine dies.
Dura ſatis miſeriũ memoratio priſca bonorum,
Et grauiùs ſũmo culmine miſſa ruũt.

Sed miſeris ſolus ſupereſt poſt omnia luctus,
Quot bona tunc habui, tot modò damna fleo.

Quid ergo reſtat ampliùs miſerorum miſerrimo, quàm crudeles Deos querelis onerare; ſed nihil mihi cum ſuperis, quia nec cœlum ſpectare licet,

Præda Charontis agor ---- *Virgilius in Culice.*
Obuia Tiſiphone ſerpentibus vndiq; compta.
Et flammas, & ſæua quatit mihi verbera pœnæ.

Neceſſitas cuius curſus tranſuerſi impetũ *Laberius Mimus.*
Voluerunt multi effugere, pauci potuerunt;
Quò me detruſit penè extremis ſenſibus.

Aquid parturit hoc iudicium? pœnas de me conuenit? fata mihi præſentia properate; differre reorum eſt: fata propiata nihil moror: horrendaque mortiura mihi fabulę ſunt.

Ad

Sic desiderium mora cruciatibus vrit.

Ioa. secundus. *Ad stygias descensus aquas est omni idem:*
Seriùs, aut citiùs, vna terenda via
Si priùs emoriar, priùs & Minoa vid
Lethæumq; lacum, tergerminus
Canem.

Et

Scaliger. *Si nullus veniæ est locus, & perire opor*
Quantò meliùs sit perijsse, quã per

Se tortor adest nullibi fractus à
bore,
Semper nouis supplicijs reus para

Nihil crudelius efficere potestis, qu mihi vitam relinquere; vita enim supp cijs data, est mors omnium crudeli ma; & tu O Vita,

Non vitam: Quid ausim feram te
cere vitam?
Quid me hic fallis inepta? quia
teipsa ludis?
Tu mors potiùs, mors potiùs vocan

Eia ergo veteri morte me exuite, no induite, ne innumeris mortibus sup stes remaneam.

Et mihi mors voluptas aderit

In

erficite me, in totum perdite hunc in- felicem. *Euripides in Hippolyto.*

iid dico? mortuus

---- *Sum ego antequam moriar prae malis;* *Idem in Hecuba.*

ortuus.

---- *Est qui futurus est, & modo mortuus est, idem est.* *Idem in Alceste.*

ur sententia, ah, Bacchus iudicium in facit.

---------- *Sed anne?* *Ioa. secundus.*

Omnibus ereptis, dira violentia sortis
Eripuitq; quoque poße mori?

dimittere O Bacche non licet;

licuit, verùm hoc munus ne crede Deorum,
Qui mea non vna funera morte volunt.

s Catonis excandescentiam, non um iracundiam esse, quę flamma, vento, aëre leuiores, vana quaque ssa incenduntur; non puerorum, s colligunt ac ponunt temere, & tur in horas; neque à superbia, ar- ia atque insolentia, vt tumidorum tum; non à temperamento, aut ab alitate humorum exortam, quibus elancholia, liquorque viscidus ac ginosus prædominentur, eam in san-

ſanguine non benè defœcato, tanq
in pice, quæ nunquam concoqui po
tenaciſſimè retinet, ſed à cupiditate
niendi doloris, vt à natura ad human
neris cõſeruationẽ datã, originẽ dux
eam multorum malorum remedium
bonarum actionum ſæpè miniſtram
temque fortitudinis eſſe, & rati
ductam, conſtantiam, iuſtitiam, alia
virtuites parere: nullum magnum in
nium aut in pace, aut in bello ſine al
eius acerbitate extitiſſe:

Omnes (nam

Scaliger. *Iraſcitur & ſapiens, & fortis, & ex*
Et ſtultus, & inſanus, & imbellis, &
dax.)

Sed diuerſa ratione ira incendi: l
merum armipotentis Achillis laude
eius ira incœpiſſe; Ipſos immort
Deos iuſtis de cauſſis iraſci, ac ſucc
ſere ſolitos: ipſoſmet quoque Iudi
ſi non iraſcantur, quando iraſci debi
grauiter delinquere: furiam eſſe p
ſtatem, qua cùm animi alti atque n
nanimi illuſtrium deſideriorum gen
ſitatem perficere non poſſint, imp
quodam ita ſe commouent, vt fa
fumantibus ſcintillis, à flammis ig
centis, debitæ tamen indignationis

c

s tota exardescat: Incommoda tri-
tæ, sæpè ac sæpius repetita, præ-
nuataq́ue pericula animos obsessos
re: per caput miserorum ruere
es, per cerebrum salire inflamma-
s: plorationum nubes maiori de-
furore exardescere: animi inquie-
em, iram, verba à miserijs irrita-
quam veniam dandam ijs, qui ma-
m ferre queant, duriora patiuntur;
Genio concitatas aliquando dissi-
ndas: Catonis iracundiam, nec
ter vinum aut odium rationem non
e, iuridicamq́; iram in iratos locum
abere: tãdem miserias etiam leues
difficillimum: feram sortem, vi-
uere; ærumnosorum vociferatio-
vnicum eorum refugium, neminem
ibere aut improbare debere;
s iudices mentes ad clementiam
rorum reuocare: eorumq́ue magis,
misericordiam nõ requirunt, quàm
flagitant, misereri; cùm non cau-
, sed fortunas spectet miseratio, so-
bus animis expendentes, Bacchum-
ad eius absolutionem propensum
ex vultu cognoscentes, non solùm
satum pleno iure liberarunt; verùm
n militem Poëtam, nuper ab infeli-
ci

ci militia reuersum alis abire; mole
acerbumque accusatorem, vt c
pœna vnius, omnium exemplo i
thoribus euoluendis deinceps n
diligentia versarentur, loris, flagri
cædi præter vniuersorum opinic
imperarunt.

Accusationes secuta est rixa; i
cùm inter compotandum, vt fieri s
quidam vetus Poëta, iuueni, vt opti
moribus prædito sororem viduat &
prædiuitem in matrimonium collo
di desiderio teneretur, adolescen
recusaret, &c

Rogatus iuuenis viduã cur ducere n
alter verò

In qua quis periit non bibo, ai
aquam.

78. Cumque senex hanc iustam c
sam, sororem recusandi non esse, m
verbis exposuisset, aliam iustiorem i
nem afferre ferè coëgit. Hic tum s
pondit: A ducenda vxore valde abl
reo, quia gentem barbatulam, hi
samque progeniem pertimesco.
Nam

Refert Neuizanus in sylua nuptiali.

Esse virum patitur nunquam sine co
bus vxor,
Hac modò nõ desint, dote carere v

Ca

Catera vult potiùs proprio quocunq; deesse,
Cornua, quàm desint prouidæ nuptæ viro:
Sola hæc cura placet, sola est intenta labori,
Vnde queat, quo vel cornua habere modo.
Ingeniosa suo coniunx dat arma marito
Quælibet, vt quo vult hac ope tutus eat.
Cornutus quocunque ierit, non pergit inermis,
Vt possit tutus quolibet esse loco.
Hoc quoque non minus est mirandum, fronte latere
Cornua difficile est noscere si quis habet.
Dura cutis prohibet geminus de vertice ramus
Prodeat, hoc propter cornua nulla patent.
Non tamen hoc dubita sine cornibus esse maritum
Quemquam, nam lateant, fert tamen illa licet.
Namq; duo tanquam contradictoria sunt hæc,
Vt coniux sis, & cornua nulla geras.

Quid

Quid ais furcifer, inquit ille: víſne
taſſe inferre, omnes vxoratos ſub c
gerorum vexillo militare? Eſt mih
ſtiſſima, integerrimaque vxor, qua
Iouem, Dianam, Deoſque immort
ſe nunquam fidem conſtantiamq;
miſſorum violaturam ſolemniter a
rat; neque eam peierare credo; imò
verbis, plurimam authoritatem tri
vtpote ſacris atteſtatione firmatis
euaginato cultro erat iuueni aliq
plagam illaturus, niſi quædam cęca
bes, ex profuſi vini vaporibus ſut
concreta, omnium oculos caligine
dam obtenebraſſet.

79. Tunc Bacchus, ſciens, in ter
prolapſus, labris muſto madidis, co
more epilepticorum tam diu exagi
atque commouit; donec duo prin
Poëtæ, Homerus ſcilicet, & Virg
eum ſurrigerent, qui furore quodam
inceps correptus, eſt vaticinatus:

Vxorem mœcham qui habet, ve
cornu
Vnum habet: at duo, qui diſſimu
poteſt.
Qui videt & patitur, tria geſtat: q
tuor ille,
Qui ducit nitidos in ſua tecta pr

Qui non istorum se credit in ordine poni,
Credit & vxori, cornua quinq; gerit.

dito hoc furoris oraculo, risus Poëta-
n atque admurmuratio vxoratorum
a est, quæ cessauit, cùm inter pocula
iùs Bromiũ, quàm Mineruam loqui,
uiuia ventrem, non mentem pasce-
n legibus multa potatoribus conce-
ciuesque bonos etiam lusus decere
itò meminerint: omnibus

ßo. ----- *Deinde relictis*
Consurgunt mensis cuncti, vinoq; cibisq;
Distenti: fremitus, lætaq; per atria voces
Ampla volant: strepitu ingenti tectum
omne repletur
Hinc alij subeunt vmbras & amœna vireta:
Fragrantes alij hortos; prata alij herbida
calcant:
Pars festas ducit choreas: pars desidet
herba
In molli, dura exercet pars membra palæstra:
Contendunt alij plenis dulcedine ludis.

Philippus Garinetus Eclog. 1.

t. At Bromius cum selectioribus
tis, gratioribusque Nymphis, qua-
n præcipuè dilectissimis, quarum

Hæc ferit arguto vocaleis pectine chordas;
Auratam digitis pulsat at illa chelym.

Ioachimus Bellaius Eclog. 1.

Hæc teneros iuncta modulatur arund
versus:
Illa sed agresti carmina voce canit;

In quodam viridissimo prato, diue
floribus colorato, atque cantu & cy
balis personante, cum cornibus salta
Nymphæque

Boccacius Æclog. 1.

Floribus ornatæ & sertis fronde
uinctis

leues agitare choreas cœperunt. Ger
lis Pater, nunc quasi terræ grauis sul
liendo, nunc contrà vel turbinatim,
in gyrum totum corpus rotando, n
accessim, nunc recessim, nunc vice si
plici, nunc duplicata itando reditan
ue, in omnes partes sese agitabat, ve
bat, intorquebat, vt denique ment
illi, velut à capite totam ad pedes
fluxisse videretur, saltationum auctor
se esse egregiè ostentabat. Ipsi quo
Poëtæ Duce Lenæo, vultu erecto til
diducendo, pedes motitando, ge
concinne flectendo, corpus vniuers
excutiendo: seipsos mille modis gyr
do, saltus more capreolorum eden
floridæque Nymphę trepidante pla
terram sollicitantes, huc & illuc lu
na vibrantes, aspectu fulgurantes, oc

ntes, vagoq́, lusu hũc, & hunc, & illũ
ntes, ceruicem rotantes, comas
gentes, hircipedesque Satyros ac-
lentes, Musis omnia Musica tympa-
ulsantibus, totam illam formosissi-
n scenam, & omnes adstantes ex-
abant, eisque Bacchum triumphan-
multiplici spectaculo ostentabant.
rim cùm quidã Euripidem, Poëtam
cho gratissimum, vt senio confectũ
ehenderet saltantem: is iratus re-
dit: Cur in senio pudet

Saltare caput hedera coronans meum,
Non discreuit enim Deus, siue iuuenem
Conuenit saltare, siue senem:
Sed ab omnibus vult honores habere
Communes.

prehensio, vt in Bacchum iniuria
ontumeliosa ad aures Censorum
ta, exagitatorem quadam inusi-
œna punierunt, qua diu noctuque,
interposito tempore acerbissimè
er.
ctò finem saltandi non fecissent,
c

reus auratis Sol crinibus exit ab vndis, Ianus
mittuntq́, suas cedentia sydera flam- Anysius
mas. Eclogæ.

82. Nisi vna ex formosioribus M-
sis, quæ & ipsa quoque cithara & c-
tu choreas modulabatur, fragranti vi
quam ampliùs retinere non poterat,
tum pratum conspersisset. Tum
moris est, id est, quando Musæ min
omnia missa sunt facienda, vt a
Bacchi propriarum laudum conce
bus personēt, percrepertq; omnia
cissimis Musarum vocibus cantu
symphoniæ. Quamobrem statim
mesianus alios anteoccupans:

Vclog. 3. *Te cano, qui grauidis hederata fr*
corymbis
Vitea serta plicas, qui compto pal
tigres
Ducis, odorato perfusus colla capi
Vera Iouis proles iam tunc pos
mina cœlo.

83. Sed alij eum interturbarunt:
guli altissimâ voce exclamantes: Ad
mesianum non pertinet tuas laude
Dionysi, decantare: ego, ego m
canam, meritū tibi prębebo hono
grandisonoq; versu tua facta cātab
digno celebrabo cothurno.

84. Bacchus verò, vt factam di
sionem componeret, odiumque
non concitaret, aliquem cęteris ant
ne

ello, sortes educi iubet. Prima sors
ita Ronsardo obtigit, quem statim
ni iudicarunt altisonum sacrumque
cam, auratæ citharæ vatem, haben-
ríque resonabile carmine plectrum.

Hic nobilissimos Germanos rogatos velim, ne iocos vindemiales ægrè ferant.

5. Sed quidam Germanus spreta
t,

---- Ventoso inflatior vtre
Magnificis verbis se iactans cedere nulli
Qui sit, qui fuerit, qui sit per cuncta futurus
Sæcula, quæ immensi faciet lux publica mundi

Nam & alibi sunt à me seriò laudati.

Ioan. Raenerius Eclog. 1.

Contra fas, contra ius omne, æquumq; bonumq;

Gilbertus Ducherius

cbat, Gallo Poëtæ sortem contigis-
Bacchum cumulatissimis laudibus
fendi munus solis Germanis deberi.
ic quidam petulantissimis odijs
nanos est insectatus:

rdendo gens nata mero, gens prodiga luxu,
Tanquam aliud non sit viuere, quàm bibere.
octibus adijciunt luces, noctesq; diebus,
Perpetua serie continuatè bibunt,
lutua certantes per pocula, nõ secus ac si
Non alia posint conditione mori.

Quidam de ludo podagræ.

Et Merlinus Cocaius, facetissimus P
ta, Germanos non Bacchum, sed S
num eiusque vxorem, tanquam suos
sensores Deosque tutelares laudare
bere memorabat. nam

Merlinus Cocaius macar. 13.

Gens Todesca suos dicunt hos esse patro
Imò Deos alios non cognoscuntur hal
Effectum si quidem nunc experie
monstrat,
Nam si quando student pacchia vel d
rasonant,
Per quemcunq; volunt bocconem sug
zainam,
Ast vbi se totos cernunt vacuasse boca
Chioccant Beccheri calidam fundan
frontem,
Deq; suo mittũt redolentes pectore ro
Per lentra parlant plus quàm nunc a
bosalum,
Dum trincher facium de pacchia sol
scottum,
Non illos muro se discostare videm
Sunt vultu similes Phœbo damatina
uanti:
Humiferos torquent oculos centu
miaros
Ceruello facium, quamuis stent in
saldi

Ap

Andagando pedes nulla ratione guidantur;
Se muro taccant manibus, quem linquere nolunt,
Donec supra torum paiæ sua membra strauolgant,
Ac tbi somnifero smaltiscat vinæ reposso.

Il mordace parlar, acre & acerbo *Ariostus Poeta.*

7. Germani animos vehementer
itauerat atq; inflammauerat, eiusq;
ij certatim ad iniurias propulsan-
concurrebant, quando Obsopeus
nuissimorum Bacchi ducum ante-
nanus, Heus, inquit, arma depone; hæc
m milites Bacchi dedecent; frequen-
us restingue potibus iras; sin autem
gnandi te desiderium capit,

Pro galea capiti molles impone coronas,
Stillet odoratæ rore capillus aquæ.
Amphora sit thorax, clypeus sit vasta capedo:
Sit tibi pro rigido vitreus ense calix.
Pro funda cyathum, graciles pro cuspide Thyrsos
Sume, tubæ subeat sicca lagena vicem.
Mauortis miles Vulcania comparet arma,
Bacchi militiam talia tela decent.

Non alijs telis Orientem vicit & I[illegible]
Bacchus, nõ alijs omnia regna [illegible]

88. At opera, & oleum perijt: ill[illegible] animus ardebat, cor irà cumulaba[illegible] frenato atque præcipiti furore [illegible]batur.

Petrarcha Eclog. 3.

---- Nam verba profundo
Insedere animo, & liquidis hæse[illegible] medullis,

Cùm præsertim quidam maleuol[illegible] maledicusque Poëta vatibus hæc p[illegible]sisset; illum, quem nostis, vates,

Ioan. Stigelius Eclog. 2.

---- Qui stridulus omnia turba
Castrate obstreperum, sic mutâ [illegible] quiescet.

Cùm Obsopeo tamen quidam dul[illegible] verbis eius ferociam demulcere [illegible]batur: procellas impendentes, pe[illegible] damnaque, in quæ facilè casurus [illegible] anteponendo; sibi denique fata i[illegible]tia cerneret; sortes ne contem[illegible] quæ & auctoritatem haberent ve[illegible]tis, & ob commune bonum esse[illegible]uentæ: iura humana ne peruertere[illegible] casu nullum crimen, quandoquide [illegible]pientissimæ Respublicæ ad dissidia [illegible]ponenda, aut euitanda: æmulatio [illegible] vitiosas aut riualitates remoue[illegible] maximi momenti negotia vtroque [illegible]

ad ſortes reuocarent : ſatis eſſe pu-
r, Germanos nocte dieq; Bacchum
ire cantare, eumque in ventre ſem-
habere, qui vocem grauem intonan-
armina exopinatò factitaret ; Ron-
o, cui ſors euènerat, ore mellifluo
eum ſineret decantandum.

is tamen ſe Germanis probra obij-
, aut vinolentiam obiectare non pu-
r, cùm vaſtos vini non trepidare la-
pateras euacuare capaces, plenos
recados, phialas ſiccare frequentes,
manum potando æquare poſſe Bo-
m ſine vllo corporis animæque
lendio, virili fortitudini, eximijs lau-
ibus concelebrandę eſſet attribuendũ.
Nihil hæc Germani animum lenie-
; imò ab igneo furore tam erat agi-
ts, vt ſpumas ageret in ore:

Ardet mente, furit ſtridoribus, intonat ore — *Virgilius in culice.*

Qin etiam: — *Taſſus.*

Morde le labbra, e di furor ſi ſtrugge,
Riſponder vuol, ma'l ſuon eſce cõfuſo,
Sicome ſtrida d'animal, che rugge,
O com' apre la nube, ond' egli è chiuſo,
Impetuoſo il fulmine, e ſen fugge,
Coſi parea à forza ogni ſuo detto,
Tonando vſcir dall' infiãmato petto.

Ne-

Valentinus Rotmarus ex Apollonio Rhodio Argonauts.

Neque ille solus, verùm etiam & se insolentem,

Insanumq; vomunt rapidis è nari ignem

---- Lucentes ignibus ardent
Ipsi oculis grauibusq; strepunt stri ribus aures.

89. Arma, arma vnà voce, vnac mente omnes conclamabant, iamq acies instruebantur, & Germanus uem, Martem, Mercurium, Phœbu Nymphas, Musas inuocabat;

Numina prætereà quæcunq; Poë sunto,

Et etiam

C. Vrsin. Vell.

Adsit adhuc pedibus surisq; made bus Euan,
Nuper ab expresso prela peruda m

90. Interim velocissimi exploratores hæc Baccho referunt.

Idem Vrsin.

Teutones veniunt, quos nosti Bacche antrum
Mox fuge (Baucis ait) hem tua nicies.

91. Tum Bacchus Obsopeum acr obiurgat, cur illud diffidium non co poneret:

Euchanius Cynesius Eclog.

Iam quid ego non feci, intentatumq; resp

ondit: Iterum fortunam experiar,
o quòd assequar. Tunc ille Dux,
chicæ militiæ peritissimus; quippe
sub eodem Baccho in Indijs alijsq;
cis diu militauerat,
acē composuit, bellum sine milite pressit.
n ab Italis Poëtis vt numerosiori-
petens, bellum, an pacem vellent,
que respondissent:

Corrippus Afric. lib. 3. de laudib. Iust. August.

---- Nos more parentum
Pacem diligimus, nunquam fera bella timemus.
---- Pereunt per bella superbi;
Parcimus innocuis, sonti nonparcimus vlli,

Idem.

tis quidem, sed terrificis minis, Ger-
ium deinde aggressus est:
on mala, non diras tibi iniquior imprecor vllas
Ibide, quas memorat Naso Poëta suas;
ummodo propitium nunquam tibi numen Iacchi
Esse velit: potes vt bona vina semel.
ætitia careat, careat dulcedine Bacchus.
Improbe spurcidico, quem bibis ore Meui.
ullus contingat sitibundo Nectaris haustus,
Pellat vappa tuā, turbida fæxq; sitim.

Deguste

Deguſtes non lene merum, non dulce l
lernum,
Pendula vina bibas ; mucida vi
bibas.
Denique quando vides lepidos potare
dales,
Et nitida lætum ſumere fronte diem
Deſpectus ſolus ſedeas, & ringere triſti
Inuida diſcruciat dum tua labra ſi
Manades & Satyri demum (ceu Penth
matres
Thebanæ) lacerent te perimam
malè;
Et tua claudantur nullo ſparſa oſſa
pulchro,
Quòd rabido faciles carpſeris ore ioc

92. Incredibile dictu : audaciſſim omnium repentè ſine ſuo vultu, ſine c lore, ſine voce, ſine viribus conſtiti adeò horribilibus imprecationibus fu runt omnes Germani perterriti, vt ij qui de communi honore certare, ſig conferre, manum conſerere, pugna committere, hoſtes conterere, ſtrag Poëtarum ingentes edere, Martiale ſale & mordaci felle ſemper armatum Franciſcum Bernam & Iuuenalem, q aliquot Satyricorum Vatum cohort ſubitò collegerant, captiuos facere, ip

ſumqu

mque Bacchum in profundo musti
cu præfocare destinauerant, oculi, fa-
es, verba, manus, vires, animique ca-
rent, decumberent, bonaq; voluntatem
omnibus cederent; &

Quamquam animum dolor altus habet, parere fatentur; *Maphæ. Veg. in suppl. Virgil.*

93, seque totum seditionis auctor
onsardo condonaret, talia exorans;
num ego te Dominum,

-- - Teq; hostem affusus adoro, *Petrarcha Eclog. 3.*
Tu decus es nemorum, tu spes pastoribus ingens,
Te Vates, magniq; duces, te Iuppiter altus
Diligit.

Cui Ioachimus Bellaius, vt animum adderet:

Macte animo, iam certa tibi victoria parta est, *Eleg. 1.*
Præcingitq; tuum sacra corona caput.
Iam tibi tota cohors Phœbi, iam Phœbus & ipse
Aßurgit, medio constituitq; choro:
Elysiis qualem mirantes Orphea campis,
Hinc atq; hinc densa suspiciũt animæ.
Quis te igitur viuit, Ronsarde, beatior vno?
Aut cui tot præstant numina deliciae?

Er-

Ergo age dum citharam pulcher tibi dit Apollo,
Dumq; tuis adſunt numina canibus.

Ronſardus autem omnibus pacatis Poëtarum Muſarumque medio hilare exceptus, fidibus citharam amabili mine reſonantem percurrens,

Virgil. ---- *Placido ſic pectore cœpit*

Bellains. *Ad citharã patrio flectere verba ſ*

Que ſçaurois-ie mieux faire en ce temps de vendã
Apres auoir chanté d'vn Verre les loüanges,
Sinon chanter Bacchus & ſes feſtes à fin
De celebrer le Dieu des verres & du vin?
Qui changea le premier (ô change heureux!) l'vſa
De l'onde Acheloée en vn meilleur bruuage?
O Dieu ie m'eſbahis de la gorge innocente
Du bouc qui tes autels à ta feſte enſanglantez
Sans ce pere cornu tu n'euſſes point trouué
Le vin par qui tu as tout le monde abreuué.
Tu auiſas vn iour par l'eſpais d'vn bocage
Vn grand bouc qui broutoit la lambrunche ſauuag
Et tout ſoudain qu'il eut de la vigne breuté,
Tu le vis chanceller tout yure d'vn coſté:
A l'heure tu penſas qu'vne force diuine
Eſtoit en ceſte plante, & bechant ſa racine,
Soigneuſement tu fis ſes ſauuages raiſins

L'an suiuant apres adoucir en bons vins.
Apres ayant pitié de nostre race humaine
Qui pour lors estanchoit sa soif en la fontaine,
Tu voulus tournoyer toute la terre, à fin
Enseigner aux humains l'vsage de ton vin.
Tu montas sur vn char que deux Lynces farouches
Tinoient d'vn col felon, maschantes en leurs bouches
Vn frein d'Or écumeux: leur regard estoit feu
Pareil aux yeux de ceux qui de nuict ont trop beu.
Vn manteau Tyrien s'escouloit sur tes hanches,
Vn chapelet de lis meslez de roses franches,
Et le fueille de vigne & de lierre espars,
Verdoyant, ombrageoit ton chef de toutes pars.
Tuant ton Char pompeux marchoient l'Ire & la Crainte,
Le peu-sobres Propos, & la Colere teinte
D'vn vermeillon flambant, le Vice & la Vertu,
L'Somme, & le Discord d'vn corselet vestu.
Son Asne talonnoit le bon vieillard Silene
Portant le van mystiq sus vne lance pleine
De pampre, & publioit d'vne tremblante voix
Le son ieune en façon les festes & les loix:
A son cri fauteloient le troupeau des Menades,
Des Pans, & des Syluains, des Lenes, & Thyades,
Menenans vn grand bruit de cors & de tabours
Faisoient trembler d'effroy les villes & les bours
Où le char paßoit: leurs treßes secouées
A abandon du vent erroient entre-nouées
Les longs serpens priuez, & leur main brandissoit

Vn dard qu'vn cep de vigne à l'entour tapissoit.
Que tu prenois Bacchus, en ton cœur de liesse,
De voir sauter de nuit vne hurlante presse,
Qui couuerte de peaux sous les Antres balloient,
Quand les trois ans passez tes festes appelloient?
Et quel plaisir de voir les vierges Lydiennes,
Ou celles de Phrygie, ou les Meoniennes
Par les prez Asians carollant à l'entour
Du bord Meandrien contre-imiter son tour?
Elles en ton honneur d'vne boucle azurée
Graffoyent sur les genoux leur cotte figurée,
Et trepignans en rond, ainsi que petits fans,
En ballant sauteloient: de tous costez les vents
Amoureux de leur sein par soiueues remises
S'entonnoyent doucement és plis de leurs chemis
Tout le Ciel respondant sous le bruit enroué
Des balleurs qui chantoient Euan, Iach, Euoé.
Bien que chantre & gaillard tu sois allé sous
Auec l'habit d'Hercule, à fin d'y aller querre
Euripide ou Aeschyl', les Vâtes ont esté
Tousiours à tort ingrats enuers ta maiesté:
Lesquels iadis ont feint quand les Geans doubler
Les monts contre les Dieux, que vif te demembr
T'enfuyant du combat, & que ta sœur Pallas
Te ramaßa le cœur qui tremblotoit à bas.
Ils mentent, O Bacchus: car quand tu vis la
Des Geans qui gaignoient par armes au Ciel pl
Les Dieux tournant le dos, valeureux tu t'arma
Des dents d'vn grand Lion, en qui tu te formas

E l'vn coup de máchoire au milieu de la guerre
T culbutas du ciel Mime & Gyge par terre,
E ur le haut d'Olympe en trofée tu mis
L corselets ſanglans de ces deux ennemis.
Pere, vn chacun te nomme Eſrafiot, Triete,
N ean, Indien, Thebain, Baßar, Phanete,
B f, en cent mille lieux mille noms tu reçois:
M is ie te nomme à droit, Bacchus le Vandomois.
C ar lors que tu courois vagabond par le monde
V vins camper ton oſt au bord gauche de l'onde
D mon Loir, qui pour lors de ſes coutaux voiſins
V voyoit remirer en ſes eaux les raiſins:
M is Pere, tout ſoudain que la terre nouuelle
t tit tes pieds diuins qui marchoient deſſus elle,
(r racle) tout ſoudain fertile elle produit
v igne heriſſée en fueilles & en fruit:
t ta main fiſt prougner vne haute coutiere,
de ton nom Denys eut nom la Denyſiere.
P ere, où me trainés-tu? que veux-tu plus de moy?
m uoy? n'ay-ie pas, Pere, aſſez chanté de toy?
é ie forcene, ah ie ſens ma poitrine
u ude des gros bouillons de ta fureur diuine.
B aſſar ie te voy, & tes yeux rougiſſans,
o ottans ſur ton col tes cheueux blondiſſans.
p perdu, Cuiſſe-né, mon vagabond courage
ſ uit ton ſaint Orgie emporté de ta rage:
n s mon cœur trembler, t ant il eſt agité
p oignans arguillons de ta diuinité:
n ne moy d'vne part ces cors & ces clochettes:

Ces tabours d'autre part, de l'autre ces sonnettes:
Qu'vn beguin serpentin me serre les cheueux
Herissez de lierre & de vigne aux longs nœux,
Et que l'esprit d'Aeole en soufflant les tourmante
Comme la fueille esparse és chesnes d'Erymanthe
Il me semble en esprit que de pieds mal-certains,
Sans mesure & sans art mataßinant des mains
Dansant autour de moy les folles Edonides
Par les deserts neigeux des riuages Hebrides,
Hurlant en voix aigue, & par force ioignant
Leurs chefs eceruelez sous le thyrse poignant.
Et moy vague d'esprit soufflant à große haleine,
Conduit de trop de vin, ie cours parmi la plaine
A iambe chancelante, allant Chantre deuant
Ton Orgie sacré qui mes pas va suiuant:
Orgie ton mystere aux peuples admirable,
Caché dedans le fond d'vn panier venerable
Que porte vne Menade, & sur lequel en vain
Vn homme tay mettroit pour le prendre la main,
Auant qu'il fust laué par sept ou neuf soirées
Es sources de Parnasse aux neuf Muses sacrées.
Ia la terre fremist sous les pieds furieux,
Ia la nue poudreuse oste le iour aux yeux,
Tant les champs sont foulez des troupeaux des Euan
Qui vont iusques au Ciel les poudres eleuantes.
A leur fol arriuer les oiseaux parmi l'air,
D'vn tel bruit estonnez cessent de plus voler,
Se cachant par les bois, & les feres troublées
De peur se vont tapir au profond des vallées,

es fleuues peureux du bruit esmerueillez
ellent sous les eaux leurs peuples escaillez.
La Ieuneße & l'Amour & les Graces te suiuent:
s ta douce fureur les voluptez ne viuent:
eu la bonne chere & la dance te suit:
lque part où tu sois le desplaisir s'enfuit,
hagrin & l'ennuy, plus soudain que la nue
uit du vent Boréla contraire venue.
Que diray plus de toy? d'vn nœud impatient
as hommes & Dieux sous ton thyrse liant.
e, pere, Denys, tu-es beaucoup à craindre,
contrains vn chacun & nul te peut contraindre.
Cuisse-né Bacchus, Mystiq, Hymenean,
ime, Euaste, Agnien, Manique, Lenean,
u, Euoulien, Baladin, Solitere,
geur, Satyre, Roy, germe des Dieux, & pere
tial, Nomian, Cornu, Vieillard, Enfant,
e, Nyctelian: Gange vit troinfant
o char enorgueilli de ta dextre fameuse,
uoit tout conquis iusqu à la mer gemmeuse:
eans terre-nez ont senti ton pouuoir,
s vne mort dure à Penthé receuoir
es mains de sa mere, & transformas la taille
uares nochers en poissonneuse escaille,
mmes faits des Dauphins, & as encores fait
urge ennemi confesser son mesfait.
chanteray-ie encor ces trois filles Thebaines,
nesprisans tes loix, virent leurs toiles pleines
mpre suruenu, & fuyantes de nuit

Aux coins de leurs maisons, iettant vn petit bruit
Si virent tout soudain de leurs corps denuées,
Et ne Chauues-souris estrangement muées?
Il vaut mieux les chanter que chanter le peché
Du Satyre, qui vit tout son dos escorchè,
Et le deu chastiment du Prince de Mysie,
Et la punition du meschant Acrisie,
Qui se vit bien que tard, aßez recompensé
Aux despens de son sang de t'auoir offensé:
Toy grand, toy sainct, toy Dieu, tu flechis les riuier
Tu appaises les mers quand plus elles sont fieres:
Tu fis rouler le vin de maint rocher creué,
Et par toy le doux miel és chesnes fut trouué.
La Musique te doit: les peuples & les villes
Te doiuent leurs rampars, & leurs reigles ciuiles:
La liberté te doit, qui aime mieux s'offrir
A la mort que se voir sous vn Tyran souffrir:
La verité te doit, & te doiuent encore
Toutes religions dont les Dieux on adore.
Tu rens l'homme vaillant, tu adioins au conseil
De celuy qui te croit vn pouuoir nompareil.
Par toy les Deuineurs troublez en leurs poitrines
Eremissent sous le ioug de tes fureurs diuines:
Tu fais germer la terre, & de viues couleurs
Tu bigarres les prez orgueillis de leurs fleurs:
Tu desdaignes l'Enfer, tu restaures le monde
De ta longue ieunesse & de ta tresse blonde:
Tousiours vn sans estre vn qui te fais & desfais,
Qui meurs de iour, en iour, & si ne meurs iamais.

Par toy Pere, chargez de ta douce Ambrosie
ous eleuons au Ciel l'humaine fantaisie
ortez dedans ton char, & d'hommes vicieux
urgez de ta liqueur osons monter aux Cieux,
du grand Iupiter nous asseoir à la table.

Plura quidē dicturus erat, vicina canenti
Calliope vetuit. — *Ioan. secundus Eclog.*

lque in gratiam Phœbi, qui tot Bac-
ni laudes audire iniquo animo ferebat;
iare Dionysius dissimulans, sed intelli-
ens, sequentibus à Ronsardo auditis,
si Calliopes,

---- Magni Iouis inclyta proles,
Castalij nemoris custos, fontisq; sonori, — *Ioan. Boccaius, Eclog. xij.*

antū meū (magne Pater exturbasset,)

O quales tibi cantaret mea fistula laudes: — *Naugerus Eclog. 2.*

Et quodcunq; tamen felix concedat Apollo,
Hoc te vnum canet, hoc vnum tibi seruiet omne.

Et tamen hæc aliàs tibi nos & plura canemus, — *Sannazarius Eclog. 2.*

Fortasse & meliora, aderit si Musa canenti,

cœlos iter facere incipiebat,

Phœbiq; chorus comitatur euntem. — *Ioann. Aur. Augur.*

: tristes mœstique Poëtæ tunc sub-

missa voce, ei dicebant, semel

Andr. Ammonius Eclog. 1.

Aspice nos, seruosq; tuos nos esse mento.

95. Ad Superos peruentus, in cœ cœna, Ambrosijs dapibus Nectareis laticibus instructissima, omnibus l magnos crateres, Phœbo autem æ lo, Ambrosij musti poculum propina quod inuitus & cum aliqua interspe tione exhausit.

96. Ij autem Ronsardo, Ga rum Poëtarum decori atque glo quòd digna suis numeris, & magno c na Poëta carmina Apollineo pleb Baccho cecinisset, immortales gra egerunt, hisque illustribus carmin eum concelebrauere.

Ronsarde

Ianus Anysius Eclog. 1.

---- Tuo ingenio blandæ arrisere mœnæ,
Nascentiq; tibi stillarunt dulcia mell
Cecropiæ volucres : lauro tu digna ara.

& inter cæteros vnus ita dixit: I felici nam ego

Ioan: Augurellus Geronticon lib. 1.

---- Cætu Vatum comitatus honeste
Dona feram: non quæ vulgo consueu illis
Offerre: æt verum prorsus rarissima q

Nobilium: quales tãtum seponere summi
Electas omni è numero potuere Poëta.

t quoque.

---- Carmina Faunos — *Petrarcha Eclog. 3.*
Non puduit, Dryadesq; pari celebrare fauore.

l Satyros Faunosq; deinceps con-
grsi;

Vos autem Satyri & sylueſtria numina Fauni, — *M. Argyllander Eclog.*
Felices manibus geminatis reddite plauſus,
Et lauro crines, & tẽpora cingite myrto.

oſt plauſum multoties ingeminatum,

Ipſi etiam hircipedes Fauni, Satyriq; bicornes, — *Andreas Naugerius*
Ipſa etiam in ſolos Nymphæ fugere receſſus,
Et ſeſe ignotis occultauere latebris.

Deinde Deam, quæ rura ſeruat, precan-
ur, vt arua, prata, pecudes & omnia ad
us pertinentia, integra foueat ac tuea-
ur:

Diua, faue agricolis, talpas occide, malignam
Aggeribus peſtem, gelidis ſata læta pruinis,
Quando Bruma venit, conſpergere Diua memento.

Baptista Mant. Eclog. 8.

Ne tineæ rodant anno frumenta seque
A Boreæ flatu pingues defende maris,
A gruis ore fabas, & ab anſere farra lustri;
A Serpente boues, à vulpe & fure cobo
A brucho erucas, à bruma & gram vites;
A vi & fraude lupi pecus, à rubigine j-ges;
A rabie catulos, à flamma & fuln villas;
A murum inſidijs petaſonem, à m pernas;
A campo & pigris virides limac hortos,
A tonitru reboante cados, à frigore fœ
A grauibus vitulos œſtris, à gutture po
Anginoſo, operas pubes ne ruſtica peri
Adſis ô Dea, nec lædant examina fuci
Neu milium furentur aues, neu vel ſentes;
Succida neu lappas apprehendat lan quentes:
Diua gubernatrix hominum, cuſto vatum;
Diua laborantum requìes, medicina lentum,
Et tutela gregum, noſtris precor, an votis.

98. Il-

8. Palladi posteà, Cereri, Baccho,
yris, Faunis, omnibusque Nymphis,
, prata, colonos, & præcipuè vi-
em, vt musta fluere, doliaq; ijs re-
i abundanter possint, efficacissimè
mendant:

Magna Pales, simul Alma Ceres, Inton- *Ericius Cordus Eclog. 4.*
seq; Bacche,
Et vos cum Satyris Fauni, Nymphæq;
sorores,
Naiades, Dryadesq;, & Oreades atq;
Napææ,
Quæ iuga, quæ syluas, quæ Florida rura
tenetis,
Et datis æterno manantes flumine fontes:
Deniq; vos omnes agrestum dijq; deæq;
Oro meis faciles aduertite cantibus aures,
Et propiore pios attendite mente precatus.
Si qua colonorum vobis substantia cu-
ræ est,
Aut aliquã saturi tutelam ruris habetis,
Hanc precor, hanc omnem præsenti im-
pendite fundo,
Quem meus hic multo coluit sudore Me-
nalcas,
Frigoribus toties contractus, & humidus
Austris
Nequis abarmentans subeat frumenta
iuuencus

Aut

Aut pedicam exutus, dum ſtertit
caballus,
Nullum in eo lolium, nullæ innaſc
auenæ;
Non aſper tribulus, nec acuta ca
Cùm veterem repetit iam viſa C
nidum,
Et medijs pendens ſublimis Alaui
auris
Nunciat aptato vernactum ſcindere
Mane ſenis thalamos linquens A
mariti
Exprimat humentes fœcũdo rore ca
Cæleſtiſq; pluat tacitum dulcedin
brem,
Quo tumidæ accipiant genitalia ſ
glebæ;
Tunc procul ex alta glomerantes v
lumbæ,
Et malus abſit aper, trananſq; ad
mona nubes,
Proueniant grauido prægnantes
Et ſectæ nõ ampla ſatis ſint horrea
Vſq; precor prono mea vota c
nutu.
Quando renaſcentes oſtendit vine
mas,
Inſolitum prohibete gelu, vermeſ
lignos;

Ipſe fouens teneras defendat pampinus vuas:
Vt cùm vimineas aperit vindemia ſepes,
Rauca fluant multis ad prælum labra diebus:
Quodq; cados quondam, repleat tunc dolia muſtum.
Non rapidus clauſo lupus inſidietur ouili,
Non corti vulpes, nec adunco miluius ore,
Non apibus meropes, non melli taxo nec vrſus.
Cumq; expulſa nouas quærunt examina ſedes,
Non longinqua petant fugitiuo luſtra volatu.
Demum quidquid habet rerum meus ipſe Menalcas,
In veſtras commendo manus: facitote perhenne
Annua multiplici cum fœnore dona redundent.

E quia, quod magna ſpe exſpectatur,
turum quoque facillimè creditur,
cò vnanimi voce canebant:

Sed ver purpureum genitabilis aura Fauoni
Adducet, gemmiſq; nouis Zephyritides aura.

Cynthius Gyraldus Eclog. 3.

Depin-

Depingent longè lateq; virentia pra
Flaua Ceres grauibus crines circun
aristis,
Munera opima feret, cymbijs spum
fundet
Vina Pater Bacchus : Tritonia p
cliui
Crateras statuet magnos, ditißima
Et Pomona tibi, cultis clarißima in
Arboreos tradet fœtus, fœlicia poma
Castaneasq; nuces, auro & cert
mala,
Excubiis quondam mala euigilata
conum
Ipsa Pales, niueas & oues, agnos
tulcos
Hœdosq; & capras distentas vbere
Concedet, pariterq; noui carchesia
Quin & Hamadryades comptæ fro
te corona
Et festas ducent choreas, & carmin
cent.

Philippus Garinetus Æclog. 1.

100. *Inde vrbem repetunt, magn*
Vesper Olympo
Vmbrifer inciperet ruere & com
re lucem.

101. At Ruricolæ Olympicum

cem perpetuam populis concedat,
ecantur. nam

ix alit agricolas, multo pax vbere messem Bargaus.
Auget; & ingenti fœnore ditat opes.

o2. Deinde Iolas (vt superioribus
fecerat; quotannis enim vota à
olis renouantur) vniuersorum no-
, serta gerens, pampinoque comam
inctus fœcundo,

ota facit, viridiq; aram de cespite campi Bellaius.
onstituens, supplexq; Deos sic rite precatus
oce, Palem, Cereremq; vocat, Bromiumq; potentem:
Has tibi, magna Pales, Cereriq;, Patriq; Lyæo
lectimus ex flore, ex spicis, ex vite corollas.
alcifer, & Messor, matura vinitor vuæ,
ota Pali, & Cereri iam soluite, soluite Baccho.
Ipsa Pales docuit pratis inducere riuos
ipsa Ceres cultis mãdauit semina sulcis,
t Pater ipse suis sociauit vitibus vlmos.
ota Pali, & Cereri iam soluite, soluite Baccho.
Vere nouo lætis variantur floribus arua,

Sole

Sole ſub ardenti flaueſcit campus ariſtis,
Pampinea colleis Autumnus protegit vmbra.
Vota Pali, & Cereri iam ſoluite, ſoluite Baccho
Pabula ſint igitur, ſegetes, vinetaq̃, læta,
Paſcua nec pecudes lædant, nec iacta volantes
Semina, nec gemmas rodat laſciua capella.
Vota Pali, & Cereri iam ſoluite, ſoluite Baccho.
Nulla tegant herbæ noſtros aconita per agro
Nullaq̃ per ſegetes ſterilis dominetur auena,
Dulcibus aut errans noceat labruſca, racemis.
Vota Pali, & Cereri iam ſoluite, ſoluite Baccho
Graminibus Boreas, maturis frugibus imber,
Vitibus hoſtis hyems: pratis aſt aura Fauoni.
Meßibus & Soles, Autumnus vitibus adſit.
Vota Pali, & Cereri iam ſoluite, ſoluite Baccho.
Intereà irriguas pratis immittite lymphas,
Vertite humum raſtris, Cereremq̃ abſcondite ter,
Atque acie falcis nimias compeſcite vites.
Vota Pali, & Cereri iam ſoluite, ſoluite Baccho.
Inde vbi tempus erit, congeſtum attollite grai
In cumulum & ſtrictis ſegetem denſate manipli
Spumoſoq̃ lacu grauidos calcate racemos.
Vota Pali, & Cereri iam ſoluite, ſoluite Baccho
Hinc ergo incipiant curuæ ſplendeſcere falces:
Iam nimio, iam plena ruent fœnilia fœno,
Horrea nec meſſes capient, nec cymbia muſta.
Vota Pali, & Cereri iam ſoluite, ſoluite Baccho.
Luce ſacra nec paſtor oues educat ouili,
Curuus aratra tenens nec tauros iungat arator,

Vini

nitor aut vites ausit cohibere fluentes.
ta Pali, & Cereri iam soluite, soluite Baccho.
Sed pars accenso celebrate Palilia fœno,
rs manibus gestate pijs Cereale papauer,
rs etiam capiti virides aptate corymbos.
ta Pali, & Cereri iam soluite, soluite Baccho.
Omnia sint operata Pali, Cererique, Patrique
cifero: sit cura bonis hæc omnibus vna,
ata, arua, & vites sacris lustrare choreis.
ta Pali, & Cereri iam soluite, soluite Baccho.
ndite bina Pali niuei carchesia lactis,
na cadat Cereri, pinguis cadat hœdus Iaccho.
Sic fatur: sacrisque Deûm de more peractis,
ura dedit, plenaque aras veneratus acerra,
stravit socios, spargens fluuialibus vndis.

LIBER

DE ADMIRANDIS VIN VIRTVTIBVS, ETC.

AVCTORE

PETRO ANDREA CANONHERIO LIBER SECVNDVS.

Caput primum.

1. *VInum non debet esse vetustum, neque* ... *culari vicinum, sed medium.* 2. *Vi* ... *melius, est aromaticum.* 3. *Debe* ... *purum & mundum.* 4. *Quatuor* ... *bus debet satisfacere.* 5. *Debet esse cum cos,* ... *verò sine cos.* 6. *Debet quoq; labra osculari, mor* ... *& calcitrare.* 7. *Vini boni proprietates.* 8. *Pr* ... *est odor.* 9. *Secunda sapor.* 10. *Tertia* ... 11. *Quarta color.* 12. *Vini boni quinque spec* ... *notæ; quarum prima est, quòd sit forte.* 13. *Se* ... *da, quòd sit formosum.* 14. *Tertia, vt sit flagr* ... 15. *Quarta, vt sit frigidum.* 16. *Quinta, vt sit* ... 17. *Vinum optimum, spumam leuat in medio, &* ... 18. *Debet esse clarum, vetus, subtile, maturum,* ... 19. *Vectura vinum probat.* 20. *Inusitatus vini* ...

b ...

bibendi modus. 21. *Vinum quomodo degustandum sit.* 22. *Ex succis, sola, oleum, mel, & vinum in longum temporis spatium perdurant.* 23. *Vinum plus, quã oleum & mel potest perdurare.* 24. *Quæ grauitatis & leuitatis ratione inter se certent.*

VInũ, vt bonũ alimentũ vtileq; medicamentũ hominibus præstet, multas debet habere proprietates, quæ à nobis breuiter sũt recẽsendę.

1. *Vinum neque debet esse vetulum, neque torculari vinum, sed medium, quod colore vermiculum, odoris optimi, non acerbum seu dulce, non acutum, aut fortitudine vincens, sed æquale, natum in terra libera, non nimis plana, seu lapidosis montibus, non ad meridiem sita, sed Phœbo surgenti contermina, regionis, neque calore nimio æstuantis, neque frigore nimium torpentis.* Georgius Pictorius.

Auerroe, collect. 16. vt refert Mercurialis, bonum vinum his verbis indicat:

2. *Et Vinum, quod melius reperitur, est aromaticum, cuius caliditas penetrare potest per totum corpus, quod sit sine amaritudine & stipticitate: & est illud vinum, quod est vinosum, pungitiuum, in principio, & post delectabile sine aliqua amaritudine & asperitate.*

3. *Ad hæc in tuenda sanitate diligenter procurandum est, vt vinum, quod in potu alimenti gratia, quotidie sumitur, sit mundum, purum, clarum, odoratum, & sapore iucundum.* Matthiolus in 5. Diosc. c. 6.

4. Quatuor sensibus vinum satisfacere debet,

vt inquit Petrus Messia in sylua var. lect. cap.

Los buenos beuedores afirman, que el buen vino ha satisha zer y contentar à quatro sentidos, de los c corporales, que tenemos; conuiene à saber al gusto el sabor, al olfacto con el olor bueno, y à la vista, clara y linda color, y al oydo con la buena fama. E que cierto haze al caso la buena estimaçion; po sabiendo que es vn vino de parte, donde los suele singulares, pareçe que este credito le haze saber me que si no lo conoçemos.

Verùm hoc postremum multos, & præser iuuenes decipit, qui sola vini laude excitati, v pam plerumque bibunt.

5 Rubeus, insignis mimus, vinum cos velle bere, & aquam sine cos esse debere, in ore quenter habebat: Vinum scilicet colore, odo & sapore imbutum; aquam autem sine odo colore, & sapore esse debere hac facetia ir rebat.

6. Præterea vinum labra deosculari, mord & calcitrare, seu calcibus linguam bibenti verberare debet, vt idem aiebat.

Pro osculo, nescio quid amabilis; pro mo nescio quid pungitiui; pro calcibus vinum vi sum & robustum, dorsum habens, intelligebat

7. Verumtamen omissis, quæ ab authoris qui in idem coincidunt, proferuntur, Scholæ lernitanæ sententiam vnà cum Arnoldi Villa uani commentarijs amplectemur. Ea autem

ini boni proprietates sic describit:

Vina probantur odore, sapore, nitore, colore.
Si bona vina cupis, quinque hæc laudantur in illis;
Fortia, formosa, & fragrantia, frigida, prisca.

8. *Quatuor generales boni vini differentias primus ersus complectitur. Prima quidem, odor est; vinum nim est instar aromatis, vnguentiq; suaueolens. Con-antino Africano lib. 3. Theoricæ cap. 28. teste: ali-ientum corpori suppeditat non mediocre, succum gig-it laudabilem, partes principes facultatum ceu fontes rroborat, facultatem, animamq; exhilarat, spiritus uoque tenues adauget, eosq; languidos tantumq; non colutos, reficit & recreat; quo fit, vt solo etiam ol-ctu leipotimia languentibus, sæpè animum reuocet: icundo enim odore, quemadmodum in lib. de ali-ent. Hip. testatur, vires celerrimè reficiuntur: Con-à quod fœtidum est, natura abominatur; spiritus cmq; crassos, melancholicos, & malum succum gene-t, prauamq; fumorum qualitatem sursum trans-ittens, capiti dolorem infert, &c.*

9. *Secunda, sapor; quia hoc quoque cum voluptate sumitur, auidiùs à ventriculo attrahitur, & meliùs itrit:* & vt inquit Iulius Alexa. salub. 17. c. *Maxi-am semper vini ex odoris bonitate addi solere gra-em videmus, ex eoq; semper indicatura maior, vt nditionis alioqui optimæ, si vna odoris commendatio sit, plerumq; non probemus, malo autem odore quo-*

cunq; ille contractus modo fuerit, etiam reijciamus: et enim vini fragrantia perfectam substantiæ totius mixtionis indicata à natura factam, absumptaq; excrementa prope omnia, & exutam operati caloris beneficio sordities, quæ cum odoris fragrantia coniuncta nunquam est, elaboratasq; per omnia partes, ac tenuis subtileq; temperamentum, & calidum ostendit; quod per omnia cum celeritate acceptum deferatur intrans penetransq; ad insinuationem alimenti cuncta, nulla secum superfluitates aut minimas trahens.

E Quercetanus in diæ eti on: *Quarta in odore sita est, quem gratum & suauem bona omnia vini obtinent; reliqua ingratum. Hinc fit, vt docti bibones odore vini bonitatem vel prauitatem, priusquam degustent, experiri soleant: pronuncientq; de vino sententiam. Quæ odore carent arguuntur spiritu carere ideoq; bonitate: quòd vini bonitas in spiritu eius posita sit.*

10. *Tertia,* Nitor *siue splendor, qui sanè non ipsi modò vini, sed etiam spirituum, qui inde ortum habent, subtilitatem arguit.*

11. *Quarta,* Color; *quod enim ad vini nutrimentum attinet, non parua eius secundùm colorem differentia est. Rubicundiora namq; (si ipsis cætera omnia ante pariter adfuerint) potentius, quàm alba nutriunt, atq; ea de caussa macris etiam, quàm albæ conuenientiora sunt. Contrà verò obæsis ac pinguibus alba magis conferunt.*

Duo ſequentes verſus quinque ſpeciales boni vini notas continent.

12. *Quarum prima eſt, vt ſit forte; eiuſmodi enim vina præterquamquòd non mediocriter corpus alant, ſpirituum etiam non exiguam copiam generant. Abſtinendum tamen ab ipſis, niſi diluta ſint, ijs potiſſimùm, qui debile cerebrum habent.*

13. *Secunda, vt ſit formoſum; vinum enim formoſum ſiue pulchrum maiori cum voluptate aſſumitur, robiùs concoquitur, & faciliùs in corpus diſtribuitur, promptiuſq; nutrit.*

14. *Tertia, vt ſit fragrans; vinum enim fragrans, ſeu ſuaueolens, & aromaticum vires maximè roborat, & vt paulò antè dictum eſt, ſpiritus tenues generat.*

15. *Quarta, vt ſit frigidum. Nam vinum actu ſine phantaſia frigidum eſſe debet, non autem facultate aut potentia.*

16. *Quinta, vt ſit priſcum ſeu leue. Tale autem cum primis cenſendum, quod effundendo ſonum efficit, ſpumamq; agit in medio tenuem, ac facilè labilem, ſeu euaneſcentem, vel per cuius fuſuram modò ſurſum, modò deorſum diſcurrentes conſpiciuntur atomi, id eſt, minutiſſima quædam corpuſcula, qualia in Sole videntur, cùm per feneſtras radios ac lumen immittit. Niſi enim ita affectum fuerit, pendulum dicitur, ac multo etiam magis, ſi penitus ſono atque atomis deſtituatur. Quod verò ſpumam habet, cum multis amphillis ad ſcyphi latus, diu hærentibus, debile ſeu dilutum eſſe cognoſcitur.*

Cuius quidem rationem reddit Ambros. Leo in nouo opere quæst. his verbis: *Vinum c timum spumã seruat in medio, vappa circa vasis a bitum illam tenet, quia sincerum vinum, seipsu quodammodo colligendo continet, alienaq; corpora fugit; quamobrem in medio tumescere necesse est. S mam ergo, quæ ex aëre est, superq; humorem sem ascendere quærentem, ad verticem humoris assurge necesse est. Ea, quæ sincera sunt, aliena fugere, atqu se manere conari, aqua indicat. Hæc enim supra p uerem sparsa, atque folia, in globulos se colligit poti quàm se diffundat. Quod in cæteris liquoribus vid licet, præsertim purioribus. Signum, nam cùm vin tractulo temporis in vase vitiatur & laxatur, spum non habet, reliquum in medio: vappa verò corr tumq; vinum tanquam mortuum & perfractum ret: se relinquit ac emollitum iacet, nec exurgit, globumq; se colligit; idcircò in eius medio aliqua depressius est, atque in circulo erectius. Quod fit ob arctatum vasis liquorem attollentis. Quamobrem s ma vappæ à medio, vt ab imo ad vasis ambitum, vi altiorem locum se confert, atque in eo ambitu po manet.*

17. De spuma vini hi antiqui versus vulgò c cantantur:

Spuma boni vini medio stat, margine praui,
Vinum spumosum, citò ni fluat est vitiosum.
Clangit subtile fundendo, tacet tibi vile,
Dum saltant atomi, patet inde recentia vini

18. Pr-

13. Præterea

Vinum sit clarumq́, vetus, subtile, maturum,
Ac bene dilutum, saliens, moderamine sumptum.

Primùm, vt sit clarum; hoc enim vtpote subtile, ritus etiam claros ac subtiles generat.

Secundum, vt sit vetus; nouum enim siue mustum cætera consentiant) facilius inebriat, aluum subdu-, colicos cruciatus generat, & alia quædam adfert commoda, &c.

Tertium, vt sit subtile; tale enim spiritus procreat ultos atque subtiles, cùm è diuerso crassum crassos nerat.

Quartum, vt sit maturum, non austerum, siue stip-tum: Austerum enim vinum, quemadmodum com-ent. 8. lib. 3. de victus rat. in morb. acut. Galenus at-tatur, excretiones omnes cohibet. Quare ladit ea cor-ra, quibus per vrinam expurgari est opus; ladit quo-e superiora omnia.

Quintum vt sit dilutum; vinum enim cùm dilui-r, hoc est, aqua temperatur, remittit fumositatem am, atque ob eam rem minus cùm caput grauat, tum ebriat.

Sextum, vt infundendo quasi subsiliat, & est vna boni vini conditionibus.

Septimum, vt modicè sumatur: vinum enim modi-sumptum acuit ingenium; excitat enim vini calor uenendi vim, quæ torpet nonnunquam in ieiunis.

Ex omnibus iam dictis colligitur pro conseruanda

bona valetudine eligendum esse vinum ætate mediu[illegible], clarum, rubedine nonnulla participans, odoratum, [illegible]pore æquale; ita vt non acre sit, nec acutum, ne[illegible] dulce, nec fumosum, neque crassum, neque subtile nim[illegible], sed ad subtilitatem inclinans, neque excellenter pot[illegible], neque plus æquo imbecillum, sed medium, natum [illegible] colle aperto, meridiem spectante, regione inter calidi[illegible]tem ac infrigiditatem temperata.

Cæterùm, vinorum cura atque cognitio [illegible]cessaria est: cognitionis partes sunt, si bonum [illegible] purum, si diuturnum. Cura versatur circa q[illegible]tuor; vt non corrumpatur, vt non acescat, vt [illegible] alienum odorem recipiat, & vt dulce man[illegible] toto anno. Car. de rer. var. lib. 6. c. 24.

19. Vinum vectura probat; vt enim Iulius [illegible]lexand. salubr. lib. 17. c. 6. *Cæterùm optimi [illegible] indicium, si vecturam ferat, non solùm ætatem, vt [illegible]malia exercitium. Itaq; transmarina ex Creta [illegible] Hispania & Tyro habemus omnium firmissima, [illegible] ferè in mediterraneis vini mercatores, quæcunque [illegible] procul vehenda, aut dorsuarijs iumentis importa[illegible] sumunt, fortissima deligunt, aliter longioris sæpè [illegible] vectionem aut exagitationem minimè latura, va[illegible]da statim facta.*

20. Inusitatum vini probandi modum Qu[illegible]cetanus in diętet. his verbis recenset: *Omnia [illegible]coniæ Vina quæ mari in varias prouincias, auehe[illegible], Burdegalam comportantur. Illuc conuecta in c[illegible] publicas immensæ longitudinis ac latitudinis, vt fo[illegible]*

vi[illegible]

tarium verè dici poßint, in hunc finem constructas, ab vrbe paulisper subductas, reponuntur: atque ita impreßis ordinibus seriatim componuntur, vt inter lines desit spatium ad perforandum dolium, è quo ium hauriatur. Quò fit, vt mercatores vina emp- ientes & in hac re versatißimi, non ex gustu vini ent, quæ probant, vini dolia: sed super singulorum lines vasorum gradientes, in singulis vasis greßum mentes, facilè dignoscant, quæ spirituosiora sunt & iora, sigillis suis adnotent. Leuiùs enim ac agiliùs er meliora incedunt vina, quàm super craßiora ac restriora, quæ grauiorem & tardiorem greßum dunt.

21. Gratarolus de vini nat. c. 22. vina, emendi gnoscendiqué hæc vtilissima tradit præcepta:

Borealibus ventis flantibus vinum degustandum bent, qui vendere sciunt: incommoda enim tunc, & perturbata vina manent. Verùm experti emptores i magis Austro spirante, vinum gustant. Auster enim ximè vinum mouet, & quale sit, arguit.

Qui ieiunus est, vinum ne gustet: hebes enim ac idus tunc est gustus: sed neque à vini potu, aut cra- i id faciendum est. Oportet autem gustantem, ne- acres cibos, neque valde salsos, neque eos, qui gu- n comedentis immutant, præsumere, sed quàm pau- mo cibo vsum esse, eumq; nondum concoxisse.

Quidam, emptoribus imposturi, dolium nouum ent, quod optimo & vetere, ac odoratißimo vino uunt: permanet igitur (iuxta illud: Quo semel imbuta

imbuta est recens, seruabit odorem Testa diu) ad mu tum tempus, ea qualitas in ipso, vt putetur odoris fr grantia vini iam immissi esse, atque ita decipiunt gu stantes. Quidam malitiosiores caseum veterem, v salsum & nuces in propatulo ante vinum deponun vel nucem moscatam, vel caryophyllum, vel aliud bo saporis, vt ingredientes attrahant, & illiciant ad ta lem cibum, quò exactus gustus sensus (nam hæc sap dius & dulce vinum reddunt) inde corrumpatur. H nobis scripta sunt, non vti ipsi faciamus, (si Christia sumus) eiusmodi imposturas, sed ne per tales circun ueniamur.

Oportet autem patremfamilias, aut villicum sa gustare & nouum & vetus vinum, si quod ex ipsis a trimentum aut malum capiat: vt in tempore prosi cere possit.

Si quis comederit acetosa vel amara, deinde gus vinum, non ita decipietur: ideò probatores vini probe ipsum mane, quando lauerunt os suum & linguam, quando comederint tres aut quatuor bolos panis aquam mersos, offam in aquam faciendo examinar vini multis vicibus ipsum examinare debet, & diu ere tenere ad probandum.

Facile est omnia vina adulterata metallicis dign cere. Nam in calice horis relicta viginti quatuor, fu du m ob grauitatem petente metallico, vina instar va pæ colore relicto, remanent.

Si melle vinum sit adulteratum, ilicò dignoscit super candens ferrum consperſis guttulis paucis; re

l

o enim vino, mel residet. Tenuior enim cùm sit
i, quàm mellis substantia, illo resoluto, hoc manet.
Cùm effundis vinum, & non spumat, aut eam sta-
abijcit, & in cyatho salit minutis atomis: & cùm
las, statim eius sentis acumen, est bonum & durabi-
inum.

Dolia aperire oportet syderum exortu obseruato,
vitato: tunc enim motus sit vini, & ipsum con-
stare non conuenit. Et, si quidem in die dolium ape-
Soli vmbram offundere oportet, ne eius splendor vi-
illabatur: si verò noctu necessitate sæpè vrgente, do-
n aperturus es, aduersus Lunæ lumen itidem obum-
bis. Idem c. 21.

22. Porrò ex succis sola, oleum, mel, & vinum
ongum temporis spatium perdurant; alios au-
n succos euenit, aut acescere, aut putrescere,
egitur lib. 4. de simplicium medicamentor.
ultatibus cap. 14. vt refert Fumanellus.

23. Sed vinum plusquàm oleum & mel potest
durare. Etenim apud antiquos vinum ducen-
um & ampliùs annorum inueniebatur; &
tum vsitatum erat. *Notabantur* autem cado
ripto nomine & authoris & consulis C. Petr.
Syric. pag. 26. vt refert Rosinus Rom. Antiq.
im allatæ sunt amphoræ vitreæ, diligenter gypsatæ,
rum in ceruicibus pittacia erant affixa, cum hoc
lo: Falernum Opimianum annorum centum, &c.
enius Acron ad Hor. lib. 1. Satyr. 10. Nota idcò
d aut vina notantur in lagenis, aut Consules.

Inue-

Iuuenalis,

Cras bibit Albanus aliquid de montibus, aut
Setinis, cuius patriam titulumq́ſenectus
Deleuit multa veteris fuligine teſta.

Quatuor porrò ſunt, quæ leuitatis ac grauitatis tione inter ſe certant, vt ſcribit Leuinus Lemn de occultis naturæ miraculis lib. 2. c. 23. *Vin aqua, mel, & oleum; horum omnium leuiſsimum, nimiq́ ponderis eſt vinum ardens, quod vino adm tum fluitat, ſumma ſq́ partes ſubit, oleo in imis fi dente. Eſt enim illi prorſus excocta terrea omnis cretio, totaq́ illius ſubſtantia ignea, aëriaq́ effecta Proximum huic leuitate eſt oleum, præſertim ex li & ſeſami ſemine expreſſum, quod nunquam pr cæterorum oleorum naturam frigore indureſcit, p ter mollitiem, atque inſitam caliditatem. Huic li ſuccedit ex virentibus herbis ignis vi extractus, & num defæcatum, quod minimum dulcedinis adm tum habet. Nam vinum exoticum illud, quod Baj dum, & quem nos Seropon aut Zerapium vocam omnem liquorem grauitate ſuperat, ita vt dolia illi quore oppleta demergantur. Aqua cœleſtis, modò n turbida; eiuſdem enim cũ vino ponderis eſt, nemp quæ menſe Maio cælitus delapſa, in multos anno ſeruatur. Mel verò ijs tertia parte ponderoſius eſt; n itaque liquor, qui in aliquem vſum corpori hum adhibetur, aqua vitæ, quæ ſic appellatur, quòd vi fulciat, ſeniumq́ remoretur, aut leuior, aut pene tior, aut quæ omnia à putredine aut corruptione a-*

præseruet ac tueatur.

At vini temperaturam & eiusmodi, à me ne
pectes, sed lege Galenum, Fumanellum, Fra-
torium, Iulium Alexandrinum, Bartholo-
eum Gaionum, Conciliatorem, Mercurialem,
rum Crescentium, Manardum, Consaluum
issedum, Iacobum de Forliuio, Gentilem,
gonem Senensem, Ludouicum Nonnium in
libri de esu carnium, & alios.

Item quoad problemata, ad vinum attinentia,
e Aristotelem, Plutarchum, Rhodiginum, Ia-
bum Præfectum, Aphrodisæum, Georgium
llam; sed præcipuè Ambrosium Leonem in
o opere quęst. in quo multa non iniucunda
eneris.

Item quomodo vinum conseruetur, emende-
. Item ne peruertatur, ne vappescat, & eius-
di, lege Plinium, Gratarolum, Veccherum,
danum, Mizaldum, Constantinum, Crescen-
in, Catonem, Pictorium, Macrobium, Gau-
tium Merulam & cæteros Agriculturæ
ptores.

Caput

Caput ſecundum.

1. *Vinum aqua miſcendum.* 2. *Vi aquaticum eſt ſaniſſimum.* 3. *chus vini temperandi rationem do* 4. *Naiada Bacchus amat.* 5. *B duas nutrices antiqui appoſuere.* 6. *Cur V aqua ſit miſcendum.* 7. *Qui ab hac regula* piantur. 8. *Tribus caſibus exceptis vinum aqu luendum.* 9. *Cauſſæ.* 10. *Aqua vino miſcenda* litatis, ſanitatis, temperantiæ, modeſtiæ, & ſua tis cauſſa. 11. *Nulla dari poteſt mixtionis re* 12. *Conſiderandæ vini vires.* 13. *Sumentis* 14. *Virgines vinum niſi dilutiſſimum bibere non* rent. 15. *Periculoſum puellis vinum, etiam aqu* rum domitum perpotare. 16. *Vinum dilutum* conuenit. 17. *Mulieres vinum benè lymph* bibere deberent. 18. *Conſuetudo conſider* 19. *Vita genus.* 20. *Anni tempus.* 21. *Cœl* tus. 22. *Vino vna hora aut altera ante pot* aqua miſcenda. 23. *Cur.* 24. *A iocis vino* tator abſtinere ſe debet.

1. VInum eſt aqua diluendum, ſi homi prodeſſe debeat; illud tamen, aquam ferr, vt eſt craſſiſſimum & potens, pe quod pro ſui penetratione & diſtributio indiget; aqua enim iunctum faciliùs penet

omnes partes sese insinuat. Mixtio autem cor-
ri animoque conducit. Nam vt inquit Iulius
xandrinus salubrium lib.16.c.IX. *Omnino ve-
imus mos iste, receptissimusq; olim diluendi vini,
ditionibus hominum, omnibus etiam gentibus, Scy-
fortè tantùm exceptis, qui aut nihil, aut parum
nino diluto vterentur. Quia necessitas aliqua vina
cere cogit. Quis enim Maluaticum nisi admodum
ltum ebiberet, & quis olim Maroneum, cuius vnico
ulo aquæ viginti antiqui addebant.*

2. Arnaldus Villanouanus de vino: *Vinum
aticum est vinum sanissimum, & cognoui medicum
gnæ authoritatis, qui non vtebatur alio vino, & pro
rmis non est melius. Nam fit cordiale & virtuale
vino & aqua; amittitur enim de fumo vini & fu-
o eius propter aquã, & alteratur naturaliter aquæ
riditas & humiditas caliditate & siccitate vini, &
ittitur caliditas vini & siccitas frigiditate & hu-
itate aquæ, ita vt fiat res temperata.* & paulò in-
ds: *Et cùm qualitates, quæ erant vino & aquæ,
e sunt & permixtæ ad inuicem, quia iam passa est
à vino, & facta est remissior in sua frigiditate
umiditate, & vinum caliditate & siccitate facta,
es temperata, magis apta digestioni & incorpora-
i: & ostensio ad oculum huius est, quoniam cùm
t vino miscetur in vitro, manifestè videtur fieri
us inter ea, & ascensus vini, & descensus aquæ tan-
n contrariorum repugnantium se ad inuicem
nisceri. Cùm verò aliquantulum steterit, cessat*

per

permixtio & quiescit, & tunc est tempus bibendi.

3. Et vt Philochorus scribit, referente A
næo lib. 2. *Amphictionem Regem Athenienſium,*
à Baccho didiciſſet vini temperandi rationem, pri
diluiſſe, ac idcircò, qui ſic mixtum biberunt hom
rectos ambulaſſe, cùm anteà curui ob meri potu
cederent: ob tantum beneficium aram eundem
Baccho ædificaſſe in Horarum delubro, quoniam
ræ vitis fructum educunt, & proximè illam Ny
extruxiſſe, documentum bibituris vinum temp
dum eſſe; quia Nymphas Bacchi nutrices fuiſse
dant: præterea legem promulgaſſe, vt ſtatim cun
deguſtandum, ſolum meri nonnihil afferretur,
boni genij quàm magna poteſtas ſit, declararet: c
poſteà, vt temperatum quiſq; biberet, quantum
libitum, ſed cum præfatione nominis Iouis Seru
pietatis ergò; potaturiq;, vt meminiſſent indu
ſaluos ſe, ac incolumes fore, ſi ad eum modum
rent.

4. Ex his deducitur, primum, cyathum, p
meri continentem, poſſe ſine aqua ebibi, ca
autem lympha dilutos, eſſe eporandos.
quidem ferè omnes, ipſimet Poëtæ præſe
qui vini ſunt auidiſſimi, affirmant.

Tibullus:

Naiada Bacchus amat, teſſas ô lente mini
Temperet annoſum Martia lympha n

Idem lib. 2. Eleg. 1.

Miſtaq; ſecuro eſt ſobria lympha mero.

ustus Andrelinus.

Ebria ne titubent dubio vestigia gressu;
Temperet appositum lympha refusa merum.

Marcus Ant. Muretus de Baccho fonti imposito:

Nondum natus eram, cùm me propè perdidit ignis;
Ex illo fontes tempore Bacchus amo.

em ex aduerso respiciens fontem Nympharũ:

Qui colitis Bacchum, comites simul addite Nymphas,
Nam sine ope illarum, munera nostra nocent.

elius Rhodiginus.

Ardentis Semeles audens puer excidit aluo,
Ardebatq; vnà mater, & ille rogo.
Et spes nulla super misera succurrere matri,
At puer in flammis non tamen vstus erat.
Ogygis occurrit, sed non priùs attigit illum,
Succubuit multa quàm Iouis ignis aqua.
Ignis abit, sed non abijt vis ignea prorsus,
Quiq; cuti summa parcit, in ima furit.
Nympha agitur procul; ô puerum, ne tangitè, clamat,
Quisquis es, ignis enim est, ni priùs imbre laues.

.Plutarchus in symp. 3. quæst. 9. *Pater autem superioribus adiecit, videri sibi priscos Ioui duas ices apposuisse, Idam, & Adrasteam; Iunoni vni-, Euboeam, Apollini quoq; duas, Veritatem, & rthalaam; Baccho autem plures, quòd oporteret*

Deum istum pluribus Nympharum mensuris cic tum atque castigatum, mansuetiorem, prudentior reddere.

Clemens Alexandrinus lib. 2. pædag. *Opti est autem aqua plurima vinum miscere, & non i tanquam aquam requirere, hebesq; & obtusum r re ac temulentum; neque tanquam aquam infu propter vinositatem: sunt enim ambo Dei opera, ratione conducit ad sanitatem vtriusq; mixtura;* scilicet & vini. Et Meleager rectè in E Anthologlib. 1.

E cinere vt Bacchum Nymphæ cepere sorore
Membraq; lauarunt fonte perennis aqu
Iunctus amicitia est Nymphis, si fortè repe
Natum de flammis experiere Deum.

Et Obsopeus.

Igneus vrentes iacet in præcordia flammas
Atq; mero vsque meras ingerit ille face
His si nolueris & tu calefactus aduri,
Frigida feruentes diluat vnda cados.
Igniuomo Bacchum flagrantē fulmine N
Seruarunt liquidis (igne perijsset) aqu
Ex hoc Nympharū Baccho coniunctio gra
Hanc nisi sectēris, quod bibis, ignis erit.

6. Cur autem misceri vinum cum aq beat, Ioan. Liebautius in schol. Aphor. 16. Hip. his verbis benè explicat: *Quia enim c est & siccum ad tertium vsque gradum, si mo generosissimum fuerit, non potest in omnibus*

*ut morbis etiam paulò frigidioribus, nedum calidiori-
us, quouis tempore, quacunq́ ætate, quocunq́ cœli
itu, tutò vsurpari, nisi eius feruor, & siccitas, aquæ
cessione atque admissione temperetur ac remitta-
r. Aquæ enim, quia duæ qualitates, humiditas ac fri-
ditas insunt qualitatibus vini, nimirum calori ac
citati contrariæ, ea præ cæteris liquoribus vini per-
ista, vini calorem ac siccitatem retundere potest:
amquàm minùs calorem, quàm siccitatem, quòd
uà summè humida sit, non item summè frigida.
ò fit, vt vini calor non facilè cedat aquæ frigori,
vini calidæ partes, aquæ perfusæ tam facilè aufe-
ntur, quin in vnum sæpè à frigido coactæ, vt in cal-
exemplo obseruamus fortiores euadere, aut poten-
s frigori aquæ resistere possint, donec vini & aqua
tes ad minimas particulas redactæ fuerint. Sic enim
tua actio & passio qualitatum contrariarum, ea-
nq́ inuicem confusio tantò promptior atque facilior
tingit, quantò ad minores particulas fit diuisio.
inde ad retusionem caloris vini oportet largiorem
æ affusionem accedere, & potiùs vinum aquæ,
m aquam vino permiscere, à permistione vtrumq́
ensiùs agitare, & antequam bibatur, aut admo-
tur, aliquantulum residere sinere. Quamquàm ne
uidem vini calor ac siccitas ex æquo deperire aut
ndi poterunt, sed ipsa magis siccitas, & ex ea retu-
e, vinum dilutum multò humidius, quàm frigidius
i. Præter temperationem, quam aqua vino adfert,
quoq́ vaporationem, vnde varia symptomatæ*

oboriri solent, coërcet, vim quoque extenuandi qu
habet insignem, magis auget. Aqua enim vino m
ta, cogit vinum diutius morari in parte, indeq
vires promptiùs exerere. Nam vinum per se pra
agitur per vniuersum corpus; aqua verò sua tardi
in singulis partibus diutius cunctatur; vinumq
mixtum retinet; à vino autem hoc mutuum em
mentum aqua accipit, quòd ab eo tanquam veh
feratur ac ducatur per vniuersum corpus, alio qui
la in hypochundrijs diutiùs morari solita. Proinde
dicorum prudentiam callere visi sunt, qui primi
diluendi vsum excogitarunt.

7. Verùm ab hac regula primò excipiuntu
qui vino sunt natura amici; nam si aquam eb
re cogerentur, in aliquem morbum grauissim
inciderent, vt Dionysio euenit, qui, teste Ari
Probl. 1. vt refert Mercurialis, proprietate n
rali vsque adeò vino fuit amicus, vt cùm in
dione cogeretur aquam ebibere, tabidus e
rit. Quod quidem in ipsis morbis eiusmod
mines à vino non se debent abstinere: &
Mercur. lib. 5. de Febr. c. 9. ait, *in omnibus*
curandis magnam potestatem habere proprietat
minum; sunt enim nonnulli vsque adeò à natura
parati ad vinum, vt etiam in extremis mor
possint abstinere.

Secundò ij, qui volunt appetitum ex
possunt vinum generosum sine aqua præb
Veteres enim, vt idem Mercurialis lib. 3. pra
anno

notauit, ad excitandum appetitum ſolebant
num vetus & generoſum perpotare. Tertiò,
ui vinum Maluaticum, Razenſe, Græcum, &
iuſmodi, mane potat ad humiditates corporis
ſiccandas; nam ſi eiuſmodi vina, quæ vim me-
camenti obtinent, aqua diluerentur, homines
o fine fruſtrarentur.

8. His tribus caſibus exceptis, vinum eſt aqua
uendum, niſi ſua natura ſit leue aut aquoſum.

9. Primò, quia aqua non pura, nutrit, &
tritioni inſeruit, vino præcipuè admixta, vt ait
ercur. tract. de vino & aqua. *Et tribus modis poteſt*
tritioni inſeruire, quia, vt Eraſiſtratus dicebat
ud Plutarchum in quæſt. nat. aqua eſt veluti vehi-
lum alimenti, perducit ad partes nutriendas ali-
mtum, & dicebat Hipocrates lib. de alim. quòd hu-
ditas eſt vehiculum nutrimenti. & Galenus dixit
. de facult. nat. hac de cauſſa potum eſſe elargitum
imalibus, vt eſſet vehiculum ciborum atque ali-
nti.

Alius modus eſt, quòd aqua colliquat & attenuat
os ipſos, ſolidos; plerumque enim animalia veſcun-
cibus ſolidioribus, quæ vt nutriant, opus eſt eliqueſ-
it & in ſuccum & ſanguinem conuertantur.

Tertius modus eſt, quia præparat, diſponit, aptaq;
ldit corpora noſtra ad ſuſcipiendum nutrimentum,
poſſit adhærere; non ſecus ac fabri murarij irrigant
ros aqua, vt calx magis hæreat; continuo enim
tu & calore exſiccantur corpora noſtra: irrigat

itaq; ea aquæ vt facilius adhæreat alimentum. H
rem cùm tractaret Plutarchus 6. lib. probl. 3. circa
tria dicit sempiterna memoria digna: Primum
aquam vtilem esse ad distributionem, tum ad disti
tionem & aptitudinem corporibus ingenerandam
suscipiendum alimentum. Secundum, &c. ad
nostram non faciunt.

Secundò, quia aquæ potus est antiquissim
maximeque simplex, communis, & naturalis
cundùm illud Boëtij de prima ætate:

Somnos dabat vmbra salubres,
Potum quoq; lubricus amnis.

Qua de re aqua summa iniuria afficeretur, s
num generosum, sine eius præcipuè admisti
compotores ebiberent, cùm sit reliqua
potionum caussa & origo.

Tertiò quia præter multos vsus, quos hab
sitim sedandi, membra temperandi, digestion
adiuuandi, alimenta elixandi, & diducendi,
uandi, abstergendi, &c. vinum quoq; refrige
illudque palato gratissimum reddit: quare
suauius ebibatur, debet cum ea admisceri.

10. Aqua ergo vino est admiscenda, ciui
tis, sanitatis, temperantiæ, modestiæ, suauit
non auaritiæ & ebrietatis caussa. etenim bi
nes vinum dilutũ quandoq; perpotant, vt p
pocula exhaurire, aliosq; in Bacchico certan
superare valeant; & auari, vt vinum ad mul
tempus perduret, aqua dilutissimum sorbe

ca-

risque tale ebibendum propinant.

Quartò, quia antiqui omnes id efficiebant; vi-
im cum aqua consonantias inuenerunt.

Quintò, quia vinum, ingentium præsertim vi-
i est incendium; vt enim inquit Ioan. Stri-
is de Baccho:

Dicitur à Nymphis gelidas immersus in vndas
Editus è patrio Bacchus vt igne fuit.
Hinc mixtus Nymphis, prodesi magis ille bibẽti,
Quem nisi miscueris, nil nisi torus eris.

omodo antiqui vina miscebant, hîc est su-
acaneum repetere, quia Athenæus in Deip.
archus 3. Symp. Gaudentius Merula me-
. Mercurialis var. lect. Plinius, Stuchkius, &
is Alex. probè referunt, neque id ad no-
n institutum pertinet. Nam quisquis generis,
litatisque vini notitiam habens, varijs aquæ
tionibus illud in commoditates suas trahere
est.

ed cùm nulla certa dari possit mixtionis re-
; *ita metiendus est*, vt inquit Liebautius, *aquæ*
us, vt vini & aquæ nocumenta vitentur, & emo-
entum adferatur: plus nimirum, vel minus aquæ
tur pro vini viribus, pro sumentis ætate, consue-
ne, vitæ genere, pro affectus morbosi specie ac mag-
dine, pro anni tempore, & cœli statu, ita vt æqua-
c referendum videatur ad vires vini & sumentis.
Verùm hæc omnia sigillatim & prolixiùs sunt
licanda.

12. Primò, considerandę vini vires. Nam vin potentissimum multa aqua est temperandum Maroneum antiquor. quod vigintuplam ac capiebat mensuram; & Falernum, quod ol generositatem ac potentiam indomitum ap labant, hacque tempestate, Corsica, quæ sunt missima & statim cerebrum petunt, Cret Trebulana, Græca, Lachrymæ, & eiusm multa aqua diluenda, si in conuiuijs aliorum vi rum more potitentur, quibus tanta aqua adi cenda, quousque edomentur: Pauca verò a lymphanda, quæ statim ab ea vincuntur, & ra bibenda, quæ exiguarum sunt virium; potentia eriam marina aquâ ob multas vtilit antiqui diluebant, vel alia, quæ vina attenuar eliquare possent, immittebant; quæ quidem la his verbis affert:

Cur Vinum marina diluunt, vt vtilitatem qu dam se assequi aiunt piscatores, vt præscribatur nysius. Nam ita Bacchus nominatur in mari maa ciendus. Qui verò à mari longiùs absunt, za thiam, gypsum torrentes immittunt, vinum calid opitulatur aduersum circumfusam frigiditatem ipsam potiùs è vino educit, extinguendo ac corr pendo ipsius vim, vel quod aquosum, spirituosumq vino est, periculosam habente mutationem, sistit te stres partes, quæ possunt obstruere & attenuare. autem & aqua marina attenuat & eliquat, quod traneum ac superfluum est, neque sinit tetrum odo

abem admittere. Præterea quicquid in his fæcu-
ũ sit & terrestre, grauioribus implicitũ ac conuul-
, subsidere facit, & fæcem constituit, vinumq; pu-
ac defæcatum relinquit. Inde Horatius Alcon-
m inquit maris expers; ideò etiam institutum, vt
Varro, quòd Delphini circa Liberum pinge-
ur.

3. Pro sumentis ætate; quia pueri, mulieres,
erui vinũ dilutissimũ bibere tenẽtur: antiqui
n illis vinum interdicebant. Nam Matronæ
nanæ vinum non attingebant, & ephebi, ser-
ie eo abstinebant; quod quidem apud om-
rorum est. Virgines nullo modo vinum bi-
nisi dilutissimum deberent, vt inquit Alcia-
n emblem.

Quid me vexatis rami? sum Palladis arbor.
Auferte hinc botros, virgo fugit Bromium.

4 *Oliua enim Mineruæ arbor, vitem increpat*, vt
idius Minois explicat, *quæ suos ramos implicet*
mouear oliuis. Sumptum est autem distichon ex
aco incerti, quod Iambicis dimetris sic reddidit
tianus:

Quid me implicatis palmites?
Plantam Mineruæ, non Bromij?
Procul racemos tollite,
Ne virgo dicar ebria.

consentit, vt idem dicit, illud Varro: is ex
hone; Virgo de conuiuio abducatur; ideò
maiores nostri virginis acerbæ aures, Ve-

neris

neris vocabulis imbui noluerunt. Ouid. 3. art.

Turpe iacens mulier multo madefacta Lyæo:
Digna est concubitus quoslibet illa pati.

15. Etenim anceps fœminis, sed valde pu-
culosum puellis, vinum etiam aqua parum do-
tum perpotare. Sic & pueri ac infantes: sed
multi & primæ classis medici, Platonis non-
lorumque aliorum Philosophorum sententi
amplectuntur, qui vinum pueris denegarunt,
que ob rationes, quæ ab Alphonso Lupeio i
bello de vini commoditatibus afferuntur:
sunt hæ:

16. *Atque citra magnum sudorem, quis posset
fensare, pueris non esse inhibendum vinum: quon
benè dilutum non ferocire faciet genuinum calo
immò illum tutabitur: suppeditabitq; humorem di
moniæ, & augmento, quo pueri egent decentissim
pituitosasq; humiditates vacuabit. Adde etiam d
Pueri à tenellis vino assueti, minùs ab eo in rel
ætate offendentur. Venenum enim etiam per assue
nem desinit officere; nedum vinum, quod homini es
familiare.*

*Hæc magis fulciendo, experientiam, quæ ver
est magistra adducet in testimonium. Quæ qu
monstrat facilius iuuenes, qui in pueritia vinu
gustarunt, à vino tentari, quàm eos qui in primi
tibus fuerint abstemij: quos bona potiri valetudin
mo non videt.*

Hancq; sententiam non esse priscis Medicis a

uthoritatibus ostendere poteris; quippe auctor
ubri diæta, vinum pueris non interdicit: cùm
: Infantes diu sunt calida lauandi, ijsq; vinum di-
n exhibendum. Quem textum Galenus expo-
vinum esse porrigendum infantibus non inficia-
t quibus doctus Aetius serm. 3. prima part. c. 28.
n pueris non inhibet. Atque vt hoc est Græcis au-
bus consentaneum, fuisse olim Græciæ vsurpa-
Homeri auctoritate poterit probare; quippe qui
id. dicit Achillem in pueritia bibisse vinum, quòd
ro tam ingenuo, regaliterq; nutrito, de cuius sa-
tagna (vt par est credere) erat solicitudo, vinum
nterdicebatur: creditu dignum est alijs pueris
usse interdictum. Verba Homeri, quæ nomine
iis alloquentis Achillem dicit, hæc sunt: Sæpè
profudisti in pectoribus vestem vino singultans, in
tia tristi.

.Mulieres quoque vinum benè lymphatum
ere debent, & quòd ei non debet interdici;
author Romanor. institutum his perstrin-
Asserunt insuper fuisse institutum, vt cognatis
m ferrent reprehendendi caussa ve odor indicium
t si bibissent. Sed quis, licet sit talpa cæcior, non
hoc institutum esse execrabile. Quippe ipsi lauda-
reputabant mulieres osculum ferre, quod Vene-
let titillare, quàm bibere vinum, quod mirificè
& sanitatem solet custodire; inuidentiæ enim
us, tanto bono eas velle defraudare. Et inferiùs:
natura in vino producendo viris fuisset mater,

mu-

mulieribus nouerca; quæ quidem natura & b
animantibus voluit hunc succum prodesse: quor
quorumcumq animantium vegetat actiones. quoc
præterit bonarum literarum Oceanum Homerum
8. *Iliad. dixit, Andromachem Hectoris equis vi*
exhibuisse, &c.

Senes vinum purum, si generosum non sit
si vehemens, pauca aqua dilutum; iuuenes
dilutissimum bibant, de quo alibi dictum est

18. Consuetudine; nam diluenda sunt vin
qui consueuerunt: & non assuetis vinum, ni
ingentium virium, nequaquam est diluendun
egregiè ad hanc rem Ioan. Bruyrenus de re
ria lib. 17. c. 9. *Sanorum maxima pars, vinum*
dem dilutum potant: verùm aquam vinum vi
non est necesse: quamobrem qui censent omnibu
riter miscendam esse aquam vino, errare largitu
prehenduntur: etenim consideranda sunt perm
quæ modum temperationis edocent, natura, tem
mentum, ætas, regio, & consuetudo, quin & v
turaq vini ipsius. Nouimus enim quosdam di
potare assuetos, qui meraciori epoto vel pusillo l
tur; alios item meracius bibere assuetos, quibu
triculus subuertatur potione dilutiori. Non
protinus (quod tamen sæpè fieri hodie video)
aut vinolenti censendi sunt, quibus potus merac
vsu est, quippe si modus seruetur, plerisq magn
valetudinem tuendam auxilium præstat.

19. Vitę genere: quia literati, & in stu

rum incumbentes, vina fumosa euitare, cæte-
e vina diluta ebibere debent; qui se exer-
, meracius: mancipia, serui & vniuersa fa-
a, hyeme aquosius, vere & æstate, quando
is laborant, largius & meracius ebibant. Et
fuit Catonis sententia, vt refert Mercurialis
ir. lib. 1.

Pro affectus morbosi specie; de quibus in 3. c.
. satis superque diximus.

o. Pro anni tempore; quin quod ad tempo-
qualitatem attinet; hyemis quidem tempo-
t inquit Ioannes Katzchius de gubernanda
tate, cùm immoderatè frigida, humidaque
corpus calefaciendum exsiccandumque est,
oque plurimo cibo, sed calido & sicco: potu
o pauciſſimo, eoque meraciſſimo: carnibus
gis assatis, quàm elixis: oleribus pauciſſimis
anni tempore vtendum est.

Vere autem: quia temperatum est, temperatis
s & potibus vtendum, paulò plus dilutiusque,
m in hyeme bibendum, ciboque paululum
endum est.

Estate verò: quia hoc anni tempus calidum,
umque est, corpus exuritur, squalidumque
dit, ob id humectandum refrigerandumque
pus est: Commodissimum igitur fuerit tum
poris nutrimento vti humido, & molli, car-
us potiùs elixis, quàm assatis: potio sit mul-
magisque diluta, quàm in vere.

At

At Balduinus Ronſſeus Epiſt. med. 52. a
æſtate etiam merum, leue tamen, eſſe biben
Cæterum ſciendum eſt ab ambientis aëris cali
innatum illum, quo viuimus, calorem quodam
diſsipari, atque ventres ipſos, vel Hippocrate noſt
ſte, æſtate tum eſſe frigidiores, tum agriùs conco
neque ſatis ferre cibos: promouendam igitur eſſe
ventriculi functionem & refocillandum calore
lum, quod meliore ratione aut maiori compendi
non poſsit, quàm moderato vini meri potu, quand
ſit, quod meliùs aut citiùs collapſas vires reſti
quàm vinum, Galeno ipſo de morb. cauſſ. auctori

Per autumnum verò cibo paulò plenior
ſicciore, bonique ſucci, vti expedit: minus
ſed meracius bibere commodum eſt.

21. Pro cœli ſtatu; quia ſub canicula mu
& dilutius bibendum: ſicut è contrario in
da regione, meracius, in calida verò dilutius
potandum.

22. Porrò vinum vna aut altera hora ante
tionem aqua permiſcendum, vt Balduinus R
ſeus epiſt. med. 16. ait: *Tu igitur ſi diluto po*
vti decreueris, in rem tuam eſſe puto, hora vna a
tera attemperare vinum; aut ſi id non concedatu
minimum expectare, dum aqua vinum permi
ſit: nam ſicut ſunt inter ſe planè contraria aqua
vinum; ita non citra ſummam commotionem
perturbationem commiſceri poſſunt: videmus
quotidie, dum aqua mero affunditur, modò hoc,

m ſurſum ferri, atque id non ſolum tantiſper dum bitur aqua, fieri, verùm etiam longo pòſt tempore, ue ante ceſſare commotionem illam quàm tota to- commixta ſint.&

23. Arnoldus Villanouanus in tract. de vino, dem referente: *Nam niſi vinum cum aqua quo- nmodo fermentatum fuerit, atque totum toti mix- n, perturbationem quandam in ſtomacho & inte- is, cum rugitu procreabit, & quàm natura ſimili- conſeruetur ac delectetur; primum enim vinum quam familiare & amicum relicta aqua comple- ur quidem, verùm in propriam ideam non planè uertere poteſt, aut ſibi aſſimilare, vnde contingit, vt tris prorſus elaboratis (quemædmodum de vino phato in vas hederaceum effuſo ſcribit Marcus Ca- ap. 100.) vinum tanquam tenuius in extimas cor- us partes digeratur ac reſudet; aqua verò ob craſ- em vino ſubſtantiam in ventriculo remaneat.*

4. Sed in eiuſmodi miſtionibus à iocis vinoſis tores abſtineant, neque ſocijs imponant, quia um ſanitati magnopere poſſent obeſſe, ſi vi- m album, ſimul & vinoſum, quod colore & ſtantia ſimile veræ aquæ aſſimilatur, in conui- s pro lympha ad diluendum vinum infunde- t, vt ei Medico euenit, de quo Iulius Alex. hæc; *ctiſſimo cuidam meracius auerſanti ſemper infun- atur exphiala, me ſpectante, pro aqua eiuſmodi vi- n colore prorſus aqueum, nec, cui infundebatur, er exiſtimabat; facultate autem vinoſiſſimum bi-*

bebat,

bebat, magis magisq; semper affundere iusso pin
mirabundus quæribunduſq; affuſione tanta no
iuſtam dilutionem ſentiri, donec ex lympha ea
videri vtique poterat lympha, prorſus egregiè ly
tum hominem ſpectauimus omnes cum riſu, id pr
animaduerſo, quum è menſa ſurgeret.

Caput tertium.

1. *Vini menſura moderata eſſe debet.*
nu m moderatè ſumptum ſanitas a
3. *Vini præcepta in bibendo.* 4. *V*
potandum, niſi aliud obſtet, iuxt
poris & naturæ deſiderium. 5. *Præcepta Bac*
6. Res indigna, totam noctem inter pocula conſu
7. Inter pocula quid memoria ſemper ſit tener
8. Pocula mediocria eſſe debent. 9. *Pocula a*
ructus prouocant. 10. *Suaues potus terram a*
trum requirunt. 11. *Vitra in frequentiori*
12. *Potus in cryſtallo ſaluberrimus.* 13. *Vi*
nullum odorem aut ſaporem vino commu
14. *Cur in vitro omnes bibere deberent?* 15.
uis poculis bibendum. 16. *Aliqua vina, pur*
benda. 17. *Qui deguſtat vinum, non debet*
poculum exſiccare. 18. *Canones bibendi.* 19

modus bibendi. 20. *Vini dulcis notæ.* 21. *Vi-*
n vetus nouo melius. 22. *Quale vinum sit bi-*
dum. 23. *Post aquæ potum vino copiosiùs indul-*
dum. 24. *Vinum sulphuratum mortem acce-*
it.

VIni mensura nec multa, nec pauca, sed moderata esse debet; etenim vt ille,

Optima mensura est Bromij, non parua, nec ingens;
Ingens stultitiæ est, parua doloris est.

Veleius ex Græco:

Sumere nec nimium, Bacchi valet optimus vsus,
Nec minimum: hinc mœror prouenit, inde furor;
Quartus & ipse tribus Nymphis miscerier optat,
Tunc quoque sic lecto conuenit ille magis.
Sin minus spiret, placidos auertit amores,
Mergit & hunc letho proximus ipse sopor.

2. Alexander Aphrodis. in problem. *Vinum si*
uum bibatur, salubritatem largitur; si modicum
ndiam parit; si immodicum, menti & corpori
t: quod quidem in illud Salom. Eccles. 31. opti-
quadrat; *Quàm sufficiens viro erudito vinum*
uum, exultatio animæ, & cordis est, vinum mode-
semper sumptum: sanitas animæ est, & corporis
ius potus.

3. Matthæus Tympius in mensa Theophi-
c. c. 58.

Vino non spurcato,
Paululo, non nimio:
Et modico, non immodico:

Vtere, non abutere:
Bibe, non inebriare.
Propter tuum stomachum, non contra stomac
Ob infirmitatem, non ad infirmitatem vsq
Propter tuum stomachum, non ad alteriu
machum,
Vel nutum; ob tuas infirmitates, non ad alt
Valetudinem, vt tu infirmus sias.
Non vsque dum & tibi & alteri stomachum
ueas.

4. Gratarolus cap. 29. de vini natur. *V*
pot andum est, nisi aliud obstet, iuxta corporis a
turæ desiderium; ita vt cibus in sicco non rema
neque vinum in ventriculo natet aut fluctuet,
mox à prandio; multo minus à cœna bibendu
censemus; sed post concoctum cibum, ac nutrime
vrgente siti, abundè dandum esse, vt celeriter pe
pus digeratur, vt velut vehiculum sit alimenti.

5. Et vt ipsamet Bacchi præcepta sonan
refert Fumanellus ex Platone in Timæo,
legibus, quibus aliqua adiecit; Bacchus en
fyluæ limine constitutus, rosacea ornatus co
vt ex vino calori obsistat, diademate depc
sequentia protulit: *Ego sum Bacchus, Iouis e*
mele filius, Dionysius primò nuncupatus, ex
triumphum ducens: Vino lætitiæ dator, quæ pl
ex me est, cantharo potantibus, qui & hominu
di præsum, ipsum accendens & exhilarans, pue
num interdicens. Vos autem iuuenes, ab ipsiu

rietate abſtinere iubeo; Quadragenarios ad ſa-
enum & ludos inuitans, quibus vt remedium ad-
us ſenectutis duritiam vinum elargitus ſum, vt
ſtiæ atque mœroris eos capiat obliuio, ipſaq; ani-
ffectio; vt ſicut ferrum in igne ex duritie deducta,
abilior fiat: Vos autem, qui in caſtris degitis, vos
, vos Magiſtratus, Reipublicæ gubernatores, Præfe-
que Iudices, à vino arceri fas eſt eo tempore, quo
o fungimini officio: reliquo verò tempore quiſq;
commodo vtatur ſuo; ad hoc enim vobis vinum
i.

. Eſſet enim, vt ſcribit Thomas Venato-

es indigna viro, totam conſumere noctem
Inter Thyrſigeri pocula larga Dei;
fauſtum ſtudium, ſi cum ſpumante Lyæo,
Vndantes pateras nox alit vſq; nouas.
es ſed digna viro, latices haurire ſalubres,
Fundat vt æternum cygnus ab ore melos.
ic rigidos olim legimus maduiſſe Catones,
Triſte ſupercilium ſic poſuiſſe Sophos:
cilicet eſt aliquid certa ratione bibiſſe,
Hæc pars manſuræ maxima laudis erit.

. Et inter pocula ſemper memoria tenendũ,
l plures poculis occumbant, quàm gladio; lancibus,
n lanceis, quibus cœna: pœna, pulpa culpa; ſpicula
a: vagina lagena: prælia prandia: Stratagemata
mata. Tympius.

Pocula mediocria eſſe debent: improbatur

enim mos illorum, qui in pateris latissimis
fundissimisque bibunt, quæ non scyphi, sed
raria nauigia videntur: de quibus Alexius: I
finxit viris pocula lata, parietes non habentia, s
sum dumtaxat solum, quæ neque prædita erant c
gustatorijs respondente; sed vt aiunt fæmin
fundos calices, quasi oneraria nauigia, vinolent
tundos, tenues, in medio ventosos, non considerat
ex longo prospectu comparatos ipsos, vt sine m
ratione plurimum vinum ebibatur: deinde cùm
tiosum obijcimus, quòd vinum bibant, conuitiar
iurant se non ebibere præter vnicum poculum. I
num verò præstantius est mille poculis.

Euitanda etiam ea hospitalia pocula, seu pots
hospitalia, quæ in Germania, vt Stuchkius ai
hospiti primùm aduenienti proponuntur ne
exhaurienda, quæ plerumq; ita ampla sunt at
pacia, vt illis epotis hospes ille bonus, vbi terrar
nescit: & ea, quæ sisti ac collocari non possunt
eo, qui illa accepit vini plena, vel manibus semp
cum molestia tenenda, vel exsiccanda.

9. Pocula verò angusta ructus prouocan
qui ex vase huiusmodi potant, frequenter œsop
& laryngem moueant; vnde ventriculus quo
quo pacto motus flatum expellat; vel quia
bentes diu in hauriendo spiritum contineant,
calor & expultrix facultas excitata flatuosos
vehementius extra propellant. Mercurialis v
lib. 6. cap. 18. & vt inquit Scipio Mercuri

rori pop: con bicchieri non troppò grandi, ne troparsi, come le tazze, perche fanno prendere troppò nel bere, ma racolti, che non passino sei ouerò oncie, nè quali beuendosi, si deue beuere acconciate, & à bell' agio, così per gustare' il vino, così per rar di non trarlo giù per vn stiuale, segno euidenogni ingordigia notabile.

Olim poculum fuit caua manus, cornu impo-
n, cochleæ domus, vel nucis testa; posteà po-
ex fago.

ullus:

Faginus astabat cùm scyphus ante dapes.

dius.

Fabricataq; ex fago pocula ---- &
Terra rubens crater, pocula fagus erat.

Virgilius.

Insanire libet, quoniam tibi pocula ponam
Fagina, cælatum diuini opus Alcimedontis.

inde fictile. Iuuenalis Satyr. 11.

Hanc rebus Latijs curam præstare solebat
Fictilis, & nullo violatus Iuppiter auro.

1 tot ex auro & argento poculorum delitias
rnant genera, vt ait Pictorius, quòd vel Pygoram subterfugiat numerandi modus. Tanum enim habent, cadiscum, cadum, lagenã,
terium, cymbam, pateram, bauculium, œnop-
n, culullum, carchesium, cantharum, ampho-
n, œnophorum, sympinium, phialam, op-
n, &c.

10. Pocula argentea non probantur: a
verò, bona, si in ijs quilibet bibere posset
enim maxima afficiunt lætitia: suaues verò
tique potus terram, aut vitrum, seu crystallu
quirunt, iuxta illud:

Nec mora de Samia, quæ finxit pocula gleba,
Qui celerem docta circinat arte rotam:
Aut potiùs fragili confecta poteria vitro,
Lætifico fitiens accipe plena mero.
Illaq; cum vino pariter spumante propina,
Quem responsurus noueris esse viro, &c.

C. Veleius ex Græco:

Fictile vas terra factum mihi dulce ministra,
Qua genitus rursus post mea fata tegar.

11. Verùm vitrea & crystallina pocula fue
& sunt in frequentiori vsu, cum omnium
ctatione.

Iuuenalis:

Grandia ponuntur Crystallina, &c.

& Martialis lib. 3.

Opimanum, &c. Crystallinis Murrhynis
pinat.

Vinum enim in vitro & crystallo bibentium
los valde delectat, cùm eius color in ijs ma
resplendeat.

12. Prætereà potus, vt scribit Langius
medic. 29. est salubrior: *Crystallina quoqu*
ex crystallo, glacie hyberno frigore sub niuibus
rupes concreta, sculpta in delicijs habebantur,

a ex vitro conflata pocula in censu proxima sunt, o nomine sunt metallicis salubriora, quòd nulla uris, argenti, plumbi, ac cerussa violentia parti- t: & verè suo congenito frigore saporem vini is niue & glacie meliùs conseruant.

3. Et vt Andreas Cæsalpinus lib. 3. de metal- 23. *Vitri vsus, præsertim Crystallini ad vasa po- pepulit auri & argenti metalla: nullus odor, nec ex eo communicatur: à nullo vincitur liquore, q; transpirat: ideò alia nulla aptior materia ad res continendos: solùm repentino frigore, aut ca- frangitur, & ictu.*

4. Præterea in vitro aut crystallo omnes de- ent bibere, ne aliquibus suspicio inijceretur, posiarcham, optimum, cæteros verò pessi- m vinum epotare: nam aliquando aliud sibi, d conuiuis vinum apponi conuictores iubent; ne in poculis argenteis, aut alienæ materiæ idem aliquam esse vllus putet, vina in vitro aut stallo tradantur exsorbenda. Ad hoc Martia- llusit:

Nos bibimus vitro, tu myrrha Pontice, quare
Prodat perspicuus ne duo vina calix.

o vina, nempe optimum & pessimum. & ad dem rem idem in inuitatorem:

Vietana mihi misces, tibi Massica potas:
Olfacere hac malo pocula, quàm bibere.

quoque faciunt, ne vinum dilutum appareat; quo quidam:

Aurea conuiuis apponis pocula, sed quæ
Turbida diluti cramatis vnda repet.
Hunc ego non magnifacio, nec curo, paratum,
In vitreis malo dés mea vina scyphis.

Quare pocula cryſtallina ob dictas cauſſas omnibus ſunt præferenda; neque enim ille, qui bibat in vitro, & ventrem in aurum exonerabat, Martiali reprehenſus,

Ventris onus miſero, nec te pudet, excipis auro,
Baſſa, bibis vitro, cariùs ergo cacas,

eſt meo iudicio reprehenſione dignus, cum maximam vitri ab auro alieniſque materijs conferentiam denotandi intentionem haberet; nempe aurum, viliſſimum eſſe, cryſtallo in potu comparatum.

15. At paruis poculis vinum eſſe bibendum Xenophon in conuiuio ſcribit: *Videntur tamen mihi ſympoſia etiam virorum eadem perpeti, quæ perferunt ea, quæ naſcuntur in terra. Nam illa, vbi Deus ipſa valde aceruatim rigarit, erigi non poſſunt, neque auris perflari. Cùm verò tantum biberint, quantum gratum eſt, & valdè erecta augeſcunt, & florentia fructum ferendum deueniunt. Sic etiam nos, ſiquidem aceruatim potum infuderimus, citò nobis & corpora & mentes fallentur, & neque reſpirare, nedum loqui aliquid poſſumus. Si verò nobis pueri paruis calicibus frequenter irrorent, vt ego quoque Gorgiæ verbis vtor, ſic non à vino ad ebrietatem coacti, ſed perſuaſi, ad maiorem ludendi libertatem deueniemus.* Mos enim

iquorum erat, à paruis calicibus inchoare, & in
paciores desinere; quod quidem videtur ridi-
lum; sed neque præter rationem fit. Nam, vt
quit Alexander in probl. 80.

*Parua pocula non tam quærunt exsatiare, quàm
undantior potus. Si igitur à maioribus incipiant,
quenter id facere, vt in ijs delicijs assolet, nõ possunt.
itura pratere à ipsa immensis illis capacißimisq; po-
is, velut re quapiam peregrina turbatur, seq; ab
auertit. Paruis autem paulatim assuescens, coptam
oque ipsam postmodum feret.* &

Ascanius Caffarelus, quando cum illustribus
is commensabatur, *Ne occidamus sitim*, dicere
nsueuerat; etenim cùm à magnis profundis-
e poculis incipitur, sitis gustusque compotan-
omnino aufertur.

16. Aliqua vina, vt Cretica, Racensia, Amabi-
& Muscatula, pura in pauca quantitate ebi-
ntur, quamuis horum vua sit melior, vt inquit
etrus Citadella:

*Cùm referam muscum, meritò muscatula dicor:
Ex me ne quæras pocula, quære cibum.*

am si aqua diluerentur, vigorem vina, ac omnẽ
tutem amitterent; ad stomachum enim ex-
candum, ieiunè & ante cibum præsumuntur;
tera debent lympha temperari, præsertim
ienensia, de quibus idem auctor.

*Si feruebo lacu, sola vua cauete cerebro,
Si merum, sit aquæ, tertia nectar ero.*

17. Cui

17. Cui vinum deguſtandum traditur, non bet poculum totum exſiccare, vt ille, de quidam:

Vt vinum guſtet, pateram magnam ebibit.

Neque imitandi ſunt ij, qui ſtatim ac ſurrexe pateras magnas exhauriunt, vt Fauſtus:

Lecto ſurgens peteret cùm pocula Fauſtus,
Ne mirere, inquit, nox mihi ſalſa fuit.

His quidem Vincentius Obſopeus, qui artem bendi Germanis conſcripſit, modum non bib di, ſed ſitiendi tradere debuerat, vt inquit qu

Germanis artem quam norunt, tradere cur vis
Cur tot doctores ſint tibi diſcipuli?
Ni mirum! ars illis non eſt tradenda bibendi,
Ars ſitiendi illis aptior eſſe poteſt.

Neque, qui quamuis prorſus ebrij ſint, inte gantibus tamen reſpõdent, ſe ſolummodò eb ſos fuiſſe, in quorum numero erat quidam, de recentior Poëta:

Prandio ſolet ille noſter Aulus
Semi, ſobrius è ſuo redire:
Sed acceſſio prandij prioris
Eſt, quod prandiolum ſolet vocare,
Hic ſeruat calices capaciores,
Quibus ſobrietas procul fugatur,
Cur non prandiolum vocare mauult?
Ebrium neget, vt fuiſſe ſeſe,
Et tantùm ebrioſum fuiſſe dicat.

Verùm Grammatici negant, licere,
Voce diminui, quod augeatur.

18. Bartholomæus Montagnana select. oper. ſ. 1. c. 3. multos Canones circa potus regimen dit.

Primus : Potus cuiuſcunq; vini, & maximè fumo-uitetur ieiuno ſtomacho : immò priùs cibi notabi-uantitas præmittatur.

Secundus : Si in prandio vel cœna, exercitij cauſa, ſitis plus de vino ſumatur, quàm conſueuerit, cibus abiliter minuatur.

Tertius : Potus vini fumoſi poſt comeſtionem fru-um humidorum inconueniens eſt ; ſaltem ſi multa ſtuum quantitas præaſſumpta fuerit : tunc enim um eorum aquoſitatem in venas penetrare facit, & guinem putrefactioni præparat.

Quartus Canon: Dũ ex fructibus modicum come-ur, vinum optimum poſt eos bibere magis conuenit: rigit enim & rectificat eorum malitiam.

Quintus : Bibentibus vinum lymphatum, ſeu dilu-n, conuenientiuſq; eſt antequam bibatur, per duas as diluere.

Sextus: Quòd ſi in vini potu malitia artificis, vel ntitate caput læderetur, comedantur poſt ipſum ſex octo grana myrti; & ſi propter hoc caput non alle-uretur, prouocetur vomitus.

Septimus: Si poſt cibum valida ſitis infeſtet, vinum iittere meliùs eſt : Bibatur autem ſacchari roſati iam 1. cum cyatho vno aqua cocta. In hyemo au-

tem

tem sit saccharum album cum prædicta, vinum au
sibi præ cæteris eligendum sit album , vel colore r
cundum, in substantia subtile , clarum, aromatic
stipticitate magis, quàm dulcedine participans, Du
enim , quia hepatis oppilatiua, ventosa & vapo
sunt, & quia impinguant, non laudantur. Fumosa
rò & æstuosa vina dimittenda sunt : gratia ta
exsiccationis humiditatum , & consumptionis ve
sitatum, laudo parum vini vinosi ante cibum sun
vt Sclauonici, Græci, vel Maluatici. & contiho
addit: *quòd non debeat bibi vinum post cœnam*
prandium, cùm iam transierit quarta pars horæ
media hora ad plus : quare non est laudandus
eorum , qui apud somnum bibunt ; Talis enim
digestionem stomachi impedit , spiritus rudibus
miscet vaporibus, caput, ventriculos cerebri, & o
neruos vaporibus & superfluitatibus implet , &
rudinem in articulis, & dolores iuncturarum h
tare facit.

Item non bibendum vinum ieiuno stomacho
enim de rebus maximè nociuis ad neruos, & ad
cturas; & iterum non accipiatur vinum, nisi pri
cibo aliquid notabiliter sit assumptum. trahitur
faciliter ad remotas partes antequam digeratur
& in neruis accedat, & ad plura nocumenta perc

Vina ingentium virium hyeme ; leuium æt
sunt ebibenda; vt enim inquit Oribasius in A
phor. Hip. lib. 2. Aphorism. 43.

Vinum similiter cognosci debet, quod quis, vi
te

port debeat bibere. Quod etiam à Galeno proba-
. Itaq; est vinum Siculum, Samellum, quod potari
t hyeme: Surrentinum, quod conuenit in æstate:
tum, Palmatium & Leucanense. Itali hoc prę-
tum seruant.

9. Philippus Massinus modum cum gustu bi-
di docet; inquit enim non more rapidi tor-
is, sed placidi fluminis esse bibendum, dum-
dò in fine aliquantulum compotator pro-
et.

Fa che placido fiume, e non torrente
Rapido la tua lingua arida inondi,
Pur, che poi verso 'l fin t'affretti alquanto.

10. Vini dulcis, vt inquit Auicenna, quando
tes terrestres in fundum commearunt, vinum-
e clarum reliquerunt, vim magnam habent
itus colligendi, corpusq; validissimè nutrien-
& Christophorus Aulæus multas præclaras
erationes vino dulci tribuit.

Vincere Nyctilij quòd credas munera Zythum,
Approbo iudicium tempus in omne tuum.
Dulcia conciliant rubicundos vina colores,
Et stomachum modicè sumpta calore iuuant.
Vina fugant tristes mœrenti pectore curas:
Vina parant animos, excutiuntq; metus.
Vina leuant ægros, morbisq; medentur acerbis,
Corporis & vires, ingenijq; ferunt.
Mutus, & omnino dicendi muneris expers,
Dulcia si biberit vina, disertus erit.

21. Vi-

21. Vinum vetus nouo melius habetur: id præualet, vt inquit lex, *Cum quid. ff. si cert. pe*
Vinum vetustum apud antiquos erat multor annorum. Plato 2. de legibus: Vinum, q dragesimum ad annum in conuiuijs lautè exc tum. Et Romani eiusdem ætatis vinum comp tabant, vt ex Macrobio deducitur: nam M. Ci ro *cùm apud Damasippum cœnaret, & ille mediocri no posito diceret:*

Bibite Falernum: hoc annorum quadraginta
Benè (inquit) *ætatem fert.* &

Horatius verò Phillidem inuitans ad lætiti conuiuij exhibendi, natali Mœcenatis, nou annorum vinum se ei propinaturum affirmat:

Est mihi nonum superantis annum
Plenus Albani cadus.

Falernum ab annis decem erat potui idoneu & à quindecim vsque ad viginti annos temp re Galeni durabat: Albanum à decimo quit anno vigebat: Surrentinum à vigesimo quin vtile incipiebat: Rheginum ab anno deci quinto, bonum erat, &c.

Apud Hispanos vinum viginti annorum in nitur. In Borealibus regionibus vina non diu d rare possunt. At verò vinum neque vetustu vt antiqui, neque nouum est hauriendum; sed r hi placet Marsilij Ficini opinio, qui lib. 2. c. 7. vita produc. hæc refert:

22. *Vinum bibendum est, quod durare possit*

tri-

nnium, siue sit album, sibi rubrum, clarum, suaue, ticum, odoriferum, quod indigeat aqua, nisi simul eneris leue & durabile, quod rarissimum est; & a fontis temperandum est aliquamdiu, antequam imus, vt perfectiùs misceatur; aquosum vinum, debile, vel acerbum fugiendum, vt quod citò inter as putrefiat.

Ego verò neque flauum rubeo, neque rubeum o seu nigro, neque vetustum nouo, aut nouum veri prætulero; quia si corpora sana sunt, frustrà gustibus disputatur; si ægra, certum est modò flium, modò nigrum, modò rubeum, modò al-tum & tenue iuxta ægritudinum exigentiam edicos ægrotis propinare.

23. *Vino copiosius indulgere post aquæ potus non est num, quoniam ita repurgatis sensibus ex alto ex-huntur, quæ impedimento sunt, & per cæcos meatus utiuntur: cæterùm aquam superbibere conuenit.* In. Ruellius de natura stirpium lib. 1. c. 143.

24. Vinum sulphuratum fugiendum; mortem m acceleat, vt ait quidam.

Qui bibit ingrato fœdatum sulphure Bacchum,
Præparat ad diri se Phlegethontis aquam.

cauponum; nam præterquam quòd sunt no-a & sanitati obnoxia, aqua etiam semper sunt ata, vt perbellè Euricius Cordus canit:

Cùm quidam hic celebres diuerteret hospes in ædes,
Apponi iussit maxima vina sibi.
Quæ dum gustasset summis libata labellis,

De-

Decolor amißo vappa ſopore fuit.
Ille tamen ſuperæ ſimulans meræ nectara men
Dandam, qua biberet fracta popoſcit aqu.
Audijt hæc adſtans puer, &, non eſt opus, inqui
Octo cauens vrnis miſcuit antè pater.

Hæc pauca ſufficiant, quia in immenſum cr
ret opus, ſi omnia Medicorum præcepta e
nobis tranſcribenda. Non enim hîc agere
dicum intendimus.

Caput quartum.

1. *Vinum extra menſam bibi p*
2. *Quando nubes in aquas ſe ſoluit.*
victoriam. 4. *Quando quis ac*
ſtimulatur. 5. *In diebus Baccha*
bus. 6. *Tempore æſtiuo.* 7. *Naturæ calidæ* 8
ſitim extinguant. 9. *Pro conformatione le*
10. *Pro conſultatione rerum.* 11. *Sobrietas in*
ſiliario requiritur. 12. *Vinum omnia eu*
13. *Pro reconciliatione.* 14. *Quando Poëtæ*
mina ſunt factituri. 15. *Bacchus omne Poët*
ctum carmine excipit. 16. *In vino carmina*
tant. 17. *Vinum cantandi argumentum ſup*
rat. 18. *Bacchus Muſas colit.* 19. *Poëtas ad*

ducit. 20. *Ebrijs nullum numen Poeticum fa-*
21. *Quando quis est corpore defatigatus.*
. *Ad sensus ludendos.* 23. *In extrema tristitia*
epoculis necanda. 24. *Vinum iucunditatem ha-*
ristitia carentem. 25. *Omnes curas potest seda-*
:6. *Ad somnum conciliandum.* 27. *Tempore puer-*
. 28. *Vetulæ bibaces.* 29. *Nulla res magis*
tachum mouet, quã anus, quæ epota vina eructat.
Quando quis habet domi hospites. 31. *Quando*
est melancholicus. 32. *Domi bibendum.* 33. *Vi-*
non semper tristitiam melancholicis eximit.
Vinum cauponarum euitandum. 35. *Vt amicis*
em geramus. 36. *Quid sit propinare.* 37. *Vn-*
abuit initium lex propinandi.

NOn solùm in mensa, verùm etiam alio in tempore, & vt casus exigunt, potest vinum ebibere. Nemo enim potum corpori mano tam necessarium, neque ipsamet sacro-ta Ecclesia in ipsis ieiunis diebus; sed tan-modò natura hominibus prescripsit, nempe ud nullus debet vltra temperamentum bibe-. Qua de re

Licet aliquando hominibus ebibere, & potare, quando nubes in aquas se soluunt, imque nimbum è cœlo dimittunt, dummo-modus bibendi non excedatur, & corpori um adferatur nocumentum. Ratio est, quia pus humidum, nimbosum, & pluuiale, corpus s humectat, humores laxat, & mœrore seu

tristitia animum conficit; quæ quidem posi
humanis corporibus facillimè nocere. Vi
verò optimum corpus exsiccat, & lætitiam c
di animoque affert. Qua de re Horatius e
amicos hortatur, vt pluuio aëre, quo aliud fa
non possunt, poculis indulgeant.

Horrida tempestas cælum contraxit, & imbres
Niuesq; deducunt Iouem: nunc mare, nunc s
Threicio Aquilone sonant, rapiamus amici
Occasionem de die: dumq; virent genua,
Et decet, obducta soluatur fronte senectus,
Tu vina Torquato moue consule pressa meo,
Cætera mitte loqui; Deus hæc fortasse benigna
Reducet in sedem vice. nunc & Achæmenia
Perfundi nardo iuuat, & fide Cyllenea,
Leuare diris pectora sollicitudinibus,
Nobilis vt grandi cecinit Centaurus alumno,
Inuicte mortalis Dea nate puer Thetide,
Te manet Assarici tellus: quam frigida parui
Findunt Scamandri flumina lubricus C
mois:
Vnde tibi reditum certum sub tegmine Parc
Rupere: nec mater domum cærula te reuehe
Illic omne malum vino, cantuq; leuato
Deformis ægrimoniæ, dulcibus alloquijs.

Et Chamœleon Ponticus apud Athen. 10.

Pluit Iuppiter: in cœlo vehemens sæuit temp
gelatæ sunt fluentes aquæ

Admoto igne hyemem expugna
Mellitum vinum largiùs tempera, &c.

3. Ob aliquam victoriam est bibendum; nam
st magnam ac fœlicem pugnam etiam sobrij
prudentes Imperatores, militibus, alioquin
nperatis, & potu aquæ acetiqùe contentis,
ulandi conuiuandiqúe licentiam omnem pas-
permiserunt: quod quidem Onosander in
teg. his verbis iubet: *Rebus denique benè &*
citer gestis, superatisq́; periculis, conuiuia, epulæ, &
æ militibus concedantur, vt suauem bello confecto
oriam esse intuentes, viam rursus ad eam, ardua
que fortiter tolerando, sibi faciant. Quare si mi-
bus tunc epulæ & conuiuia concedantur, tan-
magis cæteris, qui legibus tam strictis non li-
tur, sunt concedenda. Iustè ergo Horatius so-
bus suadet, vt ob Actiacam Augusti victoriam
citent.

Nunc est bibendum, nunc pede libero
Pulsanda tellus, nunc saliaribus
Ornare puluinar Deorum,
Tempus erat dapibus sodales.
Ante hac nefas depromere Cæcubum
Cellis auitis: dum Capitolio
Regina dementeis ruinas,
Funus & imperio parabat, &c.

..Quando quis acri siti stimulatur ac agitatur,
um aqua dilutum epotare debet; non enim
o dispendio, & corporis mentisqúe supplicio

ſitis eſt ferenda : ſed improbatur eorum abuſ
qui vt ſitim prouocent , & ad potum apper
tiores euadant , decoctum radicis articocæ,
ſcolymos ebibunt, quo epoto egregiè ſitiu
nam ſitis naturalis, non artificialis eſt gratiſſim
bibendi incitamentum.

5. In diebus Bacchanalibus poteſt quis lar
(ſalua tamen honeſtate) Baccho indulgere: i
ij dies ſunt in toto anno pauci & in Italia Hi
nia, alijſque in prouincijs hilares, vt in Belgio
nundinarum , quos Carameſces Flandri appl
tant, ſicut & in alijs, cœnis compotationib
deſtinatis: ad quod Pierius Valerianus allu
ſodalium conuictum die Bacchanalium ad do
res ac angores ex animo auerruncandos
brans;

At iam corollæ, & grata licentia;
Iam vina riſus languida concitent;
Iam mœſta corde auulſa cedat
Cura, metus, dolor, & querelæ, &c.

6. Tempore æſtiuo; præſertim nata canic
prandio eſt bibendum ; intellige in regione al
diſſima, quia corpus tum exſiccatur & à co
externo accenditur ; & ſine potu magni illi
atque ardores ferri nequeunt. Qua de revie
æſtiuo conflagrantia incendio, mero diluto,
citiùs, quàm aqua ſitim extinguit , ſunt h
ctanda; & rectè Alcæus Mitylenæus inquit
Athenæum lib. 1.

P

Pulmo rigatus nunc madeat mero.
Exorta cœlum ſæua Canicula
Peragrat: æſtus eſt moleſtus;
Omnia nunc ſitiunt & arent;
Potemus, orta eſt ſicca Canicula.

Camæleon:

Viginti ante Canem, ac totidem poſt ipſe diebus,
Aedibus vmbroſis tectus medico vtere Baccho.

Maxæmylianus Vrientius in epigram.

Quæ tibi ſunt patriæ gentis cognomina Præſul,
Præſul, Trunchenij, quem veneratur ager,
Teutonico ſermone monent vitare calorem;
Sed vetat, hoc ſiccos qui Canis vrit agros.
Attamen vt vites rabioſi ſyderis æſtum,
Longa tibi Bromij nectaris vnda fluat.
Scilicet hæc flammas, nimioſq; refrigerat ignes,
Et leuat Aonio gratior amne ſitim:
Aonii laticis non nobis copia deſit,
Fac, quoq; ne deſit nectaris vnda tui.
Sic liceat duplici depellere rore calorem,
Nomen & effectu concelebrare tuum.

Cand. apud Mant. Eclog. 9.

Potu opus eſt; potu iſte grauis compeſcatur æſtus,
Pocula prende, fluet melius poſt pocula ſermo.

Eſt.

Pocula quis tanta demens æſtate recuſet?

Iul. Cęſar Scaliger Anacreont.

Ardet Sirius, & ſitim
Squallentibus iaculatur comis,

Tremitq; vibratus vapor.
Silet æquor, silet æther.
Flumina siderata stupent.
Naiades flexipedes,
Fratris comites Lyæi:
Ne iugulate Deum.
Sed nexu coniugij boni
In temporis tyrannum
Caniculam siticulosam
Coniurate fideles
Latices laticibus.

Et vbi & quomodo ingentem æstatis ardor mitigare oporteat, sequentibus ostendit:

Amœna iuga leniter,
Quæ molli porrecta cliuo
Viridi imminetis vmbræ:
Dum placamus Sirium
Rore fontis, rore Bacchi,
Madidis pocillis
Et consonat canenti
Garrula lympha susurro:
Noti aridos furores
Arcete pestilentis.

Et meracis potionibus per viginti dies ante ortum, totidemque posteà suadet Hesiodus aquæ tamen potum interponere vtilissimum, refert Ioan. Ruellius de nat. stirp. lib. 1. c. 143.

7. Naturæ calidæ, quando sitiunt, ebibant cùm calidi & biliosi magis sitiant; etenim cum

is à caloris abundantia in eis proueniat, vinum a a perfusum, exuberantem calorem tempe-re, vt enim rectè ait Bruyrenus; *Verùm fatemur i nnè aquam epotam non adeò promptè atque stre-n sitim leuare, quàm si vino misceatur modico; hæ-r equippe in hippochondriis, diutiusq; moratur, sola h sta, nec penetrat, aut permeat ad partes; quam-d lm illi opus est quasi quodam deductore ac vehente. E autem si quid aliud eius optimum vehiculum, vi-n n. Acetum verò quamquam ad id momentum non b uum obtineat; tamen medicamenti potiùs, quàm p us gratia quotidiani & familiaris sumitur.*

8. At verò quæ sitim extinguunt, apud Medi-c legere poteris; non enim hîc medicum agi-m s.

9. Pro confirmatione legum; etenim quando a qua lex Reipublicæ vtilis constituitur, Sena-t es ac Patricij in aliquibus ciuitatibus publi-c compotationes celebrare consueuerunt, vt t ert Iacobus Lindius de leg. lib. 2. c. 3. in quibus d n scyphos vini plenos bibebant, iureiurando i rmabant, se eam legem semper seruaturos, o ramque omni tempore daturos, vt ab alijs in-c rupta quoque seruaretur; idq; ne ex eius trans-g ssione Respublica detrimentum caperet, via-q tyrannidi struereturcùm certissimum apud P ticos sit, eum, qui subijci legibus recusat, iam a mo tyrannum extare; nec huius rei exempla d icile esset inuenire, si hîc esset ea recensendi

locus. Cur autem inter pocula id efficie
paulò inferiùs ratio reddetur.

10. Pro Consultatione rerum: Græci e
Bactriani, Brachmanni, Rhodij & Heleni
pocula de bello & pace consultabãt. Persę c
inter cyathos deliberãt, sobrij decernunt; &
tempestate est consuetudo aliquorum po
rum, inter pocula de rebus grauissimis con
re; Primò enim vinum homines ad secreta
menda, occultasque cogitationes propala
impellit; quod quidem maximopere Reipu
conducit.

Secundò, quia inter pocula nemo sim
aut dissimulare scit: vinum enim omnia a
At sobrij eam artem optimè callentes, ore
daci duplicique lingua Principibus (quoc
semel euenit) imponere facillimè possunt;
cipum enim Consiliarij, vt plurimùm aut
fortuna potiùs Principis loquuntur, quàm
ipso, aut linguam frenant ad nutum eius
sunt elingues, quando pericula imminent, a
ri copiam non faciunt, aut omnia Princ
honesta atque inhonesta laudant, aut sus
respondent, aut ducuntur, quò Principe
clinant.

Tertiò, quia tunc rectè deliberatur, qu
fingere, rectè constituitur, dum errare hom
non possunt.

Quartò, quia generosum, inter pocula de

onsultationes inire, vt Germani faciebant, quam nullo magis tempore aut ad simplices tationes pateat animus, aut ad magnas inflcat: Bessus etiam, vt Curtius lib. 7. refert, amicis ducibusque copiarum inter epulas bello consultabat. Quæ omnia à Traiano calino ne rag. li Par. cent. 2. 28. laudantur: giunsero, ch'essi notorij pazzi (de Germanis r) riputauan quei, che non credeuano, che l'ubchezza de Popoli di Alemagna fusse il vero fonento di tante famose Rep. che vi si vedeuano. Per a sicurezza d'vno stato e la vniuersal pace de Po dependendo dalla sola fidelità e sincerità de gli ani ogniuno, qual altra più pregiata gioia potea dearsi al mondo, che continuamente vedere nell' agna col souerchio vino, ch' altri hauea beuuto, itar gli intimi segreti, e gli occulti pensieri de gli ni de gli huomini: & appresso sogiunsero i Germaie con la lunga esperienza s'era venuto in chiara itione, che quei ottimamente consegliauano la a loro; quali con la molta copia del vino, c'haueeuuto hauendo oppressi gli interessi priuati, & ata la bruta simulatione, che ne gli animi altrui ar suole la sobrietà, all' Alemagna parlauano col , non come sogliono gl' Italiani, e l'altre sobrie nacon la sola bocca, sempre mendace. Dissero anco, Tedeschi, che tanto affettauano il glorioso nome nigeri, quanto ad ogniuno era noto, non poteuano atientia ascoltare i consegli e le deliberationi de

gli

gli huomini sobrij; per l'ordinario pieni di timidit
di vna vitiosa circonspettione, velata col manto
prudenza; maperche li voleuano generosi, & ar
non permetteuano, che alcuno consegliasse la sua p
à digiuno, ma dapoi, che col molto vino beuuto,
prima il cuore hauea infiammato di generosità, pr
virtù del vino, più essendo scacciar la timidità del
re, che leuare il giudicio dall' intelletto. che però g
lemanni con molta ragione de reconciliandis inu
inimicis, & iungendis affinitatibus, & adscisc
Principibus, de pace denique ac bello, plerunq; in co
uijs consultant, tanquam nullo magis tempore ad
plices cogitationes pateat animus, aut ad magna
incalescat. E soggiunsero poi, che se tra i Germa
fusse introdotta la vitiosa sobrietà Italiana, che
tra quella fidelißima e sincerißima natione, si sare
no cominciati à vedere quei cuori falsi, quegli a
doppi, que pensieri cupi, quegli huomini versipelli,
di tradimenti, di congiure, di machinationi, di a
falsi, immascherati di odij occulti, di amori non si
ri, de quali le nationi, che si gloriano d'esser sobrie,
Puglie abbondanti, Egitti fecondissimi: Cosa t
vera, che i Francesi, i quali, per l'antica schiettez
cãdidezza de gli animi loro liberi, nella prestante
di mai sempre à i Rè lor esser fideli, tanto sono
gloriosi al mondo, dapoi che molti d'essi haue
lasciato l'vso ledeuolissimo d'allegramente bere &
briacarsi alla Todesca, s'erano lasciati aggira
quelle felonie, che pur troppò erano note al mondo;

grandissimo beneficio del genere humano, cosa necessaria da gli huomini saggi fù stimato quel rellino nel petto delle persone, per oculatamente e il cuore di certi furbacchiotti, che di dentro lo brutti diauoli, ogni lor' artificio pongono per iputati Angeli. con qual fondamento di buona ne huomo alcuno potea biasimar l'uso pretiosissi- vbbriacarsi: chiaramente toccandosi con mano, souerchio vino beuuto hà virtù di fare i corpi ni. Per le quali ragioni, che molto lodate, & ap- te furono da Apollo, fù risoluto, che nel particu- el sobriamente bere, la nobilissima nation Ale- ia non fusse sottoposta à i precetti del Galateo: del vbbria carsi più essendo appresso Tedeschi arti- del publico, che vitio de gli huomini priuati; chi- ente conoscendosi, che ne tempi di pace e di guer- uelle nationi ottimamente si consegliauano, che fauno gli Alemanni. Deliberant, dum fingere unt: constituunt, dum errare non possunt. Tacit. or. German.

1. Verumenimuerò quamuis hæc doctrina, a quæ in tertia explicatione dicta sunt, quan- veritatis ac politicæ prudentiæ speciem ha- videantur; à nullo tamen viro ciuili hoc pore sunt accipienda. Nam sobrietatem in filiario omnes Politici requirunt; & sine mpossibile est rectè perpendere, quod in berationem ac consultationem cadit. Etenim im sensim capiti illapsum, rationis imperium op-

pugnat,

pugnat, expugnatq; & totum hominem in ius rapit, vt inquit Frederic. Marselaer in leg. lib.1. dis.15.& vt prudentissimè Carolus Sonus in Medico Relig.lib.3.c.25.

12.*Nihil tam sanctum, tamq; reconditum, non deuomat vinum, impatiens secretorum: publicatur q; persæpè ea, à quibus fama vitaq; pendet: nec secretum vina: adeoq; publicasse illis gloria est candidi pectoris symbolum; etiam domestica sua tegere mala pulchrum.* Qua de re non solùm ruati & maleficiorum iudices ad cognoscendlicta, explorandaque consilia vino vtuntur; enim egregiè ait Ambros.de Elia & ieiun. c. *Pleriq; vino vtuntur, vt equuleo, & quibus torn non eliciunt vocem proditionis, eos tentant bibend patriæ statum, salutem ciuium, defensionis suæ pr consilia. Quis inter cyathos texit, quod latere cupi* Verùm etiam viri politici ijs, à quibus ali cognoscere cupiunt, vinum sumptuosè pr nando, secreta expiscantur; vt fecit M. Cr qui, vt refert Dion.lib.51. Dacorum & Ba norum adm issis legatis, liberaliterque tract eos vino inebriauit; quo factum est, vt temu omnia secreta atq; consilia profusè euomue Et Aurelianus Imperator, qui Bonoso Hisp si, vt narrat Vopiscus, ad legatorum indag assequendaque consilia vsus est; is enim q tumcunque bibisset, semper sobrius & sec & adhuc in vino prudentior, barbarorum o

ci vndecunque gentium ad Aurelianum ve-
bat, vino prodigè propinato, temulentos
dbat, ab ijsque, qui iam sacrosanctum legati
ns dehonestauerant, omnia arcana elicie-
uamobrem cùm à madidis secreta elician-
a ieiunis elici non possint; sobrietatis re-
omnino amplectenda. neque Germani
re sunt imitandi, cùm experientia con-
n nos doceat, ipsique secreta, quæ ob loci
am effuderant, vt idem Tac. affirmat, po-
lie retractabant; & vt inquit Stuchkius,
Cristianorum conuiuia talia essent, qualia esse
ent, hoc est, temperantia, moderata atque fruga-
modò sermocinationes, verùm etiam deliberan-
de rebus ad Rempubl. pertinentibus, in iis agita-
enientissimum sanè, vtilissimumq; foret. Nunc
se plerique in illis immoderato cibo potuque in-
gunt atque obruunt, vt nullus ampliùs inter illos
i, iudicio, atque consilio sit locus relictus; teme-
audacia, garrulitate, furore, atque insania
occupante.

Pro reconciliatione eorum, qui inter se diu
gunt: quia persæpè, vt experientia, & præ-
in Septemtrionalibus regionibus constat,
mpotationibus grauissimæ controuersiæ,
ositę, acerbissimaque odia deposita sunt,
s nec Magistratus, nec seueri Iudices, nec
ac parentes, nec viri vsu & experimento
ies, remedia inuenire potuerunt.

Et

Et Romani quædam conuiuia, Charistia ap lata celebrabant, ad quę solùm cognati & nes accedebant, vt inter hilaritatem animor inter necessarias personas exortæ querelæ tc rentur; vt inquit Ioan. Serisbar. de nugis cur. c. 8. & Ouid. 2. Fast.

Proxima cognati dixere Charistia chari,
Et venit ad socios turba propinqua suos.

& paulò pòst

Dijs generis date thura boni, concordia fertur
Illo præcipuè mitis adesse die.
Et libate dapes, vt grati pignus amoris,
Nutriat intinctos missa puella cibos.
Iam tibi suadebit placidos nox humida somnos
Larga precaturi sumite vina manu:
Et bene nos, bene tu patriæ pater optime Cæsar,
Dicite, suffuso per sacra verba mero.

Hoc antiquissimum, præclarissimum, & Re blicę vtilissimum institutum si nostri temp compotatores in vsum reuocarent, O quant tes, quantę discordiæ dirimerentur, quot sum & impensę euitarentur, quot inimicitiæ ex r plerumque leuibus exortæ reconciliarentur, ta concordia, pax, ac mutua beneuolentia i affines, parentes, cognatos, agnatosque inte derent: quanta denique felicitate Respublica retur! Discordia enim familiarium, parente amicos, sępè etiamque totam ciuitatem in p trahit.

14. Q

4. Quando Poëtæ carmina sunt facituri, ò quia vt inquit Baudius Iamb. lib. 2.

Lex atq; ratio non reclamat, quo minus
Seueriorem fas sit interdum Themim
Iugare Musis.

Item vt idem ait:

Tum proferens maiora mortali sono
Lingua irrigata rore Lenæi Patris.

5. Secundò, quia generosus & odoratus Bacchus omne Poëtæ dictum carmine excipit illuminat venustissimè canit Chiabrera:

Et hor di quel, che si Firenze estima,
Versa ben largo ad irrigare il petto,
Tal che dal lieto cor se n'esce in rima,
Per le labbra gioconde ogni mio detto.

6. Tertiò, quia in vino optimo, & Poëtę temperamento pari, Poëtis & carmina latitant, vt Cæsar Scaliger perbellè affirmat, vinum quidam Aquitanicum laudans:

Aquæ Bellerophontidos potentes
Hippocredines inclytæ puellæ,
Huc accurrite: vos vocat Lyæus.
Quin vos prouocat improbus Lyæus,
Purus Nyctileus Thyniæus,
Deuictis Aquitanicis arenis.
Vno in Cymbiolo, sed hoc pusillo
Sexcenti latitant, puto, Poëtæ;
Vno ex Cymbiolo hoc Catulliano

Sexcenti

Sexcenti caput exerent Poëtæ:
Vndas linquite: lex Bimatris hæc est.

Et Chiabrera quoddam vinum celebrans, Gratias & Musas continere ait:

Hà di rubini in si vermiglio humore
Bacco le Gratie d'ogni Gratia chiuse,
Et ogni Gratia dell' Aonie Muse.

17. Vinum enim nobilissimum cantandi argumentum suppeditat, vt ait Euripides in Hercule furente:

Velut cycnus vetulus cantor
Canis ex genis
Cantabo. etenim bonam materiam
Cantionibus subministrat
Iouis filius.

Quamobrem Poëta sine Bacchi munere, carminibus mirabilem cópiam & præclarissimam inuentionem derepentè subijcit, destitutus munere nullo modo posset. Scaliger Anacreont.

Sopita libamine Musa est
Suauis muneribus Nyctilei
Baribromii chorei somnicolæ
Quid agam destitutus?
Quis mihi bella carmina
Spirabit? quis dabit iocos?
Quis venustulos lepores?
Quis nisi qui somno Deam
Deposuit placido Deus,

Ab ea surripiat tibi
Quos tibi restituat numeros.

18. Idcircò Poëtæ Bacchum Musas colere
unt, Euripides in Bacchis:

Beata ò Musa
Colit te Euius.

19. Ob eandemque causam Bacchum, vt se
Musarum sedes ducat, deprecantur; cùm sine
omnis aditus cantui intercludatur, vt idem
essimè canit:

Vbi pulcherrima
Pieria Musarum sedes
Inclyta fama Olympi,
Illuc duc me
Bromi, Bromi
Bacchans Deus.
Illic Gratiæ,
Illic desiderium, &c.

rorsus etiam arescerent, nisi optimo vino
it irrigarent, Scaliger.

Saturos iocis lepores
Madidos mero susurros
Meditamini Camœnæ.
Age Bacche, Bacche, Bacche,
Thyrsiger femorigena,
Tauri frons, Euan, Bimater,
Euie, tympanocrotale:
Percute me percute

Nam sine te Phœbus aret
Velut arbor absq; liquore.

20. Sed vsque ad hilaritatem inclusiuè, & ebrietatem exclusiuè solummodò potare debent. Nam ebrijs nulla Poëtica numina, è contrà,

Vt dicit Tibullus 3. Eleg. 4.

----- Casto nam ritè Poetæ
Phœbusq; & Bacchus, Pierideſq; fauent.

21. Quando homines sunt corpore & animo fessi, præsertim milites, debent se vino recreare; vina enim moderatè sumpta ad corpora ob diuturnos labores defatigata, refocillanda & corroboranda, ad animosque afflictos erigendos & recreandos, & ad prostratas mentes excitandas sunt cæteris rebus aptiora; quippe quæ robur maximè gignant, Vt ait Faust. apud Mantuanum Eclog. 9.

Vina sitim minuunt, animiq; doloribus obstant,
Vina vt amicitias, vires ita corporis augent.

Sed de hoc in cap. 2. primi libri multa diximus.

22. Ad sensus ludendos, & obliuioni molestias tradendas; etenim animi cruciatus vino lusisse, grauissimarumque curarum non meminisse sæpè iuuauit.

Daniel Heinsius monolibl. Eleg. 8.

Bacche Pater dulces animo largire furores,
Blandaq; mens erret numine victa tuo.
Molliter indulge fluitantes ludere sensus,

Vl-

Vlteriùs curæ nec meminisse suæ.
Pocula procedant tenui spumantia rore,
Mitia, sed dulcis qualia poscit amor.

Puer, i, purum leuius superingere Bacchum,
Ocyus hîc plena pocula redde manu.
Heinsiadæ visum est sceleratas mergere curas,
Et reserare animi dulcia vincla sui.

Ite citi, date vina: iuuat lusisse dolores, &c.

23. Immò inconueniens non est, in extrema tristitia angoribusque pertinacissimis, curas poculis necare, vt ait Iulius Cæsar Scaliger.

Quis, O quis vigiles, quis obstinatas
Noua mi iugulabit arte curas?
Arma, arma hîc date: concitate tela.
O, gradum addite. Non abistis? ergò
Huc scyphos puer, huc capaciores;
Da mihi pocula mille, deinde centum,
Dein centum altera, dein secunda centum,
Dein cùm millia multa fecerimus,
Conturbabimur. Vt nec hoc sciamus:
Nec queri queat impedita lingua.

Petrus Angelus Bargæus carminum lib. 1.

Prælog. de racemis
Læta exprimeret Lyæeum:
Deum omnium Lyæum,
Et optimum & supremum.

Quo diluuntur atræ
Curæq́ꝫ, & insolentes
Formidines, & omnis
Auertitur vicißim
Amica semper altrix
Vitæ ipsius voluptas:
Venusq́ꝫ, Gratiæq́ꝫ.

& in fine:

------ Sed nos
Bibamus vsq́ꝫ, & vsq́ꝫ
Et pocula hauriamus
Maiora: sic edaces
Curæ fugantur omnes:
Quòd pluris esse poßit,
Quam regna, opesq́ꝫ regum.

Faustus apud Baptistam Mantuanum Eclogix.

Vt sedata sitis, sic mens sedabitur ægra,
Funde merum, bibe. Cardiaca medicina cor-
hæc,
Vtitur ad curas isto medicamine Romæ.

Et vt lepidè Chiabrera,

Bacco d'ogni piacer volge le chiaui,
Fondator di speranze,
Rallegrator di danze;
Disgombrator d'omei,
Quinci de pensier mei
Il vo gridar signore.

24. Idque, quia vinum iucunditatem habet, tristitia carentem; quod quidem cæteris esse le-

ratum, vt ait Euripides in Bacchis:

Deus hic Iouis filius
Gaudet quidem conuiuijs,
Amat verò diuitiarum largitricem.
Pacem, iuuenum altricem Deam.
Parem verò diuiti
Et pauperi dat habere
Vini iucunditatem carentem tristitia.

Tantum facit vinum ad tristitiam omnino expendam ac exterminandam, atq; ad voluptatem capiendam, vt suspiria emittere, ac bibere nemini liceat, vt canit Scaliger Anacreont.

Suspiria & cymbia simul
Indixere mutua bella,
Quæ diuersa natura fouet.
Suspirij lachryma est parens,
Cymbia parit voluptas.
Quare nemini vtrumq; licet,
Vt suspiret, atq; bibat.

5. Et potest etiam omnes curas sedare, cùm somnum inducat, qui omnes tristitias ac mœrore obliuioni tradit, vt Euripides dicit, & res ipsa testatur:

Audis impiam contumeliam
In Bromium filium Semeles
Apud iucundissimam lætitiam
Deum præcipuum deorum: qui hæc potest
Et tripudiare choreis,

Et cum tibia ridere,
Et sedare curas, &c.

Quamobrem &

26. Ad somnum conciliandum, vigiliasque pellendas cuilibet bibere licet: sed vinum so aptum eligi debet; de quo suo loco: alioqui quietem potor capiet, sed acerbas molestas vigilias adaugebit: somnus enim à vino sop fero productus, est Poëtis cæterisque vtilis, cundus, & necessarius.

Iulius Cæs. Scaliger Anacreont.

Me lucidum Lyæo
Voluptas & venustas
Placido sinu Thaliæ
Mollissimè cubantem
Mulcent, caput reclinant,
Quæ somnia potiora sint,
Quam vulgi vigiliæ inanes.

Et Sannazarius lib. 1. Epig.

Non plumæ, non picta me iuuant stragula, neq
Pauonis vario sponda colore nitet.
Larga coronata disponite pocula mensa,
Sætino, & gelidas adsociate niues:
Certatimq; leues potanti inducite somnos,
Si iuuat ætatis ducere fila meæ.

Vinum enim quando soporiferum est, som producit, qui fortitudinis instrumenta supp tat, vigiliam temperat, labores quiete perm maximaque affert mortalibus commoda.

tiles, vt refert Ioan. Fredericus Matenesius in
ag. critico; *Nescis quid serus vesper vehat,*
1. *quòd tanta in homines commoda transfunde-*
iuinitatem tribuerunt, more suo, quo illas crea-
s Deorum inseruerunt ordinibus, à quibus vita
itatumq; muneribus donabantur. Sic Ouidius
1. *Metamorph.*

omne quies rerum, placidissime Somne Deorum,
ax animi, quem cura fugit, qui corpora duris
eßa ministerijs mulces, reparasq; labori.

iò Orpheus (in hymn.) eum Regem felicium Deo-
vocat, omniumq; mortalium & animantium,
suo gremio terra complectitur.

Quæ verò ab eo in mortalis commoda proueniant,
iißimè complexus est Tertullianus lib. 2. de anim.
43. *Somnus inquit recreator est corporum, redin-*
ator virium, probator valetudinum, pacator ope-
i, medicus laborum, cui legitimè fruendo dies ce-
nox legem facit, auferens etiam rebus colorem. &
eca in Hercul. furent.

Tuq; O domitor
Somne malorum, requies animi,
Pars humanæ melior vitæ,
Volucer, matris genus Astræa,
Frater dura languide mortis,
Veris miscens falsa, futuri
Certus, & idem pessimus auctor:
Pelle insanos

Fluctus animi, redeat pietas
Virtusq; viro.

Sensus enim diurnis lassati laboribus, somni tempo sese reficiunt, & animales spiritus tempestiuis lucubrationibus exhausto, renouant, vt ad sensationes faciudas promptiores reddantur. Facultas quoque naturae in alimenti concoctionem impensiùs incumbit, vitalesq; spiritus in læuo cordis sinu exactiùs elaborat, ceteraq; suæ potentiæ munia per hominem largiter dispensat, vitæq;, ac saluti hominis aliorumq; animalium mirificè consulit, dum apta eiusdem benefici constitutio corporis conseruatur, defectæq; vires instaurantur. Non inuenustè etiam Homerus, ad eundem finem Diis immortalibus affingit somnum, posteàq; in illo Deorum conuiuio largitur epulati, stationem suam quisq; repeteret post Solis occasum. De Ioue enim deorum Rege sic canit in Iliade:

Ενθα πάρος κοιμᾶθ, ὅτε μιν γλυκὺς ὕπνος ἱκανοὶ
Ενθα καθίυδε αναθὰς.

Hinc veteres, vbi conuiuationum finem faciebant, solemne ijs erat extremum potum ἑρμῆν siue Mercurium dicere, quod illi more suo sacrificarent conuiuijs, libationibusq; eidem Numini delatis ri somni iucunditatem prouocarent. Honorem nam illum deberi existimabant Mercurio, vtpote qui vlti ma conuiuantium propinatione, caduceo suo, si virga somnum mortalibus vel immittebat, vel adim

ba

anquam patronus eius & præses: ab Hebræis Si-
rum instar id mutuari, quos apud paterfamilias
one præmißa eiusmodi poculum singulis accuban-
prabebat, quod hælel, hymni poculum, cœnas so-
nores claudens, vocitabant; vt testatur Iosephus
ger 6. de emend. temp. & alij. Quaprepter non
cinnè.

uropæi nostri, vt somni dulcedine ritè fruerentur,
um conciliandum, potum quendam siue haustum
riferum, vulgò Schlaffdrunck *vocatum, inuene-*
, quo vaporum densitate obsitum cerebrum faci-
spiritus animales ad interiora à sensuum functio-
is reuocet, nouoq; labori præparet.

Quibus de cautis pro capiendo somno, mor-
alibus vtilissimo, cuilibet licet compotare, quod
quidem Scaliger Anacreont. confirmat.

Tu, qui cantharum pro tuba habes,
Pro lancea thyrso ferox,
Pro galea caliginem meri:
Agite, inite prælium,
In quo sit victoria somni.

7. Compotationes tempore puerperij sunt
omnis licitæ. Nam tempore decubitus eæ ita
diosè à mulieribus obseruantur, vt difficile
est eas auferre: quare ne tristitia afficiantur
moroséque decumbentes contabescant; quod
quidem pluries euenit, cerebrosis fœminis sunt
concedendæ; præsertim cùm tunc temporis
pauci

pauci viri compotationibus interſint.

Dummodo tamen modus adhibeatur, & tum bibatur, quantum ſatis ſit honeſtis & diſ tis mulieribus. Nam hac tempeſtate in r tas illud Senecę ep. 95. concinnè quad *Non mutata fœminarum natura, ſed vita eſt: cùm virorum licentiam æquauerint, corpo quoq; virilium vitia æquauerunt, non minùs vigil non minus potant, & oleo & mero viros prouoc neq; inuitis ingeſta viſceribus per os reddunt & vi omne vomitu remetiuntur, æquè niuem indunt, tium ſtomachi æſtuantis.* Et profectò ſeptem proprietatibus, quibus fœminę inſigniu (ſunt enim in templis ſanctæ, in aceſſu An domi dęmones, in feneſtris bubones, in pc picæ, in hortis capræ, & in lecto fœtor, v D. Chryſoſt: & Sebaſtianus Schefferus.

In ædibus ſacris morantes fœminæ
Sunt ipſa prorſus Sanctitas:
Has alloquuntur ora ſi virilia,
Meri videntur Angeli:
In proprijs inter domeſticos focis
Aequant furore dæmonas:
Eæ feneſtris in fatigatis pares
Seſe probant bufonibus:
Picas loquacitate vincunt garrulas
Has porta quando congregat;
In hortulis virentibus capræ, in toro
Sunt fœtor. Ecce fœminas,)

28. Ch

28. Octaua est addenda, nempe ipsamet bi-
ritas, multis vetulis pręsertim, quæ cùm sint
vmbra, & caput caluum, frontem caperatã,
ferè sine dentibus, pro oculis ferumina, in to-
cultu pallorem ac squalorem, manus tremu-
palpebras depilatas, supercilia glabra, labra
luentia, genas lachrymantes, nares muco stil-
tes, dentes duos nigros & sordidos, auriculas
ngues, linguam putida saliua vndantem, te-
n anhelitum, mammas senecta putridas ac
iduas, ventrem laxum, & dissipatum, nates
cras & osseas, brachia & crura sicca, genua
nq; procul extantia, pedes vacillantes, vnum-
in cymba Charontis habeant, iamq́; iamq́;
epulchrum ruant, vino adolescere, & cum A-
la nouam ætatem agere sibi persuadentes,
rneis & arte factis dentibus, cùm ętate natu-
s & putridos expuerint, bibunt, compotant,
bacchantur, se inebriant, ludunt, atque spurcis-
è vomunt, nigroq́; turpitudinis carbone no-
ę, monstruosa exempla omnibus relinquunt,
n in antra sulphurea apud inferos cum Furijs
iùs vlularent.

28. Neque vlla res magis stomachum mouet,
ioreq́ue cachinno digna, quàm anus, quę
ta vina eructat, & vt iuuenis, iocis, choreisq́ue
ectatur, vt Ioannes Robelinus ait:

Excipiunt alij magno dicteria risu,
Quæ fundit placidis fabula bella iocis;

Cantu

Cantu alij fatui vel nugamenta popelli
Ludicra, vel media nata via:
At nihil ipse reor dignum maiore cachinno,
Quàm ioca, quàm saltus vina vomentis anu

Eæ prælertim, de quibus idem auctor:

Sunt duæ vetulæ vetustiores,
Sunt duæ bibulæ bibaciores,
Quæ viuendo bibunt, bibendo viuunt,
Bibax vtraq; sic bibendo certat,
Quæ bibacior est vetustiori,
Quæ vetustior est bibaciori:
Hæc gaudet Bromio vetustiore,
Hæc gaudet Bromio meraciore,
Nec tamen fugit hæc vetustiorem,
Illa nec Bromium meraciorem:
Hæc gaudet cyatho capaciore;
Nec tamen fugit hæc frequentiorem,
Illa nec cyathum capaciorem;
Sic illæ vetulæ vetustiores,
Sic illæ bibulæ bibaciores,
Vt viuendo bibunt, bibendo viuunt,
Bibax vtraq; sic bibendo certat,
Quæ bibacior est vetustiori,
Quæ vetustior est bibaciori.
Et quamuis vetulæ hæ vetustiores,
At quamuis bibulæ bibaciores
Viuunt Ogygias bibendo mystas,
Læto sæpiùs & canant Iaccho,
Illius tamen haud cientur œstro

Viuaces anus, O anus bibaces,
Vt vitis puto viuitis priusq;
Quàm gratam placido liquore vitem,
Ipsam qualibet est datura vitam,
Bibite ò vetulæ vetustiores,
Bibite O bibulæ bibaciores.

profectò statim ac generosum vinum olface-
, eo suffocari eligerent, vt illa apud Plautum
a un.

Flos veteris vini meis naribus obiectus est,
Eius amor cupidã me huc prolicit per tenebras;
Vbi vbi est? prope me est; Euax habeo.
Salue anime mi.
Liberi lepos, vt veteris vetusti cupida sum?
Nam omnium vnguentorum odor præ tuo nausea est;
Tu mihi stacte, tu cinnamomum, tu rosa,
Tu crocum & casia es, tu bdellium: nam vbi
Tu profusus, ibi me peruelim sepultam.

Nque tempori parcunt, vt ea, quæ cùm esset in
biendo profusa, & à viro reprehenderetur, di-
: consueuerat: Maritus meus profusionis me
n mular, cùm tamen ab hoc crimine sim immu-
i nulla enim mulier est me frugalior: etenim
ndo aliæ poculum solummodò exhauriunt,
s est candela integra, mihi candelæ portiun-
tribus aut quatuor poculis exsiccandis suf-
i:.

At mehercle non liceret mulieribus, puellis ac
vxori-

vxoribus superflua conuiuia & otiosas inutiles
comporationes frequentare.

Primò, quia mulier vini auida ac nimium
bax pro impudica habetur; & quæ pergræ
tur, turpitudinis notam minimè euitant.

Secundò, quia, vt inquit quidam, *mulieres*
rimarum sunt, loquaculæ, argutulæ, dicaculæ, lin
ces, loquaces, loquatulæ, largiloquæ, linguaculæ:
de re quando eæ vini suauitate capiuntur,
non pudorem in verbis, non mensę reuerent
seruant, sed honestatem exuunt, ad illicitaque
proferenda & patranda sunt audacissimæ;
enim Bacchus vinculorum honestatis & mo
stiæ impatiens.

Tertiò, ob periculum ebrietatis, quæ fœn
ex diametro aduersatur; ebrietas enim cùm
put turbet, sensus subuertat, linguam pro
interna viscera adurat, rationem conculcet, m
ram confundat, obliuionem generet, iudic
offuscet, naturalem virtutem eneruet, acie
tellectus obtundat, libidinem inflammet, mu
res ad omnia nefanda committenda viole
impellit; ita vt dedecus, infamiam, ac ignom
labē familijs eę inurāt: neq; tam deformes ma
læ dissimulatione, obliuione aut taciturnitate
gi, neque sine sanguine elui, aut sine sangui
lento gladio cornua possunt abscindi. I
que quis sibi persuadeat castam habere vxor
nam inter comporationes & conuiuia cas
cu

oditi nequit; ſemper enim vino immo-
cito coniuncta eſt laſciuia, *& vicina ſint*, vt in-
Hieronymus, *venter & genitalia: pro mem-
um ordine, ordo vitiorum*: & ſtultus quidem eſt
lle, qui credit ebriam mulierem ardentis con-
iſcentiæ ſtimulos inhibere, cum vinoque om-
n rerum potentiſſimo poſſe colluctari; cùm
l temperantia, fortitudine, honeſtate, & cæ-
s virtutibus viros mulireſque ſtatim deſ-
et; impoſſibileque ſit inter tot fluctus, pro-
eis, ac tempeſtates naufragium omnium cor-
s & animi bonorum non facere, inter totque
umſtantia incendia non deflagrari.

Quartò, quia tunc mulieres & vxores omnia
n iti ſecreta, & quæ nuptiali thalamo ſolùm de-
t eſſe communia, non ſine ipſorum virorum
ano, periculo, ac diſpendio, vino madentes, &
n æ lingua petulanti, ac procaci effundunt.

Quintò, quia antiqui, mulieres non temere ad
uiuia virorum admittebant. Cuius Græcorum
ſuetudinis Muretus rationem eleganter his
bis reddit, vt Stuchkius lib. 2. c. 1. de conui-
recenſet: *In conuiuijs liberiùs & hilariùs ferè,
i homines ſolent, neque quiſquam ita ſeuerus eſt,
non inter vinum & epulas tum iocetur, interdum
tum libenter iocantes alios audiat. Fieri autem
poteſt, quin vacuo & ſoluto animo iocantibus
nunquam parum verecundum aliquid excidat,
lq; ſi alibi diceretur, reprehenſione merita non ca-
reret.*

reret. Quocirca prudenter olim Græcorum consu
mulierem sexum à conuiuijs amouerat, neq; v
virorum symposiis accumbebat mulier, nisi quæ
uis non audire modò, verùm etiam perpeti posset.
bant enim alioqui fore, vt aurem matronalem,
nalémue pudorem libertas iocantium offenderet
iocandi libertatem illius habita ratio retardaret.

Persæ quoq; concubinas solùm in conuiuijs adm
bant: cùm pellicibus enim liberè lasciuire pote
vxores autem domi pudorem tueri decet.

Sexto, quia conuiuia Veneris præludia
Accursus in *l. Quod ait lex. ff. ad leg. Iul. de*
eodem referente.

Septimò, quia in conuiuijs mulieres mu
propinationes euitare non possunt: vt enim
lib. 3. cap. 12. asserit: *Prætereà & viri mulieres*
suas modò, verùm etiam alienas; & mulieres vi
oblitæ omnis pudoris atq; verecundiæ naturalis,
non suos modò, verumetiam alienos, & ipsæ mu
se inuicem ad ebrietatem prouocant.

Sed præcipuè mulieres, puellas, & vxores
signis pulchritudinis conuiuia & omnes
potationes fugere conueniret. Ratio; qui
omnes fatentur, pulchritudo, periculosa, im
citiæ conciliatrix & alumna esse consueuit:
& fœmineus sexus iuuenilisque ætas ad libi
vitium nullo negotio consentiant: & vt i
Ouidius:

Ludunt formosæ, casta, quam nemo rogauit,
Aut si rusticitas non vetat, ipsa rogat.
Quid tibi formosa si nonnisi casta placebas?
Non possunt vllis ista coire modis.

2. Fast.

Fœdera seruasset, si non formosa fuisset.

vt L. Pont. Ethicor. Ouid. lib. 2. 28. *ò parum pudicæ habentur, quæ sunt formosæ. pert. lib. 2. eleg. 32. semper formosis fabula pœna Similiter Ouidio Iuuen. rara est adeò concordia iæ atque pudicitiæ. Caussa huius litis & discordiæ stigetur. An quoniam masculosæ plerumq; spiri- calidis, & sanguine abundantes, & nescio quo- o ad res venereas procliuiores, cui procliuitati (quæ a imbecillitas est) laboriosè resistitur? An quia s insidiatores, & tanquam venatores patiuntur, um tendiculas & retia ægrè effugiunt, & magno periculo custoditur, quod multis placet, vt ait rus. An quia forma præcellentes discunt litteras? uè scripta lectitant, & dum occasionem non fu- , Veneris flammis exardescunt. Sententia quidem e reprehendi falsitatis non potest, quæcunq; caussa em sit.* Prima & vltima caussa non placent; a, quia pulchræ mulieres, fatuæ seu stupidæ, læque temperaturæ sæpissimè sunt. Non rema, primò, quia quę litteras didicerunt, vt na Saba, Aspalia, Calistrata, Cornelia Grac- um mater, Pythagoræ soror, & multæ aliæ, breuitatis caussa omittuntur, castissimè

 vixerunt,

vixerunt, vna aut duabus exceptis, Epicureæ
ctæ doctrina imbutis; quæ omnes carnis, v
tris, & gulæ voluptates admittebant, vt Lud
cus Viues in illo doctissimo libro de fœm
Christianæ institutione luculenter probat. Sec
dò, quæ maior ratio est, quòd mulieres pulchr
non deformes libros lectitent? Nec valet, q
Iuuenalis satyr. 6. doctas ac eruditas fœminas
approbet:

Non habeat matrona, sibi qua iuncta recu
Dicendi genus, aut cursum sermone rotato.
Torqueat enthymema; nec historias scian
nes.

Is enim doctrinæ superfluitatem, nim
eloquentiam, vanaque sophismata solummo
mulieribus reprehendit. Nam vt inquit H
nym. *Ama scientiam Scripturarum, & carni*
non amabis. Nec etiam, quòd non sit na
malitiæ artificialis addenda, neque quoq;
ad insidias machinandas, dolosque para
promptiores sint euasurę. Etenim si optim
librorum lectione honestæ doctrinæ semina
concipiunt, naturales propensiones & aff
quibus optimis libris resistitur, omni tempo
quentur. Secunda verò, experientia patet
difficillimum sit illud custodire, ad quod c
aciem oculorum, cogitationes & animur
gunt: Iuuenes enim seruitute, diuites m
bus, splendidi ac liberales prodigalitate,

tu, amantes laudibus lacrymisque, potentes
is corrumpunt.

Alias caussas ergo afferemus. Quarum prima
quod pulchræ, vt plurimùm desidiosæ esse
sueuerunt. Petrus Bembus:

Et quæ pulchra, eadem desidiosa fuit.

Desidiosæ verò facillimè vincuntur. Imò desidia
libidinis & adulterij caussa, iuxta illud Mar-
tialis:

Quæritur Aegystus, quare sit factus adulter:
In promptu caussa est, desidiosus erat.

Contrà est cantatissimum illud Ouidij:

Otia si tollas, periere cupidinis arcus,
Contemptæq; iacent & sine luce faces.

Secunda est sui fiducia. Nam pulchras initio esse
mo & cogitatione pudicas existimo; sed illa
confidentia in insidias labuntur, & antè, lap-
quàm periculum sentiunt. Multi enim viri &
eres sub boni ratione miserè perierunt. Con-
tiones, conuiuia, familiaritates, multæque
confabulandi occasiones, per se ipsæ bonę
sed pulchris mulieribus periculosæ, quia ijs
tè circumueniuntur. Etenim amor initio
tim serpit, & sine sensu irrepit, posteà visce-
lurit, totumque corpus libidinis incendio
de exardescere facit; & quæ conuersando
eterita castitate confiderunt, conuiuia, ho-
mque cœtus frequentantes, velociùs ceci-
nt. Nam vt Claudianus:

Ferrea lasciuis mollescunt corda sagittis.

Viri enim mulierum, & mulieres virorum f
liaritate periclitantur; familiaritatisque o
natura est, non solùm fragilibus mulieribus
incautè infundere; verùm etiam fortissimo
mines, & ætate prouectos prorsus atterere,
libidinosas flammas inijcere; semel auter
dore pulso, libido ad alia crimina dictu ho
da & facta abominanda transit, eaque exp
inaudita peccata ad se trahit; sæpèq;
ante eius fruitionem atrocissimæ tempe
concitantur, quæ integras familias absorber

Tertia est aurum, omnis pollutionis & c
nis nefarij instrumentum, cui neque puellæ
que matronæ, neque mulieres, nisi perdiff
possunt repugnare. & vt infert Tibullus
Eleg. 9.

Admonui quoties, auro ne pollue formam;
Sæpè solent auro multa subesse mala.

Nec excusatio eorum est accipienda, qui
res separatim in conuiuijs à viris sedere a
rant: nam amantes, & qui formosis dolos
liuntur, manu, nutu, pede & vultu loqu
Ouidius lib. 1. Amor.

Me specta, nutusq; meos, vultumq; loquacem

& 7. Eleg. 9.

Sermonem agnoui: quid non videatur aman
Verbaq; pro certis iussa valere notis.

& lib. 3. Eleg. 10.

Quid iuuenum tacitis inter conuiuia nutus,
Verbaq; compositis dissimulata notis?

Ennius, vt refert Isid. lib. 1. etymolog. c. 25.

Datatim dat sese, & communem facit;
Alium tenet, alij adnutat, alibi manus
Est occupata, alii peruellit pedem,
Aliis dat digito litteras.

Et ipse solus aspectus, ipsique oculi venena
lantur.

Qua de caussa mariti de vxorum, patres de
rum, fratres de sororum pulchritudine valdè
citi esse debent: Abraham enim in vxoris
specie pertimuit, quamuis vbi pudicitia, ibi
ua sit pulchritudo. Hac enim ratione ansam
ni amoris euitabunt. Et vnusquisque recorde-
in conuiuijs & choreis, omnes cum pulchris
fabulari, mille osculis, in quibus libidinis ru-
entũ inest, ludere; libidinoso morsu purpurea
lla vellicare, scandalosis amplexibus, lasciuis
uctationibus, venereisque fabulis viscera &
cordia tenacissimo incendio adurere, audaces
brios curiosa manu secretiora aggredi; ita vt
nuiuijs ad lupanar aliquando migretur, &
uando etiam conuiuium & prostibulum
m sint.

Mulieres autem lasciuis illecebris, luxuriosis-
ludis inuitatas, familiaritatem cum nouis
antibus, quibus magis, quàm maritis sunt
pensæ, exercere, ad certamen ve-

nereum subeundum subdolæ occasionis in
tione parari, totas libidinis prurigine ina
centes; præsertim cùm eæ lasciuam &
helantem habeant cupiditatem, seque viris
mittendi, saltem dum vino sunt madidæ, ar
tissimo desiderio deflagrent.

Tandem, vt breuiter me expediam (hæc e
sicut & multa alia, deformiora, experientia
notissima) certum est formosas esse conuiuio
fabulas, luxuriosarum confabulationum sen
rium, virorum ac maritorum probrum ac i
miniam: ita vt inter eum virorum mulierur
cætum, pulchræ nomine, matronæ honestissi
reipsa meretrices sint; quippe que meretri
mores imitentur, meretriciosq; amores ac b
tias tunc consectentur; impossibile enim est
tot compotationes & comessationes, inter
voluptatum illecebras de castitate & conti
tia Philosophari; quia

Et Venus in venis, & ignis in igne furit;

maritosque ebrietate suffocatos, lacessitas
rum libidines intueri, ignominiamque sib
tam considerare posse, deformesque quoq
bidine non titillari. & de virginibus præc
audiatur Cyprianus, qui in tract. de habit. Vi
hæc: *Quasdam non pudet nubentibus interesse, &
illam lasciuientium libertatem sermonum coll
incesta miscere, audire quod non decet, quod non
dicere, obseruasse & esse præsentes inter verba turp*

lenta conuiuia, quibus libidinũ fomes accenditur; ia ad patientiam stupri, ad audaciam sponsus ani-ar. Quis illis in nuptiis locus est, cui animus ad as non est? Aut voluntariè illic lætæ esse quæ pos-, vbi & studia & vota diuersa sunt? Quid illis ur? Quid videtur? Quantum à proposito suo vir-ficit, quando pudica, quæ venerat, impudicior dit? Corpore licet virgo ac mente permaneat, ocu-, aribus, lingua minuit illa, quæ habebat. Quocir-haxima diligentia sunt custodiendæ; vt enim giè Alciatus.

nuptas opus est cura asseruare puellas,
Pernigili laqueo vndiq; tendit amor.

9. Quando quis habet domi hospites, aut cos est reconciliaturus, liberaliùs est biben-h; reconciliatio enim à vino incipit, & in vi-i desinit; vt enim inquit Vincentius Obso-es:

Hospitibus liceat vino præsentibus vti,
Fusiùs, & vita liberaliore frui:
idonius Bitias pleno se proluit auro
Impiger, hunc procerum turba sequuta fuit,
ngeminant plausum Thyrii, Troëq; sequuntur,
Cur ego non plaudam, quis prohibere velit.
Maximus Aeacides vinum esse meracius optat,
Legatos castris cùm tenet ille suis.
Maioremq; crateram iubet apponere mensis,
Et conuiuarum pocula cuiq; sua:
vino sumpsit placandi exordia Vlysses;

Haud meliùs potuit sumere principium.
Et persuasisset, bene si potasset Achilles:
Non fuit Aeacidæ potio larga satis.

30. Quando quis est melancholicus, au
stis, seu quem subtristes cogitationes exer
potest vino indulgere; sacer enim textus v
melancholicis, & ijs, qui tristi sunt corde p
nari iuber; & is tunc debet domi mero se lil
liùs dare. Nam vt Obsopeus ait:

31 Iam quicunq; cupis vino genialiter vti,
Et vis iucundè viuere, viue domi.
Fertur amica domus, fertur domus optima, quam
Viuere commodiùs, liberiusq; potes.
Præcipuè tibi si fuerit dilecta iugali
Legitimè coniux associata toro.
Hac præsente domi leni fer sacra Lyæo:
Hæc erit vna satis, crede, sodalitium.
Sume igitur Bacchi mera pocula lætus, & int
Formosæ vxoris brachia Quinte bibas.

32. *Verumtamen vinum non semper tristi*
melancholicis eximit, aut mœrorem discutit, sed
nunquam adauget, malumq; exasperat ac crude
facit, præsertim vbi vitiosis humoribus corpus es
pletum. Quocirca arte inaniri debet, atque app
remediis expurgari, antequã vlla victus ratio insti
tur. Impura enim corpora, quantò magis nutrias,
tò magis lædes. Cùm autem vini natura varia sit
differentia multiplex, nec quoduis æquè generos

uandum, vt optimum bibere consuescant, & quod re vitiosa sit conditum, quale plerunq; œnopolæ caupones magno valetudinis detrimento offerunt, gypso, bitumine, orminio, vulgò scarlea, eruca stri, myrto adulteratum. Sic vini aliquot generæ vii impetus non modò non consopiunt, sed recrudescere faciunt, atque denuò exhilarari. Hinc plebeij ates ex vini Pictauensis potu, quod mordaces fucerebro inferat, morosi efficiuntur, calcitrosi, irati, implacabiles, sic vt rixentur assiduè, suasq; vxores ebrò pulsent, ac pugnis subigant. Quod ipsum illis re religio est, vbi Rhenanum aut aliud generosa ræ vinum hauserint. Tum mandiores sunt, osculo potiùs quàm fustibus impetunt. Quamobrē ncholici, lassi, siticulosi, quiq; arido sunt corporis atu, ex Horatii præscripto lib. 1. Epig. 15.

----- Generosum & lene requirant,
Quod curas abigat, quod cum spe diuite manat
In venas animumq; meum, quod verba ministret.

Ò spectat illud Plinij lib. 12. c. 15. *Omnis enim sitas dulciori succo mitigatur, lenit transitum ribus, ac molliores efficit meatus.* Leuinus Lemnius de occultis nat. mirac. lib. 1. c. 16. &

3. De vino cauponarum Baccius lib. 1. c. 21. *nda erunt & cauponarum mangonia, quæ quisq; rimur, noxia vitæ, dum vina in ipsis doliis mangonunt sulphure, sale, alumine sicut & coloribus herum ac fructuum etiam noxiorum & albuminibus*

oui

oui & larido appenso, vnde vappam fortè prohib

34. *Poßumus etiam interdum honestè bibere indulgere genio, vt amicis morem geramus nos tantibus extra conuiuium; quod si semel dum fiat modestè, vitiosum esse aliqua parte non ce imò qui morosè nimis id facere nolunt, mores quos subrusticos habere videntur; nisi tamen recusau ob aliquem corporis morbum: quod cùm accidat, ponere caussas statim debent, ob quas incitati b nolint*, vt inquit Augenius epist. medic. li Tom. 3. epist. 36.

35. *Dicitur autem iste modus bibendi propinari propinatio, vt constat apud Iuuenalem:*

----- *Quando propinat*
Varo tibi summisq; tuis contacta labellis
Pocula; quis vestrum temerarius vsq; adeo,
Perditus, vt dicat regi, bibe?

Propinare, inquit ibi Beroaldus, proprium est, p lum porrigere & præbere ad bibendum. & Marti

Qi nulli calicem tuum propinas
Humanè facis, Herme, non superbe.

Alter modus est honestæ propinationis in conu vsitatißimus & antiquißimus, vt constat ex Hebr. & Græcis literis. Nam ab hisce duabus nationibus stea deriuata fuit propinationis consuetudo apud manos & Italos. Videtur autem originem habuij conuiuijs propinare, vt inter cõuiuantes confirmar amicitia, vel cõtraheretur, vel contracta cõseruare

Extat postremò alter vitiosus, turpis,

hones

...tus, insalubris; imò verò omnino pessimus propi-
...ni modus, cùm scilicet *vsq; ad ebrietatem bibi-*
...uem omnes vitare debent, vt perniciosissimum pri-
...ù animæ, posteà corpori.

5. Habuit hæc consuetudo propinandi ini-
...a Græcis, vt scribit Pictorius conuiu. lib. 2.
N...n Græciæ Principes solemni die, quem Phi-
...esiam appellabant, miscere aureis & argen-
...poculis vina solebant, quæ primò ipsi præli-
...es, hinc astantibus, vt alter alteri præbiberet,
...igebant. Ingens sic argumentum beneuolen-
...ieri existimantes. Est profectò beneuolen-
...præpotens symbolum, sed in nefandissimum
...migrauit abusum. Quia conuiuij lege parum
...iderata, vel ad Plutonis cancellos bibunt, &
...alteri bibendo, vitam, rem omnium charis-
...m, suffocat.

...ompotare ad amicitiam ineundam, non con-
...t, quia nihil aut parum ad eam compotatio
...t. Quatuor enim conditiones ad veram ami-
...m contrahendam requiruntur, vt ex doctrina
...tor. 8. Ethic. c. 2. 3. 4. 5. & 9 colligitur.

Prima, vt sit amor beneuolentiæ, id est, amor
...er se, quo scilicet eam per seipsam, & non ob
...m nostram vtilitatem vel voluptatem diliga-
...s. Nam quæ ex sola vtilitate rei capitur, non est
...a amicitia, sed amicitia ex accidenti, quia non
...cus, sed eius vtilitas amatur.

Secunda, vt amor sit mutuus & ex electione
qua-

quadam, nempe certa cum ratione & iudicio, ut amicus amicum redamet, & ei vicem rependat.

Tertia, vt mutuus amor & redamatio aliquam bonorum communionem habeat, qua vterque amicus participet, aut ea sit communio sanguinis, aut instituti, aut officij, aut professionis, & eiusmodi.

Quarta, vt amor mutuus sit cognitus, & amici aliquibus signis, aut officijs in eius cognitionem veniant.

Quocirca dicendum inter compotatores nullam veram amicitiam iniri posse.

Primò, quia epulas, dapes, obsonia, ceruisiam, vinum & eiusmodi, potatores vt potatores adamant.

Secundò, in compotationibus nemo potest certa cum electione & iudicio amari & amare, cùm bibitiones iudicium obtenebrent, rationem labefactent, omniaque ebriorum clamoribus obstrepent.

Et ibi nulla vera bonorũ cõmunio, sed sola vini obsoniorumque participatio, quæ essentialiter ad amicitiam non facit.

Quartò, quia compotationes non sunt certa signa mutui amoris; possetenim quis dissimulare & more aulico potatorem, pœnam alicuius illatæ & dissimulatæ iniuriæ, opportuno tempore persoluere, speciemque amicitiæ, & non vim retinere; sæpè enim per simulationem ea colitur.

Qui

Quintò, in concilianda amicitia, naturæ, genij, morum, instituti, & officij similitudo multũ potest; nam *vnusquisq; sociatur simili sibi*; Ambros. 1. de offic. *Omne animal diligit simile sibi, & omnis homo simili sibi sociatur.* Hieronymus ad Demetrium: *Qualis quilibet est, talium consortio delectatur.* Cicero de amicitia. *Nihil est, quod ad se rem vllam tam alliciat, quàm ad amicitiam similitudo.* & vt refert Benedictus Curtius in arrest. amorum. Nihil autem amabilius, nec copulatius, quàm morum similitudo bonorum: in quibus eadem studia sunt, eædem voluntates: in his fit, vt æquè quisque altero delectetur, ac seipso: efficiturq; id quod Pythagoras vult in amicitia, vt vnus fiat è paribus: & Cornelius Nepos in vita Pomponij Attici, *vt iudicari poßit plus in amicitia valere similitudinem morum, quàm affinitatem*, Q. Curtius in testimo: *Similitudo enim morum facit voluntatem, societatem & cognata studia sibi nectit.* Sidonius li. 3. ad Anitum. *Multum voluntates nostras copulavit decursarum forinsecus actionum similitudo.* & Philelphus ad Sicchum.

Nam similes mores animos moderantur amore,
Dißimiles odium gignere Sicche solent.

Sextò, quia in potationibus maxima plerumq; naturarum, fortunæ, morum, ætatis, sexus, studiorum, & artium est distantia, quæ omnia potissimum odium, quàm amicitiam conciliant. Naturarum, quia sanguinei melancholicos, & è contrà me-

melancholici sanguineos non amant; nam vt quit Horatius epist. 18. lib. 1.

Oderunt hilarem tristes, tristemq; iocosi;
Sedatum celeres agilem gnauumq; remissi.

Præterea *Naturæ morosæ*, vt inquit quidam, *non sunt idoneæ ad amicitiam, & facile à se animos etiam coniunctissimorum alienant & auertunt*. Fortunæ *quia inferiores & pauperes inuidia permoti, superiores & parentes odio prosequuntur*. Et è contrà diuites pauperes contemnunt, eisque multoties contumeliam inferunt: qua de re nulla amicitia intercedere potest inter diuites, qui fortunam in gremio habent, & inter inopes, qui eam semper accusare coguntur. Morum, quia intemperati continentes, auaros liberales, virtute præditi impios, &c. odio habent. Ætatis, quia iuueni & fœminæ senex est permolestus. Sexus, quia amicitia inter virum & mulierem, non est vera amicitia sed amicitia voluptuosa; cùm eius finis sit voluptas aut vtilitas.

Artium, & studiorum, quia milites in literatos magnum odium habent, & sic de cæteris. Homines enim ob studij communionem, non ob eius varietatem inter se diligunt.

Septimò, quia nemo ad compotandum animo amicitiam ineundi accedit, sed splendido sumptuosoque opiparatum epularum, ac vini generosissimi apparatu allectus, quæ quidem mentem amicitiæ conciliatione subducunt.

Octau

Octauò, Beneuolentia ex mutua amicitia coit, & priusquam alter alteri fiat cognitus, multi modi salis simul sunt edendi, cùm plures prima specie placeant, qui propiùs aspecti, & è contrà displicent.

Nonò, qua via aut qua ratione potest amicitia inter eos conciliari, qui ventre, potu, ebrietate, & omnium rerum licentia detinentur.

Neque dicas conuictum & societatem ad amicitiam pertinere, vt Aristot. lib. 8. Ethic. c. 5. inuere videtur. Nam conuictus & mutua amicorum præsentia amicitiam solùm initam fouēt, atque accidentalis, non essentialis amicitiæ conditio, cùm sine ijs, necessitudo inter multos intercedat.

Ex his concludendum est amicitiam inter pocula contrahi non posse; imò in conuiuijs dissuadirimi; amicos enim & affines in ipso conuiuio, vbi vino incaluerunt, plerumque sese mutuò interfecisse aut vulnerasse constat. Quamobrem eleganter Camerarius: *Amicitia inter pocula contracta plerumq; solet esse vitrea. Nonnumquam enim dum vt inter potandum simus amicissimi & humanissimi, & manè concocto vino, illa humanitas & coniunctio, quæ arctissima videbatur, plerunq; simul cum vino euanescit, vel potiùs ita acescit, vt nonnumquam in ferinam rabiem vertatur.*

Verum quidem est mensas ad mutuam amicitiam

citiam conducere, vt Plutarchus ſymp. ſcribit.

Aliquando etiam largiùs bibendum, ne quando Medici liberaliorem potum iubent. Gratarolus de natura vini affirmat: *Longo tempore leniter bibere conuenit; nam & copioſam vrinam purgationem & ſudores elicit.*

His omnibus de cauſſis bibere quilibet poteſt, dummodo modus, hilaritas atque modeſtia adhibeantur. At impium & ſacrilegum è contra eſt, diebus feſtis in cauponis ac tabernis deacchari, diemq́ue feſtum epulationibus helluationibuſq́ue profeſtum facere. Cui nefando abſurdo Principes ac Magiſtratus occurrere deberent legem ſanciendo, ne caupones tabernarijuè, aut vini venditores, feſtis diebus, niſi poſt diuinorum Officiorum celebrationem, vinum aut obſcia, graui cõſtituta pœna, vendere audeant; hac enim ratione impium feſtorum abuſum coërcerent: cùm feſta non corpore, ſed animo & ſpiritu ſint celebranda, Chriſtianiq́ue templa frequentare, Deũ humilib⁹ precibus exorare, non te ulẽtia, aleis, potationibusq́; ea profanare debent. Et vt inquit Iſidorus orat. 31. *Legimus hominem, qui ligna collegerat in die Sabbati, oblatum neci, ſuſſu Domini lapidibus obrutum. Alio item loco narratur grauiter peccaſſe eos, qui contra mandatum Domini profecti fuerant ad colligendum manna in die Sabbati. Quantò ergo magis putandum eſt eos grauiſſime*

pecc

are, qui negotiationibus, spectaculis, ludis, aleæ, tri-
is, saltationibus & choreis incumbant, qui comes-
mibus, colloquijs prauis & impudicis cantilenis
festum conspurcant.

Caput quintum.

Conuiuium animi pabulum. 2. Sine Baccho est mortuum. 3. Adulatores quoties bibebant. 4. Amantes. 5. Romani & alij. 6. Iulij Galli facetum um. 7. Numerus quaternarius ab antiquis non labatur. 8. Antiqui sextarium in quatuor par- iuidebant. 9. Qui septies esse compotandum con- lant. 10. Qui ter. 11. Qui libras duas. Qui decies. 13. Explicatio primæ assertionis. Secundæ assertionis. 15. Tertiæ. 16. Quartæ. Quintæ.

CVm non iniuria quidam, vt Balduinus Ronsseus epist. med. 23. refert, conui- in commilitonum homeliam alacritatis, animi ulum, amicitiæ philtrum, & beneuolentiæ ens esse dixerit; in conuiuijs enim vegetatur ous, reficiuntur spiritus, atque animus ipse se- cercendo quodammodo efflorescit, & ala-

critatem quandam adipiſcitur; illud auten
vino hæc præſtare non poſſit, non ſolùm
vt ſcribit Baudius,

----- *Sed omnis cœna temeti carens,*
Caret iocorum partis optima ſuæ;

2. Verùm etiam quia conuiuium ſine pr
ria Bacchi eſt verè mortuum, & anima pr
orbatum; non erit abs re, hîc breuiter expli
quoties in conniuijs ſit bibendum.

3. Varij fuerunt mores ac opiniones horn
de numero cyathorum; adulatores ac para
numerum litterarum Cæſarum & amicor
conuiuijs bibebant, vt Martialis lib. 9. epig

Nunc mihi dic quis erit? cui te Calathiſſe d
Sex iubeo cyathos fundere, Cæſar erit.

Sex enim ſunt litteræ diphthongo reſolut
addit:

Futilis aptetur decies roſa crinibus, vt ſit
Qui poſuit ſacræ nobile gentis opus.

Quia Domitianus decem litteras conti
enim blandiendo decies ſe bibiturum p
tur.

Aliquando ad numerum nominis, co
minis & pronominis ebibebant. lib. 11. epig

Quincunces & ſex cyathos, beſſemq; bibamus
Caius vt fiat Iulius & Proculus.

Id eſt, ratione pronominis eius, Caius, qui
ratione nominis Iulius, ſex, & ratione cogno
Proculus octo cyathos funde.

4. A

4. Amantes totidem cyathos, quot characte-
in nomine amicæ erant exhauriebant.

1. Epig.

Nauia sex cyathis, septem Iustina bibatur,
Quinq; Lydas, Lyde quattuor, Ida tribus.
Omnis ab infuso numeretur amica Falerno:
Et quia nulla venit, tu mihi somne veni.

Gabriel Chiabrera.

Di mia Diua
Se si scriua
Il bel nome è con sei note;
Hor per questo
Io m'apresto
A lasciar sei coppe vuote.

totidem, quot sponsa digitos in manu habe-
, vt Plautus in Sticho: Sag. *Vide quot cyathos*
nus. St. *Tot quot digiti sunt tibi in manu.* Alii
ipore Bacchanalium tot cyathos exsiccabant,
t alicui annos deprecarentur, de quibus
id. lib. 6. Fast.

Sole tamen vinoq; calent, annosq; precantur,
Quot sumunt cyathos ad numerumq; bibunt.
nuenies illic, qui Nestoris ebibat annos,
Quæ sit per calices facta Sybilla suos.

ertè maximi ebibones erant, qui tot cyathos
auriebant, quot Nestoris anni numerabãtur.
absentium quoque incolumitatem multa
ula exhauriebant, vt dilectos aut dilectas in

memoriam reuocarent. quod vinum amori
pellabant: ita Theocritus.

----- Sed tantum semper amoris
Vina bibebantur. ---

Et Tibullus Mœcenatis lib. 2. eleg. 1. abs
non immemor inter pocula canebat:

Sed benè Messalam sua quisq; pocula dicat,
Nomen & absentis singula verba sonent.

5. Romani in spectaculis decem cyathos
mebant. Cæsar Aug. quando se largissimè vin
uitarat, senos sextantes non excessit, vt Sue
refert, eumque non amplius ter bibere super
nam in castris solitum Cornelius Nepos a
mat. Annibal, Frontino lib. 4. c. 3. teste, & in
lia, & in Africa plusquam sextario vini nunq
indulsit. Carolus Magnus Imperator in cœn
amplius ter ferè bibit, vt Crantz. lib. 2. c. 8. S
tradit.

6. Cardinalis Tridentinus quoddam dic
quod Iulius Gallus in quadam taberna scrip
inuenerat, valdè æstimabat, & est hoc: *Prim*
potum bibe totum, secundum bis medium, tertium
que ad imum, quartum sicut primum; sic oporte
bere vinum. Ita vt iuxta has facetias quater
tummodò sit bibendum.

7. Verùm numerus quaternarius ab anti
non laudabatur; vt enim Plinius lib. 28. c.
Numerum quoq; quaternarium Democritus co
volumine, & quare quaterni cyathi, sextiuè non

ndi. Ad quod fortasse Horat. allusit 3. Od. 19.

Da Lunæ propere nouæ,
Da noctis mediæ, da puer auguris
Murenæ tribus, aut nouem
Misceantur cyathis poculi commodis,
Qui Musas amat impares
Ternos tres cyathos attonitus petet,
Vates tres prohibet supra, &c.

Ausonius Gallus:

Ter bibe, vel toties ternos, sic mystica lex est,
Vel tria potanti, vel ter tria multiplicandi.

ter ad Gratiarum, aut nouies ad Musarum nerum esse bibendum subnotans. Hunc nu- rum quidam recentiores Poëtæ quoque se- ntur; Lauinius Torrentius Odar. lib. 1.

Quid stas? non satis hîc ingere tertium:
Ohe ter tribus impari
Libandum cyathis est Charitum choro:
His namq; auspicijs decet
Mensæ principium ponere. candidis
Mox vt cuncta sororibus
Molli gratia lusu & leuibus iocis
Festas condierit dapes, &c.

Ant. Muretus:

Ter terna quisq; pocula sumpserit
Dulcis Falerni, sentiet hic sibi
Calere diuino furore
Carmina ad eijcienda mentem.

ilippus II. Hispaniarum Rex bis arcto cyatho,

Carolus V. eius pater in larga patera bibere
tantùm consueuerat. Hercules Strozza vnc
esse bibendum his carminibus statuit:

Funde iterum calathos, iterum numerare lab
Expedit vndenos Parthenopæa scyphos.

8. Antiqui sextarium in quatuor partes di
bant, & calices quotidiani trientes erant, v
Rosinus Rom. Antiq. annotauit: *Cæterùm q*
communi omnium ferè vsu eßet crater, quinque
plus minúsue vnciarum, appellatus triens, ideò m
comperto habendum videtur, quoniam Poëtæ, q
nibus alijs auctoribus meliùs veterum, in edena
sertim & bibendo, mores expreßerunt, cùm de eiu
potus mensuris vasisq; loquuntur, fere semper t
nominant. Propert.

Cùm fuerit multis exacta trientibus hora

Pers. Satyr. 3.

Sed trémor inter vina subit, calidumq; t
Martialis verò, quem cæteris copiosiùs de hisc
lusisse apparet, lib. 1.

Crebros ergò bibas licet trientes.

& lib. 4.

Sed nec post primum legat hæc summ
trientem.

& alibi: vnde conijcere quiuis potest, calices quo
nos, & à cunctis ferè pro potu vsitatos, trientes fuij
erant quarta sextarij pars: ex quo etiam ad c
dum inducor, sextarium forsan eam fuisse potus
suram, quam in cœna quotidie sumebant, qua

qu

uor partes diuidebant.

. Iacobus Mycillus ſylu. lib.4. ſepties eſſe potandum in ſeptigemino poculo conſit.

Ie ſeptigeminum madidi poſuere ſodales,
Qui ſapis hunc numerum, terq̃, quaterq̃ bibe.
ſſe putas ſeptem. ſeptem quoniam aſpicis oras;
At tu me toties ebibe, certus eris.
nus cur ſeptem videar, quæris? quia ſeptem
Sunt multi: at multus, cur quoq̃ multa ſitis.
el totum bibe, vel toties quot circulus oras
Aureus in toto fingit adeſſe ſcypho.
Ie quota zona capit, noſtrum quota littera nomen,
Ipſe ſcyphum toties ebibe, doctus eris.
Aut bibat, aut abeat, legem dixêre priores;
Tu totum aut totidem quot ſumus ore bibe.
Septenus numeros inter perfectus habetur
Si ſapis, hunc toties ebibe, plenus eris.
Septem Danubius, ſeptem facit hoſtia Nilus;
At mihi ſepteno gurgite Bacchus eat.
Dona Sacerdotes ſeptem cecinêre priores,
Tu centum, toties hunc bibe, & accipies.
Septem bis geniti memorantur dona Lyæi,
Hinc totidem nobis circulus ora facit.
Terq̃, quaterq̃ die colimus tua munera Bacchẽ,
Inde ſcyphus numero cingitur iſte pari.

Tetraſtichon de eodem.

Cui ſcyphus haud ſatis eſt, toties quẽ ſubleuet vnus,

Ex vno septenos bibat ille licet.
Idq; idem toties, donec securus eundi
Dicat; Io saturi terq; quaterq; sumus.

Octostichon de eodem.

Septem prudentes, septem miracula mundi,
Septem olim colles Roma fuere tui.
Septem errant stellæ, septem sunt hostia Nili,
Et nobis septem circulus ora facit:
Omnia clauduntur numero præclara sub isto,
Quo magis & vini conuenit ille Deo.
At tu si quoties fingit mihi circulus oram,
Ipse bibas toties, omnia solus eris.

Baptista Mantuanus eundem numerum pro Faustum enim Pastorem ita loquentem ind

Funde iterum, potare semel, gustare secundu
Colluit os potus, calefacta refrigerat ora
Tertius: arma siti bellumq; indicere quart
Aggreditur: quintus pugnat: victoria sexti
Septimus (Oenophili senis est doctrina) tri
phat.

& Dominicus Baudius Iamb. lib. 3.

----- Faxo nactus vt sies
Qui non sit impar laude siccandi scyphos
Magno Poëtæ;
Iam quinquies bibatur, impari Deus
Tenore gaudet: terq; quaterq; septimus
Requirit vltrò numerus ominis boni.

Etenim impares cyathos exsorbebant anti
iuxta illud: *Ter bibe, vel quinquies, & non qua*

lerat alio modo intelligendum, vt interpre-
t Plutarchus: Duabus vini potionibus tres
: admiſce, & ita quinquies bibes; Item dua-
iquæ menſuræ tertiam vini adhibe; & ſic
gruenter adagio ter bibere diceris.
erùm omnes ferè auctores ternos cyathos
ibus circumſcribunt. Apuleius lib. 3. flor.
ntißimi ſupra menſam celebre dictum eſſe: Pri-
crateram ad ſitim pertinere, ſecundam ad hila-
em, ad voluptatem tertiam, quartam ad inſa-
. Athenæus lib. x. I. ſanitatis. II. voluptatis. II. ſomni. IV. non eſſe noſtrum, ſed iniuriæ, contumeliæ. V. vociferationis. VI. laſciuiæ. VI. ſugillationum. VIII. vocantis. IX. bilis & in-
e eſſe ſcribit.
reas VVilexius:
Qui cupit expertem morbis traducere vitam,
Accumbens menſæ, pocula trina bibat, &c.
eanus Genial. ſerm. lib. poſt aliquot conuiuij
s enumeratas, ter eſſe bibendum ſtatuit.
At Libero Patre cum cauitione
Treis crateras haurias;
Primam ſitis cauſſa,
Secundam ſis, hilaritatis:
Tertiam, ſodes, voluptatis:
Primam Muſis,
Secundam ſtudiorum Præſidi Apollini,
Tertiam ſomno.
epiades & Eubolus Comicus primam cra-

teram

teram ſanitati ſeu ſiti, ſecundam voluptati, t
ſomno & hilaritati detulerunt. Epicrates:
ſolos crates immiſceo prudentibus ; vnum valetu
ergò, quem primum ebibunt, alterum amoris &
ptatis, tertium ſomni, quem haurientes, ſapienti
pellantur, domum ibunt ; quartus non amplius e
ſter, ſed contumeliæ, quintus vociferationis, ſextu
ſaniæ, vt etiam ad vulnerandum inuitet : mu
enim vinum in vnum vaſculum infuſum faci
ſubuertit eos, qui biberunt. Antiphones: *Vis tu*
clariſsimè bibere, præclarè mecum ageretur, igitu
moue : adtria enim pocula aiunt Deos venera
Græcus quidam in Anthologia Gnomica:

Tres mihi crateres complet Genialis Iacchus,
Prudentum in menſa, quos bibat ordo, me
Viribus integris primus datur, alter amori,
Et ſalibus, ſed quos menſa pudica probet:
Tertius eſt ſomni, quemq; ſapienſq;, bonuſq;
Sciat ad aſſuetos remeare Lares.
Reſpuo cui comes eſt odioſa proteruia quartum
Et qui clamorum murmura quintus amat
Degeneres ſextus planè facit, iſq; furorem
Excitat, & lites, ſæuaq; bella ſerit.
Anguſto immodicus vaſi liquor inditus, ipſis
Potorum plantis noxius eſſe ſolet.

Perſæ poſtquam ternos ſcyphos comporau
conuiuia dimittebant, vt ſcribit Alexander
dus de ritibus: Nemo ad tam paucum nume
potum reduxit, niſi Panyaſis Poëta, qui ſeue

primum cyathum Gratiis, Dionysio alterum, riæ tertium tribuit.

11. Scipio Mercurius lib. 7. cap. 28. de gli or pop. d'Italia, duas libras potus pro prandio oribus elargitur: *si correge questo errore con adopr vn bichiere, che non passi otto once, & in tutte le te non passar la somma di due libre di vino, da doi once sottili per libra, poco più ò meno conforme la ntità de cibi, che si mangia, la stagion dell' anno, la sete.*

Leges Lipsiani Conuiuii, quæ ad potum spectant, quæque Antiq. lect. lib. 3. cap. 1. leguntur, sunt hæ:

I. *Vinum purum putum puer infundito.*

II. *Nymphis in hoc regno aqua & igni interdictum esto.*

III. *A summo ad imum more maiorum bibunto.*

IV. *Patera vinum circumferunto.*

V. *Decem cyathi summa potio sunto.*

VI. *Musis nonum, decumum Apollini libanto.*

VII. *Dominam si quis habessit, indicium facito.*

VIII. *Eius & propitiæ Deæ nomine supra numerum bibito.*

Has leges ipsemet sic explicat:

Primum & secundum caput meæ legis, quibus vinum merum esse iubeo, & Nymphas, siue placet dicere mphas, in exilium mitto: scire licet esse à Catullo stro, quiex legè Posthumia iussit, Lymphas abire ad seue-

ſeueros. & rectè Catullus ; Lymphatum enim v
lymphatam mentem efficere putandum eſt. Hic
nius, vt principium huius legis, inquit, video nos
nam cœnam minimè habituros. Quippe ſubiecit,
lia hodie, non fortinalia agitãda ſunt. & placet
tinus ille Soſia, qui Hirneam, vt matre fuerat n
vini eduxit meri.

Porrò vinum 1. purum debet eſſe leue, vi
rumque eſt Gallicum album, & Rhenanu
his regionibus: eiuſmodi enim vina iniuriâ af
rentur, ſi ea conuiuæ aquâ diluta potita
2. Harum regionum conſuetudinem imit
in quibus mos non eſt, vinum in conuiuiis
admiſceri.

Tertium caput à ſummo bibere iubet ad in
Morem hunc Romanis ſolennem in omni con
fuiſſe, cùm paulò hilariùs inuitare ſe vellent,
oſtendero.

Plautus Perſa,

--- Age puere,
A ſummo ſeptenis cyathis committe hos l

Aſinaria.

Da puere ab ſummo, age tu interibi ab infin
ſuauium.

Pertinet huc illud Ciceronis in Catone, & is ſe
qui more maiorum A ſummo adhibetur in pocul

Hunc morem Belgæ, & Germani præc
imitantur; de quo alibi.

Quartum caput de poculi genere ſancit, aliu

solam pateram potioni huic, A summo, relinquit. temere. Nam etiam antiquitus Patera huic vsui ..., Varro 4. de ll. Prætereà in poculis erant pateræ, ...òd pateant latiùs, ita dictæ : hisce etiam nunc in ...ico conuiuio antiquitatis retinendæ caussâ, cùm ...istri fiunt, potio circumfertur, & in sacrificando, ...oculo Magistratus dat Deo vinum.

Verùm hæc Lipsij lex, quò ad pateram non ...batur ; etenim patera non quibuslibet conui..., sed magnificis ac regiis conuenit, vt An...is Baccius lib. 4. affirmat : *Cratera & patera ...ntur in conuiuiis magnificis pro regio poculo, vt ...d Virgilium in conuiuio Reginæ, 1. AEneid.*

Crateras magnos statuunt, & vina coronant.

...mq; vasa aurea, ac bibendo idonea, dum subdit:

--- Ille impiger hausit

Spumantem pateram, & pleno se proluit auro.

De qua & Liuius : Legati à Pesto pateras aureas ...am attulere. & Ioan. Bruyrenus de re ciba... lib. 3. cap. 8. *Pateram præcipuè Principibus & ...eribus peculiarem existimo. Vnde Fabritius quidem --- bellicosos Imperator vetabat habere plusquã ...rã & salinum ex argento*; potiùs culullis amicis ...et propinandum. quibus monet Horatius in ...ēt, explorari, debere seu familiari poculo veros ...icos, vt idem Baccius annotauit.

Prætereà vnum tantummodò calicis genus ...uiuium dedecet; mos enim omnium gentium ... diuersa potoria vasa in conuiuiis adhibere

præ-

præsertim quando diuersæ speciei vina propi-
tur. Gallica enim vina, Hispanica, Rhenana, Ge-
tica diuersos calices amant; cùm eiusmodi
colorem in variis cyathis repræsentent. Qu
re Lipsius est intelligendus, quando à summ
imum propinamus, quia tunc patera commo
& magis propria videtur: quod quidem in co
uio semel aut iterum fit. alioqui si decies cy
deberent à summo ad imum circumferri, co
uæ defatigarentur, inque toto conuiuii temp
sine siti aliqui ebibere conarentur.

*Quintum caput decem cyathos definit, qui nu
arbitrij mei est, fateor, sed tamen imitatione
qua.*

---- aut nouem igitur
*Deini bibe, aut nuncium remitte Musis. At t
cem definis, inquit Deinius. Nimirum Plauto auc
inquit Castio in Sticho,*

*Vide quot cyathos bibimus? St. Tot quot d
sunt tibi in manu.*
*Tibi propino decem, affunde tu tibi inde s
pis.*

Decem cyathi, & qui sequuntur primâ fro
magna potio esse videntur, sed cyathus est
cies minuti poculi; duo enim cyathi tres vr
continebant; nam, vt scribit Baccius lib
*In vasis quidem, quæ proposuimus potoriis, frequ
pocula, & in mensuris cyathus, calix, hemina, &
mina partes; cyathus, qui caperet sexcunciam, vel*

i, vnciam cum dimidia, pro hemina ſcilicet men-
nciarum vndecim: & pro portione ſicut vnciæ in
continentur duodecim, ſic duodecim cyathi erant
nina, ex quibus & rationem habemus variarum
rarum, quæ occurrunt in potibus. Sextans,
ars hemina, ſeu cyathi duo, ad tres vncias. Qua-
tres in hemina cyathi. Triens quatuor. Quin-
quinque cyathi. Bes octo. Deunx vna minus vn-
libra, vel cyathi vndecim in hemina. Quare
ſtus, qui, Suetonio teſte, bibere ſolebat ſextantes
, & ter biberet, iuſta erat menſura, duos ſcilicet
os pro vice, tres vncias pondere, & in totam men-
nouem in decem vncias vini, atque hinc clarè
Martialis obiectio in amicum bibacem lib. II.

Poto ego ſextantes, tu potas Cinna deun-
ces.

xtantem poto, hoc eſt, à duobus cyathis ad trien-
eu quartam partem libræ; tu deuncem fere li-
vno cyatho minus.

xtum caput libationem in menſa cõſtituit, quam
illi in omni conuiuio religioſè ſeruabant -- Græ-
mani in menſis ſeruarunt --- ergo vt Amatores
ri, Bellatores Marti, quid ni item nos nouem Vir-
n alumni, Muſis & Apollini ſtudiorum Præſidè
bemus?

erùm quando conuiuæ hanc moralem liba-
:m ſunt facturi (ita enim Lipſius eſt intelli-
lus, ne antiquorum ſuperſtitionem reuoca-
quis putaret) præſtantiſſimum vinum eſt ad-
hiben-

hibendum; non enim quoduis vinum in sacri
hibebatur, vt Stuchkius annotauit, & in sec
capite primi libri diximus: lege eundem,
sinum, Baccium, & alios.

Sequitur caput septimum, quod libert
inter æquales constituit, & Dominam & a
dominari vult, & in eius nomen vndeci
cyathum permittit: quod quidem Græci &
mani faciebant; etenim si libertas tolleretur,
nia quoque, quæ ad verum conuiuium requ
tur, tolli esset necesse. & vbi is mos est, debe
seruari, in his præsertim regionibus, in qu
homines sine vlla malitia in eiusmodi rebu
ueniuntur. In Italia autem si conuiuæ inter bi
dum, amicorum aut amicarum memoriam r
lerent ac renouarent, vix sine peccato id eff
possent: etenim amicis aliquis è conuiuis for
malignaretur; & amicarum recordatione ani
luxuriâ deflagraret. At verò in Septemtri
regione vinum istud amoris, amicũ aut ami
memoria repetendo, liberè ebibi potest, &
bet.

12. Prima assertio: Auctores, qui ternos
thos rigoroso stylo solùm ebibi debere iube
iis, qui sanguineę & humidę sunt temperat
aut de iis, qui vitam Philosophicam aut sede
riam agunt: aut de priuatis domesticisque p
diis ac contuberniis; aut de locis, in quibus
generosissima nascuntur, loqui fortasse vo

ut: alioquin absurdum esset omnes homines, diuersi sunt temperamenti, diuersæ naturæ, rsarum ætatum ac professionum, eadem vini sura metiri.

Primò, quia vinorum alia sunt leuia & infima, arum virium, & parum ab aquæ natura recetia, quæ procul dubio nullius mentem, etiam liqua quantitate desumpta, obtenebrare, corque nocumentum inferre minimè valent. E rà, aliqua sunt tam generosa, vt Græca, Cor- Maluatica, Muscatula Syracusana, & eiusli, quorum terni cyathi si potarentur, statim t peterent, plurimorumque rationem ac iuim breui temporis spatio interturbarent.

Secũdò, quia virium cõseruandarũ habenda est ; at multi, qui corpore sunt robusto, & quialor natiuus est multus & efficax, tribus his vires refocillare, seu consuetas conseruaequirent : ergo liberaliore potu indigent; ut corpora nimium exsiccarentur.

Tertiò, multi multum comedunt ob caloris i vehementiam; ergo tres cyathos debent ado excedere, vt cibis potus correspon-

Quartò, quia, Basilio teste, vt refert Ianus arus, *fieri non potest, vt aut tempus idem omnicibo potuq;, aut idem modus, aut eadem mensure certa definiatur, sed communis scopus indigenpletio.*

Hæc Basilius, quibus Cornarus hoc sul-
git: *Nam cùm corpus humanum in perpetuo sit*
re, & singulis propemodum momentis decedat ali
ideò naturales in illo sunt appetitus, requirentes i
eius, quod defluxit, repositionem, tam in arido,
humido nutrimento. Igitur vera ratio verusq; i
constitui alius non potest, quàm restitutio eius,
aßumptum est: & quidem talis, qualis ad consti
nem & conseruationem naturæ est necessaria.
quid hanc necessariam sustentationem excedit,
dum est. Et rectè Plutarchus ad hanc r
sympos. 2. quæst. 10. *Sicut qui multis ægrota*
æqualia medicamenta mensuris & ponderibus
distribueret, re esset ridiculus: ita etiam haben
præbitor, qui homines neq; sitientes, neque esur
vniuersos æquali modo volet curare, mensura
quod cuiq; tribuendum sit, arithmetica, non
trica definiens ratione: In cauponam quidem vr
blica omnes mensura vna vtentes; ad cœnam
quisq; apportantem ventrem venimus, que
æquale, sed sufficiens ei, quod sit, impleat.

Quintò, quia libera mensa censorem fe-
quit, vt ait Hercules Strozza:

Immortale mihi fundas, Menmisce Falernu
Sutilibus vernent pocula grata rosis.
Omnia lætitia, sint omnia plena Lyæi:
Omnia sint cantus, omnia plena ioci.
Nunc Bacchum celebrare decet, Bacchoq; fu
Promere fumosis Maßica vina cadis.

unde iterum calathos, iterum numerare labora:
Expetit vndenos Parthenopæa scyphos.
orqueat exhaustas cùm sicca Canicula fauces,
Nunc Dominæ nomen grandius esse velim.
Dextantem numeras, ceu nullum deposcat amorem,
Quæ grauat aflatu quarta elementa suo.
Quid cyatho fraudare sitim, meritoq; figuram
Quæris, & insanos fundis inepte sonos?
Quid tibi cum dapibus, Varroq; Macerq; citantur.
Censorem nescit libera mensa pati.
Cùm mihi præstiteris totum exhaurire deuncem,
Sit tibi pro sterili spiritus ille nota.

prehenduntur enim ij, qui in conuiuijs siue aporationibus bibendi modum conuiuis scribebant, quas leges Horat. lib. 2. satyr. 8. nas appellat, propterea quòd conuiuæ æqua- cyathos hauriebant,

iccat inæqualeis calices conuiua solutus
Legibus insanis.

mo enim ad præscriptum, neque vi ad biben- a cogi debet, sed tantum debet quisque ebi- e, quantum illi animus suadet, & quantum iræ & corpori est satis. & vt inquit Georgius orius in medico de Republ. symp. *In conuiuio ntum quisq; aut edere, aut bibere volet, penes e trium erit.* Nam medicè viuere, pessimè de- deò rectè consulit Celsus: *Interdum conui- esse, interdum ab eo se subtrahere, m plus iusto, ò non ampliùs assumere, bis die tus, quàm se-*

mel cibum, & ſemper quamplurimum, dummodò
coquatur. & Lucret.

Nec refert quicquam quo victu corpus alatur
Dummodò quod capias, concoctum didere po
Artubus & ſtomachi humectum ſeruare
norem.

Qui humidæ ſunt naturæ, rarò bibunt, niſi ci
ſale conditos edant, & vnico vini hauſtu, aut
tem duobus ſunt contenti; & vt benè dicit
ſopeus.

Duriùs inuito cyathos obtrudere noli:
Non ſapiunt ſtomacho vina coacta meo.
Aequè eſt grande ſcelus, nolentem cogere, quàm
Pellitur à gelida cùm ſitibundus aqua.
Vino iunguntur, vino ſoluuntur amici,
Nemo tuo iuſſu vina coacta bibat.
Quod ſatis eſt pota, modus eſt retinendus vbiq;:
Omnia finito ſunt cohibenda modo.

Sextò, qui frigido ſunt ſtomacho, vinum
liùs, quàm, qui ſunt calido, ferunt, eiſque
conducit: ergo liberaliùs Libero debent in
gere.

Septimò, æſtatis tempore, quando noſtra
natura ardoribus deflagrat æſtiuis, & pro
ſum ſoluitur, exſiccatur, & debilitatur,
gio vini vſu eſt humectanda & reficienda.

Octauò, quia iuuenibus & conſiſtentis
viris eadem menſura non conuenit; vinum
quod iuuenum incendit, virorum corpora in

Nonò, qui deambulando, cursitando, vt Medici, Aduocati, Procuratores, &c. professionem suam exercent, maiorem vini quantitatem sorbere debent, ijs qui otiosè, & sine vlla penitus laboris exercitatione vitam cochlearum more diuini traducunt.

Decimò, multi quamuis viginti & amplius pocula absorberent, tamen à solio rationis non deturbantur, nullisque incommodis ob stomachi dolor, ac hepatis siccitatem afficiuntur; plurimi verò duobus tribúsue cyathis epotis statim temulenti, elingues & stupidi euadunt.

12. Vndecimò, quia fœminis ob corpora earum fluida ac humida, vt senibus pariles haustus non sunt præfigendi.

13. Secunda assertio: Vnusquisque in quotidiano prandio ac cœna tantum vini debet bibere, quantum eius natura & sanitas postulat: de cibus certam experientiam habere potest. Hæc assertio est per se clara, neque probatione indigeat, cùm ex ijs, quæ suprà diximus, sit deducta.

Tertia assertio: In conuiuijs funeralibus licet consueta quantitate recedere, dummodo sanitas manifestè non lædatur, & limites ebrietatis vitentur.

Ratio est, quia cùm eiusmodi conuiuia ad animi mœrorem ac tristitiam, quæ medullas ipsas quando exerunt, abijciendam, parentur, finem conuiuatores consequi, flebilem ægritudinem im-

minuere, mortiſque parentum aut filiorum
cordationem, quæ mentem lacerat ac conſu
obliuioni tradere nequirent, niſi largiùs con
tarent. & Lælius Peregrinus cap. 3. de mor.
bit, potum vini albi & generoſi triſtitiam &
lores expellere.

Quarta aſſertio: Puerile eſſet in conuiuij
res ſcyphos ſingulis propinare, tum ob ea,
ſuperiùs allata ſunt, tum quia inconſideratiſ
ac dementiſsima temeritas eſſet, vt tantum
mæi, quantum Gygantes, fœminæ tantum,
tum viri, tantum nanus, quantum Goliad, tan
imbelles ſenes, teneriſque pueri, quantum
ſti homines perpotarent: Si verò Pincerna
gulorum corporis robur, & temperatura
ploratas haberet, vinum diſcretè, ſanoque
cio conuictoribus poſſet afferre; dummodò
libet debita ſibi portione vellet eſſe conte
At quia eſt impoſſibile, vt Pincerna, aut Ma
conuiuij ſingulorum naturas agnoſcat, & vt
uiuæ naturarum ſuarum genios in biben
quantur, vanus labor eſſet, præcepta biben
conuiuijs alicui tradere. Sed ſeueræ leges pc
quidem ijs dari, qui conuiuantes ad perbac
dum cogunt, quia vini hauſtus debent eſſe
tanei, & vnuſquiſque naturam ſuam examin
ſumere, quod velit, & tantum, quantum co
robur tolerare ſine ſanitatis præiudicio poſſ

Quinta aſſertio: Si numerus cyathoru
ſen

nnibus conuiuijs ſit circumſcribendus; ego
tiſtæ Mantuano aſſentior:

rimò, quia numerus ſeptenarius in conuiuijs
defectum & exceſſum eſſe, quandamque
liocritatem ſeruare videtur.

ecundò, quia, ſicut ſeptenarius conuiuijs epu-
ie eſt aſſignatus: ſic ſeptem cyathos ex ſep-
vncijs conuiuæ ſine vllo incommodo poſ-
epotare.

ertiò, quia hanc menſuram omnes facillimè
e valent. Nam conuiuia ad multum tempus
trahuntur, ita vt primum, ſecundum, tertium
quartum vini hauſtum iam venas permeaſſe,
ſtumque fuiſſe, veſica illud depellente & eua-
nte compotatores perſentiant.

Quartò, quia videtur fuiſſe ordinaria antiquo-
, & priuatorum conuiuiorum menſura. Mar-
s lib. 6. 35.

Septem clepſydras magna tibi voce petenti, &c.
ib. 9. 86.

Septem poſt calices Opimiani, &c.

Caput ſextum.

1. TRia præcipuè compotationes requi
2. Nulla maior voluptas, quàm Muſ
lere. 3. Poëtæ ad delectandum
4. Carminibus vaticinantur. 5. P
pem locum in conuiuijs obtinere debent. 6. V
largè bibere exoptant. 7. In vino generoſo Mu
titant. 8. Carmina bibendo non ſolùm fluunt
rùm etiam ruunt. 9. Vina generoſa apertè
debent. 10. Satius eſt Bacchico furore, quàm
corripi. 11. Non debent eſse in petendo frequ
12. Tantum vini petendum, quantum ſatis ad c
na contexenda. 13. Compotores in effun
Poëtis vinum liberales eſſe debent. 14. Hac tem
te tanta eſt reuerentia Poeſi, quanta lupanari. 1
contemnantur. 16. Cur hoc tempore nulli ferè
17. Non ſolùm irridentur, verùm etiam foras e
tur. 18. Qui cupit Poetas audire cantantes, ſo
de ſollicitudine mentem eruat. 19. Omnia inte
ſubeunt. ſola carmina mortem ignorant. 20.
ſta Muſica potationibus adhibenda. 21. Mu
omnibus rebus creatis inuenitur. 22. Muſica e
quæ conuiuia præſtat. 23. Dat quietem ſeßis. 2
fœminata Muſica à conuiuijs exterminanda. 25
plebeia cantilinæ. 26. In funebribus conuiuij
leni voce canere. 27. Ridiculæ cantilenæ, quæ

n seruant, admittendæ. 28. *Compotatio Ro-*
quirit. 29. *Roseas coronas antiqui capiti ap-*
int. 30. *Rosa ebrietatem arcet.* 31 *Spiritus*
ficit. 32. *Est taciturnitatis signum.* 33. *Est*
ctatissimus. 34. *Est flos amicus Poëtis.* 35. *Est*
amica. 36. *Prope vinum collocanda.* 37. *Pul-*
dinem citò perituram præsignificat. 38. *Est*
æ vitæ simulachrum. 39. *Plus æquo blan-*
voluptatem significat.

Ria præcipuè compotationes requirunt;
Primò, aliquem Poëtam, qui aliquo dul-
orum carminum genere, compotatores de-
do exhilaret, vnde Homerus in Apollinis
no:

O Puellæ, qui vobis vir suauissimus Poetarum
Hic versatur, & caussa cuius maximam capi-
tis voluptatem.

Et vt Eobanus Hessus Eclog. 2.

Dicite, quæ potior, quæ maior in orbe, voluptas,
Quàm Musas colere, & Musarum amplexibus
vti,
Viuere apud Musas, doctis se tradere Musis?

Poëtæ enim ad delectandum sunt nati; qua-
a omnium, compotatorum præsertim, vt
cra esse deberet: vt enim ait Fracastorius
alogo de Poëtica: *Quum ob furorem diuinos,*
Deo tactos & vates Poëtas dixere: & qui de
rerum inuentoribus tractauere, omnem Poeta-
riginem in Deos retulere; Linumq; & Orpheum,

&

& antiquiores illos Poetas, Deorum filios pro
quippe cùm iure diuino dici Poetæ mereantur,
eam dicendi diuinitatem inuenere, quæ & Dij p
cula ad homines loqui dignati sunt.

4. Et præsertim quando Baccho sunt
carminibus vaticinantur, iuxta illud Eu
in Bacchis:

Vates verò Deus hic est. etenim ipsa Bacc
Et ipsa insania magnã vaticinandi vim
Quando enim hic Deus in corpus vener
modicum,
Dicere futura insanientes facit.

5. Quamobrem principem locum inte
potatores, vt apud Græcos in festis Bacchi
dotes omnibus, ipsi quoque supremo mag
antestabant, obtinere iure meritò debent

6. Cùm præcipuè vini, ob caussas alibi e
tas, sint auidissimi, largeque bibere exc
Tibullus Eleg. 7.

Huc ades, & centum ludos Geniumq; chore
Concelebra, & multo tempora funde me

Virgilius Eclog. 5.

Et multo in primis hilarans conuiuia B
Ante focum si frigus erit, si meßis in vmb
Vina nouum fundam calathis Aruisia n

7. In vino enim generoso ac optimo
Musæque, & cymbia in Poëtis latitant,
Iul. Cęsar Scaliger Anacreont.

Dicite hoc in cymbio
Quot latitant Poëtæ?
Quot cymbia in hoc Poëta?
Quot cymbia hoc in cymbio?
Poetæ quot in Poeta?
Age cymbio hoc sodalis
Cymbia excute & Poetas.

Vnde carmina melle dulciora non solùm
t, verùm etiam furiosissimè ruunt.
Et eiusmodi vina tanquam generosissima, &
ersus impræmeditatò fundendos optima
ę apertè petere deberent, vt perbellè idem
r.profert.

ec hilaris centum tenebrosa epigrammata lusus
Tetrica dum sapidis soluimus ora iocis.
oc triduo, dum cedit hyems genitalibus auris,
Et Zephyri verna spirat ab arce tepor.
udimus. Ille etiam menti calor excidit audax,
Præcipiti vt ruerem carmina rapta manu.
ui ne abeat, mihi Cantabricæ da vina Pyrenes,
Non sunt obscuris illa petenda notis.

: Tibullus lib. 3. Eleg. vi.

----- *Sed poscite Bacchi*
Munera; quem vestrûm pocula sicca iuuant.

n cùm sint tres Poëtici furores, Veneris, Bac-
& Musarum, iuxta illud eiusdem Anacreont.

Si furor est Cupido.
Si furor est Lyæus,
Si furor est Thalia,

Quo-

Quoties furor, furor, furor,
Amans, Bibens, Poeta?

10. Satius est Bacchico furore, quàm
corripi, ille cùm solus faciat Poëtas, eisq;
materiam subministret: & potiùs sit
necessitate, ab vno præcipuo, quàm à tr
perari: vt enim idem ait:

Bacchus, Musæ, Cupido
Tria sunt diuersa regna,
Haud tria diuersa monstra.
Vnum furiat, vnum infatuat,
Vnum expectorat ipsum pectus.
Vno vinctus se exuit homo.
Quî tribus ego victus?

11. Sed non sint in petendo frequentes,
chus omnia carmina, sua faciat. Nam &
versusque vinosi ironicè laudantur. Bellai

Fauste, tuum legi crassum farragine librum
In toto libro nil nisi vina petis.
Nil nisi vina petis, solus tibi Bacchus in ore
Et solùm potas ex Helicone merum.
Si tam vinosus, quàm sunt tua carmina, F
Carmina, quæ scribis, sunt placitura di

12. Sed tantum vini postulent, quan
sit ad carmina contexenda, & à singulis
toribus more veterum cantanda: ebriosi
furentes versus ad hilares modestosque
tatores non pertinent; sicut quoque nc
obscœnis vatem prorumpere verbis.

Compotatores è contrà in vinum Poë-
ndendo, liberales, non auari, esse tenentur;
eorum desiderant camœnis, faciant
palatum generoso Bacchi munere
e, iuxta illud Baptistæ Mantuani Eclog. v.

armina sunt auris, conuiuia caseus oris:
i cupis auditu, fac nos gaudere palato.

Neque Poëtas irrideant atq; subsannent;
intus canant; nam

empestate ista reuerentia tanta Poesi,
uanta Lupanari.

Cùm enim ij sint vt plurimum pauperes,
ibus, ac ipsismet Musis contemnuntur, vt
tista Mantuanus Eclog. v.

ityrus (vt fama est) sub Mecœnate robusto
ura, boues, & agros, & martia iura canebat
ltiùs, & magno pulsabat sidera cantu.
loquium fortuna dabat, nos debile vulgus,
annosos, macie affectos, farragine pastos
onia fugiunt Musæ, contemnit Apollo.

Quam ob caussam hoc tempore nulli fere
reperiuntur; quia, vt idem ait,

Magnates dare pauca pudet, dare magna recu-
sant,
Adde quòd & nostri curant ita carmina Reges,
t frondes Aquilo, mare libs, vineta pruinæ.
psi ad delicias Reges & ad ocia versi,
Quod celebrant, laudari optant. Hinc carmina
manant

Perdi-

Perdita de ſtudio Veneris, de ſcurrilitat
De ganea, de ſegnitie, de infantibus acti
Quæ caſtum, capitale nefas, celebrare P
At qui dura manu geſſere bella potenti,
Fortiter vtentes ferro, non molliter auro
Dilexere graues Muſas, Heroica facta,
Quæ faciunt Reges Heroica carmina la
Vt ceßere viri fortes, & maſculà virtus
Dicendum altiloqui nihil inuenere Poe
Occidit ingenium vatum, ruit alta Poe
At ſi fortè aliquis Regum gerit aſpera b
Et decus armorum ſtudiis belloq; parau
Nil genus externum, venturaq; ſecula
Laude ſuà gentis ſatur, & præſentibus
Barbarus eſt, neq; carmen amat vel a
auro
Mergitur, atque Midæ curis flagrantib

Et Euricius Cordus Eclog. x.

---- Priſcis id profuit annis
Cùm pius Auguſtus, cùm clarus erat M
Carminum amatores noſtrorum, ipſiq;
Barbara iam currunt contemptis ſecu
Eſt & iners vulgus, cantantes videt ag
Nec faciles tanto verſus auſcultat amo
Quin & deficiens iam vox mihi deſit a
Immißuq; meas lupo ſuffocat auenas.
Porrectis nummis opus eſt, nil fiſtula p
Dulciùs infœlix tinnire pecunia cœpit:
Et plus quàm calami rigidas inflectere

7. Verùm tamen non solùm deridentur, pro
oque putantur, verum etiam cùm sint egeni,
nil possint afferre, dedecore ac ignominia
eijciuntur; vt Iul. Cæsar Scaliger verissimè
nat:

onquam ego speraui tam peßima secla futura,
Vt bonus & pauper eßet inane pecus.
ille licet veniat Musis comitatus Homerus,
Si nihil attuleris, ibis Homere foras.
ille etiam veniat cælis comitatus Iesus;
Si nihil attulerit, ibit & ipse foras.

8. Quibus de caussis, qui cupit Poëtas audire
antes, tristem sollicitamque mentem bono
exhilarent, iuxta illud Mantuani:

------ Si vis nostras audire Camœnas,
Erue sopitam de sollicitudine mentem.

9. Cùm pręsertim omnia consumantur, ac
uiosum interitum subeant, sola carmina mor-
ignorent, vt verè ait C. Veleius sylu. lib. 2.

Aeterna vita & carituro nomine mortis
Insidijs, adeò nullum sine numine nomen
Surgit Apollineo. tacitis consumitur annis
Mortalis quodcunq; manus molitur & audet.
Namq; vbi Piramydes, atque ardua Mausolæi
Saxa? iacent Phrygiæ Neptunia mœnia Troiæ.
Atq; quotam antiquæ partem est nunc cernere
Romæ.
Omnia corrumpunt anni. tantummodo Vatum
Durat opus: seramq; ignorant carmina mortem.

Car-

Carmina sub valle Aonia, quæ dictat Ap
Quæ fidibus texens varius Polyhimnia ca

Et vt Eobanus Hessus E log. 2.

Carmina sacrorum sunt immortalia va
Immortalis honor, pereunt æs, purpura, g
Quas nigrus auidus tollit Mercator ab In
Nomina me fugiunt, vrbanæ cognita pl
Iaspida me docuit mater, viridemq; Sma
Quæq; gerunt collo suspensa corallia Nyr
Omnia prætereunt: nescitis fata Camœn

20. Secundò, Musicam; nam q
conuiuia eam requirere non videantur, v
Euripides ait in Medea:

----- *Vbi verò lauta*
Conuiuia, quid frustrà intendunt vocem
Præsens enim habet oblectationem à sese,
Conuiuii frequentia hominibus.

Potationibus tamen Homeri auctoritate,
hibenda; qui sic cantat:

At decet ad lautas cantorem accersere m

& alibi:

Cantorē accersunt, qui carmine mulceat
Auditurq; ampla conuiuii cantor in Au
Ordine dispositis longo.

& vt Obsopeus:

------ *Post Musica Bacchum*
Sola in sympositis debet habere locum.
Musica lætificat mœrentia pectora cantu,

Cum Bromio compar Musica nomen habet.
lectare lugentes Euan, hæc carmine mœsta
Mente melancholicos excitat atq; iuuat.
le calore replet, mouet hæc præcordia, & intrat
Cum vino harmoniæ viscera tota sonus.
gentem dulci iungit sibi carmine laudem,
Fundere quæ doctum nouit ab ore melos.
hemius exemplo est magni cytharœdus Homeri,
Dum canit ingratis carmina culta procis.
olus hic effugit fatum crudele manusq;,
Dulichias placidæ nobilis arte lyræ, &c.

1. Secundò, quia Musica in omnibus rebus
is inuenitur; vt enim eruditè Cassiodorus lib.
Mus. *Musica disciplina per omnes actus vitæ nostræ*
itione diffunditur. Primum, si Creatoris manda-
iamus, & puris mentibus, statutis ab eo regulis
amus. Quidquid enim loquimur, vel intrinsecus
rum pulsibus commouemur, per Musicos Rythmos
oniæ virtutibus probatur esse sociatum: Musica
e est scientia benè modulandi, quòd si nos bona
rsatione tractemus, talis disciplinæ probamur
r esse sociati: quando verò iniquitates gerimus,
am non habemus: Cœlum quoque, & terram,
nnia, quæ in eis dispensatione superna peragun-
on sunt sine Musica disciplina: quum Pythago-
unc mundum per Musicam conditum, & guber-
osse testatur. In ipsa quoque religione valde per-
a est: vt decalogi decachordus, tinnitus cytharæ,
ina, organi melodia, cymbalorum sonus. Ipsum

quoque Psalterium ad instar instrumenti Musi
minatum esse non dubium est: eò quòd in ipso
neatur cœlestium virtutum suauissima & grat
dulatio.

& Hieronymus Faletus lib.5. Poëmat.

Et meritò, tristes animos, ægrumq; laboren
Vnica tu releuas, diuúmq; hominumq; vo
Qua sine nihil iucundum animis, nec a
quidquam.
Ad cuius numeros Superi vertuntur, & or
At cœlo radiant ignes, quibus emicat inge
Signifer, & leges, præscriptaq; tempora se
Te Phœbus, Phœbiq; soror diu, & aurea
Astra suos agitant constanti fœdere moti
Stantq; axes, quibus ipse ingens versa
lympus,
Et certos elementa suos retinentia motus
Quidquid adest nobis, quidquid hic
mouetur,
Harmonicum est, prorsus nil nisi Musica
Cùm regis aëra, aquas, terras, cœlu
fundum,
Qua sine materies omnis cumulata iacet,

Ergo & potationes Musica carere non de

22. Tertiò, quia compotationes ad tri
exterminandam, hilaritatem induce
animum fessum recreandum, ad vires
ciendas plerumque parantur: sed hec

sica quoque præstat. vt enim idem Cassiodo-
variar. lib. 2. 40.

*ristitiam noxiam iucundat: tumidos furores at-
at: cruentam sæuitiam efficit blandam: excitat
uiam soporantemq; languorem: vigilantibus reddit
errimam quietem: vitiatam turpi amore ad ho-
m studium reuocat castitatem; sanat mentis tæ-
; bonis cogitationibus semper aduersum: perni-
odia conuertit ad auxiliatricem gratiam, &
beatum genus curationis est, per dulcissimas vo-
ates expellit animi passiones. Incorpoream ani-
n corporaliter mulcet, & solo auditu ad quod vult
cit: quam tenere non præualet verbo tacito, ma-
s clamat, sine ore loquitur, & per insensibilium
quium præualet sensuum exercere dominatum.*
sæus, vt refert Arist.

Dulcius esse nihil cantu mortalibus ægris.

Petrarcha Eclog. 4.

----- *Citharæ solatia nescis*
Rem magnam (si nota) voces, fastidia mulcet;
Laxatos animos reficit, solatur amicos,
Gaudia restituit, pellit de pectore luctum,
Exsiccat lachrymas, compescit flebile murmur.
Spes reuehit, frangitq; metum, vultumq; se-
renat.

. Casus quoque lib. 8. c. vi. Sphæræ ciuit. *Dat
tem, si simus fessi; mores, si simus mali: sapientiam,
ns ignari: libertatem ab affectibus, si simus scele-
s mancipati: defessos enim recreat, flagitiosos cor-*

rigit, ignaros docet, otiosos & segnes ad studium tis trahit: Ergo cùm Musica sit melancholiam lendi, animum conturbatum sedandi, mentem a erigendi instrumentum, & ad solatium, ad mo studium sapientiæ induendum inuenta, vitæ co platiuæ atque actiuæ accommodata, non solùm mensis conuiuijsq; , verùm etiam omni human parti conuenit.

Musica etiam, vt idem Casus cap. 3. affi *fessa corporis membra reficit, spiritus attonito ciores reddit; vires sepultas excitat; ipsum a deiectum mirificè erigit, & confirmat. Quid Negotiorum tædium Musica lenitur; Musica Dei numen colitur: Musica in bello hostis furo gitur: nulla est ergo pars vitæ siue in otio, siue in tio, siue in pace, siue in bello, quæ Musicæ vsu no ciatur.*

24. Sed noxia, periculosa, ac effemina monia est ab epulis mensisque extermi nam conuiuia per seipsa multas blanditias ritamenta libidinum, quibus conuictores nantur, habent, nisi quoque accedat noxi sica, quę ad voluptatum illecebras animo tet, Veneremque à Baccho calefactam acis flammet. Qua de re omnino prohibend homines luxuriosis modulationibus illecti, distrahuntur, studia virtutum contemnunt rum obscenarum dulcedine deprauantur,

s auocantur, moresque ad omnem molliciem buntur.

5. Item exterminandæ illæ plebeiæ & vulga-næ cantilenæ, quæ ad immoderatè compo-um prouocant: *Quicunque vult esse frater, bibat er, & quater; bibat semel & secundò, donec nihil fundo: bibat hera, bibat herus: ad bibendum o serus: bibat iste, bibat illa; bibat seruus cum lla. Et pro Rege, & pro Papa, bibe vinum sine t: & pro Papa, & pro Rege, bibe vinum sine lege. vna est lex Bacchica, bibentium spes vnica, &c.* inquam & eiusmodi Musicę seu voce, seu umentis factæ, de quibus Isaias 75. *cithara & , & tympanum, & tibia & vinum in conuiuiis is, & hinc opus Dei non respicitis*, omnino endæ sunt atque ablegandę.

6. In conuiuijs tamen funebribus licet leni e canere quæ ad mortui laudem declarandam unt; & in nuptialibus epithalamium, aut ora-culam, quę sponsorum mores, virtutem, ca-tem, studia, animi præstantiam celebret, pul-m sobolem polliceatur, coniugiumque in-abile ac concors futurum vaticinetur. Nam modi rerum commemoratione, animi ad vir-s comparandas acriter excitantur. De Ora-e & carmine nuptiali mentionem facit Lu-ius in conu. his verbis: Num Orationem Lu-ie in sponsæ laudem compositam, aut carmen tiale, quod genus permulta faciunt.

27. Ridiculæ quoque cantilenę, quæ m
ſtiam ſeruant, ſunt admittendæ: animus
modò has, modò illas modulationes excip
numerorum ſuauitate demulcetur, atque nih
minùs angitur.

Sed hæc omnia moderata eſſe debent;
acres & longo tempore protractæ cantione
mores exagitant, corporibuſque valde in
modant; vt enim monet Mercurialis lib. 6. c
Gymnaſt. *Verùm tamen illud Auicennæ dictum*
per memoria tenere oportet, quòd magnam longo
pore efficere vocem eſt timoroſum, quodq́ ex pr
vocis exercitationibus ſæpenumerò hernias a
crepaturas oriri contigit, ſicut noſtrates ſacerdot
cantores certam fidem facere poſſunt.

28. Tertiò, compotatio Roſam requiri
mò, quia ex vino nata. Nam vt refert Bene
Curtius Hort. lib. 30. c. 23. *alij aliter. Ferun*
Cupidinem in Deorum conuiuio ſaltationibus
uientem, alæ concuſſu pateram nectare plenam
tiſſe; cuius infuſu Roſæ flos humi adrubuit.

29. Secundò, Mos quorundam antiqu
erat, roſeas coronas non ſolùm capiti appl
Propert. Eleg. 4. lib. 3. teſte;

Me iuuat & multo mentem vincire Lyæo.
Et caput in verna ſemper habere roſa.

Et Ouidius Faſt. 5.

Tempora ſutilibus pinguntur tecta coronis,
Et latet iniecta ſplendida menſa roſa.

erùm etiam ipsas Rosas in pauimentis &
iuiali mensa inijcere; quod quidem non sine
terio erat.

9. Nam Rosa, cùm vi refrigerandi polleat,
etatem arcebat, vini calorem sua frigiditate
ndens.

1. Quartò, quia cùm in triclinijs ob hominũ
us aër malo ac tetro odore imbueretur, Rosa
est inter flores flagrantissima & beneolen-
suauemque auram spirat, cerebrum spiritus-
reficiebat.

32. Quintò, quia erat taciturnitatis signum,
ope quæ in conuiuijs fiunt, silentio tradenda,
nimè foris eliminanda, iuxta illud:

Est Rosa flos Veneris, cuius quo facta laterent,
Harpocrati matri dona dicauit amor.
Inde Rosam mensis hospes suspendit amicis.
Conuiua, vt sub ea dicta cauenda sciat.

33. Sextò, vt oculos visu, & nares flagrantissi-
odore delectaret; est enim Rosa flos specta-
imus, & principatum inter flores omnes faci-
obtinet; vt quidam ex Anacreonte:

Rosa honor decusq; florum,
Rosa cura amorq; veris,
Rosa cœlitum est voluptas;
Roseis puer cytheres
Caput implicat coronis,
Charitum choros frequentans.

nus Rosa.

Nam neque incultis plantarum surgit in hort
Nusquam formoso lilia de calice.
Nusquam quæ reliquas Princeps Reginaq; sti
Exsuperat folio luxuriante Rosa.

Et Camerarius:

Nam Venus vna deas inter plurima cunctas,
Vertice quot gemino clarus Olympus habe
Hunc tibi delegit florem, propriumq; dicauit,
Quo nullus verna pulchrior exit humo.

Sic passim alij.

34. Septimò, quia est flos amicus Poëtis enim Musæ aliquando excitantur, vt ait In Rosa:

Quæ mihi odoriferis satiato suauiter auris,
Pro telo in docto carmine sæpè fuit:
Cùm iuuenantem animũ primo sub vere iuua
Inter crescentes ire, redire Rosas,
Et modò maturo spoliare rosaria fructu,
Floridaq; in nostras texere serta comas.
Et modò vicinas in vota ciere Camœnas,
Carminaq; argutis ludere arundinibus.

35. Octauò, quia Rosa est Bacchi amica idem canit:

Et vos Bacchus amat, primus fragrantia Bac
Expressa è vestris vina bibit folijs.
Expositas magnorum ad puluinaria Diuũm,
Instituit sanctos pacificare Deos.

36. Qua de re Rosa est prope vinum co canda, eiq; affundenda. eius enim frigiditatem

nēs, de ſua calida fumoſitate multū remittit.
. Nonò, quia cùm in conuiuijs mulieres,
re, & ſæpè pulchræ venuſtæque adſint, Ro-
chritudinem citò perituram præſignificat.
ſicut Roſa pulchra breui tempore durat:
ulierum forma & ſpecies par tempus ha-
Philippus Maſſinus:

Dafne, che col bel pie le piaggie apriche,
Infiori, e col bel volto il ciel riſchiari,
E col bel ſeno e cò crin biondi e chiari
I gigli vinci, e le mature ſpiche.

Dafne veduto hai pur in ſi poche hore,
Febo ancider le roſe, e ſparir Maggio
Tal, d'humana beltà, caduco è'l fiore.

Ieronymus Angerianus:

lchra breui duras Roſa tempore, forma breuiq;
Tempore ſic formæ par Roſa tempus habet.

c in alijs tam Græcis, quàm Latinis paſſim
nodi ſimilitudines leguntur.

3. Decimò, quia Roſa eſt humanæ vitæ ſi-
chrum, vt egregiè Martinus Nortanus, quod
em ad conuiuas, qui vino ſe ingurgitant, per-
facit:

mana nobis ſimulachrum flebile vitæ
Dat breuis in medijs ſentibus orta Roſa.
æ cùm videntem calicis iam pandit honorem
Primulum, & explicito flore comante nitet.
non ſe prodit fragilem, reliquiſq; pudorem

Ful-

Fulgore, vt plantis luxuriare facit?
At mox tacta notis, posito capite elanguescit,
Et vix heu! lapsi signa decoris habet;
Sic miseri in medijs curis nascuntur homulli,
Summula queis vitæ tantula, quæso, datur
Ah breuis, atq; eadem cum nobis optima vita
Dulcacido nunquam non tamen illa mad
Ergo qui sapit, is dubiæ sic tempora vitæ
Ducat, spem vt longam ne inchoet ille nim
Sed mage præsentem studijs sic collocet horam
Prudens, & rebus sedulus inuigilet;
Ne frustrà ætatis iuuenili flore peracto,
Discere tunc cupiat, discere cùm nequeat.

39. Vndecimò, quia plus æquo blanda
luptatem sequitur, vt Adrianus vander B
ait:

Vt Rosa odorantum quamuis sit gloria florum
Spinarum pungens semper acumen habet:
Sic etiam placida, & plus æquo blanda volu
Nescio quid mæsti semper habere solet.

C

Caput ſeptimum.

Difficile compotationes ſine aliqua ebrietate celebrare. 2. Noctu vtilior ac tutior eſt compotatio. 3. Cœna ad vitæ commoditatem facit. 4. Compotationtu fieri ſolitas. 5. Tenebræ reuerentiam ha-
6. Hoſpiti ſeu amico vina optima propinanda.
um à cibo non debet longè abeſſe. 8. Famuli in
ando vino plerumq; immodeſti. 9. Meliora
uenſæ initio Hebræi apponebant. 10. Singula
ſingulis potoribus apponenda. 11. Poculum
um ſtatim abſorbendum. 12. Vina coronare
13. Vinum non eſt effundendum. 14. Præ-
es ad naturam pigram excitandam adinuentæ.
mpoßibile peregrinum bibitiones poſſe euitare.
ſanus mos patinas ſolummodò potoribus oſten-
17. Potorum fallaciæ. 18. Præmonitio.
d libitum bibentium vinum fluat. 20. Vinum
eſſe promptum. 21. Potores non interrumpan-
qua occaſione adagium explicatur. 22. Vaſa
unda. 23. Antiqui inter pocula Dijs litabant.
rimum & vltimum poculum Deo per gratiarum
iem eſt offerendum. 25. Lex eſt obſeruanda.
otoribus aliquando gratificandum. 27. Ger-
bibones. 28. Cauſſas legitimas habent bibendi.
Qui vinum ferre poteſt, ad conuiuium accedat.

30. *Quæ*

30. *Quæ sunt inter pocula dicta, fido silentio ten*
31. *Leges Romanorum à Romanis traductæ, à p*
nibus ablegandæ. 32. *Coactio ad bibendum*
nosa. 33. *Non omnes ventres, æquales.* 34.
uiuium oblectatio inter pocula. 35. *Potus c*
malus. 36. *Voluntaria inebriatio, peccatum.* 3
crilegium amicitiæ leges fœdare. 38. *Cœnæ,*
bus potores ad pergræcandum vi coguntur, non
stianæ, sed Thyesteæ sunt. 39. *Vino certare e*
barorum. 40. *Gustus vini bibendi violentia*
ritur. 41. *Qui sodalem ad se inebriandum c*
assassino peior. 42. *Nullus finis in ebrietate*
netur, ad quem potus institutus est. 43. *Nihil si*
quàm corporis animiq; salutem præbibendo an
44. *Ritus bibendi super sanitate Principibus*
45. *Abusus bibendi super sanitate Principun*
minandus. 46. *Incolumitas amicorum à p*
dependet. 47. *Mos Septemtrionalium in l*
48. *Eorum mos abijciendus.* 49. *German*
rosos compotores odio prosequuntur. 50
inter se certant, à compotationibus ablegandi.
venefici. 52. *Item qui amatorias potiones m*
propinant. 53. *Ex illis quid eueniat.* 54.
effectus, & cum amore Heroico affinitatem
55. *Quomodo conueniant.* 56. *Quomodo di*
57. *Philtra antiquis nota.* 58. *Item chara*
imagines, &c. 59. *Item qui bibendo certan*
tando bibunt. 60. *Item ij, qui expellendo*
lorum prætextu, in funebribus conuiuijs die n

61. *Laudandi, qui sepulchra extruunt.*
ion sufficit lachrymis, querelis ac vino mortuos
qui, & cur. 63. *Item qui poculo cœnas clau-*
non contenti, Sardanapalicam bibacitatem vsq;
cem traducunt. 64. *Eiusmodi bibitores castis-*
i. 65. *Nihil propiùs accedit ad similitudinem*
is, quàm somnus. 66. *Somnus omnia obliuioni*
t. 67. *Qui multùm dormiunt, iniuriam Deo*
s videntur. 68. *Vigilia somno anteponenda.*
omnolenti multis commodis priuantur. 70. *Vi-*
tia semper præ se fert laudem. 71. *Quæ quis pro-*
, præstet. 72. *Compotor sodali vices reddat.*

Vm difficile sit compotationes sine ali-
qua ebrietate ob sæculi corrupti mores
iuantiumq; abusus celebrare; & in prandio
is, quàm in cœna homines inebrientur, vt
it Lemnius lib. 2. c. 31. de occult. nat. mir.
fit vt in symposiis meridianis celeriùs temulentia
ines corripi contingat, quàm si eadem in cœnam
rantur.

.Nam, vt alia præteream, dimidia, vt inquit Pli-
periculi pars est noctis, hoc est, spe somni bibenti-
; somnus siquidem ad despumandam discutien-
q; vinolentiam adiumento est; noctu compota-
x commodior & vtilior erit.

Primò, Quia cœna ad vitæ cõmoditatem ac
tudinẽ facere videtur; vt enim ait Mercurialis
1. c. xi. Gymnast. *Quòd porrò vespertinam ho-*
cœnæ dedicarunt, in caussa fuisse præcipuè vita
com-

commoditatem existimo; siquidem difficile fuisset p exercitationes, balnea, & cibum agendis rebus o ram nauare: præterea cùm accumbentes cœnarent, statim somno capiebantur; alii modico temporis spa vigilantes dormitum ibant; ex quo ad hæc omnia n la opportunior hora, quàm vespertina inueniebat quamquam etiam nonnullos, & præsertim Medico hoc valetudinis quoq; rationem spectasse opinor, quado in nocte meliùs, quàm interdiu cibi conficiunt tunc q; perspicuum est, plus edendum, quando plus quitur. Quæ omnia ad cœnam nostri tempo faciunt.

4. Secundò, Quia compotationes sumptuosi res saltem ac liberaliores noctu fieri solitas, c ex hoc Poëta, tum ex multis alijs scriptoribus telligere licet, vt refert Stuchkius Antiq. c lib. 1. c. xi. Hor. ode 21. lib. 3. ad Amphoram:

Te Liber, & si lætâ aderit Venus,
Segnesq; nodum soluere Gratiæ,
Viuæq; producent lucernæ,
Dum rediens fugit astra Phœbus,
Supremo te Sole domi Torquate manebo;
Hoc simul edixit, non cessauere Poëtæ
Nocturno certare mero, patere diurno.

Epist. 1. ad Torquatum, & ep. ad Mæcen. 3. lib. 1. Idem lib. Sat. 2. Satyr. 6.

O noctes, cœnæq; Deûm quibus ipse meiq;

In quem versum Lambinus: Cur noctes cum cœnis c iunxit, an quòd cœnæ veterũ plerunq; noctu agitab tur, totã noctem producebãtur? Lucretius li. 2. Lum nocturnis epulis vt suppeditentur. Hinc Athen lib.

7. *Medicũ quendã Daphnũ nomine inducit ita lo-*
ntem; Vtiliores sunt omni corpori nocturnæ cœnæ.
m lunæ astrum ad cibum concoquendum valde ac-
modatum est, cùm vim habeat putrefaciendi; con-
io autem putrefactione constat. Eodem pertinet lo-
ille Horatii Od. 26. lib. 1.

Vino & lucernis Medus Acinaces,
Immane quantum discrepat, &c.

5. Tertiò, Quia vox multa occultat; vt enim
uit Euripides in Bacchis:

Hæc verò sacra noctu, aut interdiu celebras,
Noctu plerunq; reuerentiam habent tenebræ.

ia multi ex Medicis, vt Cardanus contrad.
. Curtius, Christophorus à Vega, Ioan-
s Langius, Fuchsius cœnam copiosiorem
leni, Hip. Celsi auctoritatibus innixi, esse de-
re opinantur. quorum argumenta aduersario-
n sunt validiora.

6. Vina optima hospiti seu amico propinet,
que vappam vino generoso admisceat, vt fecit
icca, qui bonum malo miscuit, vt conuictores
nùs biberent, à Martiale 5. ep. reprehensus:

Quid te Tucca iuuat vetulo miscere Falerno,
Aut quid fecerunt optima vina mali?
De nobis facile est scelus, est iugulare Falernum,
Et dare Campano toxica sæua mero.
Conuiuæ meruêre tui fortaße perire,
Amphora non meruit tam preciosa mori.

7. Vini lagenam, heminam, seu cotulam, in
men-

ſa apponi iubeat, vt multis ciuitatibus eſt
mune. Vinum enim à cibo non debet
abeſſe, ſed in eadem menſa eſt collocan
quæ etſi conquiſitiſſimis ſit cibis extructa
Bacchi tamen præſentia & aſpectu tri
mœſta eſſe videtur.

8. Præterea commenſales ad ſibitum
bunt, nullique ex ſeruis ſeu famulis, in
nando vinum, immodeſtis plerumque &
dentibus, incommodo erunt: aut ſaltem pu
tem pincernam eligãt, qui ſingulis vini tr
artem nõ ignoret: vt enim inquit Traianus
linus, inſignis Politic. nel rag. di Parnaſ. li.

*Mai più alla memoria de leterati in Pa
ſucceduta calamità coſi lugubre, e che con più
grime di intenſiſſimo dolore da Virtuoſi tutti
pianta, del funeſto ſpettacolo di vedere il pretioſi
re del vino, vnica delicia delle menſe, ſenza d
il mangiare ſarebbe laborioſiſſimo meſtiere da
no, crudelmente cacciato dalla tauola. E c
molta ragione: percioche, qual infelicità magg
procreare il genere humano, ch'il vederſi ridot
à diſcretione altrui, & eſſer capitato al paſſo
teuole della morte, di fino chiedere per l'amor d
vn vigliacco ſeruitore, che molte volte non ti
ſpeſſo non ti ode, non ti vuol vdire, quel bicch
no, che per felicemente viuere gli anni di Neſtor
tuamente ſi deue hauere nella mano, ò tenere
ca? E per crudelmente dilaniar vn galant huom*

iù insopportabil aculeo può imaginarsi, ch'al-
argli stentare il bere, ch' vn saporito boccone,
hà tra denti, gli hà incitata vna gagliarda sete?
è spettacolo da far tramortir gli huomini di an-
, il vedersi portar il bere in vn bicchiere spesse
roppò picciolo, molte volte mezo vuoto, & in tã-
gagliarda di sete esser forzato sempre bere con
sa mesura? e quello, ch'aggraua tanti mali, sem-
vino cambiato? &c.

Meliora atque validiora vina ab mensę ini-
ebræi apponebant; quod quidem laude est
m; sicut meliora posteriore loco apponere,
ensione non vacat. Etenim si meliora in
ropinarentur, conuiuę ad debacchandum
auitate irritarentur. Quod quidem euita-
si minùs iucunda in fine apponantur.

Mos pocula singula singulis conuiuis appo-
, est obseruandus; etenim omnes ex eodem
ebibere, est inciuile, ingratum, insuaue, &
is conuiuijs indecens, ac non conueniens.

.Et quando quis sitit, cyathum impleri ac
i iubeat, vt Galli, Itali, multæque aliæ na-
faciunt, eumque statim absorbeat. Nam
ante se posita semper habere, vt Germani,
i quis vel parum ex poculo biberit, illicò illud
à Pincerna impleatur, quasi nefas sit, pocula vel
vel semiplena in mensa stare, vt Stuchkius
, est vinum vappam reddere; nam cùm vi-
it aëreum, & spiritus tenuissimos habeat,

ſtatim in cyathis euaneſcit, præſertim aperi calido aëri, vt in triclinijs ob compotantium merum & halitum expoſitum: aër enim ictus, res alias, ſpirituoſas præſertim, ſua pen tione lędit, atque offendit.

12. Pocula ad ſummas vſque oras implere quod idem eſt, vina coronare decet, dumm id modeſtè fiat. Nam ſi aliter fieret, conuiua auaritiam quis poſſet denotare. Præterea præſtantia ex ipſa ſpuma dignoſcitur, vt suc dictum eſt.

13. Vinum effundere, vt faciunt Ger omnino improbatur. *Nam quid quaſo à r pietateq; magis alienum eſt*, vt rectè ſcribit S kius, *quàm vinum ad animi corporiſq; ſalutem à Deo datum, ita impiè effundere: idq; partim ſtitionis, partim amoris libidiniſq; ergò. Verùm rem diligentiùs animo ſuo perpendat, facilè im non minùs hac in re Chriſtianos hodie peccare olim Tartari illi irreligioſiq; homines fecerint.*

Nam primò quidem, antiquo illi Græcorum liſmo ſimilis admodum videtur eſſe ille Germa mos, quo cùm inuitatio fit in conuiuiis, is qui hauſit, obuerſum poculi os ad ſolum, vngue e percuſſo, vt ſi qua vini gutta ſuperſit, ea pauime pergatur, ad fidem faciendam optimâ fide hauſti oſtentet. Solent etiam nonnulli reſiduum poculi rem vngue excipere, illumq; vel ebibere, vel in propinant faciem, vel in aliud poculum aſperge

n terram effundere. Præterea à vino iam ob-
antum sæpè vini, vel per imprudentiam, vel et-
dita opera effunditur, vt non modò mensæ,
, atq; compotatorum vestes madeant; verùm et-
uimenta vino natent, ita vt dubitari meritò
olúsne vini sit bibitum, an effusum. Nonnulli
vinum adhuc crudum per vrinam atq; secessum
int, quo plus vini mox rursus in corpus infunde-
, perdere possint. Exeunt aliquoties ad vino se
andum, vt deinde rursus vino se onerare atq;
e possint; & ita bibunt, vt mingant, minguntq;
int, & vt cottalismo è superiore loco vinum cum
defundebant in pelúim; ita & vino nimio abuti
uo impuro atq; fœtido vinū in ipsam sæpè men-
, pocula, atque adeò in compotatorum faciem,
do oris sono, cum ru ctu crepituq; effundunt at-
omunt, &c.

. Præbibitiones ad naturam pigram exci-
m & roborandam, non autem ad eam pro-
ndam, ac eneruandam, primò inuentæ; de-
erò ad mores fuerunt translatæ, nempe vt
lteri præbibat, vt vnusquisq; simul potare
lare tur; postremò, vt multa alia in abusum
int, nempe ad potatores lacessendos, & ad
m honoris, ferinumque certamen subeun-
Quod quidem non est vllo modo efficien-
nam est magis noxia corpori & animo vi-
, quàm honoris bibendi amissio; & victor
fit, qui eiusmodi pugili statim cedit.

Notum est illud Alexandri Magni; qui ci
præmia victori biboni proposuisset, ante eius c
spectum quadraginta, vnà cum ipso victore,
num eructando obierunt. & in conuiuijs sem
aliquem aut subita morte opprimi, aut vino s
mergi, aut in aliquem grauissimũ morbũ inci
re, quotidiana experientia apertissimè testatu

15. Verùm enimuerò cùm impossibile, aut
tem difficile sit, peregrinum in aliquibus p
uincijs præbibitiones coactas posse euita
illud Matthæi Delij de arte ioc. lib. 1. consider
dum & obseruandum.

Si fueris Romæ, consuescas moribus vrbis,
Sæpè animum tibi sunt iura datura nouum;
Et quascunq; alias venies peregrinus in oras,
Vna eadem maneat regula firma tibi.

16. Insanus mos patinas solummodò pot
bus ostentare, pauperibus præsertim &
qui ob ignobilitatem seu pauperiem extrema
ca in potorijs locis occupant. infamissimus v
nunquam eis propinare; imò septies, octies, &
gesies bibere poscunt, antequam voti compo
fiant. quæ quidem acriter & meritò Lucianu
epist. Satur. reprehendit: *Haud isto quidem pa
quo his temporibus conuiuia peraguntur, verùm p
larius, vt æqua sit omnium portio, neque vt hic obs
ingurgitet sese, famulo interim adstante atq; oper
te, donec herus vocando præfocetur. Caterùm vl
nos venerit, cùm vix etiam apparauerimus admo*

m protinus ad alios transferatur, patina tantùm
a, vel si quid de placenta reliquum est. Neq; illa-
prum ita partiatur, vt domino totum dimidium
at, vnà cum capite, reliquis autem oßa tecta ap-
.

.Et, vt inquit Stuchkius cap. xi. lib. 3. antiq.
i. *Quid dicam de variis eorundem fraudibus atq;*
ijs, quibus miseros conuiuas sæpè decipiunt, dum
leniora, alijs minus plena; aliis meraciora, aliis
ora pocula; aliis vina validiora, aliis tenuiora
unt atq; ministrant, sæpè etiam iuramentis falsis
nifestis suis fraudibus atq; dolis se excusantes?
. Præmoneantur pincernæ, ne cunctentur, donec
uisq; nostrûm septies poscat bibere, sed semel iußi
ius infundant, & ingentem calicem impletum
nt æquè, atq; ipsi domino, vtq; vnum & idem
n conuiuis sit omnibus. Alioqui vbinam ista lex
a fuit, aut receptus mos, vt hic vino odorato, ge-
q; temulentus sit, mihi contrà musto disrumpa-
uus?

.Et ad libitum bibentium, sobriè tamen,
; etenim nihil est sine mero mensa dapibus
ucta, vt inquit Gaspar Lanthonius:

Fercula mille pares quantumuis pinguia mensæ,
Mensa tepet, læti si desint dona Lyæi:
At si vina fluant quacunq; paropside canes
Omnia conspicias sumpto iuuenescere Baccho;
Sic curæ cyathis & tristia cuncta leuantur.
Vina parant animos, & curis pectora soluunt.

20. *Error fastidioso è bene spesso all'hora, c*
hauendo dato principio al mangiar, il vino non
to; e volendo bere, è forza aspettar vn pezzo, e
che sia, porta seco l'odor moscato Podouano.
Mercurius.

21. Compotores ne interrumpantur; v
ait Balduin. Ronsleus epist. med. 20. *Si*
cùm veteres illi viderent, nihil tam esse certu
firmum aut stabile, quod subitus aliquis casu
uertere non queat, illiberale ac indecorum esse
runt, potantem interrumpere, aut interturbare
cœpta potatione cohibere: verùm vt nos alacrios
derent ad satisfaciendum naturæ, nouo co
dixerunt eum strangulatum, qui relicto vin
gißet. Quæ quidem explicatio etsi nonnulli
fronte durior videri possit, mihi tamen omn
pienda videtur; idq; quod Plinius inter mala
numerabat aliquid è mensa mouere bibente al
enim lib. 28. Recedente aliquo ab epulis simul
lum, aut bibente conuiua mensam, vel repo
tolli, inauspicatißimum iudicabatur.

22. *Vasa potoria atq; vtensilia,* vt refert
kius de conuiuijs, *diligenter purgari, mundi*
extergi debent, ne conuiuis nauseam & fastidi
riant, de quo egregiè Horatius lib. 2. Satyra

Magna mouens stomacho fastidia
vnctis
Tractauit calicem manibus, cùm furt
Siue graues veteri cratera limus adhæ

Vilibus in scopis, in mappis, in scobe quantus
Consistit sumptus? neglectis flagitium ingens,
Ten' lapides varios luculenta radere palma,
Et Tyrias dare circum illota toralia vestes
Oblitum, quanto curam sumptumq; minorem
Hæc habeant.

munditiem, nitorem, & elegantiam in vasis con-
ibus vult adhiberi.

1 lib. 1. Epist. 1.

Hæc ego procurare, & idoneus imperor, & non
Inuitus, ne turpe toral, ne sordida mappa
Corruget nares.

nino ergo danda est opera, ne delicatissimi
is compotatoribus sordescant, ijsque sint
dio propter impuras sordidasque illas mini-
ntium atque tractantium vestes, corporisque
es.

3. *Inter epulas & pocula*, vt Alex. ab Alex.
5. c. 21. scribit, *primùm libare diis dapes, & benè*
ari conuiuis, & secundùm precationem dapibus
modestia vesci, prisci moris erat, haud aliter, quàm
crum epulum esset; siquidem apud maiores inter
sacras mensa habebatur. Nam Pisidæ cœnantes, pa-
tum manibus primitias reddunt. Romani & Græ-
n conuictu familiari ciborum particulis, & vino in
em coniectis, libamina diis dabant, & primitias
ibus, quibus sal cum pane & caseo pro pulmentario
it. Vtiq; primus calix Ioui Olympio miscebatur, se-
dus heroibus, tertius Seruatori Ioui: & quum vi-

num purum dabatur, obseruatum est, vt Iouem s
tem aduocarent, ne temulentos faceret. Quum
aqua dilutum, Iouem appellare Seruatorem.

24. Hunc morem deberent Christiani o
uare, nempe primum & vltimum poculum
per gratiarum actionem esset offerendum
enim inquit Clemens Alex. Pædag. lib. 2. ca
Duplex autem sit nostræ in potu beneuolentiæ ergi
uitatio ex lege. Si enim diliges Dominum Deum tu
dande proximum tuum. Prior quidem, quæ
Deum beneuola inuitatio, fiat per gratiarum actio
& psalmodiam. Secunda autem, quæ est in pr
mum, per honestam vitæ consuetudinem. & infr
Quemadmodum autem antequam sumamus
mentum, laudare nos conuenit factorem vniu
rum; ita etiam in potu ei nos decet psallere, cùm
creaturarum efficiamur participes. Est enim Psa
numerosa & modesta laudatio.

His addit, *quòd verba ea sacri Textus; Vinun*
tificat Deum & homines; denotant, quòd homines
dicitur in tractat. Berachol. tenebantur Deum lau
inter vinum bibendum, adeò vt ibidem dicat R
Ionathan hæreticos esse, qui non dicunt Schirah, id
Psalmum. Hal. Harain. 1. super vino, quare proba
illa conuiuia, vbi Magister eorum Ecclesiasticus
Religiosus est, & interdum nunc verbo, nunc c
pietatis igniculos, velut flabello exsuscitat: aut sac
ris alius, Catonis grauitate conspicuus, cuius vul

in

entes muſcæ gnathoneſq; non ferant. Refert
nelius lib. 1. c. 2.

2. Vbi conſuetudo eſt, aut lege receptum, vt
ir alteri bibendo propinet, lex & conſuetu-
: obſeruanda. Nam cùm propinationes in
m tandem conuertantur, nouus modus bi-
, vbi non extat, nequaquam eſt introducen-
uſmodi enim nouitas Reip. corpori & mo-
eſt perniciosa.

2. *Ita fere pro lege, ex longi temporis præſcripto re-
n eſt. Germanis illis maximè, compotatoribus
candũ eſſe, & gratificari oportere, adeò vt qui hoc
ciat, neq; bonus per omnia vir habeatur. Puta-
im ille, qui reliquis bibentibus ipſe ſolus ſobrius
det, aliquid clandeſtini moliri, aut velut obſer-
ac cenſor quiſpiam illorum, quæ inter potum ad-
ntur, conſidere. Itaque etiamſi non ſit ea lex no-
reſſè propoſita, quæ Græcorum in ſympoſiis erat,
e; Aut bibat, aut abeat, iubet, ſi quis in ſympotas
: tamen magna illi abeundi venia patet, qui bi-
us gratificari recuſat.* Idem.

2. At verò Germani, bibones ab omnibus iu-
tur. Baccius lib. 4. *Qui dum conantur bonam
m, nec paucis contenti poculis, in maiorem ſibi
t gloriam, etiam nobiles, quò capaciora vno
u exhauriunt pocula, tantundem cogunt exant-
dales, donec eructent inter ipſos conuiuantes, vel
iſcant crapulam. Nec minùs interdum Galli
vſurpant licentiam, qui dum crebras exercent
com-*

compotationes, rationem facere dictitant sodal
cùm omni se prorsus exuant ratione, ac debaccha
subuertant etiam mensas.

Et Ioan. Bruyrenus de recibaria lib. 3. ca
Germanorum militum bibacitas apud alias gente
die ante cuncta nobilitatur, atque inter miracul
lebratur. qui singuli quaternos quartarios vno p
dio hauriunt, qua compotandi ratione nouem con
amphoram exsorbant. Hanc autem potandi la
vix triginta Galli bibacissimi auferre possent, e
alternis diebus id factitantes, quod illi singulis d
faciunt.

28. At verò multas pateras perpotãdi nõ
caussas habent: primò enim vt ait Sebast
Hornmoldus de vitanda ebrietate:

Tantum quippe malum, quod natio nulla p
bem
Excipit hospitio, quà plaga quaq; patet.
Eijcit illud Arabs, Scytha, Thrax, Getha, G
Iberus,
Italus, Aemathius claudit vbiq; fores,
At fouet hospitio solus Germanus, &c.

Secundò, aëri Germanicus corpora exsicca
miditatem exhauriendo, teste Cornario.

Cùm enim Aquilo aërem constringat, & qui
turbidum ac nubilosum in ipso sit, excernat a
stret, consequens est, vt etiam hominum corporibu
miditatem exhauriat ac reficcet. Quare nil m
homines quãtò magis ad Aquilonares partes hab

plus bibere, atq; sic resiccatis corporibus mederi
é.

rtiò, ipsa consuetudo: Ab assuetis enim non
assio; aut si fit, non fit tanta, inquit interpres
ræ Aristoteles. Quare potus eis, sicut cæteris
onibus, non incommodat; corpora enim
manorum vrinarios meatus latos habent, na-
que ad eos potum facillimè transmittit: ideò
ibet momento mingunt; quod quidem per-
tioni conducit.

Præterea cùm sint à paruulis ad id assueti, res
ralis est in ijs censenda; neque ex potu apo-
iam, vt alij tam facilè incurrunt, vt ait Iac.
f. de natura vin. ob id, quia corpora robustio-
abent, & magnæ potioni vini assueti sunt,
ptereà paruam sentiunt læsionem; ex longo
n tempore consueta minùs alterare solent,
nquit Hip. in Aphorism.

Quartò, quia ebrietas, ac potus ad mentien-
n, homines, amicos, & familiares prodendos,
Principibus insidias struendas, Germanos nõ
ucũt; sunt enim homines miræ fidei ac fideli-
is, exemplo tot Principum, qui eis corpora,
todiam, arces, ac ciuitates custodiendas tra-
nt; in quibus quamuis debacchentur, nulli ta-
n imponunt. E contrà, qui sobrij, ijs obij-
nt, libidinibus deflagrant, & superbia, fastu,
ogantia, insolentia, maleuolentia, malignita-
que temulenti conspiciuntur; vt enim inquit

Ia-

Ianus Cornarus de conuiuijs; *Etiam obiician*
bis Italicæ sobriæ, velut videri volunt, gentes multi
potum & ebrietatem, quum ipsi interim fastu &
dinibus ebriosissimi conspiciantur.

29. Qui vinum ferre potest, conuiuia
compotationes eorum Germanorum, qu
pergręcandum alios vi inuitant recusare no
bet; qui verò ab illo grauatur, potationes eu
vt enim idem inquit, *Nec parua lau*
existimanda est, vinum multum bibere, & idem
mè ferre posse: aut enim bibere non oportebat, au
bentem vino non grauari; sed id rectè ferre. Hoc a
nomine præstantissimi viri, Duces ac Imperator
iactarunt: neq; sic Scythæ ac barbari, sed à G
ipsis laudati. Cyrus enim iunior inter reliqua,
Lacædemonijs de se iactabat, etiam illud propon
quòd plus vini, quàm frater ipsius bibere posset, &
liùs, quàm ille ferre: Alioqui si quis nec bibere, ne
num ferre potest, huic magna apud illos licentia est
talia symposia vitet. Nec quisquam spem suar
fraudibus ponat; nam ipsi in bibendo & pr
nando, Argus sunt, habentque illud in ore: *Qu*
lit vino, fallit & fide.

30. Quæ sunt inter pocula dicta, aut acta,
silentio teneantur; vt enim egregiè Luc. in c
uiuio: *Iuuenilius tu quidem Philon, atq; incon*
tius hæc nos iubes in vulgus efferre, eaq; referre, qu
ter pocula ab ebriis sunt acta; cùm hæc magis e
teat obliuioni tradere, eaq; omnia Baccho Deo,
ai

ri imputare: qui quidem haud scio, an quemquā
ps afflatum Orgiis & Bacchanalium expertem
rierit. Proinde vide, ne hominis sit parum benè
ri, eiusmodi adamussim exquirere: quæ rectiùs
n conuiuio reliquisse, atq; ita discedere: si quidem
cut inquit versus Poëticus, memorem compoto-
Ne à Dionico quidem rectè factum, qui hæc apud
ium effutiuerit, immodicamq; & pridianam
arit temulentiam hominum Philosophorum.
ùm ego, absit, vt istiusmodi quippiam sim dictu-
vt inquit Boissardus.

berius si quid cœna feruente loquamur,
Conuiua id tacito candidus ore premat.
probus effreni qui eliminat omnia lingua,
Polluit impuris pocula læta labris.

otimè quoq; Plutarchus, qui illud adagium;
memorē compororē, symposia 1. hoc mo-
terpretatur: *Alij adagium illud imperare cen-*
obliuionem eorum, quæ inter pocula dicuntur,
d, maiorum nostrorum ritu, Obliuio & ferula vnà
Bacchio dedicātur, quo indicatur, aut nihil eorum
moria habendum, quæ per vinum peccantur, aut
mnino, aut puerili pœna corrigendum esse.

1. Leges Romanorum à Græcis traductæ,
Plinius refert, nempe,

Non laborasse sermone,
Non leuatum vomitione,
Non altera corporis parte,
Plurimum hausisse vno potu,

Pluri-

Plurimum prætereà addidisse alius minori
Optima fide non respirasse in hauriendo,
Item nihil expuisse.

longè à Christianis compotationibus abl
tur. Bibere enim sine interspiratione, est l
ferre de homine interficiendo; vt enim i
Ioan. Fredericus Maresius de ritu bibendi
cap. 12. *Indubium enim est eiusmodi homine*
tissimum vitæ discrimen incurrere, cùm natura
tus naturales respirandi non patiatur opprimi,
tercludi, nec portentosis istis haustibus animam
ri. Quòd si tua te libido sic vrget potare sine in
rio, opprimitur natura, intercluditur, eiectatu
ma, quippè cùm inexspectati eiusmodi violenti
remedium. De talibus Plinius: *Testamenta sua*
cupant, mortifera loquuntur, redituraq; per iu
voces non continent quàm multis ita interrupti
tereà vt optimè cedat, Solem Orientem non v
&c.

O larua vanissima sanitatis haustus sine ra
tione factus, quàm pro dolor! multos
Ad generum Cereris sine cade & sa
mittis!

Cauendum ergo à immani hac turpitudine gr
moq; peccato, ne imparati simus, quando vener
minus, & villationis nostræ seuerè rationes ex
Nescimus qua hora, an serò an media nocte, an
cantu, an mane. Oraculum hoc Pythica voce cer
Credite me vobis folium recitare Sybillæ.

itatem dico, non mentior: Eueniet illis, quod illi
esopicæ apud Horatium, quæ eou ſq; ſine inter-
nanſit inter ranunculas iactabunda, donec cre-
it

3. Non tantùm, vt idem Auctor c. 13. dicit,
co ad bibendum criminoſa iudicatur, ſed
illa violenta, quæ æquales hauſtus reci-
exigit, reprobatur: *Quam dixi prauam con-*
tinem publicis legibus imperii in Comitiis Augu-
damnatam eſſe per Carolum V. ſub titulo, de
tationibus, item in aliis quoq; prioribus annis
celebratis, anno Domini 1500. ſub Maximi-
& anno 1530. ſub Carolo Quinto, eodem ti-
mandatumq; Electoribus Principibus, Comiti-
Nobilibus, Magiſtratibus, Rebuſpublicis tam ſta-
cleſiaſtici, quàm ciuilis, vt per parochos, curio-
animarum populum, ab adeò vulgari temulentia
renitantur, ne Numinis offenſam ob mutua po-
tum certamina, Germani in ſe prouocent, nec quaſi
ſidio aut circo pro ebrietatis palma decurrant. Sed
lor! hæ leges contrario vſu quaſi abrogatæ, &
tæ ſunt, idq; peſſimo exemplo & quadã turpitudi-
famia. Nam lex noua vſu non recepta, viribus
, & deſuetudine tollitur, vt Gaillus præclarè
t Pra. obſeru. lib. 2. obſeru. 110. & alij.
nc peſtiferam conſuetudinem ſancti Patres
er inſectantur, vt apud eundem Metene-
videre poteris. Quibus omnes ſe ſubſcribe-
eberent.

33. Pri-

33. Primò, quia ventres omnes non
æquales, nec omnes eadem firma valet
fruuntur: inæqualis est sitis, inæqualis co
rum natura ac temperamentum.

Qua de re coactio ad bibendum violent
hil aliud efficiet, quàm combibones aut in
uisæ morti, aut teterrimis ac truculent
morbis excruciandos tradere.

34. Secundò, quia conuiuium definitur
ctatio inter pocula, ob gratiam in amicitia
sinens. Sed istiusmodi conuiuia non in amic
sed in multorum ruinam & mortem desi
ergo non sunt conuiuia, sed carnificina app
da, cùm homines vino iugulentur, occidant
paulò pòst necesse sit, mero nondum co
eis parentare.

35. Tertiò, quia, vt inquit Sophocles in
co Fabul.

Vi coactum bibere
Par malum est, ac si quis sitim vi perpetia

36. Quia, sicut se directè & volũtariè in
re est peccatum mortale, & etiam cùm qui
test & tenetur illam euitare, & non euitat;
iam alterum ad se inebriandum inducere
tariè siue directè, nempe vt se inebriet
indirectè, quando circumstantijs omnibu
sideratis præuideri potest, vt alter per
inebrietur, vt D. Thomas & alij Theol
firmant. Ego tamẽ opinor se & alios volu

rectè inebriare, non solùm esse peccatum
ale, verùm etiam inter mortalia grauissi-
.Ratio, quia voluntariè per consequentiam
ctima, & ad vsum hominũ in primis creata,
ines abutuntur. & quia est interficere sine
aussa amicos & hospites; aut saltem eos in
oum periculosissimum inducere, ac sibi
em vino conscisce re; quid enim refert, aut
o, aut vino, nimio sumpto, mortem sibimet
e.

.Quartò, quia sacrilegium est sacrosanctæ
itiæ leges immani scelere fœdare. Quid
magis sacrilegum aut irreligiosum potest
di aut excogitari, quàm amicos, familiares
is & rationis compotes conuiuio excipere,
s einde amentes, stolidos, sine ratione, sine iu-
i, sine cerebro dimittere, & aliquando in-
bus hauftibus in ipso conuiuio fædissimè
ergere.

.Quintò, quia cœnæ, in quibus conuiuæ li-
non compotant, sed ad pergręcandum vi
atur, non sunt cœnæ ciuiles, ac Christianæ,
Thyesteæ, Agamemnoniæ, Cyclopicæ; ni-
im refert homines venenis interficere, aut
vini ingurgitatione ijsdem interitum para-
in vxores, filios dictis factisque immani
arie sæuire.

.Septimò, quia vino certare non est Chri-
orum, & ciuilium virorum, sed barbarorum

impia & detestanda consuetudo; vt enim
tius Carm.lib.1.

Natũ in vsum lætitiæ scyphis
Pugnare, Thracum est. Tollite barbarum
Morem, verecundumq; Bacchum
Sanguineis prohibete rixis.

40. Octauò, dulcedo, gustusque vini
di violentia amittuntur, & vinum, eiusq;
tor maxima afficiuntur iniuria.

41. Nonò, quia qui ad se inebriandum
cogit, peior omni assassino seu sicario est c
dus, quia is corpori multoties parcit, crum
vestim ẽtis cõtentus; potator verò corpus
ebrietate totum deformat, & animam pe
dem necat, ipseque ad bibendum inuita
sibi insaniæ voluntariæ reus; vt enim inqui
brosius lib. de Helia & ieiunio c. 14. vt M
sus refert: *Quis tale miscuit furoris poculum*
tantum fudit mentibus venenum? Periclitatur
vltum esse de corpore, & ipse sibi reus est insaniæ
tatis, corruptelæ spontaneæ, & tamen nec vos c
mini, qui vocatis vt amicos, & amittitis vt in
Quanto melius in terram tuam vina fudisses
te delectant damna sine gratia? Rogas ad iuc
tem, cogis ad mortem: inuitas ad prandium, eff
ad sepulchrum: cibos promittis, tormenta irro
na prætendis venena suffundis. Omne enim qu
nocet, venenum est, &c.

42. Decimò, quia, vt inquit Matenesus

o. *Nullus hîc finis obtinetur, ad quem potus in-*
us est; non vt naturam siticulosam nutrias, quod
tatis est; non vt eandem recrees, quod voluptatis
n vt deiectam restituas, quod est medicinæ. Ar-
imè ille in Anthologia lib. 1.

S ntaneus haustus semper dulcissimus est; qui verò
coactè fit,
Iniuria vinum, & vinum bibentem afficit.
Q àm bene fit, bene habet, nec verò semper (opinor)
Quod multi faciunt more iubente, bonum est.
Hoc æquo meditare animo, non vlla ab amicis
Pocula pro nostra posse salute bibi.
A surdum est talem phrasin vsurpare loquendi;
At magis absurdum est, hoc facere atq; pati.
N n igitur memores absentum simus amicûm;
Immò vbiuis; sed quid Bacchus ad hosce facit?
C nia potorum plena, actu sobrius esto.
Rectius hac de re senseris, hoc sapere est.

3 Vndecimò, quia nihil stultius, quã propriam
pris & animæ salutẽ, Principis sanitatẽ præ-
do amittere? Et meliùs Principes agerent, si
orosè castigarent, qui ad sanitatis haustum
otores prouocant. Etenim si in eos, qui
ijs adferunt, acriter animaduertunt, legi-
e cauent, nequis alium iniuria afficiat, cur
les leges promulgandas nõ curãt, quæ eos
it, qui alteri bibendo vim inferunt, aut sub-
sanitatis prætextu vinũ bibentibus iniu-
iciunt, eorum corpus & animas perden-

do, cùm intolerabile sit velle homines
corpus ingenti potu atterere, animamque
tanea voluntate damnare.

44. Duodecimò, quia ritus bibendi su
nitate, maximè Principibus, &c. noxius
Matenesius lib. & c. 2. ait, *sanitatis votiua*
vt subditis nocumento sunt: sic quoque Princi
non vulgari damno deijciunt. Periculi certè se
sunt, dum vel potando in mutuas sanitates sæu
immoderatum vsum indulgendo in societaten
transeunt priuatorum, &c. & infra: *Quod e*
ctenus de Regibus alijsúe Monarchis dixi, idem
parchas, Consules, Censores, &c. applica, qui e
natis istis super sanitate alterius haustibus, si
rerum gerendarum, florentemq; statum reru
carum in discrimen vocant, & vt hauriantu
teritu, efficiunt.

Item est maximè aulicis noxius, vt ide
lixè probat.

45. Abusus quoq; ille bibẽdi super sanita
cipũ, est omnino à ciuilib⁹ cõuiuijs exter

Primò, quia, vt rectè Matenesius lib. 1.
Studio placẽdi homines suis & amicis, talem i
comminiscuntur, vt tanto liberaliùs se vino p
Quis enim adeò perspicaces oculos habet, tame
vetustatis monumenta perlegerit, qui vnq
quam, vel Cæsari, vel Principi, vel nobili,
ex illa compotatione, fructum aliquem vel vt
siue quoad animam, siue quoad corpus accessis
rare queat. Si Romanæ Ecclesiæ alumnus es, no

l amicos, patronos, heroinas, Dominas, eleëmo-
precibus, alijsq; exercitijs bonorum operum ad-
posse Si Caluinista, vel Lutheranus, aut alte-
iuspicata secta, & operam omnem, & oleum te
rius gratiam deperdere nosti, cùm vertiginoso
uos illos inominatos sanitatis haustus, spiritu in
ersum acti, hoc Catholicorum dogma non ad-
t. Nequaquam ergo Magnatis sanitati vlla
accessio fieri, quam ne quidem bonorũ operum
io fieri posse constat.

4 Et quidam ad hanc rem, incolumitatem
orum non pendere à potu rectè affirmat:

Dn nobiscum agitur bene, proq; salute bibuntur
Alterius plena pocula sumpta manu:
Qid prodest illi potus, quem nominat absens
Absentem, & pro quo plurima vina fluunt?
Nlla salus haustu. Non tangunt talia mentes;
Nec virtus aut vis vtilitatis inest.
Aqua tamen fieri si quando vota necesse est,
Teq; animus præsens, Dux Friderice iuuat;
Rè precare Deum, multam Deus ille salutem
Confert, & ducibus properat ille vias.

or abit bono Principi, vt idem ait, incolumitas
, nitatemq; Diui Tutelares defensabũt, tam-
i estris istis ebrietatis monstruosis machinis
petatur. Cogita te vitã salutemq; venalem
rclęmonemq; vtriusq; emptorẽ sese offerre.
i cẽ vitã habet homo, vt ait B. Aug. 2. lib. de
i te Dei c. 12. Vitã naturæ, vitã gratiæ, & vitã

gloriæ, quarum euitator occiforque vinole
istis sanitatum haustibus infeliciter captata.
enim isti haustus morte accelerant temporari
ita etiam animæ æternam mortem, vti on
ebrietas, compendio important, &c.

Tandem hanc violentam bibendi consue
dinem cum P. Mel. absoluam, qui ad Gec
Erasm. Ischernemblium Baronem hæc:

Erasme nulla est gloria lauream
Exhauriendis quærere poculis
Nouamq; potando triumphi
Materiem aut genus aucupari.
Vt belluonum colluuies solet
Falerna Bacchi perdere munera,
Natorum Eleusinæq; coctum
Igne auido Cereris liquorem:
Non bos arator, non equus impiger
Ingurgitat se flumine largiùs
Natura quàm poscat repugnans,
Non asinus, rudiusue brutum
Infert sibi vim sponte sua sitim
Restinguere ardens. Solus homo Dei
Viuax imago, cæterisq;
Nobilibus, rationis atque
Mentis vigenti lumine præditum,
Hæresq; cœli natum animal bibit
Plus sæpè quàm vel sit ferendo,
Vel bibula patiantur ora.
Si vulgus audit stultum adeò, & carens

'enore recti iudicii, nimis
Inebriare immane: quanto
Stultius est, alieniusq;
'irtute ob omni, magnanimos vbi
eges, & alto sanguine Principes
Vrgere se cernas Lyæi
Rore capedinibus repletis;
I scereq; amplis prælia faucibus
Ion solùm auitæ semper egentia
Laudis, sed almæ Sanitati
Perpetuò facientia ægrè?
'rocliue nunc multo magis est, domi
Iræcationis luxum imitarier
Moresq; Alexandri nefandos
Quam duce gesta foris gradiuo
ndignor, abs se spernere tam procul
'lerosq; vera cum sapientia
Frugalitatem seq; ventri
Dedere, more Epicuridarum,
Quales Vlyßis de socio grege
Circæa vina audacter vt hauserant
Narrantur in verres aprosq;
Degenerasse, pecus probrosum.
'u pulchra honoris, tu decus imbibes
'irtutis, atram non vitii luem
Erasme, qua passim fere omnis
Iam scatet aula potentiorum.
'e namq; prudens tot sophia artium
Ranctis repertis imbuit, ac quidem

Culpata nunquam est ipsa cuiquam
Sobria vita, pijq; mores.

47. Mos est multorum Septemtrionalium p
pulorũ, helluationi ac potui studere, vsque ad
mitum; vt enim Cornelius Graphæus in epito
sua ex Olao Magno lib. 13. c. 4. *Religiosum duc*
stando pro reuerentia numinum ac principum bib
& quasi in agone per sudorem contendere, quis v
vel altero, vel multiplicato haustu amphoram vac
Capitolinam. & inter hos Lithuani, Moschoui,
& Tartari primas tenent; de quibus Matthia
Michou de Sarmatia Europea lib. 2. c. 3. *Pote*
cùm conuiuari cœperint, sedent à meridie in medi
noctis, continuo cibo & potu sese implendo, & à m
sa quoties natura propellit, assurgendo & egerendo,
rũ iterum vorant vsque ad vomitum & amission
discretionis, & sensus, tunc q; inguinis & capitis,
sint discrimina, nesciunt. Est q; illa consuetudo per
ciosa in Lithuania & Moschouia, magis verò abs
rubore in Tartaria.

Nec antiqui ab hac impuritate immunes. M
tialis lib. 7. Epigram. 66.

Nec cœnat prius, aut recumbit ante
Quàm septem vomuit mero deunces.

Et Iuuenalis Satyr. 6.

---- Tandem illa venit rubicundula totum
Oenophorum sitiens, plena quod tenditur vrn
Admotum pedibus, de quo sextarius alter
Ducitur ante cibum rabidam facturus orexin

Di

Dum redit, & loto terram fert inteſtino.
Marmoribus riui properant, aut lata Falerno
Peluis olet; nam ſic tanquam alta in dolia longus
Deciderit ſerpens, vomit & bibit maritus
Nauſeat atque oculis bilem ſubſtringit apertis.

8. Hic mos eſt omninò euitandus, & à comtoribus planè auerruncandus; Germanis en ſine vlla reprehenſione relinquendus; cũ aturalis eſſe videatur. Vt enim inquit nor. in icon. animi: *Immenſa cupiditas potus confeſſo vitio, ideoq; magis libero illam gentem at. Nec ad voluptatem tantum hæc Thracia lieſt, ſed in parte comitatis, & pene diſciplinæ vequorundam Principum gratia, pretio tam infaue quærentium comites vitiorum, ſiue legatis adq; hoſpitalem parantium menſam. Nam Germaa comitate ſuauius, quàm longo, nec ſobrio conperegrinos credunt excipere; & tunc veriſſimam ſis hoſpitibus beneuolentiam in ſe expromi, vbi uis poculis inundati non abnuunt. Id illic ſummanitas, & coëuntibus prima amicitia animis in fœlocum fortè ſtipendiarium è Germania militem, uni in Gallias, & ipſi Germani adduxerunt.*

x his vnum vir inter Gallos clariſsimus vocauit xnam; gnarus vtiq; quàm pretioſum eſſet amicignus, quod bibendo cum Germanis ſancitur.

tque, hominẽ largiori potu cũ inuitaret ad hilarin conuiuarum crebræ, poculorum formæ, & biben-

di

di rationes commeabant, cùm Germanus, siue in ex
rimentum beneuolentiæ, quam hospes præ se fereb
siue quòd languidum in bibendo certamen auersat
strenuam victoriam quærebat, lacessito Gallo, pr
exsiccatq; ingentis modi scyphum; neque Gallus cõ
territus mirandis modis surgit: Et vt scias, inquit
in amicum incidisse, non modò conditionem, quam
cisti, non recuso; sed ecce & in benignissimam litem
mutua vice lacesso. His dictis poculum primò, in qu
erat prouocatus, perpetuo spiritu hausit: idemq; iteri
ingesto mero plenum in hospitis gratiam iam treme
tibus membris refundit. Delectatus tam prolixi amo
indicijs ille tribunus in pedes vixdum patientes one
surgens; Tu verò, inquit, nec putes collatam in ingr
tum tantæ amicitiæ operam: scis non paruam militu
manum sub signis meis esse? Hos ego totis duobus me
sibus in castris habebo, vestro erario nihil gra
(quandoquidem id iam temporum iniquitas absum
sit.) Stipendium deinde si placet, & licebit, persolv
ris. Ad tam grandem vnius poculi mercedem, tum s
bito quodam horrore stupuimus: sed multo dein
amplius cùm promisso fides esset.

49. Præterea Germani morosos compotor
acerrimo odio prosequuntur; vt enim inquit I
annes Stigelius;

Non sic Hesperias bibiturus Pleiades vndas,
Non ita nymbosi stamina sæua Noti:
Non sic turbatum quassantia fulgura cœlum,
Non sic infectas horreo fontis aquas;

compotorem, mensa qui acceptus eadem
Vult sapere, vtq; abeat sobrius, arte bibit.
notat quidquid benè potos inter amicos
Effutit posita libera lingua mero.
t bibat, aut abeat, qui cras sciet omnia potor;
Pro ratione loci qui sapit, ille sapit.

5. Ablegandi quoque à conuiuijs & compo-
ibus edones bibonesque, qui inter se cer-
rt Stasimus & Syrus: de quibus Ioannes
erus:

Ad cœnam Stasimum Syrus vocarat:
Bibo strenuus hic; sed ille lurco,
Gurgesq; insatiabilis ciborum.
Inuitans Stasimum Syrus bibendo,
Hunc grandem tibi, ait, scyphum propino:
Prægrandem similam prehendit ille,
Hanc, dicens, præedo tibi vicissim;
Nam tu me quoniam pares ad haustus
Vrges, vrgeo te pares ad esus.
Excessus vtriusq; sic repressi
Sunt: namq; Cereale dum recusat
Crustum, pocula mox recusat ille.

nodi enim homines in tabernis & tonstri-
ion in ciuilibus conuiuijs aptiora loca inue-
it.

. Item qui venena conuiuis traduut, de qui-
lege si placet, interp. nostras politicas in
orism. Hippocratis.

52. Item

52. Item qui amatorias potiones mulieribus & puellis, ad suas libidines explendas, propinant quasdã enim mixturas ex herbis calidissimis, & conficiunt, mulieribusque in cibo & potu contradunt; quas vbi biberint, in libidinis ac Veneris flammã totæ exardescunt, amantiumq; amore torrentur; & quia eas, si more medicorum pharmacopolarum arte corrigere, vimque furoris, quam habent, retundere seu temperare quis nesciat, de statu mentis sumẽtes deijciuntur, non magis vnius, quàm alterius amore puellæ capiuntur, sed cum eo, qui primus fit obuius, libidines explere exoptant. Venefici, aut qui eiusmodi secreta habent, non subiò succos, pulueres, liquores, &c. vino affundunt, aut cum cibis admiscent; sed priùs per mensem cum puellis conbulantur, easq; se deperire simulant; cumque reciprocè ab ijs amari cognoscunt, tunc dorum, aut conuiuij, aut compotationis alicuius occasione oblata philtrum amicæ præbẽt, quæ non omnes indiscriminatim, sed amantem, qui eam deinde illecebris ac blanditijs delinit, amore persequitur: Philtricæ enim potiones in voluptatem non agunt, sed humores solummodò ciant, imaginationem interturbant, corpusque libidinis igne incendunt. Quare dum ob hunorum agitationem phantasia mouetur, philtro infectæ amicus, cũ quo familiariter antea cõfabulabatur, occurrit animo, præsertim, si amator

; præsentiã se dat, vniuersũ amorẽ, carnalisque
ulæ desideriũ in eum dirigit, cùm ante ama-
iam potionem, fortassis eius potiundi naturali
iderio etiam teneretur; idque experientia, in
lia præsertim, in qua venefici præcipuè gras-
tur, apertissimè constat; etenim quando phil-
sine vlla præuia familiaritate, aut amatoria
locutione mulieribus traduntur, incendium in
nes pariunt, quod breui temporis spatio (de-
tionibus enim naturalibus, quę ex rebus calidis
nflantur, loquimur) extinguitur. Etenim eo-
n, quę vim habent semen irritandi, sanguinem
efaciendi, pruritũ inducendi, & eiusmodi, vir-
; in agendo, aut ab ea resultantes effectus nõ
i durare consueuerunt; quod quidem cùm in
c arte peritos non lateat, ne incendio oppri-
itur, sed sui amore amasiæ perpetuò detinean-
r, in cibis seu potibus ijs philtra tradunt.

53. Verùm enimuerò, ex prima aliquando, sed
pè ex reiterata propinatione febres, morbi
uti, viscerum æstus, corporis macies seu exte-
iatio, alijque eiusmodi morbi oriuntur, cùm in
edullis acerrimum commoueant incendium,
si arte corrigantur.

Hęc autem venefici efficiunt, primò, vt non
te aut mistura, seu confarcinatione aliqua, sed
ipsius puellę voluntate, ac naturali cupiditate
nor generatus videatur.

54. Secundò, vt caussam morbo, qui à medicis
amo-

amor heroicus appellatur, ſine vllo incomm
adſcribant, ſi eas grauiter ac vehementer con
bari ſeu incendi contingat. Etenim eiuſmodi
turbationes cum illo morbo maximam affini
habent. Nam quando mens amaſiarum ab a
torijs potionibus agitatur, ſi in illis phantaſia
imaginationis turbationibus amantem am
dignũ, excellentiſſimum q; delectabile, & eo
poſſe iudicent, naturaliſq; ad eum procliuita
propenſio coniungatur, eius formã phantaſm
ob præuias cõfabulationes fortiter retineant,
quoque continuò recordentur, quod plerum
vſuuenit, diris ac truculẽtis huius grauiſſimi m
bi furijs miſerandum in modum diuexarent
ſi verò tunc mulier cogitationes ad vnũ dirige
ad heroicum amorem ſæpiſſimè tranſitum fa
ret; imò ab eadem potentia, & ſpiritibus eod
modo affectis vtraque effecta originem ducu

55. Primò enim potiones ſpiritus calefaciu
ſpiritus calefacti ad cerebrum commeant, ill
que totum interturbant, cauſſaque ſunt, vt æ
matiua, ad cuius imperium fere ceteræ virtu
propendunt, in iudicando claudicet. Idem
amore heroico; vt enim ſcribit Arnaldus Vi
nouanus de amore heroico: *Cùm etenim vi
æſtimatiua intacta parte ſuos actus exerceat, cum
ritibus eiuſdem confuſè motis, tantum quantum ſu
cit ad tale iudicium errans ferendum, eiuſdem ope
tio neceſſariò confundetur, & ad hoc non tantum
ganicitas operatur, ſed ipſorum ſpirituum calefa*
alium

nde contracta, sicut & benè operanti apparere videt. Cùm enim animæ gratum seu delectabile præstatur, ex gaudio delectabilis apprehensi, spiritus in e multiplicati subitò calefiunt, & calefacti subitò, t inde motibus animalium inquisitum est in ea e, in qua de motu cordis agitatur, delegantur ad nbra corporis vniuersa. Cùm sint igitur calidi, quasi feruentes ad organum æstimatiuæ virtutis unt, copiosè ad organum, quod siccum, & inde uens, aut etiam calidum nequit illorum caliditatem reprimere, tunc quasi motu mixtionis turbatæ voltur. Quare confundũt virtuale iudicium, & velebrij tales iudicant, cum fallacia vel errore, &c.

Conueniunt secundò, quia vterque circa rem ctam afficitur.

Tertiò, quia vterque vigilias, furorem, humo- agitationem patitur.

Quartò, appetitum amittunt comedendi, mque corpus, si diu morbus aut furia durat, ie seu tabe contabescit.

Quintò, vterque rei amatæ absentia valde tristatur; è contrà in eiusdem præsentia gau-, eamque (si licet) subitò deosculantur ac lectuntur, multoties etiam ad eandem amandam furioso impetu ducuntur.

Sextò, quia in melancholiam, & ex hac in man, vterque cadit, nisi curentur.

6. Differunt autem primò, quia amor heroi- grauior & periculosior est morbus.

Se-

Secundò, quia amori heroico ſtatim eſt op tunis remedijs ſuccurrendum ; alioquin n corripiuntur, ac languore opprimuntur.

Differunt tertiò, quia amor heroicus ex natura ; ſeu qui eò laborant, vnum tan erroneo iudicio ducti amore proſeq tur, eum excellentiſſimum eſſe delect exiſtimantes, vt ſupradictum eſt. Potionem amatoriam quæ abſorbuerit, naturaliter omn deſiderio indifferenter tenetur, niſi quis ari diximus, vtatur; tunc enim ob recentes am ſpecies ad illud propenſa facta familiari & fixa imaginatione natura, amorem & de rium in determinatam perſonã facillimè dir poſſunt. Hęc pauca de amatorijs potionibus in compotationibus à perditiſſimis homin propinari poſſunt.

57. Quæ quidem antiquis etiam nota f qui amatorijs poculis amaſias, aut hæ am intellectus luce priuabant, ac prorſus ſub ſibi ſtudebant. quòd ſi ob malè ſubmini pocula infeliciter ſuccedebat, mulieres aut tabe conficiebantur, aut furijs agitatæ vitam ſerrimè traducebant, & non rarò morter conſciſcebant. Neque exempla deſunt. Caligula ab vxore ſua Cenſonia poculo ama ita fuit dementatus, vt quid ageret, neſcire vitam infelicem agere fuit coactus.

Cornelius Gallus eiuſmodi potu in fur

is prorsus mente fuit orbatus, teste Eusebio
is Chronicis.

dem de Lucretio Poëta, qui ab vxore Lucilla
li poculo ita fuit à furijs flagellatus, vt sibi
mortem intulerit. Idem quidam his verbis
firmat, vt refert Quercetanus in Diæteticon:
a virum suum interfecit, quem nimis odit; Lucil-
um, quem nimis amauit: Illa sponte miscuit aco-
m. Lucilla decepta furorem propinauit pro amoris
lo. De eodem quoque extat illud Politiani in
ritijs:

Hic qui philtra bibit, nimioq; insanus amore
Mox ferro occubuit, sic mentem amiserat omnē.

8. Nota quoque antiquis fuere alia conscele-
artificia, vt annuli, characteres, imagines ce-
rum & similium, quibus sibi amicas irretie-
t, omnem illis pristinam libertatem eripien-
easque sibi velut mancipia deuincientes, vt
n Quercetanus annotauit. Quid enim aliud
rmaceutria Theocriti & Virgilij per hos in-
dit versus:

Limus vt hic durescit, & hæc vt cera liquescit,
Vno & eodem igni, sic noster Daphnis amore.

idúe Dipsas illa Ouidiana hoc Disticho?

Deuouet absentes simulacraq; cerea fingit:
Et miserum tenues in iecur vrget acus.

Quid denique Canidia Horatij, poculum
ces, Asinus aureus Apuleij, aliud quàm mera
ltra & incantamēta amatoria innuunt? Græcis

enim & Latinis, his nihil olim fuit familiarius
hil ſolemnius.

59. Item ij, qui bibendo certant, & certa
bibunt, donec victoriam cum præmio co
quantur, Choarum feſtum renouantes, de qu
refert Petrus Caſtellanus in ſyntag. de
Græcorum: B ibebant ad tubæ ſonitum, &
ſtentes vtri, qui in præmium victori cedebat
ſtophanes in Acharn.

Audi popule, more patrio Choas
Bibere ad tubam: qui verò ebiberit
Primus, vtrem Cteſiphontis is accipiet.

Atque ad hunc locum Scholiaſtes vtris inflat
feſto Choarum; in quo bibentes ad certa
ſtabant, quique primus bibiſſet, vt Victor v
accipiebat. Bibebant autem menſuram, i
eſt Chus. & Aelianus lib. 2. c. 41. eum, qu
bibiſſet, aurea corona donari ſolitum refe
Bacchi feſto, quod Choas vocant, præmiu
qui plus bibiſſet, aurea corona proponitur,
meritus eſt Xenocrates Chalcedonius. Vict
autem pronuntiabat Rex Ariſtophanes:

Ad iudices me efferte: vbi eſt Rex?
Reddite mihi vtrem.

Scholiaſtes oſtendit curas certaminis in
geſſiſſe Regem, præmiumque dediſſe V
vtrem.

60. Item ij s, qui in funebribus conuiuij.
ciendorum acerbiſſimorum dolorum ex p

morte exortorum prætextu, dies noctesque
ras ita bibunt ac furiunt, vt nemo inter eos
us versari vllo modo possit; cùm tamen &
ri & crumenæ, & sibi ipsis meliùs
lerent, si pecuniam, quam in ebrietatibus
essationibusque profundunt, in aliquod se-
rum aut nobile epitaphium conuerterent;
m præbibitiones cæteraq; ad conuiuia atti-
a, ipsæque mortuorum laudes cum vino
eunt; sepulchra verò ac illustria epitaphia
rificè ac perpetuò remanent. At verò
t. Maximè laudandi, vt alibi scripsi, ij, qui vi-
s sepulchra exstruunt, & carmina sepulchro
enda componunt, vel ab illis, qui nobiles
æ audiunt, componenda curant; è contrà
r reprehendendi, qui de sepulchris sibi non
nt; vel si cauent, nullo carmine, vel pedestri
one cohonestata conspiciuntur. Neque pro-
filij ac hæredes ingrati animi vitium ac
simas turpitudinis notas fugere possunt, qui
tum defunctorum monumenta publica in-
ione nolunt condecorare, & iustum extre-
que funeris honorem non persoluunt, qui in
laro aliquo Epitaphio nomen, ætatem, sta-
, dignitates, integritatem, egregia facinora,
estas, sapientiam, ingenij acumen, & merita
nte, non autem in ebrietate consistit; ete-
non abijciendi sunt mortui tanquam cada-
bestiarum, sed debent condi Sepulchro, &

Epitaphia inſcribi, vt glorioſa pietate auorum
functorum honorifica memoria queat conſe
ri. Poſſet equidem hæc tam pij officij cura
termitti, ſi in monumentis cuilibet filios, pa
matres, vxores, affines, propinquos oſtende
ceret: at cùm in eis vermes, puluis, oſſa, cin
tantum modo ſpectentur, liberali pietate no
Sepulchra extruere filij deberent, & eximio
Poëtarum carmine tumulos nobilitare; ne
quitatis teſtes poſteritati deſint, ne vlla dies
functi nomen ſcabra tangat rubigine, & ne
quam corpora verſa in cineres iacent, hæ
cæca mentis caligine conditi, & obliti hum
tatis ius mortuorum, quod in publica inſcr
ne eſt poſitum, labefactare videantur, ſed
rum memoriam, quæ alioquin ſtatim depo
refricare poſſint. Nam in Eccleſiam, vbi m
tumulati ſunt, ingredientes, vrnam que
cientes, pro animabus defunctorum fu
preces humiliter recordabuntur.

62. Neque ſufficit lachrymis, lamentis,
rijs, querelis, ac vino mortuos proſequi: nam
dilacerare crines, ſoluere capillos, fletum vl
bus implere, manibus ora inſequi, genas
petere, palmis pectora tundere, ingentia
exſorbere, præterquàm quòd ſunt viliſſim
fœminarum geſtus prorſus homine indign
dentur etiam terè cum maxima diuinitat
ria corporum reſurrectionem velle negare

rymas fundant, quasi corpora ampliùs re-
ectura non essent. Veruntamen si ex mortua
e ignis viuus excutitur; si metalla & alia eius-
li in ignem proiecta, quamuis ignea appa-
it, propriam tamen substantiam retinent: si
amissa integrè, vt anteà reuiuiscit; si dies à
te interficitur, & sepelitur, denuoque exori-
si triticum moritur, & denuo surgit; si her-
euulsæ & rami pullulant; si ex Phœnice, quæ
præclarissimum resurrectionis testimonium,
refacta, vermis generatur, qui deinceps in
m efformatur: corpora quoque humana, cùm
o placuerit, pulchriora resurgent. Ad quid er-
vita defunctos lachrymis prosequi? ad quid
em à pectore diripere? ad quid vultum digi-
iuidum facere? præsertim cùm non ignorent
pus, quod fuit animę in omnibus actionibus
ium, & quod multis delectationibus se absti-
t, pręmiorum corsors nos esse habituros, &
rtis necessitatem cum resurrectione esse
iunctam. Ego autem Epitaphia ex peramœ-
prestantissimorum Poëtarum floribus colle-
& selegi, eaque publicis monumentis consig-
ni, nullam aliam ob caussã, quam vt parentum
orum memoria perpetuò conseruaretur.

3. Item ablegantur ij, qui poculo cœnas clau-
ote, somnumque inducente, non contenti
st cœnam, Sardanapalicam bibacitatem &
iebrosas comessationes vsque ad lucem tradu-

cunt, adeò apud quosdam vulgares ac protrit.
somno indulgere sine ijs non se posse putent
enim inquit doctissimus Ioannes Frid. Mat
sius in syntag. Critic. *Nescis quid serus vesper v*
Boreales populi sub polo arctico ad glacialem C
num, vt Sauromatæ, Noruegiq̃, & alij, quos apu
Solis distantiam, quòd extra anni solisq̃ vias de
noctes longiores & ad quartam partem anni,
menses perplures non videtur dies, posse nt litem
manis intendere, quòd proportione habita illis va
ma pocula epotanda ad glirium somnum dormien
essent, quæ indies à Germanis, alijsq̃ ad fœdam
tatem vsq̃ ad breues noctes decurrendas hauria
Eo fine videlicet, vt fortium Christianorum exe
concipiant, in somno ex illo haustu soporifero gen
quibus ad fortitudinem parem pro religione, p
parentibus, Rebusq̃ publicis induendam exacuere
qui, tantum abest, vt inde euigilent, vt etiam in
mis sepulti Endymionis, qui quinquaginta sex
dicitur soporatus fuisse, somnum interdum, aut
nam noctē dormiant. & infrà: *Certum autem*
tiquitus, vbi vesperauerat, post occasum Solis in
potatoriam arenam, Optimates præsertim, desci
se, & cùm vtcunq̃ largiter in cœna tum comede
tum biberant, mutuis congressibus aciem instri
Quod quàm honestum fuerit, inde colliges, quo
fœdissimum Deum more suo huic nocturnæ bil
præstituerint, adeoq̃ spurco monstro spurcam ha
gluuiem conspurcarint. Et quidem vt libidinis

a Venerem, vt gastrimargiæ siue incontinentiæ
hum, vt auaritiæ Plutum, vt sordium Cloaci-
aut Stercutium: sic Comum, Deum huius sopori-
potationis Præsidem statuerunt, adeò insignem, vt
emoratis non turpitudine, sed nominis discrimine
rnatur. Deus enim, secundùm Lambinum, est in-
estiui, luxuriosiq; conuiuij, seu compotationis
ὸ τοῦ κωμάζειν, quod est, conuiuium inire me-
cium & impudicum, & cum lupis eiusmodi contra
n lasciuire ac pollui. Vnde non immeritò Apostolus
essationibus interdixit omnibus, temulentiæq; tur-
dinem castigauit. & inferiùs: *Illud mirum for-*
videbitur, hunc comessandi morem à vetustissimis
latris quorum crebra in sacris literis mentio, de-
. Moabitæ & Ammonitæ, aliæq; gentes finitimæ
Camos *vel* Chamos *turpiter litauisse dicuntur.*
o enim loquuntur in libro Numerorum, & in Iu-
Iephte, & lib. 1. Regum & 3. & apud Hieremiam
hetam. Si hodiernis Rabbinis fidem damus, ex eo-
punctatione Chamos *legendum est, cùm versio*
na Chamos *habeat, & septuaginta* χαμύς *red-*
rint. Et hunc eundem cum Baccho pleriq; faciunt,
comessationem deriuatam tradi, Deorumq;
ero inseri, Comumq; vocari in Iconibus tradit
ostratus, veluti qui Venereorum signa producat,
ue latè in lenonum latibulis regnum obtineat, dum
ulentiam infamem, ceu prodomum, soporiferis
stibus excitatum præmittit. Pleriq; illum Palpa-
m interpretantur, quòd verè illa vini vasa palpa-

re, & quasi palpum oculis mentis obducere cense.
Hunc idololatrico more numinis instar venera
immoderati horum nocturnorum haustuum po
res, & tametsi ab gentilium gerris longè dissid
nihilominus hic, opere ipso infandæ idololatriæ
municant. Et quidem is adeò vulgaris mos inuali
penè nulla casa, licet humillima, futura sit, vbi no
ius ritus aliquot inuenire vestigium possimus: v
gum, Magnatumq; palatia, vt Comitum nobili
castra, religiosorum ciuiumq; ædificia transgr
Neque tamen in his adeò obtusus sum, vt citra la
bilem morem id fieri non posse affirmem, cùm
hospitalitatis & Christianæ fraternæq; charitat
gumentum esse. In promptu exempla sunt, quibu
optimos Religiosos in Collegijs & Monasterijs lau
liter frequentari doceatur. Rem damnare & pr
bere adeò vsitatam, mens mihi non est, omnibus in
modum congruentem virtus efficiet, & intra disc
gyrum cohibebit bibentes.

Finis autem quam in hoc faciendo haustu
gunt, est, vt somno suauius perfrui queant, ideoq;
tis ὑπνοποτόσων, dicitur, quasi somni præan
potus, Germanis Schlafdrunck, vbiq; locorun
tur. Belgis Slaepdranck, Soomen slapen gaet
lis, Vn petit banquet apres auoir souppé;
Vna collatione dopo la cena; Polonis, Collaci
panis, Manjar despues de la cena; aliis denic
pulis aliter illi haustus soporiferi nominantur;
eius vsum ab ommibus penè exerceri subducimus

attamen nullam adeò in ea atque Germanos deuere, qui nomina poculis capacibus varia impo-t, non vt bibendi metam ſtatuant, ſed vt inchoent, diei defectui, noctis ac tenebrarum partes aßuant, um veſpertilionibus laridum veſtigent. Deum ſcili-ſomnum venerari incipiunt, eiq; ſacra nocturna unt, vt boni genii poculum non vnum, ſed multa naniant, Antiquorum exemplo moti, qui peracta a, menſaq; ſublata meracum inferri iubebant, mq; calicem ad vſque labra ſuffuſum in orbem ummittebant, qui calix ἀγαθῆ δαίμονες dice-ur, id eſt, boni genii, cui aliud nomen Athenæus aſ-at, & eundem μετανίπτερον dici vult, quod vide-t à lotione manuum inferri ſolitus eßet. Quaſi boni ii venatores etiamnum noſtrates tunc ſint, quando octurnis his comeſſationibus obbrutuerunt, ſomniq; ectamenta conſectati ſunt; quæ tamen Dominus ler in ſacris Litteris interdixit.

64. His de cauſſis non ſolùm meritò ab hone-compotationibus eijciendi, verùm etiam à ıgiſtratu eſſent eiuſmodi bibitores ſeuerè ca-ıandi, aut ad Cimmerios Scythiæ populos re-ıandi, quæ regio eſt frigidiſſima & tenebrico-qua vt plurimum homines tempus dormiendo umunt. Nam primò ſe faciunt primogenitum ortis filium; Virgilius enim & alij Poëtæ ip-n mortis filium vocitant.

65. Nihil enim eſt, vt ſcribit Quercetanus, od propiùs accedat ad ſimilitudinem mortis, quod-

quodque illam magis repræsentet, quàm somn
cuius lectus sepulchrum est. Hinc Ouidius arc
seu palatium somni definiens, in hæc verba eru
pit:

Muta quies habitat; saxo tamen exit ab im
Riuus aquæ lethes.

Paulò pòst addit:

Ante fores antri fœcunda papauera florent,

66. Eò quòd omnia obliuioni tradantur
in somno, quàm in morte: papauer namque
ducit somnum, & stupefacit. Hæc deprompt
naturali philosophia, sub illis fabulis & allego
tacitè insinuant proprietates ipsius immode
& præternaturalis somni; in quo sensuum
ctiones prorsus impeditæ ac prostratæ iac
adeò vt aures non audiant; oculi non videant
nihil loquatur: manus tangendi potestate priu
tur; pedesque ambulare non possint. Præte
homo sensuum rationisque expers, vera & ip
sima mortis imago est.

67. Secundò, quia iniuriam Deo facer
dentur, cùm potissimùm in vigilias creata sit
diei: vt si succedat, vt idem Quercetanus
nox in quietem, id in animalium potiùs grat
à Deo factum est, quàm hominum, qui perpe
vigilijs in contemplandis admirandisque op
bus summi Opificis, illiusq; maximis decan
dis laudibus versari debent: & si quieti etiam
minis aliquot horas Deus concesserit ad refo
lan

am naturam & actiones, quæ communis vi-
onseruandæ gratia necessariò suscipiuntur,
modiùs obeunda : sic enim scriptum le-
r:

uce vigent operosæ artes, it miles in arma
Luce, gemunt fessi sub iuga luce boues.
elia non noctu venatur: nocte quiescunt
Pulpita: sed luce est docta Minerua vigil.
uce minax Pallas: vigilatæ quot bona lucis
Corpora, Dii, sensus, ingenium, arsq; vigent.

8. Vnde liquidò constat, quàm longè vigilia
omno anteponenda, & quomodo horum
rum altero sit magis appetendum, magisque
essarium ac vtile in quibusuis scientiarum ge-
bus.

9. Tertiò, quia multis priuantur commodis,
à moderatis vigilijs nascuntur. Nam vt Me-
affirmant, & supracitatus Quercetanus re-
, mediocres & modicæ spirituum distribu-
es per totius corporis partes adiuuant, sensi-
stuporem, torporemque excutiunt, quo sin-
e corporis naturalis facultates naturalis, vita-
& animalis promptiùs sua obeant munia; ea-
ique beneficio legitima & naturalis alimen-
m concoctio ac digestio perficiatur.
Superfluitates autem & excrementa ex cor-
e tanquam noxia pellantur.

9. Quartò, quia eximiæ maximæq; dignitatis
s, vigilãtes ac diligẽtes appellamus, stupidos ve-

rò

rò inertesque, somniculosos nuncupamus; enim Quercetanus: *Hoc enim nomine nota humani ingenii extremam aliquam & deploran tarditatem crassitiemq; quandoquidem vigila semper præ se ferat laudem & gloriam, indiui dua comitem habeat singularem ingenii promptitudi ac eminentiam. Homerus Iouem fingit continuò v lantem; vt patet ex his versibus:*

Tum reliquos omnes Diousq; hominesq; ten
Pernox somnus: ac insomnis Saturnius vni
Pectore sollicito voluebat, &c.

Eodem elogio extollit Agamemnonem, quem, dur liqui duces alto proflarent pectore somnum: solùm tereà indefessis vigiliis, noctem insomnem transi laudat. Quod idem Virgilius in suo Aenea imi est; adeoq; vigilantiæ laudem solis principibus competere testatus est idem Homerus eo versu, e Erasmus inter prouerbia esse voluit:

Turpe Duci totam somno consumere nocte.

71. Compotor si non semper, aliquando men sodali vices reddat, ne ingratitudinis vi subire videatur. Martialis Coquus repre debat quendam, qui tota die per hospitia i rũ discurrebat, eorumque mensis accumb

Scæuola tu comedis apud omnes, nullus apud t
Alterius siccas pocula, nemo tua.
Aut tu redde vices, aut desine velle vocari;
Dedecus est semper sumere, nilq; dare.

72. Inter compotationes, quæ quis pro

ſtet:nã multi vino calefacti leuia pollicentur, e poſteà magna cum ſodalium indignatione n ſeruantur. Quod eſt ſignum & argumentum temulentos, & promiſſionis immemo- fuiſſe. Ad hoc alludit egregiè Mart. lib. 22. iſt. 12.

Omnia promittis cùm tota nocte bibiſti:
Mane nihil præſtas: Poſthume mane bibe.

73. Ne ſolus loquatur. Nam ſermo, vt vinum bet omnibus eſſe communis, ait Plutarchus; in colloquijs conſiderandum, vbi, quis, qua iſſa, quandò, apud quem, & quid dicas. Non biet qui vel vxoris, vel vnici filij obitum de- rantem de nuptijs alloquatur.

74. Si compotator ſit peregrinus, hoſpitio ſe cipientes colat, illudque Menandri ſemper ob- uet:

Peregrinus ſi ſis, hoſpitio te excipientes cole:
Peregrinus moribus illius loci pareto.
Peregrinans ne vinoſus ſis, & bene viues.
Hoſpiti maximè conducit temperantia:
Peregrinum decet ſilentium magis quàm voci- ferratio.
Valde ſe accommodare peregrinus debet.

De officio peregrinorum in noſtra Iſagoge Po- ica, in interpret. politicis in Hippocratis Apho- morũ libros, & in lib. de cauſſis infelicitatum rorũ litteratorum & militum multa diximus.

Ca-

DE ADMIRANDIS VIN VIRTVTIBVS, ETC.

AVCTORE

PETRO ANDREA CANONHERIO, LIBER TERTIVS.

Caput primum.

1. QVæ res possunt inebriare. 2. Qui sunt vino assueti, si ei largiùs in geant, magis inebriantur. 3. Vi viridis inebriat. 4. Odor ama antequam vinum bibatur. 5. Ii citiùs inebrian quibus venæ sunt angustiores. 6. Item qui ha stomachum calidum. 7. Item loquaces. 8. qui calidæ sunt naturæ. 9. Item qui in conuiuij lidi panis esu vtuntur. 10. Item qui panem, v lolium & eiusmodi, comederint. 11. Potus ex amplo minùs inebriat. 12. Cur quidam ebri non tentantur, quamuis supra modum bibe 13. Exercitati promptiùs se inebriant. 14. Cu pientes Philosophi magis, quàm idiotæ inebrie

15.

Qui varia vina bibunt, facilius in ebrietatem in-
nt. 16. *Item qui vinum ſubtile & facilè euapo-*
epotant. 17. *Mulieres rarò in ebrietatem ca-*
t. 18. *Muſtum rarò inebriat.* 19. *Qui vi-*
austerum pòſt bibit, non inebriatur. 20. *Item*
um percolatum minus inebriat. 21. *Vinum de-*
tum validius. 22. *Vinum lymphatum magis,*
m dilutum inebriat. 23. *Vinum craſſum &*
um ſtabiliorem facit ebrietatem. 24. *Vinum,*
acius videtur ieiuno, quàm ei qui cibum ſumpſit.
Differentia inter ebrietatem & crapulam.
Vtraq; duplex. 27. *Differentia inter ebrietatem*
briositatem. 28. *Ebrij cur malum vinum ſua-*
potent. 29. *Vinolenti ſuſpicioſi ſunt.* 30. *A*
to poſtridie capite minus grauantur. 31. *Ad*
rymandum propenſiores. 32. *Vinum hominem*
turnum ad verba excitat. 33. *Cur lingua ebrio-*
balbutiat & ceſpitet. 34. *Vinolentis cur res*
plures videatur. 35. *Cur Solis calore gaudeant.*
Cur tremant. 37. *Vinum bilioſos reddit furen-*
38. *Diuerſos parit effectus.* 39. *An liceat*
uando ſe inebriare. 40. *Non eſt peccatum, ſi*
Medico ſuadente ſe inebriet.

VM vinum & potationes ob ſæculi corru-
ptionem ebrietas ſæpenumerò ſequatur,
ia, quæ ad eam pertinent, breuiter tractanda
ntur, vt ſi ſcandaloſum vitium euitari non
it, magnum ſaltem periculum compotores
adeant.

I. Pe-

1. *Potißima res, qua homo inebriari poteſt (r*
quit Gabriel Ferrar. lib. 1. obſeru. Chirurgic. obſeru
eſt vinum potens copioſè ſumptum, & præter illu
iam liquores reliqui, ex quibus fumi & vapor
caput aſcendunt. Siquidem Ebrietas nihil aliu
quàm confuſio & turbatio ſenſuum, qui in ce
ſuam ſedem habent.

Deinde Vinum etiam tunc maximè & multi
tiùs, quàm aliàs, inebriat, ſi cum ſale fuerit mixtu

Tertiò ſequitur etiam ebrietas, quando bilis e
calidorum & fumoſorum ciborum incenditur.

Quartò, ex nimia enarratione, cogitatione c
curſu rerum moleſtiuu, noxiarum, &c.

Quintò ex ambulatione pedeſtri per vias vel
ias difficiles in tempore magnarum pluuiarum
ca puluerulenta, qui pulueres cum vaporibus ca
immiſcentes, caput ipſum non modicè moleſtant

Sextò, ex longa mora ſub Sole, & prope igne

Septimò, ex comeſtione allij, & ceparum.

Octauò, ex ſtatione intra multos homines
guſto loco, vbi puluis commouetur, calorq; vn
vaporibus ad caput reflectit.

Nonò, ex vſu panis ex maſſa cum fari
mixta.

Decimò, ex decubitu in loco, vbi copia croc
uatur.

Vt itaque Ebrietas ex his, & ſi quæ ſunt r
euitetur, ſenſus ſuos habeat quietos, ſerenos, &
omnia ſuprà dicta, quantum poteſt, fugiat;

qua cerebrum & sensus confortare possunt, quanit aromata, &c. nullum tamen fumum & vamittentia, vtatur, herbas & flores odoriferos ctet. In quorum vsu meminisse debet, superfluum n, & humidos vapores cerebrum non minùs agre.

Qui non sunt vino assueti, si ei largiùs indulr, magis inebriantur, quàm ij qui continuò int. Ratio est, quia natura ab vno extremo ud sine magno corporis incommodo non ir, & ab assuetis non fit passio; & si fit, non ita, inquit Aristoteles, cùm consuetudo in am transeat.

Statim ebrietate corripitur, qui vinum bi- n quo extincta sit vitis viridis, aut aridæ mo- n combusta pars. Ruell.

Si quis ambram odoretur, antequam vinum , eum velut ebrium ferri scribit Simeon Severò inijciatur vino, maximè inebriare.

i citiùs & diutiùs inebriantur, quibus venæ sunt liores, nimis calidæ, & constitutio corporis præcipitis densior. At quibus & suturæ magis patent, m venæ, capitis & venarum natura ac constitufrigidior, ijs celeriùs soluitur crapula. Iacob r. in com. Aphor. Hip. sec. 5. aphorism. 5.

Qui habent stomachum calidum, citiùs inntur, & citiùs curantur; è contrario est de o. Gordonius in lib. Med. par. 2. c. 22.

Qui in conuiuijs sunt loquaces, qui clamitant,

tant, aut vociferantur, citiùs ijs, qui tacent, b
briantur. Ratio, quia vociferatio calorem n
ralem à vino inflammatum adauget, capu
vino plenum magis graue reddit, maior vap
multitudo coaceruatur, qui ob continuum
tum corrupti, per vniuersum corpus c
buuntur, caput vinolenta grauitate imp
oculos inflant, tempora distendunt, & cere
maximè offendunt. Quare ob imminenti
cula est fugienda; vt enim inquit Mercur. d
Gymnast. lib. 6. c. 5. *Caxendum est ab eius v
cibum, quoniam vox valde corrumpitur. vnde d
Arist. par. 1. prob. 22. histriones, choros, c
iusce generis ieiuno ore vocis exercitationem
alioqui spiritus cùm cibo ingesto, tum clamore
dus efficitur, inter exeundum asperam arteriam
cerat, sicq; vox corrumpitur. Denique fugiendun
Plutarchi lib. 8. de tuend. sanit. consilio, ne quis c
sibi vel repletionis, vel immoderatæ libidinis, v
tigationis acriùs intendendo exasperet vocem; n
mis commotas vociferationes, & iurgiosos cl
exerceat; si quidem inæquales illæ spiritus inter
& impetus rupturas & conuulsiones inducere so*

8. Qui calidæ sunt naturæ, seu biliosi, citi
teris in ebrietatem incidunt. Ratio, quia
additum suo simili, reddit illud magis simil
est calida & sicca, & suopte ingenio mobi
ideo à calidis facillimè excitatur ac acce

Vinum autem vt plerumque est calid

m , calidoſque humores ſtatim vi irritat, itque.

Qui in conuiuijs calidi panis eſu vtuntur, n generoſum bibunt, copia ciborum ſe in- tant, ſalſis delectantur , & os apertum te- citiùs cæteris, qui cõtraria faciunt, inebrian- atio, quia hæc omnia ſitim maximam pro- nt , quam multas bibitiones ſequi eſt ne-

. Qui panem in conuiuijs, vbi eſt nigella, lo- & eiuſmodi, ſeu panem atrum, ſecundarium, ceum comederint, citiùs ijs inebriantur, quã n candidum, triticeum, ſimilagineum ede- atio eſt, quia ij panes ſpiritum ſomniculo- & paſſionem ebrietati ſimilem ob multitu- n craſſorum vaporum, inducunt.

. Potus ex vaſe amplo minùs inebriat , ſup- calore, vel meliùs diſſipato ſic vini ſpiritu, virtus in anguſto vaſe vnita , confertim hau- ae fortiùs operatur, quàm ſeipſa diſperſa, ac s inebriat. Baccius de natur. vin. hiſt. lib. 3. : 9.

. *Quidam non tentantur ebrietate, quamuis ſu- odũ biberint, quia natura in his non procedit per digeſtionis ad venas, & alias partes nutriendas: nta mole ac pondere, quanta tranſmittit ſtatim otus ad latas ventris vias, & vrina. Quam ta- n adduximus de Thermis ; quare bibentes ingur-*

gitant ad quindecim, & etiam viginti crateras a
rum, non mirum, quia aqua aquam expellit, sin
& multum vinum ebibitum præcipitat stati
ventrem, vnde & bibendo, vel paulò pòst se com
gunt: supponitur autem hos stomacho esse adm
robusto, & nihilominus vitæ breuis. Idem ibide

13. *Exercitati promptiùs se inebriant & so*
tur; inexercitati verò lentè magis afficiuntur; q
segniores ac occupatas magis habent excrementis
exercitati verò siticulosi & promptiores sunt cal
suscipiendum ebrietatem, eandemq; ad vrinæ via
pellendum. Idem & Aristot. in problemat.

14. Sapientes, Philosophi, Sophistæ pr
tim, magis quàm idiotæ inebriantur, tùm
debili sint cerebro, tum etiam quòd in con
à fatilibus friuolisque disputationibus se di
limè possunt abstinere; quod quidem Lucia
dialog. conuiu. his verbis innuit: *Ita rerum*
præposterè atq; inuersè videbantur: siquidem
idiotas illos summa cum modestia conuiuium a
tes, neq; vino petulantes, neq; indecorè sese geren
videbant dumtaxat, & iam damnabant eos, o
quos dudum suspexerant, ex habitu iudican
alicuius esse pretij. Contrà sapientes illi & in libi
ferebantur, & conuiuiis certabant, & supra mod
se potu cibisq; explebant: postremò vociferabant
ad manus vsque conserendas rapiebantur.

15. Qui varia vina ebibunt, faciliùs ine

Nam calorum diuersitas ventrem cerebrum-
faciliùs turbat.
6. Qui vinum clarum, subtile, ac facilè eua-
ns epotant, & citò se inebriant, & citò re-
ntur; vapores enim ab eo eleuati facillimè
idunt & consumuntur.
7. Mulieres rarò in ebrietatem cadunt, cre-
enes, si Macrobio credimus. Is enim his ver-
uius caussam reddit: *Nam cùm didicerimus,
mulieres ab ebrietate defendat: iam tenemus
senes ad hoc frequenter impellat. Contrariam
naturam sortita sunt muliebre corpus & corpus
Mulier humectissimo est corpore. Docet hoc &
s cutis, & splendor: docent præcipuè assiduæ pur-
nes superfluo exonerantes corpus humore. Cùm
otum vinum in tam largum ceciderit humorem,
uam perdit & fit dilutius; nec facilè cerebri se-
erit fortitudine eius extincta. Sed & hæc ratio
sententiæ veritatem, quod muliebre corpus crebris
tionibus depuratum, pluribus confertum forami-
, vt pateat in meatus & vias, præbeat humori in
mis exitum confluenti. Per hæc foramina vapor
eleriter euanescit. Contrà senibus siccum corpus
uod probat asperitas & squalor cutis. Vnde &
tas ad fletum sit difficilior, quod est indicium sic-
. Intra hos vinum nec patitur contrarietatem
nantis humoris, & integra vi sua adhæret cor-
rido, & mox loca tenet, quæ sapere homini mi-
nt. Dura quoque esse senum corpora, nulla dubi-*

tatio est, & ideo etiam ipsi naturales meatus in v
bris durioribus obseruantur, & hausto vino exha
nulla contingit: sed totum ad ipsam sedem men
cendit. Hinc fit, vt, & sani senes malis ebriorum
rent, tumore membrorum, linguæ titubantia, abi
tia loquendi, iracundia concitatione, quibus tam
iacent iuuenes ebrij, quàm senes sobrij: Si ergo
pertulerint impulsum vini, non accipiunt hæc
sed incitant quibus ætatis ratione iam capti sunt.

Verùm experientia quò ad mulieres M
bio aduersatur. Mulieres enim vinum biben
modum paulisper excedant, ebriæ sæpi
conspiciuntur.

Pretereà ratio quoque ei repugnare vid
Primò, quia sicut vapores & exhalationes ab
& terra, à quibus erumpunt, specie naturaq
dissident: sic vapor qui à vino separatur,
essentia non differt: Sed vinum est calidu
siccum; ergo vapor erit quoque calidus &
cus, & præter caliditatem & siccitatem sit
natam, à calore quoque naturali adiuuatur,
uitatem habet, qua sursum tendit: sed pro
est omnium vaporum, & exhalationum,
petere: ergo vapor vini, quando hoc erit à
natiuo actuatum, caput ascender. Nec val
cere, quòd ab humoribus frigidis & humidi
pediatur; nam non vapores, qui eleuantur,
sublime suopte ingenio tendunt; sed c
substantia vini, quæ in humoribus imbibitu

dit, & retunditur.
cundò, si illa ratio valeret, idem esset de
camento & pilulis dicendum; medicamen-
n enim exhalationes venas permeant, ad ex-
is corporis partes perueniunt, caputque pur-
, substantia in stomacho remanente, donec
resoluatur, aut in aliquod aliud transeat, et-
mulierum corpora multo humore & natu-
& ascititio abundent; imò deberent Medici
anc rationem, maiorem medicamenti dosim
ræscribere; contrarium tamen obseruant.
ertiò, quia quando calor potest vinum actua-
statim illud actuat, peruadit, attenuat,
n vapores soluit, quos in sublime effert, in-
entu leuitatis, antequã vinum ad loca, vbi sunt
ores ac superfluæ humiditates perueniat; vi-
us enim experientia vinum statim in altum
, & tardiùs cæteras eius operationes seu effe-
prodi; Proprium est enim calidorum & te-
m vaporum, in altum tendere. Præterea sicut
o vidit fumum ex lignis accensis in imum
lere, quamuis ligna sint madida, & viridia, &
cinis totus aqua esset perfusus; sic nullus di-
vini fumos inferiores corporis partes petere,
muis hæ multo humore redundent, quia pro-
tas est rerum terrenarum, & humidarum,
m petere; tenuium verò & calidarum, sursum
meare.
Quartò, ipsemet Macrobius sibi contradicit.

Nam cùm reddit rationem, cur mustum inebriet, inter cęteras dicit, quòd *Mustum est, & flatus & aquæ permistione, & pondere su in intestina delabitur ac profluit, nec manet in obnoxijs ebrietati*: ergo à contrario vinum, bibunt mulieres, cùm sit subtile & statim eu ret, non descendet, sed ascendet, & in remanebit, quæ ebrietatem apta sunt indu quod ipsemet alibi dicit: *Fartus cibo stomac ventre grauatur: infusus vino fit similis insano; nor, quia crassitudo cibi vno in loco permanens, e ctat administrationem digestionis, & tunc men sensim confertus illabitur potus, vt natura leuior altum petit, & cerebrum, quod in vertice locatu ferit fumi calentis aspergine.*

Quintò, quia, vt ait Alphonsus Lupeius d ni commodit. *Asserui mulieres frequentiùs vin ebriari, ob hoc sanè, quòd debilius cerebrum haben quo debilius est cerebrum, hoc faciliùs percellitur etiam cerebrum est tenuioris substantiæ, hoc à vin netrari est aptius. Mulieres autem cerebrum mag nue, quàm viri habent. Addidi insuper, mulieres a stiores capitis suturas habent: ex quo euenire mi est dubium, quòd vapores vini minimè expirari po* & infrà: *Et sanè si non auditem experientiam tentiæ Macrobrij adstipularer, quam etiam Pluta & multi viri celebres de agricultura scriptores ruerunt; ego mea dicta mordicus tenerem; sed sub hendum est experientiæ. Quòd si quem meæ rati*

nt, dicere potest, & mea quidem sententia perspi-
r, mulieres rariùs inuadere furiosam temulen-
quæ fere nihil distat à delirio, eas tamen crebriùs
ere mitem ebrietatem, obtusam inquam, & so-
tem.

3. Mustum rarò inebriat, præsertim si est
; huius rationem affert Macrobius Satur.
cap. 6. Omne quod dulce est, citò satiat, nec diu-
m desiderij sui fidem tenet, sed in locum satieta-
ccedit horror. In musto autem sola dulcedo est,
tas nulla Nam vinum cùm in infantia est, dulce:
bubescit, magis suaue, quàm dulce est. Mustum
, cùm necdum suaue est, sed tantuminodo dulce,
re quodam tantum sumi de se non patitur, quã-
ufficiat ebrietati. Addo aliud, naturali ratione
ati dulcedinem repugnare, adeò vt Medici eos,
sq, ad periculum vino distenduntur plurimo, co-
vomere: & post vomitum contra fumum vini,
remansit in venis panem offerunt melle illitum; &
minem ab ebrietatis malo dulcedo defendit. Ideò
non inebriat mustum, in quo est sola dulcedo: sed
c idonea ratione descendit, quòd mustum graue
r flatus, & aquæ permistione, & pondere suo citò
estina delabitur ac profluit, nec manet in locis
ciis ebrietati. Delapsum verò relinquit sinè dubio
mine ambas qualitates naturæ suæ: quarum al-
n flatu, altera in aquæ substantia est: sed flatus
em quasi æquè ponderosus in ima delabitur: aquæ
qualitas non solùm ipsa non impellit insaniam;

sed

ſed & ſi qua vinalis fortitudo in homine reſedit, i diluit & extinguit, &c. Verùm Albertus M nus & Augenius contrarium ſentiunt; dic enim muſtum tum ob naturalem caliditat tum ob aduentitiam magis inebriare.

19. *Qui vinum auſterum poſt dulce bibit, non ebriatur, quia vinum dulce poros obſtruit, per quo ni vapores auſteri ad primum ſenſorium aſcen poterant, & non permittit fumos calidos vini a aſcendere, & ſic ebrietatem prohibet.*

Vinum diutiùs temperatum vomitum magis i tat, quàm merum, & eum aqua prouocat, qu magis vomitum mouent, quæ innatare ſolent, vt a quæque inſuauia ſunt ac nauſeabunda: vinum a delectat. Nam & grauius eſt peruaditq; ſtatim ad nas, minùs ſupernatat. Baccius ex Ariſt. in o blemat.

20. *Vinum percolatum minùs inebriat. Am craßiuſcula ſacco linteo percolare conſueuiſſe mai prater Lucretij, Horatij, Martialis & aliorum monia. Plutarchus problemate in id inſtituto ab monſtrauit. Cur verò id agerent explanaſſe vi Plinius cap. vlt. lib. 14. vbi dicit, vinorum vires frangi ſolitas, vt potores plus bibere poßint. Veru quòd ſaporem perdunt, inquit Horatius:*

Maßica ſi cœlo ſupponas vina ſereno
Nocturna, ſi quid craſſum eſt, tenuabitur a
Et dedecet odor neruis inimicus: at illa
Integrum perdunt lino vitiata ſoporem.

ert Mercurialis var.2.17. In multis Italiæ ci-
tibus plures vina castrant, sacciſque eius vi-
castigant.

1. *Defæcatum vinum, & à suis fæcibus defusum,*
ius est validius, sed ad sui conseruationem imbe-
lis, & magis inebriat, quia quantò liquidius de-
ata fæce vinum efficitur, tanto redditur fugacius,
n omnes bibentis venas penetrabilius; quò fit ve
em sanguinem celeriùs magisq; incendat, ac men-
excutiat; sed propterea promptiùs mutatur, nec
tinam vim retinet, ac in vappam ocyùs concedit,
t nullo firmamento nixum vndiq; eo, ex occasione,
mlibet leui ad iniuriam patet; fæx enim sustinen-
ino, & alendo radix est, & stabilimentum, nec abs
ini mater nobis vernaculo sermone dicitur, quasi
rix & altrix ipsius, si veterascere debeat. Iason
tensis de cereb.morb.accepit à Macrobio, qui
breuiùs enarrat.

2. Vinum lymphatum magis, quàm dilutum
briare affirmat Auicenna, & cum eo nonnulli
Neotericis, hac ratione nixi, nempe quòd aqua
l subtiliet. At verò hæc opinio solùm de vino
ieroso & potenti, cui aquæ parum sit permix-
o, intelligi debet, non de iusta aquę & vini pro-
tione, de qua alibi dictum est, alioqui ipsius-
t experientiæ & rationi ea sententia apertissi-
repugnaret.

23. *Vinum crassum & nigrum stabiliorem facit*
etatem; hinc qui zytho hordeaceo aut ceruisia in-
ebrian-

ebriantur, longiore tempore manent ebrij. At à tenui breuior est ebrietas. In quantitate, multitudo vaporum non tam facilè discutitur, neq; tam bono tempore, quàm parua copia. In qualitate, si vinum fortius, citiùs inebriabit, & diutiùs. Iacob. Holle comment. Aphorism. Hipp.

24. *Idem vinum, meracius videtur ieiuno, quàm qui cibum sumpsit. Ratio, quia venas inedia vacuarit, saturatas obstruit. Igitur cùm potio per inanitem penitus influit, quia non obtusas cibo venas invenit, neq; sit admistione dilutior, per vacuum means statu fortiore sentitur. Qui verò esuriens biberit; quantulum tamen subleuat; qui verò sitiens cibum sumpserit, non solùm non domat sitim, sed magis cupidinem potus accendit. Nota est causa. Nam liquoribil quidem efficit, quin sumptus ad omnes corporis partes quoquo versus permeet, & venas compleat, ideò inedia, quæ inanitatem fecerat, accepto potus medio, quasi iam non in totum vacua recreatur. Citius verò vt pote concretior & grandior, in venas non nisi paulatim confectus admittitur. Ideò sitim, quam reperit, nullo solatio subleuat; imò, quidquid foris humoris nactus est, exsorbet, & inde penuria eius, quantis vocatur, augetur.* Macrobius.

25. Hìc tamen obiter notandum est, discrimen inter ebrietatem & crapulam esse, vt ait Galeni sententia Mercur. tract. de febrib. lib. *etsi interdum hæc duo nomina confundantur; sæpè tamen ebrietas significat eam turbationem, quæ vna ta-*

die durat; crapula autem eam significat turba-
tem, quæ pluribus diebus durat.

.6. *Illud etiam notandum ex eodem, vtramque*
ebrietatis speciem duplicem esse adhuc; vnam in
neq; animus neque corpus quidquam operari po-
quia tam corpus, quàm animus valetudine sepulti
. Alia species ebrietatis est, in qua tametsi animus
pitus, corpus tamen aliquid operatur.

7. Notandum præterea est ex Stuckio an-
conuiu. *Differentiam esse inter ebrietatem &*
bositatē. Ebriositas propriè est affectio, vel habitus,
quis libenter, sæpè, citò & facilè fit ebrius. Ebrie-
verò est ebriosi status, dum scilicet quis actu est &
bus. Eodem modo ebrius & ebriosus non secus diffe-
, atq; inuidus & inuidiosus: ebriosus enim pro-
dicitur ad ebrietatem procliuis, vel qui sæpè ebrius
t Cicero de fato, Stilphonem Megaricum Philo-
um scribunt ipsius familiares & ebriosum & mu-
sum fuisse. At ebrius, qui actu est ebrius. Potest
n quis esse ebrius, qui tamen natura & consuetu-
ab hoc vitio maximè abhorreat; & contrà quio
bosus esse potest, etiam cùm nihil vini gustauerit.

Varij sunt temulentorum effectus, proprieta-
, & naturæ. Aristoteles scribit eos, qui vino
ulenti sunt, in faciem pronos vergere: qui
ò zytho, in caput resupinari; quia vt nimio
caput grauatur; sic zytho vertenosum fit,
omnolentum, vt refert Athenæus lib. 1. Deip.
d quidem Lemnius de occultis natur. mirac.

lib.

lib.2. cap.19. clariùs his verbis explicat: *Qui zythio temulenti sunt, non in omnem partem corruu[illegible] sed retrorsùm dumtaxat ac supini: Qui enim ex vi[illegible] ebrietatem contraxerunt antrorsum proruunt, ac p[illegible] ni decumbunt: sic vt isti genas, frontem, faciem, nare[illegible] mutilent: illi scapulas & occipitium, vbi in terr[illegible] deuoluuntur. Quod ipsum etiam spectare licet, vbi [illegible] ter pocula somno corripi solent. Ex ceruisia enim vu[illegible] capite in ceruices deuoluto, biantiq; ore dormiunt: [illegible] vino autem facie mentoq; in pectus inclinato. Ra[illegible] est, quòd fumi vaporesq; ex vino sinciput, partesq; c[illegible] poris anteriores occupant, ex ceruisia occiput parte[illegible] posticas obsident. Quo fit, vt isti obliuiosi sint ac so[illegible] nolenti, minimeq; loquaces; hi clamosi.*

Ebrij vertiginibus caligant, & spiritus cerebri[illegible] petentes, illud concutiunt, & circumuertunt. Rho[illegible] ginus lib.28.c.33.lect.antiq.

Iis circumferri videntur omnia, nec alio agit[illegible] motu, quia cùm vapores humidi à vino resoluti [illegible] cerebrum insederint, ab eodem ad neruos reflectun[illegible] opticos, & oculorum pupillas circuutionis moti[illegible] quemdam fieri, vt in aquis conuisitur fluentibus. Ci[illegible] enim obicem offenderint reiecta in ambitum, muta[illegible] tur. Idem.

Longinqua minus vident ebrii, quia spiritus opti[illegible] præ aliis esse lucidiores oportet, ac subtiliores: nunc [illegible] tem intemperatiore haustu retusi tenebriciq; eua[illegible] runt. Hinc Auerrhois in pragmatica de sensu & se[illegible] li, de videndi potestate agens, id organum haudq[illegible]

qu[illegible]

extendi in actum affirmat, ni in statu fuerit na-
i, nulla prorsum re afficiente aut interpellante.
icari autem videndi facultatem diuersamq; fieri
oticorum varietate spirituum. Quandoq; enim
alis spiritus, vt lib. 4. de accident. & morb. Gal.
it, clarus est ac perspicuus vt æther: interdum
idus perinde ac fumus & nebula: Porrò idem vel
sus est, aut modicus: si multus, lucidus, clarus
tui subijciuntur vel remotissima cuiusmodi fere
viuentium visus agnoscitur. Idem ibidem.

inolentorum lachrymas iucunditatis afferre plu-
im liquet, ratione maximè illa, quod euidens ebriis
nimentum, si copiosiùs effundant redundantem in
e humorem; cerebrum quippe vini oppletur va-
ous, ac eo nomine, molesto item grauatur onere,
profusis lachrymis fit subinde leuius, & inde vo-
us in fletu vinolentis iucunda. Idem lib. 12. c. 4.
brietas secundùm naturarum diuersitatem,
inducit accidentia; quorum *Sanguinei ine-*
ti rident, hinc inde currentes, & quasi stoliditatem
ntilem habentes. Cholerici efficiuntur loquaces,
nobiles, & quasi quandam furiam incurrunt.
gmatici efficiuntur somniculosi & stupidi, cum
o graui & molesto. Melancholici efficiuntur
es, & incipiunt flere peccata sua. Intelligendum
quòd omnibus ebriosis & habentibus caput ple-
vaporibus grossis, indigestis, videtur quòd circa
en candela sit rota magna diuersis coloribus, &

hinc

hinc est, quia spiritus luminosi propter vapores turbati. Gordonius in lilio medic. par. 11. c. 2

Varij etiam & infames effectus; vt e Georgius Victorius de bona valetudine con uanda lib. 3. scribit: *Cauponem enim vicinum beo, vbi quosdam porcos affectos oletum deuorante piùs noto. Alios canes, ter comesta, quartò come tes. Alios leones, in rabiem sic exagitatos, vt to furiarum fremere cohortem conijciam. Nonnullo nos intantum rudentes, vt nec indecentiùs omnem cadiam potuisse credam. Absit quod glires alios indies videam, quando vino sopiti, omnem fortu dormiendo negligunt. Et Pamphilos quosdam, qui amatoria narrare student, ructus edunt, & ve bombos, fœtidum sic excreantes anhelitum, vt Augiæ stabulum olere dicas.*

Valde temulenti minùs insaniunt, quàm rum ebrij, ob fumos vini vaporantes turbi reddentes lumen animæ rationalis obscur propterea parum temulenti delirant, sed ad dum vinolenti delirare non possunt, quia ta epileptica seu cadauera in terra iacent. Ia Præf. de natur. vin.

Lingua ebrij balbutit & cespitat.

28. Ebrij malum vinum suauius potant, cùm fuerint inebriati, discumbentes bibũt, deterius est, quia vt scribit Georgius Valla in sicis quæst. potores grandes habent meatus ingentes itaque meatus tenue & optimum

absque repercussione recurrit. At malum crassum fuerit, consisti, permanetque, eaq; voluptatem gignere videtur.

.*Vinolenti suspiciosi sunt, & minaces insurgunt, violentissimo perfusi calore, incomposito agitantur ac diuersas subeunt passiones.* Baccius ex A-obl. 11. & prob. 1. se .x.

. *A diluto postridie capite magis grauantur, à mero: quia merum validiùs impetit, validè dissoluit vim ebrietatis à cerebro; dilutum verò, um habet ascensum, paulatim opplet cerebri s, nec facilè dissoluitur, sed grauat caput ad al- & tertiam interdum diem.* Idem ex Arist.

.*Ad lachrymandum sunt propensiores, eua-, lippi, quia vinolentia non dubiè circa loca ca- nsistit, ac proximè in concauitates oculorum se at; deinde in nares & in fauces; vnde consopiti auiter expirant, vel stertunt, donec omnem iscant crapulam.*

.*Vbi vinum hominem inuenit frigentem, & à ate taciturnum, pauco liberaliori potu refouet, q; ad verba, tum largiori potu verborum vberem ntem fidentemq; reddit; posthac processu potan- liore audacem propensumq; facit ad agendum. e pleniùs amplificato potu in contumelias ac pe- iam vertit, mox ad insaniam propemodum ac- ; postremò nimio ex potu resoluit, & aut stul- ut attonitum, & eorum instar, qui à puero atræ tio, comitiali laborat morbo. Igitur vt homo ex*

inclinatione naturæ, longo tamen quodam ten trahitur in quempiam habitum præcipuè vitio vnde alius sit loquax alius mente commotus, ali chrymabundus, vt aliorsum nesciat immutari; quoq; & inter bibendum informat homines, quandam non raro excedunt mensuram, vt iden bro à se discrepet varijs illapsus ac imbutus moru neribus; quippe aliàs misericordes redduntur, aliàs rati, aliàs taciturni, vel adeò periclitantes in lasci fiunt, vt sæpè osculari inducantur eos, quibus ner brius dare osculum velit, quia vel deformes, vel prouecti sunt. Baccius lib. 3. c. 20.

33 *Lingua ebriorum balbutit & cespitat.* N *humiditatem vini lingua extenditur, sicut spo impleta aqua, & ob tumorem & crassitiem, serm articulatum reddere non potest; humiditas enim lacertos ipsius linguæ, quibus mouetur, molles r propterea lingua suum exercere officium non pot sic oberrat; & sicut sub aqua ob aeris absentiam loqui non potest; ita propter humiditatem exist in ore & in lacertis linguæ sermonem rectum pr non potest lingua: sanè caro rara spongiosaq; quam venæ, nerui atq; lacerti facilè penetrant, què humiditatem patiuntur.* Iacob. Præfec nat. vini.

34. *Vinolentis res vna plures videtur, qui oculus versus partem inferiorem, aut superiorem uetur, & sic vnum apparet duo, quia versus an maiorem aut minorem, cùm oculus mouetur p*

, nullum nocumentum ferens, principia generan-
sum. sicut virtus visiua crystallina, & species vi-
ob vapores vini à suo recedunt naturali situ, &
sum caput in ordine mouetur, & sic res vna
r esse plures. Idem.

.Temulenti Solis gaudent calore, quia Sol sui
tate viuifica ad concoquendum operatur; ob id
nti Phœbi calore lætantur, quia indigent con-
e vini hausti; & quia calidum innatum eorum
noderata copia vini effectum est frigidum, ex
pit à Sole calefieri. Idem.

3. Vinolenti tremunt: quia tremoris caussa est
tas, & tremor ob inopiam caloris generatur; &
inolentis calidum innatum deficit ob immodi-
ini potum, idcircò tremor generatur, licet vinum
ura calidum; tamen per accidens infrigidat;
lacies per accidens calefacit, calidum semper ex-
corrumpit, & extinguit insitum calorem, vt
a magna minorem. Idem ex Alexandro in
em.

Vinum biliosos reddit furentes; pituitosos &
holicos audaces, idq; propter naturæ diuersita-
ia actus agentis in patiente benè disposito est, &
im naturam aut aptitudinem materiæ formæ
itur, &c.

Vinum licet idem sit in varijs tamen hominibus
roducit effectus: Ad risum siquidem alios exci-
lachrymas alios, alios ad vomitum, ad mentis
ionē alios, alios rursus somno sepelit, ad vigiliam

cogit alios; nec mirum: nam licet idem sit vinum, eadem tamen est quibus constant, humorum mixt
Idem.

39. Dubitatur, vtrum sit licitum aliq do se inebriare. Quæstio intelligi debet de eb tate ob sanitatem sine peccati suspicione con uandam: nam quoad moralitatem nullo m conuenit, vt inqui Ermippus:

Non per Iouem, non sanè
Inebriari debet vir bonus, neq,
Calidis balneis se abluere, quæ tu facis.

Medici, vt Auicenna & Galenus, alijque r hanc ebrietatem laudant. Asserunt enim bo esse, semel in mense inebriari; non propter e tatem, sed quia ad ebrietatem sequitur vom sudor, & secessus, quę corpus expurgant, ab gunt, ac mundificant, somnusque profundus excrementa digerit & concoquit, omniaqu perflua sudore, aut secessu resoluit. Cato i concedit, & Seneca, quamuis de hac non lo tur, aliam Catonis, Solonis, Agesilaique exe lau dat: *Nonnunquam* (inquit) *& vsq, ad ebrie veniendum, non vt mergat nos, sed deprimat cur animum moueat; vt morbis quibusdam, ita tr medetur.*

Et Ouidius:

Quid tibi præcipiam de Bacchi munere, quar
Spe breuius monitus experiere meos.
Vina parant animos Veneri, nisi plurima sun

Et superant multo corda sepulta mero.
tritur vento, vento restinguitur ignis:
Lenis alit flammas, grandior aura necat.
nulla ebrietas, aut tanta sit, vt tibi curas
Eripiat, si qua est inter vtrumq; nocet.

arsilius Ficinus vtendum esse vino claro, ac
imquam vsque ad ebrietatē tradit, God. re-
e vt veteri sanguine renouato, melius la-
se habeat; quod quidē sudor, secessus, som-
ex ebrietate elicita præstat. *Neque cuiquā,*
quit Petrus Gofredus in dialog. de amor.
cap. 8. *hac absurda siue mala videantur; sicut*
cætera pharmaca medicandi caussa sumere ma-
on est: ita putandum est quoq;, eadem ratione
se malum, eo casu, quem Ficinus expressit, sese
ndo vino multo immergere

ulgus autem huic ebrietati assentitur, vt in-
Petrus Forestus: *Vbi venter vacuus est, eo ta-*
aporibus capitis dolor commouetur, non sine ra-
pulgo per suasum vini potu elici. & Menesileus
de Cothonosmo modum hac ratione tra-
ria verò tibi compotanti erunt cauenda, ne ma-
inum pendulúmue bibas, neq; merum, non mix-
neq; te in compotationibus, bellarijs secundæ men-
leas; at satis cùm te vino impleueris, ne dormias
quàm euomeris; post vomitum verò parum lotus
ie. Quòd si te non sufficienter curare pote-
tunc plurimo aquæ calidæ vtaris lauacro. At
scus Gordonius in lil. Med. multique alij,

n eliùs esse se præseruare, quàm curare opi
tur, quia eiusmodi euacuatio est ignominiosa
est tuta, cùm ante vomitum possit quis in
plexiam incidere; & Arnaldus Villanouanus
riculosam esse affirmat, quia vinum sua calid
& tenuitate humores violenter exagitat, &
ius nocumentum, quàm commodum ab ea
cipitur. &

De regimine sanit. dicit, *quòd inebriati*
debet esse fortis, quia eius nocumentum in cereb
notabile. Nam talis inebriatio plus debilitaret v
tes animales, quàm quies sequens confortaret i
Debet igitur inebriatio esse debilis, quæ somnum i
cat, & sollicitudinem circa moderantiam pe
amoueat. Fortiùs enim inebriari vituperabile in n
bus & natura.

Ego horum auctorum sententiæ me sub
bo; tum quòd multa euacuationum remedi
medica facultate faciliora non desunt; tum co
eiusmodi temulentia sit scandalosa, inciuil
coacta; potus verò coacti nocent; sicut è co
spontanei corpora iuuant, vt in Antholog. l
tur:

Sunt sponte exhausti lætissima pocula potus:
Baccho & potori vina coacta nocent.

& sublata ebrietate impossibile est, quin ali
noxium in corpore remaneat; vt enim D.C
sostom. hom. 71. ad populum Antioch. asserit
ut febre præterita febris manet detrimentum

ate sublata ebrietatis tam in animæ quàm in re versatur tempestas, & miserum quidem cor- lutum iacet, sicut ex naufragio scapha. Hoc au- nfelicior anima, etiam hoc soluto, procellam sus- & accendit libidinem, & cùm continens esse vi- , tunc præsertim insanit, vinum, & dolia, phialas ateres mente concipiens. & sicut tempestate se- procella tempestatis tamen remanet: nocumentum n & in ista: sicut enim illa mercium fit iactura, iter & hîc omnium fere bonorum efficitur; siue stiam inueniat, siue pudorem, siue prudentiam in utatis pelagum omnia proijcit ebrietas; sed quæ se- tur non adhuc similia: illic enim post iacturam a leuis efficitur, hîc autem magis grauatur. Sed cipua ratio est hæc, nempe quia temulētia ob atem intenta, non solùm valeret stomachum scera offendere; verumetiam hominum ani- s in insanum furorem inducere, qui posteà ra- Bacchi agitati, nullis existentibus caussis, tru- ntas excitarent discordias, nefanda commit- nt, in sodales, & suos sæuirent, propinquissi- que exitium compararent.

40. Hîc tamen notandum est, non esse pecca- , si quis medico suadente se inebriaret, vt entia Tom. 3. comment. Theolog. Disp. 9. 3. p. 2. ex D. Thoma & alijs annotauit: is modo inquit: *Si quis non propter delectationem m in potu, sed propter sanitatem ex iudicio & scripto Medicorum in aliquo morbo sumeret vi-*

num, aut alium inebriantem liquorem largiter, et v.q. ad priuationem vsus rationis, minimè is exerc ebrietatem propriè, & formaliter, de qua nunc lo mur, sed tantummodò material.ter, vt docet opt Caietanus hic art. 2. & in summa, verb. Ebrieta sentent. D. Thomæ in art. 2. ad 3. & inferiùs.

Quoniam in eiusmodi casu morbi, etsi potus largior vini, aut liquoris priuantis vsu rationis, a late quidem & secundùm se sit nimius & immod tus, tamen non esset immoderatus respectu talis ho nis, affecti scilicet tali morbo, in quo Medici ind rent largiori illo potu esse opus, vt optimè docet D.T mas hic à 2. ad 3. & Caiet. ibi, &c.

Caput secundum.

1. *Difficile ebrietatem euitare.* 2. *Su Lauri ebrietatem fugat.* 3. *I braßica* 4. *Cur braßica crapulam se* 5. *Item hederæ ramuli.* 6. *Vitis t hederæ inimicitias gerit.* 7. *Cur venali vino pensa superponatur.* 8. *Rosaceæ, Laureæ, & Hed ceæ coronæ vim habent vini vapores reprimendi.* 9 *Rosa.* 10. *De Lauro.* 11. *De Hedera.* 12. *hedera Baccho dicata.* 13. *Hedera Potis nec*

14. *Opium facit ad ebrietatem.* 15. *Cur eius-*
coronas antiqui instituerint. 16. *Puluis lapi-*
micis ebrietatem prohibet. 17. *Item cremor*
thij. 18. *Item portulaca.* 19. *Item crocum.*
alia sequentibus numeris. 20. *Tribus modis*
vehementia infringitur. 21. *Potor antequam*
e incipiat, quid faciendum. 22. *Remedium ad*
tatem ridiculum & superstitiosum. 23. *Qui*
nero inuitare prolixiùs voluerit, quid efficere de-
24. *Lactuca ebrietatem retundit.* 25. *Vt*
s iterum ieiunus fiat. 26. *Primum remedium*
ile ad ebrietatem euitandam. 27. *Secundum.*
Tertium. 29. *Quartum.* 30. *Quintum.*
extum. 32. *Septimum.* 33. *Octauum.*
Nonum. 35. *Decimum.* 36. *Vndecimum.*
Duodecimum. 38. *Decimum tertium.* 39. *De-*
um quartum. 40. *Primum remedium politi-*
. 41. *Secundum.* 42. *Tertium.* 43. *Quar-*
. 44. *Quintum.*

CVm impossibile aut saltem difficile sit, in compotationibus posse ebrieta- euitari, operæ pretium me facturum exi- o, si multa naturalia, moralia, ac politica re- lia, quæ vinolentiam arcent & fugant, breui- enarrauero.

.Succus lauri vino permistus, aut antè cum haro absorptus, ebrietatem fugat; & Vitis um odio prosequitur; vt enim refert Ant. aldus rer. memor. cent. 1. aphor. 57. *Vitis lau-*

rum

rum non amat, quia eius odore deterior redditur enim olfacere & alluere dicunt. Quamobrem germen vitis ad laurum acceßerit, retrograditur micum fugiens odorem.

3. Brassica, si cruda ante cœnam cum a comedatur, ebrietatem prohibet. Catonis e uentum de re rustica. *Braßicam si voles in con multum bibere, cœnareq; libenter, ante cœna crudam, quantum voles ex aceto, & vbi potauer cœnaueris, comede quinque alia folia, reddent te nihil ederis, biberisue.* Porrò de qua Brassica sit intelligendus, explicat Leuinus Lemnii occult. natur. mirac. lib. 2. cap. 17. *Huius cùm res sint differentiæ, illa ad discutiendam crapula commodatior, quæ plus cæteris rubescit, si ex caul dentibus expreßus succus deglutiatur, aut eadem inter primæ mensæ edulia manducetur.*

4. Cur verò brassica sedet crapulam, na lem caussam Arnaldus Villanouanus in S Salernitana cap. 57. his verbis affert: *Quid e Braßica sedet crapulam? Nonnulli respondent euenire solitum, quòd ex esu eius fumi eleuentur a dum craßi, qui cùm vini vapores incrassent, ad ce ascendere etiam prohibent. Aristoteles tamen alia signat caussam, nempe quòd quidquid humores v vndiq;, & omni ex corporis parte ad se in aluum hit, & corpus refrigerat, tollat crapulam. Braßic tem est eiusmodi: Ergo Braßica curat crapulam. nor probatur; quia per succum eius humores, qui*

iq; tenentur, è toto corpore detrahuntur. Ipsa verò
antia frigida, styptica, ac terrea suprà in ventri-
remanens corpus refrigerat, quo fit vt tenues hu-
es ad vesicam labantur Cùm igitur humor vtrin-
educatur, corpusq; refrigeretur, rectè per consequens
apula liberatur: Euenit ad hæc, vt cùm humores
sum ad se trahunt, atq; excernunt, flatum etiam
m deducunt, qui si per vinum liceat, in caput se ef-
ns, grauitatem creat, & crapulam: sin autem
sim se vertit, corpusq; ob caussam prædictam re-
eratum est, dolor crapulæ omnis tollitur. Quin &
Braßicæ folia, quemadmodum lib. 2. de compos.
lic. cap. 5 Galenus attestatur. calida, macerataq;,
itiq; circumposita ac obligata, naturaliter, ebrie-
resistunt. Prætereà si quis vinum dum ea coqui-
instillauerit, ne postmodum coquatur, efficiet, &
is colorem vitiabit.

5. Idem faciunt hederæ ramuli. Nam *hederæ*
ac natura est, caput ab heluco, hoc est, pridiani vi-
scitantia, & semisomno defensare, vt nimium dis-
soria atque exsiccante, quæ etiam à crapula tutos
dere creditur, capiti admota, vel præsumptis eius
nis aliquot, vt scribit VVeckerus in antidot.

6. Nam acres cum hedera vitis inimicitias ge-
, & huius inimicitiæ caussam moralem pul-
errimè Simon Maiolus in coll. xxi. adducit:
nc vitis hederæq; hostilitatem efficit æmulatio
ædam morum; vtraq; enim hæret proximis rebus,
que aliter suis viribus subsistere potest. Verùm vt be-

neficij

ficij accepti ingratissima. fulcimentum suum cõmi
ac destruit: parietem enim exedit, & ad casum
pellit, aut trahit arbores, quibus amplexu sustinet
suffocat, vt etiam exareant: Vitis vero & muros q
bus hæret non lædit, sicut nec arbores, & suo succo vi
tes corroborat, & lætificat. Vnde sicut ingrato hon
terra petus nihil creat; vino autem nihil fit vtil
gratius ac beneficentius, æquum est vt hederæ nulla
tione misceri, nec quidem vasis ex ea confectis posi

7. *Propterea vinali vino suspensa superponitur*
dera, sicut venalibus mancipijs rebusq; alijs superpo
tur: quoniam eadem domo pudeat vinum incolat
facere, vbi vel hederæ vestigia sint, idcoq; etiam se
nalem facit, potiùs quàm ibi commorari, vbi reg
ingratitudo.

8. Rosaceæ, Laureæ, Hederaceæ & eiusmodi
coronę vim habẽt vini vapores reprimẽdi, idci
illis se potores antiqui coronabãt: & vix solen
aut splendidũ instituebatur cõuiuium, quin fo
fronde, flore aut planta decoraretur, aut Bacc
consecraretur. Plautus in Amphitrione: *Cap*
mihi coronam in caput, assimilabo me esse ebri
& in Pseudolo: *Quid te ego video?* Pseud. C
corona ebrium Pseudolum tuum.

Ouidius:

Ebrius incinctus Philyra conuiua capillos
Saltat & imprudens pertitur arte meri.

E. Virgilius Eclog. 6.

Si

Serta procul tantum capiti delapsa iacebant,
Et grauis attrita pendebat cantharus ansa.

9. Ideo de Rosa Anacreon od. 4.

Sedimplicare curo meos rosis capillos,
Rosam amoribus dicatam
Sociemus ad Lyæum.
Foliis Rosam decoram
Capiti reuincientes,
Calices iocemur inter.

Propert. lib. 3. Eleg. 4.

Me iuuat & multo mentem vincire Lyæo,
Et caput in verna semper habere Rosa.

Martialis lib. 5. 65.

Sextantes Callyste duos infunde Falerni,
Tu super æstiuas Alcine funde niues.
Pinguescat nimio madidus mihi crinis amomo,
Lassenturq; Rosis tempora subtilibus.

10. Laureæ, quia antiqui, referente Athenęo, symposijs suis laurea serta vertici aptabant; & hanc rem Martialis a u o Epigram.

Fœtere multo Mirta e olet vino,
Sed fallat, vt nos folia deuorat Lauri,
Merumq; cauta fraude non aqua miscet,
Hanc tu rubentem prominentibus venis
Venire quoties ante videris contra
Dicas licebit Mirtale bibit laurum.

11. Hederaceę, quia hedera Bacho Poëtarum æsidi sit consecrata, ob id Poëtæ hac coronari solent. Virgil. Eclog. 7.

Pasto-

Paſtores hederà creſcentem ornate Poëtam.

Quòd autem hæc arbor, quæ perpetuò frondet, vnquam foliis deſtituta eſt, Baccho ſacra ſit, hinc tum puto, quòd ebrietati obſiſtat, ac diſcutiendis capitis doloribus ex temulentia contractis ſit accommoda, liis etiam aut ramuſculis foris capiti admotis. Leui Lemnius in herb. bibl. explic. c. 33. ſed quòd hedera ebrietati obſiſtat, non eſt extra controuerſiam. Nam vt refert Bened. Curtius hort. lib. cap. x.

12. *Quare autem hedera Libero Patri dicata? alii ad hederæ naturam referunt, cæteri verò ad hiſtoriam. Nam Ouidius in Faſtis Nyſiades Nymphas Bacchum puerum (quærente nouerca) in cunis hedera cooperuiſſe ſcribit. Phornutus autem ad hederæ naturam retulit: Frequentioribus enim articulis nodosa quibus ſignificet ebrios vacillare, & titubare, & potatu faciles: vel quod ebriorum vox quaſi articulata ſit ac titubans, nec vno contextu intelligibilis. Quare Thyrſus, cuius mucro lambente hedera protegebatur Baccho dicatus, quo (inquiente Macrobio) denotabatur impetus furoris, patientiæ vinculo obligandos eſſe. Nam hedera vinciendi ac obligandi naturam habet. etenim ebriorum pedes parum ſuum officiũ efficiunt. Feſto etiam hac ratione dicata, quòd ille ſemper iuuenis, ita quoque hæc ſemper virens: vel quòd ſicut illa hominum mentes illiget, ita & ille.*

Alii contrariæ opinionis ſunt, non quòd ebrietate repræſentet, aut quòd vino aduerſetur, vt Plutarch

; verùm quòd ille anni tempestates imitatus sit;
m vitiligineam coronam desideraret, & ex anni
itis frondibus vidua esset, hedera faciem cœpit
re; qua demum vitis vice vsus. Similitudine et-
rum, qui cùm vini amantes sint, eo carentes,
ceo potu vtuntur. Ea etiam (vt inquit Plutar-
Bacchi caput cingitur, quòd ea non admodum
issimilis sit, & quòd hæ duæ baccæ vinearum bo-
pondeant, &c. lege eundem.

Quamobrem non est mirum si fuerit he-
Poëtis familiaris, cùm sit Baccho sacra.

ndide Liber ades sic sit tibi mystica vitis,
Sic hedera semper tempora vincta feras.
lib. 1. Trist. Eleg. 6.
Deme meis hederas Bacchica serta comis.
. Fast.
ta corymbiferi celebrabat Græcia Bacchi.
. Fast.
r hedera cincta est? hedera est gratissima Baccho.
Hoc quoq; cur ita sit, dicere nulla mora est.
siadas Nymphas, puerum quærente nouerca,
Hanc frondem cunis opposuisse ferunt.
l. Eclog. 7.
stores hedera crescentem ornate Poëtam
cades inuidia rumpantur vt ilia Codro.
. Aliqui Populi, vt Alexander ab Alexandro
, apium, nuces, & lupinos ad euitandam
tatem comedebant: Apij mentionem fa-
cit

cit Horatius Carm.lib.4.Od.xi.

---- *Est in horto*
Phylli nectendis apium coronis:
Est ederæ vis
Multa; qua crineis religata fulges.

15. Cur verò eiusmodi coronas & alias quoc quas passim auctores recēsēt, antiqui instituer Rhodiginus lect.antiq.l 27.c.26.his verbis ra nem reddit: *Succurrit profectò parte hac veter ingeniorum mirari diligentiam; neque enim simp ter, sed summa videntur ratione coronas in conu instituisse: siquidem Dionysium legimus quum vin reperisset, potentissimum vtique medicamentum si & iucundissimum, habitum inde fuisse non inceleb medicum. Quod ita discumbentes, qui se fortè inu rent plusculum, hederæ ornasset corona, quæ insita giditate vini potentiam retunderet, minusq; inde a cerentur bibentes, ebrietatis vinolentia restricta he vi frigorifica. Cæterùm eadem ratione in conuiua admissa creduntur lætitiam ex floribus corollæ. F docent experimenta, qua vi sensus concutiantur, hausti liberiùs meri vapor hominis arcem cœperit f sare, quando initium inde habere sensus creditur: rum non est, quantum in eo statu afficiamur; propt sapientum curiosa solertia, sciens esse in rerum nat antipathiam, quando nihil placuit esse sine pari, fl capiti circumponendos præcepit; quorum defluxus i rabiliter illud aduersus grassantis latenter ebriet impetum obsepiret, communiretq; : calidi siquid*

seu meatus patentiores reddunt · frigidi verò sua
tate ita contemperant vt scandentes repercutiant
res, sicut Rosa atq; Viola: Substringit enim vtra-
reprimitq; capitis grauitates: at Cypri, id est,
sti flos, ac crocus ac baccaris in suauem vertunt
em bibentes: lenis quippe eorum defluxus est ac
dus, inaqualitatesq; corporis ebriorum & asperi-
tranquillè diffundit: vnde fit, vt crapulosa hebe-
ur perficiantur q;. Porrò & florum quo undam
bus in ambitu cerebri fusis, sensorij repurgantur
ctus, & quod hunectum est, attenuatur leniter sine
notione vlla, caloris facultate digestum: quia &
dum natura suapte cerebrum refouetur: proinde
as corollas è collo propendentes, hypothymidas nun-
ri inueni puto à vaporandi vsu. Eodem quoq; ar-
mento vnguentis ex floribus obungere pectus, moris
eruetusti, &c.

6. Pulvis lapidis pumicis iure vel aqua sumptus,
tatem sedat & prohibet: folia quoque Lauri idem
unt post potum. Mercurialis.

7. Cremor macerati absynt hij. Betonica ante ci-
sumpta arcet ebrietatem. Inungere corpus rosa-
& sale, ab ebrietate seruat. Fumanellus.

8. Portulaca, panis bis coctus, carnes pingues, halec
ium. Gratarol. de vin. natur. cap. 5.

9. Qui crocum ante pocularem congressum bibe-
, non sentient ebrietatem; sed periculum est, ne ni-
hilaritate resoluantur spiritus vitales, nisi modus
. Idem.

Si quis succi betonicæ vel eius pulueris vncias du cum frigida præsumat, eo die erit vix ebrius. Idem.

Sales Manethonis Regi Ptolomæo oblati, bona concoctionem faciunt, corpus corroborant, amabili colorem conciliant, caput singulariter confirmant, aduersus temulentiam potenter muniunt. in hunc n dum conficiuntur:

Cape seminis Pastinacæ, ameos ana vnciam vna Hyssopi, Thymi an. drach. quatuor, pulegij, cymini s phij, costi an drach. duas, salis tosti vncias tres, qui pro temulentia non fuerit inutile, addidisse semi braßicæ, napi drach. tres. Idem.

Pumicis farina, si potor in bibendi certamine p sumat eam. Idem.

Ametystum contra ebrietatem maximè valere censendum, quandoquidem Rhea apud Nonnium D nys. 12. eam Baccho dat contra ebrietatem.

Soli vinum bibenti Baccho dedit Rhea,
Insanæ amethystum propulsatricem necessita

Idem Opsopæus affirmat: Perpetuæ en custos hæc sobrietatis habetur, &c.

Semen Coriandri præparati, semen caulis, se acetosæ, portulacæ & nenupharis infusa, & in m bullita disponunt vinum ad non faciendum ebrie tem. Bartholom. Montagn. select. oper. cons.

Dicitur etiam de lapide Gagate, de lapide Cala nari, & de Margaritis recentibus, id est, virgineis, maculatis, quòd omnia hæc, aut ipsorum plura, in

vino, non permittunt ipsum ebrietatem inducere.
m ibidem.

Qui caprinum pulmonem ante prandium seu cœ-
n comederit, ebrietatem arcebit, etiamsi bibendi
amine prouocetur. Africanus.

Hirundinis rostri cinis, vel hirundinum adustarum
s in vino potatus cum myrrha securitatem præstat.
xius in secret.

Oleum absorptum ebrietatem arcet, vt inquit
Aoteles, quia vrinam prouocando, vino hausto
o facit, & impedit quo minus tetri vapores
ebrum petant: & vt ait Georgius Picto-
sermon. conuiu. lib. 1. *Antequam bibere vinum*
it potator, vncias duas bibat olei oliuarum, quod
es retundat sua vnctuositate vapores, qui caput læ-
at, ebrietatem caussando.

cini ederacei succum croci habentes cùm præsu-
ttur, tutos seruant. Iason Pratensis de cerebri
bis. Qui crocum etiam ante congressum bi-
nt, non sentiunt ebrietatem. Idem.

llium ebrietatem arcet; & est Galeni opinio.
ac si ieiunus bibat, ea die tutus erit. Platerus
eos med. Tom. 1. c. 3. Item puls ex lacte &
a hordei cum aceto. Item lac acetosum cum
dilutum, bibitum, vel per se bona quantitate
otum, ebrietatis est antidotus, quo insignis
iam potator iam lógo tempore in dies ebrius,
e inde labem contrahat, præmunire solet.

em odor camphoræ & santalorum. Item

oxyrrhodina capiti applicata. Idem ibidem. Iter
rapæ conditura acida comedendo nihil grauiu
à largiori potu pariuntur, aliquoſque inſignes po
tatores frequenter ſe inebriantes, hacque art
ſibi proſpiciendo ad multos annos perſeuerat
poſſe iam diu notaui. Idem obſ. lib. 1.

Item qui in conuiuijs ab initio ad horam vnam
vel etiam duas, à potu ſe abſtinuerit, non inebria
bitur; vt enim idem ibidem de ſeipſo ſcribit:

Interrogatus ſæpenumerò, cùm tot annos a
ægris pluribus frequenter accerſitus, Principibu
Nobilibus, & alijs Magnatibus, apud quos ſpler
didè viuitur, mihi cauere potuerim, quò minu
ab illis ad potandum inuitatus, vbi moris eſt, inc
noxiam nullam contraxerim, & ad hanc grãder
& vegetam ætatem ſaluus peruenire potuerin
Reſpondi id, quod & verum erat, me in conuiui
que in multas horas protrahuntur, ab initio a
horam vnam, vel etiam duas à potu abſtiner
poſſe; idque eò faciliùs, quòd ſitis me non v
geat, donec ad ſatietatem fere comederim, tunc
que priùs ventriculo cibis referto, etſi quandc
que liberaliùs bibens, nullam offenſam inde m
hactenus ſenſiſſe. Quod cùm & alij quidam, m
ſuadente, feciſſent, ſe quoque contra ebrietate
egregiè fuiſſe præmunitos, mihi ſunt faſſi.

Idem auctor puluerem ebrietatem tardante
ſic deſcribit, cuius cochleare vnum cum vino a
ſtero exhibebitur:

℞. Seminum caulium drach. 1. coriandri
ch. 5. camphoræ gr. x. fit puluis.
tem Syrupum cuius vnc. 1. ſumi debet, ante-
m vinum bibatur. ℞. Succi caulium alborum,
inatorum acidorum, ribes an. vnc. ij. aceti
.i. bulliant ſimul ad vſum.

Vinum multa aqua dilutum non inebriat, quia
a eius vires calorem que contundit, illudque
tius in corpore immorari facit, vaporeſque in
m eleuari non ſinit. Si in conuiuijs limones
dos, aut cum dapibus & obſonijs coctos, fri-
arum herbarum acetarium, poma, pyra, &
nia frigidę temperaturæ, quæ in menſis ap-
nuntur, conuiua comederit, difficillimè ine-
abitur: neque vereatur, vt vinum caput grauet,
ſi monibus ab initio vſque ad conuiuij finem
tur: ij enim omnem ebrietatem euapora-
nt. Vinum ille odio habebit, ſi hirundinum
ſcus in puluerem redactum comederit aut bi-
rit, vt inquit Plinius Taruinius de ſanit. tuend.
am quoq; comeſtã vini odium generare, idem
is aquam ſeu lachrymam vino affuſam præſta-
affirmat. Idem dicit Merula his verbis: *Vini
iditatem penitus ſedabit humore, qui principio ve-
rumpit de vitibus, ebibito. Pani ex lolio confecto
ſiccato & in puluerem redacto eandem vim tri-
t.*

*Si oua noctuæ mediocriter elixata infanti come-
da præbeantur, vinum oderit.* Iarcas.

Idem præſtat vinum, in quo Mullus, veltres quatuor anguillæ fuerint ſubmerſæ, vt Pe egregius auctor in Mag. natur. comprobat.

Sal ieiuno corpore ſumptum ebrietati reſi vino verò affuſum ſitim adauget, potatorem citiùs inebriat. Gaudentius Merula.

Cappares, lentes, pecudum pulmones a ebrietatem arcent. Iacobus Neidus lib. 1. corp. morb.

Amygdalæ amaræ, teſte Plutarcho, ebri tem fugant. Etenim inter Diuſi familiares quidam medicus, qui in bibendi certamine c nes ſuperabat; is tandem deprehenſus, antequ biberet, quina, ſenáue amygdala amara come bat. eas autem deuorare vetitus, perbreui tem ris ſpatio bibitionibus reſiſtebat; omnia e quæ aperiendi, exſiccandi, infrigidandi, adſtr gendiq́ue vim habent, ebrietatem ſedant.

Syrupi ad ebrietatẽ declinandã conficiun Recipiantur ſucci alborũ caulium pars vna, ſ granatorum acrium pars vna, aceti pars me ferueant ebullitionibus aliquot, & ſumatur cia vna antequam bibatur. Auicenna fen. 1. Alexius in ſecret.

Multus lactis dulcis hauſtus in antecænijs, in anteprandijs vini calorem temperat, eiuſ vehementiam acriter infringit. Amandus S. Sophia lib. 1. de veris ſecretis.

20. Tribus modis, vt Nicolaus Monardu

tra-

ctatu de niue scribit, vini vehementia infringi-
: si diu antequam bibatur, diluatur, si panis
gmentum inijciatur, quod vini fumos & sub-
atem ad se trahat; denique si aliquod tem-
is spatium in aqua frigidissima & niue refri-
etur: quia quò impensiùs refrigeratur, eò ma-
fumi eius, & vapores infringuntur, eamque ob
ssam minus caput offendit, & minus ad iun-
ras penetrat. id ex ipso vino deprehenditur,
od refrigeratum multum suauium virium de-
dit, atque impensè refrigeratum, aqua ap-
et.

21. Antequam vinum bibere incipiat pota-
, vncias duas bibat olei violarum, quod omnes
undat sua vnctuositate vapores, qui caput læ-
rent ebrietatem caussando. Georg. Pict. serm.
nu. lib. 1.

22. Aliqui potatorem ab ebrietate semper
munem futurum, si ex vuæ moschatę ramis se
coronauerit, aut si ante primum potum hoc
omeri carmen protulerit:

Iuppiter his alta sonuit clementer ab Ida.

perstitiosissimè asseruerunt.

3. Quisquis sese mero prolixiùs inuitare volue-
, ab aliorũ ciborũ satietate abstineat, atq; inter
tandum brassicam coctam bellariaque sumat,
aximè ex amygdalis confecta. Hæc quippe ca-
tis laborem mitigant, neque vlla vomentes mo-
stia afficiunt. Pręsidium quoque minimè ficul-

neum absynthij macerati dilutũ adfert ante tationem haustum: omnium enim maximè crapulam arcet ex Paulo Ægineta de alimen

Si quis vinum austerum pòst bibat, quàm ce, non inebriatur, quia vinum dulce poros strui, per quos vini vapores austeri ad prin sensorium ascendere poterant, & non pern fumos calidos austeri vini ascendere, & sic eb tatem prohibet.

24. Post finem cœnæ lactucam comedat, sua frigiditate vini potentiam retundit. Hinc veteres post finem cœnæ lactucis vteb tur. Martialis:

Claudere quæ cœnas lactuca solebat auorum,
Dic mihi cur nostras inchoet illa dapes?

25. Vt ebrius iterum ieiunus fiat, is superb acetum, & comedat olera, & brassicam & centas ex melle.

26. SED MORALIA Remedia que non desunt. Primum, *optima ac stantißima ebrietatis antipharmaca sunt timor sobrietatis studium, ebrietatis atque intempe tiæ odium. Cogitare deinde quàm turpe, q fœdum, quàm perniciosum, quàm Deo hominib pijs inuisum sit ebrietatis vitium quàm sit à na humana, à Christiani hominis officio, à persona, quam Deus tibi imposuit, alienum. Q ta illud mala animi, corporis atq; fortunæ si*

at. Proponas etiam tibi ante mentis tuæ oculos inum nostrum Iesum Christum, qui salutis nostræ tissimus, cruci affixus, acerbissimam sitim pers est, & illius membra, hoc est, plurimos homines es, pauperes, ægrotos, qui grauissima fame sitiq; uentur; ad quam restinguendam vix minima sæpè guttula illis suppetit. Hæc si homines Christiani enter, vt par erat, animis suis secum reputarent, l profectò illis opus esset illis vel laboriosis exercitaibus, vel amaris antipharmacis ad ebrietatem arlam; ab ebrietate enim sua sponte toto pectore abherent, nec ad illam se vllo pacto cogi impelliq; pentur. Scuchkius lib. 3. c. xi. antiqu. conuiu.

27. Secundum, dum bibunt potores, & vitrum seu crystallum præ manibus habent, & diu tando tenent, ex ipsa vitri natura ebriosorum res contemplentur; vt enim idem lib. 3. c. 12. belle dicit, *est vitrum ebriosorum hominum morus atque ingenio accommodatum. Nam primò, madmodum vinum resq; aliæ per vitrum resplendt; sic etiam ex vino intemperanter hausto, ebriosorum mores, ingenia, atq; affectus elucent atque apent.*

Deinde quemadmodum vitrum, licet valde endeat, tamen est fragile (vnde ille, Vitrea est tuna, dum splendet, frangitur) sic quoq; ebriorum hominum vita, omnia que animi, vel corporis, rtunarumque bona, quantumuis splendida, de fragilia sunt, atque caduca.

Deni-

Denique quemadmodum vitrum virus continere creditur, & fractum valde est virtum; sic quoque vinum immoderatè sump virus est atque venenum nocentissimum.

28. Tertiũ est, quod Gratarolus ex moral losophia adfert: *Scribunt pleriq; boni & rece mi authores, Pythagoram consultum, quînam v ebrietatem deseret? respondisse, si quæ per temule facit, frequens animo voluat; Plato temulentia tis suadebat, vt poti ad speculum sese contemplare ita fore, vt ab eo vitio recederent, conspecta fœd Anacharsis Scytha olim rogatus, qua ratione q fugeret, ne fieret vinolentus; Si semper, inquit, pra lis habeat ebriorum indecoros mores: nihil eni milius insano, quàm ebrius. At ebrius existimat cere omnia. In alijs igitur spectanda quàm fœd sit temulentia. Idcirco etiam Lacones pueris ost bant seruos, qui vino essent temulenti, quo magis minarentur ebrietatem, videntes quàm deform ctaculum sit homo immodico madens vino; qua dementi similis; imò, (vt refert Plutarchus in La cogebant Helotes quamplurimùm bibere, deind tationes ineptas saltare, & carmina quædam ri la canere, ita quòd alij prolixo sermone vix pe dent sobrietatem esse rem honestissimam, ebriet nihil esse homine indignius, illi compendio poneba oculos; sed in mancipiis, ad quorum mores dege re ingenuis turpissimum est.*

29. Q

). Quartum, Scythas potores imitentur. Na vt Auctor est Plutarchus, Scythas, quoties lusatis vino indulsissent, instrumenta certa Mu ci generis pulsare consueuisse, vt discussis ob tatibus animum ad pristinam continentiam ac oderationem reuocarent.

). Quintum, optima & certissima arcendæ eb tatis ratio est, parcè, & nonnisi quantum necessitas exigit, bibere. Deinde à fortibus potibus ab nere, maximè quibus caput debile est. Tertiò non varios potus eiusdem naturę simul ingerere: varietas enim inæquales & turbulentos na us gignit. Possunt tamen vinis fortibus aquę mi eri, aut leuiores ceruisiæ superbibi, quæ vini ve mentiam frangant.

nter pocula parum comedendum. Nam cibus po m in ventriculo diutiùs iusto remoratur, vnde lus vaporum in caput fertur.

Nec cibi halituosi inter bibendum assumendi; ta s enim per se caput implent atque offendũt.

1. Sextum, si hæc non prosunt, & sit compota coactus, vinum cum aliqua re misceat, quæ ei calorem referat, & ebrietatem prohibeat, vt es yrupus de succo citri, vel acetositatis citri, qui su erbibitus vino potenti & vaporoso, vt Franci us Hildesheim de cerebri & capitis morbis in rnis lib. 1. scribit, ebrietatem prohibet, vapores minuendo extincto calore, qui eam e cit, & sua frigiditate reprimendo vapores ad

caput

caput aſcenſuros. Hoc remedio vſus eſt inter
cula Marchio Ioannes; miſcebat enim ac d
bat aquam ſyrupo acetoſitatis citri, vt hoc p
comporores fallere; qui cùm viderent hanc
turam referre colorem vini, putabant illum
facere in vino.

32. Septimum, vni tantùm, aut ſaltem p
propinet; etenim ſi ad plures qui bibat, m
contra ſe prouocabit: vt enim Opſopæus:

Si bibis ad plures, replent tua pocula nullum;
Sed te replebunt pocula multa citò.

33. Octauum, parcas ſodalibus & conuiḉ
bus, ſi tu vis, vt alij cyathos tibi propinatos c
mulent.

34. Nonũ, nullũ bibẽdo laceſſas; ſi verò coa
ſis aliquẽ prouocare, feſſos ſolũmodò ad Bac
cum certamẽ prouocato; qui cùm nõ poſſin
laſſitudinem ac ſatietatem tibi reſpondere, al
nullam moleſtiam perceperis, & tu hac rat
legibus moribuſque barbaris abundè ſatisfec

35. Decimum, ſenſim bibas, neque cya
plenos exhaurire properes; nam

Qui ſubitos auido calices ingurgitat ore,
Ridiculus primùm hic omnibus eſſe cupit.

36. Vndecimum, Vinum ſtomacho vacu
bibas; etenim

Nec malè pranſus ad ieiuna pocula lingua,
Nec vinum vacuo ventre crepante bibe.
Quod niſi vitaris, citiùs repleberis illo, &c.

tiam

coneres ventrem grata dapis ante saburra,
Et fundamentum potibus antè iace.
dulge dapibus, licet vrgeat vnus & alter,
Dic; nondum plenè sum satur ipse cibo.

.Duodecimum, mores bibendi fuso sermo-
ndato, sed ijs haustibus te imparem esse ob
æ, temperamenti ac consuetudinis dissimi-
inem, constantissimè asserito, & oportere, vt
te ad bibendum assuefacias, & vbi assue-
is eris, te velle omnes ad Bacchicum certa-
prouocare dicito.

.Decimum tertium, nisi hæc omnia satis
te natura ad vomitũ procliuẽ esse affirmato,
ulò pòst euomere fingito; nullum enim ad
ndam ebrietatem, importunasque prębibi-
es fugiendas, inter compotores, sagacius aut
entius remedium, dummodo cautè illud ex-
ris, excogitari potest; aut stomachi debilita-
laborare, aut arctè & grauiter te dormire
lormitare dissimulato; nam inter vina som-
obrepere consueuit. &

.Cõpotor memoria semper teneat, quod de
festiuiter Plautus ait: *Vinum luctator est do-*
pedes captat primùm. Quod & apud Italos, vt
rt Grataroius de vini natura cap.29. in ser-
nem vsitatum cessit, dum aiunt; Vinum dum
tur, minari quidem calcaneis, sed caput
re re.

40. Ve-

40. VERVNTAMEN si Naturalia & Mo
non sufficiant, POLITICIS vti d
is, qui in conuiuio ad bibendum esset coacti

*Principio nemo se inter initia plus satis fa
præbeat, promptumq; in hauriendis exsiccandisq; p
lis, sed tergiuersetur, ac ciuiliter recuset, morbi
prætexat ac valetudinem causßetur: nonnũquam e
gitandi sunt æstus ac stratagemata, quo illos delu
qui te sibi scopum præferunt, quem feriant, tibiq;
satis infesti sunt. Captanda interim occasio, qua a
vt micturientem tacitè subducas, aut pateram ab
cures, in eaq; re te callidum esse decet, ac caut
magnaq; dexteritate id perficere. Nam si deprehe
technam contingat, multo cumulatius ac cum fœ
in te hoc munus refundetur. Cæterùm quique pro in
natura calliditate atque astutia varias comminisci
test rationes ac modos, quibus poterit eluctari, ac c
bibones fallere.* Leuinus Lemnius de occult. r
mir. cap. 17. Hanc artem ab Opsopeo didicit,
libros tres de arte bibendi conscripsit.

41. Secundũ, quod Matenesius scribit de i
bibendi ad sanit. lib. 2. c. 6. obseruet. *Insuper i
generosi præstantiam, & imparilitatem corpusculi
prætende dispendium temporis, item seriarum trac
tionum molem ac benuolentiæ mutuæ sufficiens te
monium, quod tu benuoli animi debes non imma
sanitatis poculi mensura definire. Glareani quoc
exemplum à saturo cane in re nata deductum proa
cito, ne te brutis animantibus reddat bruttiorem.* It
ill

olescentis, qui ad epotandum coactus ait Prin-
ruo superiùs: Veniam Clementißime Princeps
bestia parum absum; vúltne Clementia tua
ne bestiam fieri?
ique illud Callisthenis sapientis responsum co-
efunde, qui propterea illum Herculaneum fata-
yphum ab Alexandro Magno præbibitum no-
ere, ne Aesculapio sibi opus esset; tu quoque
le: & quia nosti immoderatos sanitatum hau-
rborum fontem esse, ita eos ad rationis corpo-
i moderare regulam, ne medicorum viscosas in-
ſq; pilulas, aut destillatos syrupos ad κακοσο-
v dissipandam postridie adhibere cogaris.
Tertium, præterea abstinendum ab eiusmodē
iculis est, vbi ea occasiones ad ebrietatem solli-
i regnant. Hinc rectè monet Sapiens: Noli esse
iuijs potatorum, nec in comessationibus eorum.
acillimè homo eorum exemplis à sobrietate ab-
r. Qui cum sapientibus graditur, sapiens erit:
stultorum similis efficietur. Vnius coloris aues
r vnà volitant, ac proinde discolores deuitant.
ecte Theognis:
urpe est virum ebrium apud sobrios esse,
urpe item si sobrius apud ebrios est.
t appositè Satyricus ait:
---- Dedit hanc contagio legem
it dabit in plures sicut grex totus in agris,
Vnius scabie cadit & porrigine porci,
Vnaq; contacta iniorem ducit ab vna.

Aspice

Aspice quid faciant commercia.

vt in malum, sic è contrario bonum. Nam null
(teste Seneca ad Luci. epist. 8.) *magis anim*
duit honestos, & in prauum inclinabiles reuoc
rectum, quàm bonorum virorum conuersatio p
tim enim descendit in pectora, & vim præcept
obtinet, frequenter aspici, frequenter audiri. Ide
rit. bib. lib. 2. c. 5.

43. Quartum, Pincerna corrumpendus
Opsopæus docet:

Corrumpendus erit paruo priùs ære minister,
Aut clàm promißis alliciendus erit.
Misceat vt reliquis fortißima vina, tibi vni
Sobria supposita pocula miscet aqua.
Lene merum modici tibi præbeat ille rigoris,
Sorbeat annosum cætera turba merum.
Vina vetustatem portantia linque feroci,
Si præsto est mustum sedulò carpe nouum.
Vinum dulce datur, tu crebrius vtere dulci,
Ebria dulce minus pectora crede facit.
Si tamen & reliquos delectant musta bibones,
Ingere clàm calici vina vetusta nouo.
Si deprensus erit, facilè excusabitur error,
Pincernæ, peccat talia multa manus.
Sæpè foras exi mictum, lucrabere tempus,
Quo deturbantur debita vina loco.
Aut oblita tuus quæ tandem negligit hostis
Non respondendo, &c.

Si verò multi in te cōspirent, vt sæpè euenit
ta

en inire recuſes, & dicas te velle in orbem
ire, vt idem demonſtrat:

ontinuum Graio ſed more bibamus in orbem,
Si placet, haud alia conditione biham.
ac ratione bibens iuncto cum fœdere iunctis,
Defendes nulla cum grauitate locum.
ic omnes vnoq; pariq; labore grauantur,
Sic par ferre meri cogitur omnis onus.

4. Quintum, *quòd ſi nec ſic acquieſcere velit, ſiue*
perior, ſiue par, ſiue inferior ordine vel dignitate, in
, quod laudatus à Plutarcho Creon cuidam, intru-
atius eſt me tuas nunc inimicitias ſubire, quàm
poſtea gemere. Quòd ſi finem non faciat tunc,
c conſilio ſuperiùs ex D Ambroſio allato, vinum
tram audacter effundito: ſanitas enim ſobriaq;
tua longè præſtantior vino eſt, & eiuſmodi in ani-
dentium multorum bibonum tanquam tyranno-
anitatis poculis precioſior. Principum te amiſſu-
ratiam metuis, niſi cogentem aulicum ſequaris,
t grandi poculo reſpondeas, aut ipſe cogas? Crede
, ſi Princeps hoc nomine dumtaxat tibi ſtudeat
culo, quòd ad illius ſanitatem bibas immoderatè,
t illa diuturna non erit, qui peſſimo innititur
mento & lapſabundo; vt tua forſitan ſit deterior
conditio, quàm Amani apud Aſſuerum. vitro
gior eſt, & dum ſplendet, frangitur. Si Principi
e vis, paraſitum non age & virtutis viam ingre-
videbiſq; diuturnam gratiam eius ac ſolidam
m. Non coge temetipſum, nec alios. Non recuſo

moderationem, hilaritatem conuiualem non detr
Principum exosculor Maiestatem & sanita
Cur amabo tu, tanquam carnifex aliquis in equ
sanitatis catastisq; extendere alium vis in nullo ti
nali damnatum, vt Principi placeas? Perinde est
modo perire amicum velis, siue laqueo, siue vino ni
modò pereat. Idem ibidem cap. 6. &

Plutarchus de reg. sanitatis, vt refert An
de Belingen, præclarè monet: *Dum in orben*
cuntur soteria, animi vires contorquendas esse, ar
dumq; pectus aduersus insanum illum pudorem,
caussa est, cur importunis compotorum instigatio
manus ignauissimè cedamus; ad remq; suam
Creontis Regis nobile responsum:

Displiceam potiùs modico pro tempore amicis,
Ne diu pœniteat complacuisse malis.

Melius enim est compotationis legem violare,
tempestiuas inuitationes deuitare, quàm vim
rumpi phrenesim, pleuritidem, vertiginem, obn
centiam, cruditates, ebrietatem, & omnem ma
cateruam accersere, & confidentissimè dicendum
idem scribit. Non volo tibi amice tuisq; rationibu
stipulari, & mihi meaq; rationi iniquus esse non
ita in meo corio ludatur, vt distractum vix Ae
pio possit resarciri.

Quando tamen aduersus instigatores illos ob
bimus, nisi tum cùm euidentissima animæ, co
fortunarumq; dimicatio aditur. tunc verec
cùm amici tui (hostes veriùs dixerim) omnia

a deprædari, & peßima quæque ementita honesta-
pecie intentare non verentur: toto Marte & arte
nandum est in temeritatem & impudentiam il-
, qua nos ad spurcum facinus, indecorum, & con-
ntia aduersum instigare moliuntur.

Aliud instillat Plutarchus documentum, quo putat
acitatem optimè compesci, si ad lectionem aliquam
ndamus animum, vel si ij sermones vltrò citroq;
ceantur, qui cum honestate & fructu illicem quan-
n suauitatem coniunctam habeant, & ab auida
i ciborumq; ingluuie auocantes, sensim ad iucun-
rem mentis pastum transferant.

Huiusmodi autem colloquia non inuitè, nec ob-
to, vt aiunt, collo in mensam inducenda, sed apertis
dammodo candidæ naturæ venis fluere debent.

Caput tertium.

1 *EBrietas sterilitatem inducit. 2. Nullus alius affectus tot sympthomata, vt ebrietas effundit. 3. Ebrij quasi voluntariam mortem sibi adsciscunt. 4. Inter omnes ditates nulla maius damnum affert generationi ìm ebrietas. 5. Caussa est, ne homines diu viuant. 6 Memoriam prorsus obruit. 7. Nullum tetrius spe-*

ctaculum humana mente à vinolentia subm
8. *Senes ad Venerem inuitos inflammat.* 9. *In*
tis ægritudinibus obnoxij, qui debacchantur. 10
cretum non possunt custodire. 11. *Temulenti d*
ci pœna puniri deberent. 12. *Vix vlla Respu*
diu stetit, quæ ebriosorum consilio gesta est. 13
num ad libidinem animos inflammat. 14. *Ho*
in rabiem vertit. 15. *Ebrietas homines qua*
bestia peiores reddit. 16. *Ebrij patrimonia*
quunt. 17. *Vniuerso exercitui ebrietas*
18. *Vinum omnia sursum deorsum vertit.* 19
brietas castitatem submergit. 20. *Capiendaru*
hostibus vrbium sæpè caussa fuit. 21. *Ea pulc*
do amittitur. 22. *Caussa est infinitorum erro*
23. *Nihil moderatum, vbi homines debaschan*
24. *Homines crudeles reddit.* 25. *Principe*
amicis suis non parcunt. 26. *Ebrij negotia p*
tractare non possunt. 27. *Ebrius est tanquam*
tuus. 28. *Ebrietas caussa, cur homines Deum n*
29. *Asinus melior ebriosis.* 30. *Ebrius Gube*
omnia subuertit. 31. *Princeps ebrius morte*
tandus. 32. *Ebrietas ad omne vitium homin*
pellit. 33. *Saltatio est pharmacon ex omnibus v*
rum speciebus confectum. 34. *Ebriositas horri*
Deum offendit. 35. *Ebriosus multis modis i*
sum delinquit. 36. *Vertigo cerebri temulen*
spiritus animales. 37. *Horribilis profaniu*
ebrios dominatur. 38. *Ebrietas pellit timore*
39. *Morbi periculosi ebrietatem comitantur.* 4

ratem existimatio hominum vilescit. 41. In-
e indoli infamiæ labem aspergit. 42. Maxima
mentæ animæ affert. 43. Apud Iurisperitos
quoque audit. 44. Indicta caussa Iudices ebrij
t innocentes condemnare. 45. Spiritus sanctus
Scriptura in ebrietatem multa dicit. 46. In
oderata ebrietate somno non est locus 47. Pro-
ebrietatem vxores negliguntur. 48. Est artifi-
calamitas. 49 Ebrii sunt omnibus molestissi-
50. Ab ipsismet Poetis irridentur. 51. Ne-
a & quasi incredibilia ab ebriis perpetrantur.
In puros asinos transformantur. 53. Ebrietas
simas cantilenas adinuenit. 54. Poeta ebrios,
iuos & mortuos atro carmine proscindunt.
Dei permissu ob ebrietatem vineæ frigore aliquan-
nficiuntur. 56. Vinum depauperat. 57. Ebrii
ibus risum mouent. 58. Filios ebrios generant.
Nihil conuiuium magis deformat, quàm ebrietas.
Est omnium malorum caussa. 61. Omnia offi-
quibus alij alijs obligati sunt, violat. 62 Per
adimit sibi quis facultatem vitandi ea, quæ
è peccata sunt. 63. Temperantia regula turpi-
er ebrietatem exceditur. 64. Auget culpam &
ignitatem. 65. Est multiplex bestia. 66. Sig-
brietatis ebrij secum semper ferunt. 67. Nume-
exercitus ab ebrietate victi. 68. Potentissimas
ropoles in cineres redegit. 69. Homines ad om-
tardos reddit. 70. Infinitis viris funestas clades

peperit. 71. *Ebrij totam ciuitatem perturba-*
72. *Est malum immedicabile.* 73. *Vinum est or-*
veneno potentius.

SEd v. icum & verissimum remedium est
ga, & consideratio prodigiosorum malorum,
quæ Ebrietas secum trahit.

1. *Sterilitatem inducit, & sic ciuitatem & dom*
legitima prole ciuibusq; expoliat. Galenus, *vt rec*
Rhasis 9. *Continentium dicebat, tempore suo Re*
fuisse multas mulieres steriles ob nimium potum.
nius lib. 14. *cap.* 18. *scribit, vini genus quoddam*
vt Tracenium, quod si bibatur, sterilitatem inducit
non solùm vinum quadam qualitate potest fa
sterilitatem, sed etiam copia, quoniam, vt dicit Ari
3. *probl. viri ebriosi semen infœcundum reddunt*
etiam mulieres ebriosæ & potulentæ steriles plerq
sunt. Refert Mercurialis de morb. mul. lib. 1.

2. *Quia non est alius præter hunc affectum, qu*
tantaq; sympthomata effundit; nullum in hoc m
brum sibi constat, cuncta ab officio residunt. Capu
dis exhalationibus disrumpitur, cerebrum vertigine
tatur, oculi torquentur, aures vndoso spiritu crep
lingua vacillat, sermo futilis, oris halitus teter, ste
cibus subuertitur, & reijcit putridam saburram, c
palpitatio, manuum inepta & insana gesticulatio
dum incertus lubricusq; gressus, inquies nocturna
pes ronchi furiales somni, mentis excessus, & (
dicere pudet) alui & vesicæ spurcissima solutio
hac eluuie (quemadmodum in cœno lutulenta

s volutantur. Adde ſubitaneam nonnunquam
m, quod eſt luctuoſiſsimum, pulmones obſtruente
cidere. Iaſon Prateenſis de cereb. morbis, ex
ſis auctoribus, & præcipuè ex Pictorio.

Quia ebrij quaſi voluntariam mortem ſibi
iſcunt. Nam multi aut ſe in puteos præcipi-
aut in flumina cadunt, aut per ſcalarum gra-
præcipites feruntur; vt enim de Elpenore
Ouidius 3. Triſt. 4.

miſer Elpenor tecto delapſus ab alto,
Occurrit regi flebilis vmbra ſuo.

hiloſtratus, qui fere ſimili caſu obijt, in quem
ialis lib. 1. epiſt. 83.

Sinueſſanis conuiua Philoſtratus vndis
Conductum repetens nocte iubente larem.
enè imitatus obit ſauis Elpenora fatis,
Præceps per longos dum ruit vſq; gradus.
on eſſet, Nymphæ, tam magna pericula paſſus,
Si potiùs veſtras ille bibiſſet aquas.

nia enim vini potatione improuiſę mortes, vt
Moſchino & Grillo Arioſtus celeberrimus
a fingit. De primo:

Getta da' merli Andropano e Moſchino,
Gui nella foſſa: il primo e
Non adora il ſecondo altro, ch'l vino,
E le bigonze à vn ſorſo, n'hà gia vote;
Come veneno e ſangue viperino
L'aque fuggia, quanto fuggir ſi puote:
Hora qui muore, e quel che più l'annoia

E'l sentir, che nell' aqua se ne muoia.

& de altero:

Poi se ne vien, doue col capo giace
Appoggiato al baril il miser Grillo.
Hauea'o voto, e hauea creduto in pace
Godersi vn sonno placido e tranquillo;
Troncogli il capo il Saracin audace,
Esce col sangue 'l vin per vno spillo,
Di che n'hà in corpo più d'vna bigonza:
Di ber si sogna e Cloridan losconza.

& Iuuenalis:

Hinc subitæ mortes atq; intestata senectus.

4. Quia inter omnes cruditates nulla m[illegible]us nocumentum generationi, quàm vini indig[illegible]io affert; vt enim inquit Hieronymus Huartes in[illegible]x. ing. *Ma la crudità, che fa più danno alla generat[illegible]e, e quella del vino. perche questo liquore per esser [illegible]to vaporabile, & sottile, fa che gli altri cibi insiem[illegible]on lui paßano crudi à vasi seminarij, & che'l seme i[illegible]in falsamente l'huomo, senza che sia cotto e stagio[illegible]to: onde Platone loda vna legge, ch'egli trouò nella [illegible]e-publ. de Carthaginesi laqual prohibbua, che l'hu[illegible]o, & la donna maritati beuessero vino in quel gi[illegible]o, che pensauano d'accostarsi all'atto del matrim[illegible]io; conoscendo, che questo liquore facea molto dann[illegible]lla sanità corporale del fanciullo; & potea esser cag[illegible]e, ch'egli riusciße vitioso & di mali costumi. Ma se [illegible]e-ue moderatamente, di nessun cibo si fa tanto buo[illegible]se-me, per quel fine, che noi cerchiamo, quanto d[illegible]in*

bi[illegible]co.

...ico, & specialmente per dare l'ingegno & l habili-
... Idem dicit Macrobius.

5. Quia caussa est, ne homines diu viuant, vt Thomas Philologus de vita hominis vltra cxx. annos protrahenda probat.

6. *Quia memoriam rem omnium pretiosissimam, ... solùm labilem fluxamq; facit, sed prorsus obruit, ... abefactat, oculos caliginosos efficit ac cæcutientes, ... pendulas, artus tremulos, titubantes; multaq; ... incommoda, immodicum vini potum comitan-... &c.* Leuinus Lemnius lib. 2. de mir. occult. ...ur.

7. Quia nullum tetrius spectaculum humanæ mente à vinolentia submersa. *Che brutto spettacolo è'l vedere, che beuendo e ribeuendo trattenuti sono sin' alla meza notte alle tauole, e dopò colcati à ...ol alto spirano ancor il vino indigesto, come se di fresco beuuto l'hauessero. Non sono essi più miserabili de morti? se parli con esso loro, non odono, o se odono, non intendono e rispondono fuor di proposito; e quando pur vogliono fare alcuna cosa, nõ la sanno fare. Nõ si conoscono se stessi, il loro parlare è interrotto, confuso, mirato stortamente, non si possono fermare su le gambe, ogni cosa par loro che vadi in giro, & che siano portati al letto (doue prostesi si stanno) à torno, come se in vna correntissima ruota ligati fussero: Ansiano i cattiui, e vanno carchi di vino, voltandosi sin che li purga il vomito, ouer ch'vn lungo e profundo sonno li serra. In tanto come insensibili à crudo stomaco anhelano*

helano e si lamentano. Qual sano di mente non vo rebbe anzi mille volte morire, che viuere vn giorn ebbro? Quando si scarica l'vbbriacco, ogni cosa pute vino; il misero sghignazza, ciarla, empie l'aria tutti con molti scoppi diuenuto spuzzolente, l'ammo ba, s'addormenta alla fine à guisa di porco, russando fa sentire, e quando pur si sueglia, e smaltito n'l dell' imbriacatura, facendo del giorno notte, quel d letto, che prima tracanando si sentiua, sente morm rare i famigliari di casa, la moglie confusa dolersi e disonor suo, gli amici che lo riprendono, gli inimici, c se ne ridono Qual vita mi si può mostrare più mis reuole, & infelice di questa, l'esser beffato il giorno, all' imbrunire della sera seguente ricadere nel mede mo fallo, parui che sia vna insania d'ogni castigo do na. Bartholomeo Arnigio nella veglia sesta.

8. Quia senes ad Venerem inuitos inflammat vt inquit Erippus: *Sermo enim antiquis fertur n inutilis: Vinum aiunt senibus (Pater) persuadere, etiam inuiti tripudient.* Quare à Lycophonte De tripudij appellatur.

Deus tripudij Phigaleus Phausterius.

9. Quia infinitis ægritudinibus sunt obno qui debacchantur, vt inquit Petrus Cit della.

Et nos vina sumus varijs obnoxia malis,
Quî mirum, interdum si cubat æger homo.

10. Quia ebrij secretum, quod in re priuata publica est maximi momenti, non possunt

e, sed omnes res publicant. Homerus:

Pocula prudentes etiam fœcunda choreis
Indulgere iubent, cantareq; voce sonora
Pocula, quæ vtiliter tacerentur, multa profari, &c.

tius:

Tu lene tormentum ingenio admoues
Plerunq; duro, tu sapien. iorem
Curas & arcanorum iocoso
Consilium retegis Lyæo.

enim intemperanter bibit, eum malè dicere
ecesse, iuxta illud:

Plurima edens, permulta bibens, mala plurima dicens.

rycius Puteanus de luxu conuiuiorũ: *Verbo-*
gitur fertilis lingua, quæ madet, & simili prodi-
rborum sed futilium, anilium, inutilium, quæ
sobria seriaq; non sustineant. Quid mirum? vt à
no præcipites ac lutulenti riuuli, & sordes vnà ve-
: ita sermo à vino. Qualis cuiusq; animus, talis
ao: sed temulentia illo igni euaporat. Alius merces,
ũras, & diuitias fraude congestas crepat: alius
ntates & libidines: alius fastum & inflati pecto-
ullas: Modestia, simplicitas, paupertas vapulant,
pientia vitiis infesta. Quæ quisq; fecit, dixit, cogi-
, in conuiuio tanquam tribunali ventilantur, &
lenti censores cùm oßibus abstinent, rodunt tæ-
alienam famam, qui suis ipsi in rationibus hallũ-
ntur, alienas dispungunt.

§ I. Quia

11. Quia Ebrietas est vitium tam nefariu[illegible] ac Reipublicæ tam periculosum, vt duplici p[illegible]na affici temulenti deberent, vt inquit Ioan. C[illegible]sus lib.c.10.sph.ciuit. *Ebriosus ergo, qui scelus co[illegible]mittit, tam est indignus venia, ac qui duplici pœna [illegible]fligi ac vulnerari debeat: duplici dico: quia vnam su[illegible]ret propter ignorantiam, quæ est crassa & supina: a[illegible]ram verò propter culpam commissam, quæ est inte[illegible]randa. Præterea qui plura mala agit, magis est ca[illegible]gandus: sed ebrius plura mala agit, quàm sobrius: g[illegible]uius ergo est castigandus. Minor probatur; q[illegible] naturam, seipsum, & ciuitatem offendit; Na[illegible]ram, quæ ebrietate imbecilla redditur: Seipsu[illegible] quia acies ingenij hoc modo tollitur: Ciuitate[illegible] quia ciuis furioso vini habitu ac flamma læditur.*

Postremò, Ebrietatem maiora incomm[illegible] Reipublicæ sequuntur, vt libido animi, intem[illegible]rantia populi, quæ pestis tanquam vlcera la[illegible] serpunt, totamq; ciuitatem, si non sanent, veluti lepra & scabie incurabili tandem inficiu[illegible] Qua de re *Imperator prudentissimus Carolus Qu[illegible]tus*, vt Iodocus Damhouderius in praxi rer. cr[illegible] cap.86. n.20. refert, *vt immodicam & nimi[illegible] homicidiorum ex ebrietate frequentiam & licenti[illegible] minueret, & ad hoc malum facilem aditum præclu[illegible]ret, suis edictis & diplomatibus anni 31. cauit & [illegible]sit, ne tam facilè istis ebriosis homicidis largiretur [illegible]missio: sed si quando tales comprehendi possint, vol[illegible] vt non leuiter punirentur, sed vt priùs supplicium [illegible]*

turpem ebrietatem: mox pro homicidio, aut pro iminibus ex ebrietate commissis punirentur. Et ctò id maxima prudentia statutum est; posim, qui inimicum suum occidere vellet, atem fingere, eiusque prætextu impunitus re. Quare prima vice ebrius debet pœna ordinaria puniri; verùm si ebrietatem ite, delicta committit, nullo modo debet teitiæ obtentu excusari, sed sæuerissimè castiicùm dolus tunc & culpa præsumantur.

Quia, vt inquit quidam, *Vix vlla Respublica tit, quæ ebriosorum consilio gesta est: vix vllæ cit, quam non ebriosi euerterint.* Ideò qui cõtra publ. coniurant, vel qui eam perturbant, vel ouincias expilãt, vino lẽ i ac ebrij describũ, Antonius, de quo Cicer. Phil. 2. *Antonius in o conspectu P. Romani vomuit, frustis esculentis, redolentibus, gremium suum & totum tribuipleuit.----- Cũ fœtido isto ore teterrimã popinã isses, paulisper stetimus in illo ganearum tuarũ atque fumo; vnde tu nos tuas crapulas turpissiictando eiecisti. ---- Quid furiosã tuã vinolenoro feram? omnia personabant vocibus ebriorum, ant pauimenta vino, madebant parietes, ingenuũ cum meritorijs, scorta inter matres familias antur.* De Catilina: *Catilina vini, somni, plenus, madenti coma, composito capillo, grauiulis, fluentibus buccis, pressa voce temulentáq; nsu, sine sapore, elinguis, tardus, stupidus.* Et de

Verre:

Verre: *Verris conuiuiorum huiusmodi erat exitus alius inter manus à conuiuio, tanquam à prælio ferretur: alius tanquam occisus relinqueretur: plerique fusi sine mente, ac sine vllo sensu iacerent, vt quis eos aspexisset, non prætoris conuiuium, sed Cannensem pugnam videre arbitraretur.*

13. Quia vinum animos ad libidinem mulat. Virg.

Et Venus in venis, ignis in igne furit.

& Ouidius:

Vina parant animos, faciuntq; caloribus aptos;
Cura fugit multo diluiturq; mero.
Tunc venit risus, tunc pauper cornua sumit, &c.

Exemplum tradit Helenæ, quæ cum Paride mensa accumberet, nisi post corruptam flamam, vinum cupidinem gignere, eoque scire posse intellexit.

Tu modò me spectas oculis lasciue proteruis,
Quos vix instantes lumina nostra ferunt.
Et modò suspiras; modò pocula proxima nobis
Sumis quaq; bibi, tu quoq; parte bibis.
Ah quoties digitis, quoties ego tecta notaui
Signa supercilio panè loquente dari.

Orbe quoq; in mensæ legi sub nomine nostro,
Quod deducta mero littera fecit, Amo.
Credere me tamen hæc oculo renuente negaui;
Hei mihi, iam didici sic quoq; posse loqui.

At amantes ob aquæ quoque potũ inebriant

vt Hie

Hieronymus Casonus elegantissimè cantat:

Beuea Fillide mia le gelid' aque,
Ou' giuro Damon, che beuend' io
Amor beuei, che dalle labbra vsciò;
C'hor con l'humide piume
Lasciuetto mi scherza al cor d'intorno;
Ma che farei, se lo beueßi vn giorno
Bacco nel tuo liquore,
Sarei più che non son ebbro d'amore.

Qui enim poculo, in quo amicæ biberunt, potat, maiorem cupidinis flammam concipit, vt Philippus Massinus inquit:

Dafne, mentre beuea,
Co'l dolce labro, e rugiadoso impressa
Soaue nota in bel Chrystallo hauea,
Da quella parte isteßa;
An ch'io mentre credea
Libar spumante, e pretioso vino,
Traßi nettar diuino,
Ch'allhor, che sete in me d'humore spense,
Sete d'amore accense.

Et vt Hieronymus in Gloss. 1. ad Timoth. *Venter ardens æstuans citò despumat in libidinem.* & Valer. Max. *A Patre Libero, id est, à vino ad inconcessam Veneris est proximus gradus intemperantiæ.*

14. *Quia homines Vinum in rabiem vertit. Vulgus enim vbi se mero expleuit, ac si non vinum bibisset, sed insaniæ poculum ad rationem penitus profligandam exhausto animo offensat, & canum ferocium more in rabiem ver-*

vertitur; moxq; coorsi se inuicem morsibus appetiũt, a rodendo nares, auriculas, digitos cæterasq; partes corporis, vt fabula de Cyclope, Vlyßisq; socijs fidem inuniat, quem Poëta solitum ait mandere frusta humanarum carnium, quem tamen immanitate isti longe superant. Nam ille inimicos iratus tractauit hostiliter, isti verò cum familiaribus & amicis interdum etiam cognatis, communi taliq; mente adhibitis contra iura hospitalitatis omnia nihil reuriti, sacra libamina quibus conciliare debuißent, sic conflictantur, tanquam in arena vel Pancratio. Philo Hebr. de vita contemplar.

15. Quia Ebrietas homines quacunque bestiis peiores reddit. Sebast. Frideitus:

Bruta bibunt quantum natura requirit, & vltra
Quàm sitis ipsa ferat, flumina nulla bibunt,
Solus homo immodico nunquam contentus Iacchi
Aeternùm stygijs exsatiatur aquis.

& Ioannes Lucienbergius:

Ventre domum saturo redeunt animalia quaque,
Mane petunt hilares pascua læta greges;
Solus homo potu immodico cerebrumq; caputq;
Obruit, atq; citò viscera tenta grauat.
Nulla sequente die vt sapiant obsonia nulla
Siue Falerna feras, Cecuba siue feras.

Et vt idem ait de ebrijs, quod quidem est valde notandum & detestandum:

Indigna ratione bibunt hoc tempore cuncti,

Nec modus aut meta est, vrgent, vrgentur & ipsi,
Quum non sufficiant cyathi, calicesq́, scyphiq́,
Et pateræ; accipiunt mulctras, ollam atque lagenas,
Quodq́ nefas maius, grauibusq́ piabile pœnis
Crimen pro poclis sunt calceus atque matella.
Quin etiam visum est aliquos vitra fracta vorasse,
Egestasq́ dapes more inglutijsse canino;
Pars depasta recens fœdæ suis instar oletum.
Magnus erat quondam splendor, decus, atque venustas
Germanis, & cæsaries prolixaq́ barba:
Sed leuitas nunc est tanta, & dementia tanta,
Vt capita & barbas ipsi inter pocula radant,
Scilicet hic fructus, pudor, & sapientia Bacchi.

5. Quia Ebrij patrimonia decoquunt, bona
unt, nimis liberè viuunt, in ciuili conuersa-
sunt stupidi, amicis ac viris probis insul-
vniuersam domum perturbant, œconomiæ
nem labem aspergunt, luxuria diffluunt, ho-
lia committunt; & non solùm alienas puel-
vxores violare tentant, sed vino calefacti
tibus & sororibus non parcunt; de quo
m horrendum legitur apud D. Augustinum
33. *Accidit hodie terribilis casus, vt omnes au-*
propter quem ad Ecclesiam Hipponenses etiam
as & infantes congregari præcepi: Ecce præcla-

 rissimus

rissimus ciuis noster, & fere dilectus ab omnibus
illus filium habebat, vt scitis, quem corrigere vol
& luxuriosè viuendo insumpsit partem bonorum
rum; sed ecce ebrietatem perpessus, matrem prae
tem nequiter oppressit, sororem violare voluit, p
occidit, & duas sorores vulneraut ad mortem.
Hunc tragicum & deplorandum casum qu
hoc carmine cecinit.

Qui Sanctus vixit Pater Augustinus in vrbe.
Diues & eximio nomine ciuis erat.
Mascula progenies illi fuit vnica tantùm,
Quam pater errantem corripuisse nequit:
Libertate sibi donata, filius iste
Admittit quoduis, patre videnti, scelus.
Ebrius heu! ipsum genitorem traijcit ante
Conspectum matris sæuus & ense necat.
Parce, precor, patri prægnanti corpore mater
Dicit, & ad verbum mox etiam ipsa cadi
Pergit is ad mortem germanas vulnerat am
Atque aliam (infandum) vi superare cup
O fons ebrietas scelerum pelagusq; malorum!
O peccatorum campus, & ampla seges.

17. Qua vniuerso exercitui obest, ac ei in
incommoda affert, vt inquit Petrus Ba c
2. de Christianæ militiæ disciplina: *Con*
igitur cùm primis, bellatorum animis mollitien
sus exulare quandoquidem temperantia si qua
alia ad egregiè vincendum viam sternere solet. E
verò malis artibus vndiq; succincta, tanquam

adi destinata, suos amatores proterendos ma-
q; præbet, neque ratione vlla bellum ab his ad-
ri potest, cùm nulla maior sit, quàm ebrieta-
us. Apud temulentos namq; ratio exulat, intel-
tunditur, fugit consilium, vis omnis atq; inge-
en pessum it. Miles ebrius neque seruare ordi-
n signa sequi, non ferire hostem, non ferientem
denique neque in acie consistere, neque fugere
vt verissimè dixerit Flaccus, vbi ebrietatis vi-
commoda enarrat; Ad prælia mittit inermem.
oter moneo Christianos Principes, vt luxuriæ
ritamenta omnia, veluti pestes quasdam ex-
castris suis procul ablegent. Absit non ciuilium
sed & bellicorum negotiorum interturbatrix
quæ teste Gellio, labefactare ac diminuere ho-
mentes solet. Absit Venus, quam falsò Poëtæ
auream, cùm nulla Dearum magis sit auri

trus Regemorterus in serm. Polit. *Hi enim*
suis prosperis & lætis ad omnia læta inuiten-
è modũ excedunt, & iucundioris vitæ vsum
comessationibus deprauant. Huius rei passim
ia, magna capiuntur documenta, vbi inuictissi-
ab hoste duces, cùm se Baccho, Cereri & Vene-
nt, victi fuerunt; adeò vt nescias, vtrum ab
ab illis magis metuere debuerint Neque enim
hostibus armatis periculi est, quantum à cir-
vndiq; voluptatibus, quibus quicunq; Dux
uit, plerunq; aut infeliciter pugnauit, aut tan-

dem cæsus est. & inferiùs: *Quàm multæ vrbes cu dibus somno & vino sepultis, hostibus patefactæ si Hodie in militia dum Imperatores, Reges, Princi bibuntur, non alius fructus publicè aut priuat im nisi vt cum Scythis priùs ebrietate, quàm bello vin tur. Vinum si effundendum est, aliter effundi po quàm per corpus humanum, in quo consilia imp & vigilantiam aufert. Leootychidas quodam rog te, quam ob caussam parumbibant Spartiatæ; Ne nobis alij consultent, sed nos pro alijs.*

18. Quia vinum omnia sursum deorsum tit, vt inquit ille.

Poculum absorptum, vinum
Iam præbibendo processisse Scordacem defic
Adolescentuli animum lasciuire
Omnes, qui sunt intus, sursum, deorsum o vertere.

19. Quia Ebrietas castitatem submergit, resque ad viros interficiendos impellit, vt in August. *Per vinum castitas submersa est, & plu à corruptoribus deceptæ sunt: multæ etiam pollent no, thori legitimi oblitæ, suam pudicitiã adulteri diderunt, & cum mœchis de maritorum morte sunt.* & ad sacras Virgines: *Ebrietas est flagitu omnium mater, culparumq; materia, radix c num, origo vitiorum, turbatio capitis, subuersio s tempestas linguæ, procella corporis, naufragium ca tis, amissio temporis, insania voluntaria, ignom*

guor, dedecus vitæ, honestatis infamia, animæ te'a.

. Quia sæpè capiendarum ab hostibus vr-
cauſſa fuit. Audiatur Saluianus de vero iu-
Dei: *Iacebant in conuiuijs obliti honoris, obliti
onis, obliti nominis ſui, Principes ciuitatis cibo
i, in vinolentia diſſoluti, clamoribus rabidi,
tione furioſi, nihil minus quàm ſenſus ſui; immò
ope iugiter, tales nihil magis, quàm ſenſus ſui.
i præter cæ:era, cũ duobus illis præcipuis & gene-
malis auaritia & ebrietate omnia concidiſ-
l hoc poſtremò rabida vini auiditate peruentum
rincipes vrbis ipſius ne tunc quidem de conuiuijs
nt, cùm iam vrbem hoſtis intraret, adeò etiam
ſis euidenter (vt credo) manifeſtare voluit, cur
t, cùm per quam rem ad perditionem vltimam
nt, eam ipſam agerent, dum perirent. Vidi ego
lachrymabiles: nihil ſcilicet inter pueros diſ-
& ſenes; vna erat ſcurrilitas, vna leuitas, ſimul
uxus, potationes, perditiones, cuncti pariter
agebant, ludebant, inebriabantur, enecaban-
ſcuiebant in conuiuijs, vetuli & honorati, ad
em iam prope imbecilli, ad vinum præualidiſ-
irmi ad ambulandum robuſti ad bibendum, ad
nutabundi ad ſaltandum expediti: & quid
In hoc per cuncta illa, quæ diximus, deuoluti
compleretur in eis dictum illud ſermonis ſacri
9. Vinum & mulieres faciunt apoſtatare à
am dum bibunt, ludunt, mœchantur, inſa-*

niunt, Christum negare cœperunt, & mirantu omnia ista, si ruinam rerum suarum passi sunt tanto antè mentibus corruerant.

Qua de re Virgilius, expugnationem Troi scribens, inquit:

Inuadunt vrbem Græci vino somnoq́ sepi

Etenim verum illud August. ad sacras Vi est: Quamplurimæ vrbes diu obsessæ, rap stodibus somno vinoque sepultis, ab hostib tefactæ sunt, & incendijs concrematæ.

21 Quia ob Ebrietatem pulchritudo a tur, vt Propertius ait:

Vino forma perit, vino corrumpitur ætas.

22. Quia est caussa infinitorum errorum & rebus publicis & priuatis incõmodant: *Sacerdos & Prophetæ nesciuerunt præ ebrietat sorpti sunt à vino; errauerunt in ebrietate, & enim mensæ repletæ sunt vomituq́ sordium.*

23 Quia nulla res moderata, vbi homin bacchantur, Etenim vt Ouid.

Nox & amor, vinumq́ nil moderabile sua
Illa pudore vacat, Liber, Amorq́ metu.

Imò gula, somnus, & otiosæ plumæ omn tutem è mundo pepulerunt, vt inquit Pe

La gola, e'l sonno, e'l otiose piume
Hanno dal mondo ogni virtù bandita:
Ond' è dal corso suo quasi smarrita,
Nostra natura vinta dal costume.

4. Homines crudeles reddit; quod quidem
lius his carminibus denotat:

Ipse racimiferis fronte circumdatus vuis
Pampineis, agitat velatam frondibus hastam,
Quem circa tigres simulachraq; inania Lyacũ
Pictarumq; iacent fera corpora Pantherarum.

Tigribus enim & Pantheris Bocaccius
eneolag. crudelitates interpretatur.

5. Quia Principes ebrij amicos, & ministros
trãsfodiunt, & ebrietas ingentes sẽper edidit
es. Nam, vt inquit Seneca epist. lib. 1. 83. *Re-*
lexandri Macedonis exemplum, qui Clytum ca-
tum sibi ac fidelissimum, inter epulas transfodit,
tellecto facinore mori voluit; certè debuit. Omne
m ebrietas & intendit, & detegit: obstantem ma-
natibus verecundiam remouet: Plures enim pu-
peccandi quàm bona voluntate, prohibitis absti-
. Vbi possedit animum nimia vis vini, quidquid
latebat, emergit. Non facit Ebrietas vitia, sed
it. Tunc bibidinosus ne cubiculum quidem expe-
sed cupiditatibus suis, quantum petierint, sine di-
ne permittit; tunc impudicus morbum profitetur,
blicat; tunc petulans non manum, non linguam
inet: Crescit insolenti superbia, crudelitas sauo,
gnitas liuido: omne vitium detegitur & prodit.
e illam ignorationem sui, dubia & parum expla-
verba, incertos oculos, gradum errantem, verti-
m capitis, tecta ipsa mobilia, velut aliquo turbine
umagente totam domum: stomachi tormenta,

cùm efferuescit merum, ac viscera ipsa distendit.
tamen vtcunq; tolerabile est, dum illis vis sua est.
cum somno vitiatur, aut quæ ebrietas fuit, cr
facta est: Cogita quas clades ediderit publica ebr
Hæc acerrimas gentes, bellicosasq; hostibus tra
hæc multorum annorum pertinaci bello defensa n
patefecit: hæc contumacissimos & iugum recus
in alienum egit arbitrium: hæc inuictos acie, me
muit. Alexandrum, cuius modò feci mentionem, t
nera, tot prælia, tot hyemes, per quas victa temp
locorumq; difficultate transierat, tot flumina ex
to cadentia, tot maria tutum dimiserunt, int
rantia bibendi, & ille Herculaneus, ac fatalis s
condidit. Quæ gloria est, capere multum? cùm p
palma fuerit, & propinationes tuas strati som
vomitantes recusauerint, cùm superstes toti co
fueris, cùm omnes viceris virtute magnifica, &
tam vini capax fuerit, vinceris à dolio. M. A
magnum virum, & ingenij nobilis quæ alia res
dit, & in externos mores & vitia non Romana
cit, quàm Ebrietas, nec minor vino Cleopatræ
Hæc illum res hostem Reipublicæ, hæc hostibus su
parem reddidit, hæc crudelem fecit, cùm capita
cipum ciuitatis cœnanti referrentur, cùm inter
ratissimas epulas luxusq; regales ora ac man
scriptorum recognosceret; cùm vino grauis, siti
men sanguinẽ. Intolerabile erat, quod ebrius fac
etiamsi sobrius faceret; quanto intolerabilius, qu
in ipsa ebrietate faciebat? Ferè vinolentiam cr

itur; violatur enim exasperaturq; sanitas mentis, madmodum difficiles faciunt oculos diutini mor- iam ad minimam radij Solis offensionem: ita tates continuæ efferant animos. Nam cùm sæpè l se non sint, consuetudine insaniæ durata vitia, concepta, etiam sine illo valent.

§.6. Quia qui pernoctantur ac debacchantur, nè dormiunt, vt nocturni conuiuij crapulam rant; qua de caussa negotia publica tractare possunt; præterea multi sunt manè ò vino mersi, vt ex Senatu, grauissimo somno luti, tollantur. Ratio, quia ebrietas hominem a mentem ponit; & extra mentē positus nō est publica nec priuata munia obire; & vt in- Ioan. Nicolaus in Idea Principis: *Scio ebrie- furia extra mentis & rationis viam, eam non abit. Nam vbi hæc, nec ratio intellectus, nec iudi- n; imò nec homo est. Quis fidelem illum iustitiæ onem Noam dementauit, & illum Israelitarum ? Ebrietas. Quis Balthasarium Babyloniæ Regē, Holofernem trucidauit? Ebrietas. Hæc illa atra & x furia, quæ non religionem, sed regionem spirat: violentiam saltem, sed & violentiam: illa pro gne Deus! quæ nec Tibi, nec Tuo cœlo parcit.* & vt icharsis in epist. Hipparcho: *Vinum mul- immodicè sumptum alienum est ab officiis ritè ministrandis; confundit enim mentes, in quibus ho- umratio sedem suam obtinet. Et ille, qui res mag- meditatur, non promptus est quæcunq; aggredi-*

tur,

tur, rectè perficere, nisi sobriam, & de illis rebus solli-tam vitam instituerit.

27. Quia qui inebriatur, est tanquam mortu & sepultus. Nam *in vino luxuria, in luxuria luptas, in voluptate impudicitia est. Qui luxuriat, viuens mortuus est: Ergo qui inebriatur, & morti & sepultus est*; inquit Hieronymus epist. Nepot.

28. Quia Ebrietas est caussa, cur homin Deum negent. *Caussa peccandi etiam iustos dece Hinc populus Dei postquam sedit bibere, Deum ne uit*; vt idem lib. 1. de Virgin. dicit.

29. Quia *melior ebriosis est asinus & canis.* Ch sostom. homil. 71. ad popul. Antioch.

30. Quia *Gubernator ebriosus, & quiuis cui cunq; rei præfectus, omnia subuertit, siue nauigium ue currum, siue exercitum, siue quamcunq; rem s suae commissam.* Plato apud Stobæum.

31. Quia in Principe ebrietatem morte m tandam antiqui censuerunt, vt inquit Laert ex Solone: *Athenienses cùm in omnibus ebriet vitium improbarent, ex Solonis instituto ebrium Pr cipem morte multabant.*

32. Quia ad omne nefandum vitium perbri tempore, homines alioquin sanctissimos impe *Noe enim ad vnius horæ ebrietatem nudat femora quæ per sexcentos annos sobrietate contexerat: I per temulentiam nesciens libidini miscuit incestum*

uem Sodomā non vicerat, vina vicerunt. Hieron. ep. d Ocean.

33. Quia post ebrietatē, vt plurimum ad choreas & saltationes ducē das bibitores facillimè impellūtur; quæ sunt omnium rerū teterrimæ; *Est enim saltatio*, vt inquit Auctor libri, cui titulus, de Saltat. & choreis, *pharmacon quoddam ex omnibus venenorum speciebus, auctore Satana confectum, quod semel exhaustum intima vsq; tentat præcordia, Dei metum extinguit, turpibus animum affectibus succendit, aures, oculos, sensus denique singulos fascinat, atq; eousque interuertit, vt quasi omnes simul ad inuehendum importandumq; in animum peccatum conspirent. Saltatio mare quoddam est, in quo anima plenis libidinum velis, liberrimo cursu raptata circumfertur. Illic commercia virorum cum mulieribus ita vigent, nuspiam vt ad sese mutuò illectandum plus artis operæq; collocetur. Illic omnia circumsonant hilaritate licentiosa, quæ & auribus captatur & oculis; & remoto omni pudore, per medios ingerit sese, plerisq; fortasse aliàs tum viris, tum mulieribus vix ausuris quidquam, quod amatorium aliquod resiperet, vel summis labris mutire. Contactus item indecori, qui alijs in congressibus locum inuenirent nullum, in quibus æditui pudor castitasq; starent; hic contrà ædituis istis extra limen ipsum iacentibus, prorumpunt, & in ipso procacitatis & lasciuiæ regno obscenitas atque proteruia suam licentiosissimè tyrannidem*

dem exercet. Oculi porrò itidem liberè vagi, in quæ cunq; libuerit, insiliunt; coniugem è manu mariti, vi ginem è matris gremio, ex arbitrio libidinis licitanti accedunt deinde manuum connexiones, oscula in pr patulo, tanquam mutuæ quædam subsequentium lib dinum sponsiones, vtq; adolescentes illic nominati nihil reliqui faciunt, suis tum strophis & gyris summam quandam propensionem erga illas exhibe dam, quas in eum finem saltatoria scena decerpseru sic neque illæ quoque suo modo sibi deesse solent, quin suas strenuè partes explent.

34. Qui Ebrietas horribiliter Deum offendi *qui enim non ad iustissimam indignationem moue Deum, quod non solum multiplici abusu perditur v num vnum ex saluberrimis donis humano generi co cessum; sed & noxium prorsus atq; exitiale redditu omnia quæ fecerat Deus* (inquit Moyses) *erant va de bona & congruentia ad ordinem in mente diuin & destinata ad certos vsus homini profuturos. Atq ingurgitatio facit non solùm non salutare vt sit v num, sed contra voluntatem Dei, contra finem vi propositum, & vires ipsi insitas animo pariter & co pori perniciem manifestam afferat; dum & sanita sua præcipuas animæ vires deijcit, dum tot scelerum voluntate, tot morborum in corpore caussa est; in dum in æternæ etiam salutis discrimen hominem t tum præcipitat. Hæc an non displicere Deo debean omnes piæ mentis cogitent.* Ianus Cornarus lib. Theol. vitis viniferæ.

35. Qu

35. Quia et riosus mul is modis in se delinquit: *enim plus peccat Cato ipsi sibi manus inferẽs quã si um interfecisset: ita maximi sceleris rei sunt, qui in se habent summa, & præstantissima bona, in entia nocumenta inferunt* Idem.

36. Quia vertigo cerebri temulenti multiplier turbat, & lædit spiritus animales: *Quamem, si, vt omnes eruditi statuunt, ministerio spiri- m potentiæ rationalis, & appetens suas actiones ficiunt quis tam ab omni iudicio remotus esse pote- vt dicere ausit vapores continua fuligine ex reple- ventriculo exhalantes, spiritibus animalibus in ce- ro salutares esse. Quis non potiùs turbari, lædi con- di, saltem ex illa vertigine intelligit, quæ ebrij ho- nis cerebrum concutit? Num ex integris spirituum ionibus, & ex illæsa cerebri constitutione proficiscì itrabimur, quæ contra lucem menti insitam, Alex- der temulentus nefariè perpetrarat, quorũ ille post- pudet & pœnitet. An non sopitas planè & fuligine endentium vaporum, quasi obfuscatas in illo cernis itias nobiscum nascentes Quid vagabundos illos & labiles cogitationum motus, sine iudicio, sineq; or- ne: iam in hoc, iam in illud irruentes. Impeditas n sensuum exteriorum, imò omnium membrorum iones, quando nec oculus, nec manus suum officium iunt, quibus geminis mensa secundùm Iuuenalem git luminibus, qui pro vno conuiua duos salutant, i vbi sint nesciunt, & hinc inde titubantes in quos- parietes occursant; num tu hæc integra mentis ef-*

fecta

fecta existimabis? An non res ipsa loquitur, impediri multis modis spiritus & præcludi crudis illis densisq; fumis, quos membra nutritioni seruientia, à nimio potu exhalant, venas atque meatus cerebri, ac per eos transitum spiritibus negari, vt inde nec sentiendi solida facultas, nec mouendi iusta virtus membris manere potest, &c. Idem.

37. Quia horribilis profanitas inter ebrios dominatur: *Ingrediatur aliquis helluonum nostrorum conuiuia, & consideras horribilem profanitatem, quæ inter eos dominatur, iudicet, an non exaudiantur hæ, & tetriores voces altæ, quæ manifestum ostendunt contemptum Dei, pietatis, religionis, salutis, cœli, omnium denique rerum sacrarum, quæ poculorum diluuijs prostitutæ, & ridentur ex alto, & omnibus contumelijs proscinduntur; viuentibus ita, ita securè ludentibus miserrimis istis hominibus, vt res ipsa loquatur; non credere eos habere se suarum turpitudinum, & tantæ ἀδιοτιαις inspectorem atque vindicem Dominum talem profanitatem, & securam aspernationem concionum propheticarum, & securarum pœnarum etiam in populo Dei dominatam esse ante excidium Hierosolymitanum Isaias ostendit cap. 22. & 13. En, inquit (nunc inter vos est) lætitia & gaudium cædendo boues, oues mactando, edendo carnes, & bibendo vinum Edamus bibamus cras enim moriemur.* Idem.

38. Quia *Ebrietas pellit timorem Dei, confirmat securitatem, extinguit studium rectè faciendi, auget incendia perniciosissimarum cupiditatum, quæ quidem etiam*

m in sobrijs postea durant. Sicut enim cùm quis-
n in Sole versatur, caput dolere cœpit, vbi iterum
mbram redijt, dolor tamen, quem calor fecit, ma-
nec statim remittitur: ita turbulenti motus in ani-
hac perpotandi consuetudine accensi, plerumq; et-
in sobrijs durant: quo seuiores & minus mode-
s esse, cùm in spiritualibus tum in politicis actioni-
cernimus: semper enim & erga Deum obseruan-
, & erga proximum moderatior est homo cõtinens,
rantiaq; deditus. Rectè ergo Seneca li. 2 epist. 83.
suetudine insaniæ durata vitia vino concepta, et-
sine vinõ durant. Quod autem de cæteris virtuti-
in genere dicimus, id vel maximè de inuocatione
lligi volumus: hæc in ebrijs planè deletur. Dixit
mitis quidam, nullum esse difficilius opus, quàm
dere precationes ad Deum. Hoc verò dictum esse,
lè largientur, qui inuocationem & ex sententia
risti fieri debere spiritu id est, ardenti motu, & ve-
ntentione cordis, & veritate, id est, agnitione di-
a ad verum Deum & mediatorem aiunt.

Necesse est enim concurrere seriam cogitationem
ximarum rerum, de quibus alibi dicitur; multa
uirit Paulus, quando Ephes. 6. 18. iubet omni prece,
supplicatione precari, & quidem omni tempore per
itum: & illi ipsi rei vigilare cum omni perseue-
ntia & supplicatione pro omnibus sanctis, &c. Quis
fieri posse credet ab ebrijs, in quibus sedes illa diui-
is condita ad cogitationem de rebus diuinis, quæ ßa-
densis & turbidis halitibus, & quæ ardere flammis

diuini

diuini ſpiritus corda debebant, ea reprimuntur fuligi-noſis vaporibus, ſicut varij ſunt æſtus & euripi affectuum in corde hominis, qui oneratus eſt immodico potu. Quid cum Deo loqueretur, qui ne cum homine recta & meditata loqui poteſt? imò qui ſæpè vbi ſit quid agat, quid loquatur, ignorat, nec vllam de re ſeriam cegitationem inſtituere poteſt. Sublata autem precatione, quid miſerius homine? Quamobrem recte de ebrio Salomon Prouerb. 23. 34. *Eris perinde ac ſi dormias in medio mari, aut iacens in ſummitate mali, id eſt, eo in loco vbi maxima eſt iactatio propter pulſum nauis, hoc eſt, ebrius ingentibus periculis omnibuſq; diaboli telis expoſitus eſt. Monet igitur nos Vox diuina: Sitis ſobrij ad orandum: item, Cauete ne corda veſtra grauentur ebrietate & crapula.* Idem.

39. Quia morbi periculoſi temulentiam comitantur, vt Cephalea, Hemicrania, lippitudo phreneſis, mania, aurium ſonitus, ſiue tinnitus, ſurditas, incubus, deſtillationes aſſiduæ, ex quibus multæ graues ægritudines, vt carus, apoplexia paralyſis, epilepſia, ſyncope, obſtructio iecinoris, podagra, inflammatio, aduſtio ſanguinis, ſcabies, lepra, calculus, priapiſmus, eryſipelas, & eiuſmodi aliæ oriuntur.

40. *Quia per Ebrietatem exiſtimatio hominis non rarò planè vileſcit, opinio minuitur, authoritas prorſus labefactatur: cùm Philocrates & Aeſchines, qui Legati ab Atheniensibus ad Philippum Macedonum Regem deſtinati erant, domum reuerſi in Senatu pu-*

blic

licè retulißent, Regem esse famosum vini potorem, poculisq; cum ipsis congressum; egregiè depugnaße, atque publica effusa lætitiæ signa palàm edidisse: subiunxit Demosthenes: Id verò non magni refert: priorem virtutem cum spongijs communem habet, leuitatem cum seurris. Bruson lib. 1. c. 19. Matthæus Tympius in Speculo Principum, signo 54. 4.

41. *Quia Ebrietas ingenuæ indoli maximam insaniæ labem aspergit. Hinc ille: Sicut ebrietas digesta crapula, oris halitum fœtore quodam grauiter olente efficit; ita & famam. Ninius Assyriorum Rex, Nini & Semyramidis filius* (teste Athenæo lib. 2. dipnosoph,) *ita potationibus & cupediarum illecebris adiictus fuit, vt Iones Græci eum planè despicerent, & ad nihil aliud aptum ac natum, quàm ad comedendum & bibendum, insigni probro dictitarent.* Idem.

Plutarchus in Politicis ad Traian. affirmat, *Athenienses Cimoni publicè, vt enorme probrum obiectaße, quòd vino sæpiùs indulsißet. Romani,* vt memorat Alexand. ab Alexand. lib. 3. Gen. dierum c. 11. *Ideò eos, qui vino se ingurgitabant, exosos habebant, vt cutis temporibus Censores eos, tanquam indignos, qui honores & publica munia gererent, Senatu mouerent, notaq; ignominiæ perstringerent: indignum enim videbatur, eos qui ingenio temulento & marcido forent, quique libidinum maculis notarentur, ad Rempublicam accedere, aut de publicis consultare, &c.* Idem.

42. Quia Ebrietas animæ maxima nocumentum affert; nec vllum fere est vitium, à quo maior

damna miserãdæ animæ, & viri ciuiles recipiant vt Theologi demonstrant. Berchorius: *Ebrietas abominanda est, quia*

Potum solet prouocare,
Mentem solet turbare,
Sensum solet hebetare,
Vomitum solet excitare,
Superbiam solet eleuare,
Iracundiam solet inflammare,
Penuriam solet generare.

Dico ergo, quòd ebrietas potum prouocat. Ideò Isa. 1 dicitur: Væ qui surgitis manè ad ebrietatem sectandam, & potandum vsque ad vesperam. Item mentem turbat; Isa. 24. Agitabitur terra sicut ebrius. Item sensum hebetat. Tobiæ 12. Palpabunt sicut in tenebris & non in luce; & errare eos faciet, quasi ebrios. Item vomitum parit. Isa 19. Errare fecit Aegyptum. sicut errat ebrius. Item superbiam eleuat. Isa. 28.

Væ coronæ superbiæ ebrijs Effraim. Item iracundiam inflammat. Eccle. 26.

Mulier ebriosa, ira magna. Item penuriam & paupertatem generat, & procurat. Eccle. 19. Operatio ebriosus non locupletabitur.

Robertus Bellarminus conc. 20. de Domin. Quinquag. *Quid enim tam indignum homine intecto, quàm ebrietas? Quæ consilia momenti alicuius ebrijs hominibus expectabimus? Deinde quid fœdius, quid miserius, quid scelestius homine ebrioso? Insanorum, phreneticorum, à dæmone obsessorum multo*

lior conditio est, quàm ebriorum. Illorum enim omnes miserentur, & si quid peccant, omnes ignoscendum putant. At ebriorum miseretur nemo: tantumq; abest, vt eis peccantibus ignoscendum sit, vt Aristot. lib. de moribus 3. duplicato supplicio eos afficiendos censeat. Quid, quod nullus est morbus, qui ita totum hominem corrumpat, vt ebrietas? Febres, vulnera, plagæ, aliaq; id genus, corpus debilitant: sed animum non modò non frangunt; sed frequenter etiam roborant, vt B. Apostolus dicat 2. Cor. 12. Cùm infirmor, tunc fortior sum. Insania contrà, ac mentis inopia, nec non iudicij & stupiditas, animorum agritudines sunt; sed corpori nihil nocent: at ebrietas tale venenum est, vt & corpus, & animum simul inficiat. Ebrietas, inquit Magnus Basilius, rationis perniciei, roboris corruptio, senectus immatura, breuis temporis mors. Quid enim aliud sunt ebriosi, quàm idola gentium? Oculos habent, & non vident: aures habent, & non audiunt: manus resoluta sunt, pedes mortificati sunt. sed quid dicemus? Vbi ebrietas est, ibi stupra, ibi adulteria, ibi proditiones, ibi cultus idolorũ, ibi omnia flagitia & facinora esse solẽt. Nam vt fimus apes, ita vinum excitat libidines, &c.

Iacobus de Graffijs in sermon. *Sed quid de ebrietate dicam! Ebrietas malitiæ mater est, virtutis inimica, fortem virum reddit ignauum, ex temperato facit lasciuum, iustitiam ignorat, prudentiam extinguit; sicut enim igni aqua est aduersa: sic vinum rationem supprimit; voluptatis denique incontinentiæ omnis ex vini fonte originem habet: Vinum*

Loth in horrendum filiarum pertraxit concubitum e ita filiæ redditur maritus, gener sui ipsius ac socer, pat & auus. Ebrietas Noë verenda detexit, & per ha homo præceps ad omnem impuritatem atq; intemp rantiam iuit. fitq; corpus tumidum ac putridum: na licet eos videre oculis virentibus, cute subpallida, lingu balbutiente, voce confusa, pedibus puerorum more i firmis, ac titubantibus. Tumescit corpus, oculi hum ribus prægrauantur: Quid ergo ebrio turpius? Ridicu lus est hostibus; ridiculus est famulis; miserabilis ap amicos, omniũ detestatione dignus, bestia est magis, q homo. Manebat, antequam ebrietas inueniretur, om nibus inconcussa libertas: nemo sciebat à consorte n turæ obsequia seruitutis exigere. Non esset hodie seru tus, si ebrietas non fuisset Hinc risus irreuerens nas tur. Hæc filium Regis Amon occidit, & Principem e ercitus Holofernem iugulauit Hæc rationis est inte tus, fortitudinis est pernicies, senectus immatura, m momentanea. Hinc libido nascitur, quæ nunqu quietum patitur manere animum, nocte feruet, die a helat, somnum auertit, castis insidiatur, potando flammat, vsuq; accenditur, vsu crescit, & deficit, rationi paret, quæ impetu ducitur.

43. Quia apud Iurisperitos malè quoque dit ebrietas; *Aequiparatur enim morti, ideò vitia quælibet dispositio facta in ebrietate. gl. c vnusqui vers. quod ebrius 22. q. 4. c. sanè 15. q. 1. Rom. Bart. l. 1. ff. de verbor. oblig. Bald. l. 1. c. de dol. ma exc. vbi contractus celebratus in ebrietate nullus*

Sec

ecundò non valet testamentum in ebrietate condi-
um. Bald. c. crapula. de vita & honestate clericorum.
ertiò, testis ebrius esse non potest. Bald & omnes com.
p 1. de testibus. Quartò, matrimonium contractum
n ebrietate nullum est. Dec. consil. 112. caret enim
nsensu, l. nuptias. ff. De reg. iuris. not. §. 1. instit. de
uptijs. Sebastianus Medic. *in tract. Mors omnia*
oluit. 115

44. Quia indicta caussa iudices ebrij solent in-
ocentes condemnare, vt de Philippo Macedo-
e legitur, de quo Valerius Maxim. lib. 6. cap. 1.
brius aliquando mulierculam quãdam indicta caus-
t damnauerat; illa autem prouocante, cùm ad quem
rouocaret, interrogaretur; Ad Philippum, respondit,
d sobrium. Quò ille non parum perculsus, sententiam
mutauit. Quare rectè Salomon Prouerb. 31. Noli da-
e Samuel vinum regibus, quia nullum secretum vbi
gnat ebrietas, ne fortè bibant, & obliuiscantur iudi-
orum iustorum, & mutent caussam filiorum pau-
ris.

45. *Quia Spiritus sanctus in S. Scriptura in ebrie-*
tem multa dicit. Primò enim monet, vt eam fu-
amus apud B. Lucam 21. 34. Attendite vobis, ne
rtè grauentur corpora vestra crapula & ebrietate.
ecundò, renunciat eairam Dei prouocari. Nam sic
quitur apud Isaiam 5. 11. & 22. Væ qui consurgitis
tane ad ebrietatem sectandam & potandum vsq; ad
esperas, vt vino æstuetis. & Væ qui potentes estis ad
bendum vinum, & viri fortes ad miscendam ebrie-

tatem. Tum apud Salomonem Prouerb.23.29. Cui va, cuius patri va, cui rixa, cui fouea, cui sine causa vulnera, cui suffusio oculorum, nónne his qui commorantur in vino, & student calicibus epotandis? Tertiò mente abalienari.apud eundem ibidem v.31. Ne intuearis vinũ, dum splenduerit in vitro color eius; ingreditur blandè, sed in nouissimo mordebit vt coluber. Et apud Prophetam Abacuc 2.15.8. Va qui potum dat amico suo mittens fel suum, & inebrians, vt aspicias nuditatem eius, repletus ex ignominia gloria. Atqui Isaiam 28.7. Sacerdos & Propheta nescierunt prae ebrietate, absorpti sunt à vino. Et Oseam 4.11. Fornicatio, & vinum, & ebrietas cor auferunt. Quarto libidinem inflammari, nam in Prou.20.1. Luxuriosa res vinum, & tumultuosa ebrietas. Et in epist. ad Ephes. cap.5.18. Nolite inebriari vino, in quo luxuria. Quintò, ea iacturam fieri vitae, & fortunarum, vt apud Eccles.37.34. Propter crapulam multi obierunt; qui autem abstinens est, adijciet vitam. 19.1. Operarius ebriosus nõ locupletabitur. Et 31.3 Vinum multum potatum irritationem, & iram, ruinas multas facit. Sextò, amitti fœlicitatem aeternam. Clarè enim Apostol. ad Galat.5.21. Manifesta sunt opera carnis, quæ sunt fornicatio, immũditia, & dissensiones, ebrietates, comessationes, & his similia quæ prædico vobis sicut prædixi; quoniam qui talia agunt, regnum Dei non consequentur. Et ad Corinth. 6.10. Nolite errare, neque fornicari, neque fures, neque auari, neque ebriosi, neque maledici, neque rapaces, regnum

mum Dei possidebunt. Ioannes Busæus in summa emed. Spiritual.

46. Quia in immoderata ebrietate somno nõ locus, quod quidem est res maximi momen-; *In ebriis enim,* Hali 1. prac. *æquè fieri do-t, quod in lucernis contingit: in quas si præter mo-m infuderis oleum, restinguitur mox lumen: ita in-riis ob vini redundantiam humidus calor quem in-rumentum esse somnum creandi perfectissimum sci-us, quoque retunditur, vt vapores ad cerebrum trans-ittere nequeat.* Refert Georgius Pictorius cent. Phys. quæst.

47 Quia nobiles propter ebrietatem vxores g'igunt; quod quidem non leuis ponderis res t; vt enim ipsamet ebrietas apud eundem au-orem in trophæo ebrietatis: *Quibus mi Oeno-ile facilè subscripserim; me enim semper tam reli-oso cultu venerati sunt, tanto amore complexi, tan-q; studio prosequuti, vt non gry quidem fecerint vxo-s suas, cùm pulcherrimas, tum etiam castissimas, ni-l iori legitima pignora, paruiq; totam familiam, & nnem domus nitorem: vt item contempserint equi-tiones, aucupium, piscationes, ludos, iocos, risus, pa-stram, cantus, modulationes, quæ fistula constant seu dibus & propriam quandoq; vitam, saltem ebrietate ntenti, &c.*

48. *Est manuariorum artificum calamitas; quid-uid enim hi in hebdomade lucrifecerunt, totum in oculis diebus festis insumunt: estq; & similiter rusti-*

eorum, qui eam maximo cum rerum suarum dispendio, labore fessi, & siti pressi, vt Satrapam seu Regem excipiunt atque amplexantur. Lege eundem in tri phæo ebrietatis, & de turpitudine ebrietatis.

49. Quia ebrij sunt omnibus molestissimi, eos Ianus Douza describit:

Effugere, Paule, tempore hoc Pholos non est,
Instant, morantur in via obuium obsistunt,
Fugitis, sequuntur, è fugaq̃ reprensum
Retrahunt, retractumq̃ omnibus modis seruat,
Togamq̃ scindunt; tuta nec sago palla est.
Ducunt volentem sin struas pedem, obtorto
Collo, capillis, auribus trahunt, raptant:
Non antè fauces aut laciniam omissuri
Madidè madentem quàm deposuerint vinum
Et in soporem collocauerint plenum,
Non siphylis non pestilentia aut tabes,
Non lepra non quartana deniq̃ aut lethe,
Quamuis propinqua proderit valetudo,
Et sideratum flagitant, & amentem,
Et pridiana crapula laborantem,
Fastidi adhuc licebit, ipse sic plenus
Vomituriansq̃, nausea oscitans cruda,
Et indecori naribus fluant mucci;
Sitias necesse est, cantharoq̃ bellator
Spumante factus, strenuè attrahas vinum.
Patroclianis incubes licet sellis,
Ascendit illa potor vdus, atq̃ ille
Cyathum crepanti porget atque metienti;

Adde, & cacanti Remedium mali solum est,
Facias amicum, qui tibi gerat morem
Propinatorem, cui tuo imperes iure
Vicemq; iures te referre non posse.

50. Item ab ipsismet Poëtis irridentur & con-
emnantur.

Martialis de Acerra:

Hesterno fœtere mero qui credit Acerram,
Fallitur: in lucem semper Acerra bibit.

Idem lib. 6 28.

Potor nobilis, Aule, lumine vno
Luscus Phryx erat, alteroq; lippus.
Huic dicit Medicus; Bibas caueto
Vinum: si biberis, nihil videbis.
Ridens Phryx, oculo valebis inquit:
Misceri sibi protinus deunces,
Sed crebros iubet exitum requiris;
Vinum Phryx, oculus bibit venenum.

Idem lib. 6. 89. de Panaceto potore:

Cùm peteret seram media iam nocte matellam,
Arguto madidus pallice Panacetus:
Spoletina data est, sed quam siccauerat ipse:
Nec fuerat soli tanta lagena satis.
Ille fide summa testæ suæ vina remensus,
Reddit Oenophori pondera plena sui.
Miraris, quantum biberat, cœpisse lagenam?
Desine mirari Rufe, merum biberat,

Idem ad Fesceniam lib. 1. Epig. 78.

Ne grauis hesterno fragres Fescenia vino,

Pastillos Cosmi luxuriosa voras.
Ista linunt dentes lentacula: sed nihil obstat
Extremo ructu cum venit à barathro.
Quid quod olet grauius mistum diapasmatè viri
Atque duplex animæ longiùs exit odor?
Notas ergo nimis fraudes deprensaq; furta,
Iam tollas, & sis ebria simpliciter.

Idem ad Sextilianum potorem lib. I. 12.

Cùm data sint equiti bis quina numismata, quid
Bis decies solus Sextiliane bibis?
Iam defecisset portantes calda ministros,
Si non potares Sextiliane merum.

De Pamphago Mureus:

Pamphagus in patulam tam multa ingesset aluum,
Quam poterant denis plus satis esse viris.
Ecce venit Caupo, preciumq; expostulat: ille
Ebria terribili lumina more rotans,
Euomit in patinam, vinumq; cibumq; receptos,
Atque ait, En merces sic tibi habeto tuas.

De Alexandro potore.

Lippus Alexander vitiato lumine lasos
Est oculos questus diffluere in lachrymas.
Vt vino abstineat, multi monuere. Quid? inquit:
Si vino caream, quis mihi potus erit?
Respondetur, Aqua. Bibere hanc se posse negauit:
Dictum est; Diluti pocula sume meri.
Vsus a qua nullus mihi erit, si calceus illa
Offendat plenus, quid faciet stomacho?

em in Falernum:

Astrologus liquida periturum morte Falernum,
Dixerat: Hic omnes prouidus horret aquas.
Sed nimio indulgens noctesq; diesq; Lyæo,
Occidit. An falsum dixeris Astrologum?

: Pontiliano Idem:

Cùm rapidus medio desauit in æquore Titan,
Fer puer huc cyathos, Pontilianus ait.
Cùm pluit, En, inquit, Deus admonet esse bibendũ,
Qui nunc tam multo proluit imbre solum.
Sic vacua à potu non vnquam tempora ducit,
Curq; bibat, sempet Pontilianus habet.

: Gallonio idem:

Stertit ad octauam Gallonius, inde cubili,
Paulatim assurgens languida membra leuat:
Obijcitur perdix, quam protinus ille calentem
Deuorat: hac nulli cesserit arte bibens.
Spumantis Bromij cyathos octóue, nouémque
Adijcit, & sacris sic operatus, ait:
Dij date mi constantem animum, mentemq; quietã.
Quàm multis vita est nostra referta malis!

iom. Mor. de febricitante & Medico bibace;

Febre laboraret mihi cùm puer Hemitritæo,
Fortè ibi Sauromata posco medentis opem.
Sensit vt admoto salientem pollice venam;
Fortis, ait, calor est; sed calor ille cadet.
Flagitat ergo scyphum, fundumq; exhaurit ad imum,
Quantum nec Bitias ebibiturus erat.

Hau-

Hausit, ad æquales ægrotum prouocat haustus;
Ne facere hoc temere fors videatur, ait:
Æstuat hic valde, valde bibat ergò necesse est.
Non parua obruitur magna liquore pyra.

Idem ad quendam ebriosum:

Tecum in colloquium quòd non properantiùs iui,
Segnitiem incusas, conquererisq; meam.
Confiteor verè tibi, non in tempore veni,
Serior aut citior debuit hora legi.
Aut vtinam eiusdem venißem mane diei,
Aut tibi venissem mane sequente die.
Nunc res lute nimis tractari cœpit adulta;
Quando tua facta est ebrietate nihil.

De Pimpino Ioannes Giouacanus:

Immensum quando trabe sulcaret Pimpinus æqu
En subitò æquoreas concitat Eurus aquas
Quemq; suus casus, sua quemq; pericula terrent,
Et graue erat cuiquam piscibus esse cibo.
Pimpinus hic vobis mors omnibus (inquit) ami
At mihi sunt gelidæ caußa timoris aquæ.
Nam mare si faceret diuina potentia vinum,
Hic vellem tumulum corporis esse mei.

Ioannes Pincierus de Zythopota:

Rhenanas Zythi potor delatus in oras
Vinum absynthiacum gustat, & asper ait:
Heu! nimium in vino lupuli deferbuit isto;
Zythi more putans Bacchica dona coqui.

De Pompilij potoris naso Muretus:

Pompilio est nasus cubitos tres longus, & vnum

La

Latus, & hunc mucus cingit vtrinq; triplex.
Adsunt & turres, Bacchus quas condidit ipse,
Et minio tinctis vsq; rubere dedit.
Huic etiam naso vis admiranda tributa est,
Nam calices siccos illius vmbra facit.
Imò etiam longè distans si senserit vsquàm,
Vt magnes ferrum, sic trahit iste merum.
Nuper eram in mensa, sitiens potare paratus;
Pompilius clausas adstitit ante fores:
(Mira canam, sed vera) merum mihi fortè paratum
Attraxit naso protinus ille suo.

cobus Lertius de quodam Græco:

Cretensem medicus repente vino,
Vulnus sæpè malum iubet fouere,
At potu iubet abstinere vini,
Ille hunc talibus excipit cachinnis;
Venis scilicet intimis receptum
Non prodesse mihi putem liquorem,
Ipso qui bonus vtilisq; tactu,
Ipsam quiq; cutim abluens medetur?

laxæmylianus Vrientius de Sexto:

Prædia post patris, post vltima prædia matris,
Prædia post Cæræ multa vorata tua,
Dum bibis & ructas, vomituq; & sordibus ooples
Vnam de reliquis, quæ tibi Sexte domum,
Indignata diu crapula, atq; proteruia herili,
Expuit (& meritò) te tua Sexte domus.

artialis Monerius de Lydo potore egregio:

Ignis,

Ignis, aqua, & mulier, cunctorum extrema m
rum:
Si quid habent in se publica dicta salis.
De tribus extremis aqua pessima credita Lydo
Idcircò hanc vitat, ceu mera vina canes,
Cumq; Deos orat breuiter, sed puriter orat;
Catera vt hi curent, cautum ab aqua esse sib

Idem de eodem:

Lydus (Prætor aqua si cui interdixit & igni)
Hic rogo Prætori, quid benefecit? ait.

Ioachimus Bellaius de Oenophili morte:

Consulit Oenophilus vatem, & sua fata requi
Est ab aquis, dixit, mors metuenda tibi.
Ergo amnes & stagna fugit, fontesq; lacusq;
Terreturq; ipsis imbribus Oenophilus:
Sed purum intrepidus nocteq; dieq; Falernum
Dum bibit, & lymphas dira venena putat;
Heu! vates nimium veros! hydropicus humor,
Non rapidus torrens abstulit Oenophorum.

Maxæmylianus Vrientius Epigram. lib. 5.

Sus mera, iusq; merum fas sit mihi dicere verum
Fœx eris & rerum dum bibis vsque merum.

Georgius Benedictus in ebriosum:

Dic mihi quis furor est? vno tantum bibis hausti
Balena, aut quantum non bibat aut Elephas
Et vix ebrius es; quid inauditum magis vlli?
Credo ego, Balenas iam quoq; terra feret.

Idem in ebriosum:

Quantus es, ebrius es: nec mirum, cùm tibi fau

Spumanti madeant nocte dieq; mero.
Nec tamen, ecce pudet populo spectante vomentem
Per vicos vrbis tendere perq; forum.
Post vbi concoctum temetum somno, illicò surgens
Sobrius esse cupis: crede renatus homo es.
Antè pecus fueras; surrexisti vix tamen, ecce,
Ebrius ex cyathis, &, velut antè pecus:
O Proteu, qui tot nosti tibi fingere formas!
Porcus abisti hodie, quando redibis homo?

Ius Douza in Sabellum potorem:

Vnde sum, quæris; ducat cereuisia nomen?
Quod cerebrum visat crebra Sabelle tuum.

Item de eodem:

Quòd tam pigra tibi potor mouet arma Sabellus;
Parce Venus: Numen non colit ille tuum.

Nicolaus Grudius in quendam cognomento Spongiam:

Doctior est nemo patinas detergere, nemo
Plus bibit: ex vero Spongia nomen habet.

Quidam in ebriosos:

Quæris qui sit homo ebriosus, atqui
Nullus est homo, Nævole, ebriosus.

Item in eosdem:

Vos farciendo deditos abdomini
Mortem haurientes vnde vitam cæteri,
Quos mane primum seraq; videt Vespera,
Mensæ assidentes, poculisq; grandibus,
Infame donec sitis intuentibus,
Fœdam vomentes crapulam, spectaculum:

Ho-

Homines quis esse credat istis vultibus?
Liuentibus tot fronte pictá pustulis?
Naso Pyropis tot madente marcidis?
Cingente limbo oculos rubentes coccino?
Oculis fluore turgidis vinaceo?
Rictu madente, diffluentibus genis?
Vos immò quisnam compararet bestijs?
Namq; ebriosas nemo vidit bestias.
Qua sorte dignos ergo vos censebimus?
Hac sciliuet, viuos vt ebrietas suos
Afficere pœnis, quibus amatores solet,
Vos vsque & vsque strenuè distorque it
Tumuloq; stratos perpetua premat sitis.

Hercules Strozza in Heluonem:

Sæpè bibis, quo sæpè vomas, & sæpè voracem
Distendis miseri corporis ingluuiem.
Quin si fortè tenax stomacho cibus hæserit, hunc
Dextra, vel in fauces indita penna ciet
Tanquam sis genitus perdenda ad vina, nec vlli
Te natura alij finxerit officio.
O dignum laqueo facinus! quodcunq; voratur,
Turpiter ingeritur, turpius egeritur.

Hieronymus Arconatus de bibone quodam:

Horas me malè collocare dicis,
Cum Phœbi citharam fideq; tractó:
At tu quid facis? Amphoras Iacchi
Cùm noctem in mediam trahis bibendo?
Et vinum malè collocas, & horas.

Natalis Chytræus in Fannium Bibulum:

Dum vitam incolumem potando precatur amicis,
Dum patris & spensæ nomina sæpè bibit:
Sannius insano similis, pallensq́; tremensq́;
Concidit, vt vitæ spes quoque nulla foret.
Ridiculus, qui multa bibens nec profuit illis,
Et sibi pænè fuit caussa pudenda necis.

uidam de Bibulo:

Languidus occumbit bibulus; qua peste? rogabis;
Ebrius hesterno non fuit ille die.

ispar Vrsinus in ebrium & violentum:

Vinolentus vsq́, & vsq́ violentus es,
Vna addita, vel vna adempta litera,
Vtrumq́ rectè conuenit nomen tibi.

douicus Helmboldus:

Nocte Themistocli non concessere soporem,
Miltiadis forti fixa trophæa manu:
Nulla quies ducibus quoque nunc est: Solis ad ortũ
Peruigilant; retinent æmula pocla gulas.

uidam in ebrietatis imaginem:

Quis typus hic? stolidæ vera Ebrietatis imago est.
Cur ea veste caret? demens secreta reuelat.
Quid gladius? cædes & vulnera. Cornua quidnam
Designant? reddit petulantes. Illa corona
Quo sceptro suspensa? adimit nempe ista Monarchis.
Cur velati oculi? occæcat quia lumina mentis.

nnes Lapidus Biboso:

E potas tot spumanti crateras Iaccho,

Vt timeat ſtygijs iam pater orcus aquis.

Sebaſtianus Hornmoldus de vitanda ebrietate:

Quid ſcelus Ebrietas, tam deteſtabile monſtrum;
Crapula, vel vini craßa vorago ferat.
Quàm noceat, paucis lubet huc ſubnectere pectus,
Aut refer, & docili mente Thuiſco tene.
Principio parit obſcœnas horreſco, loquelas
Et nugas, quibus haud mica ſalutis ineſt.
Percipitur pro ſaluifico turpißima verbo
Fabula, non homini nec quoq; grata Deo.
Prouenit hinc velut è fœdatis vita lacunis,
Lamis aut teſquis rancida ruſticitas.
Spurcities morum teterrima, nulla iocorum
Temperies datur, aut cum ratione modus.
Quando ſed hos mores præeuntes facta ſequuntur
Crede, nihil totus turpius orbis habet.
Nocte ſuburranas adreni boat ebrius, vno
Numina blaſphemo murmure trina ciet.
Alter ad alterius triſtatur commoda, liuet,
Inuidet & nulla parte probare poteſt.
Quin probra permiſcens vitijs, mendacia vero
Pingit, & illicita conſtruit arte dolos.
Impoſtura ipſi quaſi res bene geſta videtur,
Ingenijq; ſui iactat, & artis opus.
Ebrius in tantum temere prolabitur æſtum,
Vt nulli penitus parcere poßit iners.
Nam tua quando ſatis nequit ille laceſſere proli
Numina, mox homines impetuoſus agit;
Vipereoq; malum ſerit ore nociuus, honorem

Abripit, innocuos dilaceratq; viros.
Parturit ebrietas incendia tanta furoris,
Præter & insidias, flagra, minasq; ciet.
Hinc etiam morbi genus omne resultat; vt asthma,
Icteros & phthisis dira, podagra ferox,
Calculus & scabies, febris, phrenesisq; catharrusq;
Ileos & tumidis venter opimus aquis.
Halitus oris olet generascit pustula, lippit,
Genua labant, tremulæ sunt vtrobique manus.
Vermiculata micat facies, quasi murice tincta
Cum Tyrio, minio seu rubefacta nouo.
Quæ tandem ceu mortis iter, dispergit in artus
Velle venenato mox quasi tinctus obit.
Si se mors retrahit, longæuus, & helluo mortem
Non videt, interius mox malè sensus hebet.
Nam miserè queritur quòd opes decoxerit anno
Præterito, census, rura paterna, domos.
Extremè queritur, quòd denigrarit honorem
Et famam, vetitæ ductus amore gulæ.
Sic deplorat opes, famam, vacuamq; crumenam,
Quam dederat vinũ, charta, cubusq; probro, &c.

Qua non solùm Poetę cæteriq́ue professores ebrios perstringunt, ipsamq́ue ebrietatem infamiora & ignominia condemnant: verùm etiam ipsi net vitis putata ebriorum infortunia deplorat perbellè P. Mel. fingit:

Vere nouo dum Taure cales à lampade Solis,
Et sua turgescens arua relaxat humus:
Tamq; renascentes gemmas agit vuida vitis,

Fundere cur lachrymas sustinet ipsa meras?
Non illi falx est damno, non vincla dolori:
Experta est facilem ritè putata manum.
Præscia nempe, boni fore, qui malè dona liquoris
Vsurpent, multis ebria turba cadis.
Hinc fletu indulget, hominumq; informia plorat
Corpora in atroces diuarianda feras.
Rident turpe Pholi genus, & potabimus, aiunt,
Quo fluat ex vdis plurima gutta oculis:
Bestia venter iners, nescis heu! quot tibi quondam
Aut quantis stabunt hæ lacrymæ lacrymis.

Quia, vt inquit Henningus Cunradinus:

Qui Bacchum, Veneremq; colunt, his roboris am
Mentis opum, famæ nil faciunt reliquum.

51. Quia nefanda & quasi incredibilia ebrijs perpetrantur: Mirandum enim exemplu ex Athen. Rhodig. lect. antiq. lib. 17. c. 2. his verbis refert: *Verũ ne transiliamus hac parte mirũ pr cipuè exemplum violentiæ, rarò aliàs percognitæ; A thor Timæus est, fuisse Agrigenti domũ quandã cogn mento Triremẽ, euentu tali: Adolescentes aliquot il conuenientes conuiuium hilarius agitabãt. Mox, vti solet, cùm incaluissent vehementius, ita decussi me sunt; itaque externati, vt in triremi se opinaren constitutos, mariq; altiùs vndabundo, hyemem gruere atrocem. Proinde velut naufragium veriti, t quam egestis, qua intus forent, nauigium facturi uius, vasa omnia, & quidquid mero feruidis occu bat, in viam ceu in mare festinantiùs iactare ad*

fi

,accurrentibus hinc inde, qui proiecta diriperent. queuti die, vbi affuere Magistratus factum coar- ntes, cùm illi necdum satis crapulã edormissent, re- dere, se mortis metu præoptasse, quæ in naui forent, erdere, quã fluctibus deuorari. Admirãtibus mentis orem vniuersis, qui inter eos videbatur natu gran- : Ego, O viri Tritones, præ formidine infra thala- me conijciens, in imo iacui. Quumq; ampliùs are animaduerterentur, dimittuntur ab ignoscente gistratu, commoniti modò grauius, cauerent in re- ium inuitationem eiusmodi brutalem. At illi velut iam fatentes; Si, inquiunt, seruati ex tam procel- vndis portum fuerimus assecuti, inter marinos s vobis, vt Seruatoribus in patria statuas surri- us.

lix quoque Platerus obseru. Medic. lib. 1. tres culos ebriorum casus his verbis enarrat: lus quidam noctu dum domum reuerteretur, in ra splendorem Lunæ in terra intuens, existimabat ium se videre profundum; itaque se exuens & hu- rocumbens ad natandum, se deceptum demum de- endit.

lius quidam totam noctem pergracatus, & circa ulum somno oppressus, domum reuersurus circa diem, dum Lunæ splendorem arbitratus, sibi ac- lucerna, quasi de nocte prælucere passus est.

lter bene potus ad fontem aquæ salientis perue- , illic vrinam reddere cœpit, nec inde recessit, donec dam prætereunte fuit admonitus. Cui roganti,

*quid ageret, respondit, se existimasse, quàm diu stri-
ium aquæ fluentis audiret, hunc à sua vrina en
prouenire, & proin tam diu substitisse. Nam supra
ræ spatium veluti mingens, illic hæserat.*

52. Quid ergo mirũ, si tam absurdè ratio
amittant, in porosque asinos ebrij transform
tur; quod quidẽ de Sileni asello veteres Po
ostendebant: vt enim Ioannes Rosinus An
Rom. lib. 2. Certè enim asello vectabatur Sile
vt significaretur in turpissimum velut transi
grari animal per ebrietatem. Poëtæ passim
præsertim Ouidius lib. 1. de art.

In caput aurito cecidit delapsus asello.

Et lib. 4. Fast. 1.

---- Bacchus Satyriq; sequuntur,
Quiq; senex ferula titubantes ebrius artu
Sustinet, & pando non fortiter hæret asello.

Chiro qui eum nutriuit, vt Ioannes Sarisbarie
Policratic. lib. 1. c. 4. ebrios sine ratione esse
catione ostendit: *In semiuiri Chironis antro
Græcis per omnia creditur) est institutus Achilles,
ræ modis & cytharæ, & inde in siluas in strage
rum cædibus, & fœdo victui assuescens, reueren
naturæ, timoremq; mortis abiecit, quid quod Ba
eundem habuit nutritorem? nempe qui his studij
desidijs insistunt, semiferi sunt, & abiecta potior
manitatis parte, ratione morum prodigijs co
mantur.*

53. C

53. Quia ebrietas choreas & fœdissimas canenas adinuenit, vt quidam ait:

Ebrietas docuit primas agitare choreas,
Et cecinit primos ore rubente modos.
Hinc adeò in madidis cantatur vbiq; tabernis:
Hinc amat obscœnos ebria turba choros.

homines, vitulos, sues, asinos, suesque reddit.

Cor.

Conuiuas, vitulos, asinosq;, suesq;, canesq;
Prensa vides bruto stringere vina pede.
Quid mirare? tuos hic aspicis helluo fratres;
Mater enim tales nos parit ebrietas.

54. Quia Poetæ ebrios non solùm, dum hac iucunda perfruuntur luce; verùm etiam fato funeros, atro carmine proscindunt.

Iannes Iouianus Pontanus de Scanderebæo, homine bibacissimo.

Funde vrnam ad tumulos, funde & vinalia testa:
Ebrius hic nunquam sobrius, hic neutiquam.
Ebrius hic semper, semper quoque sobrius idem:
Dic mihi quisnam hic sit? Scanderebæus erat.

Quidam de potore egregio:

Qui iacet hic vita moriens iurauit in omni,
Passum dumtaxat se semel esse sitim.
Hunc ne credideris falsum iurare viator:
Perpetua huic viuo nam fuit vna sitis.

Item de Anu:

Mortua anus, quæ tot duxi (dum vita manebat)
Ad sacros Bacchi pocula plena lacus.

Puluere non condor, tumuli vice suaue peracta
Vita argumentum doliolum impositum est.

Idem de Maronidos temulentæ vetulæ bustis:

Longæuæ hæc sunt busta Maronidos; inq; sepulchro
E silice est fabra sculptus ab arte calix.
Multibibax & multiloquax an hæc neque natis,
Sed neque naterum paupere patre gemit.
Hoc est quod flet, vel busto condita Baccho
Vas habile hoc Bacchi, quod sit inane gemit.
Hic Hieron amicam Sileneda, pocula dura
Vincere quàm duro non potuere mero.
Rure suo sepelit functam, vt vel mortua, Bacchi
Nunc propiùs gratos flet tumulata lacus.

Adrianus Scorelius de potore siti extincto:

Siccus in hoc iaceo post pocula multa sepulchro:
Quàm vellem pleno me recubare cado!
Ante diem misero Lachesis mihi stamina rupit,
Eheu! non tali funere dignus eram.
Iniecta dum caupo mora depromere cessat
Vina, mihi fauces claufit anhela sitis.
Quisquis amat Bacchum, caupones effuge tardos;
Ni mecum simili morte perire velis.
Admonitus caueas gratis cupis esse monenti;
Dic rogo prætériens: Hic quoq; noster erat.
Sit mihi terra leuis, sit vuida quæso precare,
Cui fuerat poto nulla crumena grauis.

Ioannes Giraldus de mero potore:

Huius spreuit aquas potando vita Lyæo:
Mors ideò dictis hunc bene spargit aquis.

Qui-

Quidam ex Græco, de Timocreonte:

Multa bibens; tum multa vorans, malè denique dicens
Multis, hic iaceo, Timocreon Rhodius.

Nicolaus Grudius Iusto vinitori:

Pampinea meritò vineti contegor vmbra,
Qui colui vites Iustus, Iacche, tuas.
Thura Deis sacra vndanti funde hospes acerra:
Dum tumulo haud pigeat fundere vina meo.

Hippolytus Capilupus in Silenum:

Vita mihi iucunda fuit: mihi dolia cordi,
Et cyathi, & plenis vina fuere cadis.
Nec mihi amara dies cùm nostra ad limina venit,
Et pede percussit mors violenta fores.
Namq; pedum strepitus nostras non attigit aures;
Corpus erat somno, mensq; sepulta mero.

Idem in ebrium:

Dum vixi sine fine bibi: sic imbrifer arsus,
Sic tellus pluuias Sole perusta bibit;
Sic bibit adsiduè fontes & flumina Pontus,
Sic semper sitiens Sol maris haurit aquas.
Ne te igitur iactes plus me, Silene, bibisse:
Et mihi da victas tu quoque Bacche manus.

In eundem:

Iactabunt alij partum sibi sanguine nomen,
Regiaq; audaci colla subacta manu.
Et tumulo inscribent, depulsos mœnibus hostes,
Milleq; disiectas Marte fauente rateis.
Maxima palma mihi, Baccho duce, pocula mille

Gran-

Grandia cum multo sæpè, bibisse mero.
Gloria nec tenuis, si cantharus ante sepulchrum
Pendet, & immensi nostra trophæa cadi.

In eundem:

Nil mihi cum Flora, dum felix vita manebat,
Sed mihi cum Baccho plurimus vsus erat.
Non igitur sit sparsa nouis mea floribus vrna,
Sed potiùs dulci sparsa sit illa mero.
Vt fuit huius odor viuo mihi floris odore
Suauior, extincto sic erit ille mihi.

Germani in ciuitate Senarum:

Vina dedere neci Germanum, vina sepulchro
Funde, sitim nondum finiit atra dies.

In eadem ciuitate:

Vina dabant vitam; mortem mihi vina dedere;
Sobrius auroram cernere non potui.
Ossa merum sitiunt, vino consperge sepulchrum;
Et calice epoto, care viator abi.

Romæ:

Heus hic situs est Offelius, Bubalus, Bibulus,
Qui dū vixit, aut bibit, aut minxit. Abi præceps.

M. Monerius tumulo Macardi insignis potoris.

Quod nunquam Hippocrates, nunquam Aegineta putauit,
Nunquam Pergamei gloria magna soli:
Nec quos diues Arabs Medicos, aut Gracia vidit:
Nec qui Romana pòst nituere toga,
Nostra tulit vini mirandam hydropisin ætas;
Dicere quam possis veriùs Oenopisin.

Prima

Prima nocens intercute aqua, hæc intercute vino;
Prima siti indulgens, hæc quoq; plus sitiens.
Extinctum videas morbi nouitate Macardum;
Addubites, homóne, an amphora mortua sit.

Idem tumulo Baudeti nobilissimi potoris:

Dolia, labra, cadi, tibi sunt, Baudete, sepulchrum:
Non poteras tumulo commodiore tegi.
Noluimus saxis inter pia busta locare;
Ne tibi cum reliquis spargeret vllus aquam.

Cælius Calcagninus de tumulo Anacreontis:

At te, sancte senex, acinus sub tartara misit;
Cycneæ clausit qui tibi vocis iter.
Vos hederæ tumulum, tumulum vos cingite lauri:
Hoc rosa perpetuo vernet odora loco.
At vitis procul hinc, procul hinc odiosa faceßat,
Quæ caussam diræ protulit vua necis.
Creditur ipse minus vitem iam Bacchus amare,
In vatem tantum quæ fuit ausa nefas.

Camerarius breuiùs:

Anacreontis busta fortè qui transis,
Affunde vini paululum: nam amo vinum.

Leonida de Pisistrato: è Græco:

Ecquid coniciam de te, Pisistrate, Chium
Insculptum huic tumulo cùm video Astragalum?
Te ne Chium esse probat, vel lusorem arguit? atqui
O bone tam felix non ita iactor eras.
Fors & rem nondũ satis aßequor; an Chia quod te
Vina necant? sic est, attigimusq; scopum.

Tea-

Teætetus de Antagora:

Antagoræ incautas ædes, vinoq; sepultas
Hiberno excußit tempore flamma latens.
Octingenta inerant vel serui, aut liberi, & omnes
E heu! tam tristi succubuere rogo!
Oßa propinquorum nullus dignoscere quiuit:
Vrnam habuere omnes, inferiasq; simul.
Vnum omnes tumulum, facile sed singula cuiq;
Funera discernat Ditis auara manus.

Antipater de Philauto Eucratida:

Fare mihi qui sis, quo natus patre? Philautus
Eucratida cuius? sum Thrisiensis ego.
Qualis vita tibi placuit? sapientis amica,
Non timidi nautæ vita, vel agricolæ.
Morbus te aut senium letho dedit? hic ego sponte
Epotis cyathis, infera regna adij.
Anne senex? valde. Quando sapientibus acta
Respondent verbis; sit tibi terra leuis.

Fanni:

Et Bacchi & Phœbi non segnis vtrimq; sacerdos
Fannius Atuatica nuper in vrbe perit.
Illum quisquis amas, lacrumas ne inuerge sepulcro,
Plena sed annoso cymbia funde mero.
Oßa merum sitiunt, vinum superadde sepulto:
Spes erit hinc vitam libet, vt ille nouam.

Pororis:

Dulce merum terris oculo quæ flente bibebam,
Scis quid agam? Stygias nunc biho tristis aquas.

Glylli ebriosi.

Ebrie-

Ebrietate madens tibi viuus Grylle ſepulchrum
Exſtruxti : viuus nempe cadauer eras.

Sargi :

Sargus heic iaceo, necuit quem copia vini,
Hic mihi viuendi finis fuit atq; bibendi.

Meribibulæ.

Nemo me lacrymis ſpargat, neq; flumine ſacro:
Vinibibæ ad tumulum ſola Falerna placent.

Biuuli:

Doctibus iacet hic is, qui dum vita manebat
Non meruit dici Biuulus; at Bibulus.
Namq; videns tumidos tot per vineta racemos,
Omnia potipotens vina vetuſta bibit.
Grandine plus ſolito grandi vindemia (ſiccis
Exhauſtiſq; cadis) tota & vbiq; cadit:
Biuulus exclamans : Miſero ſpes ergo bibendi
Omnis adempta mihi? ſit mea vita mori:
Et verè moriens, hæc verba nouiſſima dixit:
Malo mori nunc, quàm viuere, nec bibere.

Zangrij:

Zangrius hîc ſitus eſt, quem multo ſæpè madentem
Baccho, non potuit dira necare ſitis.

Potoris:

Hîc iacet, & tecto ſtillantes excipit vndas,
Aſſiduus calicum qui traho nuper erat.
Hoc vnum metuit viuus malè ſiccus obire,
Nunc quoq; ne pereat, deciduo imbre cauet.

Ioſeph. Scaliger: incerti ex Græco:

Nunc vbi ſunt calices, vbi quos iaculare ſolebas

Thyr.

Thyrsos & potus, Faune protulce, tui?
Quis limæ admouit? quis vinclis induit artus?
Quem Bacchi cunas conuoluisse ferunt.
Pauperies, duriq; vrgens in rebus egestas,
Vulcano fumum me bibere illa dedit.

Leonidæ:

Nex doliorum, temulenta hic conditur
Anus Maronis. sculptus est tumulus super,
Cunctisq; noscitandus Atticus calix.
Nunc vel sepulta non viro aut natis super
Flet, quos reliquit rerum egenos omnium:
Illud flet vnum, quòd calix inanis est.

Eiusdem:

Hospes, Anacreon hoc tumulo sum, tu mihi partem
Funde meri; siquidem potor eramq; meri.

Bibonis ex Græco:

E terra genitus, sub terram morte recondor:
Ergo lagena mihi terrea plena veni.

Bibonis:

Serta, vnguenta meo ne gratificare sepulcro
Vina, focus lapidi sumptus inanis erit.
Hæc mihi da viuo. cineres miscere Falerno,
Nempe lutum facere est, non dare vina mihi.

Amphoræ anus ebriosissimę submersæ:

Amphora quæ meruit parto cognomine dici,
Plena mero semper; nec satiata mero.
Ebria fortè parans tumidum sulcare Lemannum
In medijs vitam lapsa reliquit aquis;
Atque illam sanè quamuis insueta bibentem

Pocu-

Pocula, quum medijs immoreretur aquis.
Credibile est hilarem tamen interijsse bibentem,
Cui mage non placuit viuere, quàm bibere.

Oratoris egregij:

Qui vino & dapibus ventrem, lingnamq; veneno
Pauit; conditus hic Helius. ecce iacet.
Quas habet sedes animus, ne quære viator:
Huic Deus atq; animus, venter & esca fuit.

Iusdem:

Non hunc Elysij campi, neq; Tartara condunt;
Hæc loca sunt hominum; cantharus iste fuit.

Argentarius de Aristomache anu:

Quæ plus dilexit Bacchum, quàm quæ dedit Ino
Vbera, Aristomache garrula anusq; bibax.
Mortua cùm terras subijsset, & omnis abisset
Spiritus, exhaustis antè necis cyathis,
Minoem est affata; Leuem huc mihi protinus vrnã
Siste, feram nigram mœsti Acherontis aquam.
Ipsa etiam sponsum occidit: sed talia finxit,
Infra etiam vt posset læta videre cadum.

Antipater de Polixeno:

Quid querar? an Bacchum culpem, an potiùs Iouis imbrem
Incusem? lubricos tentat vterq; pedes.
Namq; satur rediens conuiua Polixenus olim,
Cùm de præcipiti fortè labasset agro.
Hic iacet Aeolide Smyrna procul: inuidus ergo
Hinc discat pluuiam nocte timere viam.

Mira-

Incerti:

Miraris cur sim vicinus conditus vndis?
Vt liquidum pleno gutture flumen eat.

De quodam:

Mantua cui vitã, hæc tumulũ dedit hospita tellus.
Si quaris, propriam vina tulere necem.

55. Quia Dei permissu, in ebrietatis pœnam vineæ frigore aliquando conficiuntur; vt enim inquit quidam:

Omnibus ebrietas fœdissima regnat in orbe,
Exitiale animis corporibusq; malum.
Quid mirum, infestos si mittant numina ventos,
Cumq; suis perdant vitibus omne merum?
Vtq; sit ira Dei cunctis manifesta, Georgi,
En medio Maij tempore sauit hyems.

vt accidit anno 1569. quod quidem cùm inter grauissimas pœnas enumeretur, ebrietatis peccatum magnum esse est censendum.

56. Quia Venus, vinum, somnusque de paperant, vt ait Petrus Lindebergius:

Qui Veneri & vino nimium indulgetq; veterno,
Is quamuis Cræsus sit, tamen Irus erit.

57. Quia omnibus risum mouent. Petrus Apherdianus:

Per fora, per vicos mouet & per compita risum,
Dum geminans greßus ad sua tecta redit.
Quid? quòd luctando titubantem pertrahit vxor,
In lectum, vomitu polluiturq; thoral, &c.

Et vt inquit Lemnius de occultis naturæ mirac

cap. 11. *Cùm autem omnes madidi, vinoq; per-*
i, ridiculos, comicosq; mores agunt, risumq; obuijs
itant, cum vultus atque oculos gestusq; spectamus,
c.

58. Quia ebrij filios ebrios generant. quod
idem est res non contemnenda, Plutarcho de
er. educand. teste, *quòd qui rem habere cum mu-*
ibus prolis gignendæ caussa volunt, aut omnino vi-
vacuos, aut certè mediocriter eo vsos, hoc conuenit
ere. Adsolent enim vinosi & ebriosi fieri, quos patres
ij seuerunt. Quamobrem etiam Diogenes *adolescen-*
um videns animo abalienatum, & mentis malè
potem, dixit: Adolescens pater te ebrius genuit.

59. *Quia nihil est, quod conuiuium magis detur-*
atque deformet, quàm vini alteriusq; potionis in-
andi vim habentis, immoderata ingurgitatio, quã
lti turpes, indecori & inhonesti gestus, dicta atque
a consequuntur. Itaq; meritò ebrietatem conui-
um, quorumuis fœdissimam labem atque macu-
; imò pestem atque perniciem appellabimus, finis
uiuiorum, qui est mutui amoris conciliatio atq;
firmatio, maximè contrariam atque inimicam.
Schkius lib. 3. c. 8. Antiq. conuiu.

60. *Quia est omnium malorum caussa. Perdit enim*
ò animam, & illius bona, hoc est, mentem, ratio-
, ingenium, iudicium, memoriam, docilitatem, vir-
s omnes, affectus atque sensus corrumpit. Deinde
it corporis sanitatem, robur, formam atq; pul-
tudinem. Perdit hominis auctoritatem, gloriam,

decus, opes atque fortunas. Perdit non singulos modò hominis, sed totas nationes, regna, imperia, Respubl. atque Ecclesias. Nec verò temporalis modò, verum etiam æternæ perditionis est caussa, vt sacra testantur littera; & vt bona quæuis perdit, ita id, quod est consequens contrà caussa est, radix atque scaturigo omnium malorum. Mala autem alia sunt, vt à Theologis appellantur culpæ, id est, vitia, scelera, atq; flagitia alia pœnæ siue pœnalia. Mala pœnæ rursus alia sũt temporalia, alia æterna, vt æterni illi tartarorum cruciatus: Mala temporalia rursus vel sunt animi, vel corporis, vel fortunæ, vti vulgo appellantur. Horum omnium malorum parentem ac procreatricem esse ebrietatem, cùm sacra atq; profana littera, omniumq; sæculorum historiæ; tum ipsa experientia quotidiana locupletissimè testantur. Idem ibidem.

Nec verò animum tantùm atque corpus, sicuti dictum est, & vtriusq; bona, quæ animi corporisq; bona appellantur, temulentia perdit: verum etiam in opes & facultates ad vitam hanc corpoream sustentandam necessarias grassatur, & illas quoque absumit atque perdit; vnde egestatem mendicitatemq; ignominiosam consequi est necesse. Nulla profectò est pestis, quæ rei domestica tantum obsit. Nam, quod per multos dies toti familiæ alendæ sufficere poterat, vno die, aut etiam pauculis horis ebriosus paterfamilias absumit; nequi pecuniæ modò, verumetiam temporis iacturam facit, quod in opere faciendo debebat impendi, & familiam totam negligens, tam vxorem, quàm liberos egestat

peri

perire sinit, ita vt non in alios, quàm in ebriosos illud Apostoli conueniat, 1. Tim. 3. Si quis suis, & maximè familiaribus atque domesticis non prospicit ac consulit, is fidem abnegauit, & est infideli deterior. Idem.

61. Quia Ebrietas omnia officia, quibus alij aliis sunt obligati, violat. Nam illa constat non modò commune nostrum officium, quo omnes sumus Deo atque proximo obstricti; verùm etiam propria atque peculiaria officia, quibus alii aliis pro varia vita conditione, statu, societate sunt obligati, perturbari atque violari: sic enim exempli gratia, & Magistratus, Senatores, Iudices, cateriq; Reipublicæ proceres, præ temulentia sui plerumq; muneris & officii, in puniendis improbis, defendendis innocentibus, legibus sartis tectis tuendis, iure deniq; suo cuique tribuendo obliuiscuntur, & omnem ferè Reipublicæ curam abiiciunt. Et contrà, subditi Magistratus suos, quorum temulentiam imitantur, non eo, quo par est amore, honore, obseruantia atque obedientia prosequuntur; quin potiùs illos ceu homines, suiq; similes contemnunt atque despiciunt. Nam Vinum, vt ille verè dixit, facit omnes æquales. Præterea linguarum & artium tam sacrarum quàm prophanarum Doctores atque Magistri ebrietati indulgentes, non quo par erat studio, opera, diligentia, assiduitate iuuentutem suæ curæ fideiq; commissam: quæ quidem totius Reipublicæ Ecclesiæ est seminarium, tum bonis artibus atq; litteris, tum honestis atque ciuilibus moribus instituunt atque erudiunt: quin immò hoc officium suum turpiter negligunt.

Et vicissim Discipuli Præceptorum suorum temulentiam imitantes, in illorum monitis, dictatis, atque præceptis percipiendis, repetendis, memoriaq; (cuius mors est vinum) infigendis valdè se negligentes præbent: ac omnino debitam iustamq; Præceptoribus suis obseruantiam, obedientiamq; minimè præstant. Ad hac in matrimoniis, quæ omnium ciuitatum sunt seminaria, ebrietatis vitio atque culpa multifariam, & quidem grauissimè periculosissimeq; peccatur. Nam primò mariti ebriosi vxores suas, quas secundùm Apostoli præceptum tanto amore charitateq; complecti debebant, quanta Christus Ecclesiam consponsam, corpusq; suum complectitur: Ebrietate efferati ac veluti furiarum tedis ardentibus exagitati contumeliosissimè crudelissimeq; verbis verberibusq; tractant, & contrà vxores temulentæ pudorem omnem exuunt, pudicitiamq; suam plerunq; prostituunt, remq; familiarem negligunt atq; perdunt. Hinc dissidia grauissima, diuortia funestissima, familiarum labes atque naufragia calamitosissima. Deinde parentes temulenti suorum liberorum iustam, & honestam institutionem educationemq; negligunt, illis sua illa temulentia omnium malorum sunt auctores; & vicissim liberi à vinosis parentibus proseminati, ac proinde paternæ maternaq; temulentiæ strenui plerumq; imitatores, effractis ruptisq; omnibus pudoris atque pudicitiæ repagulis, non modò illos, qua par erat, obseruantia non colunt; verum etiam contemnunt, irrident, multis contumeliis iniuriisq;

riisq; onerant, tandemq; patrimonia vel lautissima breui tempore dilapidant.

Denique & domini erga seruos & ancillas suas præ ebrietate sæpenumero vel nimis sunt remissi, molles, atque dissoluti, vel plus æquo duri, sæui, & contumeliosi; & vicissim serui atque ancillæ suis patribus atque matribus non modò legitima iustaq; officia & ministeria non præstant; verum etiam illos sæpè maximis iniuriis, contumelia atque dedecore afficiunt, rei familiari maxima damna ac detrimenta important. Idem cap. 8.

62. *Quia per ebrietatem adimit sibi quis facultatem ad vitanda ea, quæ perse turpia & peccata sunt, & ad facienda etiam ea, quæ contrà decent, & nonnunquam ex fidei præcepto debent. Quæ impotentia insignem turpitudinem habet; Vnde S. Ambrosius lib. 1. de Abrah. c. 6. Vitandam, inquit, dicimus ebrietatem, per quam crimina vitare non possumus. Nam quæ sobrii cauemus, per ebrietatem committimus.* Gregorius de Valent. Tom. 3. disp. 9. q. 3. de pec. temp. oppos. punc. 2.

63. *Quia ipsa temperantiæ regula cum non leui detrimento corporis turpiter exceditur, & adeò quidem turpiter, vt in eo genere brutis ebrii longè inferiores censeri debeant. Quanto enim melior, inquit Chrysostomus, hom. 44. in Matth. asinus ebrioso est, quanto canis præstantior, &c.* Idem.

64. *Quia auget culpam & malignitatem ebrietatis, quod suapte ratione est malum quoddam, difficul-*

ter sanabile: ita vt qui ei aßuescunt, rarò & vix resipiscant, vt obseruat S. Ambros. in lib. de Helia & ieiun. c. 14. Meritò inquit, Deus per Moysem non solùm veneno, sed etiam draconum veneno vinum comparauit, dicens: Furor draconum vinum eorum, & ira aspidum insanabilis. & pulchrè additur, insanabilis, multi enim reliquorum serpentium veneno curantur; nemo ebrietate.

65. Quia ebritas est multiplex bestia. ita eam Chrysostomus vocat: *Nam quemadmodum Scylla & Hydra apud Poëtas: sic & ebrietas multis capitibus armatur. Hinc enim fornicatio, hinc ira, mollities, hinc turpes amores oriuntur.* Mox subdit; *Vbi enim temulentia, ibi verba turpia; vbi venter satur, ibi dæmones exultant.* Refert Syn-phosius Campegius in Periarchon.

66. *Quia ebriosi signa ebrietatis semper secum ferunt, attonitæ perturbatæq; simillima semper mens temulenta. retusa ratiocinandi vis; inepti, nihil quicquam rectè vnquam agentes, sensu prope communi carent sopitis similes, vel priùs quàm inebrientur, ebrij. Iidem toto corpore tremuli vacillant, turgido humore, suffusa facie spectantur, flauescentibus, demißisq; ac pendulis ad mentum buccis, siccis pallescentibusq; labijs, certissima, os ventriculumq; & intermedias partes obuestientis membranæ vitiosa qualitate per totum infectæ, nota vnde fœtentis insuper mirum in modum animæ exhalatio assidua, &c.* Iul. Alexand. salub. lib. 21.

67. Et

67. *Videas quos non irruentes hostium numerosi exercitus vicerint, à Baccho victos: quos nec violentia tela, nec onager, nec vrbina, nec catapulta, nõ testudo, pelta vel palmula strauit, seu sternere potuit, vino adeò superatos, vt fortes esse desierint; porci, canes, simiæ, leones aut lupi effecti. videas item quos nec imber, seu frigoris horror, nec tot locorum, tot fluminum, tot tantorumq; marium formidabilis difficultas, & procellosa magnitudo perterruit, bibendi ardore fatigatos, Herculeoq; scypho in tantum prostratos, vt currus triumphales Bacchi victoris, quasi concatenati turpiter sequantur. Nec mirum alliciente magna optimorum virorum diuersitate.* Pictorius serm. conuiu. lib. 2.

68. Quia Ebrietas potentissimas metropoles in ludibrium & cineres redegit. Q. Curt. de Persepoli magni regni capite, magnorumq; Regum sede. Ex pellicibus vna Thais, & ipsa temulenta maximam apud omnes Græcos iniurum gratiam affirmat, si Regiam Persarum iussisset incendi, expectare hoc eos, quorum vrbes barbari delessent. Ebrio scorto de tanta re ferenti sententiam, vnus & alter, & ipsi mero onerati assentiuntur. Rex quoque fuit auidior, quàm patientior. Quin igitur vlciscamur Græciam, vbi faces subdimus? Omnes incaluerant mero. Itaq; surgunt temulenti ad incendendum vrbem, cui armati pepercerant. Primus Rex regiæ ignem iniecit: tum conuiuæ & ministri pellicesque. Multa cedro ædificata erat regia, quæ celeriter igne concepto

fudit incendium. Quod vbi exercitus, qui hanc procul vrbe tendebat, prospexit, fortuitum ratus ad opem ferendam concurrit: sed vt ad vestibulum regiæ ventum est, vident Regem ipsum adhuc aggerentem faces. Omissa igitur, quam portauerant, aqua, aridam materiam in incendium iacere cœperunt. Hunc exitum habuit Regia totius Orientis, vnde tot Reges iura antè perebant; patria tot Regum, vnicus quondam Græciæ terror, molita mille nauium classem & exercitus, quibus Europa inundata est, contabulatâque mari molibus, perfossisque montibus, in quorum specus fretum immissum est.

69. Quia homines ad omnia tardos hebetesque reddit, vt inquit Anton. de Balingen in congress. pomerid. c. 5. *Quippe video huiusmodi hominibus ingeniorum aciem ita hebescere, vt non solùm omnium magnarum rerum atque artium scientiam se posse consequi diffidant, sed etiam ad tritas & pueriles disciplinas, ad rei familiaris administrationem, ad negotiationes, deniq; ad omnia, quibus humana vita vsus & exercitatio conformatur, omninò tardi atque inutiles esse videntur.*

70. *Quia Sardanapalicæ mensæ multis principibus & infinitis viris priuatis funestas clades, & miserabiles mortes pepererunt, ebrijq; in lubricissimo putei auernalis limine semper versantur; & vt inquit cap. vii. Malim ego in duellica arena (quamuis crimen huiusmodi, tanquam omni legi naturali, diuina, humana*

adue-

aduersum dirissimo anathematis fulmine percellitur) quàm in ebrietatis aula vitam ponere. Quid enim salutare mentis rationisq; inops præstabit, & quis animi motus, Christiano Heroe dignos vino languidus eliciet. In duello si quidem re mentis integra, ratione duce, Deoq; auspice fas est abiectis insolentiæ armis ad pœnitentiæ castra perfugere; fas est diuinam mihi gratiam multa vi lachrymarum conciliare. In eo quidem Lethalia sæpè vulnera infliguntur; at non talia, quæ hominem actutum è viuis eripiant, omnemq; excludant scelera expiandi facultatem. Liceat igitur illud Dauidicum à generali peccatorum ruina categoricè ad vinolentos traducere; Mors ebriorum pessima.

Et Ebrietas cogit nõ solũ homines fraterno, paterno, & ciuili sanguine manus cruentare, vt passim apud Historicos exempla legentibus patet: Verùm etiam conspurcatissimis cędibus exercituum duces, ac Resp. insignibus præsidijs priuat.

71. Quia ebrij totam ciuitatem perturbant. Nam noctu cespitant in plateis, molestia afficiunt transeuntes, eos armis impetunt, furiosisque clamoribus compita implent.

72. Quia Ebrietas est malum immedicabile, vt rectè asserit Ant. de Belingen. *Quis fons ardorem extinguet, qui cogit Tantalos istos continuo madore labia rigare; & necessitatis terminos transilire. Non à me solùm, sed à M. Ambrosio malum censetur immedicabile, & illi persimile, quod Deus Moysi patefecit execrandum: Furor draconum vinum eorum, &*

ira

ira aspidum insanabilis. Complures à venenato alior serpentium morsu sani emersere; nemo autem eorum quos pupugit ebrietatis virus, est pristini sanitati re stitutus.

73. Quia nullum in terris monstrum, tame contrarijs diuersisque inter se repugnantibu qualitatibus ac potentijs, quæ terribiles & adm rabiles effectus producunt, conflatũ; neque vll tyrannus in tota Barbaria tam teter ac crudeli vt est vinum, quando à bibentibus immoderat perpotatur, inuenitur. Tandem est potentius on ni veneno, vt S. Ambrosius scriptum reliquit, ne que suomet inuentori pepercit; & iure merito quia nullũ veneni genus, aut nulla sympthomat quamuis atrocissima inueneris, quæ vino non si communia, quęque ab eo longè non superentu Verumtamen tolerari quodammodo posset, solos corporales morbos accerseret, sed quod pe ius est, omnia crimina tam priuata, quàm public secum trahit, vniuersasque familias miserandũ i modum in nihilum reducit; vt enim Obsopeus:

Ebrietate trahit quæ cuncta nefaria secum
Crimina, cum Sodoma versa Gomorra iacet.
Quot iuuenes nostro sæclo satis indole clara,
His pessum vitijs ebrietatis eunt?
Viribus exhaustis exhaurit & illa crumenam:
Herculeos census conterit ebrietas.
Thesauros Cræsi ebrietas Crassiq; voraret:
Hac res, hac patriæ dilapidantur opes.

Obs

Obsita panniculis comes ebrietatis egestas
Fertur, egestatis nigra cauerna comes.
Hæc te post nudum compellet ad improba facta,
Vt pares numos suggeret arte mala.
Artibus exitium lucrabere turpe malignis,
Hic tandem finis ebrietatis erit.
Semper enim venter solitis vult rebus inanis
Distendi. festos semper habere dies, &c.

uibus omnibus de causis vniuersos potores nnino deceret, vinum, quod omnium rerum m bonarum, quàm malarum efficacissimum potentissimũ est, & cum quo nihil sublunare, omine excepto, comparari posse videtur, tanquã ementissimum, liberalissimum ac optimũ Re- m potiùs, infinita ferè beneficia ac commoda corpus animumq; collocantem, quàm sæuissi- um ac truculentissimum tyrannum, crudelissi- o dominatu mortales prementem, eosq; maxi- is corporis incommodis, ingentibusque animi uciatibus vitam agere cogentem, experiri. pręr- tim quia nulla mortalibus societas cum mon- ris ac tyrannis, sed potiùs summa distractio esse ebet. Et Poëtæ, qui mero plurimum tribuunt, usque valde appetentes sunt, si tantum, quan- m Poesis requirit, epotauerint, nobiles ac illu- res versus effundere nulla cum molestia, nullo- ue cum detrimento potuerint. nam & hoc nico modo Bacchus est carminum condendo- m Magister, iuxta illud Horatij 2. Carmin.

Bacchum

Bacchum in remotis carmina rupibus
Vidi docentem (credite posteri)
Nymphasq; discentes & aureis
Capripedum Satyrorum attentas.

E contrà, si commessationibus ac compo tionibus indulserint, varijs obruti morbis imm turè senescent, & in voluntarium interitum, c semper ebrijs improuisò imminet, se præcipi dabunt; Ennijque finem facient, qui septua narius ingluuiei & ebrietati deditus, cum ing tibus cruciatibus & arthriticis doloribus, inte perantia & ebrietate contractis vitam infœli simè finiuit; de quo Cœlius Antiq. lect. lib. cap. 30.

Ennius ipse Pater dum pocula siccat iniqua,
Hoc vitio tales fertur meruisse dolores.

Quocirca ab hoc vitio, vnde tot corporis ani que mala, quorum pars superiùs enarrata est, nerantur, Poetas abhorrere, temperantiam a ac sobrietatem amplecti esset necesse, quibus vita & honos hominum frugi conseruatur, c minaque non ridicula, non ebria, sed gloriosa commemoranda decantantur.

FINIS.

Errata maioris momenti sic corrigito.

Pag. 6. abularum *lege* fabularum. 10. Cycladis, cycla-
d. Aegeas, Aegæas. 16. dicenda oratio, *dele* oratio. 20.
nnat, manet. 24. fatui, fatuis. 36. velo, cœlo. 40. neque
eum, *dele* etiam. *ibid.* eum in scyphis, eum quoque in
cyphis. 45. Cornanus, Cornarus. 46. qui illud, qui illam.
4 institute, institutæ 50. quoniam illud, quoniam ille.
5 Ariœte, Acœte. 52. censes, cense. 67. marti, marte.
7 obuiat medicina, obuiat, & est eorum medicina. 75. &
x ophon, *vsque ad* Quadere. *lege post carmen illud*, nunc
vo, &c 155. garyofilorum, caryophyllorum. 170. ebi-
b, ebibant. 177. vt Daniel, & Daniel 192, in ip. in ipsos
2. *dele*, vt omnes etiam quos superiùs citauimus. 238.
si emmas, si gemmam, existunt, existit. 297. vides, vi-
301. poculaque, pocula. 306. cum palma, cum palmo
3 Genius, Geni. 394. sic pueri & infantes, sic pueris &
ntibus, *ibid* non multi, aliqui. *ibid.* amplectuntur, non
plectuntur. 395. ei, eis. 407. & ne, quamobrem ne.
4 *post* Horatius *dele* verò. 417. quando, nempe quando
. Cyllenia, Cyllena, *ibid.* certum, certo, *ibid.* & rectè, vt
è. 423. in eis proueniat, *dele*, in eis 430. ille, illa, *ibid.*
a, iamque, *ibid.* bene nos, bene vos. 442. in accessu, in
ssu. 449. Prima, quia; non prima quia. 451.
a illud Martialis, iuxta illud Ouidij, *ibid.* Illud Oui-
illud eiusdem. 452. & 7. eleg. 9. *leg.* & 2. eleg. 5. *& hoc*
o.

Multa super cilio vidi vibrante loquentes:
Nutibus in vestris pars bona vocis erat.
Non oculi tacuere tui, conscriptaq; vino
Mensa, nec in digitis nulla littera fuit.
Sermonem agnoui (quid non videatur amantis?)
Verbaq; pro certis iussa valere notis.

. tacitis, tacitos. 454. venis & ignis, *dele* &. 469. poculi
ula. *ibid.* ternos tres, ternos ter. *ibid.* multiplicandi,
tiplicanti. 484. & vt bene, *vsque ad* Sextò, lege p. 483.

post

post,est satis. 510.fugit fugat 522. non leue, non leues 546.item i,s.itē ij.570 Antiqui Etenim. 571.ipsiusmet ipsimet.585 opium,apium 596.conditura acida,condituram acidam.615.Gui,Giu 519.Sapientiorem,sapientium, *ibid.*arcanorum, arcanum.623 & vt Hieronymus *vsque ad n.14. lege.post illud carmen*,Hei mihi. *ibid.*maior maiora 610.Idem, ibid. Matenesius ibid. 630.etenim verum,& verum.24.Bossium Bouium. 681. *dele* qui ebrietas à num.72.vsque ad num.73.670. *dele* Leonida vsque ad Bibonis.664 gratis.gratus.

Cætera cùm lectionem non impediant, excusare Lector benignè dignaberis, præsertim cùm Typographiæ ægrorumque curationi pariter incumbere,mihi non licuerit.